ΙΣΤΟΡΙΑΙ

ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

(Ε.)

ΙΣΤΟΡΙΑΙ

ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἕως τῶν ἡμερῶν μας,

ἐκ παλαιῶν ἀπανθισθεῖσαι, καὶ τὰ νεώτερα ἐξ ἀρίστων Γερμανῶν ἱστοριογράφων ἐλευθέρως μεταφρασθεῖσαι·

ὑπὸ

Κ. Μ. ΚΟΥΜΑ.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας.
Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Ἀντωνίου Αὐκούλου.
(Anton v. Haykul.)

1830.

Π Ι Ν Α Ξ.

Μ Ε Σ Η Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α.

Β ι β λ ί ο ν Τ ρ ί τ ο ν.

Ἀπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου Ζ'. ἕως τοῦ αὐτοκράτορος Ῥοδόλφου τοῦ Ἀβεσβουργίου.

(1085 — 1273).

(Ἀκολουθία.)

ΜΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Βιβλίον Τέταρτον.

Ἀπὸ Ῥοδόλφου Ἀβεσβουργίου ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων,

(1273—1453.)

ΜΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Βιβλίον Τρίτον.

Ἀπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου Ζ'. ἕως τοῦ αὐτοκράτορος Ῥοδόλφου τοῦ Ἀβεσβουργίου.

(1085 — 1273).

(Ἀκολουθία.)

36. Κατάστασις τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Ὁενσταουφίων.

Ἀφοῦ ἐφέραμεν τὴν Γερμανικὴν ἱστορίαν ἕως τὸ σύνορον τῆς προκειμένης περιόδου, χρήσιμον εἶναι, πρὶν ὑποσυνάψωμεν καὶ τὰς ἱστορίας τῶν ἄλλων λαῶν ἕως τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ ὁρίου, νὰ σταθῶμεν ὀλίγον καὶ νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς τὴν τότε μορφὴν τῆς Γερμανικῆς πολιτείας καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἱπποτῶν, τῆς ἐκκλησίας, τῶν τεχνῶν κτλ.

Ἡ κληρουχικὴ σύνταξις, τὴν ὁποίαν ἴδαμεν ὅτι ἐγεννήθη καὶ ηὐξήθη ὅταν μετέβησαν οἱ Γερμανοὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν χώραν, ἔλαβε κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὴν τελείωσιν; ἐνῷ ἐθεωρεῖτο ἡ σχέσις τῆς κληρουχίας ὡς ἀληθινὴ οὐσία ὅλης τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Κατὰ τοῦτο τὸ σύστημα ἐθεωρεῖτο ἡ κυριαρχία καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς ἀμέσως ἐκπεμπομένη ἀπὸ τὸν Θεόν. Καθὼς ὁ Πάπας ἐφαίνετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρῶτος ὅλων τῶν Χριστιανῶν, οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ ἐπρώτευεν εἰς τὸν κόσμον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὕπατος οὗτος κυριάρχης δὲν δύναται νὰ ἐκτελῇ μόνος ὅλην τὴν ἐκ Θεοῦ ἀμέσως εἰς αὐτὸν διδομένην δύναμιν, διὰ τοῦτο τὴν δανείζει εἰς ἄλλους, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς ἄμεσον προσωπικὴν μετ' αὐτοῦ σχέσιν, καὶ πάλιν καθεὶς ἐκ τούτων δύναται τὸ μέρος του νὰ διαιρέσῃ εἰς μικροτέρας μερίδας καὶ νὰ τὰς δανείσῃ εἰς ἄλλους ὑποταγεῖς του. Ὅσα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον δανείζονται, εἶναι ἢ κτῆσις ὑποστατικῶν, ἢ δίκαιον τῆς δημο-

σίου ἐξουσίας, Π. χ. τὸ δίκαιον τοῦ δικάζειν, τοῦ φορολογεῖν, τοῦ στρατολογεῖν κτλ. Ἀλλὰ καὶ οἱ δεύτεροι θεωροῦνται ὡς κτήτορες τῶν διδομένων εἰς αὐτοὺς δικαίων, καὶ ὡς εἰς τοιούτους χρεωστοῦν νὰ ὑποτάσσωνται οἱ περὶ αὐτούς.

Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τὸ κληρουχικὸν τῆς πολιτείας σύστημα ἐκλείπει δι' ὅλου ἡ ἔννοια τῶν δικαίων, τὰ ὁποῖα ἐκτελεῖ καὶ δίδει ἡ πολιτεία θεωρουμένη καθὸ ἠθικὸν πρόσωπον· ὅςτις εἶχε νὰ ἐκπληρόνῃ καθήκοντα, ἔβλεπε μόνον εἰς τὸν ἄμεσον προεστῶτα ὡς εἰς πηγὴν τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεώς του. Ἐκ τούτου ἐγενήθη πανταχοῦ ἄμεσός τις καὶ προσωπικὴ σύνδεσις προεστώτων καὶ ὑποτακτικῶν, καὶ ἐὰν ἡ σύνδεσις ἐδῶ μὲν ἦτο οὕτως, ἀλλοῦ δὲ ἄλλως, ἐγίνετο ἐκ τῆς διαφόρου προσωπικῆς σχέσεως τῶν δύω, καθὼς πανταχοῦ ὅπου ἡ ζωντανὴ ἐνέργεια ἐμβαίνει ἐναντίον τοῦ κατὰ γράμμα νόμου. Ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐμφιλοχωρῇ καλὴ ἢ κακὴ αὐτογνωμοσύνη, ἐνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, καὶ συχνάκις ἐκατηγορήθη τὸ κληρουχικὸν σύστημα σκληρῶς ὅτι ἤνοιξε πύλας καὶ θύρας εἰς τὴν ἰσχυροτέραν δύναμιν, καὶ ὅτι παρέδωκεν ἀφειδῶς τοὺς ὑποτακτικοὺς εἰς τὴν καταδυναστείαν τῶν προεστώτων. Ἀλλὰ θεωρουμένου ἀκριβῶς τοῦ πράγματος, αἱ κατηγορίαι αὗται ἀναφέρονται ὄχι μόνον εἰς τὸ κληρουχικὸν σύστημα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τούτου ἐκνόθευσιν καὶ διαφθορὰν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται πᾶσα διαταγὴ ἀνθρωπίνη· καὶ κἀνὲν ἀγαθὸν δὲν γίνεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα χωρὶς σχεδὸν νὰ ἐλαττωθῇ τι ἄλλο, ἢ καὶ νὰ ἀφανισθῇ. Ἡ νεωτέρα πολιτεία ἐχάρισεν εἰς ὅλους προτερήματα ἀκριβεστέρων δικαίων καὶ καθηκόντων, καὶ εἰς πολλοὺς τὴν ἀπὸ προσωπικὸν βάρος ἐλευθέρωσιν, καὶ μεγαλητέραν πολιτικὴν πληρεξουσιότητα. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ παλαιὰ βάλλει εἰς

τὴν πλάστιγγά της τὰς ἀρετὰς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὴν στερεὰν τοῦ ὑποτακτικοῦ πρὸς τὸν κύριόν του ἕνωσιν, καὶ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν μετ' ἀγάπης καὶ πίστεως σύνδεσιν τῶν δύω.

Ἡ Γερμανία, ἑνωθεῖσα ἀναποσπάστως ἐκ τῶν χρόνων Ὄθωνος τοῦ Α'. μὲ τὴν ὑπὸ Καρόλου τοῦ μεγάλου ἀνανεωθεῖσαν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, ἔβλεπεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως της τὸ πρῶτον τῆς χριστιανωσύνης στέμμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς θεωρητικὰς ἐννοίας τοῦ αἰῶνος ἔδιδεν εἰς τὸν ἐστεφανωμένον καὶ τὴν ὑπέροχον ἐξουσίαν ὅλων τῶν τόπων τοῦ κόσμου (Dominium mundi). Ἀλλὰ καθὼς ὀλίγον ἠδύναντο οἱ αὐτοκράτορες νὰ μεταχειρισθῶσι τοιαύτην ἐξουσίαν εἰς τὰς ἄλλας χριστιανικὰς πολιτείας, οὕτως ὀλίγον ὕφανεν ἡ λάμψις τοῦ στέμματός των τὴν μοναρχικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν καὶ εἰς αὐτὴν προσέτι τὴν Γερμανίαν· μᾶλλον δὲ, ἐνῷ οἱ μὲν φρόνιμοι Καπετίδαι ἐπροχώρουν βραδέως μὲν, ἀσφαλῶς δὲ εἰς τὴν βασιλικὴν κυριαρχίαν, οἱ δὲ Βαρῶνες τῆς Ἀγγλίας ἔβαλλαν ὅρια εἰς τὴν αὐτογνωμοσύνην τῶν δυναστῶν διὰ συνθηκῶν, τὸ βασίλειον τῆς Γερμανίας ἔχανε πάντοτε κατ' ὀλίγον τὰ δίκαια καὶ τὴν δόξαν του. Ἐνῷ οἱ Ὀενσταούφιοι ἠγωνίζοντο νὰ ἀποκτήσουν τὴν ὡραίαν Ἰταλίαν, ἐκλονεῖτο ὑποκάτω τῶν ποδῶν των τὸ ἔδαφος, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἦτο θεμελιωμένη ἡ ἰδία των δύναμις. Ἀλλ' ὅμως ἀδίκως ἐκατηγορήθη ὁ ἀγὼν οὗτος, ὅτι τάχα μόνος αὐτὸς ἐξαιρέτως ἐστάθη αἰτία νὰ διαλυθῇ τὸ Γερμανικὸν κράτος τῆς ὅλης καὶ κοινῆς πολιτείας. Δὲν ἐπέφεραν τῆς αὐτοκρατορικῆς δυνάμεως τὴν πτῶσιν αἱ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκστρατεῖαι, ἀλλὰ μάλιστα ἤθελαν τὴν ἐνδυναμόνειν καὶ διαφυλάττειν ἀπὸ χαύνωσιν, ἐὰν ἦτο στερεὰ ἡ Γερμανία. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Βέλφιοι ἐπεθύμουν πάντοτε τὸ αὐτοκρατορικὸν

στέμμα, ἠναγκάζοντο οἱ Ὀενσταούφιοι νὰ χαρίζουν ἢ νὰ δαπανοῦν τὸ κτῆμα τοῦ γένους των διὰ νὰ ἔχωσι φίλους εἰς τὰς φατρίας, καὶ νὰ χάνωσι τὸ ἀσφαλὲς θεμέλιον, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἔκτιζαν οἱ Καπετίδαι τὴν δύναμίν των. Οἱ Βέλφιοι ἔπεσαν, καὶ τὰ Δουκᾶτα των ἐμερίσθησαν, ἀλλ' ὄχι πρὸς ὄφελος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας. Οἱ ἡγεμόνες δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούσωσι πλέον τίποτε περὶ ὑποταγῆς, καὶ ἀπέκτησαν εἰς τὰς χώρας, τῶν ὁποίων ἦσαν προεστῶτες, τὰ ἄλλοτε ἴδια τοῦ βασιλέως δίκαια τοῦ δικάζειν, καὶ στρατολογεῖν καὶ φορολογεῖν, τὰ ὁποῖα περιελάμβανε τὸ ὄνομα ὑ ψ η λ ό τ η ς τ ῆ ς χ ώ ρ α ς. Περισσοτέραν ἐξουσίαν διέσωζαν ἀκόμη οἱ αὐτοκράτορες· εἰς χώρας, ὅπου δὲν ἦσαν Ἡγεμόνες καὶ Κόμητες, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐκυβερνῶντο δι' ἁρμοστῶν τοῦ βασιλείου. Ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἐχάθησαν καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸ βασίλειον διὰ πωλήσεως, ἐνεχυριάσεως κτλ.

Ταραχαὶ καὶ πόλεμοι ἐσωτερικοὶ ἐπεκράτουν πανταχοῦ. Ἀφοῦ οἱ πολῖται ἤρχισαν νὰ πλουτίζωνται διὰ ἐργοχείρων καὶ ἐμπορίας, οἱ μικρότεροι εὐγενεῖς τὸ μὲν ἀπὸ φθόνον, τὸ δὲ ἀπὸ ἄτακτον καὶ φιλάρπαγα ζωήν, ὥρμησαν ἐναντίον τῶν φιλεργῶν πόλεων. Ἔγεινε λοιπὸν εὐγενικὴ συνήθεια νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ ἀπλησιάστους ληστρικοὺς πύργους ἢ ἀπὸ ἐνέδρας καὶ νὰ ὁρμῶσιν ἐναντίον πλουσίων ὁδοιπόρων, νὰ τοὺς γυμνόνωσι, καὶ μὲ μικρὰς προφάσεις νὰ κηρύττωσι πόλεμον εἰς πλουσίας πόλεις, διὰ νὰ ἔχουν δίκαιον νὰ ἁρπάζωσι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ γεννήματά των. Πόσον ἐχάρησαν οἱ λῃσταὶ οὗτοι, ὅταν, ἀφορισθέντος τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς εὐκολίαν ἡ ἀταξία, καὶ κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ στήσῃ τὸ κακόν! Οἱ ληστρικοὶ πύργοι ἐπληθύνοντο ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καὶ ἐὰν ἕνας ἱππότης δὲν

ἦτο ἱκανὸς νὰ κτίσῃ μόνος, ἐσυντρόφευαν εἰς τοῦτο πολλοὶ ὁμοῦ, καὶ ἐλῄστευαν μὲ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν. Οὐδὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα ἄφιναν ἀπείρακτα. Πόλεμοι ἐπ' ἀληθείας εὐκολώτατοι, ἐπειδὴ πάντοτε τὸ βραδὺ ἐγύριζαν οἱ πολεμισταὶ εἰς τοὺς πύργους των. Κανεὶς ὅμως δὲν εἶχεν αὐτία ν' ἀκούσῃ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν φωνήν, ὅταν τοὺς ἐπροσκάλει εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ στερεώσουν ἐκεῖ τὴν δόξαν τοῦ βασιλείου. Ἐκατήντησε δὲ τὸ πρᾶγμα εἰς τοῦτο, ὥστε ἡ κεφαλὴ τῆς πολιτείας, γενικῶς πρότερον τιμωμένη, καὶ κρίνουσα τὰς διαφορὰς τῆς Εὐρώπης, ἐθεωρεῖτο τώρα περιττὴ καὶ ἄχρηστος. Ἡ πρὸς τὸ μέγα ὅλον ἀγάπη ἐσβέσθη, ἐπειδὴ τῳόντι τὸ ὅλον τοῦτο, καθὸ ὅλον, δὲν ὑπῆρχε πλέον.

Ἐνῷ λοιπὸν οἱ ὑπουργοὶ τοῦ βασιλείου ἄρχοντες ἔγειναν ὅλοι δι' ὅλου κληρονομικοὶ ἡγεμόνες, καὶ ἤρχισαν νὰ κυττάζουν τὸ ἴδιόν των ὄφελος εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας ἐκυβέρνων, φαίνονται μετὰ τῆς γενικῆς τοῦ Γερμανικοῦ βασιλείου ἱστορίας πολλαὶ εἰδικαὶ ἱστορίαι. Οἱ ἐνδοξότεροι τῶν καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ἀνθούντων ἡγεμονικῶν οἴκων τῆς Γερμανίας ἐφάνησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὁπότε ὑψώθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῶν διαλυθέντων Δουκάτων.

Εἰς τὸ παλαιὸν Δουκᾶτον τῆς κάτω Λοθριγγίας ἐγενήθη ὁ Δουκικὸς τίτλος τῆς Βραβαντίας. Τὰ εἰς αὐτὸ τότε ὑποτεταγμένα Κομητᾶτα Λιμβοῦργον, Φλανδρία, Ἁγινοβία, Νάμουρον, Γελδρία, Ἰουλία, Κλιβία, Μοντηνσία, Ὁλλανδία, ἐφάνησαν τώρα αὐτόνομα. Ὡσαύτως καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἐπικράτειαι: ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Κολωνία, αἱ ἐπισκοπαὶ Λεόδιον, Τραΐεκτον, κτλ. Ἡ Κολωνία καὶ τὸ Ἀκυΐσγρανον ἔγειναν αὐτοκρατορικαὶ πόλεις. Ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἄνω Λοθριγγίαν (μέρος αὐτῆς ἔλαβε τὸ

ὄνομα Λοθριγγία καὶ τὸν τίτλον Δουκάτον) ἐχωρίσθησαν ὡσαύτως ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Τρίβερις, αἱ ἐπισκοπαὶ Μέται, Τύλλιον καὶ Βερδοῦνον, μαζὴ μὲ ἄλλας ἐπισκοπὰς καὶ κοσμικὰς ἐξουσίας.

Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὸ πάλαι τὸ Δουκάτον τῆς Φραγκίας, περιείχοντο ἐξαιρέτως: ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Μογοντία, αἱ ἐπισκοπαὶ Σπεῖρα, Βορματία, Βαμβέργα, Βιρκεβοῦργον, Φούλδα, τὸ Ῥηνικὸν Παλατινάτον, τὰ Κομητάτα Ἐννεβέργα, Νασσοβία κτλ. καὶ αἱ ἐλεύθεραι αὐτοκρατορικαὶ πόλεις Φραγκοφόρτιον, Νοριβέργα κτλ. Τὸ Κομητάτον Νοριβέργα (πρέπει βέβαια νὰ διακριθῇ ἀπὸ τὴν πόλιν) ἦλθεν ἐπὶ τῶν Ὀενσταουφίων εἰς Σοηβόντινα Κόμητα Ὀενσολέρνιον, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τούτου ἐπλατύνθη ἐφεξῆς εἰς δύω Πριγκιπάτα Ὀνόλδιον καὶ Βάρυθον. Πῶς ἐκ τούτων τὰ ἀπέκτησαν ἔπειτα τὸ Βρανδεβοῦργον καὶ τελευταῖον ὁ θρόνος τῆς Προυσίας, θέλει τὸ διηγηθῆν ἡ ἱστορία ἐφεξῆς.

Εἰς τὴν Σοηβίαν τελευταῖοι Δοῦκες ἦσαν οἱ Ὀενσταούφιοι. Ἀντὶ τούτων ἐφάνησαν τώρα οἱ οἶκοι Βυρτεμβέργα, Βάδα, Ὀενσόλερνον, Ἀβεσβοῦργον κτλ. Ποῦποτε δὲν ἔλαβαν τὴν αὐτονομίαν των τόσοι μικροὶ ἄρχοντες καὶ πόλεις καθὼς ἐδῶ. Ἐκ τῶν πόλεων ἐπίσημος ἦτο ἡ Αὐγούστα, καθὼς καὶ τὸ ἕως τότε εἰς τὴν Σοηβίαν ἀνῆκον Ἀργεντόρατον, πόλις πράτερον τῆς Σοηβικῆς Ἀλσατίας.

Τὸ δουκάτον τῆς Βαυαρίας ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Βιττελσβαχίων, ὅμοιον μὲν ἀκόμη μὲ τὰς προτέρας σχέσεις του, πολλὰ δὲ μικρυσμένον. Ἐκ τῶν χρόνων τῶν Βελφίων ἐχωρίσθησαν ἀπ' αὐτοῦ ἡ Αὐστρία, τὸ Τερίολον, καὶ ἡ Στειρία· ἡ Ῥατισβόνα ἔγεινεν ἐλευθέρα πόλις, ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Σαλισβοῦργον καὶ ἄλλαι ἐπισκοπαὶ ἔγειναν αὐτόνομοι. Ἡ ἔκλειψις τοῦ Βαβεμβεργικοῦ γένους τῶν ἀνδρῶν

εἰς τὴν Αὐστρίαν ἔφερεν ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Διότι ὁ Δοὺξ Φρειδερῖκος ὁ Μάχιμος (Τόμ. Δ'. σελ. 550) ἐφονεύθη (1246) πολεμῶν τοὺς Οὔγγρους χωρὶς ν' ἀφήσῃ κληρονόμους. Ὁ αὐτοκράτπρ Φρειδερῖκος Β'. ἠθέλησε μὲν νὰ δημεύσῃ τὴν χώραν ὡς χηρεῦον βασιλικὸν κληρούχημα, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ τὸ ἐκτελέσῃ εἰς τὰς ταραχὰς τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν του, καὶ ὁ Ἑρμάννος, Κόμης τῆς Βάδης ἀνὴρ τῆς Γερτρούδης, θυγατρὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ τελευταίου Δουκὸς, ἀπέκτησε μέρος τῆς χώρας. Ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν οὗτος (1250), ἐκατάπεισεν ὁ τῆς Βοημίας Πρίγκιψ Ὀττοκάρος τὰς κλάσεις τῶν κατοίκων τῆς Αὐστρίας νὰ τὸν γνωρίσουν Δοῦκα, ἐνῷ νυμφευθεὶς τὴν Μαργαρίταν, ἀδελφὴν τοῦ ἐσχάτου Βαμβεργίου καὶ χήραν τοῦ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποθανόντος βασιλέως τῆς Ῥώμης Ἐῤῥίκου (Τόμ. Δ'. σελ. 547), ἐπροσπάθησε νὰ θεμελιώσῃ κάποιον δίκαιον εἰς αὐτό. Ἐκέρδησε λοιπὸν ὁ Βοῆμος τὴν Αὐστρίαν καὶ Στειρίαν καὶ Καρνίολαν, καὶ ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Βοημίας (εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε καὶ ἡ Μοραβία) καὶ προσέλαβε καὶ τὴν Καρινθίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀτέκνου Δουκός της (1269), ἀποκατεστάθη ὁ ἰσχυρότατος ἡγεμὼν τῆς Γερμανίας. Κανεὶς δὲν ἐσυλλογίζετο ὅτι εἶχεν εἰς τὴν Αὐστρίαν δίκαιον ὁ νέος Φρειδερῖκος, υἱὸς τῆς Γερτρούδης. Εἶναι δὲ οὗτος ὁ συναποθανὼν μετὰ τοῦ Κοῤῥαδίνου εἰς τὸ σφαγεῖον τῆς Νεαπόλεως· διὰ τὰ δίκαιά του ὀνομάζεται εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ Φρειδερῖκος Δοὺξ τῆς Αὐστρίας.

Ὅτι ἡ παλαιὰ Σαξονία ἤγουν ἡ κάτω Σαξονία καὶ Βεστφαλία διηρέθη, ἀφοῦ ἐξωρίσθη Ἐῤῥῖκος ὁ Λέων, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι ἔλαβαν μό-

νον τὸ Βρουνσούϊκον καὶ τὸ Λυνεβοῦργον, τὸ ἔδειξεν ἡ ἕως τώρα ἱστορία. Ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν Βερνάρδος ὁ ἐξ Ἀσκανίας ἢ Ἀναλτίας ἔδωκε τὸ ὄνομα Δουκάτον τῆς Σαξονίας (Τόμ. Δ'. σελ. 467) διηρέθη ἔπειτα εἰς Βιτεμβέργαν καὶ Λαουεμβοῦργον. Ἐκ τῆς παλαιᾶς Σαξονίας ἐγεννήθησαν αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Μαγδεβοῦργον καὶ Βρέμα, αἱ ἐπισκοπαὶ Ἁλβερστάδιον, Ἱλδεσία, Λύβεκα, Ῥακεβοῦργον, Σουηρῖνον, Ὀσνάβρυγα, Βέρδα, Παδέρβορνα, καὶ Μυνιγερόδα, τὰ Κομητάτα Ὁλσατία, καὶ Ὀλδεμβοῦργον, τὸ Δουκάτον Ἀσκανία, αἱ πόλεις Λύβεκα, Ἀμβοῦργον, Βρέμα κτλ. ὡς αὐτόνομα.

Οἱ Μαρκέσιοι τῆς Μίσνης ἦσαν κατ' ἀρχὰς Κόμητες Βεττίνου. Εἷς ἐξ αὐτῶν, Κορράδος, ἤλλαξε τὴν τότε ἀκόμη ἄσημον Λειψίαν ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Μαρσιβούργου (1134). Κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα ἐπλούτησαν οἱ ἡγεμόνες οὗτοι ἀνακαλύψαντες ἀργύρου μεταλλεῖα εἰς τὸ Ἐρσγεβίργον, καὶ κατὰ τὴν ἐφεξῆς ἀπέκτησεν Ἑρρῖκος ὁ Ἐπιφανὴς τὴν Θυριγγίαν, ἀνεψιὸς ὢν τοῦ τελευταίου Κόμητος, τοῦ ἐναντιοβασιλέως Ἑρρίκου Ῥασπίου. Ἀλλ' ὅμως εἶχε νὰ πολεμήσῃ ἀκόμη μίαν συγγενῆ του, τὴν Δούκισσαν τῆς Βραβαντίας Σοφίαν, ἥτις τελευταῖον ἀπέκτησε τὴν ἕως τότε ἡνωμένην μετὰ τῆς Θυριγγγίας Ἀσσίαν διὰ τὸν ἔτι ἀνήλικον υἱόν της Ἑρρῖκον, ὅς τις εἶναι προπάτωρ τοῦ τὴν σήμερον κυβερνῶντος Ἀσσιακοῦ οἴκου. Ἑρρῖκος ὁ Ἐπιφανὴς ἦτο ὁ λαμπρότατος ἡγεμὼν τοῦ καιροῦ του. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς Φρειδερῖκος Β'. ὅταν ὑπάνδρευσε μίαν θυγατέρα του μὲ υἱὸν τοῦ Ἑρρίκου ἐξεπλάγη διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς αὐλῆς του. Ἦτο δὲ ὁ υἱὸς οὗτος ὁ προειρημένος ἤδη (Τόμ. Δ'. σελ. 577) Ἀλβρέχτος, ὅς τις ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν Θυριγγίαν.

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν παλαιῶν Σλαβικῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῶν Ὁενσταουφικῶν χρόνων ἀνέλαβαν κατὰ πρῶτον τὴν χριστιανωσύνην καὶ τὰ Γερμανικὰ ἤθη, ηὔξησεν ἐξαιρέτως ἡ Μαρκία Βρανδεβοῦργον κυβερνωμένη ἀπὸ τοὺς Ἀσκανικοὺς ἡγεμόνας. Δύω ἀξιόλογοι ἀδελφοὶ, Ἰωάννης Α'. καὶ Ὄθων Β', οἱ ὁποῖοι ἐκυβέρνων ἐπὶ Φρειδερίκου Β'. καὶ ἕως τῆς μεσοβασιλείας, ἐμεγάλυναν τὴν ἐπικράτειαν μὲ τὴν Οὐκερανὴν μαρκίαν, Νεομαρκίαν, καὶ τὴν ἄνω Λυσατίαν καὶ ἐφρόντισαν διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὰ ἐργόχειρα. Οἱ Ἀσκάνιοι εἶχαν ἀποκτήσειν καὶ τὴν μετέπειτα πολλὰ ἀξιόλογον γενομένην κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Πομμερανίας. — Τοιουτοτρόπως ἀνεπτύχθησαν κατ' ὀλίγον εἰς τὴν Γερμανίαν οἱ βλαστοὶ τῶν πολιτειῶν, τὰς ὁποίας βλέπομεν εἰς τὰς ἐσχάτας ἑκατονταετηρίδας.

37. Ἡ Παπικὴ ἐξουσία ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Ζ'.

Καὶ εἰς τὴν ἱεραρχίαν δὲ προητοιμάσθησαν κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα μεγάλαι μεταβολαὶ, καὶ πολλὰ ἀποτελέσματα φέρουσαι. Ἡ δύναμις, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίζετο Ἰννοκέντιος ὁ Γ'. ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν προκατόχων του εἰς τὰς πολιτείας, ἦτο βέβαια βαρεῖα εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' εἰς τὰ διαβήματα τούτου τοῦ Πάπα ἐπεκράτει εὐσυλλογιστία τις, ἥτις ἤθελε μὲν τὴν τοῦ ἐναντίου ὑποταγὴν εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκκλησίας, ὄχι δὲ καὶ τὸν ἀφανισμόν του. Ἡ μεγαλουργὸς ὅμως αὕτη πολιτικὴ ἐχάθη παραυτα μετ' αὐτὸν, καὶ ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν σκηνὴν καὶ ὁ ἥμερος Ὁνώριος, ὅς τις ἐπεθύμει εἰλικρινῶς τὴν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰρήνην, ἦλθαν Πάπαι, οἵτινες ἐνέκρωσαν παν-

τελῶς τὸ πολιτικὸν ἀξίωμα τοῦ νὰ ἀντιστέκωσιν εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ὀενσταουφίων. Μὲ τυφλὸν μῖσος ἐμαίνετο Ἰννοκέντιος ὁ Δ'. ἐναντίον εἰς τὸν Φρειδερῖκον τὸν Β'. καὶ εἰς τὸ γένος του, καὶ ἐπίστευσεν ὅτι ἐπέτυχε τὸ πᾶν εὐθὺς ἀφοῦ ἐκρήμνισε τὸν ἀντίπαλον τοῦτον. Ἀλλὰ δὲν ἐστοχάζετο, ὅτι μικρότεραι δυνάμεις, ἐπειδὴ πράττουσιν ἀσκοπώτερα καὶ ἀκριβέστερα παρὰ ὁ ὑπὸ πάντων παρατηρούμενος καὶ φθονούμενος αὐτοκράτωρ, ἠδύναντο νὰ γείνουν πολὺ ἐπικινδυνότεραι εἰς τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν. Ἐπαρακίνει τὰς δυνάμεις ὅλης τῆς χριστιανωσύνης νὰ τὸν βοηθήσουν ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐλησμόνησεν, ὅτι ἡ μεγάλη κατάθλιψις, τὴν ὁποίαν ἔκαμνε μὲ τοῦτο εἰς τὸ ἥμισυ μέρος τῆς Εὐρώπης, ἔμελλε νὰ μεγαλύνῃ τὴν ἄλλως ἐνυπάρχουσαν πρὸς τὸ ἱερατεῖον δυσαρέσκειαν, καὶ νὰ δώσῃ ὅπλα εἰς φρονίμους ἐχθροὺς τῆς Παπικῆς δυναστείας. Διὰ τοῦτο ἐμπορεῖ τις νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τοῦ Ἰννοκεντίου ἡ ἀσυλλόγιστος αὐτογνωμοσύνη διέσεισε κατὰ πρῶτον τοὺς στύλους τῆς ἱεραρχίας καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐχθρούς της λόγους νὰ παραπονηθοῦν κατ' αὐτῆς δικαίως.

Μὲ ὅλα ταῦτα ἐτελείωσαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης τὴν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἀπόλυτον ἐξουσίαν των. Ἀφοῦ ἔφθασαν τὸ ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἠθέλησε νὰ τοὺς ὑψώσῃ ὁ Ψευδοϊσίδωρος, ἀπὸ τὸν καιρὸν Γρηγορίου τοῦ Ζ'. ἐπέρασαν πολὺ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τούτων. Κατὰ μὲν τὸ σύστημα ἐκεῖνο ὁ Πάπας ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὴν ὕπατον ἐξουσίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· τώρα δὲ ἠγωνίζοντο οἱ καλοὶ οὗτοι ποιμένες νὰ γείνουν ὄχι ὕπατοι, ἀλλὰ μόνοι κυβερνῆται τῆς ἐκκλησίας· ὄχι μόνον νὰ ἔχουν τὴν προεδρίαν πρὸ πάντων καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων ἐφορίαν, ἀλλὰ νὰ εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οἱ μόνοι ἐπίσκοποι, καὶ τούτων νὰ θεωρῶν-

ται ὡς ἐξ ἐλέους*) ἐπιτροποίτων οἱ ἄλλοι ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι. Ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἐννοίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου πᾶσα ἐπίγειος δύναμις ἐθεωρεῖτο δεδομένη ἀπὸ ἕνα κυριάρχην, ἔβαλλαν καὶ οἱ Πάπαι ἀσφαλῆ βάσιν τῆς ἐξουσίας των τὸ κληρουχικὸν τοῦτο σύστημα. Πᾶσα ἐκκλησιαστικὴ δύναμις ἐθεωρεῖτο ὡς χαριζομένη ἀπὸ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ταχθέντα κυριάρχην Πάπαν. Καὶ οἱ Πάπαι ἐζήτουν ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς περισσότερα παρ' ὅσα οἱ κοσμικοὶ ἡγεμόνες ἀπὸ τοὺς ὑποτελεῖς των. Διότι εἰς τούτους ἐπεκράτει ἀμοιβαία τις δικαίων καὶ καθηκόντων σχέσις, περὶ τῆς ὁποίας δὲν ἤθελαν οἱ Πάπαι νὰ ἐξεύρωσι τίποτε.

Ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Ζ'. ἤρχισε νὰ προβάλλεται ὅρκος εἰς τοὺς ἐπισκόπους, τὸν ὁποῖον ἐχρεώστουν νὰ ὀμνύουν ὅταν ἐλάμβαναν τὴν ἐπισκοπήν, καὶ αἱ τούτου ἀπὸ τὸ κληρουχικὸν σύστημα ληφθεῖσαι λέξεις ἀνέδειχναν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐντελῶς ὑποδούλους τῆς Παπικῆς καθέδρας. Κατ' ἀρχὰς ἔδιδαν τὸν ὅρκον τοῦτον μόνον οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, οἵτινες ἐπροβιβάζοντο ἀμέσως ἀπὸ τὴν Ῥώμην· κατ' ὀλίγον ἥρπασαν οἱ Πάπαι καὶ τὴν ἐπικύρωσιν ὅλων τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἐλάμβαναν καὶ ἀπὸ τούτους τὸν ὅρκον. Ὅτι ὅμως ὁ ἐπικυρόνων πᾶσαν ἀρχιερατείαν εἶναι πηγὴ πάσης ἐκκλησιαστικῆς δυνάμεως, ἦτο πολλὰ φυσικὸν συμπέρασμα.

Ἡ γενικὴ ὅμως αὕτη ἐπὶ παντὸς ἀρχιερέως ἐξουσία δυσκόλως ἐξετελεῖτο πραγματικῶς, ἐὰν οἱ Πάπαι δὲν ἐφρόντιζαν νὰ τὴν ἐνεργῶσι διὰ πρεσβευτῶν ἀποστελλομένων εἰς ὅλας τὰς χώρας. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Λεγάτοι ἢ Τοποτηρηταί, περὶ τῶν ὁποίων ἔγεινε συχνάκις λόγος εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἱστορίας μας. Ἡ χρῆσις των ἦτο πολλὰ παλαιά, ἤρχισεν ὅμως νὰ γί-

*) Πλαγκίου ἱστορία τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς συντάξεως. Τόμ. IV., τμ. 2, 3, κεφ. 3. κ. ἑφ.

νεται πολλὰ δραστήριος ἡ ἐνέργειά των ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Ζ'. Πολλάκις ἐνήργουν σωτηρίως διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐταξίαν τῆς ἐκκλησίας, ὑπερεπήδησαν ὅμως παράυτα τὰ ὅρια τοῦ δεκαίου τόσον, ὥστε ἡ ὠφέλειά των ὡς πρὸς τὴν καταδυναστείαν των ἦτο τὸ μηδέν. Συνεκάλουν συνόδους καὶ ἐπρόσταζαν τοὺς μητροπολίτας καὶ ἀρχιεπισκόπους ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως νὰ παρουσιάζωνται εἰς αὐτάς· ἐπροέδρευαν εἰς τὰς συνόδους ταύτας καὶ ἀνέκριναν διαφορὰς, τὰς ὁποίας κρίνουν οἱ ἐπίσκοποι. Συντόμως εἰπεῖν ἄφιναν εἰς τοὺς ἐπισκόπους τόσον μέρος τῆς ἀνηκούσης εἰς αὐτοὺς δυνάμεως, ὅσον ἤθελαν. Ὅσον καὶ ἐὰν ἔκραζαν οἱ ἐπίσκοποι κατὰ τούτων, αἱ φωναί των ἐχάνοντο εἰς τὸν ἀέρα ἐκ τῆς ὑπερόχου δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν οἱ Πάπαι. Μὲ τὸ ὄνομα τῶν θεραπειῶν, μὲ τὸ ὁποῖον ἐσημαίνετο τὸ εἰς τοὺς ἱερεῖς διδόμενον καθημερινὸν ἀργύριον, ἐσύναζαν οἱ τοποτηρηταὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας τόσας ποσότητας, ὥστε δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπολλαπλασιάζοντο αἱ ἀποστολαί των, ἐπειδὴ μὲ τὸ μέσον αὐτῶν ἐπλουτίζοντο οἱ τῶν Παπῶν φίλοι καὶ συγγενεῖς. Ὁ ἅγιος Βερνάρδος ἔγραφεν εἰς τὸν Πάπαν Εὐγένιον τὸν Γ', „Ὅτι ὁ τοποτηρητής του ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων ἕως τὰ Πυρηναῖα ἐγύμνωσε τόσον τὰς Γαλλικὰς ἐκκλησίας, ὥστε νομίζει τις ὅτι οἱ Μαδασάροι εἰσέβαλαν εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεηλάτησαν τὰς ἐκκλησίας." Ἰωάννης ὁ Σαλισβούριος, περίφημος συγγραφεὺς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, παραπονεῖται, „ὅτι ὁσάκις ὑπάγει τοποτηρητὴς τῆς Ῥώμης, εἶναι ὡς νὰ ἐκπέμπεται ὁ διάβολος τοῦ Ἰὼβ ἀπὸ τὸν κύριον διὰ νὰ ἐρημώσῃ τὴν χώραν." Οἱ τοποτηρηταὶ ἥρπαζαν μέρος μὲν δι' ἑαυτοὺς, μέρος δὲ διὰ τὴν Παπικὴν καθέδραν, κατὰ τῆς ὁποίας τῆς πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας καὶ σιμωνίας ἠχοῦσιν ὄχι ὀλιγώτερον αἱ κατηγορίαι ἀπ'

ἐκείνας τὰς ἑκατονταετηρίδας. Ἐξ ἅπαντος ὁ Πάπας διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν εἰς τὰς ἐκκλησίας μοναρχίαν του εἶχε δίκαιον νὰ ζητῇ καὶ φόρους, ἀλλ' οὗτοι ὑπερέβαιναν τὰ ὅρια, καὶ μάλιστα ἐπὶ Ἰννοκεντίου Δ', ὅςτις ἐσύναζε τόσα διὰ τὸν κατὰ τοῦ Φρειδερίκου πόλεμον, ὥστε οἱ πρεσβευταὶ τῆς Ἀγγλίας εἶπαν φανερὰ εἰς τὴν ἐν Λουγδούνῳ σύνοδον „ὅτι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὰς εἰς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους βδελυρὰς ἀργυρολογίας."

Οἱ τοποτηρηταὶ ἥρπασαν πολλάκις ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τὸ δίκαιον τοῦ δικάζειν, ἀλλὰ μὲ τοῦτο δὲν ἠρκέσθησαν οἱ Πάπαι. Κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἔκαμαν νόμον, ὅτι πᾶσα διαφορὰ πρέπει νὰ ἐκκαλῆται εἰς τὴν Ῥώμην. Ὄχι μόνον περιώρισαν εἰς ἑαυτοὺς τὸ δίκαιον νὰ συγκαλῶσι γενικὰς συνόδους, ἀλλ' ἐκατώρθωσαν, ὥστε καὶ αἱ ἀποφάσεις πάσης τοπικῆς συνόδου νὰ λαμβάνουν τὸ κῦρος των ἀπὸ τὴν ἐπίκρισιν καὶ ἐπιβεβαίωσιν τοῦ Πάπα. Καὶ τοὺς τόπους δὲ τῶν ἐφημερίων κατ' ὀλίγον ἐπροσπάθουν νὰ πληρόνωσιν αὐτοί. Ἔστελναν ἱερεῖς μὲ συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, διὰ νὰ τοὺς δώσουν ἐφημερίαν ἢ ἐνορίαν. Ἀδριανὸς ὁ Δ' εἰσήγαγε τὴν συνήθειαν ταύτην. Κατ' ἀρχὰς ἐγίνετο μὲ πρόσχημα πολιτικῆς ἀξιώσεως καὶ δεήσεως, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ οἱ ἐπίσκοποι ἔδειχναν ἀντίστασιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πάπα. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἐστέλλοντο ἀπὸ τὴν Ῥώμην τόσοι Πρεκισταὶ (ὠνομάζοντο οὕτως οἱ συνιστώμενοι ἱερεῖς) εἰς ὅλας τὰς χώρας, ὥστε ἤρχισαν αἱ ἐκκλησίαι νὰ τοὺς ἀποβάλλωσιν, ἐὰν ἔμελλαν νὰ ἔχωσιν ὑπόλοιπόν τι διὰ νὰ διανέμωσι καὶ αὐταί. Παράυτα ἤλλαξαν οἱ Πάπαι τὴν γλῶσσαν των. καὶ Ἀλέξανδρος ἤδη ὁ Γ' ἐπρόσταξε νὰ βαλθοῦν τινὲς ἀπὸ τοὺς συνισταμένους ὑπ' αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα

ἡ σύστασις ἐφάνη πάντη περιττὴ, καὶ οἱ Πάπαι ἐγέμιζαν τὰς ἐνορίας μὲ ἱερεῖς ἐξ ἰδίας ἑαυτῶν πληρεξουσιότητος. Καὶ συχνάκις μὲν ἔστελναν οἱ Πάπαι ἱερεῖς ἐναρέτους καὶ γραμματισμένους, τὰ ἐπαινετὰ ὅμως ταῦτα καλὰ ἦσαν μηδὲν ὡς πρὸς τὴν ἄπειρον κατάχρησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμναν εὐθὺς μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς συνηθείας ταύτης. Δὲν ἐπαρατήρουν παντάπασι τὰς ἀρετὰς τοῦ ἱερέως, ἔστελναν ἀνθρώπους ἀμαθεῖς τῆς γλώσσης τοῦ τόπου, ὅπου ἐστέλλοντο. Ἕνας ἔξοχος καὶ εἰλικρινὴς ἱστοριογράφος τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ ἐκ τῆς Ἀγγλίας Βενεδικτιανὸς Ματθαῖος Πάρις, διηγεῖται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ 1240 ἔτους, ὅτι διαμιᾶς ἐστάλθησαν εἰς τρεῖς ἐπισκοπὰς τῆς Ἀγγλίας τριακόσιοι κληρικοὶ ἀπὸ τὴν Ῥώμην διὰ νὰ βαλθοῦν εἰς τὰς ἐκκλησίας των, ἐπειδὴ οἱ Πάπαι ἐπληρώθησαν ἀργύριον ἀντὶ τούτων. Τόσον εἶχαν μεταβληθῆν τὰ πράγματα ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Ζ'. Ὅταν τὸ πάλαι οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες ἐπραγματεύοντο μὲ τὰς ἱερὰς καθέδρας, κατεπάλαισεν ὁ Πάπας τὴν ἁμαρτίαν των μὲ τόλμην καὶ εὐτυχίαν· ἀλλ' ὅταν οἱ Πάπαι αὐτοὶ ἐποίησαν τὸν οἶκον τοῦ κυρίου οἶκον ἐμπορείου, κἀνεὶς δὲν ἦτο νὰ ἀνατρέψῃ τὴν κολυβιστικήν των τράπεζαν.

Ἡ μέχρι τοῦδε ἱστορηθεῖσα μεγάλη διαφθορὰ τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐκκλησίας δὲν εὑρίσκετο μόνον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, εἰς τὸν Πάπαν, μ' ὅλον ὅτι εἰς αὐτὸν ἐφαίνετο καθαρώτερα καὶ διακριτικώτερα. Ἐξηπλόνετο καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ ἔργα των ἔδειχναν ὄχι ὀλιγωτέραν αὐτογνωμίαν καὶ ἀπομακρυσμὸν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ πνεύματος. Καὶ ἐπ' ἀληθείας τὰ ἀδικήματα τούτων ὕφοναν καθ' ὑπερβολὴν τὸν Πάπαν, ἐπειδὴ οἱ ὑποκείμενοί των εὕρισκαν αἰτίαν νὰ ζητῶσι κατ' αὐτῶν ὑψηλοτέραν βοήθειαν.

Πῶς ἐπροσφέρετο ἡ ἐκκλησία κατὰ τῶν αἱρετικῶν, ἔγεινεν ἤδη λόγος εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἀλβιγαίων πόλεμον (Τόμ. Δ', σελ. 513). Ἐὰν ὁ Ἰννοκέντιος ὁ Γ' δὲν ἐμεταχειρίσθη τούτους σκληρότερα παρὰ οἱ διάδοχοί του, τοὺς ἐμετεχειρίσθη ὅμως ἱκανῶς σκληρὰ καὶ ἄδικα. Π. χ. διὰ ψιλὴν αἱρέσεως ὑποψίαν κατά τινος μὴ δυναμένου νὰ ἀπολογηθῇ ἐντελῶς, ἐξεδίδετο κατ' αὐτοῦ ὁ ἀφορισμός. Ἡ κοσμικὴ δύναμις ἐβοήθει προθύμως τοὺς Πάπας· Φρειδερῖκος ὁ Β' καὶ ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς Λοδοβῖκος Θ' ἐξέδωκαν σκληροτάτους νόμους κατὰ τῶν αἱρέσεων. Ἀλλὰ τὸ χείριστον συνέβη κατὰ ταύτην τὴν ἑκατονταετηρίδα εἰς μίαν ἐν Τολώσῃ συγκροτηθεῖσαν σύνοδον (1229). Ἐπροστάχθη νὰ κρημνίζεται ὁ οἶκος, ὅπου ἤθελεν εὑρεθῆν αἱρετικός· οἱ εἰλικρινῶς μετανοοῦντες νὰ ἐξορίζωνται εἰς ὀρθόδοξόν τινα πόλιν· οἱ δὲ βεβιασμένως, νὰ ῥίπτωνται εἰς τοιαύτην φυλακὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ δύναται κἀνεὶς ποτὲ νὰ ἐξέλθῃ. Τὸ κτῆμα ἢ ὑποστατικὸν κτήτορος, ὅστις ὑποφέρει αἱρετικοὺς εἰς τὸν τόπον του, νὰ δημεύεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Ἀκόμη περισσότερον ἐμόλυνε τὴν μνήμην της ἡ σύνοδος αὕτη εἰσάξασα πρώτη τὸ τρομερὸν ἱερὸν κριτήριον. Διότι ἐπρόσταξε νὰ παρευρίσκεται πανταχοῦ συνέδριον ἱερῶν κριτῶν, οἵτινες νὰ ἀνιχνεύωσι καὶ νὰ ἐξολοθρεύωσι τοὺς αἱρετικούς. Εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνοίγεται πᾶς οἶκος, νὰ μὴ εἶναι κἀνὲν ἄσυλον. Οἱ νόμοι μὲν ἦσαν διωρισμένοι διὰ μόνην ταύτην τὴν ἐπαρχίαν, ὅπου ἐφαίνετο ἀναγκαῖον τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀλβιγαίων, ἀλλ' ὁ Γρηγόριος ὁ Θ' ἔκαμε μετὰ ταῦτα τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Τολώσῃ συνόδου βάσιν γενικὴν τοῦ πρὸς τὰς αἱρέσεις πολέμου, καὶ ἀνηγόρευσε τοὺς Δομινικανοὺς παντοτεινοὺς κριτὰς τῶν αἱρέσεων. Τὸ ἱερὸν κριτήριον δὲν ἔφθασε μὲν εἰς ὅλας τὰς

τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας χώρας, ὅπου δὲ εἰσεχώρησεν, ἔκαμεν ἀνεκφράστους δυστυχίας. Κατὰ τῶν αἱρετικῶν δὲν ἐσυγχωρήθη μόνον, ἀλλ' ἐπροστάχθη τὸ ἀδικώτατον μέσον τῆς κρυφίας ἐρεύνης, τὸ ὁποῖον ἔκαμνεν ἀδύνατον πᾶσαν σχεδὸν ἀθωότητος ἀπόδειξιν. Αἱ καταμαρτυρίαι ἐφυλάττοντο μυστικαὶ, καὶ οἱ καταμαρτυροῦντες ἦσαν πάντοτε κακοῦργοι καὶ ἄτιμοι ἄνθρωποι. Ἐπροσδιωρίσθη νόμος καταδικάζων εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον τοὺς ἀποδεδειγμένους αἱρετικοὺς, καὶ κατέφαγαν ἀναριθμήτους αἱ φλόγες. Ὁ ἱεροδιδάσκαλος Ἰωάννης μοναχὸς παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας διαμιᾶς ἑξήκοντα ἄνδρας καὶ γυναῖκας τὸ 1233 ἔτος. Πολλοὶ ἦσαν πληροφορημένοι τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεώς των τόσον, ὥστε ἐδέχοντο μετὰ χαρᾶς τὸν θάνατον ὡς μάρτυρες. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐκβῆκε μὲ προσταγὴν τοῦ Γρηγορίου Θ' ὁ Δομινικανὸς Κοῤῥάδος ἐκ Μαρβούργου κατὰ τὸ 1231 ἔτος νὰ φέρῃ εἰς μετάνοιαν ἢ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς πλανημένους. Ὁ ὑπερήφανος καὶ κατηφὴς μοναχὸς ἠθέλησε νὰ κάμῃ εἰς τοὺς κατηγορημένους τὴν ἐξαίρετον ἐκλογὴν ἑνὸς ἐκ τῶν δύω, ἢ νὰ ὁμολογήσουν τὸ ἁμάρτημα καὶ οὕτω μὲ βαρεῖαν ἱκανοποίησιν νὰ διατηρήσωσι τὴν ζωήν των, ἢ νὰ ὁρκισθῶσιν εἰς τὴν ἀθωότητά των καὶ νὰ πέσουν εἰς τὰς φλόγας. Τῷόντι δὲ κατέκαυσε πολλοὺς ὁ Κοῤῥάδος, καὶ ἔσυρε πολλοὺς Κόμητας καὶ ἄρχοντας ἔμπροσθεν τῆς καθέδρας του, ἀλλ' αἱ ἱεραὶ αὗται ἀπανθρωπίαι διήγειραν τόσον βδελυγμὸν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὥστε ὁ Κοῤῥάδος ὁδοιπορῶν ἀπὸ Φραγκοφορτίου εἰς Μαρβοῦργον ἐσκοτώθη (1233), καὶ κανεὶς δὲν ἀπετόλμησε νὰ περιπατήσῃ εἰς τὰ ἴχνη του, καὶ ἓν συμβούλιον βασιλικὸν ἐπρόσταξε δικαίαν μεταχείρισιν καὶ τύπους νομίμους ἐναντίον τῶν κατηγορουμένων δι' αἱρέσεις.

38. Νέαι Μοναχῶν ἀδελφότητες.

Περὶ τῆς ἰδιοῤῥύθμου Μοναχικῆς ἀδελφότητος τῶν Ψωμοζητῶν μοναχῶν εἴπαμεν ἤδη ἀρχήτερα (Τόμ. Δ', σελ. 516). Πρότερον ὅμως, ἐπειδὴ ἐγέμιζαν τὰ μοναστήρια ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν χρόνων, εἶχαν στοχασθῆν αὐστηροὶ τινὲς ἡγούμενοι, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν Γαλλίαν, νὰ κάμουν ἀναγκαίας προσθήκας εἰς τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου· καὶ ἐντεῦθεν προῆλθαν πολλὰ νέα τάγματα, ἐκ τῶν ὁποίων σημειόνομεν μόνον τὰ ἐφεξῆς.

1. Τὸ τάγμα τῶν Κλουνιακῶν, ἀπὸ τὸ τῆς Βουργονδίας μονάστηριον Κλουνιακὸν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε κατὰ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα νέας διαταγὰς ὁ ἡγούμενος Ὅδων, αἱ ὁποῖαι μετεδόθησαν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν εἰς 2000 ἄλλα μοναστήρια. Διὰ τοῦτο τὸ Κλουνιακὸν ἐτιμήθη τόσον, ὥστε οἱ ἡγούμενοί του ἐξιώθησαν ἀρχιεπισκοπικὰ προνόμια. Οἱ Κλουνιακοὶ ἦσαν γραμματισμένοι, καὶ ἠγάπων τὰς ἐπιστημονικὰς ἀσχολίας.

2. Τὸ τάγμα τῶν Καρθασίων, ἀπὸ σκληρᾶς τινὸς τοποθεσίας, Καρθάσης, κειμένης εἰς τὰ πέριξ τῆς Γρατιανουπόλεως. Βρούνων τις μοναχὸς, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θεολόγος τοῦ καιροῦ του, ἔκτισεν αὐτοῦ μοναστήριον τὸ 1084 ἔτος, καὶ κατεδίκασε τοὺς μοναχούς του εἰς σιωπὴν, προσευχὴν παντοτεινὴν, νηστείαν μακρὰν, καὶ εἰς σκληρὰς μαστιγώσεις. Διότι μὲ ταῦτα τὰ μέσα ἐξώριζε τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τὴν σάρκα, καὶ εὕρισκεν εἰς τὸν Θεὸν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων. Πολλὰ μοναστήρια ἐδέχθησαν καὶ ταῦτα τὰ παραγγέλματα, δὲν ἤρεσεν ὅμως τὸ τάγμα τόσον γενικῶς ὅσον τὰ ἄλλα, καὶ μάλιστα ὀλίγης ὑποδοχῆς ἠξιώθη εἰς τὰ γυναικεῖα μοναστήρια.

3. Τὸ τῶν Κιστερτιανῶν ἐκαταστάθη (1098)

ἀπὸ τὸν ἅγιον Ῥόβερτον εἰς Κιστέρτιον (Citeaux) πλησίον Διβιόνου, ὅθεν ἐφύτρωσε μεγαλητέρα ἁγιότης παρὰ τὴν τῶν Κλουνιακῶν. Ἐμάθαμεν ἤδη (Τόμ. Δ', σελ. 421) ὅτι ἐδῶ ἦλθεν ὁ ἅγιος Βερνάρδος, ὅς τις ἔδωκεν εἰς τοὺς Κιστερτιανοὺς τόσην ὑπόληψιν, ὥστε καὶ τούτων τὰ μοναστήρια ἔφθαναν εἰς 2000.

4. Τὸ τάγμα τῶν Φοντεβερθαρίων, ἀπὸ δασώδη τόπον ὀνομαζόμενον Φὸνς (πηγὴ) Ἐβεθάρδου εἰς τὰ πέριξ τοῦ Καισαροδούνου, ὅπου Ῥάβερτος ἄλλος ἐξ Ἀρβοσίου, ἀφοῦ διὰ τοῦ κηρύγματός του ἔφερεν εἰς ματάνοιαν ἄνδρας καὶ πολλὰς γυναῖκας πόρνας (διότι ἐκήρυττε καὶ εἰς τὰ παρνοστάσια) ἔκτισε τὸ πρῶτον μοναστήριον ταύτης τῆς ἀδελφότητος. Μία ἡγουμένη ἐκυβέρνα ὅλα τὰ μοναστήρια τούτου τοῦ τάγματος, καὶ ὑπετάσσοντο εἰς αὐτὴν καὶ μοναχοὶ καὶ ἡγούμενοι.

5. Τὸ τῶν Πραιμοντιανῶν, ἀπὸ τὸ Πραιμόντιον, τόπον κείμενον πλησίον Λαυδούνου εἰς τὴν νῆσον τῆς Φραγκίας, ὅπου εὐγενής τις ἐκ τοῦ κάτω Ῥήνου, Νόρβερτος, μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπος Μαγδεβούργου, ἔκτισε τὸ 1122 ἔτος μοναστήριον, τοῦ ὁποίου οἱ κανόνες εἰσήχθησαν εἰς πολλὰ μοναστήρια ὀνομασθέντα ἐκ τούτου Πραιμοντιανά.

Ὅλα ταῦτα τὰ μοναχικὰ τάγματα ὑπεχρεόνοντο εἰς παντοτεινὴν πτωχείαν, παρθενίαν, καὶ ὑπακοήν, μ' ὅλον ὅτι ἡ εὐλάβεια τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἐπεφόρτιζεν ὑποστατικὰ καὶ ἀφιερώματα χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὰ θέλωσιν. Ἐξαιρέτως δὲ ἐσύναζαν ἄπειρα πλοῦτη οἱ Κλουνιακοί, οἱ Κιστερτιανοί, καὶ οἱ Πραιμοντιανοί, καὶ μέγα μέρος αὐτῶν ἔστελναν εἰς τὴν Ῥώμην. Οἱ μοναχοὶ ὑπερύψωσαν πάραυτα τὴν ἁγιότητά των ὑπεράνω τῶν ἐπισκόπων καὶ ἱερέων, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐπεκράτει ποτὲ ἁρμονία μεταξὺ τούτων τῶν ὀνομαζομένων κοσμικῶν ἱερέων καὶ τῶν ταγματικῶν καλογήρων.

Ὁμιλοῦσι κατὰ τῶν Μοναχῶν συχνάκις ὅτι τάχα εἶναι στῖφος ἡμερινῶν ληστῶν καὶ ἀπατεώνων, καὶ καταφρονοῦν τὰ πολλὰ μοναστήρια ὡς ἥσυχα καταγώγια πάσης κακίας. Τὰς κρίσεις ταύτας ἔκαμαν οἱ πρῶτοι Ἀναμορφωταί, οἵτινες βέβαια ἔζων εἰς καιρούς, ὁπότε τὸ μοναχικὸν τάγμα ἦτο διεφθαρμένον. Διότι δρόμος τῆς παγκοσμίου ἱστορίας εἶναι οὗτος, ὅτι καὶ ἡ ἀρίστη νέα διαταγὴ ἀνθρωπίνης ἑταιρίας φέρει ἐξ ἀρχῆς πάντοτε σαπημένην τινὰ ὕλην, ἥτις κατὰ πρῶτον μὲν ἀνεπαισθήτως, ἔπειτα δὲ διαδίδεται φανερὰ καὶ διαφθείρει τὸ ὅλον. Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς των ἦσαν τὰ μοναστήρια καταφύγια τῆς διωκομένης ἀθωότητος, ὑπερασπιστήρια τῶν ἀσθενῶν, τροφεῖα τῆς πενίας, συντηρητικὰ καὶ διαδοτικὰ τῶν φιλολογικῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, καθησυχαστικὰ πολλῶν βασανιζομένων συνειδήσεων, καὶ μορφωτικὰ ἡρωϊκῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου καὶ φιλανθρώπου εὐσεβείας. Εἰς αὐτὰ μόνον εὑρίσκοντο τὸν καιρὸν ἐκεῖνον οἱ γραμματισμένοι καὶ οἱ σοφοὶ καὶ οἱ εὐγενέστατοι ἄνθρωποι, ἐκτὸς ὅτι ὀλίγοι ἐγνώσθησαν ἐξ αὐτῶν, ἐπειδὴ ἔζων κεκρυμμένοι.

Εἶναι ἐπ' ἀληθείας ὑψηλὸν πρᾶγμα, ὅτι οἱ ἀρνηταὶ τοῦ κόσμου ἐπροσηύχοντο διὰ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ζῶντας. Ὀδίλων, ἡγούμενος τοῦ Κλουνιακοῦ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἐπροσηύχετο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων, καὶ τὸ παράδειγμά του ἐμιμήθησαν ὅλα τὰ μοναστήρια τόσον, ὥστε ἡ ἡμέρα τῶν ψυχῶν ἐδιωρίσθη ἑορτή, ἥτις ἑορτάζεται καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Καθολικοὺς τὴν 2 τοῦ Νοεμβρίου.

59. Οἱ Ἱππόται.

Καθὼς ἤνοιξεν ὅλα τὰ ἄνθη τοῦ μεσαιῶνος ὁ χρόνος τῶν σταυροφορικῶν πολέμων, οὕτως ἔδωκε καὶ εἰς τὸ ἱπποτικὸν τάγμα τὴν καλλίστην του μορφήν. Τὸ ἀξιοσημείωτον τοῦτο φαινόμενον προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐνέργειαν τῆς χριστιανωσύνης εἰς τὸ ἀρχαῖον Γερμανικὸν φρόνημα, καὶ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν συγχώνευσιν τῶν δύω. Ὁ παλαιὸς Γερμανὸς ἤξιζε νὰ ὀνομάζεται ἀνὴρ ἐνῷ ἔδειχνεν ὅλας τὰς ἀνδρικάς του δυνάμεις, καὶ δὲν ἄφινεν ἀτιμώρητον τὴν καταφρόνησιν τῆς τιμῆς του. Τὸ φρόνημά τοῦτο εὐγενίζετο μὲ τὴν καταφρόνησιν παντὸς δόλου, καὶ μὲ τὴν ἔντιμον εἰλικρίνειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπαρουσιάζετο. Ταῦτα ἦσαν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀχαλίνωτον καὶ ὠμόν. ἕως οὗ ἡ χριστιανωσύνη ἐδίδαξε τὸν ἱππότην τὴν ἀγάπην καὶ τὸ νὰ κλίνῃ γόνυ εἰς ἐκεῖνον, ὅς τις δὲν δύναται νὰ ἀντισταθῇ εἰς ἐξωτερικὴν δύναμιν. Δικαιοσύνη, ἡμερότης, φειδὼ τῶν ἀσθενῶν, προστασία τῶν καταθλιβομένων, μάλιστα γυναικῶν καὶ ἱερωμένων, ἦσαν γενικῶς γνωρισμένα καθήκοντα τοῦ χριστιανοῦ ἱππότου. Τελευταῖον ὁ ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας του ἀγὼν, ὁ κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμος, ἦσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ ἀξιολογωτάτη ἱερότης καὶ ἡ λαμπρότης τῆς γηΐνης ἀνδρίας. Διὰ τοῦτο αἱ σταυροφορίαι ἔγειναν ἀπὸ τοὺς ἱππότας καὶ οἱ ἱππόται ἔκριναν ἔσχατον σκοπόν των τὰς σταυροφορίας.

Ἐὰν, διὰ νὰ ἀνακαλύψωμεν τὰ πρῶτα ἴχνη τῶν ἱπποτῶν, ἀναβῶμεν ἕως εἰς τὰς πρώτας ἑταιρίας τῶν Γερμανῶν (Τόμ. Δ'. σελ. 35), εὑρίσκομεν ἐδῶ τοὺς ἱππότας συνδεδεμένους τρόπον τινά. Οἱ Γερμανοὶ, διὰ κοινήν τινὰ τῆς ζωῆς ἀσχολίαν, συνεδένοντο πολλοὶ ὁμοῦ χωρὶς παρατήρησιν γένους

οὐδὲ πατρίδος. Ἐξαιρέτως δὲ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐπροξένησαν τοιοῦτοι σύνδεσμοι πολλὰ ἀξιοσημείωτα καὶ ἀποτελεσματικὰ φαινόμενα· συνεκροτοῦντο μεταξὺ πολεμιστῶν, μοναχῶν, γραμματισμένων, τεχνιτῶν καὶ βαναύσων, καὶ ἐπειδὴ σχεδὸν ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, εὕρισκαν πανταχοῦ, ἂν ὄχι πάντη ἴσα, ὅμοια ὅμως συστήματα, καὶ ἀμοιβαίαν κοινωνίαν εἰς τὰς προόδους καὶ εἰς τὰς τύχας. Καθεὶς εὕρισκεν εἰς ταύτας τὰς ἑταιρείας ὑποστήριξιν εἰς τὸ ἔργον του. Ἡ τελειότης καὶ διδακτικότης παντὸς ἔργου ἐγίνετο ἀπὸ καθένα βαθμηδὸν μὲ τὴν μάθησιν τῶν χρειωδῶν γνώσεων· καὶ τὸ ἱπποτικὸν δὲ ἠκολούθει τὴν τοιαύτην μέθοδον.

Διὰ νὰ μάθῃ τις τὸ ἔργον τοῦ ἱππότου ἐστέλλετο παῖς ὢν ἔτι εἰς ξένου ἱππότου αὐλὴν, ὅπου ἐχρεώστει νὰ ὑπηρετῇ καὶ νὰ διδάσκεται τὰς πρώτας ἱπποτικὰς τέχνας. Αὐξανόμενος εἰς αὐτὸν ὠνομάζετο Παλληκάριον (Knappe) καὶ ἐγίνετο ἱπποκόμος ἢ ὁπλοφόρος τοῦ κυρίου του. Ἐχρεώστει νὰ τὸν συνοδεύῃ εἰς τὰς ἐκστρατείας του, νὰ φέρῃ κατόπιν του τὸν πολεμικὸν ἵππον, εἰς καιρὸν μάχης νὰ προσμένῃ ὄπισθέν του. κτλ.

Ὁ προβιβασμὸς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱππότου ἐγίνετο μὲ κάποιαν πανηγυρικὴν πομπήν. Ἐτελεῖτο συνήθως εἰς μεγάλας αὐλὰς, εἰς αὐλικὰς ἑορτὰς ἐνῷ ἦτο λαμπρὰ ὁμήγυρις ἡγεμόνων, ἱερωμένων καὶ εὐγενῶν. Ἐὰν ἔνδοξός τις νεανίσκος ἐχειροτονεῖτο ἱππότης, εὑρίσκοντο συνήθως καὶ πολλὰ ἄλλα παλληκάρια, τὰ ὁποῖα εὐθὺς τότε ἐπροβιβάζοντο ὑπ' ἐκείνου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἱππότου. Διότι πᾶς ἱππότης ἠδύνατο νὰ ἀναδείξῃ καὶ ἄλλον ἱππότην. Ὁ ἱπποτικὸς προβιβασμὸς ἐγίνετο μὲ τριπλῆν πρόσψαυσιν διὰ τῆς λεπίδος τοῦ ξίφους, ἐνῷ ἐλέγοντο καὶ ἐκκλησιαστικοί τινὲς ὕμνοι. Ἐὰν ἡ πρᾶξις

ἐγίνετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπροηγεῖτο πάντοτε λειτουργία, καὶ οἱ ἱερωμένοι ἐφιλοδωροῦντο γενναίως. Συμπόσιον καὶ ἄλλαι εὐθυμίαι ἐπεσφράγιζαν συνήθως τὴν ἑορτὴν τῆς ἡμέρας. Συχνάκις ἐπρόσταζαν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸν μέλλοντα ἱππότην προπαρασκευὴν εὐλαβῆ διὰ νηστείας, προσευχῆς, λουτροῦ, ἀγρυπνιῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν.

Πτωχότεροι ἱππόται ἠρκοῦντο μὲ ὀλιγωτέραν πομπήν. Συχνάκις γέρων τις ἥρως μετὰ νίκην τινὰ ἀνέδειχνε πολλοὺς νέους ἱππότας, οἵτινες ἐπολέμησαν ἀνδρείως.

Διὰ νὰ γείνῃ τις ἱππότης δὲν ἐχρεώστει μόνον νὰ ὑπουργήσῃ τὰ διωρισμένα ἔτη, ἀλλὰ νὰ κατάγεται καὶ ἀπὸ γένος ἱπποτῶν, ἤγουν ἀπὸ γονεῖς ἐλευθέρους καὶ πολεμιστάς. Ἐκ τοιούτων ἐσχηματίσθη κατ' ὀλίγον εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ τάγμα τῶν πολιτῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ἔστεκαν μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων γενῶν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη ἡ μικροτέρα εὐγένεια.

Ἐκ τῶν αὐστηροτάτων ἀντιθέσεων τῆς ἀρχαιότητος πρὸς τοὺς νεωτέρους χρόνους μία εἶναι καὶ ἡ τῶν ἱπποτῶν σχέσις πρὸς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι τώρα ὑψώθησαν εἰς βαθμὸν, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ οἱ κομψότατοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχαν καμμίαν προαίσθησιν. Ἡ γυνὴ δὲν ἐνομίζετο πλέον τώρα ἀπὸ τὸν ἄνδρα ὡς ἡμισεῖα δούλη· τοῦ ἐδίδετο τότε μόνον, ὅταν ἐλάμβανε τὴν εὔνοιάν της, ὅταν μνηστευόμενος αὐτὴν ὑπετάσσετο ἐθελουσίας εἰς τὰς προσταγάς της. Τοῦτο θεμελιόνει τὸν νεώτερον ἔρωτα, ὅστις πουθενά δὲν ἀπαντᾶται τόσον ὑπερβολικὸς ὅσον εἰς τοὺς ἱππότας, καὶ προσθέτει εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ εὐσέβειάν των τὸ τρίτον στοιχεῖον, τὴν γυναρέσκειαν (Galanterie). Δέσποινα μὲ νοῦν καὶ μὲ θέλγητρα δὲν ἠδύνατο νὰ λείπῃ ἀπὸ τὸν γνήσιον ἱππότην, καὶ πᾶσα ἀπόκτησις ἔρωτος ἐλάμβανε ποιητικὸν καὶ μυθιστορικὸν χρῶμα. Ἡ κόρη, τὴν ὁποίαν ἐδιάλεγε, τοῦ ἐπρόσταζε μὲ αὐστηρότητα πολλοὺς ἄθλους διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀγάπην του, καὶ ὅστις ἀκόμη δὲν ἐγνωρίζετο ἀπὸ τὴν ἐρωμένην του, ἀνεστέναζε δι' αὐτὴν, καὶ ἐπολέμει ἕως θανάτου διὰ τὸ κάλλος καὶ διὰ τὴν ἀρετήν της.

Ὅταν ὅμως τὴν ὠνόμαζεν ἀληθῶς ἰδικήν του, ἐβάσταζε τὴν εἰκόνα της εἰς τὸν λαιμόν του, εἶχε μαζή του σημεῖον τι τῆς εὐνοίας της, ζώνην, δακτυλίδιον, λαιμοδέτην εἰργασμένα ἀπὸ τὴν χεῖρα της, καὶ ἐλάμβανεν ἀπ' αὐτῆς ἕνα λόγον, τὸν ὁποῖον ἔλεγεν εἰς πᾶσαν κινδύνου ὥραν. Ἐὰν ὑπήγαινεν εἰς δημοσίους ἀγῶνας, αὐτὴ τὸν περιέβαλε τὸν ὁπλισμὸν, τοῦ ἔδιδε σημεῖον μνήμης, καὶ, ἐὰν ἦτο δυνατὸν, παρευρίσκετο καὶ αὐτὴ εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἀλλ' ἡ καθ' ἑαυτὴν ἐπαινετὴ αὕτη πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον τιμὴ ἀπενοθεύθη ἔπειτα καὶ μάλιστα κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα εἰς ἀνόστους ὑπερβολὰς, καθὼς ἐμποροῦν νὰ μᾶς βεβαιώσουν τὰ ἑφεξῆς παραδείγματα.

Μίαν φορὰν ὑπῆγε ξένος εἰς Παρισίους ἱππότης, τοῦ ὁποίου ὁ βραχίων καὶ τὸ σκέλος ἦσαν τυλιγμένα μὲ μακρὰν χρυσῆν ἅλυσιν. Ὑπεσχέθη εἰς τὴν ἐρωμένην του νὰ βαστάξῃ τὰς ἁλύσεις ταύτας πέντε ἔτη, ἐὰν ἕως τότε δὲν ἤθελε νικηθῆν ἀπ' ἀνδρεῖον τινὰ ἱππότην. Ἐφανέρωσε τὸ πρᾶγμα διὰ κήρυκος, καὶ ἐπροσκάλεσεν ὅλους τοὺς Γάλλους ἱππότας νὰ ἀγωνισθοῦν μαζή του. Πολλοὶ ἐφάνησαν ἔμπροσθέν του, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἰσχυρὸς ἱππότης Σαιντρεὺς, προσταχθεὶς εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν δέσποινάν του, τὸν ἐνίκησεν εἰς πᾶν εἶδος ἀγῶνος, καὶ τὸν ἔλυσεν ἀπὸ τὰ δεσμά.

Μὲ πάντη διαφορετικὴν συνθήνην ὑπεσχέθη Γάλλη τις νεᾶνις καρδίαν καὶ χεῖρα εἰς ἕνα ἱπ-

πότην. Ἐχρεώστει νὰ τῆς φέρῃ τὰς εἰκόνας τριάκοντα ὡραίων νεανίδων, τῶν ὁποίων ἤθελε νικήσειν τοὺς ἱππότας. Ὑπῆγεν οὗτος ἀπὸ μητροπόλεως εἰς ἄλλην, ἐνίκα ἱππότας, καὶ ἐσύναζεν εἰκόνας, καὶ εἰς ἑνὸς ἔτους διάστημα, καθὼς λέγουσιν, ἐσύναξεν εὐτυχῶς τὸν ζητηθέντα ἀριθμὸν, καὶ τὰς ἔβαλε μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν καλῶν εἰς τοὺς πόδας τῆς δεσποίνης του.

Ὑπῆρχαν δὲ καὶ ἀκατάστατοι ἱππόται, οἵτινες περιήρχοντο νὰ ἀποκτήσουν ὄνομα καὶ τιμὴν καὶ λάφυρα. Τὸ φρόνημά των ἐμφαίνεται εἰς παλαιὸν Γερμανικὸν ποίημα, ὅπου ἱππότης τις ἐρωτηθείς. Διὰ τί περιέρχεται πάντοτε; ἀπεκρίθη. „Ὀνομάζομαι ἱππότης, καὶ ἔχω κατὰ νοῦν νὰ περιέρχωμαι ζητῶν ἄνδρα, ὅστις νὰ ἀγωνισθῇ μαζή μου. Εἰ μὲν μὲ νικήσῃ θέλει τιμηθῆν, εἰδὲ τὸν νικήσω ἐγὼ, θέλω νομισθῆν ἀξιώτερος παρ' ὅ,τι εἶμαι ἕως τώρα" *).

40. Οἱ Τόρνοι **).

Οὕτως ὠνομάζοντο οἱ γυμναστικοὶ ἀγῶνες τῶν ἱπποτῶν τοῦ μεσαιῶνος. Συνεισέφεραν ὄχι ὀλί-

*) Βυσχίγκου Ritterzeit und Ritterwesen. Bd. II. S. 60.

**) Γαλλιστὶ Tournoi, Γερμαν. Turnier, εἰς τὴν Λατινικὴν τοῦ μεσαίωνος γλῶσσαν, Torneamentum, Ἰταλ. Torneo, ἀγὼν περιϊππηλατούντων εἰς κυκλοτερῆ ἱππόδρομον, καὶ μὲ τὰς λόγχας τυπτομένων, καὶ θραυόντων αὐτάς. Ὁ Ἀδελούγγης (Λεξ. Turnieren) εἰκάζει ὅτι παράγεται ἡ λέξις ἀπὸ τὸ Σαξωνικὸν Torna, τὸ σημαῖνον Πάλην. Ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν γλωσσῶν Ἑλληνικῆς καὶ Γερμανικῆς συγγένειαν, τὴν ὁποίαν ἀπέδειξεν ὁ αὐτὸς εἰς τὸν Μιθριδάτην του (Ἴδε προλεγόμ. τοῦ ἡμετέρου Λεξικοῦ σελ. Γ'.) καὶ διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς περιδρομῆς καὶ περιϊππηλασίας εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἡ λέξις αὕτη καθὼς καὶ τὸ Tourner τῶν Γάλλων εἶναι συγγενὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Τόρνος, καὶ ὅλαι γεννῶνται ἀπὸ τὴν πρωτότυπον λέξιν Τέρω· ἴσως παρενθέσει τοῦ ν ἔλεγαν καὶ Τέρνω, ἐκ τοῦ ὁποίου παρήχθη ὁ Τόρνος, καθὼς ἐκ τοῦ Δρέμω Δρόμος, καὶ ἐκ τοῦ Τρέχω Τρόχος καὶ Τροχός. Ὁ Τόρνος τῶν παλαιῶν σημαί-

γον εἰς διατήρησιν τοῦ πολεμικοῦ πνεύματος. Καὶ ἡ τούτων γένεσις πίπτει εἰς τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα, ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον, ἐὰν τότε ἠγωνίζετο εἷς πρὸς ἕνα, ἢ λόχος πρὸς λόχον, παριστάνοντες οὕτω μικρόν τινα πόλεμον.

Συνήθως συνεκρότουν μέγαν τόρνον εἰς τιμὴν πανηγύρεως ἡμέρας, καὶ προήγγελλαν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς ἱππότας. Τότε συνηθροίζοντο ἀπὸ πλησιοχώρους καὶ μακρυνὰς πόλεις πολλοὶ ἱππόται, λαμπροστόλιστοι μὲ κατηφὲν καὶ μεταξωτὰ ἱμάτια, μὲ χρυσὸν καὶ μὲ γοῦναν, καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν τεθωρακισμένοι. Καὶ οἱ ἵπποι δὲ τῶν ἱπποτῶν ἦσαν σχεδὸν σκεπασμένοι μὲ λαμπρὸν σιδηροῦν κάλυμμα. Μόνον εὐγενεῖς ἱππόται ἐσυγχωροῦντο, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρεώστει καθεὶς νὰ ἀποδείξῃ πρότερον εἰς τοὺς ἀγωνοθέτας ὅτι εἶναι ἄξιος τοῦ τόρνου. Ὑπῆρχαν πολλότατοι τορνικοὶ νόμοι, καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι παρόντες, οἱ ὁποῖοι ἐβάσταζαν τὴν εὐταξίαν, Π. χ. Τόρνου ἄρχοντες, κήρυκες, διαιτηταὶ (οἵτινες ἀπεχώριζαν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς σκληρῶς ἀγωνιζομένους) καὶ ῥαβδοῦχοι (οἵτινες καθησύχαζαν τὸν λαόν).

Ὁ τόπος τῶν ἀγώνων ἦτο κυκλοειδῶς περιφραγμένος. Ἐπὶ ὑψηλῶν ξυλίνων χωρίων ἐκάθηντο αἱ

νει ὄργανον τεκτονικὸν ὅμοιον τοῦ διαβήτου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγράφοντο κύκλοι, σημαίνει δὲ καὶ τὸν κύκλον αὐτόν. Ἴδε τὸ Λεξικ. Λέξ. Τόρνος. Καὶ εἰς τὰς δύω ὅμως σημασίας ἐνυπάρχει ἡ ἔννοια τῆς κατὰ περιφορὰν κινήσεως. Δύναται δὲ νὰ σημάνῃ καὶ τὸν τόπον ὅπου γίνεται ἡ τοιαύτη κίνησις, καθὼς καὶ ὁ τροχὸς, λέξις καὶ αὐτὴ παράγωγος ἐκ τοῦ Τέρω, σημαίνει τὸν γνωστὸν εἰς ὅλους τροχὸν, καὶ παροξυνομένη (Τρόχος) σημαίνει τὴν κυκλοτερῆ κίνησιν καὶ τὸν τόπον τῆς κινήσεως. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὠνόμασα Τόρνον τὸ Γερμανικὸν Turnier, φυλάξας, ὡς νομίζω, λέξιν σημαντικὴν τοῦ πράγματος, καὶ ἐν ταυτῷ ὁμόηχον μὲ τὴν συνειθιζομένην ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους. Εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστοριογράφους εὑρίσκεται Τερνεμέντον καὶ Τέρνο, καθὼς τὰ ἐπρόφεραν οἱ σύγχρονοί των Δυτικοί. Ὅν τινα δὲν ἀρέσκῃ ἡ λέξις, ἂς μεταχειρισθῇ ἄλλην ἁρμοδιωτέραν. Κ.

δέσποιναι, καὶ οἱ ἐνδοξότεροι θεωροὶ, ὀλόγυρα δὲ ἵστατο τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. Τὰ ζεύγη τῶν ἀγωνιστῶν, οἵτινες προεχωρίζοντο ἢ διὰ κλήρων ἢ διὰ τὸν βαθμὸν, ἔμβαιναν ἔφιπποι εἰς τὸν φραγμὸν μὲ μουσικὴν καὶ πομπικὴν παράταξιν. Κήρυξ ἐδιαλάλει τὰ ὀνόματα τοῦ ζεύγους τῶν ἀγωνιστῶν, παρεκτὸς ἐὰν ἄγνωστός τις ἱππότης μὲ προσωπίδα, ὅς τις ἐχρεώστει νὰ προφανερώσῃ μυστικῶς τὴν κατάστασίν του εἰς τοὺς ἀγωνοθέτας, ἐπεθύμει νὰ μείνῃ ἄγνωστος.

Πρῶτον ἦτο ἡ λογχοπληγία. Μὲ λόγχην εἰς τὴν δεξιὰν περιέτρεχαν οἱ δύω ἔφιπποι προσπαθοῦντες νὰ κρημνίσωσιν ἀπὸ τοῦ ἵππου καθεὶς τὸν ἀνταγωνιστήν του μὲ κτυπήματα τῆς λόγχης. Ἐὰν ἐκάθηντο καὶ οἱ δύω στερεοὶ, ἐθραύοντο αἱ λόγχαι των ἀπὸ τοὺς θώρακάς των, κἄποτε μὲν ἔπιπταν καὶ οἱ δύω καταγῆς, κἄποτε δὲ ὁ εἷς μὴ ἀφίνων τὴν καθέδραν καὶ τὰς σκάλας ἐκρημνίζετο μαζὴ μὲ τὸν ἵππον του. Ἔπειτα ἐμάχοντο μὲ τὸ ξίφος καὶ πεζοὶ καὶ ἔφιπποι. Πληγαὶ δὲν συνέβαιναν συνήθως διὰ τὸν θωρακισμὸν τῶν μαχομένων, καὶ τὸ κέντημα δὲν ἦτο συγχωρημένον. Τελευταῖον ἠγωνίζοντο πολλοὶ πρὸς πολλοὺς, καὶ ἀφοῦ ἀνεχώρουν οἱ ἱππόται, ἐσυνείθιζαν τὰ παλληκάρια νὰ κάμνουν καὶ αὐτὰ δεύτερον ἀγῶνα πρὸς ἄσκησίν των.

Οἱ εἰς ὅλα τὰ εἴδη τοῦ ἀγῶνος νικῶντες ἱππόται ἐλάμβαναν, κατὰ τὴν τῶν κριτῶν ἀπόφασιν, ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ ὡραιοτάτων δεσποινῶν μίαν ὀνομαζομένην εὐχαριστίαν, χρυσῆν ἅλυσιν, σπαθίον μὲ ζωστῆρα, κεντημένην ζώνην, ἢ ἄλλο πολύτιμον δῶρον. Ὁ λαμβάνων τὸ δῶρον ἱππότης εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ φιλήσῃ εἰς τὰ χείλη τὴν δέσποιναν, ἥτις ἐδείχθη τόσον εὐμενὴς πρὸς αὐτόν. Πολλάκις ἔδιδαν τὰ δῶρα αἱ δέσποιναι ἐκ τῆς ἰδίας των περιουσίας. Οὕτως εἰς τόρνον, συγ-

κροτηθέντα ἀπὸ τοὺς ἱππότας τοῦ Ῥήνου τὸ 1290 ἔτος, ἔφεραν μαζή των τέσσαρες ἡγεμονίδες τὰ δῶρα τῆς εὐχαριστίας διὰ τοὺς νικητάς. Τὸ πρῶτον, στέφανον καὶ δώδεκα χρυσᾶ δακτυλίδια, ἄξια 1200 φλορινίων ἔδωκεν ἡ κόμησσα τοῦ Μοντεφερράτου εἰς Δοῦκα τινὰ τῆς Βοημίας· τὸ δεύτερον, τιμηθὲν φλορινίων 400, ἔλαβεν ὁ τῆς Καρινθίας κόμης Ῥουπρέχτος ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς ἡγεμονίδος τῆς Λοθριγγίας· τὸ τρίτον καὶ τέταρτον ἐδόθησαν εἰς δύω ἱππότας ἐκ Λιμπουργίου καὶ Νουσδορφίου ἀπὸ τὰς κομήσσας τῆς Κλιβίας καὶ τῆς Βικίνης. — Μετὰ τὸν τόρνον ὑπήγαιναν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἐκεῖ ἐλάμβαναν οἱ ἱππόται τὴν τιμὴν νὰ ἐξοπλισθῶσιν ἀπὸ τὰς δεσποίνας καὶ νὰ ἐνδυθῶσι λαμπρὰ ἱμάτια, καὶ νὰ καθίσουν πλησίον τῶν ὡραιοτάτων δεσποινῶν καὶ κορασίδων.

Δὲν ἐτελείοναν πάντοτε οἱ ἀγῶνες οὗτοι μὲ εὐθυμίαν. Ἱππόται τινὲς ἐξεφέροντο μὲ θραυσμένας τὰς πλευράς. Τὸ 1186 ἔτος Πρίγκιψ τις τῆς Ἀγγλίας, Γοττεφρεῖδος, ἔχασε τὴν ζωήν του εἰς τόρνον τινὰ τῶν Παρισίων. Καὶ Μαρκέσιός τις τοῦ Βρανδεβούργου, Ἰωάννης, ἔμεινε τὸ 1269 ἔτος νεκρὸς εἰς τὸν τόπον τοῦ ἀγῶνος. Ὡσαύτως τὸ 1175, Νοεμβρ. 17. Κορράδος, υἱὸς Δειτερίχου Μαρκεσίου τῆς Μίσνης, ἔλαβε θανατηφόρον λόγχευμα. Ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς, Ἐρρῖκος ὁ Β΄., κατὰ τὸ 1559 εἰς τόρνον τῶν Παρισίων ἔχασε τὸν ὀφθαλμόν του ὑπὸ λόγχης, καὶ ἀπέθανεν ἔπειτα ἀπὸ τὴν πληγήν. Ὁ Κόμης τοῦ Παλατινάτου ἔθραυσε τὴν κοκκαλοῤῥαχίαν του. Κἄποτε ἀνεμίγνυτο προσωπικὸν μῖσος εἰς τὸ παιγνίδιον, καὶ τότε ἐμεταβάλλετο ὁ ἀστεϊσμὸς εἰς ἀλήθειαν· οὕτω τὸ 1175 μόνον εἰς τὴν Σαξονίαν ἐσκοτώθησαν ἀγωνιζόμενοι δεκαὲξ ἱππόται, καὶ εἰς ἄλλον τόρνον τῆς κάτω Λοθριγγίας ἐφονεύθησαν τεσσαράκοντα δύω ἱππόται καὶ τόσα προσέτι παλληκάρια.

Εἰς ἕνα τόρνον τοῦ Δαρμεσταδίου (1403) ἐσκληρύνθησαν οἱ Ἄσσιοι καὶ οἱ Φράγκοι κατ' ἀλλήλων τόσον, ὥστε μ' ὅλους τοὺς κόπους δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς χωρίσωσιν οἱ ῥαβδοῦχοι.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς τόρνους τούτους ἐφανερόνετο τὸ φαντασιῶδες πνεῦμα καὶ τῆς ἱπποτικῆς κομψότητος, καὶ τῆς πολυτελείας μὲ ὅλας τὰς παραξενίας των. Ἀγωνισταὶ τινὲς, πρὸς σημεῖον τῆς δουλείας των, ἔστεργαν νὰ σύρωνται ὑπὸ τῆς δεσποίνης των μὲ λεπτὴν ἅλυσιν ἕως τοῦ φραγμοῦ. Καθεὶς εἶχεν ἐνέχυρον τῆς ἀγάπης ἀπὸ τὴν κυρίαν του, τὸ ὁποῖον ἐβάσταζεν ὡς φυλακτήριον, καὶ ἐὰν εἰς τὸν ἀγῶνα τὸ ἔχαναν, ἐζήτουν ἀπ' αὐτὴν δεύτερον ἢ τρίτον. Εἰς ἕνα Γαλλικὸν τόρνον αἱ παρακαθήμεναι δέσποιναι, ἐπειδὴ ἐχάνοντο τῶν ἀγαπητικῶν των τὰ φυλακτήρια, κόπτουσαι μέρος τοῦ περιτραχηλίου των καὶ δίδουσαι, ἔμειναν μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος χωρὶς περιτραχήλια. Βερτράνδος ὁ Ῥαϊβὰς ὤργωσε τὸν τόπον τοῦ ἀγῶνος πρότερον μὲ ζεῦγος βωδίων καὶ ἔσπειρε 3000 ἀργυρᾶ φλορίτια. Ἕνας ἄρχων ἐμαγείρευσε τὰ φαγητὰ τοῦ συμποσίου ἐπάνω καιομένων κηρίνων λαμπάδων, καὶ ἄλλος ἔκαυσε τριάκοντα ἵππους ἔμπροσθεν εἰς ὅλους τοὺς θεωρούς.

Ἐδῶ εἰς τὸ τέλος εἶναι ἄξιον νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν παρασήμων, τὰ ὁποῖα ἐγενήθησαν ἐκ τῶν τόρνων καὶ τῶν ἱπποτικῶν ἐκστρατειῶν. Ἐπειδὴ οἱ ἱππόται καλυπτόμενοι ὅλοι διὰ τοῦ θωρακισμοῦ ἐγίνοντο ἀγνώριστοι, διὰ τοῦτο ἔβαλλαν σύμβολόν τι εἰς τὴν ἀσπίδα ἢ εἰς τὴν περικεφαλαίαν διὰ νὰ τοὺς γνωρίζουν ἐκ τούτου τὰ παλληκάρια καὶ οἱ φίλοι. Εἰς τὰ παράσημα, τὰ ὁποῖα ἔκτοτε ἔγειναν κληρονομικὰ εἰς τοὺς οἴκους τῶν εὐγενῶν, ἐξέφρασεν ἡ ἱπποτικὴ φαντασία τὸν ἴδιον χαρακτῆρα της, ὅς τις διέκρινε τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀπὸ ἄλλους αἰῶνας. Ὄχι σπανίως ἐλάμβαναν ὡραῖον τι ἱερογλυφικὸν σημεῖον ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὄνομα, εἰς ἰδιότητας τῶν χωρίων, ἢ διαιώνιζαν μὲ σύντομα σημεῖα τὴν μνήμην ἐνδόξου τινὸς πράξεως, ἢ θαυμαστοῦ συμβάματος *).

41. Ἡ ἑορτὴ τῶν Τρελῶν καὶ τῶν Γαδάρων.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἠθῶν τοῦ μεσαιῶνος ἀναφέρουσι συνήθως οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν τρελῶν καὶ τῶν γαδάρων, ἥτις διήρκεσεν ἕως τῶν νεωτέρων χρόνων. Εἶναι δὲ τῷ ὄντι ἀξιοσημείωτοι, ἐπειδὴ δείχνουν πῶς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὁπότε εὐλάβεια ἀληθινὴ ἦτο συνεζευγμένη μὲ τὴν δεισιδαιμονίαν, ἡ αὐθάδεια τοῦ ἀνθρώπου ἔπαιζε καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ἅγια πράγματα.

Καὶ αἱ δύω ἑορταὶ εἶναι παμπάλαιοι. Ἡ ἑορτὴ τῶν τρελῶν μετέβη ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν εἰς τὴν χριστιανωσύνην, καὶ οἱ προεστῶτες τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν παρέβλεπαν, φαίνεται, ὀλίγον τοῦ ἀγρίου λαοῦ τὰς συνηθείας. Πίπτει δὲ κατὰ τὸν καιρὸν, ὁπότε οἱ Ῥωμαῖοι ἑώρταζαν τὰ περίφημα Σατουρνάλια, καὶ οἱ δοῦλοι ἤλλαζαν τὰ ἔργα των μὲ τοὺς κυρίους των· ὁ καιρὸς οὗτος εἶναι τὸ νέον ἔτος. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν μεταξὺ Χριστοῦ γεννήσεως καὶ Ἐπιφανείας καιρὸν ἐλάμβανεν ὁ λαὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἱερατείου, καὶ τὸ ἔκαμνε γελοῖον κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον. Ἀφοῦ πλῆθος νεανίσκων ἐνδεδυμένων ἱερατικὰ ἱμάτια καὶ μαυρισμένων εἰς τὰ πρόσωπα ἐσυνάζοντο εἰς μίαν ἐκκλησίαν, μὲ ἀνα-

*) Α. Β. Σλέγελος εἰς τὸ Γερμανικὸν Μουσεῖον, Τόμ. II, σελ. 452.

ριθμήτους γελοιώδεις συνηθείας ἔκλεγαν ἕνα τρελὸν ἐπίσκοπον, μὲ τὸν ὁποῖον περιήρχοντο πανηγυρικῶς καὶ πομπικῶς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ ὑπέστρεφαν πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ὁ τρελὸς ἐπίσκοπος ἀνεγίνωσκε τακτικῶς τὴν λειτουργίαν καὶ εὐλόγει τοὺς τρελοὺς ὑπηκόους του. Μετὰ τοῦτο ἐχόρευαν καὶ ἐπήδων οἱ ὡς ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τρελοὶ εἰς τὸν ἱερατικὸν χορὸν, καὶ ἔψαλλαν μεθυσμένων τραγούδια. Ἐνῷ δὲ ἐγίνετο λειτουργία ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον, οἱ διάκονοι καὶ ὑποδιάκονοι ἔτρωγαν λουκάνικα, τὰ ὁποῖα ἔκοπταν ἐπάνω εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν, ἔπαιζαν χαρτία, ἢ σφαῖραν, καὶ ἔβαλλαν πατούνας παπουτσίων εἰς τὸ θυμιατήριόν του. Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀνέβαιναν εἰς τὰ κατηχούμενα, καὶ ἐκ τῶν παραθυρίων ἔῤῥιπταν λάσπας εἰς τὸν διαβαίνοντα λαόν. Ὅλαι αἱ δυναταὶ ἀταξίαι τγίνοντο κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καὶ μεγάλοι τε καὶ μικροὶ εὐθυμότερον ἄλλο δὲν εἶχαν εἰμὴ τῶν ἐρελῶν τὴν ἑορτήν. Μ' ὅλον ὅτι ἀπηγορεύθη ἀπὸ σύνοδον τινὰ ἐν Τολέδῳ συγκροτηθεῖσαν, διήρκεσεν ὅμως, μάλιστα εἰς τὴν Γαλλίαν ἕως τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε πρὸς μεγάλην λύπην τῶν Παρισίων ἐσηκώθη διόλου ἀπὸ ἀπόφασιν τινὰ τοῦ ἐν Διβιόνῳ συμβουλίου κατὰ τὸ 1552 ἔτος. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἑορτῆς ταύτης ἀπέδειχναν τὴν ἀνάγκην ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάντοτε ὑποκάτω εἰς τὴν κατήφειαν καὶ τὸν φόβον τῆς θρησκείας πρέπει κάποτε νὰ ἐξατμίζῃ τὴν ἔμφυτον τρέλαν του, καθὼς ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀνοίγουσι καὶ τὰ οἰνοδόχα καδία, διὰ νὰ μὴ θραύσῃ ἡ βράσις τὸ ἀγγεῖον· ἐπιχείρημα, ὑποκάτω τοῦ ὁποίου ἐμπορεῖ βέβαια νὰ κρύπτεται κάτι πλέον παρὰ ἀστεϊσμός.

Διὰ τῆς τῶν γαδάρων ἑορτῆς σκοπὸν εἶχαν νὰ παριστάνουν τὴν εἰς Αἴγυπτον φυγὴν τῆς παρθένου Μαρίας. Διὰ τοῦτο ἐδιάλεγαν τὴν ὡραιοτάτην κόρην τῆς πόλεως, τὴν ἐκάθιζαν στολισμένην ἐπάνω εἰς λαμπροστολισμένον μέγαν γάδαρον, καὶ τῆς ἔδιδαν εἰς τὰς ἀγκάλας βρέφος τι παριστάνον τὸν Ἰησοῦν. Οὕτω δὲ τὴν ἐσυνώδευαν ὅλον τὸ ἱερατεῖον καὶ ὁ λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μητροπόλεως, καὶ ἔστηναν τὸν γάδαρον πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐτελεῖτο ἔπειτα ἡ λειτουργία. Πᾶς ὕμνος αὐτῆς, ἡ δοξολογία, τὸ χερουβικὸν, τὸ Πιστεύω ἐτελειόνετο μὲ τὸ μίμημα τῆς φωνῆς τοῦ γαδάρου, Γά, Γά. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ὠγκάνιζε τρεῖς φοραῖς ὁ ἱερεὺς, Γά, Γά, Γά· καὶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἀντεγάριζαν εἰς τὸν ἱερέα τρεῖς φοραῖς καὶ αὐτοὶ, Γά, Γά, Γά.

42. Μυθιστορικὴ ποίησις.

Ὅλα τὰ ἐκ φύσεως εὐνοούμενα ἔθνη τῆς γῆς δείχνουσιν, ὅσον δύναταί τις νὰ ἀνιχνεύσῃ τὰς ἱστορίας των, μεγάλην ἀγάπην εἰς τὴν ποίησιν, καὶ τὴν σχηματίζουν τόσον πλέον ἰδιαίτερα ὅσον ὀλιγώτερον κοινωνοῦσι μὲ ἄλλα ἔθνη. Εἰς τὸν Τάκιτον ἤδη εὑρίσκονται φανερὰ ἴχνη τῶν ἡρωϊκῶν ᾠδῶν τῆς Γερμανίας. Ἔφεραν οὗτοι τὴν ἀγάπην ταύτην εἰς τὰς χώρας τῶν Ῥωμαίων, τὰς ὁποίας ἐπόρθησαν, ἀλλ' ἐπέρασε σειρὰ ἑκατονταετηρίδων πρὶν ἐφαρμοσθῶσιν αἱ νεοσχημάτιστοι γλῶσσαι εἰς ἔντεχνον ποίησιν. Πρώτη γλῶσσα ἔγεινε ποιητικὴ ἡ τῆς Προβιγκίας. Ἡ Προβιγκία ἦτο μέρος τοῦ Ἀρελατικοῦ βασιλείου, ἀλλ' οἱ Κόμητές της, ὀνομαζόμενοι καὶ Κόμητες Ἀρελάτης, ἦσαν σχεδὸν αὐτόνομοι. Ἀφοῦ οὗτοι ἐξέλιπαν *), ἔπεσεν ἡ χώρα εἰς τοὺς Κόμητας τῆς Βαρκελλόνας, καὶ οὕτως ἡνώθη χρόνον τινὰ μὲ τὴν Αραγωνίαν. Προβιγκιακοὶ ὅμως δὲν ὠνομάζοντο μό-

*) Τὸ ἀρσενικόν γένος τούτων τῶν ἐξουσιαστῶν συνεξέλειψε

νον τότε οἱ κάτοικοι τῆς σημερινῆς provence, ἀλλ' ὅλης τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία ὑπερεῖχε τὴν βόρειον διὰ μεγαλητέρας φιλεργίας (ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὰς ἐμπορικὰς πόλεις Τολάνιον καὶ Μασσαλίαν) δι' ἠθῶν εὐγενεστέρων, καὶ διὰ γλώσσης διαφόρου καὶ καλλιεργημένης, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Προβιγκιακὴ *). Ἡ γλῶσσα αὕτη ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὸ τῆς Ἀραγωνίας βασίλειον, ὅπου καθὼς καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, σώζεται καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ μὲ κἄποιας μεταλλοιώσεις.

Ἡ αὐλὴ τῶν Κομήτων τῆς Προβιγκίας ὑπελαμβάνετο κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἡ πλέον πολιτισμένη καὶ λαμπροτέρα ὅλης τῆς Εὐρώπης. Εἰς αὐτὴν εὐδοκίμουν ἄθρωποι προκομμένοι καὶ εὔγλωττοι. Οἱ ἱππόται προητοιμάζοντο εἰς τοὺς χαιρετισμοὺς μὲ τεχνικοὺς στίχους, καὶ τὰ ἀρτύματα τῆς συναναστροφῆς των ἦσαν μουσικὴ καὶ ποίησις. Οἱ εὐγενεῖς ἤλλαζαν εἰς ὥρας τινὰς τὸ ξίφος καὶ τὴν λόγχην μὲ τὴν λύραν, καὶ ἔτερπαν τὰς δεσποίνας ἐξ ἀμοιβῆς μὲ πολεμικοὺς καὶ ποιητικοὺς ἀγῶνας. Ὅλοι ἐστιχούργουν, καὶ δέσποιναι, ἡγεμόνες, βασιλεῖς, αὐτοκράτορες. Τρουβαδοῦροι (ἤγουν ἐφευρεταὶ) ἦτο τὸ ἴδιον ὄνομα τῶν ποιητῶν τῆς Προβιγκίας. Ὠνόμαζαν τὴν τέχνην των εὔθυμον ἐπιστήμην (gaya ciencia), διὰ τὰ μέτρα, τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ παντοδαπὰ τῆς στιχουργίας εἴδη **). Τὰ μέλη των ἦσαν σχεδὸν ὅλα λυρικά, καὶ ὕμνουν ἔρωτας γυναικῶν, ἱπποτῶν ἔργα καὶ καλλονὰς τῆς φύσεως. Ἐξ ἐναντίας δὲ οἱ βόρειοι Γάλλοι ἐσχημάτιζαν τὸ εἶδος τῆς μεγαλητέρας ἐποποΐας ἢ μυθιστορίας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἕως Φιλίππου Αὐγούστου, ὁπότε καὶ ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα ἀπέκτησε τὴν εὐκαμψίαν, ἥτις ἦτο ἀναγκαία εἰς ποιητικὰς ἐκφράσεις.

Εἰς τοὺς χρόνους τῶν σταυροφοριῶν ἔγεινεν ἡ ἱστορία Καρόλου τοῦ μεγάλου ἐξαίρετος ὕλη τῆς ἱπποτικῆς ποιήσεως. Ὄχι ἡ ἀληθινὴ, ἥτις δὲν περιέχει μυθιστορικὰ πράγματα, ἀλλ' ἐπιπλαστός τις, ἡ ὁποία ἀνεφέρετο εἰς τὴν δυστυχῆ ἧτταν πλησίον τῆς Ῥογκεσβάλλης (Τόμ. Δ'. σελ. 170). Ὁ πόλεμος οὗτος δὲν συνυφαίνεται μόνον μυθωδῶς μὲ θαυμάσια συμβάματα, ἀλλὰ προετοιμάζει τὸν παλαιὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν προστάζει εἰς σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἀπίστων Τούρκων τῆς Ἀνατολῆς. Κατ' ὀλίγον συμπεριλαμβάνονται εἰς ταύτας τὰς ἱστορίας ὅλοι οἱ ἡγεμόνες καὶ αἱ μαγεῖαι τῆς ἀνατολῆς, ὅπου ὁ μὲν Κάρολος παραιτεῖται παντάπασι, καὶ τὰ πάντα στρέφονται εἰς τὰ συμβεβηκότα τῶν ἡρώων του. Τὴν περιφημοτάτην τῶν ἱστοριῶν τούτων θέλουν ὅτι ἔγραψεν ἀρχιεπίσκοπός τις Τουρπῖνος, ἡ ὁποία ἔλαβε γενικὴν ὑπόληψιν περὶ τὸ 1110 ἔτος. Ἄλλος κύκλος διηγημάτων ἦτο περὶ τοῦ Βρετανικοῦ βασιλέως Ἄρτου καὶ τῶν δώδεκα ἱπποτῶν τῆς στρογγύλης τραπέζης του. Εἰς ταύτην τὴν ποίησιν ἐπροσπάθουν νὰ ἀναπτύξουν τὸ ἰδανικὸν τῆς ἱπποτικῆς ἀξίας· ὁ ἀληθινὸς Ἄρτος, χριστιανὸς βασιλεὺς ἐκ Κελτικοῦ γένους εἰς τὴν Βρετανίαν, καὶ οἱ τούτου πόλεμοι κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν Σαξόνων ὑπῆρχε πολλὰ περιωρισμένον ὑποκείμενον *). Τελευταῖον παρέλαβαν εἰς βοήθειαν καὶ τοὺς παλαιοὺς Ἑλληνικοὺς ἥρωας,

---

μὲ τὸν Ῥαϊμοῦνδον Βερέγγαρον Δ', τοῦ ὁποίου ἡ κληρονόμος θυγάτηρ Βεάτριξ Καρολίνα ἐξ Ἀνδεγαυΐας ἐνυμφεύθη τότε τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, καὶ τοῦ ἔφερε προῖκα τὴν Προβιγκίαν.

*) Ἐπειδὴ οἱ μεσημβρινοὶ Γάλλοι ἔλεγαν oc ἀντὶ ovi, ἐδιαιρέθησαν αἱ δύω γλωσσικαὶ φυλαὶ τῆς Γαλλίας εἰς langue d' oc (ὅθεν τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας) καὶ langue d' ovi.

**) A. W. de Schlegel observations sur la langue et la litterature provençales p. 8.

*) Φρ. Σλέγελ. συγγρ. Τόμ. I, σελ. 292.

μετέπλασαν τὸν Κύρτιον καὶ τὸν Οὐϊργίλιον εἰς ὁμοιοκαταλήκτους στίχους περὶ τῶν ἱπποτῶν, καὶ ἐστόλισαν τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς Τρωϊκοὺς ἥρωας μὲ ὅλους τοὺς καλλωπισμοὺς τῆς νεωτέρας τῶν Χριστιανῶν ἱπποτικότητος. Καὶ αἱ Φέαι δὲ ἔλαβαν κατ' ὀλίγον χώραν εἰς τὰ Γαλλικὰ μυθιστορήματα. Ἔγειναν δὲ αὗται κατὰ μίμησιν τῶν Περσικῶν Περίων, δαιμονίων τινῶν, τὰ ὁποῖα περικυκλόνουσι συμπαθητικῶς τὰς εἰς τὸν γυναικῶνα ἐγκεκλεισμένας καλὰς, καὶ καθηδύνουσι τοὺς πόνους τῆς δουλείας των μὲ τὴν ἀόρατον συναναστροφήν των. Ἡ φαντασία τῶν ἱπποτῶν τῆς Γαλλίας μετέπλασε τὰ φιλάνθρωπα ταῦτα ὄντα εἰς θεὰς Μοίρας. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ τῶν Δυτικῶν ποίησις δὲν ἐδανείσθη τόσα πολλὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν, καθὼς ἐσυνείθιζαν νὰ ὑπολαμβάνουν πεπλανημένως.

Πολλὰ τῶν ποιημάτων τούτων ἦσαν τονισμένα εἰς τὴν ἅρφην, διὰ νὰ τραγῳδοῦνται δημοσίως. Τοῦτο δὲ ἔκαμνεν ἢ ὁ ποιητὴς αὐτὸς, ἢ ἱππόται ἄλλοι ἐπιτήδειοι νὰ συνθέτουν τὸ μέλος. Οἱ ποιηταὶ, ὀνομαζόμενοι εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν Τρουβαδοῦροι, εἰς τὴν βόρειον ἐλέγοντο Τρουβέροι καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν Μινστρέλοι. Ἡ ἅμιλλα τῆς τέχνης ἐσυνεργεῖτο πολὺ ἀπὸ τὴν προστασίαν τῶν αὐλῶν. Μόλις ἐτιμῶντο ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς καὶ ἀπὸ τὰς δεσποίνας οἱ ἱππόται ὅσον οἱ ἀοιδοί. Λοδοβῖκον τὸν Ζ΄. καὶ Ῥιχάρδον τὸν Λεοντοκάρδιον ἠκολούθουν ποιηταὶ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας διὰ νὰ εὐφραίνουν τοὺς ἥρωας, ὅταν ἐσχόλαζαν εἰς τὸ στρατόπεδον, μὲ τὰ ᾄσματά των. Διὰ νέον μέλος ἐλάμβαναν οἱ ποιηταὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν καλῶν δεσποινῶν δῶρα, ἱμάτιον, ὅπλον, ἵππον, ἢ ἄλλο τι πολύτιμον πρᾶγμα *).

*) Κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην ἐφάνησαν καὶ αἱ περίφημοι αὐλαὶ τοῦ ἔρωτος (cours d' amour) κατὰ τοὺς χρόνους τῶν

Ὅταν δὲ τελευταῖον ἡ ποίησις τῆς Προβιγκίας ἤρχισε νὰ πίπτῃ κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, ἡ πόλις Τολῶσα, ἥτις εἶχε γεννήσειν πλῆθος πολὺ τοιούτων ποιημάτων, ἠθέλησε νὰ τὴν συγκρατήσῃ καὶ νὰ τὴν εὐγενίσῃ, καὶ κατέστησε διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον (1324) τὴν ὀνομασθεῖσαν Ἀκαδημίαν τῶν τερπνῶν παιγνίων. ἥτις ἐσυνάζετο ἐτησίως τὴν 1. καὶ 3. Μαΐου εἰς τὸ μέγα βουλευτήριον καὶ ἔδιδε βραβεῖον χρυσοῦν ἴον εἰς τὸ ἄριστον ποίημα. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησεν ἔπειτα ὁ τῆς Ἀραγωνίας βασιλεὺς Ἰωάννης Α΄. Ἔστειλεν, ὡς περὶ μεγάλων πολιτικῶν πραγμάτων, ἔκτακτον πρεσβείαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Ϛ΄, καὶ ἐζήτησε μὲ πληρωμὴν ἁδρὰν ποιητάς τινας ἐκ Τολώσης, διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ αὐτὸς ὁμοίαν Ἀκαδημίαν εἰς Βαρκελλόναν. Ὑπῆγαν καὶ τὴν ἐσύστησαν, ἐσυνάζοντο κατὰ μῆνα, λαβόντες βιβλιοθήκην ποιητικῶν βιβλίων καὶ νόμους καὶ προνόμια καὶ εἰσοδήματα.

Μὲ ὅλα ταῦτα ἐσβέσθη κατ' ὀλίγον ἡ καλὴ τέχνη, ἀφοῦ ἤκμασε τρεῖς περίπου ἑκατονταετηρίδας. Οἱ ἱππόται ἀφῆκαν τὴν ποίησιν εἰς τὸν πολὺν ὅμιλον, καὶ οὕτως ἡ εὐγενεστάτη χρονοτριβὴ τῶν αὐλῶν ἐκρημνίσθη εἰς βαναυσίαν τοῦ πλήθους. Οἱ τελευταῖοι Τρουβαδοῦροι ἦσαν ἀγύρται καὶ αἰσχρολόγοι.

σταυροφοριῶν εἰς τὴν Προβιγκίαν, ὅπου ἐκάθηντο δέσποιναι καὶ ἔκριναν σχέσεις καὶ διαφορὰς ἐρωτικὰς, γεννηθείσας ἀπὸ τοὺς ποιητικοὺς ἀγῶνας τῶν Τρουβαδούρων. Ἀλλὰ μετὰ τῶν ἀποκρίσεων, τὰς ὁποίας ἔκαμναν εἰς περιπλεγμένα καὶ αἰνιγματώδη ζητήματα, ἐτιμώρουν καὶ κακοηθείας ἔργα μὲ αὐστηρίαν, καὶ ἔδειχναν σοβαρότητα εἰς τὸ περὶ εὐπρεποῦς συμπεριφορᾶς τῶν δύω γενῶν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αἱ αὐλαὶ τοῦ ἔρωτος ἐπήγασαν ἀπὸ σπουδαίαν ἀρχὴν, καὶ ὁπότε ὅλαι αἱ σχέσεις ἀνελάμβαναν διωρισμένας μορφὰς καὶ νόμους, ἔκριναν καὶ αἱ δέσποιναι περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς εἰς τὰς σχέσεις των. Ἴδε Ἑρβέρτον εἰς Ἑρμῆν ἀριθ. XII., τελ. 65, κ. ἑφ.

43. Γερμανικὴ ποίησις τῶν Σοηβικῶν χρόνων.

Ἡ μέθεξις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Γερμανικὸς λαός, ἀπὸ τὸ τῆς ποιήσεως ἐκεῖνο ἔαρ, τὸ ἀναπτυχθὲν εἰς ὅλους τοὺς τῆς Δύσεως λαοὺς διὰ τῶν ἱπποτῶν καὶ σταυροφοριῶν, πίπτει ὡσαύτως εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ὀενσταουφίων. Ὅτι τὰ ἐρωτικὰ μέλη, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ποιητικοῦ τούτου ἄνθους, ἐλήφθησαν ἀπὸ τοὺς Προβιγκιακούς, ὡς πολλοὶ ὑποθέτουσιν, εἶναι ἀναπόδεικτον πρᾶγμα. Ἐπὶ τῶν ὁμοίων φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται συγχρόνως εἰς διαφόρους λαούς, δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐσχηματίσθη τὸ ἓν κατὰ παράδειγμα τοῦ ἄλλου, ἐὰν τὸ πνεῦμα διαπερνᾷ ὅλον τὸν χρόνον ἐκεῖνον.

Ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Α΄, τοὺς χρόνους ἀρχίζει ἡ ἄνθησις τῆς Γερμανικῆς γλώσσης καὶ ποιήσεως, καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν Ὀενσταουφίων παρέρχεται πλέον ἡ ἀκμή των. Ἑρρῖκος Βαλδέκκιος εἶναι ὁ ἀρχαιότατος ποιητὴς τῆς σειρᾶς ταύτης. Κορράδος δὲ ὁ ἐκ Βιρκεβούργου, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη ἀπαντᾶται εἰς τὸ τελευταῖον τεταρτημόριον τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος, εἶναι ὁ τελευταῖος. Μεταξὺ δὲ τούτων μεσολαβεῖ πολὺ πλῆθος καλῶν καὶ λαμπρῶν συγγραμμάτων.

Τὰ λυρικὰ ὀνομάζονται χαρακτηριστικὰ μέλη· πλήρη τρυφερῶν αἰσθημάτων, πλήρη γλωσσικῶν χαρίτων καὶ τεχνικῆς συντάξεως τῶν στίχων, παριστάνουσι μὲ παντοδαπὰς τροπὰς τὸν ἔρωτα, τὸ κάλλος, τὸ ἔαρ. Αὐτοκράτορες (Ἑρρῖκος Ϛ΄.), βασιλεῖς (ὡς ὁ Ὀττοκάρος τῆς Βοημίας), Δοῦκες (τῆς Βραβαντίας, Βρατισλαυΐας κτλ.),

ἡγεμόνες καὶ ἄλλοι εὐγενεῖς τοῦ λαοῦ, τοὺς ὁποίους ἡ ἱστορία παρέστησεν ἀλλοῦ πολεμοῦντας καὶ ἀγωνιζομένους, φαίνονται εἰς τὸν κύκλον τοῦτον ἥμεροι καὶ τρυφεροὶ καὶ παίζοντες. Εἰς τὰς αὐλὰς τῶν ἡγεμόνων, καθὼς εἰς τὰς τῶν Κομήτων τῆς Θυριγγίας, καὶ εἰς τῶν Δουκῶν τῆς Αὐστρίας τοῦ Βαβεμβεργικοῦ οἴκου, ἐσυνάζοντο οἱ ἐρασμιώτατοι ἀοιδοί, καὶ ἡ ποιητικὴ ἅμιλλα τοῦ Βαρτεβούργου, σύγγραμμα σωζόμενον ἀκόμη, περιγράφει τὴν συνέλευσιν τῶν περιφημοτάτων τότε μελοποιῶν. Ἡ ποίησις, λέγει ἕνας ἀγχίνους συγγραφεύς, ἦτο γενικὴ τῆς ζωῆς χρεία, καὶ ἀχώριστος ἀπ' αὐτῆς. — Ῥυδίγερος ὁ ἐκ Μανέσης, ὅστις ἔζη τὸ 1300 ἔτος εἰς Τίγυρον, ἐσυνάθροισεν ἐκλεκτὰ μέλη ἀπὸ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ποιητάς.

Παρεκτὸς τῶν λυρικῶν τούτων μελῶν, εἶναι καὶ πολλὰ ποιήματα ἐπικά, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τρεῖς κεφαλαιώδεις διηγήσεις καὶ μύθους, δηλαδὴ εἰς τὰς περὶ Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ βασιλέως Ἄρτου, περὶ τῶν ὁποίων προείπαμεν, καὶ εἰς τὰς περὶ τῶν παλαιῶν Γοτθικῶν, Φραγκικῶν καὶ Βουργουνδικῶν ἡρώων ἐκ τῶν χρόνων τῆς τῶν λαῶν μεταναστεύσεως. Καὶ περὶ τῶν τριῶν σώζονται εἰσέτι Γερμανικὰ πονήματα· ἀλλὰ τὰ ἐπισημότατα τούτων εἶναι τὰ ποιήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν τρίτον κύκλον, ὅπου ἀνήκουσι καὶ αἱ Νιβέλαι (Nibelungen). Αἱ πρῶται δύω μυθώδεις ἱστορίαι ἔγειναν ἔργον καὶ ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ἐξαιρέτως αἱ περὶ τοῦ μεγάλου Καρόλου ἐγράφησαν ἐξ ἅπαντος πρῶτον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Γάλλων, ἀλλ' αἱ Νιβέλαι καὶ τὸ ἡρωϊκὸν βιβλίον εἶναι καὶ κατ' εἶδος καὶ καθ' ὕλην ὅλα Γερμανικά· οἱ μῦθοι οὗτοι μόλις ἦσαν γνωστοὶ εἰς τοὺς Προβιγκιακοὺς καὶ Γάλλους· δείχνουσι, καθὼς λέγει ὁ Τείκιος *), ὅτι εἶναι βόρεια

*) Προλογ. εἰς τὰς Μιννικὰς ᾠδάς, σελ. 8.

ἔργα, καὶ ἐψάλθησαν παντοδαπῶς εἰς τὰς Σκανδιναυικὰς γλώσσας. Τὸ ποίημα τῶν Νιβελῶν, τοῦ ὁποίου ἡ συγγραφὴ πίπτει εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, εἶναι πάντων ἔξοχον κατὰ γλῶσσαν, στιχουργίαν, κανονικότητα, ἀπόδοσιν καὶ σύναψιν τῶν μερῶν ὅλων εἰς ἓν κέντρον. Μὲ δίκαιον θεωρεῖται ὡς ἐξηντλημένον ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτάτας πηγὰς, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρει τὰς σταυροφορίας, αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶνται εἰς ὅλα σχεδὸν τοῦ καιροῦ ἐκείνου τὰ συγγράμματα. — Τίς εἶναι ὁ ποιητής του, τὴν σήμερον ἀγνοεῖται.

Παρεκτὸς τῶν ποιημάτων τούτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τοὺς εἰρημένους μυθιστορικοὺς κύκλους, εἶναι καὶ πολλὰ ἄλλα ἱστορικὰ ποιήματα εἰλημμένα ἐκ τῆς μεταγενεστέρας Γερμανικῆς ἱστορίας, καὶ ἐξ Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων. Ἡ ὕλη ὅμως τῶν τελευταίων δὲν ἐπάρθη ἀπ᾽ αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους ποιητὰς, ἀλλ᾽ ἀπὸ μεταγενέστερα δημώδη βιβλία, ὅπου πολλαχοῦ εἶναι μεταμορφωμένα τὰ φρονήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων.

Ὁ καλὸς οὗτος χρόνος τῆς ποιήσεως ἦτο βραχὺς, ὡς εἴπαμεν *). Οἱ ἡγεμόνες μετ᾽ ὀλίγον ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τοὺς ποιητάς· ἡ ποίησις παραιτηθεῖσα ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς ἐμβῆκεν εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ τῶν τεχνιτῶν ἐργοστάσια. Μὲ τὸν τρόπον τοῦτον μετεβάλθη ἐξ ἀνάγκης καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος. Εἰς τὸν τόπον τῶν ἱπποτικῶν καὶ μυθιστορικῶν αἰσθημάτων ἐμβῆκεν ἠθικὴ σπουδαιότης, καὶ ἡ ἐλευθέρα στιχουργία μετετράπη εἰς βαναυσικὴν ὁμοτυπίαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ᾠδοδιδασκάλων, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐφεξῆς περίοδον.

*) Κορράδος ὁ ἐκ Βιρκεβούργου παραπονεῖται συχνότατα, ὅτι ἡ τέχνη καταφρονεῖται ἀπὸ τοὺς χρεωστοῦντας νὰ τὴν τιμῶσιν.

44. Οἱ Σχολαστικοί.

Καθὼς ἐδιαιρέθη ὁ πολιτικὸς κόσμος εἰς δύω κυριαρχικὰς δυνάμεις, οὕτως ἐχωρίσθη εἰς δύω καὶ ὁ τεχνικὸς καὶ ἐπιστημονικός. Ἐνῷ εἰς τὰς αὐλὰς ἐψάλλοντο μὲ εὐθυμίαν ὁ ἔρως καὶ ὁ τῶν ἱπποτῶν βίος μὲ τερπνὰ μέλη γραμμένα εἰς τὰς ζωντανὰς γλώσσας, ἐσχηματίζετο ἡ κατηφὴς Σχολαστικὴ χωρισμένη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν εἰς τὰ ἄπνοα κελλία τῶν μοναστηρίων ὡς ἀκολουθία τῆς ἱεραρχίας.

Διὰ θρησκευτικῶν θεωριῶν, μακρὰν ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως, προσδιωρισμένοι εἰς ἕνα μόνον σκοπὸν, τὴν θεολογίαν, ἀπεμάκρυναν οἱ Μοναχοὶ τὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ ἀπὸ ἄλλα δοκίμια, καὶ ἐπροσπάθουν νὰ στηρίξουν τὴν χριστιανωσύνην ἐπάνω εἰς ἐννοίας καὶ θεωρίας. Συνδεθεῖσα δὲ ἡ Σχολαστικὴ μὲ τὴν ἀπολέμητον δόξαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔγεινε μίγμα θαυμαστὸν ἐκ στερεᾶς πίστεως εἰς μίαν φιλοσοφικὴν θεωρίαν, καὶ στερεᾶς ἐπιμονῆς εἰς τὰ ἐντεῦθεν συναγόμενα πορίσματα, τὸ ὁποῖον εἰς ἄνδρας, οἵτινες ἐπαρατήρουν τὴν Σχολαστικὴν, ἔγεινεν αἰτία νὰ θαυμάζουν τοὺς ἀκαμάτους ἀγῶνας τῶν εἰς αὐτὴν καταγινομένων, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ νὰ γελῶσι συμπαθητικῶς βλέποντες τὰ ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκαταγίνετο ἡ θαυμαστὴ βαθύνοιά της.

Γλῶσσα νεκρὰ καὶ συμποιωθεῖσα μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἡ Λατινικὴ, ἦτο ὄργανον τῶν Σχολαστικῶν τούτων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ γλῶσσα αὕτη καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς της ἦτο ἀνίκανος νὰ σημαίνῃ φιλοσοφικὰς ἐννοίας, ἠναγκάσθησαν νὰ συμμίξουν καὶ τὰς νεοπλάστους ἐκ τῆς Λατινικῆς γλώσσας, καὶ οὕτω νὰ δημιουργήσωσι τέρας τι ἀλλόκοτον, ἀηδέστατον εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν Λατινικὴν ἀπὸ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων. Οἱ Σχολαστικοὶ, προσπαθοῦντες

νὰ ἑρμηνεύωσι πᾶσαν ἀφῃρημένην ἔννοιαν, καὶ λέγοντες διὰτοῦτο haecceitas (τουτότης) καὶ τὰ παρόμοια ἐκαταφρόνουν πᾶσαν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ἥτις χωρὶς τούτου ἦτο μακρὰν ἀπ' αὐτοὺς, ὡς εἴπαμεν. Τὰ πάντα ἐγράφοντο μὲ λογικοὺς τύπους θέσεων καὶ ἀντιθέσεων, ἀποδείξεων καὶ ἀναιρέσεων, αἱ ὁποῖαι ἔτρεχαν μὲ τοιαύτην διαλεκτικὴν συνέχειαν, ὥστε ἡ ἀηδία δὲν ἐγεννᾶτο μόνον ἀπὸ τὴν ὁμοτονίαν τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πρέπει νὰ ζητῶμεν μεταξύ των τὸν πρωτότυπον καὶ κλασικὸν συγγραφέα, ἐπειδὴ ὅλοι εἶναι ἴσοι, καὶ μόνον διακρίνονται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς μεγαλητέρας μεριμνοσοφιστείας. Ὅταν ἤρχισεν ὁ κατὰ τῆς ἱεραρχίας πόλεμος, τότε συγχρόνως ἔγεινε πολέμου ὑπόθεσις καὶ ἡ Σχολαστικὴ, καὶ ἐφάνησαν αἱ ἀξιόλογοι ἔρευναι τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας.

Ἡ Σχολαστικὴ δὲν ἐτελειώθη διαμιᾶς, ἀλλὰ κατὰ φυσικὸν τρόπον ἐγενήθη κατ' ὀλίγον. Πρώϊμα ἤδη, ὡς ἐῤῥέθη καὶ ἀλλαχοῦ, ἤρχισαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες νὰ πραγματεύωνται φιλοσοφικῶς τὴν θρησκείαν, καὶ οὕτω νὰ συνάπτωσι τὴν θεολογίαν μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Ἀλλ' ὁ Λαμφράγκος ἀνέστησεν ἐξαιρέτως τὴν Σχολαστικὴν διαλεκτικήν. Ἦτο Λομβαρδὸς καὶ ἔζη μὲ Βενιδικτιανοῦ σχῆμα εἰς τὸ ἐν τῇ Νορμανδίᾳ μοναστήριον Βέκ. Ὁ νικηφόρος αὐτοῦ ἀγὼν πρὸς Βερεγγάριον ἐκ Καισαροδούνου εἰς τὸ περὶ τοῦ μυστικοῦ δείπνου δόγμα τὸν ἐφήμισε περισσότερον παρὰ ἡ τέχνη του. Ἡ φήμη του ηὔξησε τόσον, ὥστε ἀπ' ὅλην τὴν Γαλλίαν ὑπήγαιναν εἰς αὐτὸν μαθηταὶ νὰ δεχθοῦν τὴν διδασκαλίαν του. Ὁ τῆς Νορμανδίας Δοὺξ Βιλέλμος τὸν ἀνέδειξεν (1063) ἡγούμενον τοῦ Καδόμου, καὶ τελευταῖον, ἀρχιεπίσκοπον Νορμανδίας, ὅπου ἀπέθανε τὸ 1089 ἔτος. Τὸν διεδέχθη εἰς ὅλας τὰς ἀξίας

του καὶ τὸν ἐπέρασεν εἰς τὴν τέχνην του ὁ μαθητής του Ἀνσέλμος.

Ἀλβέρτος ὁ μέγας, γεννηθεὶς τὸ 1200 ἔτος εἰς τὴν παρὰ τὸν Δανούβιον Λαυΐγγην ἀπὸ εὐγενῆ οἶκον, ὕψωσεν ἐξαιρέτως τὴν δόξαν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐχώρισε τὴν φυσικὴν θεολογίαν ἀπὸ τὴν δογματικήν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐγέννησε δυσκολίας εἰς συμβιβασμὸν τῶν γνωμῶν του μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δόγματα, καὶ ἠνάγκασε τοὺς Σχολαστικοὺς νὰ διακρίνουν τὴν ἀλήθειαν εἰς φιλοσοφικὴν καὶ θεολογικήν. — Ὁ Ἀλβέρτος ἐδίδαξεν εἰς τὰ μοναστηριακὰ σχολεῖα τῆς Ἰλδεσίας, Ῥατισβόνης, Κολωνίας, καὶ εἰς τοὺς Παρισίους. Τὸ 1249 ἐδίδασκεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Κολωνίας, καὶ ἐτιμήθη μὲ χαιρετισμὸν τοῦ βασιλέως Βιλέλμου. Ἐπαραίτησε τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐπισκοπὴν τῆς Ῥατισβόνης καὶ ἐνησχολεῖτο μοναχικὸν ἐνδεδυμένος σχῆμα μὲ τὰς ἐπιστήμας εἰς τὸ κελλίον του ἐν Κολωνίᾳ.

Ὁ μέγας καὶ ὀξύνους μαθητής του Θωμᾶς Ἀκυνάτης ἔγεινε τὸ κυριώτερον τῶν Σχολαστικῶν ὑποστήριγμα. Ἦτο Νεαπολιτανὸς ἐκ γένους ἐπισήμου. Οὔτε πειθὼ οὔτε βία τῶν γονέων του ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀπασπάσωσιν ἀπὸ τὰ μαθήματα. Ἐπήδησεν ἀπὸ ἓν παραθύριον καὶ ὑπῆγεν εἰς τοὺς Δομινικανοὺς, τῶν ὁποίων ἀναλαβὼν τὸ σχῆμα ἔζη πρῶτον εἰς τὴν Ῥώμην, ἔπειτα εἰς τὴν Κολωνίαν, ὅπου ἐδίδασκεν Ἀλβέρτος ὁ μέγας. Ἀφοῦ δὲ ἔλαβεν εἰς τοὺς Παρισίους (1255) τὴν διδασκαλικὴν ἀξίαν, ἔγεινε διδάσκαλος εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐνδόξους πολιτείας τῆς Ἰταλίας παρακινούμενος ἐπιμόνως. Ἡ μεγάλη διαλεκτικὴ τέχνη, διὰ τῆς ὁποίας εὕρισκε μὲν νέας θέσεις, ἐπολέμει δὲ παλαιὰς καὶ ἀνέτρεπε, τὸν ἀνέδειξεν ἀρχηγὸν φιλοσοφικῆς αἱρέσεως, τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ ἑαυτοὺς μὲν ὠνόμαζαν Θωμιστὰς, ἐκεῖ-

νον δὲ, Ἀγγελικὸν διδάσκαλον (Doctor angelicus).

Κατὰ τὴν μεριμνοσοφιστείαν, καὶ κατὰ τὴν ὀξύνοιαν, ἥτις ἀνέσυρεν ὅλα εἰς τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν, τὸν ὑπερέβη ὁ ἀντίπαλός του, ὁ μέγας Ἰωάννης Δοῦνσος Σκῶτος (γεννηθ. 1275, ἀποθ. 1308), ὁ ἐπονομαζόμενος ὀξυνούστατος (Doctor subtilissimus), Φραγκισκανὸς τὸ τάγμα, ἐκ Δουνσίου τῆς Ἰρλανδίας, ὅς τις ἐδίδαξεν εἰς Ὀξόνιον μὲ φήμην μεγαλωτάτην. Αἱ νέαι διαιρέσεις καὶ ἀφαιρέσεις του, κατὰ τὰς ὁποίας ἐξαπέρασεν ὅλους τοὺς ἕως τότε Σχολαστικοὺς, καὶ ἐκρήμνισεν εἰς βαθύτατον σκότος τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν στενὴν ταύτην ὁδὸν, τὸν ἀνέδειξαν ἡγεμόνα δευτέρας σχολαστικῆς αἱρέσεως, τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ ὠνομάζοντο Σκωτισταί. Τοῦτον μὲν ἐνηγκαλίσθησαν ἐξαιρέτως οἱ Φραγκισκανοὶ, τὸν δὲ Θωμᾶν οἱ Δομινικανοί. Ἡ συγγραφικὴ εὐφορία των δὲν ἦτο ὀλίγη. Ὁ εἷς ἀφῆκε δεκαοκτὼ τόμους εἰς ὁλόκληρον φύλλον, ὁ δὲ ἕτερος δεκατέσσαρας χωρὶς τῶν ὅσα ἔμειναν ἀνέκδοτα.

Ἡ γνωριμία μὲ τὰ τῆς φυσικῆς ἱστορίας Ἀριστοτελικὰ συγγράμματα ἔφερεν εἰς τὸ μέσον των καὶ κάποιας φυσικὰς γνώσεις καὶ ἐρεύνας. Ὁ μέγας Ἀλβέρτος ἠσχολήθη ἤδη εἰς αὐτὰς μαζὴ μὲ τὴν σχολαστικήν του, καὶ λέγεται ὅτι ἐκατασκεύασε καὶ πολλὰς πολὺ τεχνικὰς μηχανάς. Πολὺ ὅμως περισσότερον ἠσχολήθη εἰς αὐτὰς Ῥογῆρος ὁ Βάκων (γενν. 1214, ἀποθ. 1294), Φραγκισκανὸς Μοναχός. Ἀφοῦ ἔλαβε τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα εἰς Παρισίους, ἤρχισε νὰ διδάσκῃ εἰς τὸ Ὀξόνιον. Εὕρηκεν ἀξιόλογα πράγματα, ἀλλ' αἱ εὑρέσεις του ἐπέφεραν εἰς αὐτὸν τὴν δυσφημίαν ὅτι ἦτο μάγος κατὰ τὰς τοῦ καιροῦ ἐκείνου θεωρίας, αἱ ὁποῖαι δὲν διέκριναν ὀρθῶς οὔτε τὴν τοῦ Θεοῦ οὔτε τοῦ ἀνθρωπί-

νου λογικοῦ τὰς πρὸς τὴν φύσιν σχέσεις. Διὰ τοῦτο ἡ δεισιδαιμονία ἡνωμένη καὶ μὲ τὸν φθόνον τὸν κατέτρεξε σφοδρῶς καὶ τὸν ἔῤῥιψε τελευταῖον εἰς φυλακὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠλευθερώθη μετὰ πολλὰ ἔτη ὀλίγον τι πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἡ μὲ τοὺς Ἄραβας γνωριμία ἐξήπλωσε καὶ πολλὰς μαθηματικὰς, χημικὰς καὶ ἰατρικὰς γνώσεις, ἀλλὰ συνεπέφερε καὶ πολλὰς ἀλχημικὰς καὶ ἀστρολογικὰς πλάνας.

Πλησίον ὅμως τῆς αὐστηρᾶς καὶ κατηφοῦς Σχολαστικῆς ἐγεννήθη καὶ ἡ ἀντίθετος αὐτῆς Μυστικὴ, ἐνυπάρχουσα κατὰ μέρος εἰς τὴν χριστιανωσύνην, ἥτις δύναται καὶ πρέπει νὰ καταλαμβάνεται πολὺ ἐσωτερικώτερα μὲ τὸ βάθος τοῦ αἰσθήματος παρὰ μὲ τὴν ὀξύτητα τῆς νοητικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἐν μέρει ἐσυνεργήθη ἀπὸ τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, καθὼς ἡ Σχολαστικὴ ἀπὸ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ Γερμανικὴ καρδία ἔκλινεν ἐξαιρέτως εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ ζηλωταί της ὠνομάσθησαν εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους Ἀπόστολοι τῆς ἀδελφότητος τῆς ἀϊδίου σοφίας. Εἷς ἐκ τῶν ἐπισήμων τούτων ἀνδρῶν ἦτο ὁ κατὰ τὸ τέλος τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος εἰς Ἀργεντόρατον γεννηθεὶς Δομινικανὸς Μοναχὸς Ταύληρος, ὅς τις διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν διδαχῶν του ἐστερέωσεν εἰς τὴν πίστιν καὶ τοὺς συγχρόνους του καὶ πολλοὺς μεταγενεστέρους· ἐπίσης εἶναι ἐπίσημος ἡ ὀνομαζομένη Γερμανικὴ θεολογία, σύγγραμμα, τοῦ ὁποίου ὁ μὲν συγγραφεὺς εἶναι ἄγνωστος, ἡ δὲ ἀξιολογότης του δείχνεται ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς αὐτὸ ὁ Λούθηρος.

45. Τὰ πρῶτα Πανεπιστήμια *).

Τὰ ἀρχαιότατα ὑψηλὰ σχολεῖα δὲν ἔγειναν ἀπὸ δαπάνην ἡγεμόνων ἢ πολιτειῶν, ἀλλ᾽ ἐσχημετίζοντο αὐτόματα. Ἐὰν εἰς τόπον τινὰ ὑπήγαινε περίφημος διδάσκαλος, ἔσυρκε πολλοὺς μαθητὰς, καὶ ἐκ ταύτης τῆς σχέσεως ἐγεννᾶτο ἔπειτα ἀλληλοδιάδοχος σειρὰ διδασκάλων. Ἦτο ὁ αἰὼν τῶν ἑταιρειῶν. ἐκ τῶν ὁποίων ἔγεινε μία καὶ ἡ ἑταιρεία τοῦ σπουδάζειν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσυνδέοντο ἱερωμένοι, ἱππόται, τεχνῖται, καὶ ἐλάμβαναν χωριστοὺς νόμους καὶ καταστατικοὺς κανόνας. Κατ᾽ ἐκείνας τὰς ἑκατονταετηρίδας, ὁπότε ἦσαν ὀλίγα καὶ δυσεύρητα τὰ βιβλία, καὶ ἑπομένως ἡ ἐκ στόματος διδασκαλία ἦτο σχεδὸν τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ φθάσῃ τις εἰς πολυμάθειαν, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν πανεπιστημίων ἦτο μεγαλητέρα παρὰ τὴν σήμερον, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγα, τὸ κλέος των ἦτο ὑψηλότερον καὶ πλατύτερον. Ἐσπούδαζαν τότε περισσότερον καιρὸν παρὰ τώρα, καὶ πολλοὶ τῶν διδαχθέντων διὰ τὴν ὡρίμην ἡλικίαν των ἐβάσταζαν τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἀξίας των μὲ πολὺ περισσοτέραν ὑπόληψιν παρὰ οἱ σπουδασταὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Τὰ τρία πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα ἤνθησαν πρὸ τῶν ἄλλων, ἦσαν τὸ Σάλερνον διὰ τὴν ἰατρικὴν, οἱ Παρίσιοι διὰ τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν, καὶ ἡ Βονωνία διὰ τὰ νομικά. Διότι κατ᾽ ἀρχὰς ἐσπούδαζαν εἰς τοὺς τόπους τούτους μερικὰς τινὰς ἐπιστήμας ἢ διωρισμένον κύκλον μαθημάτων, μετὰ δὲ ταῦτα προσετέθησαν καὶ τὰ ἄλλα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα πανεπιστήμιον (**universitas**) δὲν πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐξ αἰτίας

*) Ἴδε Σαβιγνίου τὴν ἀξιόλογον παράστασιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος, Τόμ. III. κεφ. XXI.

τοῦ ὑψηλοῦ σχολείου γενομένην ἑταιρείαν. Προσέτι καὶ ἡ κατ᾽ ἐκείνας τὰς ἑκατονταετηρίδας συνήθης ἔκφρασις σπουδὴ γενικὴ (**studium generale**) ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ἐνεργείας τοῦ σχολείου, καὶ ὄχι εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας. Τὸ Σάλερνον ἔλαβε τὴν διάταξίν του ἀπὸ τὸν τῆς Σικελίας βασιλέα Ῥογῆρον Β΄· ἀλλὰ τὰ δύω ἄλλα εἰρημένα πανεπιστήμια εἶναι πολὺ ἀξιολογώτερα διὰ τὴν γενικὴν τῆς Εὐρώπης παιδείαν, ἐπειδὴ ἐχρησίμευσαν ὡς πρωτότυπα καὶ παραδείγματα εἰς πολυάριθμα μεταγενέστερα πανεπιστήμια, τὸ ὁποῖον δὲν συνέβη εἰς τὸ τοῦ Σαλέρνου. Τὸ τῶν Παρισίων ἔγεινε παράδειγμα εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν, ἐνῷ ὅλα σχεδὸν τὰ ἐπίλοιπα πανεπιστήμια τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας ἐσχηματίσθησαν κατὰ μίμησιν τοῦ τῆς Βονωνίας.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς, καθὼς οὐδὲ τῶν ἄλλων δύω. Οἱ Ῥωμαϊκοὶ νόμοι δὲν ἐξέλιπαν ποτὲ ἐντελῶς ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν· τοὺς ἐμεταχειρίζοντο εἰς τὰ κριτήρια, τοὺς ἡρμήνευαν μὲ συγγράμματα, καὶ τοὺς ἐδίδασκαν διὰ στόματος, ἀλλ᾽ ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν ἦσαν ἀτελῆ, ἕως οὗ ἡ ἡμέρωσις, ἡ εὐτυχία, ἡ δύναμις, ἡ δημοκρατικὴ μορφὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψώθησαν κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα αἱ Λομβαρδικαὶ πόλεις, ἐχρειάσθησαν βασιμωτέραν καὶ τελειοτέραν σπουδὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας. Τοῦτο ἔγεινεν εἰς τὴν Βονωνίαν *).

*) Μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ἔγεινε καὶ τὸ κανονικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἓν ἀπὸ τὰ ἐξαίρετα μαθήματα τῶν πανεπιστημίων. Ὁ νεωστὶ διεγερθεὶς μέγας ζῆλος διὰ τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων ἐπαρακίνησε τὸν Βενεδικτῖνον Γρατιανὸν νὰ φιλοπονήσῃ σύστημα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον συνέταξε κατὰ τὸ 1120 ἔτος εἰς συλλογήν τινὰ ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων καὶ Παπικῶν διαταγῶν. Τὸ ψήφισμα τοῦ Γρατιανοῦ (διότι οὕτως ὠνομάσθη, do-

Πρῶτος περίφημος διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ νομικοῦ σχολείου ἐχρημάτισεν Ἰρνέριός τις (ἀποθ. 1140). Ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος ὁ Α΄. τοῦ ἔδωκε (1158) τὰ πρῶτα προνόμια, διὰ τῶν ὁποίων ἐπροστατεύοντο ἰδιαιτέρως οἱ μαθηταὶ, καὶ τοὺς ἐχάρισε καὶ χωριστὸν κριτήριον τοῦ ἐπαγγέλματύς των. Ἐν γένει δὲ καὶ ἡ κοσμικὴ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἔκαμε πολλὰς χάριτας καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα πανεπιστήμια. Ἦσαν ἐλεύθερα ἀπὸ τὰ βάρη τῆς πολιτείας, καὶ μ᾽ ὅλον ὅτι, ἐπειδὴ τοὺς συνηρίθμουν μὲ τὸ ἱερατεῖον, πολλοὶ μαθηταὶ διέφευγαν τὰς σκληρὰς ποινὰς τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, μ᾽ ὅλον τοῦτο· καὶ οἱ Πάπαι ἐπρόσταζαν νὰ μὴ γίνεται κατ᾽ αὐτῶν αὐστηρὰ ἡ ἐκ τῆς ἐκκλησίας δικαστικὴ ἀπόφασις *). Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου Ἄζου, ὅστις ἤκμαζε περὶ τὸ 1200 ἔτος, ἦσαν εἰς τὴν Βονωνίαν 10,000 σπουδασταὶ ἀπ᾽ ὅλας τὰς χώρας. Οἱ μαθηταὶ ἐσχημάτιζαν ἐδῶ τὴν κυρίως κοινωνίαν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκλέγοντο οἱ προεστῶτες τῆς πόλεως. Ὀλίγον θέλει ξενισθῆν τις διὰ τοῦτο, ἐὰν στοχασθῇ, ὅτι μέγα μέρος τῶν τότε σπουδαστῶν ἦσαν ἄνδρες, οἵτινες εἰς τὰς πατρίδας των ἐκυβέρνων ἀξίας καὶ ἐπαγγέλματα, καὶ μόνον ἐκ φιλομαθείας ἐπεσκέπτοντο τὴν ἀπομακρυσμένην Βονωνίαν· διὰ τοῦτο ἐλάμβαναν καὶ ἦσαν ἄξιοι νὰ λαμβάνουν τόσας τιμὰς καὶ περιποιήσεις. Πρὶν ἀκόμη σχηματισθῶσι τὰ λοιπὰ τοῦ πανεπιστημίου συστήματα, ἐδιαιροῦντο οἱ ἐκεῖ σχολασταὶ ὡς ἐκ τῆς χώρας εἰς

cretum) ἤρεσε καθ᾽ ὑπερβολὴν, καὶ ἐθεωρεῖτο πηγὴ τῆς δικαιοσύνης. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ Παπικαὶ διαταγαὶ ἐπληθύνθησαν ἔκτοτε, Γρηγόριος ὁ Θ΄ ἐδιώρισε τὸν Δομινικανὸν Ῥαϊμοῦνδον καὶ ἔκαμε νέαν συλλογὴν διῃρημένην εἰς πέντε βιβλία, τὴν ὁποίαν ἔκρινεν ἐντελῶς αὐθεντικήν. Διὰ τοῦτο τὴν ἔστειλε 1234 εἰς τὰ πανεπιστήμια τῶν Παρισίων καὶ τῆς Βονωνίας διὰ νὰ διδάσκεται, καὶ ἐπρόσταξε νὰ γίνωνται κατ᾽ αὐτὴν αἱ εἰς τὰ δικαστήρια ἀποφάσεις.

*) Ἴδε Ῥαυμ. ἱστορ. τῶν Ὀενστσταουφίων Τόμ. VI; σελ. 456.

δύω, δηλαδὴ εἰς τοὺς Ἐντὸς τῶν ὀρέων καὶ εἰς τοὺς Ἐκτὸς τῶν ὀρέων. Καὶ πάλιν οἱ μὲν ἐσυνίσταντο ἀπὸ δεκαεπτὰ, οἱ δὲ δεύτεροι ἀπὸ δεκαοκτὼ ἔθνη. Πρῶτος ἄρχων τοῦ πανεπιστημίου ἦτο ὁ Διευθυντὴς (Rector). Διὰ νὰ λάβῃ τις ταύτην τὴν ἀξίαν ἐχρεώστει νὰ εἶναι μαθητὴς (ἀπαντῶνται ὅμως καὶ διδάσκαλοι μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο), ἄγαμος, εἰκοσιπενταετὴς τὴν ἡλικίαν, καὶ τοὐλάχιστον νὰ ἐσπούδασε πέντε ἔτη δι᾽ ἰδίας του δαπάνης τὰ νομικά. Ὁ Διευθυντὴς ὠνομάζετο ἐτησίως, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν, ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Βονωνίας, ἐπροτιμᾶτο ἀπ᾽ ὅλους τοὺς ἀρχιεπισκόπους καὶ ἐπισκόπους. Κατ᾽ ἀρχὰς ἐλέγοντο μόνον οἱ διδάσκαλοι Δόκτορες (Doctor), χωρὶς νὰ ἐννοῆται εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο χωριστή τις ἄλλη ἀξία, περὶ δὲ τὰ μέσα τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἐδόθη σημασία τιμῆς ἄλλης εἰς τὸ Doctor. Οἱ θέλοντες νὰ λάβουν τὸ ἀξίωμα τοῦτο μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ ἔχουν τελειωμένα τὰ μαθήματά των, νὰ ἐξετάζωνται ἀκριβῶς, καὶ ἐὰν ἐφαίνοντο ἄξιοι, τότε παρελαμβάνοντο ὡς νέα μέλη εἰς τὴν σειρὰν τῶν Δοκτόρων, καὶ εἶχαν ἀπεριόριστον δίκαιον νὰ διδάσκουν, καὶ νὰ συμπροβιβάζουν Δόκτορας.

Κἀνὲν πανεπιστήμιον δὲν ἐβάσταξε τόσον χρόνον τὸ κλέος του, δὲν ἔδειξε τόσην δύναμιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν, ὅσον τὸ τῶν Παρισίων. Μ᾽ ὅλον ὅτι εἶναι ἀβέβαιος ἡ γνώμη συγγραφέων τινῶν, οἵτινες θέλουν τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο ἔργον Καρόλου τοῦ μεγάλου, εἶναι ὅμως πολλὰ παλαιὸν, ἂν καὶ δὲν εὑρίσκεται ἡ πρώτη ἀρχή του. Κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα εὑρίσκοντο εἰς αὐτὸ πολλοὶ προκομμένοι διδάσκαλοι τῆς Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας, τῶν ὁποίων περιφημότατος ἐστάθη ὁ Πέτρος Λομβαρδὸς (ἀποθ. 1164).

Τὸ σύγγραμμά του ὀνομαζόμενον **libri sententiarum** περιέχει σύστημα θεολογίας, τὸ ὁποῖον ἔγεινεν εἰς πολλὰς ἑκατονταετηρίδας βάσις τῆς διδασκαλίας καὶ μαθήσεως ταύτης. Ἡ διάταξις τοῦ τῶν Παρισίων πανεπιστημίου ἦτο ἀντίθετος τοῦ τῆς Βονωνίας. Διότι ἐκεῖ ἦτο ὅλη ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς διδασκάλους, καὶ οἱ μαθηταὶ ἦσαν διόλου ὑπήκοοι τῆς μικρᾶς ταύτης πολιτείας. Οἱ μαθηταὶ ἐσωφρονίζοντο ἀπὸ τοὺς διδασκάλους, καὶ οἱ πταῖσται ἐκ τούτων συχνάκις ἐμαστίζοντο εἰς τὴν γυμνὴν ῥάχιν των ἔμπροσθεν τοῦ Διευθυντοῦ· Μ' ὅλον τοῦτο οὔτε ἀπ' αὐτὸ οὔτε ἀπ' ἄλλα πανεπιστήμια ἔλειπαν ταραχαὶ, διαφοραὶ μὲ τοὺς πολίτας καὶ μεταναστεύσεις τῶν σπουδαζόντων. Ὁ φόβος τῶν μεταναστεύσεων τούτων ἔκαμνεν ὥστε ταραχοποιοὶ μαθηταὶ νὰ τιμωρῶνται πολλάκις ὀλιγώτερον παρ' ὅσον ἔπρεπε.

Εἰς τὰ πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα ἐσυστάθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀνήκουσιν εἰς μὲν τὴν Ἰταλίαν: Παταύϊον, Νεάπολις (Μέρ. Δ'. σελ. 537) Ῥήγιον, Ῥώμη, Τρεβίσιον· εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν: Μονσπήλιον, Αὐρηλία καὶ Τολῶσα. Εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἦτο ἡ Σαλαμαντία. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἶναι τόσον παλαιὰ τὸ τῆς Καντουαρίας καὶ τὸ τοῦ Ὀξονίου, ὥστε κἀνεὶς δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τὴν ἀρχήν των.

46. Λοδοβῖκος Θ', ὁ ἅγιος, καὶ ἡ πρώτη του σταυροφορικὴ ἐκστρατεία.

(1226 — 1254.)

Ἀλλ' εἶναι καιρὸς νὰ ἐμβῶμεν πάλιν εἰς τὸν τῶν πολιτικῶν ἱστοριῶν δρόμον. Τὸ μέγα χρονι-

κὸν διάστημα τῆς ἐν Γερμανίᾳ κυβερνήσεως Φρειδερίκου τοῦ Β'. καὶ τῶν δύω ἀσθενῶν διαδόχων του ἦτο διὰ τὴν γειτονεύουσαν Γαλλίαν χρόνος ἰσχυρᾶς τελειοποιήσεως, πληρωμένος ἀπὸ ἕνα μόνον σχεδὸν βασιλέα, ὅςτις ἦτο ἐν ταὐτῷ παράδειγμα δικαιοσύνης, εὐσεβείας καὶ ἀνδρίας. Λοδοβῖκος ὁ Θ', υἱὸς Λοδοβίκου τοῦ Η'. (Τόμ. Δ'. σελ. 489), ὅςτις μετὰ τριετῆ βασιλείαν ἀπέθανεν ἐξ ἀῤῥωστίας (1226) ἐκστρατεύων κατὰ τῶν Ἀλβιγαίων (οἵτινες ἐπολεμήθησαν τότε πάλιν), ἀνέβη δωδεκαετὴς εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον. Ἕως οὗ νὰ φθάσῃ εἰς νόμιμον ἡλικίαν καὶ ἀκόμη τι περισσότερον ἐκυβέρνα τὴν βασιλείαν ἡ φρονίμη καὶ ἰσχυρὰ μήτηρ του Βλάγκα ἐκ Καστιλίας συνεργουμένη ἀπὸ τὸν ἐξαίρετον Καγκελλάριον Γουερῖνον. Οἱ Κόμητες τῆς Καμπανίας, Βρετανίας καὶ Φλανδρίας ἐσυστάλθησαν· μὲ τὸν Κόμητα τῆς Τολώσης Ῥαϊμοῦνδον Ζ'. ἔγεινε μετὰ εἰκοσαετῆ πόλεμον εἰρήνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν βασιλέα μέγα μέρος τοῦ Κομητάτου του. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον διετάχθη οὕτως, ὥστε καὶ αὐτὸ ἠδύνατο νὰ πέσῃ εἰς τὸ Γαλλικὸν στέμμα, ἐπειδὴ ὁ Κόμης τῆς Τολώσης ὑπεχρεώθη νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν μονογενῆ θυγατέρα καὶ κληρονόμον του μὲ τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν, τὸν Κόμητα τῆς Πικταυΐας, μὲ συμφωνίαν, ἐὰν ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐλλείψουν κληρονόμοι, νὰ δίδωνται αἱ χῶραι εἰς τὸν θρόνον. Κατὰ τὸ 1242 ἔτος ἐξεῤῥάγη καὶ πόλεμος μὲ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐῤῥῖκος Γ'. ἦλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους κατέπαυσε μὲ ζημίαν τῆς Ἀγγλίας, ἀφοῦ ἀπεφασίσθη πολυχρόνιός τις ἐκεχειρία.

Λοδοβῖκος ὁ Θ'. ἐμεταχειρίσθη κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον πολλὰ ὠφέλιμα μέσα πρὸς ἑνότητα τῶν χωρῶν του. Ὑπῆρχαν τότε πολλοὶ ἀκόμη Νορμαν-

νοὶ Βαρῶνες ἔχοντες κληρουχήματα ἐν ταὐτῷ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ Λοδοβῖκος τοὺς ἐπρόσταξε νὰ παραιτηθοῦν ταῦτα ἢ ἐκεῖνα, ἐπειδὴ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος „οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν." Ὡσαύτως ἀπηγόρευσε καὶ τὸ νὰ ὑπανδρεύωνται θυγατέρες ἐνδόξων ἀρχόντων μὲ ξένους, καὶ οὕτως ἐνέφραξε μὲ τοῦτο πηγὴν ἀπείρων συγχύσεων. Οἱ ἐπὶ τῆς βασιλείας του καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν κοινῶς διδασκόμενοι Ῥωμαϊκοὶ νόμοι ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἀξιολόγους βελτιώσεις τῶν δικαστηρίων. Ὅλη ἡ χώρα ἐδιαιρέθη εἰς διωρισμένους τόπους δικαστηρίων, καὶ ἡ προσωπικὴ φιλοδικαιοσύνη τοῦ βασιλέως ἔκαμεν ἀπροσδοκήτως τοὺς Βαρῶνας νὰ συγχωρήσωσιν εὐκόλως τὸ νὰ κάμνωσιν οἱ ὑπήκοοί των τὰς δίκας ἐκκλήτους εἰς τὸν βασιλέα. Ἀρχὴ ἀξιόλογος τοῦ νὰ θεμελιόνεται κατ' ὀλίγον ἡ βασιλικὴ ἐξουσία.

Μὲ ὅλην τὴν εὐσέβειάν του ἀπεμακρύνθη πάντοτε ὁ ἅγιος Λοδοβῖκος ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον τὸν Δ', ὅταν οὗτος κατέφυγεν εἰς τὸ Λουγδοῦνον διὰ νὰ πολεμήσῃ τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον. Τοῦ ἐμπόδισε δὲ καὶ τὴν εἰς Γαλλίαν εἴσοδον (τὸ Λουγδοῦνον ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπόν του ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος), καὶ ἐπροστάτευεν ἰσχυρῶς τοὺς ὑπηκόους του, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱερωμένους ἐναντίον τῶν ἀνηκούστων φορολογιῶν τῶν Παπικῶν ἀποστόλων.

Καὶ ὅμως αὐτὸς ἐπλήρωσε τὸν ἀπὸ πολλῆς μὴ παρατηρούμενον πλέον τῶν Παπῶν πόθον, νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν ἁγίαν χώραν. Βαρέως ἀῤῥωστῶν εἶχε τάξειν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ οὔτε τῆς μητρὸς οὔτε τῶν πιστῶν φίλων του οἱ λόγοι ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀναχαιτίσουν. Πολλοὺς ἄρχοντας τῆς αὐλῆς μὴ ἐπιθυμοῦντας νὰ τὸν συνοδεύσωσι τοὺς ἐκατάπεισεν εἰς τοῦτο μὲ ἀστεϊσμόν

τινα. Ἦτο συνήθεια κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως νὰ χαρίζῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς αὐλικούς του μανδύας γουνωμένους, μὲ τοὺς ὁποίους ὑπήγαιναν ἀπὸ τὴν αὐλὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ Λοδοβῖκος ἐπρόσταξε νὰ γείνῃ ἡ λειτουργία πολλὰ πρωΐ· οἱ ἄρχοντες ἐνεδύθησαν τὰ γουνωμένα περιβόλαια εἰς ὥραν σκότους, καὶ ἴδαν μὲ θαυμασμόν των εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν λάμψιν τῆς φωτοχυσίας κοκκίνους σταυροὺς κεντημένους ἐπάνω τῶν μανδυῶν των. Εἰς προμήθευσιν τοῦ στρατοῦ ἔγειναν μεγάλαι ἑτοιμασίαι εἰς Σικελίαν καὶ Κύπρον διὰ τῆς φιλικῆς μεσιτείας Φρειδερίκου τοῦ Β'. Οἱ ἐνδοξότατοι ἡγεμόνες ἠνώθησαν μὲ τὴν ἐκστρατείαν. Ὁ Λοδοβῖκος ἡτοιμάσθη ὡς πρὸς θάνατον, καὶ ἐκήρυξεν εἰς ὅλον τὸ βασίλειον ὅτι καθεὶς χρεωστεῖ νὰ ἀναφέρῃ εἰς αὐτὸν ἢ χρέος ἀπλήρωτον, ἢ ἄδικόν τι νὰ τοῦ τὸ ἀποζημιώσῃ. Δὲν εὑρίσκεται ὅμως, ἂν ἐφάνη τις χρεώστης ἢ ἀδικημένος.

Τὴν 12. Ἰουνίου 1247 ὑπῆγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον διὰ νὰ δεχθῇ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Παπικοῦ τοποτηρητοῦ τὴν κοκκίνην σημαίαν, τὴν ἱερὰν βακτηρίαν, τὸ σακούλιον κτλ. Τὴν κυβέρνησιν τοῦ βασιλείου παρέδωκεν εἰς τὴν φιλόδοξον μητέρα του Βλάγκαν. Τὴν 25. Αὐγούστου ἐνεβαρκαρίσθη ὁ στρατὸς πλησίον τῶν Νεκρῶν ὑδάτων (Aquae mortae). Οὔριοι ἄνεμοι ἔφεραν τὸν στόλον κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου εἰς τὴν Κύπρον, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Ἐῤῥῖκος ὁ Λυσιγνάνιος εἰσήγαγεν εἰς τὴν μητρόπολίν του Λευκωσίαν τοὺς συντοπίτας του. Ἐκεῖ ἔμειναν ἕως τὸ ἔαρ, καὶ ὁ ἀγαθὸς καὶ φρόνιμος Λοδοβῖκος ἐμεταχειρίσθη τοῦτον τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ ἐξισάζῃ τὰς παντοτεινὰς ἔριδας μεταξὺ Ἰωαννιτῶν καὶ Τεμπλαρίων, Γενουησίων καὶ Πισαίων, Γραικῶν καὶ Λατίνων. Ἀπε-

φάσισαν δὲ νὰ κτυπήσουν πρώτην τὴν Αἴγυπτον, μετὰ τῆς ὁποίας τὴν ὑπόταξιν ἐφαίνετο εὔκολος ἡ τῆς Παλαιστίνης κυρίευσις.

Διὰ τοῦτο ἐκήρυξαν κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἱπποτῶν φανερὸν πόλεμον εἰς τὸν Σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου Νοδγεμεδδὶν Ἀχοὺβ, ἐπονομαζόμενον Σαλὲχ, καὶ εὐθὺς ἦλθαν εἰς Δαμιέτιον μὲ 1800 πλοῖα μικράτε καὶ μεγάλα. Τὴν πέμπτην τῆς Πεντηκοστῆς (1249) ἔῤῥηξαν τὴν ἄγκυραν ἀντικρὺ ταύτης τῆς πόλεως. Εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἦτο ὅλος ὁ Αἰγύπτιος στόλος, ἕτοιμος νὰ ἀντισταθῇ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἀπόβασιν. Ἀλλ' ἡ προσβολὴ ἀπεφασίσθη καὶ ἐξετελέσθη εὐτυχῶς· ὁ Λοδοβῖκος ἐπήδησεν εἰς τὰ νερὰ ἕως τοῦ στήθους, καὶ τὰ στρατεύματάτου ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμά του. Τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἐσυντρίφθησαν διὰ μηχανῶν καὶ ἐβυθίσθησαν, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἔφυγαν καὶ ἀφῆκαν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν πόλιν.

Ὁ εὐσεβὴς Λοδοβῖκος ἐμβῆκεν εἰς αὐτὴν μὲ πομπὴν τὴν κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν, ἀσκεπὴς τὴν κεφαλὴν καὶ γυμνὸς τοὺς πόδας καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν γυναῖκα του, τοὺς ἀδελφούς του, τὸν βασιλέα τῆς Κύπρου, τοὺς Παπικοὺς τοποτηρητὰς, τὸν Πατριάρχην τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ πολλοὺς ἄλλους ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς ἄρχοντας. Τὸ μέγα τσαμίον καθιερώθη εἰς χριστιανικὸν ναὸν, καὶ ἐψάλθη εἰς αὐτὸ ἡ δοξολογία.

Ἐδῶ ἔμειναν ἱκανὸν καιρὸν, τὸ μὲν ὅτι ἐπλημμύρησεν ὁ Νεῖλος, τὸ δὲ ὅτι ἐπρόσμεναν καὶ νωπὰ στρατεύματα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν *), καὶ τὸ στράτευμα ἔκαμνε τόσας ἀταξίας, ὥστε ἦτο περίλυπος πάντοτε ὁ βασιλεύς. Τὴν 20. Νοεβρ. ἐκίνησαν διὰ τὸ Κάϊρον καὶ ὁ στόλος συνανέβαινεν ἐν ταυτῷ

*) Ἔφθασε δὲ μὲ στῖφος στρατιωτῶν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Ἀλφόνσος Κόμης Πικταυΐας.

διὰ τοῦ Νείλου. Ἀλλ' ὅσον ἐπροχώρουν περισσότερον, τόσον ἐγίνετο ἀνδρειοτέρα ἡ τῶν Τούρκων ἀντίστασις, οἵτινες διὰ τοῦ εἰς τοὺς σταυροφόρους ἀγνώστου γραικικοῦ πυρὸς ἔκαμναν μεγάλην βλάβην εἰς τὰ Γαλλικὰ πλοῖα. Ὁσάκις ἀπεκρούετο ἀπόβασις μὲ τὸ πῦρ τοῦτο, ἔπιπτεν εἰς τὰ γόνατα ὁ ἅγιος Λοδοβῖκος καὶ κλαίων ἔκραζεν. „Ἀγαθὲ βασιλεῦ, Θεὲ Ἰησοῦ Χριστὲ, φύλαττε ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμούς" (Beau Sire, Dieu Iésus Christ, gardo moi et toute ma gent).

Ἐκατορθώθησαν λαμπραὶ πράξεις ἱπποτικῆς ἀνδρίας εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον. Ὁ πολλὰ ὁρμητικὸς Κόμης Ἀρτεσίας Ῥόβερτος, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, ἐφονεύθη μὲ 280 Τεμπλαρίους εἰς τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως Μανσούρας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἔῤῥιψεν ἡ πολλὴ τόλμη του. Ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἠγωνίσθη πολλάκις περὶ τῆς ζωῆς του. Τελευταῖον ἐνικήθη ὁ σταυροφορικὸς στρατὸς ἀπὸ τὸ ξένον κλίμα, ἀπὸ ἐπιδημίαν, ἀπὸ σπάνιν τροφῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μεγαλητέραν δύναμιν. Ὁ Κόμης Μοντεφορτίου ἔδραμεν ἔφιππος εἰς τὸν πλησιόχωρον Ἐμίρην διὰ νὰ διαπραγματευθῇ μὲ αὐτόν. Εἶχεν ἤδη συμβιβάσειν καλὰς συνθήκας, ὅταν ἀπερισκέπτως ἦλθεν εἰς τὸ μέσον Γάλλος τις καὶ ἔκραξε: „Παραδοθῆτε, κύριοί μου· ὁ βασιλεὺς τὸ προστάζει, μὴ τὸν ἀφίνητε δωρεὰν εἰς τὸν θάνατον." Καθεὶς ἐπίστευσεν ὅτι ὁ βασιλεὺς εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον, καὶ ὁ Ἐμίρης εἶπε πάραυτα, ὅτι συνθῆκαι δὲν γίνονται μὲ νικημένους. Ἐπῆρεν εὐθὺς ὅλων τῶν ἱπποτῶν τὰ ὅπλα, τὸν βασιλέα ἔστειλεν εἰς τὴν πόλιν Μενιατ - Ἀβουαβδαλὰχ, καὶ ἔλαβεν αἰχμάλωτον ὅλον τὸν Γαλλικὸν στρατὸν (Ἀπρίλ. 1250) *).

*) Ἡ βασίλισσα Μαργαρίτα ἦτο ἑτοιμόγεννος εἰς Δαμιέτιον, ὅταν ἦλθεν ἡ ἀγγελία τῆς δυστυχίας τοῦ ἀνδρός της. Ἀμηχανοῦσα

Ὁ Σουλτάνος ἐζήτει τώρα ὅλα τῆς Παλαιστίνης τὰ φρούρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀκόμη εἰς χριστιανικὰς χεῖρας, ἀλλ᾽ ὁ Λοδοβῖκος ἐπέμενε λέγων, ὅτι τοῦτο κρέμαται ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ αὐτοκράτορος. Τὸν ἠρώτησεν ἔπειτα, Πόσα ἀγαπᾷ νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν ἀπόλυσίν του; ὁ Λοδοβῖκος ἀπεκρίθη, ὅτι πρέπει νὰ ζητήσῃ ὁ Σουλτάνος. Ἐζήτησε δὲ τὸ Δαμιέτιον καὶ ἓν μιλιόνιον Βυζαντίων χρυσῶν δι᾽ αὐτὸν καὶ διὰ τὸ στράτευμάτου. Ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐμήνυσεν, ὅτι βασιλεὺς τῆς Γαλλίας δὲν ἐξαγοράζεται μὲ ἀργύριον, ἀλλὰ διὰ μὲν τὸν ἑαυτόν του παραχωρεῖ τὸ Δαμιέτιον, διὰ δὲ τοὺς στρατιώτας του πληρόνει τὰ ζητηθέντα ἀργύρια. Ὁ Σουλτάνος ἐτίμησε τὸ βασιλικὸν τοῦτο φρόνημα, καὶ ἀφῆκε θεληματικῶς τὸ πέμπτον μέρος τῆς ποσότητος. Ἡ συνθήκη ἔλεγεν, ὅτι μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν Γάλλων γίνεται δεκαετὴς ἐκεχειρία, ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι ἀπολύονται, τὸ Δαμιέτιον παραδίδεται, καὶ **800,000** Βυζαντινά, ἢ περίπου **100,000** Μάρκα ἀργύρου πληρόνονται εἰς τὸν Σουλτάνον.

Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἐσυμφωνήθησαν ὅλα, ἐξεῤῥάγη εἰς τὴν Αἴγυπτον μία ἐπανάστασις, ἐκ τῆς ὁποίας κατήντησαν οἱ Γάλλοι εἰς νέον μεγαλήτερον κίνδυνον. Οἱ Μαμαλοῦκοι, ξένοι μισθοφόροι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐσύνθεταν οἱ Σουλτάνοι ἀπό τινος καιροῦ τὰ στρατεύματα καὶ μάλιστα τοὺς σωματοφύλακάς των, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν νίκας κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐπειράχθησαν διὰ τὴν χωρὶς τῆς γνώμης των γενομένην

ἐῤῥίφθη εἰς τοὺς πόδας γέροντος τινὸς ἱππότου καὶ τοῦ ἐζήτησε μίαν χάριν. Ἐκεῖνος τῆς τὴν ὑπεσχέθη μεθ᾽ ὅρκου: „Sire chevalier, τοῦ εἶπεν ἡ βασίλισσα μετὰ τοῦτο, je vous requiers sur la foy que vous m' avez donnée, que si les Sarazins prennent ceste ville, vous me couppiez la teste, avant qu' illz me puissent prandre.“ Πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, Θέλω τὸ κάμειν ἀσμένως, καὶ τὸ εἶχα κατὰ νοῦν πρὶν μὲ τὸ εἴπητε, ἐὰν ἔλθῃ ἡ ἀνάγκη αὕτη. Κατ᾽ εὐτυχίαν δὲν ἐκατήντησεν εἰς τοῦτο ἡ δυστυχία.

εἰρήνην, καὶ ἐσκότωσαν τὸν Σουλτάνον ἔμπροσθεν τῶν Γάλλων, οἵτινες ὄχι χωρὶς τρόμον ἐφοβήθησαν τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους φονεῖς. Κατ᾽ εὐτυχίαν ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὸν φόβον. Ὁ ἐκ τῶν Μαμαλούκων προβιβασθεὶς νέος Σουλτάνος *) ἐπεκύρωσε τελευταῖον τὴν προγενομένην μὲ τὸν Λοδοβῖκον εἰρήνην. Οἱ Γάλλοι ἐκβῆκαν ἀπὸ τὸ Δαμιέτιον, ὅπου ἐπληρώθη τὸ ἥμισυ τῆς ποσότητος, διὰ δὲ τὸ λοιπὸν ἔμεινεν ἐνέχυρον ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Κόμης Πικταυΐας. Ὁ βασιλεὺς μὲ τὰ μικρὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του ἔπλευσεν εἰς Ἄκρην, ὅθεν ἔστειλε πάραυτα καὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ χρέους εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ χωρὶς νὰ χαρῇ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἰδικῶν του. Ἀντὶ **22,000** αἰχμαλώτων τοῦ ἐστάλθησαν ὀπίσω μόνον **400**. Οἱ Τοῦρκοι ἐσκότωσαν ὅλους τοὺς ἀῤῥώστους, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τοὺς μὲν ἐπώλησαν δούλους, τοὺς δὲ ἠνάγκασαν νὰ τουρκίσωσιν. Εἰς τὰ τείχη τοῦ Καΐρου ἐκρεμάσθησαν πλῆθος χριστιανικῶν κεφαλῶν.

Εἰς τὴν Ἄκρην ἐσυλλογίσθη ὁ Λοδοβῖκος νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν πόλεμον, καὶ ἐσυμφώνησε περὶ τούτου μὲ τὸν τῆς Δαμασκοῦ Σουλτάνον, ὠχύρωσε τὴν Ἰόππην καὶ ἄλλας πόλεις, ἠναγκάσθη ὅμως ν᾽ ἀποφασίσῃ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὸν θάνατον τῆς μητρός του (**1. Δεκεμβ. 1253**). Ἔμεινεν ὅμως ἕως οὗ ὠχύρωσεν ὅλας τὰς παραθαλασσίους πόλεις τῆς Παλαιστίνης, καὶ τότε ἐκίνησεν ἐκεῖθεν τὸν Ἀπρίλ. **1254**. Εἰς τὴν ἀπὸ Κύπρου ἕως Γαλλίας θαλασσοπορείαν, ἥτις διήρκεσεν ἓξ ἑβδομάδας, ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν τῶν ἀῤῥώστων περιποίησιν. Τὸ πλοῖον του διετάχθη ὡς ἐκκλησία. Καθ᾽ ἑκάστην ἐγίνετο λειτουργία, καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος διδαχή. Ὅταν τὸ ἐσυγχώρει ὁ καιρὸς, ἐγίνετο κατήχησις εἰς τοὺς

*) Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ τῶν Κιουβιδῶν δυναστεία εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἤρχισεν ἡ τῶν Μαμαλούκων.

ναύτας, καὶ πολλοὺς ἀποθνήσκοντας παρέστεκε καὶ προητοίμαζεν εἰς τὸν θάνατον ὁ εὐσεβὴς Λοδοβῖκος.

Τὴν 11. Ἰουλίου 1254 ἄραξε τελευταῖον ὁ στόλος εἰς τὸν λιμένα τῆς Μασσαλίας. Αἱ πόλεις, τὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ, διὰ τῶν ὁποίων διέβαινε, τοῦ ἐπρόσφεραν δῶρα κατὰ παλαιὰν συνήθειαν, καὶ πάντες ἔχαιραν ὅτι ἐξαναεῖδαν τὸν βασιλέα των. Ἓξ ἔτη εἶχε διαρκέσειν ὁ δυστυχὴς οὗτος σταυροφορικὸς πόλεμος.

47. Ἀκολουθία τῆς βασιλείας Λοδοβίκου τοῦ Θ'.

(1254 — 1270.)

Ὁ Λοδοβῖκος εὗρηκε, καθὼς ἐμπορεῖ τις νὰ στοχασθῇ, πανταχοῦ ἔριν καὶ πόλεμον μεταξὺ τῶν Βαρώνων του. Διὰ νὰ τοὺς καταπραΰνῃ ὄχι μόνον συνεκρότησε μεγάλα συμβούλια, ἀλλὰ καθὼς οἱ Γερμανοὶ αὐτοκράτορες, περιῆλθε καὶ τὰς ἐπαρχίας του. Ὑπῆγεν εἰς τὴν Πικαρδίαν, Φλανδρίαν καὶ Νοβιόδουνον. Ἡ ἀγαθότης του ἡνωμένη μὲ τὴν αὐστηροτάτην φιλοδικαιοσύνην καὶ σταθερότητα ἔκαμνε νὰ τιμῶνται αἱ ἀποφάσεις του ὡς Θεοῦ κρίσεις. Ἕνας πολλὰ ἔνδοξος Βαρὼν Κοδικίκου εἶχε κρεμάσειν τρεῖς εὐγενεῖς νεανίσκους, ἐπειδὴ ἐτόξευσαν λαγίδια εἰς τὴν χώραν του. Ὁ βασιλεὺς τὸν ἔφερεν εἰς Παρισίους, τὸν ἐφυλάκωσε, καὶ ἦτο ἀποφασισμένος νὰ τοῦ ἀνταμείψῃ τὸ κακόν. Οἱ ἔντρομοι συγγενεῖς του ἔδραμαν καὶ ἐπαρακάλεσαν τὸν βασιλέα νὰ τοὺς δεχθῇ συνδικαστάς. Ἔστερξε τὴν δέησίν των. Μεταξὺ τούτων ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας, ὁ Δοὺξ τῆς Βουργονδίας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος

Ῥημῶν, ἡ Κόμησσα τῆς Φλανδρίας, οἱ Κόμητες
Βρετανίας, Βάρου, Νοβιοδούνου καὶ Βλαισῶν, καὶ
πολλοὶ ἄλλοι ἔνδοξοι ἄρχοντες. Ὁ βασιλεὺς, χωρὶς
νὰ φοβηθῇ τοιαύτην ὁμήγυριν, ἤρχισε τὴν κρίσιν
καὶ ἀπέδειξε σχεδὸν τὸν ἔνοχον. Οὗτος μὲν ἐζή-
τει νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του διὰ μονομαχίας,
ὁ δὲ Λοδοβῖκος, ὅς τις ἤθελε νὰ καταργήσῃ τὴν
μονομαχίαν, δὲν τὸ ἔστερξε, καὶ ἐπειδὴ ὁ Κόμης
Βρετανίας ἐσυνηγόρει τὸ ζήτημα τοῦ φονέως, εἶπεν
ὁ βασιλεὺς μὲ τὴν προσιδιάζουσαν εἰς αὐτὸν μεγα-
λειότητα: „Δὲν ἐφρόνεις πάντοτε οὕτως· ἐνθυμή-
σου, ὅτι μίαν φορὰν εἰς διαφοράν τινα τῶν Βαρώνων
σου μ' ἐπαρακάλεσας νὰ κρίνω κατὰ νόμους, ἐπει-
δὴ ἡ μονομαχία δὲν εἶναι νόμιμον μέσον.“ Εἰς
ὅλην τὴν ἔνδοξον ὁμήγυριν δὲν ἔμεινεν ἄλλο ἐπίλοιπον,
εἰμὴ νὰ τὸν παρακαλέσουν γονατιστοὶ νὰ ἐλεήσῃ
τὸν κακοῦργον. Ταραχθεὶς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τὸ θέα-
μα τοῦτο, εἶπεν: „Βαρὼν Κοδίκικε, ἐὰν ἤξευρα
ὅτι ὁ Θεὸς μὲ προστάζει νὰ σὲ παραδώσω εἰς τὸν
θάνατον, ὅλη ἡ Γαλλία καὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς μας
δὲν ἠδύναντο νὰ σὲ λυτρώσωσι.“ Τοῦ ἐχάρισε
τὴν ζωὴν μὲ συνθήκην Νὰ κτίσῃ τρία παρεκκλήσια,
καὶ εἰς αὐτὰ νὰ καταθέσῃ ἀργύριον διὰ νὰ γίνων-
ται λειτουργίαι καθημεριναὶ αἰωνίως ὑπὲρ τῶν ψυ-
χῶν τῶν φονευθέντων, νὰ χάσῃ εἰς ὅλας τὰς χώ-
ρας του τὸ δίκαιον τοῦ δικάζειν καὶ τοῦ κυνηγίου τῶν
λαγῶν, τὸ δάσος, ὅπου ἦτο τὸ κυνήγιον, νὰ χαρι-
σθῇ εἰς τὸ ἡγουμενεῖον τοῦ ἁγίου Νικολάου, τρία
ἔτη νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν ἁγίαν χώραν μὲ πλῆθος
τι ἱπποτῶν, καὶ τελευταῖον νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν
ἀπόλυσίν του 12,500 λίτρας διὰ φιλανθρώπους πρά-
ξεις. Ἕνας ἱππότης, Ἰωάννης Θορότης, εἶχεν εἰπεῖν
εἰς ταύτην τὴν περίστατιν: „Δὲν μένει ἄλλο τί-
ποτε παρὰ νὰ κρεμασθοῦν ὅλοι οἱ ἱππόται.“ Πρὸς
τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον μετα-

φέρθησαν οἱ λόγοι οὗτοι: „Βλέπεις ἐκ πάντων τῶν γενομένων, ὅτι δὲν κρεμῶ τοὺς Βαρῶνας μου, ἐξεύρω ὅμως νὰ τιμωρῶ τοὺς παραβαίνοντας τοὺς νόμους τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.“

Κατὰ τὸ 1259 ἔτος ἐκαθάρισε τελευταῖον ὁ Λοδοβῖκος τὴν παλαιὰν καὶ ἀμφίβολον σύγχυσιν μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀφοῦ ὁ Φίλιππος Αὔγουστος ἀπεδίωξε τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὴν Νορμανδίαν καὶ τὰς συνορευούσας ἐπαρχίας, δὲν εὕρηκαν οὗτοι πλέον καιρὸν νὰ ἐξαναποκτήσωσι τὰ χαμένα. Καὶ ὁ Ἐρρῖκος ὁ Γ', ὁ σύγχρονος τοῦ Λοδοβίκου, ἀσχολούμενος μὲ τοὺς ἐπαναστάτας Βαρῶνας του, δὲν ἐστοχάζετο ἐξωτερικὰς δορικτησίας, ἀλλ' ἐθεώρει ὅμως ὅτι μὲ τὴν Γαλλίαν εἶχε φιλὴν ἐκεχειρίαν, καὶ ποτὲ δὲν ἔστερξε τὴν νομίμην παραχώρησιν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων. Λοδοβῖκος ὁ Θ', ὅς τις ἐπροτίμα νὰ ἔχῃ ἓν μέρος ἀσφαλῶς, παρὰ τὸ ὅλον ἐπισφαλῶς, παρητήθη μέρος τῶν κατακτήσεων ἐκείνων. Ἕνας Παπικὸς τοποτηρητὴς προδιέθεσε τὸ πρᾶγμα· ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ὑπῆγεν ἔπειτα μέθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας του εἰς Παρισίους καὶ ἐχαιρέτισε τὸν ἅγιον Λοδοβῖκον, καὶ ἐκεῖ ἐκλείσθη ἐντελῶς ἡ εἰρήνη. Ὁ Ἐρρῖκος παρητήθη ἐξ ἑαυτοῦ καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἀπογόνων του διὰ παντὸς τὴν Νορμανδίαν, καὶ τὰ Κομητάτα Ἀνδεγαυΐαν, Κηνομανίαν, Τυρωνίαν καὶ Πικταυΐαν. Ἀντὶ δὲ τούτων τοῦ ἐπλήρωσεν ὁ Λοδοβῖκος ὁ Θ' 134,000 λίτρας, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν τὴν Λεμοβιγκίαν, Πετροκορίαν, Καδούρκαν, Ἀγινενσίαν, καὶ τὸ μέρος τῆς Σαντογγίας τὸ κείμενον μεταξὺ Καραντόνου καὶ Γυϊέννης, διὰ τὰ ὁποῖα ὅμως ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐχρεώστει νὰ προσκυνῇ τὸν τῆς Γαλλίας, καθὸ Πατρίκιος τῆς Γαλλίας *), ὀνομαζόμενος Δοὺξ τῆς Γυϊέννης. Ἐρρῖκος ὁ Γ' ὑπετάχθη εἰς ὅλα ταῦτα παρευθὺς, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀπέθανεν ὁ μεγαλήτερος υἱὸς τοῦ Λοδοβίκου, δεκαεξαετὴς τὴν ἡλικίαν καὶ ὁμώνυμος μὲ τὸν πατέρα του, συνώδευσε καὶ αὐτὸς τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ, καὶ ἀπὸ Παρισίων ἕως ἁγίου Διονυσίου συνεβάστασε καὶ αὐτὸς τὸ νεκρικὸν φορεῖον εἰς ἱκανὸν διάστημα.

*) Οὕτως ὠνομάζοντο οἱ δώδεκα πρόκριτοι Βαρῶνες τοῦ βασιλείου.

Εἰς τοὺς χρόνους Λοδοβίκου τοῦ Θ' καθιδρύθη καὶ ἡ Σορβόννα, ἡ περίφημος τῶν Παρισίων θεολογίας ἀκαδημία, ἥτις διετήρησεν ἕως τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μεγαλωτάτην ὑπόληψιν. Ἡ μὲν θεμελίωσίς της ἔγεινε 1253, ἡ δ' ἐπιβεβαίωσίς της ἠκολούθησε 1267. Ὁ πρῶτος ἔφορός της, Ῥόβερτος Σόρβων, τῆς ἔδωκε τὸ ὄνομα. Ὁ Λοδοβῖκος ἐχάρισεν εἰς τοὺς „πτωχοὺς διδασκάλους,“ καθὼς ὠνομάζοντο τότε, οἰκοδομήματά τινὰ διὰ νὰ κατοικῶσι καὶ νὰ διδάσκωσι, τὰ ὁποῖα ἔπειτα ηὐξήθησαν καὶ ἐπλατύνθησαν μεγάλως. Ὁ περιφημότατος τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς Σορβόννης ἦτο ὁ θεολόγος Βιλέλμος ἐκ τοῦ Σαιντaμούρ. Κατὰ τὸ 1290 ἔτος εἶχεν ἡ Ἀκαδημία αὕτη 1000 τόμους (χειρόγραφα).

Αἱ ἀναίσχυντοι ἀργυρολογήσεις τῶν Παπικῶν τοποτηρητῶν ἐπαρακίνησαν τὸν ἅγιον Λοδοβῖκον (1269) νὰ ἐκδώσῃ βασιλικὸν νόμον ὀνομαζόμενον πραγματικὴ ἁγιότης, τῆς ὁποίας τὸ ἔσχατον ἄρθρον λέγει ῥητῶς: „Ἔκτον ἀπαγορεύομεν τὰς εἰσπράξεις τῶν ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς ἐπιτιθεμένων φόρων εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ ἡμετέρου βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἐπτώχυνεν ἐξ αἰτίας τούτων, παρεκτὸς ἐὰν εἶναι ἀναγκαιότατοι οἱ φόροι καὶ ζητοῦνται μὲ θέλησιν ἡμετέραν καὶ θέλησιν τῶν ἐλευθέρων ἐκκλησιῶν τοῦ ἡμετέρου βασιλείου.“

48. Λοδοβίκου Θ' δευτέρα σταυροφορία καὶ θάνατος.

(1270).

Μὲ ὅλην τὴν εὐσέβειάν του ὁ βασιλεὺς δὲν ἠρκεῖτο εἰς τὰς ἀρετάς του. Ἤθελε νὰ παραιτήσῃ ἐθελουσίως τὴν βασιλείαν καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ γείνῃ μοναχὸς εἰς τὸ μοναστήριον. Μόνον οἱ λόγοι τῆς γυναικός του, ὅτι ποῦποτε δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τόσα καλὰ ὅσον ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον, τὸν ἐμπόδισαν. Ἀλλ' ἀπὸ δευτέραν σταυροφορίαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανῶν δὲν ἠδυνήθη κανεὶς νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ, μ' ὅλον ὅτι εἶχε λάβειν δυστυχὲς τέλος ἡ πρώτη του ἐγχείρησις. Οἱ ὑπήκοοί του ἤκουσαν μὲ ἔκστασιν ταύτην τὴν προσταγήν του. Ἐσυνάχθησαν φόροι, οἱ ἱερωμένοι ὑπεχρεώθησαν νὰ δώσουν δεκάτην, καὶ οἱ Γενουήνσιοι μὲ ἱκανὴν πληρωμὴν ἀνέλαβαν τὸν πλοῦν καὶ τὴν προμήθευσιν τοῦ στρατοῦ. Λοδοβῖκος ὁ Θ' ἔκαμε πρῶτον τὴν διαθήκην του, ἔβαλεν ἄνδρας φρονίμους νὰ ἐπιτροπεύουν τὸ βασίλειον, ἔλαβε πάλιν εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον τὴν κοκκίνην σημαίαν κτλ. καὶ ἀπέπλευσε μὲ 60,000 στρατιώτας τὴν 1 Ἰουλίου 1270 ἀπὸ τὰ Νεκρὰ ὕδατα. Κανεὶς δὲν ἤλπιζεν ἀγαθὰ τέλη ἀπὸ τὸ ἐγχείρημα· ὁ γέρων βασιλεύς ἦτο τόσον ἀδύνατος, ὥστε χωρὶς βοήθειαν δὲν ἠδύνατο ν' ἀναβῇ τὸν ἵππον, οὐδὲ νὰ βαστάξῃ ὅλα του τὰ ὅπλα. Ἀκόμη ἐκστατικώτερος ἔμεινεν ὁ στρατὸς ὅταν ἤκουσεν, ὅτι διευθύνετο ἡ στρατεία των πρῶτον εἰς Τοῦνιν. Τὴν γνώμην ταύτην εἶχε δώσειν ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, Κάρολος ἐξ Ἀνδεγαυΐας, βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ τοῦ Κοῤῥαδίνου φονεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχρεώστει φόρους ὁ τῆς Τούνιδος βασιλεύς· ἐλέγετο δὲ ὅτι ὁ Μωαμεθανὸς οὗτος ἔδει-

ξε δολίως εἰς τὸν εὐσεβῆ Λοδοβῖκον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γείνῃ Χριστιανός. Ὅπως ἂν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὁ στόλος ἄραξεν ἐκεῖ, ἐκυρίευσε τὸ φρούριον τῆς Καρχηδόνος, καὶ ἐπεχείρησε νὰ πολιορκῇ τὴν Τοῦνιν. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆγεν ἐκεῖ καὶ ὁ μ' ἐπιθυμίαν προσδοκώμενος βασιλεὺς τῆς Σικελίας. Ἡ ζέστη ἐγέννησεν ἀῤῥωστίας· οἱ ἐχθροὶ, οἵτινες διὰ μηχανῶν ἐσφενδόνιζαν ἐναντίον των καυσωδέστατον ἄμμον, ἐπληθύνοντο καθ' ἡμέραν· πολλοὶ τῆς Γαλλίας ἄρχοντες, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως, καὶ μέγα πλῆθος πολεμιστῶν ἀπέθαναν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ τελευταῖον ἠῤῥώστησε καὶ ὁ βασιλεὺς τόσον βαρέως, ὥστε ᾐσθάνθη πλησιάζοντα τὸν θάνατον. Σώζεται ἀκόμη συγγραμμάτιόν του, περιέχον χριστιανικὰς διδασκαλίας καὶ νουθεσίας πρὸς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του Φίλιππον, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι ἔγραφεν ἰδιοχείρως εἰς τὰς ἐσχάτας ταύτας ἡμέρας *). Ἀπέθανεν ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἡλικίας, ἀφοῦ ἐπὶ κλίνης σκεπασμένης μὲ στάκτην ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸ στῆθος καὶ διεύθυνε τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸν οὐρανόν. Τελευταῖαι λέξεις του ἦσαν τὰ λόγια τοῦ Δαβὶδ ταῦτα. „Κύριε, εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκον σου, προσκυνήσω πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου, καὶ δοξάσω τὸ ὄνομά σου.“

Τῶν οἰκιακῶν ἀρετῶν τοῦ σπανίου τούτου βασιλέως διηγοῦνται οἱ σύγχρονοί του συγγραφεῖς θαυμάσια γνωρίσματα. Εἶχεν ἀριθμὸν ἐκλεκτῶν φίλων, οἵτινες τὸν συνωμίλουν μὲ εἰλικρίνειαν, καὶ μὲ τοὺς ὁποίους ἐχωράτευεν ἀσμένως. Ἠγαπᾶτο ὡς πατὴρ ἀπὸ τὸν λαόν του. Ἕνας παλαιὸς ἱππότης, Ἰβιμβίλιος, εἷς ἀπὸ τοὺς πιστούς του ἐκείνους φίλους, ὅς-

---

*) Ἀπὸ τὰς λέξεις: „Δεῖχνε σέβας εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ πρόσεχε μὴ τοὺς παροργίσῃς διὰ παρακοῆς“ ἠμπορεῖ τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι συνεγράφη πρότερον.

τις ἔγραφε τὰ ἀξιομνημόνευτα τῆς ζωῆς του, δὲν τὸν ὀνομάζει ἄλλως εἰμή: ὁ ἡμέτερος ἀγαθὸς βασιλεὺς ἅγιος Λοδοβῖκος (nostre bon roi Sainct Loys). Ἡ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν παιδικῶν του χρεῶν ὑπομονὴ, τὴν ὁποίαν ἐβάρυνε καθ' ὑπερβολὴν ἡ χαλεπότης τῆς μητρός του, ἦτο ἐξαίσιος. Ἡ δοξομανὴς αὕτη γυνὴ δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ παραιτηθῇ τὰ εἰς αὐτὸν αὐστηρά της θελήματα, καὶ μὲ λυσσώδη ζηλοτυπίαν ἐπροσπάθει νὰ απομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν γυναῖκά του Μαργαρίταν. Ποῦποτε δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάγῃ μὲ αὐτὴν χωρὶς νὰ εἶναι μεταξύτων καὶ ἐκείνη. Ὅταν ὑπήγαινε τὴν ἡμέραν εἰς τὸν θάλαμόν της, ἔδερνε τὰ σκυλάκια διὰ νὰ μὴ ἀκούῃ ἡ μήτηρ τὸν ἐρχομόν του ἀπὸ τὸ γαύϊσμα. Μίαν φορὰν ἠῤῥώστει ἡ βασίλισσα, καὶ πλησίον τῆς κλίνης της ἔστεκεν ὁ βασιλεύς· ἡ δὲ μήτηρ λαβοῦσα αὐτὸν ἀπὸ τὴν χεῖρα τὸν ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν θύραν λέγουσα, ὅτι ἐδῶ δὲν εἶναι ὁ τόπος του. „Θεέ μου, ἔκραξεν, ἡ ἀσθενὴς, δὲν μ' ἀφίνεις νὰ ἴδω τὸν κύριόν καὶ σύζυγόν μου οὔτε εἰς τὴν ζωὴν οὔτε εἰς τὸν θάνατον," καὶ ἔπεσεν εἰς λειποθυμίαν. Ἐσῆλθεν ἔπειτα ἔμφροντις ὁ ἀνὴρ, χωρὶς νὰ δείξῃ τὸ παραμικρὸν σημεῖον τῆς δυσαρεσκείας εἰς τὴν τύραννον μητέρα του.

Εἰς μίαν λογομαχίαν μεταξὺ δύω εὐγενῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκατηγόρει ὁ εἷς τὸν ἄλλον, ὅτι στολίζεται ὑπὲρ τὴν ἀξίαν του, ἔκαμεν ὁ Λοδοβῖκος τὴν ἐφεξῆς κρίσιν: „Ὁ ἀνὴρ πρέπει πάντοτε νὰ εἶναι καλὰ ἐνδυμένος, ἐὰν καὶ τὸ κάμνῃ διὰ νὰ ἀρέσῃ τὴν γυναῖκά του, καὶ χρεωστεῖ νὰ στολίζεται οὕτως, ὥστε οἱ μὲν φρόνιμοι νὰ μὴ τὸν κατακρίνουν ὡς ὑπερβολικὸν, οἱ δὲ νέοι ὡς ἐλλειπῆ."

Καθημερινῶς ἔτρεφεν ἀπὸ τὸ μαγειρεῖόν του 120 πτωχοὺς, καὶ κάποτε τοὺς ὑπηρέτει αὐτὸς εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ σιμὰ τούτου τοὺς ἐξαπέστελνε μὲ δῶ-

ρα. Ἡ ὡραία ἀδελφή του, ἁγία Ἰσαβέλλα, ἐξήσκησεν ἀρετὴν μεγαλητέραν. Ἀπέβαλε πάντα γάμον, διὰ νὰ ζῇ μὲ τὸν Θεόν. Οἱ λόγοι τοῦ Σωτῆρος: „Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμῶν καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ", ἐκίνουν δάκρυα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Ἐνήστευε καθημέραν, καὶ ἐκαταγίνετο νὰ ἀναπαύσῃ τοὺς πτωχοὺς κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ κυρίου. Ὅλην τὴν περιουσίαν της ἐξώδευεν εἰς τοιαῦτα ἀγαθά. Μὲ φιλανθρωπίαν, καὶ εὐλάβειαν καὶ προσευχὰς καὶ νηστείας αὐστηρὰς ἐτελείωσε τὸν βίον της.

49. Τέλος τῶν σταυροφορικῶν ἐκστρατειῶν.

Ἡ δυστυχὴς εἰς Τοῦνιν ἐκστρατεία Λοδοβίκου τοῦ Θ΄. ἦτο τελευταῖον δοκίμιον τῶν δυτικῶν Χριστιανῶν εἰς τὸ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ ἀδελφούς των. Ἀτελεσφορητότερος δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἄλλος ἀγὼν παρὰ τοῦτον. Ἐκείνη ἡ παράξενος πολιτεία συγκειμένη ἐκ Τεμπλαρίων καὶ Ἰωαννιτῶν, ἐμπόρων καὶ στρατιωτῶν, ἱερέων καὶ Ψωμοζητῶν, τῶν ὁποίων ὁ πολυειδὴς ἀγὼν ἐδιαιρεῖτο πλέον διὰ τῆς αὐτόθι συνδρομῆς τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἐβάσταζεν εἰς ἑαυτὴν τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς ἀναγκαίως. Ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀντιζηλία τοὺς διέφθειρε, καὶ ὁ θεοβλαβὴς κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν ζῆλός των ἐτελείωσε τὸ ἔργον. Τὸν Μάϊον 1291 ἔπεσεν εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς ἡ Ἄκρη, ὁ τελευταῖος τῶν Χριστιανῶν τόπος, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν βαστάξωσι πλέον. Ὅσοι δὲν ἐσκοτώθησαν εἰς τὴν κυρίευσιν τῆς πόλεως

ταύτης, ἐπωλήθησαν δοῦλοι, καὶ ἡ χώρα ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο καὶ πρότερον ὑποκάτω τῆς τῶν Μωαμεθανῶν ἐξουσίας.

Συνειθίζουν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ὁμιλοῦν πολλὰ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν σταυροφοριῶν, καὶ νὰ κατηγοροῦν τὸ ὅλον φαινόμενον ὡς φθοροποιὸν τῶν τόπων, καὶ ἀνόητον γέννημα ἀσυνέτου δεισιδαιμονίας. Ἀλλὰ μόνον καρδία ἀναίσθητος εἰς πᾶν μέγα καὶ θρησκευτικὸν αἴσθημα δύναται νὰ θεωρῇ χωρὶς θαυμασμὸν τὴν ἰδέαν, ἥτις ἐγέννησε τὰς σταυροφορίας. Ὅλοι οἱ σταυροφόροι, οἵτινες κυριευθέντες ἀπὸ τὴν ἰδέαν ταύτην ἐμβῆκαν εἰς τὴν κακοπαθείας μεστὴν ὁδοιπορίαν, ἐξευγένισαν διὰ τούτου ἀληθῶς τὴν ζωήν των, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τόσον εὐγενὴς, ὅσον εἶναι εὐγενεῖς αἱ ἰδέαι, διὰ τὰς ὁποίας ζῇ καὶ ἀποθνήσκει. Οἱ κακοὶ ὅμως, ὅσοι ὡδοιπόρησαν ἀπὸ φιλαρπαγίαν, οὐδὲ εἰς τὴν πατρίδα των ἤθελαν ἐκτελέσειν ὠφελιμώτερόν τι, καὶ ὅς τις ἐκ τούτων ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν ἢ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς δὲν ἀξίζει καμμίαν συμπάθειαν. Καθόλου ὅμως εἰπεῖν, καθεὶς ἔκαμε τὴν ἐνέργειάν του πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ χαυνωμένου πνεύματος τῶν χρόνων, καὶ πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἐννοιῶν ἀπὸ τῶν μικρῶν καὶ μερικῶν εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ καθολικά. Ἐδῶ πάλιν ἀνεμίχθησαν οἱ λαοὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς. Τὸ Ἀνατολικὸν πνεῦμα καὶ δυτικὸν ἠλλάχθησαν ἀντ' ἀλλήλων· ὁ διὰ τῆς οἰκιακῆς ὁμοτονίας στενοχωρηθεὶς νοῦς ἐδιδάχθη πάλιν τὴν ἔκτασιν τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ἐπιτήδειος ἱππότης ὑπέστρεφεν ὀπίσω ὑπερηφανώτερος καὶ εὐγενέστερος. Τὰς παραθαλασσίους τῆς Ἰταλίας πόλεις, καὶ ἐξαιρέτως Βενετίαν, Γένουαν καὶ Πίσαν, ἔφεραν εἰς νέαν ζωὴν αἱ σταυροφορίαι. Ἤρχισαν αὗται νὰ ἐξουσιάζωσι τὴν μεσόγειον θάλασσαν, καὶ ἐντὸς τῶν τειχῶν των ἐσχημάτιζαν δημοκρατικὰς πολιτείας παραβαλλομένας μὲ τὰς παλαιὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ πλουσίας ἀπὸ τερπνὰ φαινόμενα.

Ὁ ζῆλος τῶν ἀποστολιῶν καὶ ἐμποριῶν ἠκολούθησε τοὺς πολεμικοὺς λόχους κατὰ πόδας. Ὁ Δομινικανὸς Ἀσκελῖνος ἐστάλθη τὸ 1254 ἔτος ἀπὸ Ἰννοκέντιον τὸν Δ'. εἰς τοὺς Χάνας τῶν Μογόλων, καὶ ὡδοιπόρησε διὰ τῆς Περσίας. Εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐταξείδευσεν ἀρχήτερα ὁ Φραγκισκανὸς Ἰωάννης Δεπλάνος Καρπίνης. Τὸ 1253 ἔτος ὑπῆγεν ἀπὸ μέρους Λοδοβίκου τοῦ Θ'. ὡς ἀπεσταλμένος ὁ Φραγκισκανὸς Βιλέλμος Ῥουβρουκῆς εἰς τὴν Μογολίαν. Ἐξαιρέτως ὅμως ἐφημίσθη ἐκ τῶν τολμηρῶν τούτων περιοδευτῶν ὁ Μάρκος Πόλος, Βενετὸς, ὅς τις μᾶς ἀφῆκεν ἐπίσημον περιγραφὴν τῆς περιοδείας του. Εἴκοσι πέντε ἔτη (1270 — 1295) περιῆλθε τὴν Ἀσίαν, καὶ ἦτο ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος, ὅς τις εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐπέκεινα τοῦ Γάγγου καὶ ἕως τὴν Κίναν.

Μὲ ὅλην τὴν ἔκπτωσιν τῆς Γραικικῆς αὐτοκρατορίας ἠδύναντο μ' ὅλον τοῦτο νὰ διδάσκωνται πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας οἱ σταυροφόροι. Ἔφεραν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καλητέρας πολεμικὰς γνώσεις, κομψότερα ἤθη καὶ παντοδαπὰ τῆς τρυφῆς πράγματα. Ὁ τῆς Σικελίας βασιλεὺς Ῥογῆρος Β'. ἔλαβεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τὸ 1130 ἔτος κατὰ πρῶτον τὴν τέχνην τῆς μεταξουργίας, ὡσαύτως καὶ ἀπὸ Κόρινθον καὶ Θήβας, καὶ τὴν μετέφερεν εἰς Πάνορμον, ἥτις ἐκ τούτου ἀνεδείχθη μητρόπολις ὅλων τῶν τῆς Δύσεως μεταξουργείων. Ἐντεῦθεν μετέβη ἡ ἐμπορία τοῦ μεταξίου εἰς τὴν Λομβαρδίαν, καὶ ἐπεκεῖ διὰ τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας εἰς Παρισίους, ὅπου ἐκράτησαν οἱ Λομβαρδικοὶ ἔμποροι χωριστὴν ἀγυιὰν (rue des Lombards).

Πορφύρα, τάπητες καὶ Ἑρμελῖνον (ἤγουν ἐξ Ἀρμενίας) ἐφέρθησαν καὶ αὐτὰ ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους. Τὰ τύμπανα καὶ οἱ ζουρνάδες καὶ ἡ συνήθεια τοῦ θωρακίζειν τοὺς ἵππους ἐλήφθησαν ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς, καὶ πολεμικὰ δὲ ὀνόματα ἔλαβαν ἀπ᾿ αὐτοὺς, Π. χ. Ἀδμιρὰλ (Ἐμὶρ ἀλλ᾿ Ὀμάρα). Τὸ σατρίκιον, εὕρημα τῶν Ἰνδῶν, ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην μαζὴ μὲ τοὺς ἐπιστρέψαντας σταυροφόρους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ἡ Εὐρωπαία κηπουρικὴ ἔλαβεν ἀπὸ τὰς σταυροφορίας ἐκείνας καλά τινα ὀπωρικὰ καὶ μαγειρικὰ λάχανα.

---

50. Ἀγγλία ἐπὶ Ἐῤῥίκου Γ΄.

(1216 — 1272.)

Ἀφήκαμεν τὴν χώραν ταύτην εἰς τὰς προηγηθείσας ἱστορίας κατὰ τὴν στιγμὴν, ὁπότε ἐξέδωκεν ὁ βασιλεύς της Ἰωάννης τὸν ἀξιόλογον Μέγαν χάρτην. Ἀλλ᾿ ἐπέρασε πολὺς καιρὸς πρὶν στερεωθῶσιν εἰς ὅλας τὰς καρδίας αἱ ἀρχαὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας, τῶν ὁποίων βάσις ἦτο ὁ Μέγας χάρτης. Συνέβη δὲ τοῦτο μετὰ μακρὰν σειρὰν ἀγώνων, οἱ ὁποῖοι συνέπεσαν ἐξαιρέτως ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν πρώτων διαδόχων τοῦ Ἰωάννου.

Διάδοχος τούτου ἦτο ὁ υἱός του Ἐῤῥῖκος Γ΄. Δεκαετὴς ὢν ἐβασίλευσεν, ἀλλ᾿ ὁ Κόμης τοῦ Πεμβροχίου ἐβάστασε τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἔκαμε τὴν πρώτην μεγάλην ὑπουργίαν εἰς τὸν παῖδα, ὅτι ἐκατάπεισε τοὺς εὐγενεῖς νὰ τὸν γνωρίσουν βασιλέα, καὶ ὅτι ὁ τῆς Γαλλίας Πρίγκιψ Λοδοβῖκος, τὸν ὁποῖον εἶχαν προσκαλέσειν οἱ δυσαρεστημένοι Βαρῶνες (Τόμ. Δ΄. σελ. 532), ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τὸ Ἀγγλικὸν στέμμα. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἀπέθανεν ὁ Πεμβροχίου Κόμης πρὶν φθάσῃ ὁ βασιλεὺς εἰς νομίμην ἡλικίαν, καὶ δὲν ἦτο κανεὶς, ὅς τις εἶχεν ὑπόληψιν καὶ δύναμιν ἱκανὴν νὰ βαστάξῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ νομιμότητα, τὴν ὁποίαν εἶχε φέρειν ἐκεῖνος. Τὸ χειρότερον ἦτο, ὅτι ἀφοῦ ὁ Ἐῤῥῖκος ἐκηρύχθη ἐνήλικος κατὰ τὸ 1222 ἔτος μὲ ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα, ἔδειξε παραυτα ὅτι ἦτο κατὰ πάντα ἀνίκανος νὰ ἀναπαύσῃ τοιαύτας βαρυτάτας σχέσεις. Ἐνῷ τὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκετο, ἐχρειάζοντο ἰσχυρὰν δύναμιν, αὐστηρὰν σπουδαιότητα, φρονίμην ἐπιμονὴν, ἦτο αὐτὸς ἄνθρωπος ἀγαθῆς καὶ μαλακῆς καρδίας, χωρὶς θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, καὶ δοῦλος τῶν φίλων του.

Ἡ σύζυγός του Ἐλεονώρα, θυγάτηρ τοῦ Κόμητος τῆς Προβιγκίας, εἶχε φέρειν εἰς τὴν χώραν πλῆθος Γάλλων, καὶ ἐκ τούτων ἐδιάλεξεν ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ μόνον εἴδους τοὺς φίλους του, ἤγουν τοὺς αὐθέντας του. Εἰς ἐκείνους ἠναγκάζετο πᾶς ἔνδοξος ἀνὴρ νὰ παραχωρῇ τὴν ἐλευθέραν μεταχείρισιν τῶν αὐλικῶν πραγμάτων. Οὐβέρτος Βούργιος, ἀξιόλογος καὶ πιστὸς λειτουργὸς, ἀπεβλήθη, ἐπειδὴ τοὺς ἀντεστάθη μὲ σταθερότητα. Αἱ κατηγορίαι ἦσαν, ὅτι ἀπέκτησε τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως μὲ ἐξορκισμοὺς, καὶ ὅτι ἐνοσφίσθη ἀπὸ τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον ἕνα πολύτιμον λίθον, ὅς τις ἔκαμνεν ἄτρωτον τὸν ἄνθρωπον· ἀξιοσημείωτος συνεισφορὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν φρονημάτων τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Ἔκτοτε ὡμίλουν οἱ Γάλλοι εἰς τὴν αὐλὴν μὲ τόνον, τὸν ὁποῖον συνειθίζει νὰ ἀναλαμβάνῃ τὸ ἔθνος τοῦτο εὐθὺς ἀφοῦ στοχασθῇ ὅτι δὲν χρειάζεται πλέον τὴν ἄλλως ἰδίαν του αὐλικότητα. Ὅπως ἤθελαν διέτασσαν τὰ κτήματα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἄγγλων, καὶ ὅταν τοὺς ἐνεθύμιζέ τις τοὺς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐνόρκως στερχθέντας νόμους, ἔλε-

γαν αὐθαδῶς, ὅτι ἀδιαφοροῦσι διὰ τοὺς Ἀγγλικοὺς νόμους. Ὁ βασιλεὺς ἤκουε περὶ τούτου πικροτάτους λόγους ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, οἵτινες καὶ τὸν ἐφοβέρισαν εἰς τὸ κοινοβούλιον, ὅτι θέλουν τὸν διώξειν μαζὴ μὲ τοὺς Γάλλους του ἀπὸ τὴν χώραν. Ἐνέδωκεν, ἀλλ' ἔγεινε μὲ τοῦτο εὐκαταφρονητότερος.

Ὄχι μικρότερον κακὸν διὰ τὴν χώραν παρὰ τοὺς Γάλλους ἦσαν οἱ Ἰταλοὶ, τοὺς ὁποίους ἔστελνεν ὁ Πάπας, ὡς ἐξεύρομεν, ἀγεληδὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ ἱερουργῶσιν ἐκεῖ, καὶ διὰ νὰ πλουτίζωσι τὸ ταμεῖον του ἀργυρολογοῦντες. Ἕνας Ἰταλὸς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ περισσοτέρας ἐνορίας, ἐὰν ἐπλήρονεν ἱκανὰ ἐμβατήκια εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πάπα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἠγόραζαν καὶ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἀφίνουν τὴν φροντίδα τῆς ἐνορίας εἰς πτωχόν τινὰ καὶ κακοπληρωμένον παρεφημέριον, καὶ νὰ τρώγουν αὐτοὶ τὰ εἰσοδήματα εἰς τὰς αὐλὰς τῶν βασιλέων ἢ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην μὲ ἡγεμονικὴν λαμπρότητα. Ὁ βασιλικὸς ἱεροκήρυξ Μανσέλος λέγουν ὅτι εἶχεν 700 ἐν ταὐτῷ ἐνορίας καθήμενος εἰς τὸ Λονδῖνον. Εἴπαμεν ἀρχήτερα περὶ τῶν ἄλλων εἰσπράξεων Ἰννοκεντίου Δ'. Ἐσύναζεν οὗτος τὰ εἰσοδήματα ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχαν ἐφημερίους· τὸ εἰκοστὸν ὅλων τῶν ἐφημεριῶν χωρὶς ἐξαίρεσιν, τὸ τρίτον τῶν διδουσῶν εἰσόδημα ὑπὲρ τὰ 100 Μάρκα καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ εἰσοδήματος ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὸν τόπον τῶν ἐνοριῶν των. Ἐκληρονόμει τὰ κτήματα ὅλων τῶν χωρὶς διαθήκην ἀποθνησκόντων ἱερωμένων, ἐζήτει ὅλα τὰ ἀργύρια τῶν ἱερέων τὰ ἀποκτηθέντα διὰ τόκου, ἐλάμβανε κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του φόρους ἀπὸ τὸν λαὸν, καὶ ἐὰν ποτὲ ὡμίλει τι ἐναντίον ὁ βασιλεὺς, τὸν ἐφοβέριζε μὲ τὰς ποινὰς, τὰς ὁποίας ἔκαμε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου. Ἕνας ἐρχόμος Παπικοῦ τοποτηρητοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς ὀργὴ

θεοῦ εἰς τὴν χώραν. Περὶ ἑνὸς τούτων, ὅστις τὸ 1240 ἔτος ἐσύναξε μὲ παντοδαπὰς προφάσεις καὶ φοβερισμοὺς ἀπὸ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοὺς ἀναρίθμητον ἀργύριον, ἐλέχθη, ὅτι ἐσήκωσεν ἀπὸ τὸ βασίλειον περισσότερα χρήματα παρ' ὅσα ἀφῆκεν ὀπίσω. Ἕνας ἄλλος πρότερον ἐσύναξε πρὸ τοῦ διωρισμένου καιροῦ τὰ ἐμβατήκια, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχαν οἱ ἱερεῖς, τὰ ἐδανείζοντο ἀπὸ τραπεζίτας διωρισμένους ἀπὸ τὸν Πάπαν μὲ ἀνηκούστους τόκους. Τέσσαρα ἔτη μετέπειτα ὑπῆγεν ἄλλος τοποτηρητὴς μὲ πλῆθος ἀνωνύμων ἀφορισμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἔγραφε τὰ ὀνόματα τῶν ἱερέων, ὅσοι δὲν εἶχαν νὰ πληρώσουν τοὺς νέους Παπικοὺς φόρους.

Εἰς τὰ παντοδαπὰ ταῦτα βάρη, ὑποκάτω τῶν ὁποίων ἐστέναζεν ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Γ', προσετέθησαν ἀκόμη καὶ ἀκατάπαυστοι καταφρονήσεις τῆς τιμῆς τοῦ κοινοῦ, αἱ ὁποῖαι ταπεινόνουσι περισσότερον παρὰ ἡ πτωχεία καὶ αἱ ἀδικίαι. Εἰς τὰς μὲ τὴν Γαλλίαν διαφορὰς ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ὁ Ἐρρῖκος κατὰ Λοδοβίκου τοῦ Θ', καὶ ἐπέρασε μὲ στράτευμα εἰς τὴν Γυϊένναν, ἐνικήθη ὅμως εἰς Ταλλεβοῦργον (1242), καὶ ὑπέστρεψε μὲ αἰσχύνην *). Πρὶν ἀποφασίσῃ Κάρολος ὁ ἐξ Ἀνδεγαυΐας νὰ ὑπάγῃ εἰς κυρίευσιν τῆς Νεαπόλεως, τὴν ἐπρόσφερεν Ἰννοκέντιος ὁ Δ'. εἰς τὸν Ἐρρῖκον διὰ τὸν υἱόν του Ἐδεμοῦνδον. Ὁ Ἐρρῖκος ἐμβῆκεν εἰς τὴν ἀηδῆ ταύτην ὑπόθεσιν, χωρὶς γνώμην τοῦ κοινοβουλίου του, καὶ ἔδωκεν εἰλικρινῶς εἰς τὸν Πάπαν τὸ πληρεξούσιον νὰ οἰκειώσῃ μὲ αὐτὸν τοὺς Νεαπολίτας. Ὁ Ἰννοκέντιος καὶ ὁ διάδοχός του Ἀλέξανδρος Δ'. ἤρχισαν πάραυτα διὰ δαπάνης ἐκείνου πόλεμον κατὰ τοῦ Μαμφρέδου, καὶ τοῦ ἔκαμαν ἐντὸς

*) Τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἔκλεισε [illegible] μὲ τὸν Λοδοβίκον, ἔγεινε μνεία ἀνωτέρω (σελ. 60).

ὀλίγου λογαριασμὸν ἀναριθμήτων ἐξόδων, τὰ ὁποῖα κατεβάρυναν ἐκ νέου τὴν χώραν χωρὶς κἀνὲν ὄφελος, ὡς ἐξεύρομεν.

Ὡσαύτως κακὰ ἐλογαριάσθη καὶ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ῥιχάρδου Κορνοβαλλίου ἢ Κορνουβίου ἐγχείρημα, περὶ τοῦ ὁποίου ἠκούσαμεν εἰς τὴν τῶν Γερμανῶν ἱστορίαν (Τόμ. Δ', σελ. 583). Ὁ πλουσιώτατος οὗτος ἄρχων τῆς Ἀγγλίας ἐκένωσε τόσον τοὺς θησαυρούς του, ὥστ' ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ πωλήσῃ ὅλα τὰ δάση τοῦ Κομητάτου του, διὰ νὰ ἀναπαύσῃ μόνον τὴν πλεονεξίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας πρὸς χάριν στέμματος, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἔδιδεν ἄλλο παρὰ ψιλὸν τίτλον, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲν ἐτιμᾶτο πλέον παρὰ πρότερον.

Αὗται καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἀσκεψίαι ἔκαμαν τὴν βασιλείαν νὰ καταφρονηθῇ πολὺ ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους. Οἱ Βαρῶνες ἐλάλησαν πικρότατα κατὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ κοινοβούλιον. Τὸν ἐκατηγόρησαν πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ αἱ τροφαὶ, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται εἰς τὴν αὐλήν του, τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φοροῦν αὐτὸς καὶ οἱ θεράποντές του, καὶ ὁ οἶνος, τὸν ὁποῖον πίνουν, λαμβάνονται μὲ βίαν καὶ χωρὶς πληρωμὴν ἀπὸ τοὺς πραγματευτὰς, καὶ ὅτι ἡ ἐμπορία ἔπαυσε, φοβουμένη τοὺς ληστὰς, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται βασιλικοὶ ὑπηρέται.

Ὁ ἁπλοῦς βασιλεὺς ἐκατανύχθη ἀπὸ τοὺς λόγους τούτους, καὶ ὑπεσχέθη διόρθωσιν, ἀλλ' οἱ Βαρῶνες ἐζήτουν νέαν ἐπικύρωσιν τοῦ Μεγάλου χάρτου μὲ τρόπον πομπικὸν καὶ ἀσφαλέστερον. Ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς τὸν περιεκύκλωσαν, καὶ ὁ Μέγας χάρτης ἐδιαβάσθη ἐνῷ ἐκράτουν ὅλοι ἀναμμένας λαμπάδας, καὶ ἐξεφωνήθη ἀφορισμὸς κατὰ παντὸς, ὅστις ἤθελε τὸν ἀθετήσειν· ἔπειτα ἔρριψαν ὅλοι τὰς λαμπάδας καταγῆς καὶ ἔκραξαν: „οὕτω νὰ πέσῃ ἡ ψυχὴ τοῦ παραβαίνοντος τὸν χάρτην εἰς τὸν ᾅδην.“ Ὁ βασιλεὺς εἶπε: „Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θέλω φυλάξειν ἀπαράβατα ὅλα ταῦτα, ἂν εἶμαι ἄνθρωπος, χριστιανὸς, ἱππότης καὶ βασιλεύς.“ Ἀλλὰ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην τὴν ἐλησμόνησε μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν ἔκαμε.

Μετὰ τρία ἔτη (1258) ἐσυνάχθησαν οἱ Βαρῶνες αὐτεξουσίως κατὰ παρακίνησιν Σίμωνος Μοντεφορτίου Κόμητος Λικεστρίας, καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀναγκάσουν τὸν βασιλέα εἰς συντήρησιν τῶν νόμων. Ἐφάνησαν ἔνοπλοι εἰς τὸ κοινοβούλιον καὶ ἐζήτουν ἀπ' αὐτοῦ τὴν κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων. Τοὺς ὑπεσχέθη συνέλευσιν εἰς τὸ Ὀξόνιον τὴν 11 Ἰουνίου 1258. Ἐκεῖ ἐκλέγονται εἴκοσι τέσσαρες Βαρῶνες, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐμπιστεύεται ἡ βελτίωσις τῆς πολιτείας. Ἐξέδωκαν οὗτοι πολλοὺς νέους νόμους, ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα νὰ ἐξορίσῃ πρὸς ὀλίγον καιρὸν τοὺς τέσσαρας ἀδελφούς του, ἀπέρριψαν τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντας καὶ ἔκλεξαν ἄλλους ἐκ μέρους των, καὶ τελευταῖον ἐδιώρισαν νὰ συγκροτοῦν τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ κοινοβούλια, εἰς δὲ τὸν μεταξὺ καιρὸν νὰ ἔχουν ὅλην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κοινοβουλίου δώδεκα Βαρῶνες, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ παραφυλάττωσι τὸν βασιλέα. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἀνετράπη ἡ μοναρχία καὶ εἰσήχθη ἐντελὴς ἀριστοκρατία. Ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ τὰ ὑπογράψῃ ὅλα ταῦτα μεθ' ὅρκου.

Ἀλλ' εὐκόλως συμπεραίνεται ὅτι βασίλειον σύνθετον ἀπὸ τόσας κεφαλὰς δὲν δύναται νὰ μείνῃ πολὺν καιρὸν εἰς ἡσυχίαν. Ἐδιαιρέθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ αἱ ταραχαὶ ἔγειναν μεγαλήτεραι. Ὁ λαὸς ἐγόγγυζε καὶ προσέπεσε πάλιν εἰς τὸν βασιλέα. Οὗτος δὲ λαβὼν τὴν ἀπόλυσιν ἐκ τοῦ ὅρκου ἀπὸ τὸν Πάπαν, ἐκήρυξεν ὅτι ἀνέλαβε πάλιν τὴν κυβέρνησιν (1262). Ἐπαρουσιάσθη λοιπὸν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ὁ λαὸς τοῦ Λονδίνου, ὅστις παν-

τοτε. ἐκαταθλίβετο ἀπὸ τὸν βασιλέα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπανέστη ὁμοθυμαδὸν καὶ ἡνώθη μὲ τοὺς Βαρῶνας. Καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ τῆς Βαλλίας ἐσυνήφθη μὲ τοὺς δυσαρεστημένους, καὶ εἰσέβαλε μετὰ στρατευμάτων. Τὰ βασιλικὰ ὑποστατικὰ ἐλεηλατήθησαν, οἱ Ἰουδαῖοι ἐθανατώθησαν, καὶ πολλῶν Χριστιανῶν ἐμπόρων οἱ οἶκοι διηρπάγησαν. Ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου Ἐδουάρδος ἐπιάσθη αἰχμάλωτος, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ στέρξῃ ἐξισασμὸν πολλὰ ἀνάρμοστον εἰς τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἐπειδὴ τὸ μόνον καλόν του ἦτο ἡ ἀπόλυσις τοῦ υἱοῦ του. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἰσοῤῥοπία τῶν δυνάμεων δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὴν κρίσιν, ἐσυμφώνησαν καὶ αἱ δύω φατρίαι τελευταῖον νὰ ἀναθέσωσι τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν διαίτησίν του δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην πολυεπαίνου βασιλέως τῆς Γαλλίας Λοδοβίκου τοῦ Θ'. Ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς ἐσυγκάλεσεν εὐθὺς τοὺς Κόμητάς του εἰς τὸ Ἀμβίακον (1264). Ἐκεῖ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ ἑνὸς τῶν υἱῶν τοῦ Λικεστρίου, ἠρεύνησε τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ ἀποκατασταθῇ μὲν πάλιν ἡ βασιλικὴ ἀξία, νὰ ἀκυρωθῇ δὲ ὁ τοῦ Ὀξονίου ἐξισασμὸς, ἀλλὰ νὰ διατηρηθῇ καὶ ἡ τοῦ λαοῦ ἐλευθερία, καὶ νὰ συγχωρηθοῦν ὅλοι οἱ ἐπαναστάται. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην δὲν εὐχαριστήθη ὁ Κόμης Λικεστρίας. Τὴν ἀπέῤῥιψε καὶ ἐπίασε πάλιν τὰ ὅπλα. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος κατηρήμαζε τὴν χώραν. Τελευταῖον ἐνίκησεν ἐντελῶς ὁ Κόμης Λικεστρίας εἰς μάχην γενομένην πλησίον Λεσύης εἰς τῆς Συσσεξίαν (14 Μαΐου, 1264). Ὁ βασιλικὸς στρατὸς ἐχαλάσθη, καὶ ὁ βασιλεὺς μαζὴ μὲ τὸν ἀδελφόν του Ῥιχάρδον τὸν Ῥωμαϊκὸν αὐτοκράτορα ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι. Ὁ Λικεστρίας ἦτο ἀνὴρ ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ μὲ δύναμιν καὶ μὲ φρόνησιν τὸ βαρὺ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον περιεπλέ-

χθη. Εἰς αὐτὸν τὸν τόπον τῆς μάχης ἔκαμε συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπελύοντο, ὁ δὲ διάδοχος ἐβαστάζετο ὅμηρος ἀπὸ τὸν Λικεστρίας, ἡ δὲ διαφορὰ ἀνεφέρετο ἐκ νέου εἰς τὴν κρίσιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ὁ Ἐδουάρδος ἐφέρθη εἰς τὸ φρούριον τῆς Λικεστρίας· ἀλλ' ὁ πατὴρ καὶ ὁ θεῖός του ἀκόμη δὲν ἀπελύθησαν. Διότι τοὺς περιέφερνε πανταχοῦ ὁ Λικεστρίας, καὶ ἐμεταχειρίζετο τὸ βασιλικὸν ὄνομα εἰς ὅλας τὰς προσταγάς του. Οἱ βασιλικοὶ στρατιῶται ἀπελύθησαν ἄοπλοι. Εἰς ὅλα τὰ βασιλικὰ φρούρια εἰσήχθησαν στρατιῶται τοῦ νικητοῦ, καὶ ἐδιωρίσθησαν πανταχοῦ νέοι ἄρχοντες μὲ αὐτογνωμονικὴν βίαν. Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλα μέσα, ἐδήμευσε τὰ ὑποστατικὰ δεκαοκτὼ Βαρώνων, ἔλαβεν ἀντ' αὐτῶν μεγάλην ἐξαγορὰν, καὶ εἰσέπραττε ἀνυποφόρους φόρους, καὶ πρὸς τούτοις ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἄγγλους πειρατὰς νὰ ἁρπάζωσι τὰ ξένα πλοῖα δίδοντες εἰς αὐτὸν τὸ τρίτον τῆς ἁρπαγῆς, τὸ ὁποῖον κατήργησε τὴν ἐμπορίαν ἱκανὸν καιρόν. Τὴν 20 Ἰουνίου 1265 ἐσυγκάλεσεν εἰς Λονδῖνον νέον κοινοβούλιον, καὶ παρεκτὸς τῶν Βαρώνων καὶ ἱερωμένων συμφατριαστῶν του ἐπροσκάλεσε κατὰ πρῶτον καὶ δύω ἱππότας ἐκ παντὸς Κομητάτου, καὶ ἀπὸ πᾶσαν κώμην ἕνα ἀντιπρόσωπον, ὅπου ἐφάνη ὁ πρῶτος βλαστὸς τοῦ ὀνομαζομένου Κάτω οἴκου, ὅστις εἰς τὸ ἑξῆς ἔγεινεν οὐσιῶδες ὄργανον τῆς τῶν Ἄγγλων ἐλευθερίας*). Ταύτην δὲ

*) Οὗτοι τῶν πόλεων οἱ πρέσβευταὶ ἦσαν κατ' ἀρχὰς ἐκεῖ μόνον διὰ νὰ στέργωσι τοὺς νέους φόρους. Κατ' ὀλίγον ἐτόλμησαν ἀντὶ τῶν εἰσφορῶν των νὰ παρακαλέσωσι τὸν βασιλέα νὰ τοὺς τηκώσῃ τὰ μεγάλα βάρη. Ἔλαβαν δὲ ἐντελῆ ἀξίαν, ὅταν ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν οἱ πρέσβευταὶ τῶν εὐγενῶν τῆς χώρας, καὶ ἐσχημάτισαν μαζὴ ἓν βουλευτήριον ἀντίῤῥοπον πρὸς τὸ ἱερατεῖον καὶ τοὺς ὑψηλοὺς εὐγενεῖς. Ὁ ἐντελὴς ὅμως οὗτος χωρισμὸς καὶ σχηματισμὸς τοῦ κάτω βουλευτηρίου πίπτει ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς βασιλειῶν, καὶ μάλιστα Ἐδουάρδου τοῦ Γ'.

τὴν φορὰν ἐχρησίμευσεν εἰς μόνον τὸ νὰ βεβαιώσῃ τὰ βίαια ἔργα τοῦ Λικεστρίου.

Ὁ ἀνδρεῖος Πρίγκιψ Ἐδουάρδος ἔδωκεν εὐτυχῆ τροπὴν εἰς τῶν πραγμάτων τούτων τὴν σύγχυσιν. Ἐξεπήδησε μὲ δόλον ἀπὸ τὴν φυλακήν του, ἐστρατολόγησεν, ἐκτύπησε καὶ ἐσκότωσε τὸν τολμηρὸν Λικέστεριον εἰς μεγάλην μάχην πλησίον Εὐεσάμ, 4 Αὐγούστου 1265, καὶ ἀπέκτησε μὲ τὴν σπάνιον μεγαλοψυχίαν του τόσον πολὺ τὴν πίστιν τοῦ τὴν ἡσυχίαν διψῶντος λαοῦ, ὥστε καθεὶς ὑπέστρεψεν ἀσμένως εἰς τὴν παλαιὰν τάξιν. Αἷμα δὲν ἔχυσεν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης· οἱ υἱοὶ τοῦ Λικεστρίου ἐξωρίσθησαν μόνον, αἱ ἀργυρικαὶ τιμωρίαι ἐγίνοντο μέτριαι, τὸ ἀνυπότακτον Λονδῖνον ἀπήλαυσε πάλιν τὰς ἐλευθερίας του. Πρὸς χάριν τοῦ ἀγαθοῦ υἱοῦ ἐλησμόνησαν οἱ Ἄγγλοι ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπετάχθησαν εἰς αὐτὸν μὲ νέας ἐλπίδας. Ἀλλ' ὁ Πρίγκιψ Ἐδουάρδος, ἀφοῦ καθησύχασε τὴν πατρίδα του, πλήρης ἱπποτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἠκολούθησε τὴν Γαλλικὴν σταυροφορίαν (1270) εἰς τὴν Τοῦνιν, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν εὕρηκε πλέον ζῶντα τὸν ἅγιον Λοδοβῖκον, ὑπῆγε μόνος του ἐκεῖθεν εἰς τὴν Παλαιστίνην μὲ τοὺς στρατιώτας του, καὶ χρόνον τινὰ ἐκτύπησε τόσον εὐτυχῶς τοὺς Σαρακηνοὺς, ὥστε οἱ ἱππόται τῶν ἐκεῖ ταγμάτων ἐκ ζηλοτυπίας ἀπεφάσισαν νὰ τὸν δολοφονήσωσιν. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἀβάσταζεν ὁ πατήρ του μὲ ἀσθενῆ χεῖρα τοὺς χαλινοὺς τῆς ἐξαναποκτηθείσης κυριαρχίας, καὶ εἰς ἡλικίαν ἑξήκοντα τεσσάρων ἐτῶν ἀπέθανε τὴν 16. Νοεμβ. 1272 πρὶν ἐπιστρέψῃ ὁ υἱός του.

Τὴν πολιτικὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν γενικὴν ἀβεβαιότητα τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐμπορεῖ νὰ δείξῃ τὸ ἑφεξῆς σύμβαμα. Κατὰ τὸ 1249 ἔτος ὑπῆγαν εἰς τὸν βασιλέα δύω Βραβαντινοὶ πραγματευταὶ καὶ τὸν

ἐκατηγόρησαν, ὅτι τινὲς ἐκ τῆς ἀκολουθίας του τοὺς ἥρπασαν ὅλα τὰ ἀγαθά των· ὅτι λῃστεῖαι τοιαῦται συμβαίνουσι καθημερινῶς, καὶ ὅτι κανεὶς δὲν εὑρίσκει τὸ δίκαιόν του, ἐπειδὴ οἱ κριταὶ εἶναι σύντροφοι μὲ τοὺς κλέπτας. Τὸν ἐπαρακάλουν λοιπὸν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ τὴν μονομαχίαν. Ὁ βασιλεὺς τοὺς ἔστειλεν εἰς ἐνόμωτον κριτήριον. Τοῦτο ἔκρινε τοὺς λῃστὰς ἀθώους. Μετὰ τοῦτο ἐπρόσταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ πιασθῶσιν οἱ ἐνόμωτοι οὗτοι κριταὶ καὶ νὰ κριθῇ τὸ πρᾶγμα ἀπ' ἄλλους ἐνομώτους. Οὗτοι δὲ φοβούμενοι τὴν ποινὴν ἔκαμαν δικαίαν κρίσιν. Οἱ κακοῦργοι ἀπελογοῦντο μὲ τὴν ἀνάγκην, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς δὲν τοὺς ἔδιδε ζωῆς πόρον. Συχνάκις κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐλεηλατοῦντο ὁλόκληροι κῶμαι. — Ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐχρειάζετο ἀργύριον, ἐγύμνονε τοὺς Ἰουδαίους. Συχνάκις εἷς μόνος ἐπλήρονε 4000 Μάρκα· καὶ ἐὰν δὲν ἤθελαν νὰ πληρώσουν, ἐβασανίζοντο σκληρότατα. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀνεπλήρονον τὰς ζημίας των μὲ τοὺς βαρεῖς τόκους, οἱ ὁποῖοι πολλάκις ἀνέβαινον 50 πρὸς τὰ ἑκατόν.

51. Ἱσπανία καὶ Πορτογαλλία.

Αἱ Χριστιανικαὶ πολιτεῖαι τῆς Πυρηναϊκῆς χερσονήσου, Καστιλία, Λεγιὼν, Ναυάῤῥα, Ἀραγωνία, Βαρκελλόνα (Τόμ. Δ', σελ. 369), ἀσχολούμεναι ἐσωτερικῶς, δὲν ἤρχοντο εἰς μεγάλην κοινωνίαν μὲ τὰς ἄλλας πολιτείας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ὅλαι αἱ δυνάμεις των διευθύνοντο πάντοτε μὲ πεῖσμα ἐναντίον τῶν Ἀράβων, οἵτινες ὡς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς εὑρίσκοντο πάντοτε εἰς πτῶσιν ἀφοῦ ἡ διάλυσις τοῦ τῶν Ὀμμϊαδῶν βασιλείου εἶχε διαμελίσειν τὴν Ἀραβικὴν Ἱσπανίαν εἰς πολλὰς μικρὰς ἐξουσίας. Πασῶν δὲ τούτων δυνατωτέρα ἦτο ἡ τὰς

ἡνωμένας Κορδύβαν καὶ Σεβιλίαν βασιλεύουσα φυλή, ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τίποτε κατὰ τῆς Καστιλίας, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν αὕτη τὸ Τόλετον (1083), εἰς τρόπον ὥστε — μ' ὅλον ὅτι ἡ χριστιανικὴ Ἱσπανία δὲν ἦτο ὀλιγώτερον μερισμένη εἰς τμήματα, τὰ ὁποῖα συχνάκις ἐπανίσταντο κατ' ἀλλήλων — ἡ ἐν Ἱσπανίᾳ Ἀραβικὴ ἐξουσία ἔφθανεν εἰς τὸ τέλος της ταχύτερα, ἐὰν ὁ Μωαμεθανισμὸς δὲν ἀνεζωόνετο πάντοτε ἀπὸ τὴν Λιβύην.

Οἱ βόρειοι αἰγιαλοὶ τῆς Ἀφρικῆς ἦσαν κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα διῃρημένοι εἰς τοὺς Ζερηΐδας, οἵτινες ἐκατοίκουν τὰ ἀνατολικά, καὶ τοὺς Μοραβήθους, οἵτινες ἦσαν εἰς τὰ δυτικὰ μέρη. Ἰσούφης, ἰσχυρὸς δυνάστης τῶν δευτέρων, ὅςτις ἔκτισε τὸ Μαρόκκον, ἐπροσκαλέσθη βοηθὸς ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σεβιλίας. Ὁ Ἰσοὺφ ὑπῆγεν, ἀλλὰ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς κατὰ τῶν Χριστιανῶν νίκης του, ἐκυρίευσε καὶ ὑπέταξεν εἰς τὸ βασίλειόν του τὴν Ἀραβικὴν Ἱσπανίαν. Οὕτως οἱ ἐχθροὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔλαβαν ἐκ νέου δύναμιν, ἥτις ὅμως δὲν ἐταπείνωσε τοὺς Χριστιανούς, ἀλλ' ηὔξησε τὴν προσοχήν των. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας ἐκβῆκαν κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀπὸ τὰ ὄρη των, καὶ Ἀλφόνσος ὁ Α΄ ἐπλάτυνε τὸ μικρόν του κτῆμα μὲ τὴν Ὄσκαν, τὸ Τυλόκιον, καὶ τὴν πρὸ πάντων ἀξιόλογον Καισαραυγούσταν (1118). Ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας Ἀλφόνσος ὁ Ϛ΄. (ἀποθ. 1109) ἔδωκε τότε ὅλας τὰς εἰς τὴν σημερινὴν βόρειον Πορτογαλλίαν δορικτησίας του μαζὶ μὲ τὴν θυγατέρα του Θηρεσίαν εἰς τὸν τῆς Βουργονδίας Κόμητα Ἐῤῥῖκον (ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν Καπετιδῶν), ὅςτις ἔδραμεν εἰς βοήθειάν του καὶ ἐσύστησε Δουκάτον ἐξηρτημένον ἀπὸ τὴν Καστιλίαν, τὸ ὁποῖον ἐχρεώστει νὰ πιάνῃ τὰ ὅπλα ὁσάκις ἤθελεν ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας. Ἀλλ' ὅταν τελευταῖον Ἀλ-

φόνσος ὁ Ζ΄. βασιλεὺς Λεγιῶνος καὶ Καστιλίας, τὸν ὁποῖον ἐπροσκύνησαν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας καὶ Ναυάῤῥας, οἱ Κόμητες Βαρκελλόνας καὶ Τολώσης, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆς Ἱσπανίας εἰς μίαν λαμπρὰν ὁμήγυριν τῆς Λεγιῶνος (1135), ἐφάνη ἐν ταὐτῷ ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ ἑνώσῃ ὅλας τὰς τῆς χερσονήσου Χριστιανικὰς δυνάμεις εἰς ἓν ἰσχυρὸν ὅλον.

Ἀλλ' ἡ αὐτοκρατορία αὕτη δὲν διήρκεσε πολύ. Ζῶντος ἀκόμη τοῦ Ἀλφόνσου ἤρχισαν πάλιν αἱ ἀλληλομαχίαι τῶν χριστιανικῶν πολιτειῶν· καὶ αὐτὸς ὁ ὑποτελής του Κόμης Πορτογαλλίας ἔγεινεν αὐτόνομος, ἀνέλαβε τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, καὶ οὕτως ἐπλήθυνε τὴν σύγχυσιν τῶν ἐσωτερικῶν πολέμων. Ἀποθνήσκων ὅμως ὁ Ἀλφόνσος (1157) ἐμέρισε καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ βασίλειον εἰς δύω: Λεγιῶνα μετὰ τῆς Ἀστυρίας καὶ Γαλλικίας, καὶ Καστιλίαν, ὅπου ἀνῆκαν οἱ Βοῦργοι ἡ Βισκαΐα καὶ τὸ Τάλετον. Ἡνώθησαν δὲ ἐξ ἐναντίας ἡ Ἀραγωνία καὶ ἡ Βαρκελλόνα. Διότι Ἀλφόνσος ὁ Α΄, ὅςτις εἶχε νικήσειν εἰς εἴκοσι ἐννέα μάχας, προσπαθῶν νὰ κυριεύσῃ τὴν Φράγαν, ἐνικήθη καὶ ἔχασε τὴν ζωήν του (1134)· τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ῥάμιρος, ὅςτις τεσσαράκοντα ἔτη ἕως τότε ἔζη εἰς μοναστήριον. Ἀνεπιτήδειος ὢν νὰ βασιλεύῃ καὶ νὰ πολεμῇ παραίτησε μετὰ τρία ἔτη τὴν βασιλείαν τῆς Ἀραγωνίας, καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν τῆς Βαρκελλόνας Κόμητα Ῥαϊμοῦνδον, ὅςτις ἠῤῥαβωνίσθη τὴν τότε διετῆ θυγατέρα του Πετρονέλλαν.

Πρὸς ὄφελος τῶν Χριστιανῶν ἡ ταχέως γεννηθεῖσα δύναμις τῶν Ἀλμοραβιδῶν ἢ Μοραβήθων ἐνεταφιάσθη πάλιν ταχέως ἀπὸ ἰσχυρὸν ἐχθρὸν εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ὁ νέος οὗτος ἐχθρὸς ἦσαν οἱ Μουαχεδῖμοι (Ἀλμοχάδαι), ἤγουν οἱ ὁμολογηταὶ τῆς ἀληθινῆς θρησκείας, οἵτινες μὲ τὴν δύναμιν τῆς διδασκαλίας των καὶ μὲ τὰ ὅπλα κατέστρεψαν τὴν κυριότητα

τῶν Ἀλμοραβιδῶν, καὶ κυριεύσαντες τὸ 1146 ἔτος τὸ Μαρόκκον ἔβαλαν τέλος εἰς τὸ βασίλειον καὶ εἰς τὸ γένος των. Ὅταν οἱ Μουαχεδῖμοι, οἵτινες ἕως τώρα εἶχαν ἀποσπάσειν τὴν προσοχὴν τῶν Ἀλμοραβιδῶν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, καὶ εἶχαν δώσειν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καιρὸν ἡσυχίας, ἐκράτουν ἀσφαλῶς τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν, ἐφάνησαν οἱ αὐτοὶ καὶ εἰς τὴν Ἱσπανίαν διὰ νὰ δώσουν καὶ αὐτοῦ τέλος εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μοραβήθων, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθήσουν τοὺς στενοχωρουμένους ὁμοπίστους των. Οἱ Χριστιανοὶ ἐδιώχθησαν πάλιν ἐκτινῶν δορικτησιῶν των, τὸ Τόλετον αὐτὸ ἐπολιορκήθη, ἀλλ' εἰς μάτην, ἀπὸ τοὺς Ἀράβας (1193), καὶ Μεεμὲδ ἀλ Νάσρ ἔφερε στρατὸν 600,000 εἰς τὴν Ἱσπανίαν διὰ νὰ τὴν καθυποτάξῃ.

Εἰς ταύτην τὴν ἀνάγκην ἐνήργησε μὲ δύναμιν καὶ εὐλογίαν ὁ τότε Πάπας Ἰννοκέντιος Γ'. Ἐπρόσταξεν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἱσπανίας, καὶ ἐνεδυνάμωσε τὰς δυνάμεις των κηρύξας σταυροφορικὸν πόλεμον. Τοιουτοτρόπως οἱ ἡνωμένοι βασιλεῖς Καστιλίας, Ἀραγωνίας καὶ Ναυάῤῥας ἐνίκησαν νίκην λαμπροτάτην *) εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Τολώσης (1212) ἐπέκεινα τοῦ Σιέῤῥα Μορένα, διὰ τῶν στενῶν τοῦ ὁποίου τοὺς ἔδειξε ποιμήν τις ἀσφαλῆ δρόμον. Σχεδὸν 200,000 Ἄραβες ἔμειναν εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης, καὶ ἀπ' ὅλον τὸ πλῆθος τῶν 600,000 ἀνδρῶν ὀλίγοι ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Ἀφρικήν. Καὶ οἱ Ἀραβικοὶ αὐτοὶ ἱστοριογράφοι κρίνουσι τὴν μάχην ταύτην αἰτίαν τῆς πτώσεως τοῦ Ἱσπανικοῦ βασιλείου των.

Τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς μάχης ἦτο, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν συνέβαιναν

*) Εἰς τὴν πρὸς τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον ἐπιστολὴν κεῖται, ἔτι ἀπὸ τὰ δόρατα τῶν Ἀραβικῶν λογχῶν ἐστίβασαν μεγάλους σωρούς.

ταραχαὶ, διελύθη καὶ κατεκομματιάσθη ἡ εἰς τὴν Ἱσπανίαν κυριότης τῶν Μουαχεδίμων. Ἐπροσπάθησε μὲν ἀκόμη μίαν φορὰν δυνατός τις ἀνὴρ, Ἀβενοὺδ, ἀπόγονος τῶν παλαιῶν βασιλέων τῆς Καισαραυγούστης, ὅς τις εἶχε κυριεύσειν τὴν Σεβιλίαν, Γρανάταν καὶ Μουρκίαν, νὰ ἐξουσιάσῃ ὅλας τὰς Μωαμεθανικὰς πολιτείας τῆς Ἱσπανίας, καὶ οὕτω νὰ σχηματίσῃ δύναμιν, ἥτις νὰ συστείλῃ ὁπωσοῦν τὴν ἐκτεινομένην τῶν Χριστιανῶν ἐξουσίαν· ἀλλ' οἱ βασιλεῖς Λεγιῶνος καὶ Καστιλίας παρατηρήσαντες τὸν σκοπόν του δὲν τοῦ ἀφῆκαν καιρὸν νὰ τὸν ἐκτελέσῃ. Εἰς τὴν Ἐμέριταν ἐνίκησε τὸν ἐχθρὸν Ἀλφόνσος ὁ Θ'. βασιλεὺς Λεγιῶνος, πολεμῶν δι' ὀλίγων ἐχθροὺς περισσοτέρους (1230). Φονευθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἀβενοὺδ (1236), ἐσήκωσεν ἐκ μέσου τὸν φόβον· ὁ διαμελισμὸς τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους ἤρχισε πάλιν, ἐνῷ ἡ χριστιανικὴ Ἱσπανία συνενωθεῖσα εἰς δύω μεγάλας μερίδας, ἐμεταχειρίζετο σταθερώτερα τὰς δυνάμεις της.

Αἱ δύω αὗται μερίδες ἦσαν καὶ ἔμειναν ἡ Ἀραγωνία καὶ ἡ Καστιλία. Ἡ Ναυάῤῥα, ἥτις τότε (1234) ἦλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν Γάλλου τινὸς ἡγεμόνος *), ἦτο μεταξὺ τῶν δύω δυνάμεων ἀσήμαντός τις πολιτεία. Ἡ προῤῥηθεῖσα ἕνωσις τῆς Βαρκελλόνας μὲ τὴν Ἀραγωνίαν εἶχε δώσειν εἰς τοῦτο τὸ βασίλειον τόσην δύναμιν, ὥστε ὁ Ῥαϊμοῦνδος (ἀποθ. 1165) καὶ ὁ Ἀλφόνσος Β', καὶ οἱ δύω τρομεροὶ εἰς τοὺς Μαύρους, εἶχαν μεγαλύνειν τὴν κυρίως Ἀραγωνίαν μὲ πολλὰς δορικτησίας **). Τώρα

*) Σάγχων ὁ Ζ', βασιλεὺς Ναυάῤῥας, εἶχεν ἀναδείξειν κληρονόμον του τὸν τῆς Ἀραγωνίας βασιλέα Ἰάκωβον· οὗτος ὅμως ἐπαραιτήθη εἰς τὸν νόμιμον κληρονόμον.

**) Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Ἀλφόνσος Β' (ἀποθ. 1196) εἶχε καὶ κτήματα εἰς τὴν Γαλλίαν, π. χ. τὴν Ῥοσκίνωνα, καὶ τὴν Προβιγκίαν, τότε ἀκόμη κληρούχημα τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας (Πρβ. ἀνωτ. σελ. 34). Τὸ τελευταῖον κτῆμα ἀποθνήσκων ἀφῆκεν

δὲ ἡνώθη καὶ ἡ Καστιλία μὲ τὴν Λεγιῶνα ἐπὶ Φερδινάνδου Γ΄. (1230), ὅςτις ἐν ταὐτῷ ἐστερέωσε διὰ τὸ μέλλον τὸ ἀδιαίρετον τοῦ βασιλείου, καὶ τὴν πρωτοτοκίαν εἰς τὴν διαδοχήν του.

Καὶ τὰ δύω βασίλεια ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβενοὺδ ἀδυναμίαν καὶ σύγχυσιν. Φερδινάνδος δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας ἐκτύπησε τὴν ἰσχυρὰν Κορδύβαν, ἥτις, ἐπειδὴ ὑπῆρξε πάντοτε καθέδρα τῆς Ἀραβικῆς κυριαρχίας, ἐπιστεύετο ἀπὸ τοὺς Μωμεθανοὺς, ὅτι εἰς αὐτὴν ἦτο ἐμπηγμένη ἡ διάρκεια τῆς ὑπάρξεώς των. Εἰς μάτην ἀντεστάθησαν σφοδρότατα οἱ ἐγκάτοικοι· ἡ Κορδύβα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὴν 29. Ἰουνίου 1236, ἀφοῦ ὑπῆρξεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων 522 ἔτη*).

Ἡ διὰ τὴν μεγάλην ταύτην ζημίαν κατάπληξις ἦτο μεγάλη. Πάραυτα ἠκολούθησε νέα πληγή. Ἰάκωβος Α΄, βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας (Πέτρου τοῦ Γ΄. διάδοχος), ὅςτις εἶχεν ἀποσπάσειν ἀπὸ τοὺς Ἄραβας τὴν Μαϊόρικαν καὶ εἶχε καταταράξειν πολλαχῶς τὸ βασίλειον τῆς Βαλεντίας, ἐπροχώρησε τελευταῖον εἰς τὴν ὁμώνυμόν του μητρόπολιν, τῆς ὁποίας ἡ κατάκτησις ἐφαίνετο ὄχι ὀλιγώτερον μέγα κέρδος καὶ τιμή· Οἱ Ἄραβες πᾶν βῆμα παρεχώρουν μὲ πολλὴν ἀντίστασιν καὶ ἐπιμονὴν, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιορκηταὶ ἐπροχώρουν μὲ τὴν ἴσην ἐπιμονὴν καὶ καρτερίαν· ἀφοῦ ἐκυριεύθησαν ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ὀχυρώματα, καὶ ἔλειψαν αἱ ζωοτροφίαι, παρεδόθη ἡ Βαλεντία εἰς τοὺς Χριστιανοὺς (1238). Πεντήκοντα χιλιάδες κάτοικοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν πόλιν μετὰ τοῦ βασιλέως των. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν ὅλοι οἱ Ἄραβες λαβόντες τὴν περιουσίαν των ν' ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὸ βασίλειον.

Μόλις ἀνέπνευσαν ἀπὸ τοῦτον τὸν τρόμον οἱ Ἄραβες, καὶ τοὺς ἐπανέβη ἄλλη δυστυχία, τὸ πλεῖστον ἐξ ἰδίας αὐτῶν αἰτίας. Ἀβοὺ Σαῒδ, κυριεύσας τὴν Γρανάταν, καὶ θέλων νὰ φανῇ ἄλλος Ἀβενοὺδ, ἔκαμε διὰ τῶν ἀδικιῶν του νὰ ἐπαναστατήσωσιν ἐναντίον του οἱ ὑπήκοοί του, κατέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον, καὶ ἠγόρασε τὴν ἐπιστροφήν του διὰ τῆς βοηθείας ἐκείνου μὲ βαρείας συνθήκας. Ἐπαραιτήθη τὴν πρότερον ἀκόμη εἰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν οὖσαν πόλιν Γίενον, ὑπεσχέθη νὰ μοιράζῃ μὲ αὐτὸν τὰ εἰσοδήματά του, καὶ νὰ εἶναι ὑποτελής του. Ὁ Φερδινάνδος, ὄχι μόνον ἀσφαλιζόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐνισχυόμενος ἀπὸ τὸν ἐχθρόν του διὰ ταύτης τῆς συνθήκης (διότι ὁ ἡγεμὼν τῶν Μαύρων ὑπεχρεόνετο νὰ τοῦ δίδῃ βοηθητικὰ στρατεύματα), ἔστρεψε τὰ ὅπλα του κατὰ τῆς Σεβιλίας, μητροπόλεως μικροῦ τινος βασιλείου (1247). Ὁ κατὰ ξηρὰν στρατός του ἐπροχώρησεν ἔμπροσθεν ταύτης τῆς πόλεως, ὁ δὲ στόλος του ἐστάθη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βαίτιος. Καὶ ἀπὸ τὰ δύω μέρη ἔγειναν δεινόταται ἀντικρούσεις· μόνον ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῶν ζωοτροφιῶν ἠνάγκασε τοὺς πολιορκουμένους νὰ παραδοθῶσι μετὰ δεκαὲξ μηνῶν ἀντίστασιν (1248). Οἱ κάτοικοι ἐσυγχωρήθησαν ὡς σύνηθες νὰ μεταβῶσι μετὰ τῶν κινητῶν κτημάτων των εἰς πόλεις τινὰς (ἅγιον Λουκᾶν, Ἐλέπταν), τὰς ὁποίας τοὺς

εἰς τὸν νεώτερον υἱόν του Ἀλφόνσου· ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος υἱός του Πέτρος Β΄, διαδεχθεὶς τὴν Ἀραγωνίαν, Καταλονίαν καὶ Ῥουσκίνωνα, ἀπέκτησε καὶ τὸ Μονσπήλιον. Τὰ κτήματα ταῦτα περιέπλεξαν τοὺς αὐθέντας τούτους ἐφεξῆς εἰς λογομαχίας. Ὅτι δὲ Πέτρος ὁ Β΄ ἔχασε τὴν ζωήν του (1213) εἰς τὸν Ἀλβιγαιακὸν πόλεμον, τὸ προείπαμεν (Τόμ. Δ΄, σελ. 515).

*) Ὅταν ὁ Φερδινάνδος διέβη μὲ τὸ ἐγχείρημα τοῦτο διὰ τῆς πόλεως Παλεντίας, ἐσώρευσεν ἰδιοχείρως πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐπίστευε, ξύλα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔκαυσεν αἱρετικούς τινὰς ὁ ἐπίσκοπος τοῦ τόπου. Διὰ δὲ τὸν κατὰ τῶν αἱρέσεων ζῆλόν του τὸν κατέταξε (1671) μεταξὺ τῶν ἁγίων ὁ Πάπας Κλήμης Ι΄.

ἀφῆκαν *). Διότι ὅλα τὰ ἄλλα φρούρια καὶ αἱ πόλεις ἔπεσαν μετὰ τῆς μητροπόλεως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ὅςτις ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ περάσῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ νὰ ἐμφράξῃ τὴν πηγὴν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ἡρπάσθη ἀπὸ τὸν θάνατον (1252).

Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπωφελοῦς τούτου στοχασμοῦ, νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἄραβας εἰς αὐτὴν τὴν Ἀφρικὴν, ἀφῆκεν εἰς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του Ἀλφόνσον Ι', τὸν Σοφόν. Ἀλλ' ὁ σοφὸς οὗτος ἤξευρε μὲν πολλὰ γράμματα **), ὄχι δὲ καὶ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, ἥτις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον νὰ νοῇ καὶ νὰ πράττῃ τὸ ὀρθὸν καὶ ἀληθινὸν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον μὲ ἀσφάλειαν. Εἶναι δὲ μάλιστα ἡ βασιλεία του γεμάτη ἀπὸ ταραχὰς, ἐν μέρει γεννηθείσας ἀπ' αὐτὸν καὶ διαρκεσάσας πολὺ ὕστερα καὶ ἀπὸ τὸν θάνατόν του. Κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ὅτι ἀνέλαβε μὲ ζῆλον τὴν κατὰ τῆς Ἀφρικῆς ἐκστρατείαν. Ὁ Πάπας τοῦ ἔδωκε τὸ τέταρτον τῆς τῶν ἐκκλησιῶν δεκάτης, καὶ αὐτὸς ἐπλήθυνε τοὺς θησαυρούς του μὲ τὴν ἐγχάραξιν ἐλαφροτέρων νομισμάτων, καὶ ἐπρόσταξε νὰ κτίζωνται πλοῖα εἰς τὴν Σεβιλίαν. Ἀλλὰ πάραυτα ἤλλαξε τὴν βουλὴν ταύτην μὲ μίαν ἄλλην, ἥτις δὲν ἦτο παντελῶς σύμφωνος μὲ τὴν κατάστασίν του.

*) 100,000 ἄνθρωποι ἀνεχώρησαν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, οἱ περισσότεροι μετέβησαν εἰς τὴν Ἀφρικήν Ἐκ μεταγενεστέρων ὅμως συμβαμάτων φαίνεται, ὅτι δὲν ἀνεχώρησαν ὅλοι οἱ Ἄραβες.

**) Κατὰ τοῦτο ἐφάνη ὁπωσοῦν ὠφέλιμος. Ἐπλάτυνε (1254) τὰς ἐλευθερίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Σαλαμαντίας, καὶ κατέστησεν ἐκεῖ δύω νέας διδασκαλικὰς καθέδρας, τὴν μὲν διὰ τὴν φυσικὴν, τὴν δὲ ἑτέραν διὰ τὴν μουσικήν. Διὰ νὰ εἰσάξῃ τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, ἥτις πρὸ ὀλίγου εἶχε καλλιεργηθῆν ἀπὸ τοὺς ποιητὰς, (1260) ἐπρόσταξε νὰ γράφωνται εἰς αὐτὴν ὅλα τὰ δημόσια γράμματα. Ἐδιώρισε δὲ καὶ τὴν συγγραφὴν Γενικῆς Χρονικῆς τῆς Ἱσπανίας, σωζομένης ἀκόμη ἐν μέρει. Διὰ δαπάνης του ἐκατασκευάσθησαν καὶ Ἀστρονομικοὶ πίνακες, οἵτινες εἶναι ἀκόμη καὶ τώρα γνωστοὶ εἰς τοὺς Ἀστρονόμους ὀνομαζόμενοι Ἀλφόνσειοι. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν μουσικὴν, ποιητικὴν, ἀστρονομίαν, ἀστρολογίαν, καὶ τὴν μυστηριώδη ἐκείνην φυσικὴν, τὴν ὁποίαν ἐπεριποιοῦντο μεγάλως οἱ γείτονές του Ἄραβες. Ἀλλὰ, λέγει συγγραφεύς τις, θεωρῶν τὸν οὐρανὸν ἔχασε τὴν γῆν.

Ἠθέλησε δηλαδὴ νὰ γείνῃ τῆς Γερμανίας αὐτοκράτωρ, ὡς ἐξεύρομεν ἀπὸ τὴν τῶν Γερμανῶν ἱστορίαν. Πόσον ἀνωφελὲς ἔγεινε τοῦτο, ἴδαμεν ἐκεῖ (Τόμ. Δ'. σελ. 583), ἀλλὰ πόσον ἔβλαψε τὸ τῆς Καστιλίας βασίλειόν του, μᾶς τὸ διδάσκει ἡ Ἱσπανικὴ ἱστορία. Ἐνῷ ἐξώδευσεν ὅλους του τοὺς θησαυροὺς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, κατεβάρυνε τοὺς ὑπηκόους του μὲ φόρους, καὶ μὲ τὴν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν ἐνέβαλεν εἰς πᾶσαν ἐπιμιξίαν καὶ πραγματείαν πρῶτον μὲ τὴν φθορὰν τῶν νομισμάτων του, καὶ δεύτερον ἐνῷ ἠθέλησε μὲ διωρισμένας τιμὰς νὰ στήσῃ τὴν ἀκρίβειαν, ἥτις φυσικὰ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀτιμίας τοῦ νομίσματος. Ἡ ἐκ τούτων διεγερθεῖσα δυσαρέσκεια ἔγεινεν ἐπικινδυνοτέρα διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς χερσονήσου καὶ ἐπομένως εἰς τὴν Καστιλίαν διὰ τοὺς ἐπικρατοῦντας πολέμους εἶχαν ἀποκτήσειν οἱ πολεμικοὶ ἢ οἱ εὐγενεῖς μεγάλα πλούτη καὶ ἐλευθερίας καὶ προνόμια. Τὰ τρία τῶν ἱπποτῶν τάγματα — τὸ τῆς Καλατράβης 1157, τὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου 1175, καὶ τὸ τῆς Ἀλκαντάρας 1219 — οἵτινες εἶχαν σύνδεσμον πρὸς ἀλλήλους, ἀπετέλουν δύναμιν σχεδὸν ἀνεξάρτητον. Πρὸς τούτοις εἶχαν ἀποκτήσειν καὶ αἱ μεγαλήτεραι πόλεις ὄχι μικροτέραν δύναμιν καὶ ἐλευθερίαν. Αἱ δυνάμεις αὗται ἠδύναντο εἰς πᾶσαν ἐσωτερικὴν ταραχὴν νὰ λαμβάνουν ἀξιόλογον τόπον καὶ νὰ βιάζωσι τὸν βασιλέα εἰς ὅσα εἶχε γνώμην ἢ θέλησιν ἐναντίαν των.

Τοῦτο συνέβη καὶ τώρα. Πολλοὶ μεγιστᾶνες, παρωργισμένοι ἀπὸ τὴν σκληρότητα, αὐτογνωμοσύνην, καὶ πλεονεξίαν τοῦ Ἀλφόνσου, δὲν ἐπείθοντο εἰς αὐτὸν πλέον· καὶ ὁ ἀδελφός του αὐτὸς

Ἐῤῥῖκος ἐκίνει ἐναντίον του ἐχθροὺς, καὶ δὲν ἐφοβήθη νὰ κάμῃ κοινωνίαν μὲ τοὺς ἐν Ἐλέπτῃ ἡγεμόνας τῶν Μαύρων· ἀλλὰ ταύτην τὴν φορὰν κατεπατήθη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἐφάνη ὅμως τὸ **1270** ἔτος νέα διχόνοια, ὅπου ὁ τέταρτος ἀδελφός του Φίλιππος ἔγεινεν ἀρχηγὸς ὅλων τῶν δυσαρεστημένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρέθη τὸ μέγιστον τῶν εὐγενῶν μέρος. Μετὰ πολλῶν κόπων ἐταπείνωσεν ὁ Ἀλφόνσος τοὺς μεγιστᾶνας, οἵτινες εἶχαν καταφύγειν ταύτην τὴν φορὰν εἰς τὸν τῆς Γρανάτας Ἀραβικὸν βασιλέα, καὶ τοὺς ὑπεσχέθη τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θελημάτων των, ἐπειδὴ ἡτοιμάζετο τότε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ συνομιλήσῃ ἐκεῖ ἀμέσως μὲ τὸν Πάπαν περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματός του. Ἐπιστρέψας δὲ ἐκεῖθεν εὕρηκεν ἀποθαμμένον τὸν πρεσβύτατον υἱόν του Φερδινάνδον ἀφήσαντα δύω υἱοὺς, Ἀλφόνσον καὶ Φερδινάνδον.

Ὁ θάνατος οὗτος ἔγεινεν εἰς τὸ τῆς Καττιλίας βασίλειον αἰτία πολυχρονίων συγχύσεων· διότι ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως Σάγχων ἐζήτει τώρα τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου, παραβλεπομένων τῶν ἀνεψιῶν του. Ὁ βασιλεὺς ἀφῆκε τὴν ἀπόφασιν τοῦ πράγματος εἰς μίαν σύνοδον τῶν μεγιστάνων, οἵτινες ἀπεφάσισαν διάδοχον τὸν Σάγχωνα· ἡ χήρα τοῦ ἀποθανόντος κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας, καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ τῆς Γαλλίας Φίλιππος ὁ Γ. τὴν ἐπῆρεν ὡς συγγενῆ του εἰς τὸ σκέπος του. Ἡ εἰσβολὴ τούτου τοῦ ἡγεμόνος ἦτο πολλὰ ἐπικίνδυνος, ἐπειδὴ ἡ κληρονόμος τῆς Ναυάῤῥας ὑπανδρεύθη τὸν Γαλλικὸν διάδοχον τοῦ θρόνου, καὶ τὸ βασίλειον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἤθελαν καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Καστιλίας καὶ Ἀραγωνίας, ἔμελλε νὰ συναφθῇ μὲ τὴν Γαλλίαν. Ἐπειδὴ προσέτι Ἀλφόνσος ὁ Σοφὸς ἔδειξε καὶ περισσοτέραν τινὰ κλίσιν εἰς τοὺς ἐγγόνους του, τοὐλάχιστον κατὰ καιροὺς, κατήντησε κατ' ὀλίγον εἰς διχόνοιαν μὲ τὸν υἱόν του Σάγχωνα, ὅστις εἰς μίαν συνέλευσιν τῶν κλάσεων ἐκήρυξε τὸν πατέρα του τρελὸν καὶ ἀνάξιον τῆς βασιλείας.

Ὁ Ἀλφόνσος ἐγκατελείφθη ἀπὸ ὅλους, εὕρηκε μόνον καταφύγιον εἰς τὴν πόλιν Βαδίαν, καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν βασιλέα τοῦ Μαρόκκου καὶ ἀπὸ τὸν Πάπαν Μαρτῖνον Δ', ὅστις ἀφώρισε τὸν ἐπαναστάτην υἱόν· λύπη καὶ θλίψις ἔφεραν τὸ τέλος εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Ἀλφόνσου **(1284)**.

Ἡ βασιλεία του εἶχεν ἐνθαῤῥύνειν ἐκ νέου τοὺς Μαύρους. Ἐνῷ κατὰ τοὺς πρώτους αὐτῆς χρόνους ἐκυρίευσαν τινὰ μέρη οἱ Χριστιανοὶ, ἡνώθησαν τώρα οἱ βασιλεῖς τῆς Γρανάτας καὶ Μουρκίας διὰ νὰ ἐξαναποκτήσουν ὅλα τὰ Ἀραβικὰ χωρία. Τὸ πρῶτον δοκίμιον ἐδυστύχησεν· ὁ βασιλεὺς τῆς Γρανάτας ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ παρακαλεστικῶς ἔλεον **(1265)**, καὶ νὰ δίδῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Καστιλίας φόρον **250,000** φλωρίων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Μουρκίας ἐγνωρίσθη καὶ αὐτὸς ὑποτελὴς τῆς Καστιλίας, καὶ ἔδιδεν ἐτησίως τὸ τρίτον τῶν εἰσοδημάτων.

Τὸ δυστυχὲς τοῦτο δοκίμιον δὲν τοὺς ἐμπόδισεν ἀπὸ τοῦ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν δευτέραν προειρημένην ἐν Καστιλίᾳ ἐπανάστασιν τοῦ Φιλίππου, καὶ τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἀποδημίαν τοῦ Ἀλφόνσου **(1274)**. Ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς στοχαζόμενοι τὴν ἀδυναμίαν των ἐζήτησαν βοήθειαν ὅπου πολλάκις τὴν εὕρηκαν οἱ πρόγονοί των, δηλαδὴ εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἐκεῖ μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τῶν Ἀλμοαδῶν ἐξουσίαζαν εἰς τοὺς βορείους αἰγιαλοὺς οἱ δυνατοὶ Μερενίδαι*) εἰς τὴν Φέσσαν καὶ εἰς τὸ Μαρόκκον. Οἱ Ἱσπα-

*) Εἰς τὰ ἐπίλοιπα μέρη τοῦ πρώην βασιλείου τῶν Ἀλμοαδῶν

νικοὶ βασιλεῖς ἐπροσκάλεσαν τὸν τότε βασιλέα τοῦ Μαρόκκου Ἰακὼβ, ὅςτις ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν. Μὲ 17,000 ἱππικοῦ καὶ ἀναρίθμητον πεζικὸν ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ θέατρον τοῦ ἀγῶνος. Οἱ Χριστιανοὶ ἐνικήθησαν. Σάγχων ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τολέτου, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας, ἐσύναξε σπουδαστικὰ στρατὸν διὰ νὰ ἐκδικήσῃ ταύτην τὴν ὕβριν. Ἀλλ' ἐπέφερεν εἰς τὸν ἑαυτόν του ὄχι μόνον νέαν ὕβριν, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον, ἐπειδή τὸ μὲν στράτευμάτου ἐνικήθη, αὐτὸς δὲ ἐπιάσθη αἰχμάλωτος· παραυτα διηγέρθη φιλονεικία μεταξὺ τῶν Ἱσπανικῶν καὶ Ἀφρικανῶν Ἀράβων περὶ τοῦ τίς ἔπρεπε νὰ τὸν βαστάσῃ, καὶ εἶχαν σκοπὸν νὰ ἔλθουν εἰς χεῖρας περὶ τούτου, ὅταν Ἐβναττὰρ, πολίταρχος τῆς Μαλάγης, ὥρμησε καὶ ἐσύντριψε μὲ τὴν μάχαιράν του τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου, λέγων ὅτι εἶναι ἄδικον νὰ ἀποθάνουν τόσοι ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ διὰ ἕνα σκῦλον.

Ἡ εὐτυχία τοῦ βασιλέως τοῦ Μαρόκκου ηὔξησε τὰς ἐλπίδας ὅλων τῶν Μαύρων· καὶ αὐτοὶ οἱ ζῶντες ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Ἱσπανῶν ἐκυριεύθησαν ἀπ' αὐτὰς καὶ ἤρχισαν πανταχοῦ δολοφονίαν καὶ ἐπανάστασιν. Καὶ εἰς τοῦτον τὸν φοβερὸν ἐχθρὸν τῶν Χριστιανῶν Μαροκκανὸν βασιλέα ἠναγκάσθη νὰ προσφύγῃ Ἀλφόνσος ὁ Ι'. Κατ' εὐτυχίαν ἡ λαμπρὰ αὕτη ἀρχὴ δὲν συνεφώνησε μὲ τὸ τέλος. Μὲ τὸν θάνατον Ἀλφόνσου τοῦ Ι'. ἐτελείωσαν τοὐλάχιστον πρὸς τὸ παρὸν αἱ ταραχαὶ τῆς Καστιλίας. Σάγχων ὁ Δ', υἱὸς καὶ διάδοχός του, ἐπίασε μὲ εὐτυχίαν τὰ ὅπλα, ἐκτύπησε τὸν Μαροκκανὸν βασιλέα καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, καὶ τὸν ἠνάγκασεν εἰς εἰρήνην καὶ πληρω-

ἀνέστησαν δύω ἄλλαι δυναστικαὶ γενεαὶ, οἱ Ἀβουχάστιοι εἰς τὴν Τούνιδα, καὶ οἱ Ζιανίδαι εἰς τὴν σημερινὴν Τλεμέσαν.

μὴν δύω μελλιονίων Μαραβεδίων. Τὸ κάλλιστον ὅμως ἦτο ὅτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Μαρόκκου ἀπέθανεν ἐντὸς ὀλίγου, καὶ μετ' αὐτοῦ συνενταφιάσθη καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ὑπόληψις τοῦ βασιλείου του.

Ὁ προειρημένος βασιλεὺς Ἀραγωνίας Ἰακώβ. Α'. ὁ ὀνομασθεὶς Δορικτήτωρ ἀπέθανε τὸ 1276 ἔτος. Ἐκλείσθη ὅτι εἰς τριάκοντα μάχας ἐνίκησε τοὺς Μαύρους, καὶ εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας ἐπόρθησεν ἀπ' αὐτοὺς, ἔκτισε 2000 ἐκκλησίας. Τὰ δίκαια καὶ αἱ ἐλευθερίαι τῶν πολιτῶν ἐδῶ ἦσαν μεγαλήτερα παρὰ εἰς τὴν Καστιλίαν. Ἐξαιρέτως εὐτύχησαν διὰ τῆς ἐμπορίας αἱ πόλεις, καὶ κατὰ τὰ μέσα τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἐφάνησαν μεταξὺ τῶν Κόρτων (συμβούλων τοῦ βασιλείου).

Ἡ Πορτογαλλικὴ βασιλεία εἶχε λάβειν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον γρήγορα τὴν τελειοποίησίν της. Ἀφοῦ ὁ Ἐῤῥῖκος, καθὸ γαμβρὸς Ἀλφόνσου τοῦ Ϛ', λαβὼν τὴν χώραν τὴν μεταξὺ Μινίου καὶ Δούρου — ἐκ τῆς πόλεως Πόρτου (Portucale) ὀνομασθεῖσαν Πορτογαλλίαν — ἔλαβε καὶ τὴν ἄδειαν νὰ συνάπτῃ μὲ αὐτὴν ὅσα μέρη κερδήσῃ ἀπὸ τοὺς Μαύρους, ἐφάνη δραστικώτατος πολεμιστὴς κατὰ τῶν ἀπίστων, τοὺς ἐνίκησεν εἰς δεταεπτὰ μάχας, καὶ αἱ τέσσαρες ἐπισκοπαὶ Πόρτον, Λάμεκον, Βίσεον καὶ Κονίμβρια, τὰς ὁποίας ἐκατέστησε, δείχνουσι τὴν πλατυνθεῖσαν ἔκτασιν τῆς ἐπικρατείας του. Ἀλλ' ὁ διάδοχός του, Ἀλφόνσος Α'. ὁ ἐπονομασθεὶς Δορικτήτωρ (ἐκ τοῦ 1112), ἐξέτεινεν ἀκόμη περισσότερον τὴν χώραν του. Ἡ κατὰ τῶν Μαύρων λαμπρά του νίκη πλησίον τῆς Ὑρίκης (1139), ὅπου μὲ μικρὰν δύναμιν ἐκτύπησε τετραπλῆν, καὶ ἥτις ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστ' ἐφάνη ἔργον θείας βοηθείας *), ἔγεινεν αἰτία

*) Εἰς γράμμα εὑρεθὲν κατὰ τὸ 1596 διηγεῖται ὁ Ἀλφόνσος ὅτι ἐφάνη ὁ Χριστὸς ἐσταυρωμένος, καὶ τοῦ προεῖπε τὴν νίκην. Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐμφανείας ταύτης ἐσχηματίσθηταν τὰ Πορτογαλλικὰ παράσημα, ὅπου αἱ πέντε ἀσπίδες εἰκονίζουσι τὰς πέντε πληγὰς τοῦ Χριστοῦ κτλ.

νὰ ἀναλάβῃ τὸν βασιλικὸν τίτλον, τὸν ὁποῖον οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς Καστιλίας δὲν ἔστερξαν κατ' ἀρχάς, ὁ δὲ Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Γ'. ἐπεβεβαίωσε συμφωνήσας νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτοῦ ἐτήσιον φόρον. Κατὰ τὸ **1143** ἔτος συνεκάλεσεν ὁ Ἀλφόνσος λαμπρὸν συμβούλιον εἰς Λάμεκον, ὅπου ἐδιωρίσθησαν τὰ περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου, καὶ ἐξεδόθησαν πολλοὶ νόμοι ἀποβλέποντες τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸ δίκαιον τοῦ τιμωρεῖν τοὺς κακούργους. Ἡ κατὰ τὸ **1147** ἔτος μὲ βοήθειαν Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν σταυροφόρων γενομένη κυρίευσις τῆς Λισσαβόνης ἐστέρησε μὲν τοὺς ἐχθροὺς πλούσιον ταμεῖον καὶ δυνατὸν χαράκωμα, ἔδωκε δὲ εἰς τὸν βασιλέα μεγαλοπρεπῆ μητρόπολιν τῆς ἐπικρατείας του *), ἥτις μετὰ ταύτην τὴν νίκην διὰ νέων δορικτησιῶν ἐξηπλώθη ἕως τὴν Ἀλγαρβίαν. Ὁ Ἀλφόνσος ἀπέθανε τὸ **1185** ἔτος. Ὁ διάδοχός του Σάγχων ἀπέκτησε μὲ τοὺς κόπους του, τοὺς ὁποίους κατέβαλεν εἰς τὸ νὰ πολυανθρωπίσῃ τὰς δορικτήτους χώρας, τὸ ἐπώνυμον οἰκιστής.

Οἱ ἑπόμενοι βασιλεῖς, Ἀλφόνσος Β'. καὶ Σάγχων Β', ἐμπεριεπλέχθησαν εἰς ἔριδας μὲ τὸ ὑπερήφανον καὶ πλούσιον ἱερατεῖον τῆς χώρας των, καὶ ὁ Σάγχων ἐκαθαιρέθη ἐκ τοῦ θρόνου του (**1245**) ἀπὸ Ἰννοκέντιον τὸν Δ'. εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Λουγδούνου ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον, ἥτις ἐκατάτρεξε τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον τὸν Β'. Διὰ τοῦτο ἡσύχασαν καὶ οἱ κατὰ τῶν Μαύρων ἀγῶνες, ἕως οὗ ὁ τοῦ Σάγχωνος διάδοχος Ἀλφόνσος Γ'. (ἀποθ. **1279**) τοὺς ἐξαναήρχισε καὶ ἐτελείωσε τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπικρατείας του μὲ τὴν κυρίευσιν τῆς Ἀλγαρβίας.

*) Ἡ καθέδρα τοῦ βασιλείου μετετέθη μεταγενέστερα ἀπὸ Κονιμβρίας εἰς Λισσαβόναν.

52. Οἱ Γερμανικοὶ ἱππόται εἰς τὴν Προυσίαν.

Ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἠγωνίζετο κατὰ ταύτην τὴν περίοδον ὁ ἡρωϊσμὸς τῶν ἱπποτῶν κατὰ τῆς ἀσεβείας, ἀλλὰ διεύθυνε τὰ ὅπλα του καὶ κατὰ τῶν σωζομένων ἔτι εἰδωλολατρῶν Σλάβων παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, καὶ ἐμεταφύτευε μεταξὺ τούτων τὴν Χριστιανωσύνην καὶ τὰ Γερμανικὰ ἤθη. Πραγματευταὶ τῆς Βρέμης ταξειδεύοντες ὡς φαίνεται εἰς τὴν Γοτθίαν ἔφθασαν τὸ **1157** ἢ **1158** ἔτος κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Λιβονίας, καὶ ἔκτισαν ἐκεῖ ἐμπορικὴν ἀποικίαν. Τούτους ἠκολούθησαν πάραυτα ἀπόστολοι διὰ νὰ ἐξαπλώσουν μεταξύ των τὴν Χριστιανωσύνην. Μεϊνάρδος, μοναχὸς ἐκ τοῦ εἰς Ὀλσατίαν μοναστηρίου Σεγεβέργης, ἀπεφάσισε νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς λαοὺς τούτους τὸ εὐαγγέλιον. Ἔκτισεν ἐκκλησίαν εἰς τὴν Ὑκεσκόλαν, καὶ ἐβάπτισε τινὰς ἐκ τῶν ἐντοπίων. Ἀλλὰ συνήντησε μεγάλας δυσκολίας. Συχνάκις οἱ Λιβονοὶ ἀπέπλυναν τὸ βάπτισμά των εἰς τὸν Δυΐναν, καὶ οἱ ἐθνικοὶ λαοὶ τὸν κατέθλιψαν σκληρότατα. Ὁ Πάπας ἐκήρυξε κατ' αὐτῶν τὸν σταυρικὸν πόλεμον, ἀλλ' ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ ἐπίσκοπος Μεϊνάρδος (**1196**), καὶ ὁ διάδοχός του Βερθόλδος ἐσκοτώθη ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν μετὰ δύω ἔτη, ἐφάνη ἀμφίβολος ἡ ἐγχείρησις.

Ἀλβρέχτος ὁ τρίτος ἐπίσκοπος ἐμεταχειρίσθη δραστικώτερα μέσα πρὸς διατήρησιν τῆς χώρας καὶ τῆς Χριστιανωσύνης. Ἐσύστησε (**1201**) τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τοῦ ξίφους, ἢ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πολέμου τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἔδωκε παράσημα λευκὸν μανδύαν, καὶ κόκκινον ξίφος καὶ κόκκινον σταυρόν, καὶ τοὺς ὑπεσχέθη τὸ τρίτον μέρος ὅσης ἀπο-

κτήσουν χώρας. Μὲ ἐπιμέλειαν μεγάλην ἔσπευδε σχεδὸν κατ' ἔτος εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐσύναζε πολεμιστὰς, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν τῆς Γερμανίας βασιλέα Φίλιππον τὴν Λιβονίαν ὡς κληρούχημα· Ἡ χριστιανωσύνη ἐξηπλόνετο μακρύτερα, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Κουρλανδίαν καὶ Σεμιγαλλίαν. Ἡ Ῥίγα, κτισθεῖσα τὸ 1200 καὶ γενομένη κέντρον τῶν στρατολογιῶν τούτων, ἔγεινε μεγάλη ἐμπορικὴ πόλις, ἐπειδὴ ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν ὁ ἐπίσκοπος Ἀλβρέχτος μεγάλα προνόμια.

Ἀλλ' ὅμως ἡ νέα ἐκκλησία ἀπήντα πάντοτε μεγάλας δυσκολίας· ἐξαιρέτως δὲ οἱ Ἔστονες ἑνωθέντες μὲ τοὺς Ῥώσους ἐπολέμουν τοὺς Γερμανοὺς καὶ ὅλους τοὺς νέους Χριστιανούς. Διὰ τοῦτο ἔκραξεν εἰς βοήθειαν τοὺς Δανοὺς, οἵτινες εἶχαν ῥίψειν τὴν προσοχήν των εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦτον, καὶ ὁ βασιλεὺς Βαλδήμαρος ὁ Β'. ἐκυρίευσε τὴν Ἐστονίαν, ὅπου εἰσήχθη καὶ ἐστερεώθη ὁ Χριστιανισμός. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν διηγέρθη διχόνοια μεταξὺ τῶν Δανῶν καὶ τοῦ τάγματος περὶ τῆς κυριότητος τῶν δορικτήτων τούτων τόπων. Ἡ διχόνοια αὕτη καὶ ἡ δυσκολία τοῦ νὰ ἀντέχουν κατὰ τῶν Ῥώσων καὶ Λιθουανῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἔπαθαν φθορὰν μεγάλην τὸ 1236 ἔτος, ἐπαρακίνησαν τοὺς Ξιφαδελφοὺς νὰ ἑνωθοῦν μὲ τὸ Γερμανικὸν τάγμα, τὸ ὁποῖον εἶχε στερεωθῆν τότε εἰς τὴν Προυσίαν διὰ τὰς αὐτὰς περιστάσεις, ἀλλὰ μ' εὐτυχέστερα ἀποτελέσματα καὶ δύναμιν μεγαλητέραν.

Ὁ θεοσεβὴς ζῆλος τοῦ ἐκτείνειν τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν ἀπέβλεψεν ἤδη καὶ εἰς τοὺς Προύσους· ἀλλ' ὁ λαὸς οὗτος βασταζόμενος τεχνικῶς ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἱερεῖς του ἀντέστεκεν εἰς τὴν Χριστιανωσύνην, καὶ μάλιστα ἀφοῦ οἱ Πολονοὶ μαζὴ μὲ τὸ εὐαγγέλιον ἐπροσπάθουν νὰ

εἰσάξουν εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν ἐξουσίαν των. Ἡγούμενός τις τοῦ μοναστηρίου Ὀλίβα, Χριστιανὸς ὀνόματι, εἰδήμων τῆς Σλαβικῆς γλώσσης, καὶ μὲ ζῆλον κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον ἔλαβε μὲν τὸ ὄνομα Ἐπίσκοπος Προυσίας, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἀρνησιχριστίαν τῶν Προύσσων, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἡ δύναμις τῆς Μασοβίας *), ἥτις ἐβοήθει κατὰ πολλὰ τὴν Χριστιανωσύνην, ἐξησθένησε τόσον, ὥστε ὁ τότε Δοὺξ Κορράδος δὲν ἦτο ἀσφαλὴς οὐδὲ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μητρόπολιν Πλόσκον· ὁ Χριστιανὸς εἶχεν ἐνεργήσειν σταυροφορικὸν πόλεμον (1222) κατὰ τῶν ἐθνικῶν, ἀλλὰ δὲν ἐκατώρθωσε τίποτε βέβαιον.

Εἰς ταύτην τὴν ἀνάγκην εὑρισκόμενος ὁ Δοὺξ τῆς Μασοβίας προσέπεσεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς Ἱππότας, οἵτινες, ἐπειδὴ ἡ Παλαιστίνη ἐκινδύνευε πάντοτε περισσότερον, ἐστοχάσθησαν νὰ κάμουν ἀλλοῦ ἀποικίαν, καὶ ἔκαμαν μὲ τὸν τῆς Οὐγγαρίας βασιλέα Ἀνδρέαν συνθήκην, ἀθετηθεῖσαν ἔπειτα ἀπὸ τὸν αὐτὸν, διὰ τῆς ὁποίας λαμβάνοντες χώραν τινα τῆς Τρανσυλβανίας ἐχρεώστουν νὰ προστατεύουν τὰ σύνορα ἐναντίον τῶν Ταταρων. Διὰ τοῦτο ὁ τότε μέγας Μάγιστρος Ἑρμάννος ἐκ Σάλσας, τὸν ὁποῖον ἴδαμεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον τὸν Β', ἐδέχθη προθύμως τὴν αἴτησιν τοῦ Κορράδου, ὅς τις τοῦ παρέδωκε τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συνόρων του. Τὸ τάγμα ἔλαβε τόπους κατοικήσεως καὶ εἰς τὰς δύω ὄχθας τοῦ Οὐϊστούλα, δηλαδὴ τὴν χώραν Κούλμαν, τὴν ὁποίον ἐχρεώστουν νὰ κυριεύσουν πρῶτον ἀπὸ τοὺς Προύσους, τὴν πόλιν Ὀρλαυΐαν μετὰ τοῦ φρουρίου καὶ τὴν ἐπικράτειαν Δοβερῖνον· Ἐν ταὐτῷ δὲ ὁ ἐπίσκοπος Χριστιανὸς παρεχώρη-

*) Βολεσλάβιος ὁ Γ'. Δοὺξ Πολονίας, διένειμε τὴν χώραν του (1138) εἰς τοὺς τέσσαρας υἱούς του, καὶ ἡ Μασοβία ἦτο ἓν ἀπὸ τὰ τέσσαρα ταῦτα μέρη.

σεν εἰς τὸ τάγμα ὅλα τὰ δίκαια, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο ἴσως νὰ ἔχῃ εἰς ταύτας τὰς χώρας· ἔλαβε δ. τὸ τάγμα καὶ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πάπα τὴν ἐπικύρωσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐχαρίζετο εἰς αὐτι καὶ ἡ Προυσία.

Ἐφάνη λοιπὸν ὁ Μάγιστρος Ἑρμάννος μὲ 100 ἱππότας (1230), διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὸν ὄχι εὔκολον ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐθνικῶν τούτων. Καὶ ἐπειδὴ αἱ πολλαὶ λίμναι καὶ τὰ ἕλη καὶ τὰ δάση ἔδιδαν ἐξαιρέτως ὑπεράσπισιν εἰς τοὺς Προύσους, διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο οἱ ἱππόται νὰ πολεμῶσι τὸν χειμῶνα. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Οὐϊστούλα ἐκτίσθησαν μικρὰ φρούρια, Φογελφάγκη, Νέσσαον καὶ Θύρνιον, καὶ πλοῖα ἔκειντο πάντοτε ἕτοιμα διὰ νὰ μεταβαίνουν εὐκόλως εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἐὰν ἔπιπτεν ἀνάγκη. Οἱ Σταυραδελφοὶ (ὅμοιόν τι τάγμα) ἔσπευσαν διὰ νὰ γείνωσι κοινωνοὶ τοῦ ἀγῶνος. Ἐκτίσθη λοιπὸν ἡ πόλις Κούλμα (1233), καὶ μετ' ὀλίγον ἡ Μαριαβέρδα καὶ ἡ Ἐλβίγγα.

Οἱ Γερμανοὶ ἐπροχώρουν πρὸς τὸν ῥοῦν τοῦ Οὐϊστούλα, καὶ ἐπειδὴ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔγεινε καὶ ἡ προειρημένη ἕνωσις μὲ τοὺς Ξιφαδελφοὺς, τοὺς εὐκόλυνε τὸν δρόμον πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἔβαλεν εἰς εὐκολωτέραν κοινωνίαν μὲ τοὺς νέους ἀδελφοὺς τῆς Λιβονίας. Ἡ Βαρμία καὶ Νατάγγία ἐβαστάχθησαν διὰ νεοκτίστων φρουρίων. Τὴν δὲ περαιτέρω πρόοδον ἐμπόδισε σφοδρὸς πόλεμος ἱκανὸν καιρὸν μὲ τὸν Δοῦκα τῆς Πομμερελίας Σουαντεπόλκον, ὅς τις φοβηθεὶς τὴν αὔξουσαν δύναμιν τοῦ τάγματος ἐδέχθη τοὺς ἐπαναστατικοὺς Προύσους· ἀφοῦ ὅμως ἠναγκάσθη οὗτος νὰ ἐνδώσῃ, ἐξήπλωσε τὸ τάγμα τὰς δορικτησίας του ἐπέκεινα τοῦ Πρεγέλου. Οἱ δὲ Πάπαι ἔχοντες ζῆλον νὰ θεμελιώσουν τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν των εἰς τὴν Βαλτικὴν δὲν ἔπαυαν νὰ κηρύττουν τὸν σταυροφο-

ρικὸν κατὰ τῶν Προύσων πόλεμον, καὶ νὰ δίδουν πάντοτε νέας βοηθείας διὰ νὰ κυριευθῇ ἐντελῶς ἡ χώρα. Ὑπέταξαν λοιπὸν τὴν μεταξὺ Πρεγέλου καὶ Ἰνέστρου Ναδροβίαν, τοὺς εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μεμέλα Σαλαούνους, καὶ τελευταῖον τοὺς πάντων ἀγριωτάτους Σουδανοὺς τοὺς παρὰ τὴν θάλασσαν Σπιρδίγγην (1283).

Οὕτω λοιπὸν μετὰ τριῶν καὶ πεντήκοντα ἐνιαυτῶν ἀγῶνα ἐκυριεύθη ἐντελῶς ἡ Προυσία, καὶ κατὰ τὸ 1303 ἔτος μετέθεσεν ἐκεῖ τὴν καθέδραν ὁ τοῦ τάγματος Μάγιστρος. Μετὰ τῆς χριστιανωσύνης ἐπεκράτουν εἰς τὸ ἑξῆς ἤθη καὶ γλῶσσα Γερμανικὰ εἰς τὰς χώρας ἐκείνας. Διότι ἐκ μὲν τῶν ἐντοπίων πολλοὶ μὲν ἐξωλοθρεύθησαν, οἱ δὲ καταλειφθέντες καὶ χριστιανίσαντες, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη διὰ συνθήκης (1249) φιλάνθρωπος καὶ πραεῖα ζωὴ εἰς τὴν Προυσίαν, ἐπεριωρίσθησαν εἰς τὰ χωρία· δὲν ἐσυγχωροῦντο νὰ κατοικήσουν εἰς τὰς πόλεις (αἱ ὁποῖαι ἐπληθύνοντο πάντοτε), καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐνήργησαν τὴν ἐξολόθρευσιν τῆς ἐγχωρίου γλώσσης.

53. Αἱ βόρειοι πολιτεῖαι.

Καὶ ὁ βορρᾶς δὲ τῆς Εὐρώπης μᾶς παριστάνει κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον ἀξιόλογα φαινόμενα, καὶ ἡ ἡμέρωσις ἔκαμνε γιγαντιαῖα διαβήματα. Πόλεμος ἦτο ἀκόμη τὸ στοιχεῖον τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐμεταχειρίζοντο καὶ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν· ἡ ἐμπορία καὶ ἡ θαλασσοσπλοΐα ἤκμαζαν. Ἕνας σχεδὸς αὐτοματισμὸς εἰς τὰ ταξείδια ἐκίνει πρώϊμα τοὺς νεανίσκους τοῦ βορρᾶ εἰς τὴν μεσημβρίαν. Ἐλογίζετο τιμὴ, ἐάν τις ἐταξείδευε μακρὰν καὶ ἤξευρε νὰ διηγηθῇ πολλὰ περὶ ξένων πραγμάτων. Οἱ Ἰσλανδοὶ εἶχαν καὶ παροιμίαν, ἥτις ὠνόμαζε μωροὺς

τοὺς εἰς τοὺς οἴκους των ἀνατρεφομένους νέους. Εἴς παλαιόν τι Ἰσλανδικὸν βιβλίον εἶναι γραμμένα τὰ ἐφεξῆς: „Ἔρημος καὶ πτωχὴ εἶναι ἡ ζωή μας, ἐὰν μένωμεν ἐδῶ εἰς τὰ βουνὰ καὶ εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ δὲν ὑπάγωμεν ποτὲ εἰς ἄλλους, καὶ ἄλλοι δὲν ἔρχωνται εἰς ἡμᾶς.“ Καὶ εἰς τὸν Βασιλικὸν καθρέπτην (σύγγραμμα ὀνομαζόμενον οὕτω) ἀναγινώσκονται τὰ ἐφεξῆς: „Ἐὰν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος εἰς τὴν μάθησιν, μάθε ὅλας τὰς γλώσσας, ἐξαιρέτως δὲ τὴν Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν, ἐπειδὴ αὗται εἶναι αἱ ἐξαίρετοι.“ Εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον ὁμιλεῖ νεανίσκος τις: „Ἐπειδὴ εἶμαι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας μου, θέλω ἐπισκεφθῆν ξένας χώρας ἐμπορευόμενος, ἐπειδὴ δὲν τολμῶ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν αὐλὴν πρὶν μάθω ἄλλων λαῶν ἤθη.“ Ὁ Ἰσλανδὸς Βιόρνος ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην τρεῖς φοραῖς, ἔλαβε μαζή του τὴν γυναῖκα του Ὀλούφαν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἔγραφεν ἐπιμελῶς ἐφημερίδα τοῦ ταξειδίου του, ἥτις σώζεται ἀκόμη. Πολλοὶ τῶν Ἰσλανδῶν καὶ Δανῶν τούτων ταξειδιωτῶν ἐμβῆκαν καὶ εἰς ὑπουργίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅλοι ἐπῃνέθησαν διὰ τὴν φιλοτιμίαν των. Ὀλίγοι ὅμως ἔμεναν εἰς τὰ ξένα· οἱ περισσότεροι ὑπέστρεφαν πλούσιοι μὲ τιμὴν καὶ μὲ κτήματα εἰς τοὺς οἴκους των διὰ νὰ τελειώσουν ἐκεῖ τὰς ἡμέρας των. Ἔμφυτον ἀγάπην εἰς τὴν ποίησιν ἔτρεφαν οἱ Ἰσλανδοί. Ἐπεμελοῦντο τὴν τέχνην ταύτην ἰδιαίτατα, καὶ Ἰσλανδοὶ Σκάλδοι ἐγίνοντο αὐλικοὶ ποιηταὶ τῶν βασιλέων. Μὲ τὸ χάρισμα τοῦτο ἡ πτωχὴ καὶ σχεδὸν ἐκτὸς τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου κειμένη νῆσος Ἰσλανδία δείχνει ἀξιοσημείωτον χαρακτῆρα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ποιήσεως. Οἱ παλαιοὶ τοῦ βοῤῥᾶ μῦθοι, οἵτινες πολὺν καιρὸν καθὼς καὶ οἱ παλαιοὶ Ἑλληνικοὶ μετεδίδοντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἤρχισαν τώρα νὰ γράφωνται. Αἱ δύω περίρημοι τού-

των συλλογαὶ, αἱ ὁποῖαι συχνάκις ἀναφέρονται μὲ τὸ ὄνομα πρεσβυτέρα καὶ νεωτέρα Ἔδδα, στρέφονται ἐξαιρέτως εἰς τὸν Ὀδῖνον καὶ εἰς τὴν τῶν Θεῶν μυθολογίαν. Ἡ συνέχισις τῶν μύθων τοὺς ἔφερεν εἰς ἱστοριογραφίαν, καὶ ὁ Ἰσλανδὸς Λαγεμάννος Σνόῤῥος Στουρλέσων (ἀποθ. 1241) ἀφῆκεν ἀξιόλογον σύγγραμμα περὶ τῆς βορείου ἱστορίας. Ὀλίγον ἀρχήτερα ἔζη περίφημός τις Δανὸς συγγραφεὺς, Σάξων Γραμματικὸς, ὅς τις μὲ στολισμένον Λατινισμὸν συνέγραψε Δανικὴν ἱστορίαν, ὅπου ἱστοροῦνται αἱ κατὰ μέρος μυθώδεις διηγήσεις περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ὡς ἀληθιναὶ ἱστορίαι.

Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τῶν βορείων πολιτειῶν δὲν περιέχει ἀξιόλογα πράγματα. Εἰς τὴν Σβεκίαν ἐπέρασεν ἀκόμη ἱκανὸς καιρὸς ἕως οὗ ἐξωλοθρεύθη ἡ εἰδωλολατρεία, καὶ αἱματώδεις ἔριδες περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου δὲν ἐλάμβαναν τέλος. Τὸ αὐτὸ ἐγίνετο καὶ εἰς τὴν Νορβηγίαν. Ἀξιολογωτέρα εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Δανίας ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Ὀενσταουφίων ἀναφερομένη εἰς τὴν Γερμανίαν.

Βαλδήμαρος ὁ Α' (1157 — 1182) ἐπροξένησεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν ἡσυχίαν ἀπὸ τοὺς Βενδικοὺς πειρατὰς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὴν καθέδραν των εἰς Μεκελβοῦργον καὶ Πομμερανίαν. Ἑνωθεὶς μὲ Ἐῤῥῖκον τὸν Λέοντα ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς ἐνίκησεν· ἐκυρίευσε τὴν Ῥυγίαν καὶ ἐστερεώθη εἰς τὴν Πομμερανίαν. Καὶ καθὸ νομοθέτης ὠφέλησεν ὁ Βαλδήμαρος τὸν λαόν του. Εἰς τοῦτο τὸν ἐβοήθησεν ἀνὴρ ἀξιόλογος, ὁ ἐπίσκοπος Ῥοεσκίλδης Ἄξελος ἢ Ἀβεσσαλὼμ, μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπος Λύνδας, ἐπίσημος καὶ καθὸ πολιτικὸς καὶ καθὸ φίλος καὶ προστάτης τῶν ἐπιστημῶν. Τὸν Βαλδήμαρον διεδέχθη ὁ υἱός του Κάμιτος Ϛ', ὅς τις ἐξήπλωσε περαιτέρω τὴν κυριαρχίαν του εἰς Ὀλσατίαν, Μεκελ-

βοῦργον καὶ Πομμερανίαν, καὶ τοῦτον ὁ ἀδελφός του Βαλδήμαρος Β' ὁ Νικητὴς (1203). Τοῦτον ἐπροσκύνησαν εὐθὺς ἀφοῦ ἀνέβη τὸν θρόνον οἱ ἡγεμόνες τῆς Ῥυγίας, Πομμερανίας καὶ Μεκελβούργου ὡς βασιλέα τῶν Σλάβων καὶ κύριον τῆς βορείου Ἀλβιγγίας (Ὁλσατίας). Προσέτι καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος Β' τοῦ παρεχώρησεν ἐντελῶς ὅλας τὰς ἐπέκεινα τοῦ Ἄλβιος καὶ Ἐπιδόμου χώρας, αἱ ὁποῖαι ὑπέκειντο πρότερον εἰς τὸ Γερμανικὸν βασίλειον. Ὁ Βαλδήμαρος προήγαγε τὰς δορικτησίας του, καὶ ὑπέταξε τὴν Πομμερελλίαν καὶ μέρος τῶν Προυσιακῶν, Λιβονιακῶν καὶ Ἐστονιακῶν αἰγιαλῶν. Τοῦτο ἦτο τῆς δυνάμεως τὸ μέγιστον ὕψος, τὸ ὁποῖον ἔφθασε ποτὲ ἡ Δανία, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὅμως ἐκρημνίσθη ταχέως. Ἔγεινε δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν Κόμητα τοῦ Σουερίνου Ἐῤῥῖκον τοῦ Βαλδημάρου ὑποτελῆ, ὅστις, πειραγμένος ἀπὸ τὸν βασιλέα, ἔκαμε τὴν τολμηρὰν ἀπόφασιν νὰ τὸν πιάσῃ αἰχμάλωτον, διὰ νὰ συμφωνήσῃ ἔπειτα μετ' αὐτοῦ αὐτογνωμόνως. Καὶ τῷόντι δὲ ἐξετέλεσε τὴν θέλησίν του τὴν 6 Μαΐου 1223 τὴν νύκτα, ὅταν ὁ Βαλδήμαρος κουρασμένος ἀπὸ τὸ κυνήγιον ἐκοιμᾶτο ὑποκάτω τῆς σκηνῆς του μὲ τὸν υἱόν του χωρὶς σωματοφύλακας εἰς τὴν νῆσον Λυοὶρ ὄχι μακρὰν τῆς Φιονίας. Ἔφερε τοὺς αἰχμαλώτους του πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐν τῇ Ἀλτιμαρκίᾳ φρούριον Λένσην, καὶ ἔπειτα εἰς Δανεβέργαν. Δὲν ἤθελε δυνηθῆν νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, ἐὰν ὁ φθόνος, τὸν ὁποῖον εἶχαν διεγείρειν αἱ μεγάλαι δορικτησίαι τοῦ Βαλδημάρου, δὲν τὸν ὑπεστήριζεν. Οἱ Δανοὶ ἀνηγόρευσαν μὲν ἐπίτροπον τοῦ βασιλείου, καὶ προσέδραμαν εἰς τὸν Πάπαν καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐνεργήσωσι τοῦ βασιλέως των τὴν ἐλευθέρωσιν, πολὺν ὅμως καιρὸν ματαίως. Τελευταῖον ἐκατωρθώθη ἡ διαλλαγὴ (1225). Αἱ συνθῆκαι ἦσαν σκληραί. Ὁ

Βαλδήμαρος ὑπεχρεώθη νὰ παραιτηθῇ ὅλα τὰ δίκαιά του τὰ εἰς τὴν Ὁλσατίαν, καὶ εἰς ὅλας τὰς Σλαβικὰς χώρας ἕως τῆς Ῥυγίας, νὰ ὑποσχεθῇ 45,000 Μάρκα ἀργύρου καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα, καὶ νὰ κάμῃ ὅρκον, ὅτι δὲν θέλει θελήσειν νὰ ἐκδικηθῇ ποτὲ διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν του. Ἐκ μὲν τοῦ ὅρκου ἀπελύθη ἀπὸ τὸν Πάπαν, καὶ ἐπίασε τὰ ὅπλα, ἀλλὰ χωρὶς εὐτυχέστερα ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν ἐν Βορνοιβέδῃ μάχην πλησίον τοῦ Κιλονίου (22 Ἰουλ. 1227) ἀντιπαρετάχθησαν ἐναντίον του οἱ Κόμητες τοῦ Σουερίνου, καὶ Σχαουεμβούργου, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βέρνης, ὁ Δοὺξ τῆς Σαξονίας Ἀλβέρτος καὶ οἱ πολῖται τῆς Λυβέκης, καὶ τὸν ἐνίκησαν ἐντελῶς μὲ ὅλην τὴν μεγαλητέραν του δύναμιν. Μὲ ταύτην τὴν μάχην ἔλαβε τέλος ἡ τῶν Δανῶν εἰς τὴν βόρειον Γερμανίαν κυριαρχία· ὁ Κόμης τοῦ Σχαουεμβούργου Ἀδόλφος ἐβάσταξε τὴν Ὁλσατίαν· τὸ Ἀμβοῦργον καὶ ἡ Λύβεκα ἔλαβαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον τόσα προνόμια, ὥστε ἦσαν πλησίον τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν ἀπήλαυσαν μετὰ ταῦτα. Μὲ τοὺς ἐν Λιβονίᾳ Ξιφαδελφοὺς, οἵτινες ἑνωθέντες μὲ τὸ Γερμανικὸν τάγμα ἔγειναν ἰσχυρότεροι, ἔκαμεν ὁ Βαλδήμαρος ἐξισασμὸν (1237), διὰ τοῦ ὁποίου τοὺς παρητήθη τὴν παρὰ τὸν Δυΐναν χώραν, καὶ ἐξαιρέτως Ῥίγαν, Μεμελίαν, Κουρλανδίαν καὶ Σεμιγαλλίαν, καὶ αὐτὸς ἐκράτησε τὴν Ἐστονίαν. Μετὰ τόσας πολλὰς ζημίας ἐπροσπάθησε νὰ φανῇ τοὐλάχιστον ὠφέλιμος εἰς τὰ μείναντα μὲ νέαν νομοθεσίαν. Ἀπέθανε τὸ 1241 ἔτος, ἀφοῦ ἀφῆκε διὰ διαθήκης τὸ μὲν βασίλειόν του εἰς τὸν υἱόν του Ἐρῖχον Δ', τὸ δὲ Δουκάτον Σλέσβικον εἰς τὸν τούτου ἀδελφὸν Ἄβελ.

Ὁ διαμερισμὸς οὗτος ἔφερεν ἐμφυλίους πολέμους, διὰ τῶν ὁποίων ἡ μὲν χώρα κατηρημώθη, ἡ δὲ δύναμις τῶν Βαρώνων ἔγεινε μεγαλητέρα. Διό-

τι καὶ εἰς Δανίαν ὑφόνοντο πάντοτε περισσότερον οἱ εὐγενεῖς, καὶ ἡ πολιτεία ἐκλονεῖτο μεταξὺ κληρονομικοῦ καὶ ἐκλεκτικοῦ βασιλείου. Τοιουτοτρόπως ἔκλεξαν οἱ μεγιστᾶνες βασιλέα τὸν Ἄβελ, ὅστις ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του (1250). Οὗτος μὲν ἠσφάλισε διὰ κοινῆς γνώμης τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν υἱόν του Βαλδήμαρον, ἀλλ' ὅταν ἐφονεύθη ἀπὸ τοὺς τῆς παραλίας κατοίκους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐζήτει βαρεῖς φόρους, ἔκλεξαν τὸν ἀδελφόν του Χριστόφορον τὸν Α', ὅς τις ἐφρόντισεν εὐθὺς νὰ ἑνώσῃ τὰ μεγάλα κληρουχήματα μὲ τὸν θρόνον, καὶ μὲ πολλὴν δύναμιν καὶ σκληρότητα ἐβεβαίωσε τὴν τιμήν του. Ἦτο δὲ ἡ σκληρότης ἀναγκαία, ἐπειδὴ τῶν εὐγενῶν τὸ ἀχαλίνωτον ἔκαμνε πολλὰ κακὰ, καὶ ἐν γένει ἦτο μεγάλη ἀβεβαιότης εἰς τὴν χώραν. Εὐγενής τις ἐσήκωσεν (1255) ἐπίσκοπον Σλεσβίκου ἀπὸ τὴν κλίνην διὰ νὰ τοῦ ἐπάρῃ ἀργύρια· καὶ οἱ χωριάται δὲ ἐγύμνοναν τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἐσκότοναν. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ ἱερατεῖον ἀνθίστατο εἰς τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως. Ἰακὼβ Ἐρλανδσὼν, ἀρχιεπίσκοπος Λύνδας, δὲν ἤθελε νὰ γνωρίσῃ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ ἱερατείου ἐξουσίαν, καὶ ἐξέδωκε νόμον ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου Δ' βεβαιωμένον, διὰ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ κλείωνται ὅλαι τοῦ βασιλείου αἱ ἐκκλησίαι, ἐὰν ἐπίσκοπος φυλακωθῇ μὲ προσταγὴν τοῦ βασιλέως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀντεστάθη εἰς τὸν νόμον τοῦτον, διήγειρεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐπανάστασιν, καὶ ἐπραοσπάθει νὰ τὸν ἐκθρονίσῃ. Εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα εὑρισκόμενος ἐφαρμακώθη ὁ βασιλεὺς δι' ἐνεργείας τοῦ ἀρχιεπισκόπου (1259). Ὁ υἱός του Ἐρῖχος Ε' διεδέχθη τὴν πατρικὴν ἔριδα, ἕως οὗ τελευταῖον ἔγεινεν ἐξισασμός. Καὶ οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς ἔχασε τὴν ζωήν του ἀπὸ συνωμοσίαν ἐνεργηθεῖσαν ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Στίγωνα (1286).

54. Μογόλοι.

Ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς πεδιάδας τῆς Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς μεσημβρίαν μὲν τῆς Σιβιρίας, πρὸς βοῤῥᾶν δὲ καὶ δυσμὰς τῆς Κίνας, καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἱστορίας ἕως τὰς ἡμέρας μας διατρέχονται ἀπ' ἀγρίας νομαδικὰς φυλὰς, καὶ εἶναι ἡ φυσικὴ πατρὶς τῶν Οὔνων· ἀπὸ ταύτας, λέγω, τὰς πεδιάδας ἐξῆλθαν κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα αἱ τῶν Οὔνων συγγενικαὶ φυλαὶ τῶν Μογόλων, καὶ ἔφεραν φθορὰν εἰς πολλὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἀρχηγὸς τούτου τοῦ παγκοσμίου κλύδωνος ἦτο ὁ δεύτερος Ἀττίλας, ὁ φοβερὸς Δεσιγκισχάν. Τὸ πρότερον ὄνομά του ἦτο Τεμουδεσχὶν, ὁ πατήρ του ἦτο ἡγεμὼν Μογολικῆς φυλῆς, καὶ αὐτὸς ἐγεννήθη τὸ 1154 ἔτος. Παιδίον ἦτο ἀκόμη, ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατήρ του· τὸ μεγαλήτερον μέρος τῶν Μογόλων, οἵτινες ἦσαν ἐκείνου ὑπήκοοι, ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ὁ Τεμουδεσχὶν ἠναγκάσθη νὰ γείνῃ φυγάς. Ἀλλὰ προβαινούσης τῆς ἡλικίας του, ηὔξανεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀνδρία καὶ ἡ τόλμη, καὶ ἔγεινεν ἡγεμὼν πολυπληθῶν πολεμοφόρων. Εἰς μίαν μεγάλην ὁμήγυριν, συγκροτηθεῖσαν εἰς τὴν μητρόπολιν Καράκορον (τῆς ὁποίας ἡ θέσις δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ μὲ ἀκρίβειαν), ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν λαὸν ἕνας ὑπολαμβανόμενος ἅγιος Σχαμὰν (προφήτης), καὶ τοὺς ἐδιηγήθη, ὅτι εἶδεν οὐράνιον ἀποκάλυψιν, ὅτι ὁ Τεμουδασχὶν εἶναι προωρισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ γείνῃ κύριος τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ὀνομάζωσι Δεσιγκισ-χὰν, ἤγουν μέγιστον Χάνην (1206). Ὁ Τεμουδεσχὶν ἦτο πρόθυμος νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, καὶ ἐνθουσίασε τὰ στίφη του πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ ὑποτάξῃ ὅλον τὸν κόσμον ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος, καθὼς ὅλοι οἱ ὁμόφυ-

λοίτου, δὲν ἤξευρεν οὔτε νὰ γράφῃ οὔτε νὰ διαβάσῃ, καὶ ἐξετίναξε τὰ ἄγρια στίφη του ἀπὸ τὴν Μογολίαν. Πρῶτον μὲν εἰσέβαλεν εἰς τὴν νότιον Κίναν, ἐκρήμνισε τὴν βασιλεύουσαν φυλὴν τῶν Νιούσων, καὶ ὑπέταξεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν χώραν. Μετὰ τοῦτο ἐζήτησεν ὁ Καλίφης τοῦ Βαγδατίου (ἀκόμη ἐβασίλευαν ἐκεῖ οἱ σκιώδεις ἐκεῖνοι ἡγεμόνες) τὴν βοήθειάν του ἐναντίον τοῦ Μωάμεθ, Σουλτάνου τῶν Χωβαρεσμίων, ὅςτις ἐξουσίαζεν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης ἕως τῆς Ἰνδικῆς. Ὁ φόνος Μογόλων τινῶν πραγματευτῶν ἐκληφθέντων κατασκόπων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὀλεθριώτασον ἀπ' ὅλους τοὺς πολέμους τοῦ κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνικήθησαν ἐξ ὁλοκλήρου οἱ Χωβαρέσμιοι. Πολλαὶ ἀπὸ τὰς ἐκμαζούσας πόλεις ἔγειναν στάκτη, οἱ κάτοικοι μέρος μὲν ἐσκοτώθησαν κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας, μέρος δὲ ἐσύρθησαν εἰς τὴν δουλείαν· εἰς τὴν Βουχάραν, καθέδραν τῆς Μωαμεθανῆς παιδείας, τὰ βιβλία κατεκάησαν, καὶ ἔγειναν πράγματα, τὰ ὁποῖα κανεὶς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους νικητὰς δὲν εἶδεν εἰς τὸν κόσμον πώποτε. Ἡ συμπάθεια ἐλογίζετο ἀδίκημα. Ὅταν ὁ Τοῦλις, υἱὸς τοῦ Δεσιγγισχάνου, δὲν ἀφῆκε νὰ φονευθοῦν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Ἑρὰτ, εἶπε πρὸς αὐτὸν μὲ ὀργὴν ὁ πατήρ του: „Ἄλλοτε χωρὶς ῥητὴν προσταγήν μου νὰ μὴ δείξῃς ἡμερότητα εἰς καμμιᾶς πόλεως κατοίκους· ἡ συμπάθεια εὑρίσκεται μόνον εἰς ἀδυνάτους καρδίας.“ Τοῦσχις, ἄλλος υἱὸς τοῦ Δεσιγγισχάνου, ὥρμησεν εἰς τὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης βορείους χώρας, ἐπολέμησε τοὺς παρὰ τὸν Τάναϊν κατοικοῦντας Πολοβέζους, καὶ ὅταν ἦλθαν εἰς βοήθειαν τούτων οἱ Ῥωσικοὶ ἡγεμόνες, τοὺς ἐκτύπησε καὶ τούτους μὲ μάχην μεγάλην παρὰ τὸν Κάλκαν (1224). Ὁ τοῦ κόσμου καταποντιστὴς Δεσιγγισχάνης ἀπέθανε (1227), ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ στρέψῃ τὸ φο-

βερὸν ξίφος του εἰς τὸ ἔτι ἀδούλωτον μέρος τῆς Κίνας.

Μέγας χάνης ἔγεινεν ἀντ' αὐτοῦ ὁ υἱός του Ὀκταΐς, ὅςτις προήγαγε τὰς δορικτησίας. Τοῦ Τύσχι ὁ υἱὸς Βατοὺς ὑπέταξεν εὐκόλως τὴν ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Βλαδιμήρου (Τόμ. Δ', σελ. 363) εἰς πολλὰς ἡγεμονίας διῃρημένην καὶ οὕτως ἀσθενῆ οὖσαν Ῥωσίαν. Ἔπειτα ἐπλημμύρησαν οἱ Μογόλοι τὴν Πολονίαν, ἥτις ἐπίσης δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ καθὼς καὶ ἡ Ῥωσία. Ἀφοῦ δὲ κατηρήμωσαν τὴν Πολονίαν, ἐπέρασαν τὸν Ὀδέραν, ἔκαυσαν τὴν Βρετισλαυΐαν, καὶ ἀντιπαρετάχθησαν εἰς τὸν Δοῦκα τῆς κάτω Σιλεσίας Ἐῤῥῖκον τὸν Εὐσεβῆ. Ἡ περίφημος αὕτη μάχη ἔγεινε τὴν 9 Ἀπριλίου 1241 εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Βαλστὰτ πλησίον τοῦ Λιγνιτίου. Οἱ Τάταροι (οὕτως ὠνομάζοντο εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ Μογόλοι), οἵτινες ἦσαν τετραπλάσιοι τῶν Χριστιανῶν, ἐνίκησαν. Ὁ Δοὺξ Ἐῤῥῖκος ἀπέθανε θάνατον εὐγενῆ καὶ ἡρωϊκὸν ὑπερασπιζόμενος τὴν πατρίδα του, καὶ ὄχι ματαίως, ἐπειδὴ οἱ νικηταὶ ἔπαθαν τόσην ζημίαν, ὥστε δὲν τοὺς ἔμεινεν ὄρεξις νὰ προχωρήσουν περαιτέρω εἰς τὴν Δύσιν· ἀλλ' ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Σιλεσίαν, καὶ ἡ Γερμανία ἔμεινεν ἐλευθέρα ἀπὸ τοὺς λύκους τούτους. Κακὰ ὅμως μεγάλα ἔπαθεν ἡ Οὐγγαρία, ὅπου εἰσέπεσαν ἄλλα πλήθη Ταταρων. Οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι, ὅσοι ἔπιπταν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, ἐπηρόνοντο, ἐβανίζοντο, ἐφονεύοντο. Τὰ Μογολικὰ παιδία ἔλαβαν ἀπὸ τὰς μητέρας των ῥόπαλα διὰ νὰ φονεύωσι τὰ αἰχμάλωτα παιδία. Ὅταν δὲ τὸ μέγιστον μέρος τῆς χώρας μετεβάλθη εἰς ἔρημον, ἐπέπεσε πεῖνα μὲ ὅλα τὰ φοβερὰ ἀποτελέσματά της, καὶ οἱ Μογόλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλ' ἐπέρασε πολὺς καιρὸς πρὶν

ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν Πολονίαν καὶ Οὐγγαρίαν ἡ προτέρα καλλιέργεια. Μέγας τρόμος ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν φήμην τῶν δεινῶν τούτων, ἐνῷ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Πάπας ἔῤῥιπταν κατ' ἀλλήλων τὴν αἰτίαν, ὅτι δὲν ἐγίνετο τίποτε ἐναντίον τούτων τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος.

Εἰς τὴν Ἀσίαν ηὔξανε πάντοτε ἀκόμη ἡ τερατώδης τῶν Μογόλων κυριαρχία. Οὐλακοῦς, ἔγγονος τοῦ Δεσιγγισχάνου, ἐκυρίευσε τὸ 1258 ἔτος τὸ Βαγδάτιον, ὅπου λέγεται ὅτι ἐθανατώθησαν 200,000 ἀνθρώπων, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Μοστασέμος, ὅς τις ἦτο τῶν Καλιφῶν ὁ πεντηκοστὸς ἕκτος καὶ τελευταῖος. Οὕτω κατεστράφη τὸ Βαγδατικὸν καλιφάτον, τὸ ὁποῖον εἶχε ποτὲ προστάξειν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ἕως τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάσσης. Μετὰ ταῦτα ἐκυριεύθησαν ἡ μεσημβρινὴ Κίνα, τὸ Τιβὲτ καὶ ἄλλαι χῶραι.

Τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῶν Μογόλων ἔπαθε τὴν τύχην ὅλων τῶν ἀπὸ νομαδικὰς δορικτησίας θεμελιωθέντων βασιλείων. Ἐδιαιρέθη μετά τινας γενεὰς ἀνθρώπων εἰς τέσσαρα Χανάτα. Κίναν, Ἰρὰν (Περσίαν), Δεσεγκάτην (Βουχάραν), Καπτεσχάκαν (πρὸς βοῤῥᾶν τῆς Κασπίας θαλάσσης, μεταξὺ Βόλγα καὶ Ἰαΐκα). Τὸ τελευταῖον Χανάτον ἐξουσίασε τὴν Ῥωσίαν ἑκατονταετηρίδας τινάς.

---

55. Ῥωσία.

Ἡ ταραχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε κρημνίσειν τὴν Ῥωσίαν ὁ διαμερισμὸς τοῦ Ἰαροσλαΰου Α'. σελ. 363), διήρκεσεν ἑκατονταετηρίδας τινάς. Νόμος τις, διορίζων διάδοχον τῆς Κιοβίας ὄχι τὸν υἱὸν τοῦ ἀποθνήσκοντος ἡγεμόνος ἀλλὰ τὸν πρεσβύτατον συγγενῆ του, ἐσύγχυζε τὴν πολιτείαν, ὁσάκις

οἱ υἱοὶ ἠδύναντο νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν νόμον τοῦτον. Μετά τινα χρόνον (1157) ἐφύτρωσε νέα Μεγάλη ἡγεμονία τῆς Βλαδιμηρίας, ἀνυπότακτος εἰς τὴν τῆς Κιοβίας, καὶ πολὺ ἰσχυροτέρα, ἀφοῦ ἐγεννήθησαν μικρότεραι ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα, στασιάζουσαι πρὸς ἀλλήλας. Ἐκ τῶν δύω μεγάλων ὑπετέλουν αἱ μικραὶ αὐτογνωμόνως νῦν μὲν εἰς τὴν μίαν, νῦν δὲ εἰς τὴν ἄλλην κατὰ τὰ συμφεροντάτων. Δὲν ἔλειπαν ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας τούτους ἐπιβουλαὶ, καταδρομαὶ, ἐξορίαι. Ἐξωτερικῶς δὲ κατεσπάραττεν τὴν Ῥωσίαν οἱ Πολοβέζοι, Τουρκοταρικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐχύθη ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Οὐραλίου εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα. Οἱ Ῥῶσοι ἠδύναντο βέβαια νὰ ἀναχαιτίσωσι τοὺς Ταττάρους τούτους, ἐὰν δὲν κατετρώγοντο ὑπ' ἀλλήλων.

Οἱ Πάπαι ἐκοπίασαν εἰς μάτην νὰ ὑποτάξωσι τοὺς Ῥώσους εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν· οἱ Ῥῶσοι ἔμειναν καθ' ὅλα πιστοὶ εἰς τὴν τῶν Γραικῶν ἐκκλησίαν. Τὸ ἱερατεῖον ἐτιμᾶτο καθ' ὑπερβολὴν καὶ ὠφέλησε μεγάλως τὴν Ῥωσίαν εἰς τοὺς χρόνους τῆς συγχύσεώς της. Πολλὰ προνόμια εἶχαν καὶ οἱ εὐγενεῖς, καὶ οἱ εἰς τούτους πολλάκις ἀντιφερόμενοι κάτοικοι τῶν πόλεων. Ἐπιφανεστάτη πασῶν τῶν πόλεων ἦτο ἡ Νοβογορδία. Ἀπ' αὐτοῦ ἔπλεαν τὰ Ῥωσικὰ καράβια εἰς Δανίαν καὶ Λύβεκαν, αὐτοῦ εἶχαν οἱ Γερμανοὶ ἐμπορικοὺς οἴκους. Ἡ ἰσχυρὰ Νοβογορδία ἀντέστη πολλάκις εἰς τοὺς ἡγεμόνας, ἔπαθεν ὅμως χειρότερα δεινὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοκρατίαν. Οἱ χωριάται ἦσαν ἀφανεῖς καὶ καταφρονημένοι. Ὑπῆρχαν δύω εἴδη ἀνελευθέρων, οἱ διωρισμένον τινὰ χρόνον δουλεύοντες, καὶ οἱ κυρίως δοῦλοι, ἢ ἀνδράποδα. Αἱ ἀκατάπαυστοι ἀλληλομαχίαι τῶν ἡγεμόνων κατέστησαν καὶ τοὺς

ὑπηκόους νὰ φοβῶνται, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀγαπῶσι τοὺς ἄρχοντάς των.

Ἐνῷ ἡ Ῥωσία κατεκυμαίνετο οὕτως εἰς τὰ ἐντὸς, ἐφάνησαν ἐκ τῶν βορείων μερῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου οἱ κοσμολέθριοι Μογόλοι, καὶ ὥρμησαν κατὰ τῶν Πολοβέζων. Οἱ Ῥῶσοι ἐπρόκριναν νὰ βοηθήσουν τούτους τοὺς παλαιούς των ἐχθροὺς κατὰ τῶν ἐπικινδυνοτέρων ἐκείνων, ἀλλ' ἔπαθαν μεγάλην φθορὰν παρὰ τὸν ποταμὸν Κάλκαν (1224). Καὶ τότε μὲν πάραυτα ὑπέστρεψαν οἱ Μογόλοι εἰς τὴν Βουχάραν, ἐπανῆλθαν ὅμως (1235) στρατηγούμενοι ἀπὸ τὸν Βατοῦν (ἀνωτ. σελ. 103), ἐπόρθησαν τὴν Βλαδιμηρίαν καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις, καὶ τὰς ἔκαμαν στάκτην κακομεταχειριζόμενοι τοὺς κατοίκους των μὲ τρομερὰν ἀπανθρωπίαν. Ἔδεναν οἱ λυσσώδεις τὰς χεῖρας τῶν αἰχμαλώτων εἰς τὴν ῥάχιν των, καὶ τοὺς ἐφόνευαν τοξεύοντές τους μακρόθεν. Ὁ Μέγας ἡγεμὼν Γεώργιος δοκιμάσας ἐκ νέου νὰ ἀντισταθῇ ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη (1238) παρὰ τὸν ποταμὸν Σίκαν. Μετὰ δύω ἔτη ἐκυριεύθη καὶ ἡ Κιοβία ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Μόλις ἑκατὸν οἶκοι διέφυγαν τὴν λυσσώδη μανίαν των, καὶ ἕως τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἔκειτο ἀφανισμένη ἡ μητρόπολις αὕτη τῆς Ῥωσίας. Ὁ Μέγας ἡγεμὼν Ἰαροσλαυΐος Β'. ἠναγκάσθη νὰ φανῇ μὲ σχῆμα ταπεινοῦ ὑπηκόου εἰς τὸ παρὰ τὸν Βόλγαν στρατόπεδον τοῦ Βατοῦς, ὅς τις τοῦ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τῆς Ῥωσίας ὑποκάτω τῆς κυριαρχίας του. Τῶν Ῥωσικῶν ἡγεμόνων αἱ διχόνοιαι δὲν ἔλειπαν οὐδὲ τότε, ἀλλ' ἔβαλαν διαιτητὴν τῶν διαφορῶν των τὸν βάρβαρον. Βερέλιος, Χάνης τῆς Κεπτεσχάκας, ὅς τις εἰσήγαγε τὸν Μωαμεθανισμὸν εἰς τοὺς ὑπηκόους του Μογόλους, ἐδιώρισεν εἰς τὴν Ῥωσίαν Τατάρους ἐφόρους καὶ εἰσπράκτορας, οἵτι-

νες ἐσύναζαν τοὺς φόρους μὲ ἀνέκφραστον τυραννίαν καὶ σκληρότητα. Καὶ ἡ Νοβογορδία δὲ, ἥτις δὲν ἐνωχλήθη κατ' ἀρχὰς, ἠναγκάσθη νὰ γείνῃ φόρου ὑποτελής. Ἀλλὰ πρὶν συμβῇ τοῦτο, Ἀλέξανδρος ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς, ὁ ἐφεξῆς συγκαταταχθεὶς εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων, εἶχε νικήσειν τοὺς Σβέκους παρὰ τὸν ποταμὸν Νέβαν (1240), καὶ ἐκ τούτου ὠνομάσθη Νεβέσκης, ἤγουν Νεβαϊκός.

---

56. Ο ὑ γ γ α ρ ί α.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτης τῆς χρονικῆς περιόδου ἐξήγαγε τὴν Οὐγγαρίαν ἀπὸ τὴν σύγχυσιν, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν εἶχαν κρημνίσειν αἱ πρότεραι περὶ τοῦ θρόνου ἔριδες, ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Λαδισλαΰϊος Α', ὁ ἅγιος (1077 — 1095). Ἔδωκε νόμους εὐταξίας, ἐφύλαξε τὸ βασίλειον ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ ἐξέτεινε τὰ ὅριά του. Ὅταν ἐξέλιπε τὸ γένος τῶν ἡγεμόνων τῆς Κροατίας, ὁ Λαδισλαυΐος, τοῦ ὁποίου ἦτο ἀδελφὴ ἡ γυνὴ τοῦ προτελευταίου βασιλέως τῶν Κροατῶν, ἤνωσε τὴν χώραν ταύτην μὲ τὸ βασίλειόν του. Ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχός του Κολομάνιος, ἡγεμὼν πολεμικὸς, φρόνιμος, πολύπειρος, ἀλλὰ δύσπιστος καὶ ἐπιῤῥεπὴς εἰς τὴν ἀπανθρωπίαν, προσέλαβε τὴν Δαλματίαν καὶ μέρος τῆς Βοσνίας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου τοῦ βασιλέως ἐσυνάχθησαν πολλοὶ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν Οὐγγαρίαν. Ἔδωκε νόμους νὰ ἐνεργήσῃ τὴν εἰς Χριστὸν ἐπιστροφήν των. Πολλὰ ἀξιοσημείωτος καὶ ἀπροσδόκητος εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶναι μία διαταγὴ τοῦ Κολομανίου λέγουσα: „Περὶ μαγισσῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι, νὰ μὴ γίνεται κρίσις.“ Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Στεφάνου Β', ὅς τις δεκατεσσαραετὴς ὢν ἀνέβη τὸν θρόνον κατὰ τὸ 1141 ἔτος, ἐξαναπέκτησαν μὲν οἱ Βενετοὶ τὴν Δαλματίαν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευαν

καὶ πρότερον, ἀλλ' εἰς ὀλίγον χρόνον· οἱ Οὔγγροι
τοὺς ἐδίωξαν πάλιν, καὶ ἐκράτησαν τὸ μέγιστον
μέρος τῆς χώρας· εἰς δὲ τοὺς Βενετοὺς ἔμειναν
αἱ νῆσοι. Μεταγενέστερός τις βασιλεὺς, Ἐμέρι-
χος (1194 — 1204), ὑπέταξε τὴν Σερβίαν καὶ
μέρος τῆς Βουλγαρίας. Τὸν Ἐμέριχον τοῦτον, μετὰ
βραχεῖαν βασιλείαν ἑνὸς παιδίου, διεδέχθη ὁ ἀδελ-
φός του Ἀνδρέας Β', τοῦ ὁποίου ἐμάθαμεν ἤδη
(Τομ. Δ'. σελ. 512) τὴν ματαίαν σταυροφορικὴν
ἐκστρατείαν. Ἐπιστρέψας δ' ἐκεῖθεν εὕρηκεν εἰς
τὸ βασίλειόν του μεγάλην ταραχὴν καὶ ἀντίστασιν
τῶν μεγιστάνων, καὶ μετά τινα ἔτη (1222) ἠναγ-
κάσθη νὰ δεχθῇ νόμον, ὅςτις ἐπεριώριζε τὴν βα-
σιλικὴν ἐξουσίαν εἰς οὐσιώδη μέρη. Ὀνομάζεται
δὲ Χρυσῆ σφραγὶς, καὶ θεωρεῖται καθὸ βά-
σις τῆς τῶν Οὔγγρων ἐλευθερίας ὡς Μέγας
αὐτῆς χάρτης. Ὁμολογοῦνται εἰς αὐτὴν πε-
ριοδικαὶ σύνοδοι τῶν διαφόρων κλάσεων τοῦ
ἔθνους, ὁ εὐγενεὶς νὰ φυλακόνεται ἢ νὰ καταδικά-
ζεται μὲ κανονικὴν δικολογίαν, νὰ μὴ στερῆταί τις
τὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε ποτέ· φόροι τῶν
ἀκινήτων κτημάτων νὰ μὴ ζητῶνται κτλ. Καὶ ὁ
χωριάτης δὲ ἐδέχθη τὴν χρυσῆν σφραγίδα. Εἰς
τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἔδειξεν Ἰννοκέντιος ὁ
Γ'. μεγάλην ἐνέργειαν εἰς τοὺς Οὔγγρους, καὶ
ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς φυλάξῃ ὑπὸ τὴν ὑπακοὴν τῆς
ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ νέος νόμος δὲν ἀποκατέστησεν
ἐπὶ Ἀνδρέου Β'. τὴν πολιτικὴν τάξιν ἐντελῶς. Ἡ
ὑπομονὴ τοῦ βασιλέως ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε,
διὰ νὰ μὴ ῥίψῃ φόρους, ἠναγκάσθη νὰ δημεύσῃ
ἐκκλησιαστικὰ ὑποστατικὰ, καὶ νὰ πωλῇ εἰς τοὺς
Ἰουδαίους μεγάλας ἀξίας. Γρηγόριος ὁ Θ', τὸν
ἐσυμβούλευσε νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα. Τελευ-
ταῖον ὁ ἀρχιεπίσκοπος Στριγονίου καθυπέβαλε τὴν
Οὐγγαρίαν εἰς ἀργίαν (interdictum), ἥτις δὲν

ἐλύθη ἕως οὗ ὡρκίσθη ὁ βασιλεὺς νὰ παύσῃ τὰς
ἀπρεπείας ἐκείνας. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο (1235)
ἀπέθανεν ὁ Ἀνδρέας, ἡγεμὼν ὀλιγόνους καὶ ἀκα-
τάστατος, ὅςτις ἔγεινεν αὐτὸς αἴτιος τῶν περισ-
σοτέρων τρικυμιῶν τῆς τριακονταετοῦς βασιλεί-
ας του.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ του Βέλα Δ',
(1235 — 1270) εἰσέβαλαν οἱ τρομεροὶ Μογόλοι
εἰς τὴν Οὐγγαρίαν φέροντες πᾶν δεινὸν καὶ ἀπάν-
θρωπον. Οἱ Οὔγγροι ἐνικήθησαν εἰς πολλὰς μά-
χας· ὁ βασιλεὺς διὰ δυσχωριῶν ἀπὸ τῶν Καρπα-
θίων ὀρῶν κατέφυγεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὅπου ὁ
παλαιὸς ἐχθρός του, ὁ Δοὺξ Φρειδερῖκος Μάχιμος,
τὸν ἐγύμνωσεν ἀπ' ὅλους τοὺς σωθέντας θησαυ-
ρούς του. Ὅταν οἱ Μογόλοι ἀνεχώρησαν ἐκεῖ-
θεν καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Βέλας (1243), εὕρηκε φο-
βερὰν καὶ φρικώδη κατάστασιν. Ἡ χώρα ἀγεώρ-
γητος· πεῖνα καὶ ἀῤῥωστία ἐπεκράτουν· ἡμερῶν
δρόμον μακρὰν δὲν ἐφαίνετο ἄνθρωπος· τὰ θηρία
ηὔξησαν καὶ ἐτόλμησαν τόσον, ὥστε λύκοι ἥρπα-
ζαν παιδία τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὰ κατοικημένα χω-
ρία, καὶ ὥρμων καὶ ἐναντίον ἐνόπλων ἀνδρῶν.
Μεγάλη τύχη ἦτο, ὅτι ὁ Βέλας εἶχε θέλησιν,
δύναμιν καὶ φρόνησιν νὰ ἐπιχειρήσῃ εὐτυχῶς τὴν
θεραπείαν τόσων πληγῶν καὶ νὰ διασώσῃ τὸ Μα-
γυιαρικὸν βασίλειον ἀπὸ τὴν ἐπικειμένην φθοράν
του. Ἔφερε ξένους ἀποίκους εἰς τὴν ἐρήμην χώ-
ραν, ἔδωκεν εἰς τὰς πόλεις προνόμια, ἐβοήθησε
τὴν γεωργίαν, καὶ ἠσφάλισε διὰ συμμαχιῶν τὰ
σύνορα, καὶ οὕτως ὑπῆρξεν ἀξιολογώτατος τῶν
βασιλέων, τοὺς ὁποίους ἀπέκτησε ποτὲ ὁ Οὐγγα-
ρικὸς θρόνος.

57. Οἱ Γραικοὶ εἰς τὴν Νίκαιαν καὶ οἱ Λατῖνοι εἰς τὸ Βυζάντιον.

(1204 — 1261.)

Ἐδιηγήθημεν εἰς τὸν πρὸ τούτου Τόμον (σελ. 506) πῶς οἱ ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπεδούλωσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐνεθρόνισαν εἰς αὐτὴν αὐτοκράτορα τὸν Βαλδουῖνον. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐγενεῖς, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συγγενεῖς ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας τῶν Γραικῶν αὐτοκρατόρων, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν· ἀλλ' ἀνέλαβαν εὐθὺς τὰ ὅπλα διὰ νὰ καθαρίσωσι τὰς χώρας των ἀπὸ τοὺς ἐπιβούλους Λατίνους. Ὀλίγους μῆνας ἤθελε διαρκέσειν ἡ Λατινικὴ βασιλεία, ἐὰν ὡμονόουν εὐθὺς οἱ τῶν Γραικῶν προεστῶτες. Ἀλλ' οὗτοι ἐξαπλωθέντες εἰς τὴν Ἀσιανὴν καὶ Εὐρωπαίαν ἐπικράτειαν, ἥρπασαν καθεὶς μίαν ἢ πλειοτέρας ἐπαρχίας καὶ ἀνηγορεύθησαν αὐτόνομοι δεσπόται (δεσπότης τότε ἐσήμαινεν ἡγεμόνα ἢ ἄρχοντα χώρας) μὴ θέλοντες νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς ἕνα αὐτοκράτορα καὶ κυριάρχην.

Ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς τούτους δεσπότας ὑπέταξε μὲ τὴν βίαν τῶν ὅπλων ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤδη κρυφίως ἀναγορευθεὶς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Γραικῶν αὐτοκράτωρ, Θεόδωρος Λάσκαρις, γαμβρὸς τοῦ Ἀλεξίου Γ', ἀνὴρ συνετὸς καὶ δραστήριος, ὅς τις συνάψας εἰς ἓν τὴν Φρυγίαν, Μυσίαν, Ἰωνίαν καὶ Λυδίαν, ἔστησε τὴν αὐτοκρατορικὴν καθέδραν του εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἐκεῖ μετὰ δύω ἔτη κατέστησε καὶ τὴν πατριαρχικὴν καθέδραν, καὶ διὰ ψήφων ἐκκλησιαστικῶν ἀνέδειξε πατριάρχην Μιχαὴλ τὸν Αὐτωρειανὸν, ὅς τις ἔστεψεν αὐτοκράτορα τὸν Θεόδωρον *). Δύω ὅμως Κομνηνοὶ, Δαβὶδ

*) Ἴδε Γεωργ. Ἀκροπολ. Χρονικ. συγγρ. κεφ. 6 καὶ 7.

καὶ Ἀλέξιος, υἱωνοὶ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου (Τόμ. Δ', σελ. 402) ἐκυρίευσαν τὸν Πόντον, τὴν Καππαδοκίαν καὶ Γαλατίαν καὶ κατέστησαν βασίλειον αὐτόνομον εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, τὸ ὁποῖον διήρκεσεν ἕως τῆς παντελοῦς πτώσεως τῆς Γραικικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλος δὲ μεγιστὰν τοῦ Βυζαντίου ἐκ τοῦ γένους τῶν αὐτοκρατόρων Ἀγγέλων, ὀνόματι Μιχαὴλ, ἐκυρίευσε τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἤπειρον καὶ ἀνηγορεύθη δεσπότης τῆς χώρας ἐκείνης, στήσας τὴν ἐξουσίαν του εἰς τὴν Ἄρταν, ὅπου ἀποθανὼν ἀφῆκε διάδοχον τὸν ἀδελφόν του Θεόδωρον.

Ὁ δὲ Ἀλέξιος Γ'. ὁ Ἄγγελος, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατέφυγεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐπαρακάλεσε τὸν Ἰαθατίνην, Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου, παλαιόν του φίλον, φιλοφρονηθέντα ποτὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ διώξῃ ἀπὸ τὴν Νίκαιαν τὸν γαμβρόν του, καὶ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Σουλτάνος ὥρμησε μὲ 20,000 στρατοῦ κατὰ τοῦ Λασκάρεως, κατενίκησε τὰς ὀλίγας του δυνάμεις περὶ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ προεκάλεσε τὸν Λάσκαριν εἰς μονομαχίαν· ἀλλ' ὁ γενναῖος βασιλεὺς ἐνίκησε καὶ ἀπεκεφάλισε τὸν βάρβαρον, καὶ κατεφυγάδευσεν ὅλα τὰ στίφη του· τὸν δὲ πενθερόν του πιάσας ἔτρεφε μὲ περιποίησιν εἰς μοναστήριον τῆς Νικαίας μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Εἰρήνευσεν ἔπειτα μὲ τοὺς Τούρκους ὡς ἤθελε, καὶ πολεμήσας ἱκανὸν καιρὸν τοὺς Λατίνους τοῦ Βυζαντίου ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον διὰ τὰς διχονοίας τῶν πολλῶν δεσποτῶν τῆς ἐπικρατείας.

Μετὰ δεκαοκτὼ ἐτῶν ἔνδοξον βασιλείαν ἀπέθανεν ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις (1222), ἀφήσας θυγατέρας τρεῖς καὶ νήπιον υἱὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνα-

γορεύσας διάδοχόν του Ἰωάννην Δούκαν, τὸν ἐπονομαζόμενον Οὐατάκην ἢ Βατάτσην. Ἀλλὰ δύω ἀδελφοὶ τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως, Ἀλέξιος καὶ Ἄγγελος, κατέφυγαν εἰς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ Λατίνους ζητοῦντες βοήθειαν, καὶ λαβόντες ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Βατάτση. Οὗτος δὲ κατατροπώσας τοὺς ἐναντίους καὶ αἰχμαλωτίσας τοὺς δύω ἀδελφοὺς, ἐκατασκεύασεν ἔπειτα στόλον, καὶ ἐδίωξεν ἀπὸ πολλῶν Ἑλληνικῶν νήσων τοὺς Λατίνους. Ἰωάννης Ἀσὰν ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων ἀκούσας τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Γραικοῦ βασιλέως ἐζήτησε τὴν φιλίαν του, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν ἐκείνου Θεόδωρον γυναῖκα τὴν θυγατέρα του Ἑλένην. Ὁ Σουλτάνος τοῦ Ἰκονίου στείλας πρεσβείαν πρὸς τὸν Δούκαν ἐζήτησε τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐκεχειρίας, τὸ ὁποῖον ἐδέχθη ὁ Δούκας. Ἔπειτα ἔστρεψεν ὁ ἀνδρεῖος βασιλεὺς ὅλην τὴν δύναμίν του κατὰ τῶν Λατίνων καὶ τοὺς ἀπεδίωξεν ἀπὸ τὸν Βόσπορον καὶ Ἑλλήσποντον. Κατὰ δὲ τούτους τοὺς χρόνους Θεόδωρος ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν καὶ κυριεύσας αὐτὰς ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, στήσας τὸν θρόνον του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτσης ἐγείρας πολλὰ ἔνδοξα τρόπαια κατὰ τῶν Λατίνων καὶ περιορίσας αὐτοὺς εἰς μόνην τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπέθανεν εὐκλεῶς (1255) ἀφοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα τρία. Ὁ υἱός καὶ διάδοχός του Θεόδωρος Λάσκαρις Β', ἀνανεώσας τὴν μετὰ τοῦ Σουλτάνου τοῦ Ἰκονίου ἐκεχειρίαν ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον μὲ δύναμιν μεγάλην, ἠνάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης νὰ γνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν ἐκείνου καὶ νὰ ὀνομάζεται τοῦ λοιποῦ δεσπότης καὶ ὄχι βασιλεὺς, ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων ὅστις συνεμάχει μὲ τὸν ἀποστάτην δεσπότην, καὶ ἔκαμε μετ'

αὐτοῦ ἔνδοξον εἰρήνην. Βασιλεύσας δὲ τρία ἔτη ἀπέθανεν ἐντίμως (1259), ἀφήσας ὀκταετῆ υἱὸν ὀνόματι Λάσκαριν καὶ ἐπιτρόπους τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ του τὸν Πατριάρχην καὶ κάποιον Γεώργιον Μουζαλῶνα, ἔμπειρον ἄνδρα, ἀλλ' ἐξ εὐτελοῦς γένους.

Οἱ εὐγενεῖς μὴ στέργοντες νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν Μουζαλῶνα τὸν ἐδολοφόνησαν. Παρέλαβε δὲ τὴν ἐπιτροπίαν τῆς βασιλείας Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἀξιόλογος στρατηγὸς τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως. Οὗτος ἐδίωξε τὸν δεσπότην τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Ἤπειρον, ἐκυρίευσε τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ, ὥρμησεν εἰς τὴν Θράκην, καὶ τὴν ὑπέταξεν ὅλην ἕως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀφοῦ ἐθεωρήσαμεν μὲ συντομίαν τὰς προόδους τῆς ἐκ τοῦ μηδενὸς συγκροτηθείσης ἐν Νικαίᾳ Γραικικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπιστρέφομεν τώρα εἰς τὸ Βυζάντιον νὰ ἴδωμεν μὲ τὴν αὐτὴν συντομίαν τὴν κατ' ὀλίγον γενομένην φθορὰν τοῦ Λατινικοῦ κράτους.

Ἀφήκαμεν τὸ νέον τοῦτο βασίλειον ἐπὶ τοῦ πρώτου αὐτοκράτορός του Βαλδουΐνου (Τόμ. Δ'. σελ. 507). Αἱ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας εἶχε νὰ ὑπερνικήσῃ ἡ νέα κυριαρχία, δὲν ἦσαν μικραί. Ὄχι μόνον τὴν ἐφοβέριζαν ὅλοι οἱ ἐξωτερικοὶ ἐχθροὶ τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλείου, ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Νικαίας, οἵτινες ἦσαν οἱ νόμιμοι κτήτορές του· ὁ μερισμὸς τοῦ ὅλου, καὶ ἡ ζηλοτυπία τῶν μερικῶν ἡγεμόνων ἐξησθένιζε τὴν δύναμιν τοῦ βασιλείου, οἱ ὑποτεταγμένοι Γραικοὶ ἦσαν πλήρεις μίσους κατὰ τῶν Λατίνων ἡγεμόνων, τοὺς ὁποίους ἐβδελύττοντο ὡς τυράννους καὶ ὡς αἱρετικοὺς, καὶ ὑπήκουαν ἀναγκαζόμενοι ἀπὸ τὴν βίαν. Ἡνώθησαν δὲ κρυφίως καὶ μὲ τὸν τῆς Βουλγαρίας

βασιλέα Ἰωάννην, ὅςτις ἠρήμαζε τὸ βασίλειον μὲ πόλεμον· ὁ αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος ὑπῆγεν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μὲ μικρὰν δύναμιν, καὶ τὴν 15. Ἀπριλ. 1205 ἐνικήθη καὶ ἐπιάσθη πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὸ ἐφεξῆς ἔτος ἀπέθανεν, ἢ κατ᾽ ἄλλους ἐσύρθη αἰχμάλωτος εἰς Τρίνοβον ἢ Τόρνοβον τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐκεῖ ἐφονεύθη. Ὁ ἀδελφός του Ἐῤῥῖκος, ἀνδρεῖος καὶ σοφὸς ἀνὴρ, διεδέχθη τὸν θρόνον, καὶ ἐπροσπάθησε ν᾽ ἀγαπηθῇ ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς, τοὺς ἔδωκεν ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ τοὺς ἐπροστάτευεν ἀπὸ τὴν καταδρομὴν τοῦ Λατινικοῦ κλήρου. Ἔκαμεν εἰρήνην μὲ τοὺς Βουλγάρους καὶ μὲ τοὺς Γραικοὺς τῆς Νικαίας.

Μετὰ τὸν θάνατόν του (1216) ἔκλεξαν οἱ Βαρῶνες τὸν γυναικάδελφόν του, τὸν Κόρητα τοῦ Κορτινιακοῦ Πέτρον, ἔγγονον τοῦ τῆς Γαλλίας βασιλέως Λοδοβίκου Ϛ΄. Οὗτος ἐπώλησεν εὐθὺς τὸ μεγαλήτερον μέρος τῶν ἐν Γαλλίᾳ κτημάτων του, ἐστρατολόγησε, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου τὸν ἔστεψεν ὁ Πάπας Ὁνώριος ὁ Γ΄. Ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν τὸν ἔφεραν πλοῖα Βενετικὰ εἰς τὸ Δυῤῥάχιον, τὸ ὁποῖον εἶχε σκοπὸν νὰ ἁρπάσῃ ἀπὸ τὸν προειρημένον Γραικὸν δεσπότην τῆς Ἠπείρου Θεόδωρον. Ἀλλ᾽ οὗτος τὸν ἐπίασε μὲ δόλον, καὶ τὸν ἔῤῥιψεν εἰς φυλακὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐκβῆκε πλέον. Ἐπρόσφεραν λοιπὸν τὸ στέμμα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Πέτρου Ῥόβερτον, ὅςτις ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐστέφθη εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας (1221). Τὸ βασίλειον ἐχειροτέρευεν ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τούτου καὶ δειλοῦ μονάρχου. Ἰωάννης ὁ Βατάτσης ὄχι μόνον ἐκαθάρισε τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τοὺς Λατίνους, ἀλλ᾽ ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς προείπαμεν· ἀπ᾽ ἄλλου δὲ μέρους ὁ τῆς Ἠπείρου δεσπότης ἐκεῖνος Θεόδωρος ἐξουσίασε τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ ἀνηγορεύθῃ αὐτοκράτωρ εἰς τρό-

πον ὥστε εἰς τοὺς Λατίνους δὲν ἔμεινεν ἄλλο πλὴν ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ ἐπρόσταζαν εἰς τὴν ἐπικράτειαν ἀτιμωρητὶ, ὁ Ῥόβερτος ἠτιμάσθη αὐθαδέστατα ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἑαυτοῦ ὑπηκόους. Ἠθέλησε νὰ νυμφευθῇ κόρην τινὰ ἐκ τῆς Γαλλίας, ἥτις ἦτο ἀῤῥαβωνισμένη εἰς ἕνα ἱππότην τῆς Βουργονδίας· ἀλλ᾽ ἡ δόξα τοῦ δευτέρου μνηστῆρος εἶχε θαμβώσειν τὴν μητέρα· ὁ φιλέκδικος Βουργονδὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ καταπίῃ τὴν ἀτιμίαν, καὶ ἠρέθισε φίλους του τινὰς ἱππότας τῆς Γαλλίας εἰς αἰσχρὰν τινὰ βίαν. Ὥρμησαν τὴν νύκτα εἰς τὸ παλάτιον, ἐπίασαν τὴν νέαν αὐτοκρατόρισσαν καὶ τὴν μητέρα της, ἔπνιξαν ταύτην, καὶ ἔκοψαν ἐκείνης τὴν μύτην καὶ τὰ χείλη. Ὁ Ῥόβερτος δὲν εἶχε δύναμιν νὰ ἐκδικηθῇ τὴν αὐθάδειαν ταύτην, ἀλλ᾽ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἐζήτησε βοήθειαν ἀπὸ τὸν Πάπαν Γρηγόριον τὸν Θ΄. οὗτος ὅμως εἶχε μεγαλητέρας φροντίδας, καὶ τὸν ἐσυμβούλευσε μόνον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ μὴ καταντήσῃ εἰς πτῶσιν τὸ βασίλειον. Ἐπιστρέψας ὁ Ῥόβερτος ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν λύπην του (1228).

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀδελφός του Βαλδουῖνος ἦτο ἀκόμη ἀνήλικος, ἐπρόσφεραν οἱ μεγιστᾶνες τὸ στέμμα εἰς τὸν διὰ τὴν ἀνδρίαν του περίφημον τιτλικὸν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἰωάννην ἐκ Βριέννης, πενθερὸν τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Β΄, μὲ συνθήκην νὰ εἶναι διάδοχός του ὁ Βαλδουῖνος. Ὁ Βατάτσης καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπολιόρκησαν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ᾽ ὁ ὀγδοηκοντούτης ἥρως τοὺς ἀπεδίωξε. Μετὰ τὸν θάνατόν του (1237) ἤθελε κυριευθῆν τὸ βασίλειον, ἐὰν δὲν ἐστασίαζαν ὁ Βατάτσης καὶ οἱ Βούλγαροι. Εἰς μάτην ἔτρεξε πολλάκις ὁ Βαλδουῖνος εἰς τὴν Δύσιν ζητῶν βοήθειαν. Ἠναγκάσθη νὰ

κάμῃ συμμαχίαν μὲ τοὺς Τούρκους καὶ μὲ τοὺς εἰδωλολάτρας Κομανούς. Ἦτο εἰς τόσην ἀναργυρίαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ ἐνέχυρον τὸν υἱόν του εἰς ἕνα Βενετὸν, ὅς τις τοῦ ἐδάνεισεν ὀλίγον ἀργύριον. Ἡ αὐτοκρατόρισσα ἠναγκάσθη μίαν φορὰν νὰ δανεισθῇ καὶ 10 λίτρας Γαλλικάς. Αἱ μολύβδιναι σκεπασταὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν παλατίων ἐπάρθησαν καὶ ἔγειναν ἀργύριον. Δι' ἔλλειψιν ξύλων ἐκρήμνιζαν οἴκους. Ἀλλ' ὁ Βατάτσης δὲν ἔζησε νὰ ἴδῃ τὴν τελείαν πτῶσιν τῆς τῶν Λατίνων κυριαρχίας. Ὁ υἱός του ἐβασίλευσεν ὀλίγα ἔτη, καὶ ὁ ἔγγονός του ἐξεθρονίσθη ἀπὸ Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ὅς τις, καθὼς λέγει ὁ Γιββὼν, εἶχεν ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ κακίας καθιδρυτοῦ νέας δυναστείας. Χωρὶς πολὺν κόπον ἐκρήμνισε τὴν Λατινικὴν ἐξουσίαν· ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, στρατηγὸν τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ὁ Βαλδουῖνος ἔφυγε μαζὴ μὲ τὰς προκρίτους Εὐρωπαϊκὰς οἰκογενείας. Ὁ Μιχαὴλ ἐμβῆκε θριαμβευτής *). Οἱ Γενουήνσιοι μισοῦντες τοὺς Βενετοὺς ἐβοήθησαν τοὺς δορικτήτορας· ἀντὶ δὲ τούτου ἔπεσεν εἰς χεῖρας των ἡ τοῦ Βυζαντίου ἐμπορία, καὶ ὁ Γαλατᾶς ἐδόθη ὅλος εἰς αὐτούς. Ἀπὸ τὰς μικρὰς ἡγεμονίας, τὰς ὁποίας ἐκατέστησαν οἱ Λατῖνοι, ἔμειναν τινὲς αὐτόνομοι. Ὁ Μιχαὴλ ἠθέλησε νὰ εἶναι φιλιωμένος μὲ τὴν Δύσιν, ἤξευρεν ὅτι ἐκεῖ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐχθροὺς ἄλλους βλαβερωτέρους παρὰ τοὺς Πάπας. Διὰ τοῦτο μὲ πολλὴν ζῆλον ἐνήργησε τὴν ἕνωσιν τῆς Γραικικῆς μὲ τὴν Λατινικὴν ἐκκλησίαν, διήγειρεν ὅμως μὲ τοῦτο τὴν δυσαρέστησιν

*) Τὰς ἱστορίας ὅλων τούτων τῶν εἰς διάστημα 58 ἐτῶν γενομένων εἰς τὴν Ἀσιανὴν καὶ Εὐρωπαίαν τῶν Γραικῶν ἐπικράτειαν περιγράφει λεπτομερῶς Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης εἰς τὴν Χρονικὴν συγγραφήν του, ὅς τις ἔζη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλευσάντων Γραικῶν, καὶ ὑπῆρξε καὶ ὑπουργός των. Κ.

τῶν ὑπηκόων του, καὶ ταραχώδεις κινήσεις. Ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν αὐτὸς (1282), εἰσήγαγε πάλιν ὁ υἱός του Ἀνδρόνικος ὁ Β΄. τὴν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας λατρείαν χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὰς ἐπικρατούσας ἐκκλησιαστικὰς συγχύσεις.

58. Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἕως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

Ὁ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ πατριαρχεύσας Ἰωάννης Θ΄ ὁ Γραμματικὸς (ἴδε Τόμ. Δ΄, σελ. 214) ἔζησε καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἱκανὸν χρόνον, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1134 ἔτος, ὁπότε τὸν διεδέχθη Λέων ὁ ἐπονομαζόμενος Στύπτης. Πόσον ἐκυβέρνησεν οὗτος τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι ἄγνωστον· ἐξεύρομεν δὲ ὅτι ἕως τοῦ 1145 ἔτους ἐπατριάρχευσε Μιχαὴλ ὁ ἐπονομαζόμενος Κουρκούας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στύπτου, ἀνὴρ μὲ παιδείαν ἱκανὴν, μάλιστα ἐκκλησιαστικὴν (Ἰωάνν. Κίναμ. Β΄, 2.)· ἀλλὰ ποῖον τέλος ἔδωκεν οὗτος, εἶναι ἄδηλον. Κατὰ τὸ 1145 ἔτος ἐπατριάχευσεν ὁ Αἰγινήτης Κοσμᾶς, ἐπονομαζόμενος Ἀττικὸς, ἀνὴρ εὐσεβὴς καὶ φιλελεήμων εἰς ἄκρον· ἀλλὰ μετὰ μῆνας 10 ἐκαθαιρέθη ἐκ τοῦ θρόνου ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν, διαβληθεὶς ὡς αἱρετικὸς (Ἰωάνν. Κίναμ. Β΄, 10)· καὶ τότε ἔμεινεν ἡ ἐκκλησία ἀπατριάρχευτος 10 μῆνας. Ἐπροβιβάσθη δὲ εἰς τὴν ἀρχιποιμαντορίαν τὸ 1147 ἔτος Νικόλαος ὁ Μουσάλων, πρῴην ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, καὶ μετὰ τρία ἔτη καὶ τέσσαρας μῆνας παρητήθη (Ἰωάνν. Κίναμ. Β΄, 18). Τὸν διεδέχθη τὸ 1151 ἔτος Θεόδοτος, ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῆς

ἁγίας Ἀναστάσεως, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη τρία
ἀπεβλήθη. Νεόφυτος Α΄ ἐκυβέρνησε μῆνας τινὰς
τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀποθανὼν ἀφῆκε διάδοχον Κων-
σταντῖνον τὸν Λειχούδην κατὰ τὸ 1154 ἔτος, ὅς-
τις ἀπέθανε μετὰ ἐνιαυτὸν ἕνα. Ἐπατριάρχευσε
δὲ μετὰ τοῦτον Λουκᾶς ὁ Χρυσοβέργης ἐνδόξως
ἔτη δεκατέσσαρα καὶ μῆνας τρεῖς. Διάδοχός του
ἐπροχειρίσθη κατὰ τὸ 1169 ἔτος ὁ Μιχαὴλ, καὶ
ἐκυβέρνησε τὴν ἐκκλησίαν ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας δύω.
Τὸν διεδέχθη ὁ Χαρίτων κατὰ τὸ 1178 ἔτος, καὶ
ἐπροστάτευσε τὴν εὐσέβειαν ἕνα ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας
δύω. Θεοδόσιος Β΄, ἀνὴρ ἀσκητικὸς, Ἀντιοχεὺς
τὴν πατρίδα, ἐνεχειρίσθη τὴν πατριαρχικὴν βακτη-
ρίαν κατὰ τὸ 1180 ἔτος.

Ὁ Θεοδόσιος ἐκατατρέχθη ἀπὸ τὴν αὐλὴν καὶ
παρῃτήθη τὴν πατριαρχείαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλε-
ξίου Β΄ Κομνηνοῦ, καὶ ἀντεισήχθη Βασίλειος ὁ Κα-
ματηρὸς (Νικήτ. Κεφ. ιβ΄.)· Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος,
αὐτοκράτωρ γενόμενος, εἰσήγαγε καὶ ἐξήγαγε πέντε
Πατριάρχας εἰς πέντε ἢ ἓξ ἰετῶν διάστημα (1186
— 1194), τὸν εἰρημένον Βασίλειον, Νικήταν τὸν
Μοντάνην, Λεόντιον τὸν ἀσκητὴν, Δοσίθεον τὸν
ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ Γεώργιον τὸν Ξιφιλῖνον.
Ὁ τελευταῖος ἀπέθανε Πατριάρχης κατὰ τὸ 1200 ἔτος.
Τοῦτον διεδέχθη Ἰωάννης ὁ Καματηρὸς ἐπὶ Ἀλε-
ξίου τοῦ Δ΄, καὶ ἀρχιεράτευσεν ἕως τοῦ 1204 ετους,
ὁπότε κυριευθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ
τῶν Λατίνων (Τόμ. Δ΄. σελ. 506) κατέφυγεν εἰς τὸ
Διδυμότειχον, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ τῶν Γραικῶν αὐτοκρατορία
μετετέθη εἰς τὴν Νίκαιαν (ἀνωτ. σελ. 114), ἐκεῖ
ἔγεινε φροντὶς καὶ περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου μετὰ
διετῆ παῦσιν τῆς ἀρχιποιμενικῆς ταύτης ἀξίας. Ἰω-
άννης ὁ Καματηρὸς διατρίβων εἰς Διδυμότειχον,
καὶ μὴ θελήσας νὰ μεταβῇ εἰς Νίκαιαν, ἔστειλεν

ἔγγραφον παραίτησιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐχειροτονήθη
Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανὸς, ἀνὴρ πεπαιδευ-
μένος, καὶ ἔστεψεν ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορα τὸν
Θεόδωρον Λάσκαριν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ
μετὰ ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας ἓξ, ἐπροχειρίσθη Θεό-
δωρος ὁ Εἰρηνικὸς, ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ λόγιος, ὅς-
τις ποιμάνας τὸ χριστώνυμον ποίμνιον ἓξ ἔτη καὶ
μῆνας πέντε ἐτελεύτησεν ἐν κυρίῳ· καὶ μετ᾽ αὐτὸν
ἐπατριάρχευσε μῆνας ἓξ καὶ ἀπέθανε Μάξιμος ὁ
μοναχός. Τοῦτον διεδέχθη Μανουὴλ ὁ Φιλόσοφος,
ὅς τις ἐξώσθη μετ᾽ ὀλίγον, καὶ ἀντ᾽ αὐτοῦ ἐπρο-
χειρίσθη Γερμανὸς μοναχὸς, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη
δεκαεπτὰ καὶ μῆνας ἓξ ἀπέθανε. Τρεῖς μῆνας ἔζη-
σε μετὰ τοῦτον εἰς τὴν πατριαρχείαν ὁ Μεθόδιος.
Τὸν διεδέχθη ὁ Φιλόσοφος Μανουὴλ τὸ δεύτερον
πατριάρχης, τοῦ ὁποίου θανόντος ἔμεινεν ἀπατριάρ-
χευτος ἡ ἐκκλησία ἐνιαυτοὺς τέσσαρας. Τότε ἐπρο-
βλήθη καὶ ἐκρίθη ἄξιος τῆς πατριαρχείας ὁ σοφὸς
Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης· ἀλλ᾽ αὐτὸς ἀπέφυγε τὴν
πολυφρόντιστον καὶ ταραχώδη ταύτην ἀξίαν· καὶ
ἀντ᾽ αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ὁ μοναχὸς καὶ ἀσκητὴς Ἀρ-
σένιος ἱεροδιάκονος καὶ ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεὺς εἰς
μίαν ἑβδομάδα (Γεώργ. Ἀκροπολ. Γ΄, Δ΄ καὶ Ε΄).
Οὗτος ἐξωρίσθη εἰς τὴν Μαγνησίαν ἀπὸ τὸν αὐτο-
κράτορα Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, καὶ ἀντεισήχθη
Νικηφόρος ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης, ὅς τις ἀπέθα-
νε μετὰ ἐνιαυτὸν ἕνα. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τού-
τους (1261) ἐπαναλαβὼν ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ
τὴν μητρόπολίν του Κωνσταντινούπολιν (ἀνωτ. σελ.
116) ἔφερε πάλιν ἐκ Μαγνησίας εἰς τὴν Πατριαρ-
χείαν τὸν Ἀρσένιον.

ΜΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Βιβλίον Τέταρτον.

Ἀπὸ Ῥοδόλφου Ἀβεσβουργίου ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

(1273 — 1453.)

1. Εἰσαγωγή.

Μαζὴ μὲ τὰν ἀφανισμὸν τοῦ Ὀενσταουφικοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου καὶ μὲ τὸ τέλος τῶν σταυροφορικῶν πολέμων ἀρχίζει εἰς τὴν Εὐρώπην νέος χρόνος, ὅς τις φέρει ἠθικὸν χαρακτῆρα διάφορον τοῦ παρελθόντος. Αἱ ἰδέαι, αἵτινες ἐκίνουν ἕως τώρα τὴν Εὐρώπην, ἐμαράνθησαν καὶ ἐκρύφθησαν· τὸ μεγαλουργὸν καὶ μυθιστορικὸν ἔλειψεν ἀπὸ τὰς καρδίας, καὶ δὲν τοὺς κινεῖ πλέον εἰς πράξεις· οἱ σκοποὶ εὑρίσκονται τώρα πλησίον καὶ μικροὶ, καὶ χρειάζονται καὶ μικρὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν. Ὁ ζῆλος τῆς καταπολεμήσεως τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἀπίστων παρεχώρησεν εἰς τόσην χαύνωσιν, ὥστε αἱ χριστιανικαὶ δυνάμεις δὲν ἐσυμφώνησαν κἂν νὰ ἐμποδίσουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοῦ νὰ περάσουν εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὰ τῶν αὐτοκρατόρων δοκίμια τοῦ νὰ μορφώσουν εἰς ἓν ὅλον τὴν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν γίνονται ἀσθενέστερα, καὶ τελευτῶσι μὲ κατακερματισμὸν τούτων τῶν χωρῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ πρώτη συγκρατεῖται ἀκόμη μὲ μόνον τὸ ὄνομα. Ἡ ἱεραρχία ἐτέντωσε καθ᾽ ὑπερβολὴν τὸ τόξον, καὶ τὸ βλέπει θραυσμένον εἰς τὰς χεῖράς της· οἱ Πάπαι δὲν κάθηνται πλέον κριταὶ τῶν τῆς Εὐρώπης βασιλέων, ἐπειδὴ οἱ ἡγεμόνες καταγίνονται ἐπιμελέστερα εἰς τὰς χώρας των, καὶ γίνονται πλέον ζηλότυποι εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν. Ἡ κληρουχικὴ σύνταξις, τὴν ὁποίαν ἀπῄτει τὸ φρόνημα τῶν προτέρων χρόνων,

ἐξασθενεῖ, καὶ τὸ ἀργύριον λαμβάνει μεγαλητέραν σημασίαν εἰς τοὺς ἡγεμόνας. Πανταχοῦ ἡ ποιητικὴ κλίσις ὑποχωρεῖ εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις γεννᾷ ἐπίσημα εὑρήματα, τὰ ὁποῖα ὑφόνουσι τὸν πολιτισμὸν, καὶ ὁδηγοῦσιν εἰς παντοδαποὺς δρόμους τὸν βίον.

Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἔγεινε τὸ κτύπημα, τὸ ὁποῖον ἠσθένισε τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτης τῆς περιόδου. Διὰ τοῦτο ἀρχίζομεν ἀπὸ τοῦτο τὸ βασίλειον.

2. Γαλλία ἐπὶ Φιλίππου Γ'.

(1270 — 1285).

Λοδοβῖκον τὸν Θ'. (ἀνωτερ. σελ. 63) διεδέχθη ὁ τριακονταετὴς υἱός του Φίλιππος ὁ Γ'. Τοῦ ἔλειπε τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός του, ἀλλ' ἐπειδὴ εὕρηκεν ἥσυχον καὶ ἔνδοξον βασιλείαν, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ τὴν κυβερνήσῃ μὲ εὐτυχίαν. Ἐκράτησε τὸ βασίλειον δεκαοκτὼ ἔτη μὲ ἀδιάκοπον εἰρήνην, καὶ τὸ ἐξέτεινε μὲ τὸ Κομητάτον τῆς Τολώσης, τὸ ὁποῖον ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν θεῖον του Κόμητα τῆς Πικταυΐας (ἀνωτ. σελ. 51), ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε πολὺν χρόνον ἀκόμη ἔπειτα ἐθεωρεῖτο ὡς χωριστὴ ἐπικράτεια, καὶ μεταξὺ Λαγκεδοκίας καὶ τῆς βορείου Γαλλίας ἢ τῆς Λαγκεδουΐας ἦτο διαίρεσις, ἥτις ἐδικαιολογεῖτο καὶ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν καὶ ἀπὸ τὰ ἤθη.

Φίλιππος ὁ Γ' ἔφερεν ὀπίσω ἀπὸ τὴν Τοῦνιν τὸ σταυροφορικὸν στράτευμα τοῦ πατρός του, ἀφοῦ ἐζήτησεν ὁ βασιλεὺς τῆς Τούνιδος τὴν εἰρήνην, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου καὶ τὰ κατάλοιπα τοῦ Σικελικοῦ φόρου. Ἔφεραν τὸν νεκρὸν τοῦ ἁγίου Λοδοβίκου, καὶ ἡ πρώτη δημόσιος πρᾶξις εἰς τοὺς Παρισίους μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἦτο ἡ λαμπρὰ ἐκκομιδὴ τοῦ βασιλέως εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον, ὅπου ἦσαν οἱ παλαιοὶ τάφοι τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας. Καὶ Φίλιππος ὁ Γ' συνεβάστασε τὸ νεκροκράβατον τοῦ πατρός του. Ἐδῶ ἐφάνη παράδοξον παράδειγμα ἱερατικῆς ζηλοτυπίας. Ὁ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ματθαῖος δὲν ἐσυγχώρησε τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ἐπικράτειάν του ἕως οὗ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀγενδίκου καὶ ὁ ἐπίσκοπος Παρισίων ἐξεδύθησαν τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν των.

Ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Γ' συνέβη ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Σικελίας (ἴδε Τόμ. Δ', σελ. 580). Ὁ Φίλιππος ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τὴν τιμὴν τοῦ λαοῦ του καὶ τὴν δυστυχίαν τοῦ θείου του, καὶ ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τοῦ δορικτήτορος Πέτρου. Ὁ Πάπας Μαρτῖνος ὁ Δ' τὸν ἐβοήθησε μὲ ἀφορισμοὺς, καὶ τοῦ ἐχάρισε, μὲ τὴν συνήθη του γενναιότητα, τὸ βασίλειον τῆς Ἀραγωνίας καὶ τὸ Κομητάτον τῆς Βαρκελλόνης εἰς ἕνα τῶν νεωτέρων υἱῶν τοῦ Φιλίππου, μὲ τὴν συνθήκην νὰ μὴ ἑνωθῶσι ποτὲ μὲ τὸ Γαλλικὸν στέμμα.

Τοῦτο ὅμως δὲν ἐκατορθώθη. Ἐπέρασε μὲν ὁ Φίλιππος (1285) τὰ Πυρηναῖα μὲ στράτευμα, ἠναγκάσθη δὲ ἀπὸ σπάνιν τροφῶν καὶ ἀπὸ ἀῤῥωστίας νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος. Εἰς Περπινιακὸν ἀῤῥωστήσας ἀπέθανε τὴν 6 Ὀκτωβρ. 1285.

Φίλιππος ὁ Γ' εἶναι ἀξιοσημείωτος, ὅτι πρῶτος τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας ὕψωσε διὰ διπλώματος ἕνα πολίτην εἰς τὸν βαθμὸν τῆς εὐγενείας.

3. Φίλιππος Δ'. ὁ Ὡραῖος.

(βασιλ. 1285 — 1314.)

Τὸν διεδέχθη ὁ ἐννεαδεκαετὴς υἱός του Φίλιππος Δ' ὁ Ὡραῖος. Πλήρης ὀρθῆς συνέσεως ὁ

ἡγεμὼν οὗτος, ὅςτις δὲν ἐσάλευεν ἀπὸ τὰς βουλάς του οὔτε δι' αἰσθημάτων οὔτε διὰ δικαιωμάτων, οὔτε διὰ τῆς δυνάμεως τῆς συνηθείας οὔτε διὰ τῶν ἐπικρατουσῶν γνωμῶν, ἐπροσπάθησεν ὑπὲρ πάντας τοὺς προκατόχους του νὰ καταστήσῃ ἐλεύθερον τὸ στέμμα. Διὰ τοῦτο ἤρχισε κατὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῆς ἱεραρχίας ἀγῶνα, ὅςτις ἀνέπτυξε τὴν δύναμιν τοῦ Γαλλικοῦ βασιλείου, καὶ προσέτι ὅλου τοῦ Γερμανικοῦ κόσμου.

Τὸ πρῶτόν του ἔργον ἦτο νὰ ἐπιστρέψῃ ὁλοτελῶς τὸ στράτευμα εἰς τὴν μητρόπολιν, καὶ νὰ ἐνταφιάσῃ τὸν πατέρα του εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον. Μετὰ τοῦτο ὑπῆγεν εἰς τοὺς Ῥημούς, ὅπου κατὰ τὴν συνήθειαν ἐχρίσθη μετὰ τῆς γυναικός του καὶ ἐστέφθη (6 Ἰανν. 1286). Μεταξὺ τῶν Γαλλικῶν ὑποτελῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἐπαρουσιάσθησαν ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου διὰ νὰ κάμουν τὸν ὅρκον τῆς ὑπακοῆς, ἦτο καὶ Ἐδουάρδος ὁ Α', βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας. Μὲ πολλὴν λαμπρότητα εἰσήχθη εἰς Παρισίους (τὸ Πάσχα 1286), ἔκαμε νέαν συνθήκην μὲ τὸν νέον βασιλέα, καὶ ὑπῆγε τὴν Πεντηκοστὴν εἰς τὴν Βουρδιγάλην διὰ νὰ μεσιτεύσῃ εἰρήνην μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀραγωνίας.

Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας δὲν διήρκεσε πολὺν καιρὸν ἡ εἰρηνικὴ σχέσις. Λογοτριβὴ γενομένη κατὰ συμβεβηκὸς μεταξὺ ναυτῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Νορμανδίας ἔδωκεν εἰς τοῦτο τὴν ἀφορμήν. Ἡ ἔρις αὕτη, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἔγεινε μεταξὺ ἰδιωτῶν, ἔφερε μεταξὺ τῶν παραθαλασσίων καὶ τῶν δύω λαῶν πόλεμον τακτικόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔστεκαν μέχρι τινὸς ἀδιάφοροι καὶ οἱ δύω βασιλεῖς. Τελευταῖον ὅμως ἐμεγαλύνθη τὸ κακὸν τόσον, ὥστε εἰς μάχην, ὅπου ἐνίκησαν οἱ Ἄγγλοι, ἐφονεύθησαν δεκαπέντε χιλιάδες ἄνθρωποι. Ἀνεμίχθη λοιπὸν εἰς τὸ πρᾶγμα ὁ Φίλιππος, ἐζή-

τησεν ἱκανοποίησιν καὶ πρόστιμον ἀπὸ τὸν Ἐδουάρδον, τὸν ἔκραξεν ὡς ὑποτελῆ τῆς Γαλλίας ἔμπροσθεν τοῦ κριτηρίου του, καί, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἐφάνη πάραυτα, ἐκήρυξε δημευμένα τὰ τῆς Γασκωνίας κτήματά του. Ὁ Ἐδουάρδος (διηγοῦνται οἱ Ἄγγλοι ἱστοριογράφοι) ἐπεθύμει νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὴν ἀνάρμοστον ταύτην διαφοράν. Ἔστειλε τὸν ἀδελφόν του Ἐδεμοῦνδον μὲ πληρεξουσιότητα εἰς τοὺς Παρισίους. Ἡ βασίλισσα καὶ ἡ τοῦ Φιλίππου μήτηρ, πρὸς τὰς ὁποίας προσέδραμε παρακαλῶν, τοῦ ὑπεσχέθησαν τὴν βοήθειάν των. Ἐσυμφωνήθη, ὅτι ὁ Φίλιππος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς κυριαρχικῆς τιμῆς του πρέπει νὰ παραλάβῃ ὅλην τὴν Γυϊένναν παρεκτὸς τριῶν πόλεων Βορδιγάλης, τῆς ἐν Ἀκυϊτανίᾳ Βαϊόνης καὶ Ῥεόλης, καὶ προσέτι ὁμήρους ἐκ τῶν προκρίτων κατοίκων τῶν πόλεων, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ φαινόμενον· ὅλα δὲ νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ὀπίσω μὲ ἀνακαίνισιν τῆς κληρουχίας, ἐὰν παρακαλέσουν περὶ τούτου αἱ βασίλισσαι. Ὁ Ἐδουάρδος εὐχαριστήθη τόσον μὲ τὰ προβλήματα ταῦτα, ὥστε πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐντελοῦς εἰλικρινείας του ἐπρόσφερε καὶ τὴν μητρόπολιν Βορδιγάλην.

Τοιουτοτρόπως ἐκυριεύθη τὸ μέγα Δουκάτον ἀπὸ τοὺς βασιλικούς, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπρόσμεναν τὴν ἐκ γενναιότητος τοῦ Φιλίππου ἀπόδοσίν του. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ὁ Ἐδουάρδος, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας τοῦ ἐμήνυσεν ὅτι ἡ βασιλικὴ Βουλὴ θέλει ἀνακρίνειν τὸ πρᾶγμα! Μετά τινας προφάσεις ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ τοὺς Παρισίους οἱ Ἀγγλικοὶ πρεσβευταί, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐκαλέσθη πάλιν εἰς τὸ κριτήριον, καὶ μετὰ τοῦτο ἡνώθη τὸ Δουκάτον τῆς Γυϊέννης μὲ τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας δι' ἀποφάσεως τοῦ βασιλικοῦ βουλευτηρίου (1293).

Ἤξευράν πολλὰ καλά, ὅτι ὁ Ἐδουάρδος ἦτο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀν-

τισταθῇ εἰς ταύτην τὴν ἀπόφασιν. Ἐνήργησε μὲν
συμμαχίαν κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀλλ' αὕτη τὸν ἐβο-
ήθησεν ὀλίγον καὶ τοῦ ἐξώδευσε πολλά. Ἐπειδὴ
ἐκίνησε διὰ πολλῶν χρημάτων εἰς συμμαχίαν τὸν
βασιλέα τῆς Γερμανίας Ἀδόλφον τὸν ἐκ Νασσοβίας,
συνέδησεν ὁ Φίλιππος μὲ τὸν Κόμητα τῆς Βουργον-
δίας Ὄθωνα ὠφελιμωτάτην συνθήκην, διὰ τῆς ὁποί-
ας ὑπεσχέθη ὁ δεύτερος νὰ δώσῃ τὴν μονογενῆ του
θυγατέρα εἰς ἕνα Γαλλικὸν πρίγκιπα, καὶ νὰ ἀπο-
σπάσῃ τὴν μέχρι τοῦδε κληρούχημα Γερμανικὸν οὖσαν
ἐπικράτειάν του ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ νὰ τὴν ὑπο-
τάξῃ εἰς τὴν Γαλλικὴν κυριαρχίαν. Καὶ τοῦτο
δὲ τὸ ἄτοπον δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδισθῇ διὰ τὴν
ἀδυναμίαν τοῦ τότε Γερμανικοῦ βασιλέως. Τὸ με-
γαλήτερον λοιπὸν πλῆθος τῶν Γάλλων ἐδίωξε πάρ-
αυτα τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὰ περισσότερα μέρη τῆς
Γυϊέννης καὶ προσέτι ἕνας Γαλλικὸς στόλος ἄρα-
ξεν εἰς τὴν Δοῦβριν, καὶ ἔκαυσε τὴν πόλιν ταύτην·
ἐξ ἐναντίας δὲ οἱ Ἄγγλοι κατηρήμαξαν τὴν Νορ-
μανδίαν.

Ὁ Ἐδουάρδος μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἡγεμό-
νων τῆς Γαλλίας εἵλκυσεν εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν τῆς
Φλανδρίας Κόμητα, Βέϊτον Β', ὅς τις ἦτο παρωργισμέ-
νος κατὰ τοῦ Φιλίππου, διότι οὗτος τοῦ ἔκρινεν
ἀδίκως μίαν λογοτριβὴν, τὴν ὁποίαν εἶχε μὲ τοὺς
πολίτας τοῦ Γανδαυΐου. Ὁ Βέϊτος ὑπεσχέθη εἰς τὸν
βασιλέα τῆς Ἀγγλίας τὴν μεγαλητέραν του θυγατέ-
ρα διὰ τὸν υἱόν του, καὶ νὰ πολεμήσῃ τὸν Φίλιπ-
πον λαμβάνων ποσότητα τινὰ ἀργυρίου διὰ τὴν δα-
πάνην. Ὁ Φίλιππος ἔμαθε τὰ πάντα, ὑπεκρίθη
ὅμως ὅτι δὲν ἤξευρε τίποτε, καὶ ἐπροσκάλεσε φιλι-
κῶς τὸν Κόμητα μετὰ τῆς γυναικός του εἰς τὸ Κορ-
βέλιον. Ὑπῆγαν, καὶ παρευθὺς ἐφυλακώθησαν.
Ὁ ἔντρομος Βέϊτος ὑπεσχέθη νὰ ἀναιρέσῃ ὅλα, καὶ
ὁ Φίλιππος, διὰ νὰ εἶναι ἀσφαλὴς, ἐζήτησεν ἐν-

έχυρον τὴν αὐτὴν θυγατέρα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπο-
σχεθῆν ὁ πατὴρ εἰς τὸν Ἀγγλικὸν Πρίγκιπα.

Ἀλλ' ὁ Κόμης Βέϊτος ἀπολυθεὶς ἀπὸ τὴν φυ-
λακὴν ἀνενέωσε μὲ ζῆλον μεγαλήτερον τὴν μὲ τὸν
Ἐδουάρδον συμμαχίαν, ἐσύναξε στρατεύματα, καὶ
ἐπροσπάθει νὰ ἐλευθερώσῃ μὲ βίαν τὴν θυγατέρα
του. Ὁ Φίλιππος φοβεριζόμενος ἀπὸ δύω ἐχθροὺς
ἔβαλεν ὅλα του τὰ δυνατὰ νὰ βασταχθῇ καὶ κατὰ
τῶν δύω. Πολεμικὸν ἀργύριον ὑπεχρεώθησαν καὶ
ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ νὰ τοῦ δώσουν *). Διὰ νὰ μὴ
λυπήσῃ τοὺς ἄλλους Βαρῶνας, τοὺς ἔκαμε μικράς
τινας χάριτας· τὸν Κόμητα τῆς Βρετανίας Ἰωάννην
τὸν Ἀγαθὸν ἀνέδειξε Δοῦκα καὶ Πατρίκιον. Τοὺς
δανειστὰς ἐμπόδισεν διαρκοῦντος τοῦ πολέμου νὰ
λαμβάνουν ἐνέχυρα ἀπὸ πτωχοὺς εὐγενεῖς, καὶ
εἰς ὅλον τὸ βασίλειον ἐξέδωκε πρόσταγμα νὰ ἀνα-
βληθοῦν ὅλοι οἱ μερικοὶ πόλεμοι ἕως τῆς τελει-
ώσεως τῆς Φλανδρικῆς ἐκστρατείας.

Μὲ ὅλα ταῦτα ἔβλεπεν ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὴν
Ἀγγλίαν. Ὁ Ἐδουάρδος εἶχεν ἤδη κάμειν ὑποτε-
λῆ φόρου τὸν τῆς Σκωτίας βασιλέα Ἰωάννην, ὅταν
ὁ Φίλιππος συνεφώνησε μὲ τὸν δεύτερον νὰ τοῦ
δώσῃ μίαν του θυγατέρα εἰς τὸν υἱόν του, καὶ τὸν
ἔκαμε νὰ λύσῃ τὴν εἰρήνην μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Καὶ
τοὺς ἀγρίους δὲ κατοίκους τῆς Βαλλίας, πρὸ ὀλί-
γου ὑποταχθέντας εἰς τὸν Ἐδουάρδον, ἐκίνησεν εἰς
ἐπανάστασιν ὁ Φίλιππος, καὶ τοῦ ἔδωκε τόσας ἀσχο-
λίας, ὥστ' ἐκεῖνος ἐλησμόνησε τὴν ἐξανακυρίευσιν
τῆς Γυϊέννης.

---

*) Κατὰ τὸ 1291 ἔτος Μαΐου 1 ἐσήκωσε διαμιᾶς ἔξαφνα ὅλους τοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν κατοικοῦντας Ἰταλοὺς ἀργυραμοιβοὺς μὲ πρόφασιν, ὅτι ἀφανίζουσι τὸν λαὸν μὲ τοὺς ὑπερβολικοὺς τόκους. C'étoit un beau banquet, λέγει ὁ Μεζεράης.

4. Ὁ Φίλιππος ἀντιφέρεται πρὸς τὸν Πάπαν Βονιφάτιον τὸν Η'.

Τὸ ἐπισημότατον ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἐγενήθη ἀπὸ ταύτην τὴν ἔριν, ἦτο ἡ ταπείνωσις τῆς μέχρι τοῦδε ὑπερηφανωτάτης Παπικῆς καθέδρας. Ταύτην ἀνέβη τὸ 1294 ἔτος Βονιφάτιος ὁ Η', ἀνὴρ ὑπερήφανος, ὅς τις δὲν εἶχε μικρότερον σκοπὸν εἰμὴ νὰ προαγάγῃ τὸ ἔργον Γρηγορίου τοῦ Ζ', καὶ Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. Ἀλλ' ὁ σκοπός του ἐματαιώθη ἀπὸ τὴν σταθερότητα Φιλίππου τοῦ Ὡραίου.

Εὐθὺς ἀφοῦ ἔλαβεν ὁ Βονιφάτιος τὸ παπικὸν ἀξίωμα, ἐπρόσταξεν, ὡς διωρισμένος νὰ καθιστῇ εἰρήνην μεταξὺ λαῶν καὶ ἡγεμόνων, τοὺς δύω βασιλεῖς νὰ καταπαύσουν τὸν πόλεμον καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν εἰς τὰς διαφοράς των κρίσιν του. Ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας στενοχωρούμενος ἀπὸ τοὺς Σκώτους ὑπήκουσεν εἰς τὸν Πάπαν· ὁ δὲ Φίλιππος τοῦ ἀπεκρίθη: Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας δὲν εἶναι συνειθισμένος νὰ δέχεται νόμους εἰς πολιτικὰ πράγματα· ἡ μὲ τὴν Ἀγγλίαν διαφορά του δὲν εἶναι θρησκευτικὴ, καὶ εἰς τὸν Πάπαν πρέπουσι συμβουλαὶ καὶ ὄχι προσταγαί. Ὁ βασιλεὺς ἦτο παρωργισμένος προσέτι, διότι ὁ Πάπας οἰκειοποιήθη τὸν Κόμητα τῆς Φλανδρίας, καὶ ἐζήτησε νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τούτου ἔμπροσθέν του ὁ Φίλιππος.

Ὁ Βονιφάτιος εὕρηκε μετὰ ταῦτα ἀφορμὴν ἄλλην νὰ κάμῃ αἰσθητὴν εἰς τὸν βασιλέα τὴν ἐξουσίαν του. Ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος διὰ τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου εἶχε συνάξειν φόρους ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας τοῦ βασιλείου του, ἐξέδωκεν ὁ Πάτος ἀφορισμὸν κατὰ τῶν ὅσοι φορολογοῦσι τὰς ἐκκλησίας (1296). Ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ Φίλιππος ἐξέδωκε πρόσταγμα νὰ μὴ ἐκβαίνουν ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν του ἀργύρια ἢ ἄλλα πολύτιμα πράγματα· καὶ πρὸς τὸν ἀφορισμὸν ἔκαμε τὴν πρέπουσαν ἀπόκρισιν. Οἱ βασιλεῖς, εἶπεν ἀποκρινόμενος, ἐμεταχειρίζοντο τὰ τῆς μεγαλειότητος δίκαιά των, πρὶν ἀκόμη γείνῃ μέρος τῆς πολιτείας ὁ κλῆρος. Τὰ τῶν ἱερέων προνόμια δὲν πρέπει νὰ βλάπτωσι τὴν κοινὴν εὐτυχίαν. Οἱ ἱερεῖς εἶναι μέλη τῆς πολιτείας, καθὼς καὶ οἱ λαϊκοὶ, καὶ πρέπει νὰ συνυποφέρωσι τὰ βάρη της τόσον δικαιότερα, ὅσον αὐτοὶ ὁρίζουσι μεγαλώτατα κτήματα. Εἶναι θεαρεστότερον νὰ δίδωσι τοὺς θησαυρούς των διὰ τὴν κοινὴν τῆς χώρας σωτηρίαν παρὰ νὰ τοὺς ἀσωτεύωσιν εἰς ἀγύρτας καὶ παλλακίδας. Νὰ μὴ φορολογῶμεν τοιούτους ἱερεῖς εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ βοηθῶμεν τοὺς ἐχθρούς μας. „Ἡμεῖς, λέγει ὁ ἐπίλογος τῆς ἐπιστολῆς, τιμῶμεν μὲ πίστιν καὶ σέβας τὸν Θεὸν, καὶ σεβόμεθα τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς λειτουργούς της, ἀλλὰ δὲν φοβούμεθα ἀνοήτους καὶ ἀδίκους φοβερισμοὺς, διότι ἐλπίζομεν πάντοτε ὅτι θέλει μᾶς δικαιώσειν ἡ τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνία. Δὲν παρήκουσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ὑποτελὴς τῆς ἡμετέρας βασιλείας, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ κριτήριόν μας; Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθημεν νὰ δημεύσωμεν τὰ ὑποστατικά του. Τίς ἡγεμὼν δὲν θέλει πράξειν οὕτως εἰς τοιαύτην περίστασιν; Καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ τῆς Γερμανίας δὲν ἔχει δίκαιον νὰ παραπονῆται διὰ τὴν δήμευσιν τοῦ κομητάτου τῆς Βουργονδίας, ἐπειδὴ, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐφοβέρισεν ἐναντίον μας κακὰ μεγαλήτερα.“ Ἔγραφε δὲ καὶ ὁ Γαλλικὸς κλῆρος εἰς τὸν Πάπαν νὰ μὴ ἐγγίξῃ πλέον τὴν χορδὴν ταύτην, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ μεγιστᾶνες, εἰς ὅσων τὰς ἐπικρατείας εὑρίσκονται ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, ἐμποροῦν νὰ παροργισθῶσιν ἐπίσης καθὼς καὶ ὁ βασιλεύς.

Ὁ κατὰ τῆς Φλανδρίας πόλεμος ἤρχισε τελευταῖον τὸ 1297 ἔτος. Εἰς τὸ Κομπένδιον ἐσυνάχθη τὸ στράτευμα, καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς

Πεντηκοστῆς ἀνέδειξεν ὁ Φίλιππος ἱππότας τὸν ἀδελφόν του Λοδοβῖκον καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἄλλους Κόμητας καὶ μεγιστᾶνας. Ἡ ἐκστρατεία κατελεηλάτησε τὰ ἐχθρικὰ χωρία, καὶ οἱ πολῖται τῆς Λίλλας ἐτρόμαξαν τόσον, ὥστε παρὰ θέλησιν τοῦ ἡγεμόνος των παρεδόθησαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ἤνοιξαν τὰς πύλας χωρὶς ἀντίστασιν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας εἶχε περάσειν εἰς τὸ Γανδαΰϊον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ τὸν σύμμαχόν του. Τελευταῖον, ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ὁ χειμών, ἔγεινεν ἐκεχειρία, διὰ τῆς ὁποίας ἐβάσταξαν οἱ Γάλλοι ὅσας εἶχαν πόλεις, καὶ ὁ Φίλιππος ὑπέστρεψεν εὐχαριστημένος εἰς τοὺς Παρισίους τὴν πρώτην Νοεμβρίου.

Ὁ Πάπας, αἰσθανόμενος μετὰ λύπης ἐμποδιζόμενα τὰ εἰσοδήματάτου εἰς τὴν Γαλλίαν, ἠναγκάσθη νὰ ὑπενδώσῃ, καὶ ἔκαμε περὶ τοῦ προτέρου του ἀφορισμοῦ τοιαύτην ἐξήγησιν, ὥστ' ἐσηκόνετο ἐκ μέσου πᾶν σκάνδαλον. Προσέτι ἐκανόνισεν ἅγιον τὸν Λοδοβῖκον τὸν Θ'. μὲ πομπὴν μεγάλην, ἀφοῦ πολλοὶ ἐμαρτύρησαν, ὅτι ἴδαν τὸν βασιλέα τοῦτον, ζῶντα ἀκόμη, ὅτι ἔκαμεν ἑξήκοντα τρία θαύματα. Μετὰ τοιαύτας φιλοφροσύνας κατήργησε καὶ ὁ Φίλιππος τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς τοῦ ἀργυρίου ἐξαγωγῆς.

Ἐδέχθη προσέτι ὁ Φίλιππος καὶ τὴν περὶ εἰρήνης μεσιτείαν τοῦ Πάπα, ἀλλὰ μὲ ῥητὴν ἐξήγησιν, ὅτι εἰς τοῦτο θεωρεῖ τὸν Πάπαν ὡς ἰδιώτην μόνον καὶ φίλον. Τὰ ἄρθρα ὅμως τῆς εἰρήνης, τὰ ὁποῖα ἐσύνθεσε μὲ τίμιον ζῆλον ὁ Πάπας, ἐφάνησαν εἰς τὸν Φίλιππον καθ' ὑπερβολὴν χαριστικὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας· ὥστε τὰ ἀπέῤῥιψε μὲ ὀργὴν καὶ ἀνενεώθη ὁ πόλεμος κατὰ τὸ ἐφεξῆς ἔτος (1298). Ὅλη ἡ Φλανδρία ἐκυριεύθη τώρα παρεκτὸς τοῦ φρουρίου τοῦ Γανδαυΐου. Ὁ Κόμης Βεΐτος, ἐγκαταλελειμμένος ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, εὑρέθη εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, καὶ προσέπεσεν εἰς τὸν Κόμητα Βαλεσίου. Οὗτος δὲ τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ ὑπάγῃ εἰς Παρισίους μετὰ τῶν υἱῶν του, καὶ νὰ προσπέσῃ εἰς τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ βασιλέως. Ὑπῆγε καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Ὁ Φίλιππος ἐσιώπησεν ἱκανὴν ὥραν, τελευταῖον τοῦ εἶπε μὲ κατήφειαν, ὅτι τοῦ χαρίζει τὴν ζωὴν, ἀλλὰ δὲν δέχεται τὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του γενομένην συνθήκην ὡς παρὰ γνώμην του. Μετὰ τοῦτο ὁ Κόμης καὶ τεσσαράκοντα μεγιστᾶνες τῆς Φλανδρίας ἐφυλακώθησαν εἰς τὸ Κομπένδιον, οἱ δὲ υἱοίτου εἰς ἄλλα φρούρια. Ὁ Φίλιππος ἐσύναψεν ὅλην τὴν Φλανδρίαν μὲ τὸ βασίλειόν του, καὶ τὴν ἐκυβέρνα μὲ διοικητήν του (1299).

Ὁ Βονιφάτιος πειραχθεὶς διὰ τὴν ἀποβολὴν τῆς μεσιτείας του καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα πράγματα ἐμετανόησεν, ὅτι ἔγεινε συγκαταβατικὸς, καὶ ἔλαβε πάλιν ἐχθρικὰ μέσα κατὰ τοῦ βασιλέως. Ἐζήτησε μὲ μεγάλην ἐπιμονὴν καὶ σπουδὴν τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Κόμητος τῆς Φλανδρίας, ἐμπόδισε τὸν κλῆρον νὰ δίδῃ φόρους τοῦ λοιποῦ εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν, ὅπου ἀπέδειχνεν ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ὁ τρόπος τῆς κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως χρειάζονται ἀναγκαίως μεταῤῥύθμισιν, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο συγκαλεῖ εἰς τὴν Ῥώμην σύνοδον ὅλων τῶν ἱερέων καὶ τῶν θεολόγων τῶν πανεπιστημίων τῆς Γαλλίας διὰ νὰ συμβουλευθῶσι τὸν τρόπον τῆς βελτιώσεως. Ἡ τελευταία αὕτη ἐπιστολὴ, ὅπου ἐξεφωνήθη αὐστηρότατα, ὅτι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία τοῦ βασιλέως εἶναι καθ' ὅλα ὑποτεταγμένη εἰς τὴν Παπικὴν, παρώργισε καθ' ὑπερβολὴν τὸν Φίλιππον. Κατὰ τοῦ τελευταίου τούτου δόγματος ἔκαμε τὴν ἐφεξῆς ἀξιοσημείωτον ἀπόκρισιν.

„Φίλιππος ἐλέῳ θεοῦ βασιλεὺς τῶν Γάλλων,

τῷ νομιζομένῳ Πάπᾳ Βονιφατίῳ μικρὸν ἢ οὐδένα ἀσπασμόν. Γινωσκέτω ἡ σὴ παραφροσύνη, ὅτι ἡμεῖς εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα δὲν εἴμεθα κἀνενὸς ὑπήκοοι, ὅτι τῶν ἐνοριῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν ἡ φροντὶς ἀνήκει εἰς ἡμᾶς κατὰ τὸ βασιλικὸν δίκαιον, ὅτι εἰς ὅσους ἱερεῖς ἐδώκαμεν ἐνορίας καὶ εἰς ὅσους θέλομεν δώσειν, εἶναι καλῶς δεδομέναι, ὅτι τοὺς προεστῶτας αὐτῶν θέλομεν ὑπερασπισθῆν σταθερῶς κατὰ πάσης προσβολῆς ἐναντίων. Ὅς τις δὲ φρονεῖ ἄλλως, τὸν τοιοῦτον νομίζομεν τρελὸν καὶ παράφρονα. Ἐδόθη ἐν Παρισίοις κτλ.“ *).

Ἐν ταὐτῷ δὲ ὁ Φίλιππος τοὺς μὲν ἱερωμένους ἀπηγόρευσε νὰ ἀπέρχωνται εἰς Ῥώμην, τὴν δὲ Παπικὴν ἐπιστολὴν ἐπρόσταξε νὰ ῥίψουν δημοσίως εἰς τὸ πῦρ ἐν Παρισίοις ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ διὰ τυμπάνων προεκηρύχθη εἰς ὅλους ἡ τελετὴ αὕτη (12. Φεβρ. 1302). Μετὰ δὲ τοῦτο ἐπρόσταξε νὰ συγκαλεσθῇ συμβούλιον εἰς Παρισίους τὴν 10. Ἀπρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἀπεσταλμένοι τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, καὶ κατὰ πρῶτον ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων ἐσυνῆλθαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου. Τοιουτοτρόπως ἤλπιζεν ὁ βασιλεὺς νὰ οἰκειωθῇ τὸν παρωργισμένον ἄλλως λαὸν διὰ τὰ βάρη τῆς βασιλείας. Ἐπρόβαλεν ἐγγράφως ὅλα τὰ αὐθάδη θελήματα τοῦ Πάπα, καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ πᾶσαν κλάσιν τῶν ἀντιπροσώπων ἀπόκρισιν ἀποφαντικὴν, ἂν θέλουν νὰ θυσιάσουν τὴν ἀρχαιοτάτην ἐλευθερίαν τῶν τῆς Γαλλίας βασιλέων εἰς τὸν Πάπαν, ἢ νὰ περιορίσουν τὰς καταχρήσεις τοῦ Πάπα καὶ τοῦ κλήρου διὰ σοφῶν διαταγῶν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας.

*) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι παρῳδία Παπικῆς ἐπιστολῆς, ἥτις ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν βασιλέα μετ᾽ ἄλλης μακροτέρας, τῆς ὁποίας ἀπεδώκαμεν ἀνωτέρω τὰ περιεχόμενα, διά τινος τοποτηρητοῦ. Ἀλλ᾽ ἀμφιβάλλεται ἡ γνησιότης καὶ τῆς τοῦ Πάπα καὶ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης.

„Σᾶς βεβαιόνω (οὕτως ἐτελείονεν ὁ λόγος) ὅτι εἶμαι ἕτοιμος νὰ θυσιάσω εἰς τὸ κοινὸν καλὸν ὅλην μου τὴν περιουσίαν καὶ τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὰ τέκνα μου.“

Οἱ Βαρῶνες καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων ἐμακρύνθησαν εἰς χωριστὸν τόπον, ἐσυμβουλεύθησαν πρῶτον, καὶ ἔπειτα, μ᾽ ὅλον ὅτι ὁ Πάπας ἐπροστάτευε τρόπον τινὰ τὰ δίκαιά των κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀπεκρίθησαν διὰ στόματος τοῦ Κόμητος Ἀρτεσίας, ὅτι προτιμῶσι τὸν θάνατον παρὰ νὰ περιορισθῇ ἡ ἐλευθερία τοῦ βασιλέως των ἀπὸ τὸν Πάπαν ἢ ἀπὸ ἄλλον ὁποιονδήποτε. Τώρα ἐζητήθη καὶ ἡ ἀπόκρισις τῶν ἀρχιερέων. Οὗτοι ὅμως ἐπαρακάλεσαν νὰ τοὺς δοθῇ καιρὸς σκέψεως, καὶ προσέτι ἄδεια νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν· φοβεριζόμενοι δὲ, ὅτι θέλουν κηρυχθῆν ἐχθροὶ τῆς πολιτείας, ἐὰν δὲν ὁμοψηφήσωσι μὲ τοὺς κοσμικοὺς, ὑπεσχέθησαν ὅτι θέλουν ὑπερασπισθῆν τὴν τοῦ βασιλέως ἐλευθερίαν, καὶ ἔγραψαν πάλιν εἰς τὸν Πάπαν μετὰ θερμῶν δεήσεων νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα δοκίμιά του.

Ἀλλ᾽ ὁ Βονιφάτιος δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆρξαν πάντοτε τροπαιοῦχοι οἱ μεγάλοι προκάτοχοί του. Ἔστειλε σφοδρότατα γράμματα εἰς τὴν Γαλλίαν, ὠνείδισεν ἰσχυρότατα τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ βασιλέως, ἐβεβαίονε μὲ θρασύτητα, ὅτι ἦτο κύριος ὅλου τοῦ κόσμου *), ὑπεμίμνησκε τὸν βασιλέα τοὺς προκατόχους του, οἱ ὁποῖοι πάντοτε ἐκινδύνευαν νὰ ἐκθρονισθοῦν ἀπὸ τὸν Πάπαν, καὶ τὸν ἐφοβέριζε

*) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα ἐτελείονε μὲ τὰ λόγια ταῦτα: „Φανερόνομεν καὶ διακηρύττομεν, ὅτι ἡ πίστις: πᾶν ἀνθρώπινον δημιούργημα ὑπόκειται εἰς τὸν Πάπαν τῆς Ῥώμης, εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν μέλλουσαν μακαριότητα.“

τὸ αὐτὸ, ἐὰν ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἀπείθειάν του. Εἰς τὴν σύνοδον, τὴν ὁποίαν ἐσυγκρότησεν ἐν Ῥώμῃ τὴν 30. Ὀκτωβ. 1302, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθησαν τῷόντι ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα τῆς Γαλλίας ἀρχιερεῖς ἐπανελήφθησαν αἱ ἀποφάσεις αὗται καὶ ἐπεκυρώθησαν.

Ὁ Φίλιππος, ὅστις εἰς τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον ἀγῶνα ἐμεταχειρίσθη εὐσυλλόγιστον δολιότητα, ἐκαθαίρεσεν ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας των τοὺς εἰς τὴν Ῥώμην εὑρεθέντας ἀρχιερεῖς τῆς Γαλλίας, καὶ ἐπρόσταξε νὰ συναθροισθῇ νέον συμβούλιον εἰς Παρισίους τὴν 12. Μαρτίου 1303, διὰ νὰ προσβάλῃ ἀμέσως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του. Εἰς τοῦτο τὸ συμβούλιον ὡμίλησεν ὁ περίφημος Βιλέλμος Νογαρέτος, ὅς τις ἐκ νομοδιδασκάλου τοῦ ἐν Μονσπηλίῳ πανεπιστημίου ἔγεινε διὰ τῆς φρονήσεώς του λειτουργὸς τοῦ βασιλέως, καὶ μετέπειτα Καγκελλάριος. Ἔκαμε κατὰ τοῦ Βονιφατίου πολλοτάτας κατηγορίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐσυμπέρανεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τιμᾶται ὡς νόμιμος Πάπας, ἀλλὰ μάλιστα πρέπει νὰ παρακαλεσθῇ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ νὰ συγκαλέσῃ σύνοδον ἀρχιερέων, ἥτις νὰ καθαιρέσῃ μὲν αὐτὸν, νὰ δώσῃ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἄλλον ἄξιον προεστῶτα. Ἔχει δὲ καὶ χρέος ὁ βασιλεὺς νὰ κάμῃ τοῦτο, ἐπειδὴ ὡρκίσθη νὰ εἶναι ὑπερασπιστὴς τῆς ἐκκλησίας. Εἰς τὸ τέλος ἐπαρακάλεσε νὰ καταγραφῇ τοῦτο τὸ πρόβλημά του εἰς τὰ πρακτικὰ, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγεινε.

Μετὰ τοῦτο ἠκολούθησε τελευταῖον ὁ ἀφορισμὸς, ὅστις ἐδημοσιεύθη εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐδόθησαν προσταγαὶ εἰς τοὺς ἱερωμένους νὰ ὑπάγουν χωρὶς καιροῦ ἀναβολὴν εἰς τὴν Ῥώμην. Ὁ Φίλιππος ἐφυλάκωσε τοὺς πρεσβευτὰς, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ φέρουν τὸ ἀφοριστικὸν καὶ εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ ἐπροσκάλεσε τοὺς ἀντιπροσώπους

τῶν κοινοτήτων νὰ συνέλθωσιν εἰς συμβούλιον εἰς Καισαρόδουνον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Παπικοῦ τοποτηρητοῦ.

Ὁ τοποτηρητὴς ἀνεχώρησε πάραυτα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν· ὁ Βονιφάτιος ἐχάρισε τὸ βασιλικὸν στέμμα τῆς Γαλλίας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας Ἀλβρέχτον, ὅς τις ὡς φρόνιμος δὲν τὸ ἐδέχθη. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐταράττετο ἀπὸ ἐσωτερικὰς συγχύσεις.

Τὴν 13. Ἰουνίου 1303 συνεκροτήθη τρίτον συμβούλιον εἰς Λυπάραν. Εἰς αὐτὸ ἀνέγνωσεν ὁ ἱππότης Βιλέλμος Πλασιανὸς εἴκοσι ἐννέα ἄρθρα, τὰ ὁποῖα περιεῖχαν παραξενωτάτας κατηγορίας κατὰ τοῦ Πάπα. Ἐδῶ ἀπεφασίσθη ἐκ νέου ἡ ἀναγόρευσις νέου Πάπα καὶ ἡ συγκρότησις γενικῆς συνόδου, καὶ ἐστάλθησαν πρέσβεις εἰς τὰς ἐπαρχίας διὰ νὰ λάβωσιν ἐγγράφους τὰς περὶ τούτων γνώμας τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν λαϊκῶν. Ἡ ἱστορία τῆς δεκάτης ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος ἔχει παράδειγμα τοῦ ἀποτελέσματος τοιούτων γνωμοδοτημάτων. Καθεὶς εὐχαριστεῖται νὰ ὑπογραφῇ, διὰ νὰ εἶναι μόνον ἥσυχος. Ὅσοι δὲν ἤθελαν νὰ ὑπογραφοῦν, ἐφοβερίζοντο ὅτι θέλουν ἐξορισθῆν ἀπὸ τὴν χώραν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδῶ ἐσυναθροίσθη θαυμαστὸν πλῆθος ὑπογραφῶν.

Ἐξ ἐναντίας δὲ Βονιφάτιος ὁ Η΄. συνεκρότησε νέον συμβούλιον εἰς τὴν Ἀναγνίαν, ὅπου ἐσυντάχθησαν πολλαὶ νέαι ἐπιστολαὶ κατὰ Φιλίππου τοῦ Δ΄. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν ἀπεδείχθη ὁ βασιλεὺς ἀνάξιος τῆς βασιλείας, οἱ ὑπήκοοί του ἀπελύθησαν τοῦ ὅρκου, καὶ ὅλαι αἱ μετ' αὐτοῦ γενόμεναι συνθῆκαι ἐσχίσθησαν ὡς ἄκυροι. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔμελλε νὰ δημοσιευθῇ τὴν 8. Σεπτεμβρίου 1303. Ἀλλ' ἡ τόλμη Βιλέλμου τοῦ Νογαρέτου ἔδωκε πάντη ἀπροσδόκητον ἔκβασιν εἰς τὴν σύνοδον. Διότι οὗτος ὑπῆγεν ἀπὸ τὸν Μάρτιον ἀκόμη εἰς

τὴν Ἰταλίαν μυστικῶς μὲ πολὺ ἀργύριον, οἰκειώθη ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Πάπα, καὶ ἐξαιρέτως Καρδιναλίους τινὰς, τοὺς ὁποίους εἶχε καθαιρέσειν αὐτὸς, καὶ ἐσχημάτισε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀναγνίᾳ φατρίαν κατὰ τοῦ Πάπα. Ὅταν ὅλα ἡτοιμάσθησαν, ἔξαφνα ἐμβῆκεν εἰς τὴν πόλιν λόχος ἐνόπλων στρατηγούμενος ἀπὸ τὸν Βιλέλμον Νογαρέτον καὶ ἀπὸ ἕνα ἐπίσημον Ῥωμαῖον Σκιάραν Κολόνναν, θανάσιμον τοῦ Πάπα ἐχθρὸν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐξορίσειν οὗτος ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, πολλὰ πρωῒ (1. Σεπτεμβ. 1303) καὶ ἐκυρίευσε τὸ Παπικὸν παλάτιον χωρὶς ἀντίστασιν, καὶ μὲ κραυγὰς μεγάλας: „Ἀποθανέτω ὁ Πάπας Βονιφάτιος! Ζήτω ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας!“ Ὅλοι οἱ Καρδινάλιοι ἔφυγαν, τοῦ Πάπα οἱ θησαυροὶ ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὁ Πάπας, ὅς τις ἕως εἰς ταύτην τὴν στιγμὴν ἔδειξε σταθερότητα καὶ ἀξίαν, ἐφυλακώθη εἰς τὸν οἰκίσκον του καὶ ἐφυλάττετο μὲ αὐστηρότητα. Ἀλλ' ἀφοῦ ἦλθαν εἰς ἑαυτοὺς οἱ πολῖται τῆς Ἀναγνίας ἐντράπησαν διότι ἐξαφνίσθησαν ἀπ' ὀλίγους, ὥρμησαν κατὰ τῆς ἀδυνάτου φρουρᾶς, τὴν ἐδίωξαν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ οὕτως ἠλευθέρωσαν τὸν Πάπαν τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς φυλακῆς του. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἀῤῥωστήσας ἐκ λύπης ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης τὴν 11. Ὀκτωβ. 1303.

5. Ἀκολουθία τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος δὲν ἠρκέσθη εἰς ἀργὴν χαρὰν διὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην νίκην του, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ τὴν μεταχειρισθῇ ὅλως πρὸς ὄφελός του. Ὁ ταχὺς θάνατος τοῦ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βονιφατίου ἐκλε-

χθέντος Πάπα Βενεδίκτου Θ'. (1304), τοῦ ἐπρόσφερεν εὐτυχῆ ἀφορμὴν εἰς τοῦτο. Οἱ Καρδινάλιοι ἐμερίσθησαν εἰς δύω φατρίας, Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν, καὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἠδύναντο νὰ συμβιβασθοῦν περὶ τῆς ἐκλογῆς, ἕως οὗ ὁ δόλιος Καρδινάλιος Δουπράτιος, ἀρχηγὸς τῆς Γαλλικῆς φατρίας, ἐμεταχειρίσθη τὴν ἐφεξῆς ἀπάτην. Ἑκατάπεισε τοὺς ἐναντίους ἐκεῖνοι μὲν νὰ προβάλουν τρεῖς ὑποψηφίους, ἡ δὲ Γαλλικὴ φατρία νὰ ἐκλέξῃ ἕνα ἐκ τῶν τριῶν τούτων. Ἡ Ἰταλικὴ φατρία ἐπίστευεν ὅτι εἶναι ἀσφαλὴς προβάλλουσα τρεῖς φανεροὺς ἐχθρογάλλους, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο εἷς καὶ ὁ τῆς Βορδιγάλης ἀρχιεπίσκοπος Βερτράνδος, ὅς τις ὅλην τὴν εὐτυχίαν του ἐχρεώστει εἰς Βονιφάτιον τὸν Η'. Ὁ Φίλιππος μαθὼν τὴν ἀπόφασιν συνωμίλησε πάραυτα μὲ τὸν Βερτράνδον, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι ἐμπορεῖ νὰ γείνῃ Πάπας, ἐὰν στέρξῃ τινὰς συνθήκας. Πλήρης χαρᾶς ὁ Βερτράνδος ἔστερξε τὰς συνθήκας μεθ' ὅρκου, μόνον διὰ νὰ λάβῃ τὸ Παπικὸν ἀξίωμα. Αἱ συνθῆκαι ἦσαν νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Κολώνας, νὰ καταδικασθῇ ἡ μνήμη τοῦ Πάπα Βονιφατίου, νὰ γείνῃ ἡ ἐπικύρωσις τῆς δεκάτης διὰ πέντε ἔτη, καὶ ἡ μὲ τὴν ἐκκλησίαν φιλίωσις τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως.

Ἐὰν ἐσυμφωνήθη μυστικῶς καὶ ἡ εἰς Γαλλίαν μετάθεσις τῆς Παπικῆς καθέδρας, εἶναι ἀμφίβολον· τὸ πρᾶγμα ὅμως δείχνει ὅτι ἦτο ἓν ἐκ τῶν ἄρθρων καὶ αὐτη. Ὁ ἐκλεχθεὶς λοιπὸν κατὰ κανόνας Πάπας (1305) Βερτράνδος, ὅς τις ὠνομάσθη Κλήμης Ε', ἐσυγκάλεσεν εὐθὺς τοὺς Καρδιναλίους εἰς τὸ Λουγδοῦνον, ὅπου ἐπροβιβάσθη, καὶ ἀφοῦ χρόνον τινὰ διέτριψεν ἐκ διαλειμμάτων εἰς Λουγδοῦνον, Πικταυΐαν καὶ Βορδιγάλην, μετέθεσε τελευταῖον τακτικῶς τὴν καθέδραν του εἰς Αὐενιῶνα. Μ' ὅλον ὅτι ἡ πόλις αὐτη δὲν ἔκειτο

ἀμέσως εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως, διότι ὑπέκειτο εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν, μ' ὅλον τοῦτο ἔμεινεν ἔκτοτε ὁ Πάπας ἐκκρεμὴς ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν αὐλὴν τόσον, ὥστ' ἔχασε πᾶσαν τὴν αὐτεξουσιότητά του. Κλήμης ὁ Ε' ᾐσθάνθη τὴν τύχην του, ὅταν ἐπροστάχθη νὰ ἀναθεματίσῃ τὸν Βονιφάτιον, καὶ νὰ καύσῃ δημοσίως τὰ ὀστᾶ του. Μόλις ἠδυνήθη νὰ σώσῃ τὴν τιμήν του καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἐκκλησίας προβάλλων, ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ γείνῃ χωρὶς γνώμην γενικῆς συνόδου. Ἡ σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Βιέννῃ τῆς Γαλλίας (1311. 1312), ἡ ὁποία ἀπέλυσε τὸν Πάπαν ἀπὸ τὴν καταδίκην, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντείπῃ ὁ Φίλιππος.

Ἀλλ' ὅμως εἰς τὴν αὐτὴν σύνοδον ἠναγκάσθη νὰ γείνῃ ὁ Πάπας ὄργανον τῆς πλεονεξίας, καταδυναστείας καὶ φιλεκδικίας τοῦ βασιλέως ἐναντίον τοῦ τάγματος τῶν Τεμπλαρίων, ἐπειδὴ, ὅτι ἡ ἄδικος καθαίρεσις τοῦ τάγματος τούτου ἐπροστάχθη ἀπὸ τὸν Φίλιππον, δὲν μένει καμμία ἀμφιβολία *). Τὸ τάγμα ἦτο καθ' ὑπερβολὴν πλούσιον, καὶ ὁ Φίλιππος, παρεκτὸς τῆς ἐπιθυμίας τῶν θησαυρῶν του, δὲν ὑπέφερεν ἐκ φιλοδοξίας τὴν μεγάλην ὑπόληψιν τῆς ἀδελφότητος ταύτης. Δὲν ὑπετάσσετο εἰς καμμίαν ἐξουσίαν οὔτε κοσμικὴν οὔτε ἐκκλησιαστικήν. Ὁ μέγας Μάγιστρος ἐγράφετο Ἐλέῳ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐσήμαινεν ἀνεξαρτησίαν. Ἡ ἐκλογή του δὲν ὑπέκειτο οὐδὲ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Πάπα: κἀνεὶς ἡγεμὼν ἢ ἐπίσκοπος δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν κρίνῃ. Ὁ Φίλιππος τοὺς ἐκατηγόρησεν ἰδίως, ὅτι εἶχαν μετοχὴν εἰς ἐπανάστασιν τινὰ γενομένην κατὰ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν τοῦ νομίσματος νοθείαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐζημιόνοντο οἱ Τεμπλάριοι καθὸ κύριοι

*) Προσέτι, ἐπειδὴ τώρα ἐκδιωχθὲν ὁλοτελῶς ἐκ τῆς Παλαιστίνης, ἔστησε τὴν καθέδραν του εἰς τὴν Γαλλίαν.

πολλοῦ ἀργυρίου. Ὅλα ταῦτα ὁμοῦ λαμβανόμενα ἐγέννησαν τὸν διωγμὸν τοῦ τάγματος, ὅςτις ἐξεῤῥάγη κατὰ τὸ 1307 ἔτος.

Διὰ μυστικῶν πανταχόσε ἐκδοθέντων προσταγμάτων ἐπιάσθησαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὅλοι οἱ ἱππόται· καὶ τὰ κινητὰ κτηματά των, καὶ μάλιστα ὁ εἰς τὸν ναὸν τῶν Παρισίων θησαυρός των ἐσφραγίσθησαν, καὶ ἐν ταὐτῷ ἤρχισεν ἡ κρισολογία των. Αἱ κατ' αὐτῶν κατηγορίαι ἦσαν ἐν μέρει παραξενώταται. Τοὺς ἐκατηγόρησαν ὅτι εἰς τὰς νυκτερινὰς συνελεύσεις των ἐπροσκύνουν ἓν εἴδωλον Βαφομὲτ, ὅτι πρὸς ἀλλήλους ἔκαμναν παρὰ φύσιν ἁμαρτήματα, ὅτι ἔσφαζαν παιδία, ὅτι πᾶς νεοπροχείριστος ἱππότης ἐφίλει τὸν ὀμφαλὸν, τὸν πρωκτὸν καὶ ἄλλα μέλη τοῦ μεγάλου Μαγίστρου, ὅτι ἠρνοῦντο τὸν Χριστὸν καὶ κατέπτυαν τὸν σταυρὸν κτλ. Οἱ νεώτεροι κριτικοὶ εἶναι τοὐλάχιστον πληροφορημένοι τὴν ἀθωότητα τοῦ τάγματος, καὶ εὕρηκαν τὰς κατηγορίας ταύτας πλάσματα, ἢ κακὴν ἐξήγησιν τῆς μυστικῆς ἐννοίας ἐθίμων τινῶν τοῦ τάγματος. Ὁ τρόπος τῆς κρισολογίας φαίνεται ὅτι βεβαιόνει τὴν γνώμην ταύτην. Ἐτάχυναν τὸ πρᾶγμα καθ' ὑπερβολήν· ἐπίστευσαν τοὺς κατὰ τοῦ τάγματος μάρτυρας ὄχι μὲ τὸν βαθμὸν τῆς ἀξιοπιστίας των· δὲν ἐφρόντισαν, ὅτι μαρτυρίαι τινὲς, τὰς ὁποίας ἐπῆραν διὰ βασάνων ἀπὸ τὰ στόματα τινῶν ἱπποτῶν, ἀνηρέθησαν πάλιν ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς ὕστερον. Οὕτως ἠνάγκασαν μὲ στρεβλώσεις τὸν μέγαν Μάγιστρον, τὸν ἀγαθὸν Ἰάκωβον Μολάϊον, νὰ βεβαιώσῃ τινὰ, διὰ τῶν ὁποίων ἐκαταδικάζετο τὸ τάγμα· ὅταν ὅμως ἐπροστάχθη νὰ ὁμολογήσῃ τὰ αὐτὰ δημοσίως, τὰ ἠρνήθη ὅλα, καὶ οὕτω παρώργισε τὸν βασιλέα νὰ φήσῃ τὸν γηραλέον ἄνδρα εἰς μετρίαν φωτίαν· ὀλίγον ἀρχήτερα ἐκαύθησαν μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον πεντήκοντα τρεῖς ἀδελφοὶ τοῦ τάγματος τούτου.

Εἰς ἄλλας χώρας ἔγειναν μετριώτεροι οἱ διωγμοί. Εἰς τὴν Ἀραγωνίαν ἔκαμαν οἱ Τεμπλάριοι μακρὰν καὶ σφοδρὰν ἀντίστασιν ἀπὸ τὰ στερεὰ φρουριάτων· εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ Κόμης Οὔγων ἐμβῆκεν ὁμοῦ μὲ εἴκοσιν ἐνόπλους ἱππότας εἰς τὴν ἐν Μογουντίᾳ σύνοδον, τὴν ἐτρόμαξε, καὶ ἔκαμεν ἡμερωτέραν τὴν τύχην τῶν ἱπποτῶν. Μὲ ὅλα ταῦτα ὁ Πάπας ἐκρήμνισε τὸ τάγμα εἰς τὴν προειρημένην ἐν Βιέννῃ σύνοδον. Τὰ κτήματά των ἐδημεύθησαν καὶ ἐδόθησαν εἰς διάφορα πρόσωπα καὶ εἰς κοινότητας. Πολλὰ ἔλαβαν οἱ Ἰωαννῖται, μερικὰ οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ Ψωμοζῆται μοναχοί. Εἰς τὴν Πορτογαλλίαν ἐσυστήθη τὸ νέον τάγμα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰ κτήματα τῶν Τεμπλαρίων. Εἰς τὴν Γαλλίαν οἱ εὐγενεῖς καὶ πρὸ πάντων ὁ βασιλεὺς ὠφελήθησαν μεγάλως ἐκ τούτου. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξήλειψεν ἥμισυ μιλιόνιον λιτρῶν, τὰς ὁποίας ἐχρεώστει εἰς τὸ τάγμα· ἐσύναξε δὲ καὶ ὅλα, ὅσα εἶχαν νὰ λαμβάνουν οἱ Τεμπλάριοι. Δύω τρίτα τῆς κινητῆς περιουσίας των ἐκληρονόμησεν αὐτὸς, καὶ πολλῶν ὑποστατικῶν, τὰ ὁποῖα ἔδωκε τελευταῖον εἰς τοὺς Ἰωαννίτας, ἐκράτησεν ἱκανὸν καιρὸν τὰ εἰσοδήματα. Ὅλαι αὗται αἱ περιστάσεις βεβαιόνουν, ὅτι πλεονεξία καὶ ἀχρηματία τοῦ βασιλέως ἐνήργησαν καὶ ἐδῶ ἐπίσης καθὼς καὶ εἰς τὰς πολλὰς τοῦ νομίσματος νοθείας, διὰ τῶν ὁποίων ἔγεινε βαρυτάτη ἡ κυβέρνησίς του.

Εἰς τὰς πλειοτέρας σχεδὸν ἐπικρατείας τῆς Εὐρώπης ἐθεώρουν οἱ βασιλεῖς μέσον πλουτισμοῦ τὸ νὰ κόπτωσιν ἐλαφρότερον τὸ νόμισμα, ἀλλὰ κἀνεὶς δὲν ἔκαμε τοιαύτην εἰς τοῦτο κατάχρησιν, ὁποίαν ὁ Φίλιππος. Διὰ νὰ αὐξήσῃ περισσότερον τὰ ἐκ τούτου κέρδη του, ἔκαμε τρόπον νὰ ἁρπάσῃ ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους Βαρῶνας τὸ δίκαιον τῆς νομισματοκοπίας, τὸ ὁποῖον εἶχαν. Διότι ἀφοῦ

αἱ ἐκ τῆς νοθείας συγχύσεις *), τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν αὐτὸς καὶ οἱ μιμούμενοι αὐτὸν μεγάλοι Βαρῶνες, ἔφθασαν τὸν ὕψιστον βαθμὸν, ἐπρόσταξεν ἔξαφνα νὰ κόπτωνται μὲ τὸ τέλειον βάρος τὰ νομίσματα, καὶ ἔστρεψεν οὕτω τὸ μῖσος τοῦ ἀπηλπισμένου λαοῦ εἰς τοὺς νοθευτὰς Βαρῶνας. Ἐφάνη λοιπὸν τώρα σωτὴρ ἁρπάσας τὴν νομισματοκοπίαν πολλῶν Βαρώνων, καὶ πολλῶν ὑποτάξας εἰς τὴν ἄμεσον ἐφορίαν του, μὲ πρόφασιν νὰ μὴ χαράσσωσι νόθα νομίσματα οἱ Βαρῶνες, εἰς τρόπον ὥστε κατ' ὀλίγον ἔγεινε τὸ νομισματοκοπεῖν μόνων τῶν βασιλέων δίκαιον. Διὰ νὰ φέρῃ δὲ εἰς τὴν βασιλείαν καὶ τὸ δικαστικὸν δίκαιον ὁλόκληρον, ἐδιώρισεν, ὡς οἱ προκάτοχοί του, τὴν ἀπὸ τῶν Βαρώνων τὰ κριτήρια ἔκκλησιν τῆς διαφορᾶς εἰς τὸν βασιλέα, καὶ διὰ τοῦτο κατέστησε νέα δικαστήρια.

Ἐφρόντισε δὲ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ πρὸς τὰ ἔξω τὴν ἐπικράτειάν του. Τὸ Λουγδοῦνον, τὸ ὁποῖον ὑπέκειτο ἕως τώρα εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπόν του, ἐσύναψε μὲ τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ βαστάξῃ τὰς δορικτησίας του. Τὴν Γυϊένναν ἔδωκεν ὀπίσω εἰς τὸν Ἐδουάρδον ὅταν ἔκαμεν εἰρήνην μὲ τὴν Ἀγγλίαν (1298), καὶ τοῦτο τὸ ἔκαμε διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ μᾶλλον τὴν Φλανδρίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ χώρα αὕτη ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτοῦ (1302) πάλιν, ἐπειδὴ οἱ Φλανδροὶ ἐχόρτασαν γρήγορα τὴν Γαλλικὴν κυριαρχίαν.

Εἰς τὴν Βρύγαν παρωργίσθη κατὰ πρῶτον ὁ

*) Ἔτρεφε τὰς συγχύσεις ταύτας κατ' ἀρχὰς πολλὰ δολίως· διότι, ἐπειδὴ εἰς τὰς ληψοδοσίας ἤθελαν νὰ λογαριάζωσι μὲ ἄργυρον ἀγοραῖον, τὸ ἀπηγόρευσεν· ἐχρεώστει καθεὶς νὰ λογαριάζῃ μὲ λίτρας καὶ σολδία καὶ δηνάρια. Κατ' ἀρχὰς δηλαδὴ τὸ νόμισμα ἡ λίτρα ἦτο ἰσοβαρὴς μὲ μίαν λίτραν βάρους 12 οὐγκιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐχαράσσοντο 20 σολδία. Ἀλλ' ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ὡραίου ἐκατήντησεν, ὥστε μία μάρκα ἀργύρου (8 οὐγκιῶν) ἤξιζεν 8 λίτρας καὶ 10 σολδία. Ἴδε Μαβλῦ Παρατηρήσεις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας, Τόμ. III, σελ. 171.

λαὸς διὰ τοὺς φόρους, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐναντίον τοῦ βουλευτηρίου τῆς πόλεως. Τοῦτο ἐζήτησε στρατεύματα Γαλλικὰ διὰ νὰ τὸν σωφρονίσῃ. Οἱ ἐπαναστάται ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῆς πολεμικῆς δυνάμεως ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐγυμνώθησαν ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν των, ἡ πόλις κατεβαρύνθη μὲ νέους φόρους, καὶ ἐπροστάχθη νὰ κτίσῃ νέον φρούριον. Οἱ ἐκδιωχθέντες ἔκλεξαν ἀρχηγόν των ἕνα ὑφαντὴν, Πέτρον Κοίνιγον, ἑξηκονταετῆ τὴν ἡλικίαν, πτωχὸν, μικρὸν, ἄσχημον, μονόφθαλμον, ἀλλὰ τολμηρότατον, καὶ εὐγλωττότατον. Τὸ κατὰ τῶν Γάλλων μῖσος ηὔξησεν. Οἱ υἱοὶ τοῦ φυλακωμένου Κόμητος, οἵτινες ἦσαν ἀφυλάκωτοι, ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, καὶ ἀπὸ τὴν ῥητορικὴν Πέτρου τοῦ Κοινίγου. Μὲ στράτευμα κυριεύεται ἔξαφνα ἡ Βρύγα, καὶ σφάζονται τρισχίλιοι Γάλλοι.

Μέγας στρατὸς τῶν Γάλλων ἐδιωρίσθη νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ἀτιμίαν ταύτην, ἀλλ' ἔπαθε καὶ ἄλλην μεγαλητέραν. Πλησίον τοῦ Κορτριάκου ὡδήγει ὁ νέος Κόμης τοὺς Φλανδροὺς συνισταμένους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ χωριάτας καὶ πολίτας, θανασίμους ἐχθροὺς τῶν Γάλλων. Πρὸ τῆς μάχης ἐχειροτονήθη ἱππότης ὁ Πέτρος Κοίνιγος, καὶ τὸ στράτευμα ἐνουθετήθη νὰ ἔχῃ πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Πολλοὶ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἐσυμβούλευσαν νὰ μὴ συγκροτηθῇ γενικὴ μάχη μὲ τὸ ἀπηλπισμένον πλῆθος, ἀλλὰ μὲ μικρὰς προσβολὰς νὰ τοὺς ἀδυνατίζωσιν, ἕως οὗ νὰ τοὺς κουράσωσι μὲ τὴν πεῖναν καὶ δίψαν. Ἀλλὰ τοιαύτη συμβουλὴ ἐνομίσθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους ἱππότας δειλία. Ἔσπευσαν νὰ κτυπήσουν τοὺς Φλανδροὺς, οἵτινες εἶχαν ἔμπροσθέν των χάνδακα πλήρη ὕδατος. Εἰς τοῦτον ἐνέπεσαν οἱ ὁρμήσαντες Γάλλοι, καὶ ἀπὸ τὴν Καλημέραν (οὕτως ὠνόμαζαν οἱ Φλανδροὶ μὲ χωρικὴν

ἀστειότητα τὰς μακρὰς λόγχας των) εὕρηκαν τὸν θάνατόν των. Ἡ σύγχυσις ἔγεινε γενικὴ, καὶ ἠκολούθησε φθορὰ ὁλοτελὴς τῶν Γάλλων (1302), ὅπου ἐφονεύθησαν χίλιοι διακόσιοι ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς των.

Τῶν νικητῶν ηὔξησε τὸ θάῤῥος. Ἀπέῤῥιψαν μὲ θρασύτητα τὰ τῆς εἰρήνης προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐπροστάχθη νὰ τοὺς προβάλῃ ὁ διὰ τοῦτο ἀπολυθεὶς ἀπὸ τὴν φυλακὴν γέρων Κόμης. Ἐκβῆκε μάλιστα ἄλλος τις τῶν τούτου υἱῶν, ὅς τις εἶχεν ὑπουργήσειν ἕως τώρα τὸν τῆς Σικελίας βασιλέα Κάρολον, καὶ ἐπρόκρινε νὰ χάσῃ τὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν κτήματά του διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος του. Ἐνικήθησαν μὲν οἱ Φλανδροὶ εἰς μίαν μάχην ὑπὸ τῶν Γάλλων πλησίον τῆς εἰς τὴν Πυέλλην Μόντης (1304), δὲν ἔχασαν ὅμως τὴν καρδίαν, τὴν ὁποίαν ἐνίσχυε περισσότερον τὸ κατὰ τῶν Γάλλων μῖσος των. Καὶ μὲ ἔκπληξίν του ἴδεν ὁ Φίλιππος νωπὸν στράτευμα Φλανδρῶν, οἵτινες διὰ κηρύκων ἐπροσκάλουν τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἀγῶνα. Ἐπρέκρινε νὰ κάμῃ εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας ἀπελύθησαν οἱ υἱοὶ τοῦ ἀποθανόντος τώρα Κόμητος καὶ οἱ ἄλλοι Φλανδροὶ, καὶ ἐδόθη ἡ χώρα εἰς τοὺς Κόμητάς της παρεκτὸς τῶν πόλεων Ῥυσσέλης, Δουάκου, Βεθυνίας καὶ Ὀρχεσίου. Περὶ τούτου ἐγενήθησαν ἐφεξῆς ἔριδες. Λέγουν ὅτι ὁ Φίλιππος ἐβάσταξε τὰς πόλεις ταύτας ὡς ἐνέχυρον διὰ ποσότητα τινὰ ἀργυρίου, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ λαμβάνῃ, ἔπειτα ὅμως τὰς οἰκειοποιήθη ὡς κτήματά του.

Διὰ τοῦτο ἤρχισαν πάλιν αἱ ἐχθροπάθειαι τὸ 1313 ἔτος, καὶ ἐνηργοῦντο καὶ εἰς τὰς ἐφεξῆς βασιλείας. Ὁ Φίλιππος ἀπέθανε (1314) ἀφοῦ ἔκαμεν ἐκεχειρίαν μὲ τοὺς Φλανδροὺς, καὶ ἀφῆκε τὸ βασίλειόν του εἰς πνιγηρόν τινα ἀναβρασμόν. Διότι οἱ βαρεῖς φόροι καὶ ἡ βία, μὲ τὴν ὁποίαν

κατεπατοῦντο ἀρχαῖα δίκαια, ἐτάραξε τόσον τὰς καρδίας, ὥστ' ἐπλησίαζε νὰ ἐκραγῆ πολλαχοῦ ἀποστασία, τῆς ὁποίας ἦσαν κοινωνοὶ καὶ οἱ εὐγενεῖς, διὰ νὰ ἀποτινάξουν τὰ βάρη των.

6. Υἱοὶ τοῦ Φιλίππου.

(1314 — 1328.)

Λοδοβῖκος ὁ Ι', ἐπονομαζόμενος Οὐτῖνος, ἐμεταχειρίσθη ὅλας του τὰς δυνάμεις νὰ ἀποτρέψῃ ταύτην τὴν ἀνεμοζάλην. Μέρος μὲν δι' ὑποσχέσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐπληρώθησαν κυρίως, μέρος δὲ, διότι ἐφόνευσε τὸν λειτουργὸν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας Ἐγγουεράνδον Μαρίγνιον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζαν ἀρχὴν τοῦ κακοῦ, ἐνῷ μόνον ἦτο ὑπηρέτης τοῦ Ὡραίου Φιλίππου, εἰσήχθη εἰς τὸ ὑπήκοον ἡ ἡσυχία. Πωλήσας δὲ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰ ἀνδράποδα τῶν ὑποστατικῶν του ἀπέκτησεν ὁ Λοδοβῖκος ἀργύριον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκίνησε στράτευμα κατὰ τῆς Φλανδρίας. Ἡ ἐκστρατεία ἔγεινεν ἀνωφελὴς, καὶ ἐπειδὴ ὁ Λοδοβῖκος ἀπέθανε (1316), καὶ παραυτὰ μετὰ τοῦτον ὁ ὀψιγενὴς υἱός του *), ἐτελείωσεν ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχός του Φίλιππος Ε'. ὁ Μακρὺς τὸν πόλεμον τοῦτον μὲ εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας ἔμειναν εἰς τὴν Γαλλίαν αἱ πόλεις Δούακον, Ὀρχέσιον καὶ Ῥύσσελα.

Διὰ νὰ στερεώσῃ ὁ Φίλιππος τὴν εἰς τὰ ἐντὸς βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἐπεριπάτησε τὸν δρόμον τοῦ πατρός του. Ἔλαβεν ὑποκάτω τῆς ἐφορίας του τὰ ὅπλα τῶν εἰς τὰς πόλεις πολιτῶν, ἔβαλεν ἄρχοντα, ὅςτις εἰς καιρὸν πολέμου ἦτο στρατηγός των, καὶ διέταξεν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας παρεκτὸς τῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἕως τώρα ἐδίκαζαν καὶ ἐφορολόγουν, ἄλλους πολεμικοὺς προεστῶτας νὰ κυβερνῶσι τὸ στρατιωτικὸν καὶ νὰ κρατῶσι τὸν χαλινὸν εἰς τοὺς εὐγενεῖς. Καὶ μ' ὅλον ὅτι Φίλιππος ὁ Ε' ἀπέθανε (1322), καὶ ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχός του Κάρολος ὁ Δ' δὲν ἐβασίλευσε πολὺν καιρὸν (ἕως τοῦ 1328 ἔτους), μ' ὅλην τὴν ταχεῖαν ταύτην μεταβολὴν δὲν ἐμεταβλήθησαν οὐδόλως αἱ ἀρχαὶ τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βασιλικῆς δυνάμεως προέβαινεν ἀνεμποδίστως εἰς τὸν δρόμον της.

*) Ὁ Λοδοβῖκος ἀφῆκε καὶ θυγατέρα ἀνήλικον, κληρονόμον τοῦ βασιλείου τῆς Ναυάῤῥας καὶ τοῦ κομητάτου τῆς Καμπανίας, ἥτις ἰδιοποιεῖτο τὴν διαδοχὴν, ἀλλ' ἐκρίθη τὸ πρᾶγμα πρὸς ὄφελος τοῦ Φιλίππου, ἐπειδὴ ὁ Γαλλικὸς νόμος ἐξέκλειεν ἀπὸ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου τὸ γυναικεῖον γένος.

7. Ἀγγλία ἐπὶ Ἐδουάρδου Α'.

(1273 — 1307.)

Ἐδουάρδος ὁ υἱὸς Ἐῤῥίκου τοῦ Γ', ἔφθασεν εἰς τὴν Σικελίαν ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην (ἀνωτ. σελ. 76), ὅταν ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, καὶ ἐλυπήθη καὶ διὰ τοῦτον καὶ διὰ τὸν τοῦ υἱοῦ του θάνατον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἠγγέλθη συγχρόνως. Ἐκίνησε λοιπὸν διὰ τὴν πατρίδα του, καὶ ἐπῆρε τὸν δρόμον διὰ τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐπροσκύνησε Φίλιππον τὸν Γ', ὡς ὑποτελὴς διὰ τὰ ἐν τῇ Γαλλίᾳ κτήματά του, καὶ ἔπειτα ἐπεσκέφθη καὶ τὰς χώρας του ταύτας, καὶ ἔκαμεν εἰς αὐτὰς διαταγὰς, ὥστ' ἔμεινεν εἰς τὴν Γαλλίαν σχεδὸν ὁλόκληρον ἐνιαυτόν *). Κατὰ τὴν 10 Αὐγούστου 1274 ἐστέφθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βεστμονατηρίου ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Καντουαρίας, καὶ ἡ ἀργο-

*) Ἐπροσκαλέσθη ἐδῶ εἰς ἀγῶνας Τορνικοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔγειναν εἰς Καβίλλονον· ἀλλ' ἡ ἀνδρία, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν, ἠρέθισε τὴν ζηλοτοπίαν τῶν Γάλλων τόσον πολὺ, ὥστε οἱ ἀγῶνες μετεβλήθησαν εἰς μάχην.

πόρος ἐπιστροφή του φαίνεται ὅτι δὲν ἔβλαψε παντελῶς τὴν ἡσυχίαν τοῦ βασιλείου. Ἐνήργει τὸ ὄνομα τῆς προσωπικῆς του ἀξίας, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς ὅλων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ πατρός του κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, καὶ εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς τόπους, καὶ ἡ παρουσία του ἐτελείωσε τὴν τῆς χώρας καθησύχασιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ συνήθεις κριταὶ δὲν εἶχαν τὸ θάῤῥος νὰ κατατρέχωσι τοὺς ταραχοποιοὺς καὶ κακούργους, κατέστησε χωριστοὺς ἄρχοντας, οἱ ὁποῖοι ἐχρεώστουν νὰ διέρχωνται ὅλον τὸ βασίλειον, καὶ μὲ αὐστηρότητα νὰ ἀνακρίνουν καὶ νὰ τιμωροῦν ὅλους τοὺς γνωστοὺς κακούργους.

Μὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἐκαθάρισε τὸ βασίλειον ἀπὸ τοὺς κακοὺς, καὶ ἀπέδωκε τὴν χρεωστουμένην τιμὴν εἰς τὴν δικαιοσύνην· ἀλλὰ τὸ πολεμικὸν πνεῦμα του ἐχώρησε περαιτέρω· ἠθέλησε νὰ ταπεινώσῃ τοὺς ἐπικινδύνους γείτονας, καὶ διὰ τῆς ὑποδουλώσεώς των νὰ περισσεύσῃ τὴν ὑπ' ἐκείνων φοβεριζομένην δύναμίν του. Αἱ ἐπὶ τοῦ πατρός του ἐμφύλιοι ταραχαὶ εἶχαν τὸν διδάξειν τὴν ἀξιολογότητα τοῦ ἐγχειρήματος τούτου. Ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερηφανευθῇ τόσον ὁ Λικεστρίας, ἐὰν ὁ Λεβέλλιος, ἡγεμὼν τῆς Βαλλίας, τοῦ Ἀγγλικοῦ τούτου Τεριόλου, δὲν τοῦ ἐπρόσφερνε μεγάλας βοηθείας. Ἐπειδὴ δὲ τώρα μὲ παντοδαπὰς προφάσεις ἀπέφευγε τὸ νὰ προσκυνήσῃ *) τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, ἀπέδειχνεν ὅτι τὸν ἐφοβεῖτο ἢ ὅτι τὸν ἀπεστρέφετο. Καὶ τὰ δύω ἔδωκαν εἰς τὸν Ἐδουάρδον ἀφορμὴν καὶ καιρὸν νὰ συναρμόσῃ τὴν χώραν ταύτην μὲ τὸ βασίλειόν του. Μὲ πολλὴν πρόνοιαν εἰσεχώρησεν εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Βαλλίας, καὶ χωρὶς πόλεμον τοὺς ἠνάγκασε μὲ τὴν πεῖναν νὰ

*) Ἐῤῥῖκος ὁ Β' εἶχεν ἀνανεώσειν καὶ στερεώσειν τὴν ὑποταγὴν τῆς Βαλλίας, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ταραχωδῶν βασιλειῶν Ἰωάννου καὶ Ἐῤῥίκου Γ' ἐλησμονήθη παντάπασιν ἡ ὑποταγή.

δεχθοῦν τὰς συνθήκας του (1277). Ἐπειδὴ ὅμως αὗται ἦσαν πολλὰ σκληραὶ καὶ ταπεινωτικαὶ, ἔκαμαν οἱ Βαλλιανοὶ δοκιμὴν νὰ ἐξαναλάβουν τὴν ἐλευθερίαν των, ἀλλ' ἐδυστύχησαν. Διότι ὁ Ἐδουάρδος, ἐνῷ ὁ κατὰ ξηρὰν στρατός του ἐπροχώρει εἰς τὴν Βαλλίαν, ἔσπευσεν αὐτὸς μὲ στόλον εἰς τὴν νῆσον Μεναπίαν, ἐξουσίασε τὸ χρήσιμον τοῦτο χωρίον, καὶ ἐντεῦθεν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βαλλίαν. Ὁ Λεβέλλιος, ὅστις ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν στρατόν του διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ ἀπὸ τὰ ὄρη τὰ τοῦ ἐχθροῦ κινήματα, ἐπιστρέφων μόνος ἐφονεύθη ἀπὸ ἕνα Ἀγγλικὸν στρατιώτην. Ἔχασαν λοιπὸν οἱ Βαλλιανοὶ, οἵτινες ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ προστατευθοῦν εἰς τὰ ὄρη των, τὸν ἡγεμόνα των, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ τοῦ φονευθέντος ἀδελφὸς Δαβὶδ ἠθέλησε νὰ διαδεχθῇ τὸν ἀγῶνα, ἐνικήθη ὅμως, ἐπιάσθη καὶ ἐκρεμάσθη κατὰ προσταγὴν τοῦ ὀργίλου Ἐδουάρδου.

Ἡνώθη λοιπὸν ἡ Βαλλία μὲ τὸ στέμμα, ἐδιαιρέθη εἰς κομητάτα, ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ Ἄγγλους, καὶ οὕτω συνεχωνεύθησαν κατ' ὀλίγον αἱ δύω χῶραι. Διηγοῦνται προσέτι, ὅτι ὁ Ἐδουάρδος ἐμεταχειρίσθη ἀπάνθρωπον μέσον διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν συγχώνευσιν ταύτην. Διότι, ἐπειδὴ οἱ Βαλλιανοὶ ἦσαν καθ' ὑπερβολὴν φίλοι τῆς ποιητικῆς (οἱ Βάρδοι συνεκρότουν εἰς αὐτοὺς χωριστὸν τάγμα μὲ διαφόρους βαθμοὺς), ἐφοβήθη μήπως τὰ παλαιὰ τραγούδια ψαλλόμενα τὰς ἑορτὰς μὲ ἄθλους καὶ εὐθυμίας μαγεύσουν τὴν φαντασίαν τῶν νέων, καὶ αἱ προφητεῖαι τοῦ Μερλίνου *), ὅτι ἕνας Βαλλιανὸς θέλει φορέσειν τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας, τοὺς ἐνθουσιάσουν εἰς ἐπανάστασιν· διὰ τοῦτο ἐσυνάθραισεν ὅλους τοὺς Βάρδους τῆς Βαλλίας, καὶ τοὺς ἐφόνευσε. Χωρὶς κανένα χωριστὸν σκοπὸν, ἐπειδὴ

*) Περίφημος μάγος εἰς τὴν μυθολογίαν τῶν ἱπποτῶν.

ἡ σύζυγος τοῦ Ἐδουάρδου ἐγέννησεν υἱὸν εἰς τὴν Ἀρβονίαν πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν Βαλλιανῶν, ὁ βασιλεὺς ἀνηγόρευσε τὸ νεογνὸν ἡγεμόνα τῆς Βαλλίας, καὶ ἔκτοτε ὅλοι οἱ διάδοχοι τῆς Ἀγγλίας φέρουσι τὸν τίτλον τοῦτον. Τοιουτυτρόπως ἐκατόρθωσε γρήγορα τὸν σκοπόν του ὁ Ἐδουάρδος.

Τὸ δεύτερον μέγα πολεμικὸν ἐγχείρημα, μεγάλα ἐπίσης κέρδη ὑπισχνούμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνησχολήθη ὁ Ἐδουάρδος, ἦτο ἡ ὑπόταξις τῆς Σκωτίας. Ἔδωκε δὲ εἰς τοῦτο τὴν ἀφορμὴν ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ τῆς Σκωτίας βασιλέως Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' (1286). Δὲν ἀφῆκεν οὗτος ἀρσενικὰ τέκνα, καὶ μὲ συγκατάθεσιν τῶν ἀρχόντων ἀνηγόρευσε διάδοχόν του τὴν ἐγγόνην του Μαργαρίταν θυγατέρα θυγατρός του ὑπανδρευμένης μὲ ἕνα ἡγεμόνα τῆς Νορβηγίας. Ὁ Ἐδουάρδος συνέλαβε τώρα τὴν ἐλπίδα νὰ ἐκτελέσῃ τὴν εὐτυχῆ καὶ διὰ τὰς χώρας ἕνωσιν τῆς Σκωτίας μὲ τὴν Ἀγγλίαν μὲ τρόπον εἰρηνικὸν διὰ συζεύξεως τοῦ υἱοῦ του μὲ τὴν ἡγεμονίδα ταύτην, ἥτις ἦτο ἐν ταὐτῷ καὶ τῆς ἀδελφῆς του ἐγγόνη. Τὴν ἐζήτησε λοιπὸν νύμφην εἰς τὸν υἱόν του, καὶ ἐπειδὴ οἱ Σκῶτοι δὲν ἔδειξαν ἀποστροφήν, ἐστάλθη πρεσβεία εἰς τὴν Νορβηγίαν, ἥτις ὅμως φθάσασα ἐκεῖ εὕρηκεν ἀποθαμμένην τὴν νεάνιδα. Τοῦτο ἦτο δυστύχημα καὶ διὰ τὰς δύω χώρας, ἐξαιρέτως ὅμως διὰ τὴν Σκωτίαν.

Ἐκεῖ ἐκβῆκε πλῆθος μνηστήρων τοῦ βασιλικοῦ στέμματος, τῶν ὁποίων ἐπιφανέστατοι ἦσαν δύω, Ἰωάννης Βαλίολος καὶ Ῥόβερτος Βρύκιος. Ὅλη ἡ Σκωτία διῃρέθη εἰς δύω μερίδας, καὶ χωρὶς ἐμφύλιον πόλεμον ἐφαίνετο ἀδύνατος ἡ κρίσις τοῦ πράγματος. Διὰ νὰ τὸν ἀποφύγουν, προσέδραμαν οἱ ἐπίτροποι τῆς χώρας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας καὶ τὸν ἐπαρακάλεσαν νὰ γείνῃ διαιτητὴς τῶν διαφερομένων. Ὁ Ἐδουάρδος ἐδέχθη τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ προσπαθῇ ἐν ταὐτῷ νὰ φέρῃ τοὐλάχιστον ὑπὸ τὴν ἐφορίαν του τὴν Σκωτίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν συνεκάλεσε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σκωτίας εἰς Νόραμον (1291), τὸ πρῶτον ζήτημά του ἦτο νὰ γνωρισθῇ ἡ Σκωτία κληροδότημά του. Μ' ὅλον ὅτι πολλὰ ὀλίγον δίκαιον εἶχε νὰ ζητήσῃ τὸ τοιοῦτον, ἡ ἐσωτερικὴ ὅμως διάῤῥηξις τοῦ τῆς Σκωτίας βασιλείου καὶ ὁ φόβος ἐκ τῶν ὅπλων τοῦ Ἐδουάρδου ἠνάγκασαν τοὺς Σκώτους νὰ γνωρίσουν τὴν κυριαρχίαν του. Ὅλοι οἱ ἀντιποιηταὶ τοῦ θρόνου ὡρκίσθησαν πρῶτον, ὅτι λαμβάνουν παρ' αὐτοῦ τὸ στέμμα ὡς κληρούχημα, καὶ οἱ ἐπίτροποι τοῦ βασιλείου παρέδωκαν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ φρούρια ὅπου ἔβαλεν Ἄγγλους στρατιώτας. Μετὰ τοῦτο ἤρχισεν εὐθὺς ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος. Εἴκοσι τέσσαρες νομομαθεῖς ἀνέκριναν τοὺς λόγους ὅλων τῶν ἀντιποιητῶν, καὶ τελευταῖον ἀπεφάσισαν βασιλέα τὸν Βαλίολον, τὸν ὁποῖον ἐπεκύρωσεν Ἐδουάρδος ὁ Α'. Ὁ ἀναγορευθεὶς νέος βασιλεὺς ἐστέφθη κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν εἰς τὴν Σκόναν ἐπὶ τῆς περιφήμου πέτρας, καὶ ἐπροσκύνησε τὸν Ἐδουάρδον εἰς τὴν Νέαν Καστιλίαν.

Οἱ Σκῶτοι ἔστερξαν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐσωτερικῶς ᾐσθάνοντο μεγάλην ἀθυμίαν καὶ διὰ τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀπέκτησεν ὁ Ἐδουάρδος τὸ δίκαιον τοῦτο. Καὶ ὁ Βαλίολος ᾐσθάνθη πικρότατα τὴν ὑποτελῆ ταύτην σχέσιν του. Εἰς μίαν διαφορὰν δύω ἐπισήμων οἴκων τῆς Σκωτίας, τὴν ὁποίαν εἶχε κρίνειν αὐτός, ἔκαμεν ἔκκλητον τὴν κρίσιν ὁ καταδικασθεὶς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὁ Ἰωάννης Βαλίολος δὲν ἐσυγχωρήθη, ὡς ἤθελε, νὰ παραστήσῃ τὸ δίκαιον δι' ἐπιτρόπου εἰς τὸν κυριάρχην του, ἀλλ' ἐπροστάχθη νὰ παρουσιασθῇ προσωπικῶς. Καὶ ὁ

βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐπεθύμουν νὰ κόψουν τὸν μισητὸν τοῦτον δεσμὸν, καὶ ὁ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐκραγεὶς πόλεμος, τὸν ὁποῖον προεδιηγήθημεν, (σελ. 128) τοὺς ἔδωκεν εὔκαιρον αἰτίαν. Ὁ Φίλιππος ἐγνώριζε πολλὰ καλὰ πόσον ἠδύνατο νὰ τὸν ὠφελήσῃ τοιοῦτος σύμμαχος, καὶ ἡ Σκωτία ἐχρειάζετο ξένην βοήθειαν διὰ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν Ἐδουάρδον. Καὶ οἱ δύω λοιπὸν ἔκαμαν συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν, ἐσυμφώνησαν γάμον τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλιόλου καὶ μιᾶς Πριγκιπέσσης τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ Βαλίολος ἔστειλεν ἔγγραφον τὴν ἀπάρνησιν τῆς ὑποτελείας του εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, ὅταν οὗτος μαθὼν τὴν γενομένην συνθήκην ἐπῆρεν ὅλα τὰ στρατεύματα, ὅσα εἶχε συναθροισμένα κατὰ τῆς Γαλλίας, καὶ ὥρμησε τώρα κατὰ τῆς Σκωτίας.

Ἀλλ' ὁ Ἰώαννης Βαλίολος δὲν εὕρηκεν οὔτε εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ βασιλείου του, οὔτε εἰς τὴν κοινὴν τῶν ὑπηκόων του πίστιν ἱκανὰ βοηθήματα. Ὁ Ἐδουάρδος ἐπέρασε τὰ σύνορα, ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ Βέρβικον, τοῦ ὁποίυο τοὺς κατοίκους ἔκαμε νὰ αἰσθανθοῦν ὅλον τὸ βάρος τοῦ θυμοῦ του· καὶ πλησίον τοῦ Δουμβάρου ἐνίκησαν εἰς μάχην αἱματώδη, ἀλλὰ διακριτικὴν οἱ Ἄγγλοι τὸ στράτευμα τῆς Σκωτίας. Ὁ βασιλεὺς Βαλίολος καὶ τὸ βασίλειον ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἐδουάρδου (1296), καὶ αὐτὸς μὲν ἐστάλθη αἰχμάλωτος εἰς τὸ Λονδῖνον, ἡ δὲ χώρα ἐδόθη εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἄγγλου Κόμητος Βαρέννου, τοῦ νικήσαντος εἰς Δούμβαρον, καὶ πρὸς σημεῖον, ὅτι ὁ Ἐδουάρδος ἠφάνισε διὰ παντὸς τὴν αὐτονομίαν τῆς Σκωτίας, ἔλαβε μαζή του τὴν περίφημον τῆς στέψεως πέτραν ἀπὸ τὴν Σκόναν.

Ἀλλ' οἱ Σκῶτοι ἦσαν ζαλισμένοι, ὄχι ἀφανισμένοι· παραυτα ἐξυπνίσθησαν, καὶ ἡ ἀπελπισία τοὺς ἔβαλεν εἰς κίνησιν. Ὁ Ἐδουάρδος ἐνησχο-

λεῖτο εἰς τὸν Γαλλικὸν πόλεμον· τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ βασιλείου ἔδειχναν θολερὸν ἀναβρασμὸν, ἐπειδὴ διὰ τὴν χρείαν τῶν πολέμων ἐφορολόγει χωρὶς γνώμην τοῦ κοινοβουλίου. Ἔβαλεν αὐτογνωμόνως τελώνιον εἰς τὰ μαλλία, ἔλαβε σῖτον καὶ κτήνη ἀπὸ τοὺς κυρίους των ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτοὺς πληρωμὴν, τὴν ὁποίαν κἀνεὶς δὲν ἐπίστευε. Τοὺς ἱερωμένους, οἵτινες δὲν ἤθελαν νὰ πληρόνουν συχνάκις φόρους εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἐπρόβαλαν τὴν προστασίαν καὶ τὰς διαταγὰς Βονιφατίου τοῦ Η', ἐξέκλεισεν ἀπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν νόμων. Ἐπρόσταξε τοὺς κριτὰς νὰ μὴ ἀκούωσι τὰς διαφοράς των, καὶ οὕτω τοὺς παρέδωκε δωρεὰν εἰς τοὺς λῃστὰς καὶ κλέπτας, ἕως οὗ τελευταῖον ἠναγκάσθησαν νὰ πληρόνωσι τοὺς ἀπαιτουμένους φόρους.

Ἀλλ' ὅταν ἠθέλησε νὰ ἐγγίξῃ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς εὐγενεῖς παρὰ νόμους καὶ παρὰ τὴν συνήθειαν, εὕρηκεν ἀντίστασιν. Ὁ Κόμης Ἐρεφορδίας, ὁ Κοντόσταυλος, καὶ ὁ Κόμης Νορθοφολκίας, Μαρεσχάλιος τοῦ βασιλείου, ἐπροστάχθησαν νὰ ὑπάγουν μὲ στράτευμα εἰς τὴν Γυϊένναν, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς ἡτοιμάζετο νὰ ὑπάγῃ μὲ ἄλλο εἰς τὴν Φλανδρίαν. Καὶ οἱ δύω δὲν ὑπήκουσαν, ἐπειδὴ τὸ ἀξίωμά των τοὺς ὑπεχρέονε νὰ συνοδεύωσι μόνον τὸν βασιλέα. Ὁ βασιλεὺς ἔκραξε μὲ ἐμπαθῆ σφοδρότητα πρὸς τὸν Ἐρεφόρδιον: „Μὰ τὸν Θεὸν, Κόμη, πρέπει ἢ νὰ ὑπάγῃς ἢ νὰ κρεμασθῇς.“ „Μὰ τὸν Θεὸν, ἀπεκρίθη ὁ Ἐρεφόρδιος, οὔτε ὑπάγω οὔτε κρεμῶμαι,“ καὶ ἐκβῆκεν ἔξω συνοδευόμονος ἀπὸ πολλοὺς εὐγενεῖς. Ὁ βασιλεὺς ᾐσθάνθη παραυτα, ὅτι τώρα ἦτο ἀνάγκη νὰ κυβερνήσῃ μὲ προσοχήν· ἐδῶ ἠδύνατο ἡ γενικὴ δυσαρέστησις νὰ εὕρῃ ὑποστήριγμα. Διὰ τοῦτο μὲ παντοδαποὺς κρυφίους τρόπους ἐμβῆκεν εἰς συμβιβάσεις· ἐπροσπάθησε νὰ οἰκει-

ωθῇ ἱερωμένους καὶ εὐγενεῖς, καὶ νὰ τοὺς καταπραΰνῃ ὅλους ὑποσχόμενος νέαν ἐπικύρωσιν τοῦ Μεγάλου χάρτου. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἔσπευδε νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπρόσταξε τὸν υἱόν του, τὸν ὁποῖον ἀφῆκεν ἐπίτροπόντου, νὰ κάμῃ εἰς τὸ κοινοβούλιον ταύτην τὴν ἐπικύρωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπανέλαβε καὶ αὐτὸς ὅταν ὑπέστρεφεν.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ὄντων τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἀγγλίας, ἐνῷ ἀκόμη δὲν κατεπραΰνθη τὸ Ἀγγλικὸν ὑπήκοον, ἐτόλμησαν οἱ Σκῶτοι νὰ ἀποστατήσωσιν εὑρόντες ἀρχηγὸν ἐλευθερόφρονα τινὰ καὶ τολμηρὸν ἥρωα. Ἦτο δὲ οὗτος Βιλίαμος Βαλλάκιος, ἀνὴρ ἰσχυρὸς, ἐκ παλαιοῦ μὲν, πτωχεύσαντος δὲ οἴκου. Εἶχε φονεύσειν θυμωμένος ἕνα Ἄγγλον ἀξιωματικὸν, ἔφυγεν εἰς τὰ δάση, ἐσυνάθροισεν ἐκεῖ πολλοὺς ὁμόφρονάς του. καὶ ἠνώχλει τολμηρῶς τοὺς Ἄγγλους. Τὸ ὄνομά του ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν χώραν· ὅλοι συνέῤῥευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐπειδὴ κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς μεγάλους εὐγενεῖς δὲν ἤθελεν ἢ δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἀρχηγὸς, διὰ τοῦτο ὁ Βαλλάκιος ἦτο ἐντὸς ὀλίγου πρῶτος τῆς ἐπικρατείας καὶ τῶν στρατευμάτων. Ὁ Ἐδουάρδος ἐνασχολούμενος εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐνῷ ἐξαφνίσθη μὲ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην ἀγγελίαν, ἐπρόσταξε νὰ σπεύσουν πρὸς καταπάτησιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' ὁ Βαλλάκιος ἐκαρτέρησε τοὺς Ἄγγλους παρὰ τὸν ποταμὸν Φόρθαν εἰς τοποθεσίαν ἐπιτηδειοτάτην, καὶ τοὺς ἐνίκησεν ἐντελῶς (1297). Μεταξὺ τῶν φονευμένων εὕρηκαν καὶ τὸν θησαυροφύλακα Κρεσιγγάμιον, ὅς τις, κατά τινας, εἶχε στρατηγήσειν τοὺς Ἄγγλους. Εἰς αὐτὸν ἔδειξαν ὅλην τὴν λύσσαν των οἱ Σκῶτοι. Ἐξέδαραν τὸν νεκρὸν, καὶ τὸ δέρμα του ἐμερίσθησαν διὰ νὰ τὸ κάμωσι ζώνας. Ἐντὸς ὀλίγου ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Σκωτίαν ὅλοι οἱ Ἄγγλοι. Ὁ Βαλλάκιος εἰσέ-

βαλε μετὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Ἀγγλίας, ἐλεηλάτησε τὰ βόρεια μέρη της καὶ ὑπέστρεφε φορτωμένος λάφυρα.

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὸ καλὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα τοῦ Βαλλακίου διήγειρε τὸν φθόνον τῶν ἰσχυρῶν καὶ μεγιστάνων, καὶ τὰ τούτου κακὰ ἐπακόλουθα ἐφάνησαν παραυτα. Πλήρης φιλεκδικίας ὁ Ἐδουάρδος ἔκαμεν εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐκεχειρίαν μὲ τὴν Γαλλίαν (1298), καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Φιλίππου τὸ νὰ ἀφήσῃ τοὺς Σκώτους εἰς τὴν τύχην των καὶ εἰς τὸν θυμόν του. Τοῦτον διὰ νὰ ἀναπαύσῃ ἔφερε πολυάριθμον καὶ καλῶς ὡπλισμένον στράτευμα εἰς τὴν Σκωτίαν, καὶ ἐκτύπησε τοὺς ὑπὸ Κυμμίνου, Στουάρτου (δύω εὐγενῶν) καὶ Βαλλακίου στρατηγουμένους Σκώτους τὴν 22 Ἰουλίου 1298 πλησίον Δαυΐου τῶν Σακελλῶν. Ἡ διχόνοια τῶν στρατηγῶν τῆς Σκωτίας καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἱππικοῦ ἔδωκαν τὴν νίκην εἰς τὸν Ἐδουάρδον, ὅς τις ἐπροχώρησε νικηφόρος ἕως Περθίας· ἀλλ' ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῶν καὶ κακοπάθειαν ἀναγκαζόμενος ὑπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Αἱ καρδίαι ὅμως τῶν Σκώτων ἦσαν πάντοτε ἀνίκητοι ἀκόμη. Ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθῶσιν ἐκ νέου, καὶ ἐπειδὴ ὁ Βαλλάκιος παραιτηθεὶς πᾶσαν στρατηγίαν κατέφυγε μὲ ὀλίγους πιστούς του εἰς τὰ μή ποτε ὑποταχθέντα βόρεια χωρία, ἔκλεξαν οἱ ἐλευθερόφρονες ἐπίτροπον τῆς ἐπικρατείας τὸν Κυμμῖνον. Ἐζήτησεν οὗτος πρῶτον ἐξωτερικὰς βοηθείας· ἔστειλεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐζήτησε τὴν μεσιτείαν της, ἀλλ' εἰς μάτην· ἔπειτα εἰς Βονιφάτιον τὸν Η΄, ὅς τις ἀνέλαβε τὴν προστασίαν τοῦ ἀσθενοῦς ἐναντίου τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως. Ἔγραφεν ὁ Πάπας πρὸς τὸν Ἐδουάρδον μακρὰν ἐπιστολὴν, ὅπου ἀπέδειχνεν ὅτι ἡ Σκωτία ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀνήκει εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν καθ-

ἕδραν, καὶ ἀνήρει τὰ τοῦ Ἐδουάρδου εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο δίκαια. Ὁ βασιλεὺς ὅμως εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς ἀποδείξεως δὲν ἐφάνη κατώτερος· ἀνέβη ἕως Βρούτου, Τρωὸς τινὸς, ὅς τις ἐλέγετο ὅτι ἐθεμελίωσε τὸ Βρετανικὸν βασίλειον ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν τοῦ Ἠλὶ καὶ τοῦ Σαμουήλ· ἀνεφέρθη εἰς τὴν περίφημον νίκην τοῦ βασιλέως Ἄρτου, καὶ ἀπέδειχνεν ὡς πρᾶγμα γενικῶς γνωστὸν καὶ ἐπιβεβαιωμένον ἀπ' ἀρχαῖα ἔγγραφα, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας ἔβαλλαν καὶ ἐκρήμνιζαν βασιλεῖς τῆς Σκωτίας ὡς ὑποτελεῖς των.

Μὲ τοιούτους λόγους ἀναίρεσεν ὁ Ἐδουάρδος τοῦτον τὸν σύμμαχον τῶν Σκώτων, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἔμεινεν ἄλλο εἰμὴ νὰ δοκιμάσουν τὰς ἰδίας ἑαυτῶν δυνάμεις. Καταβαίνοντες ἀπὸ τὰ βόρεια ὄρη ἤρχισαν νὰ κτυποῦν εὐτυχῶς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες κυρίως εἶχαν τὴν δύναμιν καὶ κυριότητά των εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας· καὶ τελευταῖον μετὰ τριπλῆν τινὰ νίκην κατὰ τῶν Ἄγγλων γενομένην κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πλησίον τοῦ Ἐδιμβούργου (1302) τοὺς ἀπεδίωξαν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἐὰν δὲν ἤθελεν ὁ Ἐδουάρδος νὰ παραιτηθῇ ὁλοτελῶς τὸν σκοπόν του, ἀνάγκη ἦτο νὰ δοκιμάσῃ ἐκ νέου τὴν κυρίευσιν τῆς χώρας. Ἐσυνάθροισε ταύτην τὴν φορὰν διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς φοβερὰν δύναμιν, καὶ διέδραμεν ὅλην τὴν χώραν ἕως τῶν ὑψηλοτάτων ὀρέων, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν ἀντισταθῇ κἀνείς· μόνον ὁ Βαλλάκιος τὸν ἐπείραζε καὶ τὸν ἔβλαπτε μὲ τοὺς μικροὺς λόχους του. Οὗτος δὲν παρευρέθη οὐδὲ εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν εὐγενῶν Σκώτων, ὅπου ὡρκίσθησαν πάλιν εἰς τὸν Ἐδουάρδον ὑπακοὴν, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ ἀπεφάσισε νὰ ἀφανίσῃ τοὺς χαρακτῆρας τῆς τοῦ λαοῦ ἐθνικότητος. Ὅλοι οἱ παλαιοὶ νόμοι κατηργήθησαν, παλαιὰ μνημεῖα ἐκρημνίσθησαν, καὶ διὰ

νὰ διαδοθοῦν εὐκόλως Ἀγγλικὰ ἤθη καὶ ἔθη, ἐπρόσταξε νὰ ἐξολοθρευθῇ τὸ ὄνομα Σκωτία. Ἐπίστευσεν ὅτι ἐξήλειψε τὸν τελευταῖον σπινθῆρα τῆς πάντοτε ἀναδιδομένης φλογὸς, ὅταν τελευταῖον ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του καὶ τὸν Βαλλάκιον. Ἕνας προδοτικὸς φίλος του ἐπίασε καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Ἐδουάρδον τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅςτις ἐβαστάζετο ἀκόμη καὶ ἐβάσταζεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του. Σιδηροδέσμιος ἐφέρθη οὗτος εἰς τὸ Λονδῖνον, καὶ ἐφονεύθη εἰς τὸν πύργον τοῦ Λονδίνου μὲ ἀπάνθρωπον σκληρότητα καὶ μὲ ἐπονείδιστον τρόπον *).

Ἀλλ' ἡ σκληρὰ αὕτη θανάτωσις τοῦ πολυϋμνήτου ἥρωος ἐμεγάλυνε περισσότερον τὴν ἀθυμίαν τῶν Σκώτων, καὶ μετὰ τόσας δυστυχίας δὲν ἐφοβήθησαν νὰ ἀνανεώσουν τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα, ὅταν εὕρηκαν νέον ἡγεμόνα. Ἦτο δὲ οὗτος Ῥόβερτος ὁ Βρύκιος, υἱὸς τοῦ Βρυκίου, ὅς τις ἐφιλονείκησε μετὰ τοῦ Βαλιόλου περὶ τοῦ στέμματος. Μέχρι τοῦδε ἦτο ἡνωμένος μὲ τοὺς Ἄγγλους, καὶ εἶχε κτυπήσειν τοὺς ὁμογενεῖς του εἰς τὴν ἐν Δαυΐῳ μάχην. Ἀφοῦ ὅμως ἔχασε τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας ἔτρεφεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἐδουάρδος νὰ τοῦ δώσῃ τὸν θρόνον τοῦ Βαλιόλου, ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐφανέρωσεν εἰς Ἰωάννην Κυμμῖνον, ἐξ οἴκου ἰσχυροῦ καὶ κατ' ἐπιγαμίαν συγγενεύοντος μὲ τὸν Βαλίολον, τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νέου ἀγῶνος, ἀλλ' ὁ Κυμμῖνος ἐπρόδωκε τὸν φίλον του εἰς τὸν Ἐδουάρδον· ἐκινδύνευεν ἤδη νὰ φυλακωθῇ ὁ Βρύκιος **), ὅταν φίλος του μαθὼν τὸ

*) Αὐτὸς καὶ αἱ πράξεις του ζῶσιν ἕως τῆς σήμερον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ἐνθύμησιν τοῦ λαοῦ τῆς Σκωτίας.

**) Ὁ Ἐδουάρδος δηλαδὴ δὲν τὸν ἐπίασε παραυτα θέλων νὰ ἑλκύσῃ πρῶτον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Βρυκίους. Οἱ Ἄγγλοι ὅμως

πρᾶγμα, μὴ τολμήσας νὰ γράψη πρὸς τὸν ὑπὸ πάντων παρατηρούμενον, τοῦ ἔστειλε δύω μυωπιστῆρας καὶ ἓν σακκούλιον ἀργυρίου, τῶν ὁποίων ἐκατάλαβε τὴν ἔννοιαν ὁ Βρύκιος. Μὲ πανουργίαν διέφυγε τοὺς παρατηρητάς του, ἐφόνευσε τὸν προδότην Κυμμῖνον, καὶ ἐκήρυξε δημοσίως τὸν πόλεμον. Τὸ μικρὸν πλῆθος τῶν ἐλευθεροφρόνων ἐσυνάχθη ὁλογυράτου, καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀνδρεβίας τὸν ἔστεψε βασιλέα εἰς τὴν Σκόναν (1306).

Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς ἦσαν διῃρημένοι, ὁ ἰσχυρὸς οἶκος τῶν Κυμμίνων τὸν ἐπολέμει καὶ αἱ πρῶται ἀπόπειραι τῶν ὅπλων ἔκριναν δυστυχίαν. Πρῶτον τὸν ἐνίκησεν Ἀγγλικός τις λόχος, ἔπειτα οἱ Κυμμῖνοι. Τὸ στράτευμά του ἐσκορπίσθη· οἱ φίλοι του καὶ οἱ ἀδελφοί του ἐπιάσθησαν καὶ ἐφονεύθησαν· αὐτὸς δὲ κατέφυγεν εἰς τὰς ἐρήμους τῆς δυτικῆς Σκωτίας, ὅπου ἐμάχετο μὲ ὅλας τὰς καταδρομὰς τῆς τύχης. Κάποτε ἐφαίνετο μὲ μικρὰν δύναμιν, καὶ ἔδειχνεν ὅτι ἔχει ἀκόμη ἐλπίδας, τὰς ὁποίας δὲν ἐτόλμα νὰ ἔχῃ καὶ ὁ πάντη τεταπεινωμένος λαός. Διότι εἰς τὸ μεταξὺ ἔφθασε καὶ ὁ ὀξύθυμος Ἐδουάρδος, ὅς τις ταύτην τὴν φορὰν ἤθελε νὰ δώσῃ τρομερὸν παράδειγμα. Ὅλοι οἱ ὑποτελεῖς τοῦ στέμματος ἡγεμόνες συνεκαλέσθησαν εἰς Καρλέολον, καὶ μὲ στράτευμα μέγα ἐπρόσταξε νὰ λεηλατήσουν τόσαν τὴν χώραν ἀφ' ἑνὸς ἄκρου ἕως τοῦ ἄλλου, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ὀρθοπατήσῃ. Ἀλλ' ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὸ κακὸν τοὺς Σκώτους ὁ θάνατος τοῦ Ἐδουάρδου, ὅς τις εἰς τὸ ἑξηκοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐτελεύτησεν εἰς Καρλέολον (7. Ἰουλ. 1307). Ἐπρόσταξε μὲν νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ σκοπός του καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ τὰ νεκρὰ ὀστᾶ του προπορευόμενα τοῦ στρατοῦ νὰ ἐνεργήσουν ὅσα δὲν ἔκαμεν ὁ ζωντανός του βραχίων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀφήσῃ τὴν προσωπότητά του εἰς τὸν διάδοχόν του, ἐξ ἀνάγκης ἐμποδίσθη ἐγχείρημα, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος μόνος ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ.

συγγραφεῖς τὸ διηγοῦνται κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ τὸ παριστάνουν ὡς νὰ ἠθέλησε νὰ ἀφανίσῃ τὸν Κυμμῖνον ὡς ἀντίζηλόν του.

8. Ἐδουάρδος Β΄.

(1307 — 1327.)

Πόσον δύναται τὸ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, τὸ δείχνει ὁ Ἐδουάρδου τοῦ Α΄. υἱὸς καὶ διάδοχος Ἐδουάρδος Β΄. Ἡ ἡμερότης τῆς καρδίας του δὲν ἦτο σμιγμένη μὲ τὴν φοβερὰν δύναμιν, μὲ τὴν καθαρὰν σύνεσιν, καὶ μὲ τὴν ἀκλόνητον ἐπιμονὴν τοῦ πατρός του· ἔδειξε μόνον ἰδιοτροπίαν, αὐτογνωμοσύνην, καὶ ἀκαταστασίαν, καὶ ἠμαύρωσε ταχέως τὴν λάμψιν, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχε στολίσειν ὁ Ἐδουάρδος ὁ Α΄. τὸ βασίλειον καὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν. Ἡ Σκωτία ᾐσθάνθη πρώτη μὲ χαρὰν μεγάλην, ὅτι ἠλαφρύνθη τὸ μέγα βάρος της. Ἡ μεγάλη στρατιωτικὴ δύναμις, ἥτις ἀνέβαινεν ὡς φοβερὸν σύννεφον εἰς τὸν ὁρίζοντά της, διελύθη εἰς τὸ μηδὲν, ἐνῷ ὁ Ἐδουάρδος μὴ ἔχων κλίσιν εἰς τὰς ἐλπίδας, καὶ εἰς τὰ πάθη καὶ εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ πατρός του ὑπέστρεψεν ὀπίσω, καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Βρύκιον νὰ ἐκβῇ ἀπὸ τὴν κρυψάναν του, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ διὰ πολέμων εἰς ἑαυτὸν μὲν τὸ βασίλειον, εἰς δὲ τοὺς Σκώτους τὴν ἐλευθερίαν διὰ πολλοὺς ἀκόμη χρόνους. Ὁ Βρύκιος ἤρχισε τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνός του νικήσας λαμπρῶς τοὺς Κυμμίνους, καὶ μετὰ ταῦτα διώξας τοὺς Ἄγγλους ἀπ' ὅλα τὰ φρούρια. Εἶχε δὲ ἡσυχίαν ἱκανὴν νὰ ἐκτελῇ τὰ ἔργα του, ἐπειδὴ ὁ Ἐδουάρδος, ὅς τις πολὺ γρήγορα ἐφανέ-

ρωσε τὴν ἀνικανότητά του, ἀντιφερόμενος μὲ τοὺς Βαρῶνας του μόλις ἐβαστάζετο ἐπάνω εἰς τὸν Ἀγγλικὸν θρόνον.

Ἀφορμὴ τῶν σκηνῶν τούτων ἔγεινε, καθὼς ἐπὶ Ἐῤῥίκου τοῦ Γ', ἡ τοῦ νέου βασιλέως παράδοσις εἰς ἀχρείους καὶ κακοήθεις φίλους. Πρῶτος τούτων ἦτο Πέτρος Γαβεστὼν ἐκ Γασκωνίας. Ἐδουάρδος ὁ Α'. εἶχε τὸν ἐξορίσειν ὡς διαφθορέα τοῦ υἱοῦ του, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του τὸν ὑπεχρέωσε νὰ μὴ ἀνακαλέσῃ τὸν λυμεῶνα τοῦτον. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος μὴ φροντίσας παντελῶς διὰ τὴν πατρικὴν νουθεσίαν, τὸν ἀνεκάλεσε πάραυτα, τὸν ἔκαμε πιστόν του, τὸν ἀνέδειξε Κόμητα Κορνουβίας, καὶ ἐπίτροπον τοῦ βασιλείου, ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ νυμφευθῇ Ἰσαβέλλαν τὴν θυγατέρα Φιλίππου τοῦ Ὡραίου *). Ὁ Γαβεστὼν ἔγεινε πάραυτα τὸ ὑποκείμενον τοῦ μίσους ὅλων τῶν ἰσχυρῶν Βαρώνων, τοὺς ὁποίους ἐπείραζε μὲ τὴν παιδαριώδη ἀλαζονείαν του, ἐκαταφρόνει μὲ τὴν ἄμετρον λαμπρότητά του, καὶ μὲ τὴν γύμνωσιν τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ τοὺς ἐκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν. Μὲ δύναμιν ἔνοπλον ἐσηκώθησαν ὅλοι καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν ἐξορίαν τοῦ φίλου του. Φοβηθεὶς ὁ Ἐδουάρδος ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν τὸν Γαβεστῶνα, ἀλλ' ἀναδείξας αὐτὸν ὑποβασιλέα τῆς Ἰρλανδίας, ἐφανέρωσε τὴν πρὸς αὐτὸν διαρκοῦσαν ἀγάπην του. Καὶ ὄχι μόνον ἀλλὰ τὸν ἐπανέφερεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν πλησίον του, ἀφοῦ κατεπράϋνε τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Γαβεστῶνος. Ἀλλ' οὗτος ἔφερε μαζή του τὰς παλαιάς του ἰδιότητας, αἱ ὁποῖαι ἐγέννησαν τὰ παλαιὰ ἀποτελέσματα.

Οἱ Βαρῶνες καὶ οἱ κοινοὶ ἡνώθησαν εἰς τὸ

*) Μετὰ τὴν μεταξὺ Ἐδουάρδου Α'. καὶ Φιλίππου γενομένην εἰρήνην, τὴν ἠῤῥαβωνίσθη εὐθύς.

κοινοβούλιον καὶ τὸν ἐκαταδίκασαν εἰς αἰώνιον ἐξορίαν φοβερίσαντές τον, ὅτι, ἐὰν μείνῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἢ ἐπανέλθῃ πάλιν, θέλουν τὸν μεταχειρισθῆν ὡς ἐχθρὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ βασιλέως. Μὴ εὐχαριστηθέντες εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ παρωργισμένοι διὰ τὸν τρόπον τοῦ βασιλέως ἀπεφάσισαν τὸ κοινοβούλιον νὰ λάβουν ἀπὸ τὰς χεῖρας του τὸ πηδάλιον τῆς βασιλείας. Ὁ Ἐδουάρδος ἠναγκάσθη νὰ στέρξῃ, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς ὅλαι αἱ ἀρχαὶ θέλουν δίδεσθαι μὲ γνώμην τοῦ κοινοβουλίου, ὅτι καμμία δωρεὰ δὲν θέλει ἔχειν κῦρος χωρὶς τὴν θέλησίν των, ὅτι δὲν θέλει ἀρχίσειν πόλεμον οὐδὲ θέλει στρατολογήσειν χωρὶς τὴν τούτων ἄδειαν κτλ. συνθήκας καὶ διαταγάς, αἱ ὁποῖαι ἔκαμναν ψιλὴν σκιὰν τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως. Ὁ Ἐδουάρδος τὰς ἔστερξε μὲν ἐξ ἀνάγκης, ἐπροσπάθει δὲ τὸ γρηγορώτερον νὰ ἀπολυθῇ ἀπὸ αὐτάς. Ἀπομακρυνθεὶς εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἀγγλίας ἐπροσκάλεσεν ἐκεῖ τὸν ἀγαπητόν του Γαβεστῶνα, ὅςτις ἔζη εἰς τὴν Φλανδρίαν, τὸν ἐκράτησε πρῶτον μυστικά, ἔπειτα τὸν ἔδειξε καὶ δημοσίως.

Οἱ Βαρῶνες παροργισθέντες καὶ φοβηθέντες περὶ τῆς ἀσφαλείας των, ἐὰν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀγαπητός του στερεωθῶσι πάλιν, συνέδεσαν μεταξύ των ὁμόνοιαν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε μέτοχος καὶ ὁ Καντουαρίας ἀρχιεπίσκοπος, καθὸ ἀρχηγὸς τοῦ κλήρου. Μὲ ἔνοπλον δύναμιν στρατηγουμένην ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν Κόμητα Λαγκαστρίας ἔσπευσαν εἰς τὸ Ἐβόρακον πρὸς τὸν βασιλέα, ὅςτις ὑπεχώρησεν ἀπ' αὐτοὺς μετὰ τοῦ φίλου του ἕως τοῦ φρουρίου Σκορβορούγου. Ὁ Γαβεστὼν ἐπολιορκήθη αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ πολὺν καιρόν, ἐπαραδόθη. Ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν Πεμβροχίου Κόμητα, ὅςτις ἠγγυήθη τὴν ἀσφάλειάν του ἕως οὗ νὰ συμβιβασθῶσιν οἱ Βαρῶνες μὲ τὸν βασιλέα των· ἀλ-

λὰ μετ' ὀλίγον τὸν ἐπίασαν — καὶ πιθανῶς ὄχι χωρὶς εἴδησιν τοῦ Κόμητος Πεμβροχίου — οἱ Κόμητες Βαρβίκου, Λαγκαστρίας, Ἐρεφορδίας κτλ. καὶ χωρὶς καμμίαν ἐξέτασιν τὸν ἀπεκεφάλισαν διὰ χειρὸς τοῦ δημίου. Ὁ βασιλεὺς ἐπικράνθη διπλῶς, καὶ διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του καὶ διὰ τὸν παράνομον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον τὸν ἐφόνευσαν. Ἐφοβέρισε τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ βασιλείου, ἐσυνάθροισεν ἔνοπλον δύναμιν, ἔβαλε στρατιώτας εἰς τὰ φρούριά του, καὶ μὲ πολεμικὴν προπαρασκευὴν συνεκάλεσε κοινοβούλιον. Οἱ Βαρῶνες ὑπῆγαν, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον καθωπλισμένοι παρὰ τὸν βασιλέα. Ὁ κόμης Λαγκαστρίας ἔφερε χιλίους ἱππεῖς καὶ πεντακισχιλίους πεζούς· καὶ οἱ ἄλλοι ἀναλόγως. Ἐμπιστευόμενοι εἰς τὰς δυνάμεις των ταύτας ἐζήτησαν τακτικὴν καὶ τελείαν ἀπόλυσιν πάσης ἐξετάσεως διὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαβεστῶνος, καὶ προσέτι ἐπικύρωσιν τῶν ἀπ' αὐτοὺς γενομένων διαταγῶν. Ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ· ὁ φόνος τοῦ Γαβεστῶνος ἔμεινεν ἀτιμώρητος· ἀλλ' ἐλησμονήθησαν καὶ τῶν Βαρώνων αἱ διαταγαὶ, αἱ ὁποῖαι ἔβλαπταν καθ' ὑπερβολὴν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν.

Ἐπειδὴ δὲ τώρα ἐμβῆκε καιρὸς ἡσυχίας καὶ ἐσωτερικῆς ὁμονοίας, ἀπεφάσισαν οἱ Ἄγγλοι νὰ ὑποτάξωσι πάλιν τὴν Σκωτίαν. Ἀπ' ὅλα, ὅσα εἶχαν ἀποκτήσειν ἐκεῖ οἱ Ἄγγλοι, ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας των μόνον τὸ Βέρβικον καὶ ἡ Στιρλίγγη, τὴν ὁποίαν ἐκαταγίνετο νὰ πορθήσῃ τώρα ὁ Βρύκιος. Ὁ Ἐδουάρδος ἔκαμε παρασκευὰς μεγάλας νὰ σώσῃ τὸ χωρίον τοῦτο. Ὀλλανδοὶ, Γάσκωνες, Ἰρλανδοὶ, Βαλλιανοὶ ἐνεδυνάμωσαν τὸν στρατόν του, τοῦ ὁποίου τὸ πλῆθος ἀναβιβάζουν, ὑπερβολικῶς βέβαια, οἱ Σκῶτοι ἱστοριογράφοι εἰς 100,000. Ὁ Βρύκιος δὲν εἶχε περισσότερον παρὰ 30,000 στρα-

τιώτας, ἀλλὰ γυμνασμένους καὶ ἀποφασισμένους νὰ ἀποθάνουν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Μὲ τοῦτο τὸ ἀνδρεῖον στῖφος ἐκαρτέρησε τοὺς ἐχθροὺς πλησίον τῆς Στιρλίγγης εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Βανόκ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἄγγλοι ὑπερεῖχαν προφανῶς κατὰ τὸ ἱππικὸν, ἔκαμεν ὀλόγυρά του τοὺς ὀνομαζομένους λύκου λάκκους, εἰς τοὺς ὁποίους προητοίμασε τὴν πτῶσιν των. Τὸ πρᾶγμα ἔγεινε καθὼς τὸ ἐστοχάσθη. Οἱ Ἄγγλοι ἱππεῖς, οἵτινες ὥρμησαν μὲ βεβαιότητα καὶ σφοδρότητα, ἔπεσαν εἰς τὴν στημένην δι' αὐτοὺς παγίδα, καὶ ἔφεραν ταραχὴν ἐκ τούτου εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτῶν στράτευμα. Ἡ ταραχὴ μετεδόθη περαιτέρω· οἱ τοξόται ἀκολουθοῦντες τοὺς ἱππεῖς, ἔπεσαν καὶ αὐτοὶ, καὶ τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ παντελὴς φθορὰ τῶν Ἄγγλων (1314). Ὁ βασιλεὺς διέφυγε μόλις τὰς χεῖρας τοῦ διώκοντος αὐτὸν ἀνδρείου Δουγλασίου. Πολλοὶ ὅμως ἔνδοξοι Ἄγγλοι ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν τόσα λύτρα, ὥστε μαζὴ μὲ τὰ πολλὰ λάφυρα ἠδύναντο νὰ ἀναπληρώσουν πολυετῆ ζημίαν.

Δὲν ἦτο μόνον τὸ κέρδος τοῦτο. Τὸ ὄνομά των ἐμεγαλύνθη τόσον, ὥστε οἱ Ἰρλανδοὶ ἀπεφάσισαν μὲ προστασίαν τῶν Σκώτων νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ Βρύκιος ἔστειλε καὶ τὸν ἀδελφόν του Ἐδουάρδον εἰς τὴν Ἰρλανδίαν, καὶ οὗτος ἐστερεώθη εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου. Ἀλλ' ὅταν ἐστάλθη Ἀγγλικὴ δύναμις διὰ νὰ τὸν διώξῃ ἐκεῖθεν, δὲν ἐπρόσμενε τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις ἔσπευδε πρὸς αὐτὸν μὲ νέαν βοήθειαν, ἀλλὰ μόνος ἐμβῆκεν εἰς μάχην μὲ τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἔχασε καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ζωὴν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνεκρώθησαν ὅλαι αἱ περαιτέρω ἐγχειρήσεις. Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐδυστύχησεν, ἡ Σκωτία ὅμως ἐκαθαρίσθη ὁλοκλή-

ρως ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους (διότι ἔπεσαν καὶ τὸ Βέρβικον καὶ ἡ Στιρλίγγη) · ἡ αὐτονομία καὶ ἡ ἀνεξαρτησία της ἐστερεώθη. Ὁ Βρύκιος ἀνηγορεύθη ἀπ' ὅλους τοὺς Σκώτους βασιλεὺς, ἀπεδίωκεν εὐκόλως τὰς ἐπαναλαμβανομένας ἐπιδρομὰς τῶν Ἄγγλων, οἵτινες ὑπήγαιναν μὲ σκοπὸν λεηλασίας καὶ ληστείας, καὶ ἐβάσταξε τὸν διὰ τῶν ὅπλων ἀποκτηθέντα θρόνον ἕως τοῦ θανάτου του (1329) ἀσφαλέστερα *) παρὰ ὁ Ἐδουάρδος Β'. τὸ κληρονομικόν του στέμμα.

Διότι ἡ φθορὰ, τὴν ὁποίαν οὗτος ἔπαθεν εἰς τὴν Σκωτίαν, ἡ μετὰ ταύτην συμβᾶσα ἐπανάστασις τῆς Ἰρλανδίας, εἰς τὴν ὁποίαν προσετέθησαν καὶ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς Βαλλίας, τελευταῖον αἱ ἀπὸ τὸν Βρύκιον γενόμεναι εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπιδρομαὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν τοῦ θρόνου ἐχθρὰν μερίδα τῶν Βαρώνων, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Λαγκάστριος, νὰ σηκωθῶσι πάλιν καὶ νὰ κυρώσωσι τὰς παλαιὰς διαταγὰς τὰς τόσον περιοριστικὰς τῆς βασιλικῆς δυνάμεως. Ἡ ἀδυναμία, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐδουάρδος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαβεστῶνος παρεδόθη εἰς ἄλλον ἀγαπητὸν, Οὔγωνα Δεσπένσην ἢ Σπένσην, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν τὴν κυβέρνησιν τοῦ βασιλείου, τοὺς ἠρέθισεν εἰς μεγαλητέραν ἀντίστασιν. Ἐπανελαμβάνοντο λοιπὸν αἱ παλαιαὶ σκηναί. Οἱ ἠνωμένοι Βαρῶνες μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἐζήτουν ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν ἐξορίαν ἢ τὴν φυλάκωσιν τοῦ νέου Σπένσου φοβερίζοντες, ὅτι κατ' ἄλλον τρόπον θέλουν ἀποστατήσειν, καὶ μὲ ἰδίαν των ἐξουσίαν θέλουν κατακρίνειν τὸν ἀλαζόνα καὶ πλεονέκτην φίλον του. Ἐμβῆκαν ἔπειτα εἰς τὸ Λονδῖνον, ἐπρόβαλαν εἰς τὸ κοινοβούλιον κατηγορίαν κατὰ τοῦ Σπένσου καὶ κατὰ τοῦ πατρός του, καὶ ἐκατώρθωσαν τὸ νὰ ἐξορισθοῦν καὶ οἱ δύω διὰ παντὸς καὶ νὰ χάσωσι τὰ κτήματά των.

*) Μόνον μίαν φοοάν, ὅταν ἐδοκίμασε νὰ διατάξῃ τὴν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ταραχῆς συγκεχυμένην κατάστασιν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ μάλιστα τῶν βασιλικῶν κτημάτων, καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτει ἀπὸ τοὺς μεγιστᾶνας νὰ ἀποδείξωσι τὴν νομιμότητα τῶν ἰδικῶν των, διηγέρθη μεγάλη ἀντίστασις · εἵλκυσαν ἐκεῖνοι τὰ σπαθία των καὶ εἶπαν, ὅτι τὰ δίκαιά των θεμελιόνονται ἐπ' αὐτῶν · ἐσχηματίσθη δὲ καὶ συνωμοσία τις κατὰ τοῦ βασιλέως, ἡ ὁποία ὅμως ἐκαταπατήθη.

Πάραυτα ὅμως ἐμεταβάλθησαν τὰ πράγματα. Μία καταφρόνησις, ἥτις ἔγεινε κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν εἰς τὴν βασίλισσαν, ἐπροξένησεν εἰς τὸν βασιλέα τὴν τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἀγάπην καὶ οἰκειότητα. Ὅταν δηλαδὴ ἡ σύζυγός του ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν πύργον ἑνὸς τῶν συμμάχων εὐγενῶν, καὶ ἐζήτησε νὰ περάσῃ ἐκεῖ τὴν νύκτα, ἀπεδιώχθη μὲ αὐθάδειαν, μ' ὅλον ὅτι πάντοτε ὑπῆρχεν ἐκ τοῦ μέρους τῶν Βαρώνων καὶ ἐμίσει τοὺς Σπένσας. Ὁ βασιλεὺς λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ ταύτης τῆς περιστάσεως, ἐσύναξεν ὁλόγυρά του ἔνοπλον δύναμιν, ἐξεδικήθη τὴν καταφρόνησιν τῆς γυναικός του, ἐκβῆκεν ἔπειτα μὲ θρασύτητα καθ' ὅλων τῶν Βαρώνων καὶ ἀνεκάλεσεν ὀπίσω τοὺς Σπένσας. Ὁ Λαγκάστριος ἐσύναξε μὲν εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀπὸ τὴν Σκωτίαν στράτευμα κατὰ τοῦ βασιλικοῦ, ἐνικήθη ὅμως καὶ ἐπιάσθη μαζὴ μὲ πολλοὺς ἄλλους. Ὁ βασιλεὺς ἐξεδικήθη κατ' αὐτοῦ τὸν θάνατον τοῦ Γαβεστῶνος μὲ ἐμπαθῆ σφοδρότητα. Ὁ Λαγκάστριος ὄχι μόνον ἐκαταδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλ' ἐξετελέσθη καὶ ὁ φόνος του μὲ ἀτιμίαν καὶ ὄνειδος. Δεκαοκτὼ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐπισήμων ὀπαδῶν του ἐφονεύθησαν καὶ αὐτοὶ, πολλοὶ ἐφυλακώθησαν, τὰ ὑποστατικά των ἔπεσαν λάφυρα εἰς τοὺς φίλους τοῦ βασιλέως καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς Σπένσας, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ ἐφαίνετο ἀκλονήτως στερεωμένη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Λαγκαστρικῆς φατρίας.

Ἀλλ' ἡ σφοδρότης, μὲ τὴν ὁποίαν ἔδωκαν δρόμον εἰς τὴν φιλεκδικίαν των, καὶ ἡ αὐτογνωμοσύνη, μὲ τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίζοντο τὴν δύναμίν των, ηὔξανε πάντοτε τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ὑπέσκαφε τελευταῖον τὴν ἀκλόνητον νομιζομένην ἐξουσίαν των. Εἰς τὸ μῖσος προσεσέθη ἡ καταφρόνησις, ὅταν μία κατὰ τῆς Σκωτίας ἐγχειρηθεῖσα ἐκστρατεία ἐτελείωσε μὲ ἄτιμον ἐπιστροφὴν, καὶ ἀφείλκυσεν εἰς τὴν βόρειον Ἀγγλίαν τὴν ἀπὸ τοὺς εἰσβαλόντας Σκώτους ἐρήμωσιν. Ἐν ὅσῳ ὅμως συνέῤῥεε μόνον ὁ λαὸς εἰς τὸν τόπον ὅπου κατεδικάσθη ὁ Λαγκάστριος, ὡς εἰς ἅγιον τινὰ τόπον, καὶ ἐξέφραζε τὴν ἀγανάκτησίν του, ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἦτο ἀκόμη φόβος· ἀφοῦ δὲ ἡ πανοῦργος βασίλισσα Ἰσαβέλλα, πειραχθεῖσα ἀπὸ τοὺς Σπένσας, συνεδέθη μὲ ἄλλους ἰσχυροὺς ἀντιπάλους καὶ μάλιστα μὲ τὸν ὑπὸ τῶν Σπενσῶν καταδιωκόμενον καὶ αὐτὸν ἐπίσκοπον Ἐρεφορδίας, τότε ἐσυναθροίσθη μία δύναμις, ἥτις ὄχι μόνον τοὺς Σπένσας ἐκρήμνισεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα. Ἡ Ἰσαβέλλα ἐπέρασεν εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς τὸν ἀδελφόν της Κάρολον τὸν Δ', ὅστις εἶχεν ἀρχίσειν λογοτριβὰς μὲ Ἐδουάρδον τὸν Β' περὶ τῆς Γυϊέννης καὶ τὸν ἐζήτησε νὰ τοῦ δώσῃ τὸν ὅρκον διὰ τὴν κτῆσιν ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν Σπένσαι δὲν ἐτόλμων νὰ φανοῦν εἰς τὴν ἐχθράν των αὐλὴν τῆς Γαλλίας, ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάγῃ χωρὶς αὐτοὺς, διὰ τοῦτο ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς τὸ πρόβλημα τῆς βασιλίσσης, ἤγουν νὰ παραιτήσῃ ὁ Ἐδουάρδος τὰς χώρας ταύτας εἰς τὸν ὁμώνυμόν του υἱὸν, ὁ ὁποῖος νὰ προσκυνήσῃ διὰ ταύτας τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ὁ Πρίγκιψ λοιπὸν ἐστάλθη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἔλαβεν ἐκεῖ τὸ κληρούχημα.

Ἀλλ' ὅλαι αὗται αἱ προπαρασκευαὶ ἦσαν ψιλὰ μέσα σκοποῦ ἄλλου. Ἡ βασίλισσα προστατευομένη

ἀπὸ τὸν ἀδελφόν της τὸν βασιλέα προδιέθεσε τὴν συνωμοσίαν κατὰ τῶν Σπενσῶν καὶ κατὰ τοῦ ἀνδρός της. Ῥογῆρος Μορτίμερος, ἀνὴρ ἰσχυρὸς ἐκ τῆς φατρίας τοῦ Λαγκαστρίου, ὅστις ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Λονδίνου καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος. Διὰ τοῦτο ἡ Ἰσαβέλλα, καὶ ὁπόταν ἐξισάσθησαν αἱ μὲ τὴν Γαλλίαν λογοτριβαὶ, ἔμεινεν ἐπέκεινα τῆς θαλάσσης, καὶ ὅταν ὁ παρατηρήσας τὰ διαβήματά της ἀνήρ της τὴν ἐζήτησε πολλάκις νὰ ἐπιστρέψῃ, δὲν ὑπήκουσε προφασιζομένη ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν ζωήν της ἀπὸ τοὺς Σπένσας. Ὑπῆγε μάλιστα μὲ τὸν υἱόν της εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ὅπου χωρὶς γνώμην τοῦ βασιλέως οὐδὲ τοῦ κοινοβουλίου ἐνύμφευσε τὸν πρίγκιπα μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος Ἁγινοβίας. Μὲ βοήθειαν ταύτης τῆς συμμαχίας ἠδυνήθη νὰ συναθροίσῃ στράτευμα, τοῦ ὁποίου ἀρχηγοὶ ἔγειναν ὁ Κόμης Ἁγινοβίας καὶ ὁ Μορτίμερος, καὶ προητοιμάσθησαν νὰ περάσωσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου τοὺς ἐπρόσμεναν πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ, καὶ ἄρχοντες καὶ ἱερωμένοι. Ὅταν δὲ μετὰ τοῦτο ἐπέρασαν τῷόντι οἱ συνωμόται εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς Συφολκίας, εὕρηκαν πανταχοῦ πολλὴν συνδρομὴν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ δύω Σπένσαι τρομάξαντες καὶ ζαλισθέντες ἐνόμισαν ἀδύνατον πᾶσαν ἀντίστασιν, καὶ ἐζήτησαν τὴν σωτηρίαν των εἰς τὴν φυγήν.

Ὁ μὲν πρεσβύτερος Σπένσης εἶχε καταφύγειν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βριστολίου, ἀλλὰ παρεδόθη παραυτα εἰς τοὺς ἐχθρούς του, οἱ ὁποῖοι χωρὶς ἄλλην ἐξέτασιν ἐκρέμασαν τὸν ἐννενηκοντούτη πρεσβύτην καὶ ἔῤῥιψαν εἰς τὰς σκυλία τὸ σῶμα του. Ὁ δὲ νεώτερος, ὅςτις μετὰ τοῦ βασιλέως ἐκρύφθη εἰς τὰ ὄρη τῆς Βαλλίας, εὑρέθη ἐντὸς ὀλίγου. Ἐν ταὐτῷ τὸν ἐφόνευσαν παρομοίως μὲ τὸν πατέρα του, τὸν δὲ βασιλέα ἔφεραν αἰχμάλωτον εἰς Κενιλβόρθ.

Μετὰ δὲ τοῦτο συνεκάλεσαν οἱ συνωμόται κοινοβούλιον εἰς Βεστμοναστήριον, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισε τὸν βασιλέα ἀνίκανον νὰ κυβερνᾷ εἰς τὸ ἑξῆς διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ γενομένας κατηγορίας. Ἐδουάρδος ὁ Β' ὑπεχρεώθη νὰ παρουσιασθῇ προσωπικῶς, καὶ μὲ δάκρυα καὶ ὀλολυγμοὺς ἔδωκε τὴν γνώμην του, ὅτι ὁ υἱός του ἔγεινε διάδοχος τοῦ θρόνου του (1327).

Ὁ ἐκθρονισθεὶς βασιλεὺς ἔμεινε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὴν ἐφορίαν τοῦ Κόμητος Λαγκαστρίου· ἐπειδὴ ὅμως ἡ βασίλισσα καὶ ὁ Μορτίμερος ὑπώπτευσαν εὐθὺς μήπως ὁ Κόμης ἐλεήσῃ τὰ παράπονα καὶ τὴν δυστυχίαν τοῦ βασιλέως καὶ τὸν προστατεύσῃ, καὶ ἐν γένει ἐφοβήθησαν μήπως ὁ λαὸς τὸν συμπονήσῃ, διὰ τοῦτο τὸν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ Λαγκαστρίου, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς χεῖρας δύω ἀνδρῶν, οἵτινες τὸν ἐμεταχειρίζοντο οὕτως, ὡς νὰ εἶχαν προσταγὴν νὰ τὸν θανατώσουν ἀργοπόρως μὲ τὰς παντοίας κακομεταχειρίσεις. Τὸν ἔσυρναν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ ἐνταυτῷ ἐπροσπάθουν μὲ λεπτὰ ἐνδύματα, μὲ κακὴν τροφήν, μὲ συχνὴν διακοπὴν τοῦ ὕπνου του νὰ ἀσθενίσουν καὶ νὰ ἀφανίσουν τὰς ζωτικὰς δυνάμεις του*). Ἐπειδὴ ὅμως ὁ δρόμος οὗτος ἐφάνη πολλὰ μακρὺς εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ εἰς τὸν Μορτίμερον, ἀπεφάσισαν τελευταῖον νὰ τὸν ἐκφέρουν ἀπὸ τὴν ζωὴν κατ' εὐθεῖαν. Διὰ νὰ κρύψουν ὅμως πᾶν ἴχνος βιαίου θανάτου, ἐπενόησαν τρομερὰν τινὰ βάσανον. Σίδηρον πυρακτωμένον ἔβαλαν εἰς κέρας, καὶ τὸ κέρας ἐνέχωσαν εἰς τὸν πρωκτόν του, καὶ τοῦ ἔκαυσαν οὕτω τὰ ἐντόσθια, ἀλλ' ἀπὸ τὸν πόνον του

*) Μίαν φορὰν ὁδοιποροῦντες μετὰ τοῦ γέροντος βασιλέως ἠθέλησαν νὰ τοῦ ξυρίσωσι τὰ γένεια διὰ νὰ μὴ γνωρίζεται, καὶ ἔλαβαν ἀπὸ τὸ πλησίον ἕλος ψυχρὸν καὶ θολερὸν νερὸν διὰ τοῦτο. Ὁ βασιλεὺς ἔκλαυσε μὲ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἐχύθησαν ἐπάνω τῶν παρειῶν του καὶ εἶπε: Ἰδοὺ νερὸν ζεστὸν καὶ καθαρὸν διὰ τὰ γένειά μου.

ἔρρηξεν ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς τοιούτους θρήνους, ὥστ' ἐφανερώθη ἡ μιαρὰ πρᾶξις (21 Σεπτεμβρίου 1327).

Ἀλλ' ὁ Μορτίμερος καὶ ἡ βασίλισσα ἔμειναν ἀτιμώρητοι κατὰ τὸ παρὸν, ἐπειδὴ εἶχαν εἰς τὰ θελήματά των τὸ συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνα εἰς τόπον τοῦ δεκατεσσαρεστοῦς βασιλέως. Διὰ νὰ κρατοῦν δὲ τὴν δύναμίν των ἀσφαλῶς καὶ ἀνενοχλήτως ἔκαμαν τακτικὴν εἰρήνην (1328) μὲ τὸν γέροντα βασιλέα τῆς Σκωτίας, τοῦ ὁποίου οἱ στρατηγοὶ Μουραῖος καὶ Δουγλάσιος εἶχαν ἀποκρούσειν πάλιν μίαν προσβολὴν τῶν Ἄγγλων. Μὲ τὴν συνθήκην ταύτην ἐγνώρισεν ὁ Μορτίμερος τὸν Βρύκιον αὐτόνομον βασιλέα τῆς Σκωτίας, καὶ παρῃτήθη ὅλα τὰ εἰς τὴν χώραν ταύτην κυριαρχικὰ δίκαια τῆς Ἀγγλίας. Πρὸς στερέωσιν τῆς εἰρήνης ἐσυμφωνήθη νὰ νυμφευθῇ ὁ τοῦ Βρυκίου υἱὸς Δαβὶδ μίαν θυγατέρα Ἐδουάρδου τοῦ Β'. Οἱ δὲ Σκῶτοι ἐπλήρωσαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ποσότητα 30,000 Μάρκων πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἐσχάτων λεηλασιῶν, καὶ ἀντὶ τῶν ὑποστατικῶν τῆς Σκωτίας, τὰ ὁποῖα εἶχε χαρίσειν Ἐδουάρδος ὁ Α' εἰς Ἄγγλους.

Ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη ἀκόμη δὲν ἠσφάλισε τὸν Μορτίμερον ἀπὸ τὸ γενικὸν μῖσος τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους. Εἰς μάτην ἠθέλησε νὰ τρομάξῃ τοὺς δυνατοὺς φονεύσας θεῖον τινὰ τοῦ νέου βασιλέως, τὸν Κόμητα Καντίου, τὸν ὁποῖον ἀπεκεφάλισε διὰ μηδαμινὴν πρόφασιν· εἰς μάτην περιεκύκλονε καὶ τὸν βασιλέα αὐτὸν μὲ κατασκόπους. Ὁ ὀκτωκαιδεκαετὴς γενόμενος Ἐδουάρδος ὁ Γ' δὲν ὑπέφερνε πλέον τὴν αὐτογνωμοσύνην καὶ τυραννίαν τοῦ Μορτιμέρου, ὅστις τοῦ ἐσήκωσε πᾶσαν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν κρημνίσῃ μεταχειριζόμενος τὸ κατὰ τοῦ πταίστου κοινὸν τοῦ λαοῦ του μῖσος.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐτόλμα νὰ κτυπήσῃ φανερὰ τὸν ἰσχυρὸν κακοῦργον, διὰ τοῦτο ἔστειλε μυστικῶς στρατιώτας του πιστοὺς εἰς τὸ φρούριον τῆς Νοτιγγαμίας, ὅπου διέτριβε μετὰ τῆς βασιλίσσης δορυφορούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἐνόπλους. Ὁ νέος βασιλεὺς ἐκέρδησε τὸν φρούραρχον, μὲ τοῦ ὁποίου τὴν βοήθειαν εἰσῆλθαν οἱ ἀπεσταλμένοι δι' ὑπογείου δρόμου καὶ ἐπίασαν ἔξαφνα τὸν Μορτίμερον ἐνῷ ἐκοιμᾶτο. Πάραυτα ἐκατηγορήθη ἐνώπιον κοινοβουλίου, ἐξηλέγχθη ἔνοχος θανάτου, καὶ ἐφονεύθη (1331). Ἡ βασίλισσα ἔμεινεν εἰς φρούριον, ὅπου ἔζη μὲν μὲ πᾶσαν βασιλικὴν τιμὴν καὶ ἀνάπαυσιν, δὲν ἐσυγχωρεῖτο ὅμως νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν. Ἐβασίλευε λοιπὸν ἐλευθέρως ὁ Ἐδουάρδος, καὶ μετ' αὐτοῦ ἤρχισε νέα ἐποχὴ τῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία εἶναι λαμπρὰ καὶ ἐπίσημος μὲ ἐνδόξους νίκας, καὶ μὲ τὸ μέγα ὕφος, τὸ ὁποῖον ἀνέβησαν ἡ γλῶσσα, ἡ ἐμπορία καὶ ἡ πολιτικὴ κατάστασις.

---

9. Ῥοδόλφος Ἀβεσβούργιος.

(1273 — 1291.)

Ἐπιστρέφομεν τώρα εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν διὰ νὰ ἴδωμεν τίνας τρόπους θέλουν μεταχειρισθῆν οἱ μεγάλοι αὐτῆς ἡγεμόνες διὰ νὰ αναστήσουν τὴν βαθεῖαν πτῶσιν τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς δόξης της μετὰ τὸ τέλος τῆς μακρᾶς βασιλείας Ῥιχάρδου Κορνουβίας ἢ τῆς μεσοβασιλείας. Τὰ φρονήματα τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων ἔβαλαν μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἔργου. „Διότι (ἔγραφεν ὁ τοῦ Ὀλμυτίου ἐπίσκοπος Βρούνων πρὸς τὸν Πάπαν Γρηγόριον τὸν Ι'.) *) καὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ ἡγεμόνες ἐζήτουν

ἀγαθὸν καὶ σοφὸν αὐτοκράτορα, περὶ δὲ ἰσχυροῦ δὲν ἤθελαν νὰ ἀκούσωσιν, ἐνῷ γνῶσις καὶ θέλησις δὲν ὠφελεῖ χωρὶς δύναμιν, καὶ δὲν φαίνεται τίποτ' ἄλλο ὠφελιμώτερον παρὰ ἡ δύναμις ἑνὸς μόνου, ἐὰν καὶ κἄποτε παρεκτρέπεται ὀλίγον." Ὁ αὐτὸς δὲ Γρηγόριος ὁ Ι', μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥιχάρδου ἐμήνυσεν εἰς τοὺς ἡγεμόνας νὰ ἐκλέξουν αὐτοκράτορα· εἰ δὲ μή, ὅτι θέλει φροντίσειν αὐτὸς μετὰ τῶν Καρδιναλίων του.

Ἐσυνάχθησαν λοιπὸν οἱ Ἐκλέκτορες (1273) εἰς τὴν Μογοντίαν διὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην. Καὶ ἡ ἐκλογὴ ἔγεινεν εἰς τὸν Κόμητα Ἀβεσβούργου Ῥοδόλφον, ἄνδρα, ὅς τις εἰς τὴν γενικὴν σύγχυσιν τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχε δείξειν δικαιοσύνην, εὐσέβειαν *) καὶ δύναμιν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μογοντίας ἔκρινε τὸ πρᾶγμα ἐξαιρέτως.

Οὗτος πρὸ ἐτῶν τινῶν, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ταξειδεύσῃ εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, ἐφιλοφρονήθη ἀπὸ τὸν Ῥοδόλφον Ἀβεσβούργιον, καὶ διὰ τὸ ἐπικίνδυνον τῶν δρόμων ἐσυνωδεύθη μὲ φύλακάς του ἕως εἰς τὰς Ἄλπεις. Ἐνῷ τὸν ἀπεχαιρέτησεν, εἶπεν: εἴθε νὰ ζήσω διὰ νὰ ἀνταμείψω τὴν καλωσύνην ταύτην. Τώρα λοιπὸν ἐπρόβαλεν εἰς τοὺς συνεκλέκτοράς του τὸν Ῥοδόλφον ὡς τὸν ἀξιώτατον ἀπ' ὅσους ἐγνώριζεν. Ὁ Κόμης τῆς Νοριμβέργης Φρειδερῖκος, συγγενὴς τοῦ Ῥοδόλφου,

---

*) Ἐκλέχθη τὸ 1271 ἔτος. Τρία ἔτη ἦτο κενὴ ἡ Ῥωμαϊκὴ καθέδρα μετὰ τὸν θάνατον Κλήμεντος τοῦ Δ', ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ συμφωνήσωσιν οἱ Καρδινάλιοι.

*) Ὅταν Κόμης ὢν ἐσυναπάντησε μίαν φορὰν εἰς κακὸν καιρὸν καὶ εἰς χειρότερον δρόμον ἱερέα ὅς τις ὑπήγαινε μὲ τὸ ἀρτοφόριον εἰς τὸ πλησίον χωρίον πρὸς ἕνα ἄῤῥωστον, ἐκατέβη παραυτα ἀπὸ τὸν ἵππον του, ἐγονάτισεν ἔμπροσθεν τοῦ μυστηρίου, καὶ ἐπρόσφερε τὸν ἵππον του εἰς τὸν ἱερέα διὰ νὰ τὸν καβαλικεύσῃ. „Διότι, εἶπε, δὲν ἁρμόζει ἐγὼ μὲν νὰ ἱππεύω, ὁ δὲ δοῦλος καὶ φορεὺς τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ μου νὰ ὑπάγῃ πεζός." Μετέπειτα ἐχάρισε τὸν ἵππον εἰς τὸν ἱερέα λέγων, ὅτι „δὲν ἁρμόζει νὰ καβαλικεύῃ τοῦ λοιποῦ τὸ κτῆνος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐβάστασε τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων."

ἔκαμε τὸν αὐτὸν ἔπαινον, καὶ ἐπειδὴ τρεῖς Ἐκλέκτορες ἦσαν κατὰ τύχην ἄγαμοι, καὶ ὁ Φρειδερῖκος τοὺς εἶπεν, ὅτι ὁ Ῥοδόλφος ἔχει ἓξ θυγατέρας, διὰ τῶν ὁποίων θέλει προσπαθήσειν αὐτὸς νὰ τοὺς συμπενθεριάσῃ μὲ τὸν Ἀβεσβούργιον, ἡνώθησαν ὅλοι μὲ ταχύτητα, καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ βασιλέως ἔγεινε ταύτην τὴν φορὰν μὲ γνησίως Γερμανικὴν εἰλικρίνειαν ὡς μία οἰκιακὴ συνθήκη.

Ὁ Ῥοδόλφος αὐτὸς ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν ἀγγελίαν ταύτην. Ἐπολέμει κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὴν Βασιλείαν, ἐσήκωσε τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως καὶ ἐφιλιώθη μὲ αὐτὴν *) διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Φρογκοφόρτιον. Ἐντεῦθεν τὸν ἔφεραν οἱ ἡγεμόνες χωρὶς ἀναβολὴν εἰς τὸ Ἀκυΐσγρανον, ὅπου ἔγεινεν ἡ στέψις μὲ κοινὴν τῶν παρόντων ἀγαλλίασιν (31 Ὀκτωβρ. 1273). Μετὰ ταύτην ἔμελλε νὰ γείνῃ παῤῥησίᾳ ἡ ἐπικύρωσις τῶν κληρουχημάτων. Ἀλλ' ὅταν παρεστάθησαν εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, ἐφάνη ἡ ἀμηχανία, ἐπειδὴ δὲν εὑρέθη πρόχειρον τὸ σκῆπτρον. Πολλοὶ ἤδη ἤρχισαν νὰ ὀπισθοποδοῦν ἀμφιβάλλοντες ἂν ἔχει κῦρος ἡ παράδοσις τῶν κληρουχημάτων χωρὶς σκῆπτρον, ἐνῷ ὁ Ῥοδόλφος ἔλαβεν ἕνα σταυρὸν καὶ εἶπεν: „Ὁ σταυρὸς οὗτος, ὅς τις ἠλευθέρωσεν ὅλον τὸν κόσμον, δύναται βέβαια νὰ λάβῃ τὸν τόπον τοῦ σκήπτρου," ἀγχίνοια τοιαύτη, ἥτις ἤρεσεν ὅλους τοὺς παρόντας καθὼς καὶ ὁ ἀνὴρ, ὅς τις τὴν εἶχεν. Διότι τὸν ἐστόλιζαν ὅλα τὰ προτερήματα, ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα εἰς τὰς τότε περιστάσεις. „Ὁ βασιλεὺς οὗτος εἶναι ὀρθόδοξος, τιμᾷ τὴν ἐκκλησίαν, περιποιεῖται τὴν δικαιοσύνην, πλήρης φρονήσεως καὶ ἡμερότητος, δυνατὸς μὲ ἰδικάς του δυνάμεις καὶ πολλῶν δυνατῶν συγγενὴς,

*) „Κάθου στερεὰ, κύριε Θεὲ," λέγεται ὅτι εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Βασιλείας, ὅταν ἤκουσε τὴν τοῦ βασιλέως ἐκλογὴν," ἄλλως θέλει πιάσειν καὶ τὸν ἰδικόν σου τόπον ὁ Ῥοδόλφος οὗτος."

ἀναμφιβόλως ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Θεὸν, εὐειδὴς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν, σκληραγωγημένος, καὶ εὐτυχὴς εἰς τοὺς πολέμους." Οὕτω τὸν περιέγραψεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας μὲ τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀγγελίας τῆς στέψεώς του πρὸς τὸν Πάπαν Γρηγόριον τὸν Ι'.

Ὁ Ῥοδόλφος ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ ὅλα ταῦτα τὰ προτερήματα πρὸς ἀποκατάστασιν καὶ καθησύχασιν τοῦ εἰς τὴν κυβέρνησίν του ἐμπιστευθέντος Γερμανικοῦ βασιλείου. Πρὸ πάντων εὕρηκεν ἀναγκαῖον νὰ καταργήσῃ τὴν μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορικῆς καὶ Παπικῆς ἐξουσίας ἔριν, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπέφεραν πολλὰ καὶ δεινὰ πράγματα οἱ Ὀενσταούφιοι. Διὰ τοῦτο ἐπρόσφερεν εἰς τὸν τότε Πάπαν Γρηγόριον Ι', ὅς τις ἐκαταγίνετο εἰς ἀνανέωσιν σταυροφορικοῦ πολέμου, ἐπωφελεστάτην συνθήκην. Οἱ πρέσβεις του ὡρκίσθησαν ἀντ' αὐτοῦ (καὶ ὁ Ῥοδόλφος ἐπανέλαβε τὸν αὐτὸν ὅρκον ὅταν ἐνταμώθη προσωπικῶς μὲ τὸν Πάπαν εἰς τὴν Λαυσάναν) παρεκτὸς τῶν ὅσα ἔταξαν Ὄθων ὁ Δ', καὶ Φρειδερῖκος ὁ Β', προσέτι καὶ ταῦτα, ὅτι ἀφίνει δι' ὅλου εἰς τὸν Πάπαν τὴν ἐπικράτειαν, περὶ τῆς ὁποίας ἔγειναν συχναὶ ἔριδας μὲ τοὺς αὐτοκράτορας, ὅτι δὲν θέλει λάβειν κἀνὲν ἐκκλησιαστικὸν ὑποστατικὸν, καὶ ἐὰν τοῦ προσφέρεται δωρεὰν, ὅτι δὲν θέλει δεχθῆν κἀνὲν ἀξίωμα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικράτειαν, δὲν θέλει ἐκδικηθῆν τὸν θάνατον τῶν Ὀενσταουφίων, καὶ ὅτι θέλει βοηθήσειν εἰς πᾶσαν ἀνάγκην τὸν Πάπαν. Ἀντὶ δὲ τούτων καθησύχασεν ὁ Πάπας ἕνα τοῦ Ῥοδόλφου ἀντίπαλον, τὸν βασιλέα τῆς Καστιλίας Ἀλφόνσον τὸν Ι', ὅς τις ὄχι μόνον ἐζήτει τὸ βασίλειον τῆς Γερμανίας ὡς ἐκλελεγμένος αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ καὶ καθὸ υἱὸς θυγατρὸς Φιλίππου ἐκ Σοηβίας ἤθελε τὸ Σοηβικὸν Δουκάτον. Ὁ Πάπας

ἔπεισε τὸν Ἀλφόνσον νὰ παραιτηθῇ ἀπ' ὅλα ταῦτα, καὶ ὁ Ῥοδόλφος ἔκαμεν ὑποτελεῖς ὅλους τοὺς ἄρχοντας τῆς Σοηβίας, καὶ τὸ Δουκάτον δὲν ἀποκατεστάθη πλέον.

Ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτο πλέον ὀχληρὸς παρὰ ἐπικίνδυνος· ἄλλον ὅμως πολὺ ἐπικινδυνότερον ἦτο ἀνάγκη νὰ νικήσῃ ὁ νέος βασιλεὺς μὲ ἰδίαν του βουλὴν καὶ πρᾶξιν. Οὗτος ἦτο Ὀττοκάρος ὁ τῆς Βοημίας βασιλεὺς, ὅς τις εἰς τὸν καιρὸν τῆς μεσοβασιλείας εἶχε κυριεύσειν, ὡς προείπαμεν (σελ. 9) τὴν Αὐστρίαν, Στειρίαν, Καρινθίαν καὶ Κρανίολαν. Ὁ Ῥοδόλφος ἐζήτει νὰ δοθοῦν εἰς τὴν βασιλείαν αἱ χῶραι αὗται, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἐκράτει αὐτογνωμόνως καὶ ἀδίκως. Ὁ δὲ Ὀττοκάρος, ὅς τις εἶχε προσπαθήσειν νὰ γείνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Γερμανίας, δὲν ὑπήκουεν εἰς τοῦτο, οὐδ' ὑπῆγεν εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον τῆς Νοριμβέργης καὶ Βιρκεβούργου, μ' ὅλον ὅτι ἐκράχθη ἐκεῖ. Προσκαλεσθεὶς δὲ τρίτην φορὰν, ἔστειλε τελευταῖον πρέσβυν τὸν ἐπίσκοπον Σεκοβίου, ὅς τις ἐτόλμησεν εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν νὰ ἀποδείξῃ τὰ δίκαια τοῦ κυρίου του, καὶ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ῥοδόλφου. Ὁ Ῥοδόλφος διέκοψε τὸν λόγον του, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλὰ ὀλίγα ἐκαταλάμβανε, καὶ τὸν ἐπρόσταξεν, ἂν εἶχε νὰ κάμῃ ὄχι μὲ ἱερεῖς, ἀλλὰ μὲ αὐτὸν καὶ μὲ τὴν βασιλείαν, νὰ ὁμιλήσῃ κατὰ τὴν συνειθισμένην γλῶσσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι ἡγεμόνες τὸν ἐκαταφρόνησαν παραυτὰ δι' ὅσα εἶπε κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ῥοδόλφου.

Δὲν ἔμεινε λοιπὸν ἄλλο εἰμὴ νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατὰ τοῦ σκληραύχενος τούτου πελάτου. Τὸν ἀφώρισε πολιτικῶς, καὶ τὸν ἐκήρυξεν ἔκπτωτον ἀπὸ τὰ Αὐστριακὰ κληρουχήματα. Διὰ νὰ τοῦ τὰ ἐπάρῃ, ἐφάνησαν πρόθυμοι πολεμισταὶ οἱ ἡγεμόνες. Δὲν ἠκολούθησαν τὸν Ῥοδόλφον εἰς ταύ-

την τὴν ἐκστρατείαν οἱ δυνατώτατοι, ἀλλ' ἐξαιρέτως οἱ τῆς Ἀλσατίας καὶ Σοηβίας εὐγενεῖς, ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὁποίων προῆλθε καὶ αὐτός· ὅταν ἐξεστράτευσεν ἀπὸ τὴν Σοηβίαν, εἶχε πολλὰ ὀλίγους ἀνθρώπους, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον ἀργύριον. Ὅταν καθ' ὁδὸν ἠρωτήθη: Τίς εἶναι ὁ θησαυροφύλαξ; „Δὲν ἔχω, ἀπεκρίθη θησαυρὸν, ἀλλ' ὁ κύριος, ὅς τις πάντοτε μ' ἐβοήθησε, θέλει φροντίσειν καὶ τώρα δι' ἐμέ.“ Ἀλλ' ὅμως ἐβοήθησε καὶ αὐτὸς τὸν ἑαυτόν του διὰ γάμων. Ἐζήτησεν εἰς τὸν υἱόν του νύμφην τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος τοῦ Τερώλου Μεϊνάρδου· εἰς δὲ τὸν τῆς Σλαβωνίας Δοῦκα Ἀνδρέαν, ἀδελφὸν τοῦ τῆς Οὐγγαρίας βασιλέως Λαδισλάου τοῦ Δ'. ἔδωκε τὴν μίαν ἀπὸ τὰς δύω ὑπολοίπους θυγατέρας του, τὴν δὲ δευτέραν εἰς τὸν τοῦ Δουκὸς τῆς κάτω Βαυαρίας *) Ἐρρίκου υἱὸν, ὅς τις μέχρι τοῦδε ἦτο στενὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν Ὀττοκάρον. Ἀφοῦ δὲ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον περιεκύκλωσε τὸν ἀντίπαλόν του μὲ υἱοὺς καὶ γαμβροὺς καὶ συμπενθέρους, οἵτινες ἐπολέμουν ἀνδρείως, ἐμβῆκεν ἀνεμποδίστως διὰ τῆς Αὐγούστης καὶ τοῦ Πασσαυΐου εἰς τὴν Αὐστρίαν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι βεβαρυμμένοι ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν κυριαρχίαν τοῦ Ὀτταχάρου, ὑπετάχθησαν ἀμαχητί. Μόνον ἡ ὠχυρωμένη Βιέννα καὶ τὸ Μοναστηριακὸν Νεοβοῦργον ἐπολιορκήθησαν ἑβδομάδας τινάς. Ὅταν δὲ ὁ Ῥοδόλφος ἔστησε γέφυραν εἰς τὸν πλατὺν Δανούβιον διὰ νὰ μεταβιβάσῃ τὸν στρατόν του καὶ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ ὠχυρωμένον στρατόπεδον τοῦ Ὀττοκάρου, καὶ ἀλλαχόθεν ἔκαμναν προόδους οἱ σύμμαχοί του, τότε ὁ Βοημι-

*) Ὄθων ὁ Ἐπιφανὴς, ἔγγονος Ὄθωνος τοῦ Βιττελσβαχίου, ἀποθνήσκων (1255) ἐμοίρασε τὸ Δουκάτον τῆς Βαυαρίας, καὶ τὸ παρὰ τὸν Ῥῆνον Παλατινοκομητάτον (τὰ ὁποῖα ἀπέκτησεν ὁ Λοδοβῖκος, ὁ πατὴρ Ὄθωνος τοῦ Ἐπιφανοῦς) μεταξὺ τῶν δύω υἱῶν του Ἐρρίκου καὶ Λοδοβίκου εἰς ἄνω καὶ κάτω Βαυαρίαν.

κὸς βασιλεὺς στενοχωρούμενος πανταχόθεν καὶ ἐγκαταλελειμμένος τρόπον τινὰ ἀπὸ τὴν παλαιὰν πολεμικὴν τύχην του, ᾐσθάνθη τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐναντίου του τόσον, ὥστε ἔστερξεν ἐξισασμόν. Ἔγεινεν οὗτος τὴν 21. Νοεμβ. 1276, καὶ τὸ κυριώτερον ἄρθρον ἦτο νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν Ῥοδόλφον πὴν Αὐστρίαν, Στειρίαν, Καρινθίαν, Κρανίολαν, Ἔγραν καὶ Πορτεναυΐαν. Ἀμοιβαῖοι γάμοι ἔμελλαν νὰ στερεώσουν καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ γλυκύνουν τὸν ἐξισασμὸν τοῦτον. Τὴν Βοημίαν καὶ Μοραβίαν ἔλαβε γονατιστὸς ὁ Ὀττοκάρος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὸ στρατόπεδόν του ὡς κλῆρον τοῦ βασιλείου.

Τὸ τῆς ταπεινωμένης ὑπερηφανίας λυπηρὸν αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν οἶκον του, ἠρεθίσθη περισσότερον ἀπὸ τὰς ἐπιπλήξεις τῆς γυναικός του, Βουλγαρικῆς τινὸς ἡγεμονίδος, καὶ τὸν ἐπαρακίνησε τελευταῖον νὰ δοκιμάσῃ ἔτι ἅπαξ τὴν τύχην του. Πάραυτα ἐσηκώθη ὡπλισμένος, καὶ μὲ πολυάριθμον στράτευμα ὥρμησε διὰ νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν Αὐστρίαν. Κατ' εὐτυχίαν εἶχε προϊδεῖν τι τοιοῦτον ὁ Ῥοδόλφος, καὶ δὲν ἀπέλυσεν ὅλα τὰ στρατεύματά του. Οἱ Οὖγγροι ἦλθαν εἰς βοήθειάν του, τοὺς Αὐστριακοὺς εὐγενεῖς καὶ τὴν πόλιν Βιένναν οἰκειώθη μὲ νέα δοθέντα πρὸς αὐτοὺς προνόμια, καὶ οὕτως ἐσύναξε στράτευμα ἱκανὸν, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Βοημίας ἐξώδευεν ἀνωφελῶς τὸν πολύτιμον χρόνον. Τὴν 26. Ἀπριλίου 1278 συνεκροτήθη μάχη εἰς τὸ Μαρχεφέλδον πλησίον τῆς Βιέννης. Καὶ ἐκ τῶν δύω τῶν μερῶν ἡ μάχη ἔγεινε μὲ ἀνδρίαν, ἀλλ' ὁ Ὀττοκάρος ἐνικήθη τελευταῖον ἀπὸ τὴν σταθερότητα τοῦ Ῥοδόλφου καὶ ἀπὸ τὴν προδοσίαν τῶν εἰς τὸ στράτευμά του Μοραβῶν. Εὕρηκεν εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης τὸν θάνατον ἐκ τῆς φιλεκδικίας

εὐγενῶν τινῶν τῆς Αὐστρίας καὶ Στειρίας, μ' ὅλον ὅτι ὁ Ῥοδόλφος εἶχε προστάξειν νὰ μὴ πειράξωσι τὴν ζωήν του. Καὶ ὁ Ῥοδόλφος αὐτὸς ἐκινδύνευσεν. Ἐκρημνίσθη ἐκ τοῦ ἵππου του ἀπὸ Βοημὸν ἱππότην, καὶ μόνον ἡ ἀσπίς του τὸν διέσωσεν ἀπὸ τὰ λακτίσματα. Ἀλλ' ἡ νίκη ἦτο ἰδική του, καὶ τὴν ἠκολούθησε μὲ ζῆλον. Ἐκυρίευσε τὴν Μοραβίαν, καὶ εἰς τὴν Βοημίαν ἐπροχώρησεν ἕως τοῦ Κολλίνου. Ἐκεῖ ἐφάνη ἡ χηρεύσασα βασίλισσα μετὰ τοῦ ἑνδεκαετοῦς υἱοῦ της Βενσεσλάου, ἄπορος καὶ ἐγκαταλελειμμένη, καὶ παρέδωκε τὴν ἑαυτῆς καὶ τῆς χώρας της τύχην εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ Ῥοδόλφου. Μὲ βοήθειαν τοῦ Μαρκεσίου τοῦ Βρανδεβούργου Ὄθωνος τοῦ Μακροῦ, ἀνεψιοῦ τοῦ Ὀττοκάρου, ἐκλείσθη μία συνθήκη. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀττοκάρου ἔλαβε τὴν Βοημίαν, τὴν δὲ Μοραβίαν ἀφῆκεν εἰς τὸν Ῥοδόλφον πέντε ἔτη πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν πολεμικῶν ἐξόδων. Τὰς Αὐστριακὰς χώρας ἐκληροδότησεν ὁ Ῥοδόλφος μὲ γράμματα ἀδείας τῶν Ἐκλεκτόρων εἰς τοὺς υἱούς του Ἀλβρέχτον καὶ Ῥοδόλφον (1282). Μόνον τὴν Καρινθίαν ἀφῆκεν εἰς τὸν Κόμητα τοῦ Τεριόλου Μεϊνάρδον. Τοιουτοτρόπως ὁ Ῥοδόλφος μὲ πολὺν ἱδρῶτα καὶ αἷμα, καθὼς ἔγραφεν ὁ τῆς Βαυαρίας Λοδοβῖκος εἰς μίαν ἐπιστολήν του, ἔφερεν ἐπίσημον δύναμιν εἰς τὸν Ἀβεσβουργικὸν οἶκον. Ἐπειδὴ ἡ δόξα τοῦ Γερμανικοῦ βασιλείου ἦτο καθ' ὑπερβολὴν πεσμένη, ἐνόμισε τὸ μέγιστον αὐτοῦ κέρδος, ἐὰν ἐμεγάλυνε τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ οἶκον. Τέχνη τις αὕτη πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθησαν ὅλοι οἱ ἐφεξῆς βασιλεῖς τῆς Γερμανίας. Ἐξ ἐναντίας δὲ κἀνὲν δοκίμιον δὲν ἔκαμεν εἰς τὸ νὰ κυρώσῃ τὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν δίκαια τοῦ βασιλείου, μηδ' ὑπῆγεν ἐκεῖ ποτὲ, καὶ ἐπειδὴ ὑπεσχέθη νὰ παραιτηθῇ εἰς τοὺς Πάπας ὅλα τὰ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικράτειαν

δίκαιά του, ἐπλήρωσε τὸν λόγον του πιστῶς, καὶ ἀπέλυσε τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὰ πρὸς τὸ Γερμανικὸν βασίλειον καθήκοντά των.

Ἐξ ἐναντίας δὲ ἐπροσπάθησεν εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ ἐξαναποκτήσῃ κτήματα τινὰ καὶ δίκαια καὶ χάριτας, τὰ ὁποῖα ἀπεσπάσθησαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς συγχύσεως μετὰ τὸν θάνατον Φρειδερίκου τοῦ Β'. Ὅλα τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὰ ἐκήρυξεν ἄκυρα, καὶ πολλοὶ ἡγεμόνες ὑπεχρεώθησαν νὰ δώσουν ὀπίσω, ὅσα τότε ἐσφετερίσθησαν. Εἰς κἀνὲν μέρος τῆς Γερμανίας δὲν εὕρηκε μεγαλητέραν ἀντίστασιν ἡ προσταγὴ αὕτη παρὰ εἰς τῆς Σοηβίας τὸ Δουκάτον, τὸ ὁποῖον ἐκομματιάσθη μετὰ τὸν θάνατον τῶν Ὁενσταουφίων. Ἐξαιρέτως δὲ ἔγεινεν ἀρχηγὸς τῶν ἀπειθῶν τούτων ὁ τῆς Βυρτεμβέργης Κόμης Ἐβεράρδος, τοῦ ὁποίου ὁ οἶκος ὑψώθη εἰς δύναμιν καὶ λαμπρότητα ἀπὸ τὰ τρίμματα τοῦ Δουκάτου ἐκείνου. Εἶχε δὲ καὶ μυστικὴν ἕνωσιν μὲ τὸν Ὀττοκάρον, ὅταν οὗτος ἦτο ἀνίκητος ἀκόμη. Ὁ Ῥοδόλφος ἐστράτευσε πολλάκις ἐναντίον του, καὶ τελευταῖον ἔκαμε καλὸν καὶ μέτριον συμβιβασμόν *). Ὡσαύτως εὕρηκε πολλὰς δυσκολίας ὅταν ἠθέλησε νὰ ἀναγκάσῃ εἰς ὑπακοὴν τοὺς Κόμητας τῆς Βουργονδίας, τὸν Κόμητα τοῦ Μυμβελγὰρδ καὶ τὸν δυνατὸν τῆς Σαβαυδίας Κόμητα, οἵτινες ἐπίσης εἶχαν σφετερισθῆν πολλὰ κτήματα τοῦ βασιλείου. Πολλαὶ ἐκστρατεῖαι, αἱ μὲν ὑπ' αὐτοῦ, αἱ δὲ ὑπὸ τῶν υἱῶν καὶ γαμβρῶν του γενόμεναι, ἐτελείωσαν τὸν σκοπόν του.

Μὲ τὴν αὐτὴν δραστηριότητα καὶ δύναμιν

*) Μεταξὺ τούτων τῶν ἀγώνων ἐφάνη εἰς τὰς περὶ τὸν Ῥῆνον χώρας καί τις ἀπατεὼν ὀνόματι Ὀλτσούχιος λέγων ὅτι εἶναι ὁ Αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος Β' καὶ εὕρισκε πίστιν καὶ φίλους. Παρεδόθη ὅμως ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Βεσλαρίας καὶ κατεκάη.

ἐφρόντισεν ὁ Ῥοδόλφος διὰ νὰ βαστάξῃ δικαιοσύνην καὶ γενικὴν ἀσφάλειαν· διέτρεχεν ἀφ' ἑνὸς ἄκρου εἰς ἄλλο τὸ βασίλειον, καί, καθὼς οἱ ἐξαίρετοι προκάτοχοί του, ἐκάθητο προσωπικῶς εἰς τὰς κρισολογίας, καὶ ἐσυγχώρει εἰς καθένα εἴσοδον· „διότι δὲν ἔγεινα βασιλεύς, ἔλεγε, διὰ νὰ ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους." Μὲ ζῆλον μέγαν κατέστησε καὶ ἐστερέωσε τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας αἱ καθ' ἕκαστα χῶραι ὡρκίσθησαν εἰς διάστημα ἐτῶν τινῶν νὰ κάμουν ἀποχὴν ἀπὸ βίας καὶ αὐτογνώμονας πολέμους, καὶ εἰς πᾶσαν λογοτριβήν των νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· διότι ἐκ ταύτης μόνον τῆς ὁδοῦ ἠδύναντο οἱ αὐτοκράτορες νὰ φθάσουν εἰς εἰρηνικὸν πολίτευμα. Τοιουτοτρόπως οἱ μὲν Φράγκοι εἰς Νοριμβέργαν τὸ 1281 ἔτος, καὶ οἱ παρὰ τὸν Ῥῆνον εἰς Μογουντίαν, καὶ τὸ 1286 οἱ Σοηβοὶ καὶ Βαυαροί, καὶ τὸ 1288 οἱ Ἀλσατοὶ ὤμοσαν πενταετῆ εἰρήνην εἰς τὰ ἐντὸς τῶν χωρῶν των. Μὲ αὐστηροὺς φοβερισμοὺς καὶ τιμωρίαν τῶν ταραχοποιῶν ἔδωκεν εἰς τὴν ἐγχώριον εἰρήνην βάρος καὶ δύναμιν. Ἐκρήμνισε τὰ φρουριάτων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν σταθερότητα ὑπερηφανεύοντο· ἑξήκοντα κατηδάφισεν εἰς τὴν Θυριγγίαν, καὶ εἰς Ἐρφορδίαν ἐννέα καὶ εἴκοσι τῶν ἀπειθῶν κατοίκων τοιούτων φρουρίων ἐπιάσθησαν καὶ ὡς ταράκται τῆς ἐγχωρίου εἰρήνης ἐφονεύθησαν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως.

Μετὰ χαρᾶς ἤθελεν ὁ Ῥοδόλφος νὰ ἀφήσῃ τὸ ἥσυχον ἤδη γενόμενον βασίλειον εἰς τὸν Δοῦκα Ἀλβρέχτον (τὸν μόνον ζήσαντα ἐκ τῶν υἱῶν του), καὶ ἐπρόβαλεν εἰς συμβούλιον συγκροτηθὲν εἰς Φραγκοφόρτιον νὰ τὸν ἀναγορεύσουν οἱ ἡγεμόνες ἐνάσῳ ἔζη αὐτὸς ἀκόμη. Ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες, οἵτινες δὲν εἶχαν ὄρεξιν νὰ θυσιάσωσι τὸ ἐκλεκτορικὸν δίκαιόν των καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ ἡνωμένα μεγάλα κέρδη εἰς ἕνα οἰ-

κον, ὁ ὁποῖος ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ἐδυναμώθη καὶ ὑψώθη μεγάλως, οὐδ' ἠγάπων τὸ σκληρὸν καὶ ἄφιλον φρόνημα τοῦ Ἀλβρέχτου, ἀπέβαλαν τὸ πρόβλημα μὲ κάποιαν πρόφασιν. Δυσαρεστηθεὶς περὶ τούτου ὑπῆγε πρὸς τὰ ἄνω μέρη τοῦ Ῥήνου, ἀλλ' ἀδύνατος ἤδη καὶ ἀῤῥωστικός. Αἰσθανθεὶς δὲ ἀπὸ εἰσβολὴν σφοδροτέρας νόσου τὴν πλησίασιν τοῦ θανάτου „Ἂς ὑπάγωμεν, εἶπεν, εἰς τὴν Σπεῖραν.“ Ἐκεῖ, εἰς τοὺς τάφους τῶν αὐτοκρατόρων, ἤθελε νὰ προσμείνῃ τὸ τέλος του, ἀλλ' ἔφθασε μόνον εἰς Γερμεσέμιον, ὅπου ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἑβδομήκοντα τριῶν ἐτῶν τὴν 15. Ἰουν. 1291. „Ἦτο ἄριστος πολεμικὸς τοῦ καιροῦ του, λέγει παλαιά τις ἱστορικὴ βίβλος, ἦτο ὁ ἀξιώτατος ἀπὸ ὅσους ποτὲ ἴδε τὸ δικαστικὸν ἀξίωμα. Ἀδύνατον εἶναι νὰ περιγράψῃ τις πόσον εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος ἦτο ὁ μακαρίτης βασιλεὺς Ῥοδόλφος, καὶ σχεδὸν ὅλοι ἔκλαυσαν τὸν θάνατόν του.“

Ἦτο φοβερὸς καὶ ἐν ταὐτῷ ἀγαθὸς καὶ ἥμερος. Ὅταν τὸν ἐπέπληξαν ὅτι εἶναι παρὰ πολὺ ἀγαθὸς, „Πολλάκις ἐμετανόησα, εἶπε, διότι ἔγεινα παρὰ πολὺ αὐστηρὸς, οὐδέποτε δὲ, διότι ἔδειξα συμπάθειαν.“ Ἡ εὐθύτης καὶ ἡ χρηστότης του ἀπέβη εἰς παροιμίαν. „Δὲν ἔχει τὴν τιμιότητα τοῦ Ῥοδόλφου“ ἔλεγαν, ὅταν ἤθελαν νὰ φανερώσουν ἄνθρωπον ἀμφιβόλου χαρακτῆρος. Τῆς εὐτραπελίας καὶ ἀστειότητος, ἥτις τὸν ἀνέδειχνε δημοτικὸν ἄνθρωπον, ἐφυλάχθησαν παντοδαπαὶ ἱστορίαι. Ὁ Ῥοδόλφος εἶχε μεγάλην καὶ γυρτὴν μύτην. Ὅταν μίαν φορὰν ἐστέκετο εἰς στενωπὸν τινὰ, οἱ ἀκόλουθοί του ἔκραξαν πρὸς ἕνα διαβάτην νὰ παραμερίσῃ ὀλίγον. „Ποῦ νὰ ὑπάγω;“ εἶπεν ἐκεῖνος· ἡ μύτη δὰ τοῦ βασιλέως πιάνει ὅλον τὸν δρόμον. Ὁ Ῥοδόλφος ἐγέλασεν, ἐλύγισε κατὰ πλευρὰν τὴν μύτην του καὶ τὸν ἠρώτησεν: „Ἔχεις τώρα τόπον;“

Ἐκστρατεύων ποτὲ εἰς τὴν Βουργονδίαν, ὅπου ἐπαραπονεῖτο ὁ στρατὸς διὰ τὴν πεῖναν, τοὺς ἔφερεν εἰς τόπον ὅπου ἦσαν γογγυλίδες, καὶ τοὺς ἔδωκε τὸ παράδειγμα νὰ χορταίνουν μὲ ὠμὰς καὶ νωπὰς γογγυλίδας. Ἐφόρει συνήθως κοντόν τι καὶ στακτοειδὲς ἐπανωφόριον, τὸ ὁποῖον ἐσυνείθιζε νὰ ἐμβαλόνῃ μόνος του εἰς τὰς ἐκστρατείας.

Μὲ τοιοῦτον ἔνδυμα ἐμβῆκε μίαν φορὰν πρὸ τριῶν ἐτῶν τοῦ θανάτου του μόνος εἰς τὴν Μογοντίαν εἰς οἶκον ἀρτοποιοῦ, διὰ νὰ ζεσταθῇ ἀπὸ τοὺς ἄνθρακας, οἱ ὁποῖοι ἐξεφέρθησαν ἐκείνην τὴν ὥραν ἀπὸ τὸν φοῦρνον, καὶ ἐπροσποιήθη ὅτι ἦτο παλαιὸς στρατιώτης, ὅς τις ὑπουργῶν εἰς τὸν Ῥοδόλφον ἐξώδευσεν ὅλον τὸ ἔχειν του. Ἡ γυνὴ τοῦ ἀρτοποιοῦ, ἀρχιεπισκοπικῶς φρονοῦσα, ὕβρισε πρῶτον ἱκανὴν ὥραν τὸν ψωμοζήτην βασιλέα του, καὶ τελευταῖον ἔχυσεν ἐπάνω του νερὸν, καὶ ἐπάνω εἰς τοὺς ἄνθρακας, οἱ ὁποῖοι ἐσβέσθησαν ἐκ τούτου. Εἰς τὸν οἶκον του ἐσιώπησε τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα ἔστειλεν οἶνον καὶ φαγητὰ ὡς ἐκ μέρους τοῦ παλαιοῦ στρατιώτου. Ἡ γυνὴ ἐτρόμαξεν, ὅταν ἔμαθε τίς ἦτο ὁ γέρων στρατιώτης, καὶ δραμοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἐπαρακάλει νὰ τὴν συγχωρήσῃ. Ὁ Ῥοδόλφος τὴν ἐπρόσταξε νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς λοιδορίας της, καὶ εὐθύμισε μὲ τὴν ποινὴν ταύτην τοὺς ὁμοδείπνους του.

Ἀκόμη ἓν παράδειγμα τῆς φρονήσεώς του. Ὅταν κατὰ τὴν συνήθειάν του ἐκάθητο ποτὲ εἰς τὸ κριτήριον τῆς Νοριμβέργης, ἔμπορός τις ἐκατηγόρησε ξενοδόχον τινὰ, ὅτι τοῦ ἔδωκε 200 Μάρκα ἀργύρου εἰς δερμάτινον σακκούλιον, τὰ ὁποῖα ἠρνεῖτο ἐκεῖνος. Ἐπαρουσιάσθη ὁ ξενοδόχος μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, οἱ ὁποῖοι ὑπῆγαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸν Ῥο-

δόλφον. Εἰς τὰς συνομιλίας των, ἐπρόσταξεν ὁ Ῥοδόλφος τινὰ καὶ ἐπῆρε τὸν παράμερα κείμενον πῖλον τοῦ ξενοδόχου, καὶ μὲ αὐτὸν ἐστάλθη κρυφίως εἰς τὴν γυναῖκα ἐκείνου ζητῶν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνδρός της τὸ γνωστὸν δερμάτινον σακκούλιον μὲ τὰ 200 Μάρκα. Ἡ γυνὴ, ἥτις ἐνόμισε τὸν πῖλον ἀσφαλὲς σημεῖον τῆς τοῦ ἀνδρός της θελήσεως, ἔδωκε τὸ ζητηθέν. Τότε ὁ Ῥοδόλφος ἐπρόσταξε τὸν πραγματευτὴν νὰ κάμῃ τὴν ἀγωγήν του ἔμπροσθεν τοῦ ξενοδόχου, καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἠρνήθη πάλιν, τὸν ἐξήλεγξε φέρων εἰς τὸ μέσον τὸ σακκούλιον. Ὁ ξενοδόχος ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τὸ ἀδίκημά του καὶ προσέτι νὰ πληρώσῃ καὶ χρηματικὴν ζημίαν.

10. Ἀδόλφος ὁ ἐκ Νασσοβίας.

(1292 — 1298.)

Μ' ὅλον ὅτι ὁ Ἀλβρέχτος, ἐνόσῳ ἔζη ὁ πατήρ του, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκλεχθῇ βασιλεὺς, ἤλπιζεν ὅμως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του, καὶ ἐπρόσταξε νὰ κυριευθῇ τὸ φρούριον Τριφέλιον, ὅπου ἐφυλάττοντο τὰ κειμήλια τῆς βασιλείας. Ἀλλ' ὁ ἀπὸ τὰς προόδους τοῦ Ἀβεσβουργικοῦ οἴκου φόβος ἐφάνη μεγαλήτερος διὰ τὰ προσωπικὰ ἰδιώματα τοῦ Ἀλβρέχτου, ὅςτις σιμὰ τῶν παντοδαπῶν προτερημάτων τοῦ βασιλεύειν εἶχε μαζὴ καὶ τὴν ἀκλόνητον θέλησιν. Οἱ γείτονές του, οἵτινες τὸν ἐφοβοῦντο ἢ τὸν ἐμίσουν διὰ τοῦτο, ἀντεφέροντο εἰς αὐτὸν κατὰ πάντα τρόπον, καὶ ἐξαιρέτως ὁ γυναικάδελφός του Βεγκέσλαος ὁ τῆς Βοημίας βασιλεύς. Πρόθυμον ὄργανον ματαιώσεως τῶν σκοπῶν του εὗρηκαν τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον Μογοντίας. Οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Μογοντίας ἤρχισαν νὰ μεταχειρίζωνται μεγάλην δύνα-

μιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως. Γεράρδος ὁ τότε Μογοντίας ἦτο φρόνιμος καὶ ἱκανῶς δόλιος νὰ στερεώσῃ ἐκ τῶν παρόντων πραγμάτων τὴν δύναμιν ταύτην, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν, ἀλλὰ νὰ τὴν μεταχείριζεται καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ βασιλείου. Ἐνῷ εἰς καθένα τῶν Ἐκλεκτόρων ἐνέπνευσε φόβον τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ μεγίστου ἐχθροῦ των, καθεὶς τὸν ἔδωκε τὴν ψῆφόν του νὰ ἐκλέξῃ ὁποιονδήποτε ἄλλον παρεκτὸς τοῦ Ἀλβρέχτου. Λαβὼν δὲ ὅλας τὰς ψήφους ἀπεφάσισε νὰ ὑψώσῃ ἡγεμόνα, ὅςτις δὲν εἶχε ποτὲ ἴχνος τοιαύτης ἐλπίδος, καὶ διὰ τοῦτο ἔμελλε νὰ ἐκτελῇ ὅλα τὰ θελήματα, ὅσα ἐπενόει ὁ ἀρχιεπίσκοπος.

Ὅταν λοιπὸν οἱ Ἐκλέκτορες συναθροισθέντες εἰς Φραγκοφόρτιον ἐπρόσμεναν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Γεράρδου, ἀνηγόρευσεν αὐτὸς πρὸς ἔκστασιν καὶ θαυμασμὸν ὅλων τῶν παρόντων βασιλέα τὸν τῆς Νασσοβίας Κόμητα Ἀδόλφον, ὅςτις διὰ προφάσεις τινὰς εὑρέθη ἐκεῖ παρών. Ὁ Γεράρδος ἐπρόσταξεν εὐθὺς νὰ ψαλθῇ ὁ Ἀμβροσιακὸς ὕμνος διὰ νὰ ἀπαντήσῃ πάντα ψόγον τῶν παρόντων ἡγεμόνων κατ' ἀνδρὸς, ὅςτις ἦτο πολὺ ὑποδεέστερός των εἰς δύναμιν, βαθμὸν καὶ πλούτη, καὶ νὰ γείνῃ ὁ ὅρχος εἰς τὸν νέον βασιλέα πρὸς ἀποφυγὴν ἁπάσης ἀντιστάσεως, ἥτις ἤθελε συμβῆν εἰς μάτην, ἐπειδὴ ὁ ἀρχιεπίσκοπος εἶχε φέρειν εἰς τὴν πόλιν ἱκανὴν ἔνοπλον δύναμιν. Οὕτως ἐκλεχθεὶς ὁ Ἀδόλφος, ὑπῆγε καὶ ἐστέφθη εἰς τὸ Ἀκυΐσγρανον. Ἐὰν θεωρήσῃ τις τὰς προσωπικάς του ἰδιότητας, δὲν θέλει τὸν κρίνειν ἀνάξιον τοῦ θρόνου. Εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ῥήνου συχνοὺς ἀγῶνας, καὶ καθὸ σύμμαχος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κολωνίας ἔδειξεν ἀνδρίαν καὶ τίμιον χαρακτῆρα. Βασιλεύσας δὲ ἐφρόντισε κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ῥοδόλφου νὰ βαστάξῃ ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην. Περιῆλθε μετὰ τὴν στέ-

φίν του τὰ ἄνω μέρη τοῦ Ῥήνου καὶ τὴν Σοηβίαν διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν πεσοῦσαν σχεδὸν ἐγχώριον εἰρήνην, καὶ ἔφερε τοὺς ἀπειθεῖς εἰς ὑπακοὴν μὲ βίαν.

Τὴν ἔλλειψιν τῆς οἰκιακῆς του δυνάμεως ἠθέλησε νὰ ἀναπληρώσῃ καθὼς ὁ Ῥοδόλφος. Ἐπροσπάθησε διὰ γάμων νὰ συγγενεύσῃ μὲ τοὺς δυνατούς. Ἐσυμπενθερίασε μὲ τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας καὶ τὸν Κόμητα τοῦ παρὰ τὸν Ῥῆνον παλατινάτου. Καὶ ἀπὸ τὸν Ἀλβρέχτον δὲ, ὅς τις τελευταῖον ἠνάγκασε τόσον τὴν ἀθυμίαν του, ὥς τε ἐζήτησε μὲν τὰ κληρουχήματά του, ἀλλὰ θέλων τρόπον τινὰ νὰ περιπαίξῃ τὴν πτωχείαν τοῦ Ἀδόλφου ὑπῆγε μὲ λαμπρότητα μεγίστην, ἐζήτησε μίαν θυγατέρα διὰ τὸν υἱόν του, ἀλλ' ἀπεβλήθη ἀπὸ τὸν ὑπερήφανον ἀντίπαλόν του.

Φαίνεται δὲ ὅτι εὐτύχουν περισσότερον αἱ δοκιμαί του νὰ γείνῃ αὐτὸς δυνατὸς δι' ἀποκτήσεως χωρίων. Ἔκ τινος ἤδη χρόνου ἐδιαφέρετο ὁ Μαρκέσιος τῆς Μίσνης Ἀλβρέχτος ὁ Ἀπονοθευμένος *) μὲ τοὺς υἱούς του, Φρειδερῖκον τὸν Δαγκωμένον καὶ Δειζέμανον, εἰς τοὺς ὁποίους μετέδωκε τὸ κατὰ τῆς μητρός των τῆς δυστυχοῦς Μαργαρίτας μῖσος (Τόμ. Δ' σελ. 577). Ἡ κληρονομία ἀνεψιοῦ τινὸς, ἡ Μαρκεσία τῆς Μίσνης καὶ ἡ ὀνομαζομένη Ὀστερλανδία, εἶχαν μεγαλύνειν περισσότερον τὴν ἐχθροπάθειαν τόσον, ὥστε ἐζήτει νὰ πωλήσῃ τὰ εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην δίκαιά του καὶ τὸ Κομητάτον τῆς Θυριγγίας διὰ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς υἱούς του τὰ κληρονομικὰ ταῦ-

*) Ἐῤῥῖκος ὁ Ἐπιφανής, ὅς τις ἥνωσε τὴν Μίσναν καὶ Θυριγγίαν (ἀνωτ. σελ. 10) ἐμοίρασε τὰς χώρας του εἰς τοὺς υἱούς του Ἀλβρέχτον καὶ Δειτρίχιον· ὁ πρῶτος ἐπῆρε τὴν Θυριγγίαν, ὁ δεύτερος τὴν Μίσναν. Ὁ Δειτρίχιος οὗτος καὶ ὁ υἱός του Φρειδερῖκος Τύτας ἀπέθαναν πρώϊμα, καὶ ἡ κληρονομία διήγειρεν ἔριδας μεταξὺ Ἀλβρέχτου καὶ τῶν υἱῶν του.

τα μέρη. Ἀδόλφος δὲ ὁ νέος βασιλεὺς τὰ ἠγόρασε μετὰ χαρᾶς διὰ 12,000 Μάρκα. Ἔλαβε δὲ τὸ ἀργύριον ἀπὸ τὸν τῆς Ἀγγλίας βασιλέα Ἐδουάρδον Α', μετὰ τοῦ ὁποίου ἐσυμμάχησε νὰ πολεμήσῃ τὸν τῆς Γαλλίας βασιλέα Φίλιππον τὸν Ὡραῖον (ἀνωτ. σελ. 128). Ὁ Ἀδόλφος εἶχεν ἐκ μέρους του πολλὰ δικαίους λόγους νὰ πολεμήσῃ τὴν Γαλλίαν· διότι ἐνῷ οἱ τῶν Γερμανῶν βασιλεῖς ἐκρατοῦντο μὲ ἔνδειαν ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον, καὶ οἱ ἡγεμόνες των δὲν ἐφρόντιζαν διὰ τὴν τιμὴν καὶ δύναμιν τοῦ ὅλου, ἀπηλλοτρίοναν οἱ πολιτικοὶ Καπετίδαι ἀπὸ τὴν βασιλείαν τὰς Βουργονδικὰς χώρας μίαν μετὰ τὴν ἄλλην. Ὁ Ἀδόλφος ἐξεστράτευσε δίς εἰς τὸν Ῥῆνον, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ τίποτε, καὶ ἐν γένει ἔπαιξεν εἰς τὰς λογοτριβὰς ταύτας ἐλεεινὸν πρόσωπον. Ἀκόμη περισσότερον ἐνησχολεῖτο νὰ κυριεύσῃ τὰς ὁποίας ἠγόρασε χώρας. Εὕρηκε μεγάλην ἀντίστασιν, ἐπειδὴ οἱ Θυριγγοὶ δὲν ἤθελαν νὰ γνωρίσουν ξένον ἡγεμόνα. Ὑπέταξε μὲν τελευταῖον τὴν χώραν (1295), ὁπότε οἱ μισθοφόροι του ἔκαμαν πολλὰς ἀδικίας, ἔχασε δὲ πάλιν μέρη τινὰ καὶ ἠναγκάζετο νὰ πολεμῇ ἀπαύστως μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀλβρέχτου πρὸς διατήρησιν τῶν κυριευμένων.

Ἀλλ' ἐνῷ ἠγωνίζετο μὲ ζῆλον νὰ γείνῃ ἰσχυρότερος ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον, ἡτοιμάζοντο ἤδη μηχαναὶ νὰ τὸν ἐκθρονίσουν. Ἀλβρέχτος ὁ Δοὺξ Αὐστρίας δὲν εἶχεν ἡσυχάσειν, ἀλλ' ἐπροσπάθει νὰ ἀνανεώσῃ τὰς μὴ ἐσβεσθείσας διόλου ἐλπίδας του. Πρὸς πεῖσμα τοῦ Ἀδόλφου εἶχεν ἐνωθῆν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ κάμῃ φίλους τοὺς παλαιοὺς ἀντιπάλους του, λέγω τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας, καὶ, τὸ ἀξιολογώτατον, τὸν Ἐκλέκτορα τῆς Μαγοντίας,

ὅς τις ἐκ φίλου καὶ προστάτου ἔγεινε τώρα ἀντί-
παλος τοῦ Ἀδόλφου.

Ὁ Ἀδόλφος εἶχεν ὑποσχεθῆν πολλὰ καὶ με-
γάλα πρὸ τῆς ἐκλογῆς του εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον,
τὰ ὁποῖα ἢ δὲν ἐπλήρωσε παντάπασιν, ἢ ὄχι καθ-
ὼς ἤλπιζεν ὁ Γεράρδος. Ἦτο λοιπὸν οὗτος ἕτοι-
μος νὰ προσφέρῃ τώρα τὴν χεῖρα του πρὸς καθ-
αίρεσιν τοῦ Ἀδόλφου. Ἡ δύναμίς του καὶ αἱ ὑπο-
σχέσεις τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀλβρέχτου ἥνωσαν διὰ
τὸν αὐτὸν σκοπὸν τρεῖς ἄλλους Ἐκλέκτορας, τὸν
τῆς Σαξονίας, τὸν τοῦ Βρανδεβούργου καὶ τὸν βα-
σιλέα τῆς Βοημίας. Διὰ νὰ δώσουν φάσμα δικαιο-
σύνης εἰς τὸ ἔργον των ἔστησαν τακτικὸν κριτήριον
εἰς τὴν Μογοντίαν, καὶ ἐνεκάλεσαν τὸν Ἀδόλ-
φον: ὅτι ἔλαβε μισθὸν ἀπὸ μικρότερον ὑποκεί-
μενον, ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας· ὅτι ζῇ κα-
τὰ τὰς γνώμας νεανίσκων, ὅτι κατήσχυνε τὴν ἐκ-
κλησίαν κτλ.· αἱ κατηγορίαι αὗται ἐπροβλήθησαν
καὶ ἐκρίθησαν ἱκαναὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὸ στέμ-
μα. Μετ' ὀλίγον ἐκήρυξαν ἀξιώτερον διάδοχόν του
τὸν Ἀλβρέχτον (1298).

Ἔμενε τώρα καὶ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀπόφασιν
ταύτην, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ χωρὶς
τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων. Ὁ Ἀλβρέχτος εἶχε λά-
βειν τὰ μέσα ταῦτα πρὸ τῆς ἀποφάσεως ἀκόμη τοῦ
κριτηρίου ἐκείνου. Διὰ νὰ προλάβῃ τὸν Ἀδόλ-
φον ἐκβῆκε μὲ πολὺ καὶ καλῶς ὡπλισμένον
στράτευμα ἀπὸ τὰς κληρονομικὰς χώρας του καὶ
διευθύνθη εἰς τὸν Ῥῆνον. Εἰς τὸ Κένσιγον συν-
ηντήθησαν οἱ δύω ἀντίπαλοι, μάχη ὅμως δὲν συνέ-
βη ταύτην τὴν φορὰν, ἀλλ' ἔμειναν δεκατέσσαρας
ἡμέρας ἥσυχοι ἀντικρὺ ἀλλήλων χωριζόμενοι ἀπὸ
τὸν μεταξύ των ῥέοντα ποταμόν. Τελευταῖον σπά-
νις ζωοτροφιῶν καὶ πρόσκλησις τῆς ἐν Μογον-
τίᾳ συνόδου τῶν Ἐκλεκτόρων ἐκίνησαν τὸν Ἀλ-

βρέχτον νὰ ἀπομακρυνθῇ καὶ νὰ περάσῃ τὸν Ῥῆ-
νον, ὅπου τοῦ ἦλθεν ἡ ἀγγελία ὅτι καθηρέθη μὲν
ὁ Ἀδόλφος, αὐτὸς δὲ ἐκλέχθη βασιλεὺς ἀντ'
ἐκείνου. Ὁ Ἀδόλφος πλήρης ἀγανακτήσεως διὰ
τὸν τρόπον τοῦτον τῶν ἡγεμόνων (αἱ περισσότεραι
πόλεις ἔμειναν εἰς αὐτὸν πισταὶ) *) ἔσπευσεν
ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου του. Μὲ ἀνυπομονησίαν
ἐτάχυνε νὰ ἀφήσῃ τὸ δίκαιον τῆς ὑποθέσεώς του
εἰς τὴν θείαν ἀπόφασιν μιᾶς μάχης. Διὰ τοῦτο
χωρὶς νὰ προσμείνῃ ἀκόμη, καθὼς ἐπεθύμουν οἱ
περὶ αὐτὸν, τὸν ἐρχομὸν ἐλπιζομένου τινὸς πεζι-
κοῦ, ἔστευσεν ὁ βασιλεὺς σχεδὸν μὲ μόνον τὸ ἱπ-
πικὸν ἐναντίον τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Εἰς τὸ Γελέ-
μιον πλησίον τῆς Βορματίας ἐσυναντήθησαν τὰ δύω
στρατεύματα. Μὲ ἔχθραν μεγάλην συνεκροτήθη ἡ
μάχη. Οἱ δύω ἀντίπαλοι ἐζήτουν ἀλλήλους καὶ
ἔδραμαν κατ' ἀλλήλων. Ὁ Ἀδόλφος ἔκραξε πρὸς
τὸν Δοῦκα τῆς Αὐστρίας: „Ἐδῶ χρεωστεῖς νὰ μ'
ἀφήσῃς τὸ βασίλειον καὶ τὴν ζωήν σου!“ — „Τοῦ-
το κεῖται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ,“ ἀπεκρίθη ὁ
Ἀλβρέχτος, καὶ ἐκτύπησε τὸν Ἀδόλφον οὕτως,
ὥστ' ἔπεσεν ἀπὸ τὸν ἵππον του. Καταγῆς κατα-
κείμενος μεταξὺ εἰς τὸν θόρυβον ἐφονεύθη ἀπ' ἄλ-
λην χεῖρα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἀλβρέχ-
του. Ὁ θάνατός του ἐσκόρπισε τὸν στρατόν του,
καὶ ἐνίκησεν ὁ Ἀλβρέχτος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ
Μογοντίας ἀρχιεπίσκοπος, περιερχόμενος τὸν τό-
πον τῆς μάχης καὶ ἰδὼν τὸν γυμνὸν νεκρὸν τοῦ
πεσόντος ἐχθροῦ του, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ συμπο-
νέσῃ τὴν τύχην του, καὶ ὡμολόγησε μετὰ δακρύων,
ὅτι ἐφονεύθη ἀνδρεῖος ἀνήρ.

*) Καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τριβέρεως ἔμεινε μετ' αὐτοῦ, καὶ ὁ
Δοὺξ τῆς κάτω Βαυαρίας Ὄθων ὑπῆγεν εἰς αὐτὸν μὲ στράτευμα
βοηθείας.

11. Ἀλβρέχτος ὁ Α΄.

(1298 — 1308.)

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μογοντίας καὶ οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες εἶχαν ἐκθρονίσειν τὸν βασιλέα των αὐτογνωμόνως, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ δουλεύσῃ τὰς ἰδιωφελεῖς ἐπιθυμίας των. Κυριευμένοι ἀπὸ τὸ μῖσος ὕψωσαν ἀντ' αὐτοῦ ἄνδρα, ὅστις διὰ τῆς ἐξωτερικῆς του θέσεως καὶ διὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ χαρακτῆρος του ἔπρεπε νὰ τοὺς φανῇ ἐπικινδυνότερος παρὰ ὁ κρημνισθεὶς Ἀδόλφος. Ὁ νεοπροχείριστος βασιλεὺς Ἀλβρέχτος εἶχε πλοῦτον καὶ δύναμιν ὑπὲρ πολλοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἠδύνατο νὰ βαστάζῃ παντοτεινὰ στρατεύματα· φρόνημα πλῆρες δυνάμεως, ἐγκρατείας καὶ σπουδαιότητος, ἥτις ἐξερχομένη ἀπὸ τὸ κατηφὲς, ἀπρόσφιλον, μὲ τὸν χαμὸν ἑνὸς ὀφθαλμοῦ ἀσχηγισμένον πρόσωπόν του ἐπροξένει φόβον· καὶ ὅλαι αὗται αἱ ἰδιότητες ἐδούλευαν μίαν ἀχόρταστον φιλοκτημοσύνην. Πόσα κακὰ δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῶνται ἀπὸ τοιοῦτον ἄνδρα! Καὶ ἔλαβαν μὲν οἱ Ἐκλέκτορες πολλὰς ἐπικυρώσεις προνομίων δοθέντων ἀπὸ τὸν πρότερον αὐτοκράτορα, καὶ πολλὰς ὑποσχέσεις ἄλλας ἀπὸ τὸν Ἀλβρέχτον πρὶν τὸν ἐκλέξουν, καὶ ἀφοῦ ἐφρόντισαν οὕτω διὰ τὴν ἰδίαν των ὠφέλειαν, ἐνόμιζαν, ὅτι, ἐὰν τοὺς ἀντέστεκεν, ἠδύναντο νὰ τὸν σωφρονίσουν ἢ νὰ τὸν τιμωρήσουν ὡς τὸν Ἀδόλφον. Τοῦτο ἀποδείχνει τοὐλάχιστον ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον εἶπε ποτὲ ὁ τῆς Μογοντίας ἀρχιεπίσκοπος εἰς ἓν κυνήγιον ἔμπροσθεν τοῦ Ἀλβρέχτου: „Μόνον τὴν κερατίνην ταύτην σάλπιγγα ἂν κτυπήσω καταγῆς, θέλει ἐκβῆν ἕνας ἄλλος βασιλεὺς τῆς Γερμανίας.“ Ἀλλ' ὅμως ἐπληροφορήθησαν πάραυτα, ὅτι ἠπατήθησαν κατὰ τοῦτο, καὶ ὅτι δὲν ἦτο εὔκολον νὰ τὸν κρημνίσωσιν.

Εὐθὺς ἀφοῦ ἴδε νεκρὸν τὸν ἀντίπαλόν του ὁ Ἀλβρέχτος ἔσπευσε μὲ τοὺς ἡγεμόνας εἰς τὸ Φραγκοφόρτιον, διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ στέμματος, τὸ ὁποῖον ἐκέρδησε μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων, διὰ δευτέρας ὁμοψήφου ἐκλογῆς. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐστέφθη εἰς τὸ Ἀκυΐσγρονον, καὶ συνεκρότησε τὸ πρῶτον πολυάνθρωπον συμβούλιόν του εἰς τὴν Νοριμβέργαν, ὅπου ἐφανέρωσε τὴν γενικὴν ἐγχώριον εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας τὴν συντήρησιν ἐφρόντιζε μὲ ζῆλον μέγαν. Μόνον ὁ Πάπας Βονιφάτιος ὁ Η΄ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν γνωρίσῃ ὡς φονέα τοῦ προκατόχου του. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀλβρέχτος ἡνώθη σφικτότερα μὲ Φίλιππον τὸν Ὡραῖον, ὅστις, ὡς προείδαμεν, εἶχε πέσειν εἰς μεγάλην διχόνοιαν μὲ τὸν Πάπαν. Εἰς μίαν συνέλευσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ δύω βασιλεῖς εἰς Κατρεβὼ (1299), ἀφοῦ πρότερον συνέδεσαν τοὺς ἀρραβῶνας τοῦ Ῥοδόλφου υἱοῦ τοῦ Ἀλβρέχτου καὶ τῆς Βλάγκας θυγατρὸς τοῦ Φιλίππου, ἔγειναν συνομιλίαι, αἱ ὁποῖαι εἶχαν σκοπὸν τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀλβρέχτου εἰς τὸ Γερμανικὸν στέμμα. Ὅλη αὕτη ἡ συνέλευσις, καὶ οἱ εἰς ταύτην φανεροὶ γενόμενοι τοῦ Ἀλβρέχτου σκοποὶ δυσηρέστησαν τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν ἱερωμένους Ἐκλέκτορας, οἵτινες ἦσαν ἤδη προηρεθισμένοι ἀπ' ἄλλο κίνημα τοῦ βασιλέως.

Διότι ὁ Ἀλβρέχτος, εὐθὺς ἀφοῦ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, εἶχεν ἐκδώσειν αὐτεξουσίως πρόσταγμα, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ὅσα ἐπεκύρωσε καὶ ὑπεσχέθη, νὰ στραφοῦν εἰς τὸ βασίλειον ὅλα τὰ ἀπὸ Φρειδερίκου Β΄ ἀποπασθέντα κτήματα καὶ δίκαιά του, ὅπου κυρίως ἐνόει τὰ τρία τοῦ Ῥήνου τελώνια τῶν τριῶν ἱερωμένων Ἐκλεκτόρων καὶ τοῦ Ῥηνικοῦ Παλατινάτου. Ἀφοῦ δὲ ὑπέστρεψεν, ἐμεταχειρίσθη τὸ πρᾶγμα δραστικώτερα, καὶ ἔφερεν ἐπίτηδες παράπονα τῶν πόλεων δι' ὅσα ἔπασχε βάρη ἡ ἐμπορία

τοῦ Ῥήνου ἀπὸ τὰ τελώνια. Οἱ τέσσαρες Ἐκλέκτορες καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βοημίας, ὅςτις εἶχε καὶ ἄλλας λογοτριβὰς μὲ τὸν Ἀλβρέχτον, ἠνώθησαν τώρα μὲ σκοπὸν νὰ προπαρασκευάσουν εἰς τὸν βασιλέα τὴν τύχην τοῦ Ἀδόλφου.

Ἀλλ' ὁ Ἀλβρέχτος δὲν εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ὑποφέρῃ τὸ τοιοῦτον. Μὲ στράτευμα μέγα, ταχέως συναθροισμένον, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὰς παραῤῥηνίους πόλεις, ἔδραμεν ἐναντίον τὸν ἐχθρῶν του, ἐκυρίευσε πρῶτον ἀκόπως ὅλον τὸ Παλατινάτον, εἰσέβαλεν ἔπειτα εἰς τὰς χώρας τῶν τριῶν Ἐκλεκτόρων καὶ τοὺς ἠνάγκασεν εἰς ὑπακοὴν (1302). Μὲ τὸν εὐτυχῶς περαιωθέντα τοῦτον πόλεμον ὕψωσε πάλιν ὁ Ἀλβρέχτος τὴν τοῦ στέμματος δόξαν, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ προκατόχου του εἶχε πέσειν βαθύτατα, καὶ ἠλευθέρωσε τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ ἔλθῃ ὅλη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἐκλεκτόρων *). Καὶ ὁ σύμμαχος δὲ τῶν Ἐκλεκτόρων ὁ Πάπας, στενοχωρούμενος τότε ἀπὸ τὸν Γαλλικὸν βασιλέα, ἐπεθύμει τώρα νὰ κάμῃ φίλον τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τοῦ ἐχάρισε καὶ τὸ τῆς Γαλλίας βασίλειον, τοῦ ὁποίου εἶχε κηρύξειν ἀνάξιον τὸν Φίλιππον· δῶρον, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀλβρέχτος, ἐὰν καὶ τεταραγμένος τώρα μὲ τὴν Γαλλίαν, τόσον ὀλιγώτερον ἠθέλησεν ἢ ἠδυνήθη νὰ δεχθῇ, ὅσον ὁ δωρητὴς αὐτὸς εὐθὺς μετὰ τοῦτο ὑπεχώρησεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως.

Τὸν δὲ βασιλέα τῆς Βοημίας, τὸν ἕτερον σύμμαχον τῶν τοῦ Ῥήνου ἡγεμόνων, δὲν ἦτο πολλὰ εὔκολον νὰ νικήσῃ. Βεγκέσλαος ὁ Δ', υἱὸς τοῦ Ὀττοκάρου, ἀνεπαύετο ἀσφαλῶς εἰς τοὺς κόλπους τῆς Βοημίας καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ του, ἀλλ' αἱ ἐξωτερικαὶ περιπλοκαὶ καὶ διαφοραί, εἰς τὰς

*) Μένσελος ἱστορ. τῶν Γερμανῶν, Τόμ. VII, σελ. 67.

ὁποίας εὑρίσκετο, ἔδιδαν ἐλπίδας εἰς τὸν Ἀλβρέχτον. Ὁ Βεγκέσλαος εἶχε γείνειν τότε βασιλεὺς τῆς Πολονίας. Ἡ χώρα αὕτη, ἀφοῦ ἐδιαιρέθη ἀπὸ τὸν Βολεσλάβιον τὸν Γ' τὸ 1138 (ἀνωτ. σελ. 93), σπαραττομένη ἀπὸ αἰωνίους πολέμους ἀχρήστους εἰς τὴν ἱστορίαν, ἐπλησίαζε τώρα νὰ ἑνωθῇ πάλιν εἰς ἓν ὅλον. Βλαδίσλαος ὁ Λοκείτεκος ἐσύναψε τὰ δίκαια εἰς ὅλα τὰ ταύτης μέρη, ἀλλ' ἐξεθρονίσθη διὰ τὴν σκληράν του κυβέρνησιν, καὶ ὁ Βεγκέσλαος ἐστέφθη εἰς τὴν Γνέσναν βασιλεὺς τῆς Πολονίας ἀπὸ μίαν μεγάλην φατρίαν τὸ 1302 ἔτος. Βλαδίσλαος ὁ Λοκείτεκος κατέφυγεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ὅπου τότε διὰ τὰς περιστάσεις τοῦ βασιλείου ἐκείνου ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἀρίστην βοήθειαν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του. Διότι εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ἀποθανόντος Ἀνδρέου τοῦ Γ' (1301), ἐξέλιπε διόλου τὸ παλαιὸν τῶν Ἀρπαδίων βασιλικὸν γένος, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Πάπα Βονιφατίου Η' καὶ ἰσχυρᾶς τινὸς φατρίας ἐπροσκαλέσθη διάδοχος ὁ Κάρολος Ῥόβερτος, ἔγγονος τοῦ τῆς Νεαπόλεως βασιλέως Καρόλου Β', ἀλλ' εὕρηκε καὶ αὐτὸς ἀντίπαλον τὸν Βοημικὸν βασιλέα Βεγκέσλαον *).

Ὁ Ἀλβρέχτος μὴ δυνάμενος νὰ ἴδῃ ἡσύχως τὴν ἕνωσιν τριῶν τόσον ἰσχυρῶν ἐπισήμων στεμμάτων, ἔλαβε καὶ εἰς τὰ δύω βασίλεια τὴν μερίδα τῶν ἀντιπάλων τοῦ Βεγκεσλάου, τοῦ ὁποίου ἐνασχολομένου εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, αὐτὸς μὲν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοημίαν (1304), ὁ δὲ Βλαδίσλαος Λοκείτεκος ἐμβῆκε μὲ Οὐγγαρικὴν βοήθειαν εἰς τὴν Πολονίαν. Μὲ ὅλας τὰς εὐτυχεῖς ταύτας περιστά-

*) Κάρολος ὁ Β' εἶχε νυμφευθῆν Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν τοῦ προτελευταίου Ἀρπαδικοῦ βασιλέως Λαδισλάου. Ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Βενεσλάου, γυνὴ τοῦ Ὀττοκάρου, ἐκατάγετο καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸ Ἀρπαδικὸν γένος, καὶ ὁ υἱός του ἦτο νὰ νυμφευθῇ τὴν Ἐλισάβετ, θυγατέρα τοῦ ἐσχάτου βασιλέως Ἀνδρέου· ὁ πατὴρ ἤθελε νὰ ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ Οὐγγαρικὸν στέμμα.

σεις τίποτε δὲν ἐκατώρθωσεν ὁ Ἀλβρέχτος εἰς τὴν Βοημίαν. Ἀφοῦ ἐπροσπάθησεν εἰς μάτην νὰ κυριεύσῃ τὴν Κυττεμβέργαν καὶ τὰ ἐκεῖ περίφημα μεταλλεῖα, τὰ ὁποῖα τὸν ἠρέθιζαν ἐξαιρέτως, ἠναγκάσθη ἀπὸ σπάνιν τροφῶν, ἀῤῥωστίας καὶ τὴν πλησίασιν τοῦ Βεγκεσλάου ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Βοημίαν. Ὁ θάνατος τοῦ Βεγκεσλάου (1305) ἔβαλε τέλος εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ τὸ ἐφεξῆς ἔτος συμβὰς φόνος τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ του*), μὲ τὸν ὁποῖον συνεξέλειψε τὸ παλαιὸν τῶν βασιλέων γένος, ἐγέννησε πάντη διαφόρους σκοποὺς εἰς τὸν Γερμανικὸν βασιλέα περὶ Βοημίας.

Ὁ Ἀλβρέχτος, καθὼς οἱ προκάτοχοί του, ἐνῷ ἐπεκράτουν αἱ διαφοραὶ αὗται, ἐπροσπάθει μὲ κατακτήσεις νὰ μεγαλύνῃ τὴν οἰκιακήν του δύναμιν. Κατὰ τὸ 1299 ἤδη ἔτος, ἐπειδὴ ἐξέλιπε τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος τῶν Κομήτων τῆς Ὁλλανδίας, ἠθέλησε νὰ σφετερισθῇ τὴν Ὁλλανδίαν, Σεελανδίαν, καὶ Φρεισίαν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ προσβολαί του ἀπέτυχαν, καὶ βοήθειαν δὲν ἐλάμβανεν ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Ῥήνου, ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὰς χώρας ταύτας εἰς τὸν Κόμητα Ἀγινοβίας ὡς πλησιάστατον ἐκ γυναικῶν συγγενῆ τῆς Κομητικῆς οἰκίας.

Τώρα δὲ, μετὰ τὸν θάνατον Βεγκεσλάου τοῦ Ε', κατεύθυνε τοὺς ἀγῶνάς του εἰς τὴν Βοημίαν, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ οἰκειοποιηθῇ καθὸ βασιλικὸν κληροῦχημα καὶ διὰ συνθήκην τινὰ γενομένην μεταξὺ Ῥοδόλφου καὶ Βεγκεσλάου τοῦ Δ'. Εὗρηκεν ὅμως ἀντίπαλον τὸν Δοῦκα τῆς Καρινθίας Ἐῤῥῖκον, ὅστις

*) Εἰς τὴν Πολονίαν ἐστερεώθη Βλαδίσλαος ὁ Λοκείτεκος, ἔλαβε κατὰ μικρὸν τὸ ὅλον, καὶ ἀπὸ τοῦ Πάπα τὸν βασιλικὸν τίτλον (1316). Εἶχεν ὠφεληθῆν λοιπὸν ἀπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας τὸ Γερμανικὸν τάγμα διὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν Πομμερελλίαν. Ἡ Σελησία, πρότερον καὶ αὐτὴ μέρος τῆς Πολονίας, ἔμεινε πάντη ἀποχωρισμένη, καὶ συνεχωνεύθη ἐφεξῆς μὲ τὴν Βοημίαν.

εἶχε γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τοῦ τελευταίου Βοημικοῦ βασιλέως. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ βασιλείου τούτου, οἵτινες ἐμεταχειρίζοντο τὸ τῆς ἐκλογῆς δίκαιον, ἔλαβαν τὴν μερίδα Ῥοδόλφου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλβρέχτου, ὑποσχεθέντος νὰ νυμφευθῇ τὴν χήραν τοῦ Βεγκεσλάου Ε'. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐφάνη ὁ Ἀλβρέχτος ὅτι ἐπέτυχε τὸν σκοπόν του. Ὁ Ῥοδόλφος συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ μὲ στράτευμα ἱκανὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πράγαν (1306), ἀλλ' ὁ ταχὺς θάνατός του (3 Ἰουλίου 1307) μετέβαλε διαμιᾶς ὅλην τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων. Ἡ βραχεῖα κυβέρνησίς του δὲν ἐσυνείθισε τὰς καρδίας εἰς τὴν Αὐστριακὴν κυριαρχίαν, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἔκραξαν πάλιν εἰς τὴν χώραν τὸν τῆς Καρινθίας Δοῦκα Ἐῤῥῖκον.

Ὁ Ἀλβρέχτος ἠθέλησε διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἀποκτήσῃ εἰς τὸν οἶκόν του τὸ ὡραῖον τοῦτο βασίλειον, καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοημίαν, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ὑποστρέψῃ ἄπρακτος. Εἶχε δὲ νὰ ἀναπληρώσῃ καὶ μίαν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ἔπαθεν εἰς τὴν Θυριγγίαν. Διότι, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν κατὰ τῶν ἀδελφῶν Φρειδερίκου καὶ Δειζεμάννου βουλὴν τοῦ βασιλέως Ἀδόλφου, ἐκτυπήθη ἀπὸ τούτους ὁ στρατός του εἰς τὴν Λούκαν πλησίον τοῦ Ἀλτεμβούργου (1307). Εἰς τὴν διπλῆν ταύτην δυστυχίαν προσετέθη ἡ τῶν Ἐλβετῶν ἐπανάστασις, τὴν ὁποίαν θέλομεν διηγηθῆν εἰς τὸ ἑπόμενον τμῆμα. Ἀλλ' ὁ Ἀλβρέχτος δὲν ἦτο ἄνθρωπος νὰ παραιτῇ εὐκόλως ὅ,τι μίαν φορὰν ἔβαλλεν εἰς τὸν νοῦν του. Ὑπῆγεν εἰς τὴν Σοηβίαν καὶ Ἐλβετίαν διὰ νὰ συνάξῃ ἐκεῖ νέας δυνάμεις καὶ νὰ κτυπήσῃ μὲ αὐτὰς τὴν Βοημίαν καὶ Θυριγγίαν.

Ἀλλ' ὅμως μεταξὺ τῶν ἑτοιμασιῶν τούτων τὸν εὗρηκεν ἀπροσδόκητος θάνατος ἀπὸ χεῖρα φίλου καὶ συγγενοῦς, τὸν ὁποῖον εἶχε κάμειν ἀφιλίω-

τον ἐχθρόν του ὁ Ἀλβρέχτος διὰ τῆς ἀχορτάστου πλεονεξίας του. Ῥοδόλφος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλβρέχτου ἀπέθανε πρώϊμα (1289) καὶ ἀφῆκεν υἱὸν παντάπασι νήπιον. Οὗτος δὲ, Ἰωάννης ὀνομαζόμενος, ἔγεινε τώρα 19 ἐτῶν ἡλικίας, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐβράδυνε νὰ τοῦ δώσῃ τοῦ πατρὸς τὴν κληρονομίαν ἀπὸ τὰ Ἀβεσβουργικὰ κτήματα, καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἀναπαύσῃ μὲ τὰ ὅσα ἔμελλε νὰ κυριεύσῃ εἰς Θυριγγίαν. Ὁ νεανίσκος, βλέπων τὸν τρίτον υἱὸν τοῦ Ἀλβρέχτου Λεοπόλδον, ὁμήλικά του ὄντα, καὶ ἔχοντα πλοῦτον καὶ τιμὴν, καὶ ἐρεθιζόμενος ἀπό τινας εὐγενεῖς μισοῦντας τὸν Ἀλβρέχτον, ἐπαρακάλεσε πάλιν τὸν θεῖόν του διὰ τὴν κληρονομίαν του, ἔλαβε πάλιν τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν καὶ τὰς αὐτὰς μελλούσας ἐλπίδας. Ἀγανακτήσας ἐκ τούτου καθ' ὑπερβολὴν ἀπεφάσισε νὰ φονεύσῃ τὸν θεῖόν του.

Συνδεδεμένος μὲ τρεῖς ἰσχυροὺς καὶ ἐνδόξους εὐγενεῖς, Βάλθηρον Ἐσεμβάχον, Ῥοδόλφον Βάλμιον καὶ Ῥοδόλφον Βάρτιον ἐπεχείρησε τὸ κακὸν, ὅταν ὁ Ἀλβρέχτος ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν Βάδαν καὶ ὑπῆγεν εἰς συναπάντησιν τῆς γυναικός του ἐρχομένης ἀπὸ Ῥηνοφέλδαν. Οἱ συνωμόται ἡνώθησαν μὲ τὸν βασιλέα. Ὅταν δὲ εἰς τὴν Βινδόνισσαν ἤθελαν νὰ περάσουν τὸν ποταμὸν Ῥεϋσσίαν, προφασιζόμενοι ὅτι τὸ πλοιάριον πρέπει νὰ εἶναι ὅσον δύναται ἐλαφρὸν ἀπεχώρισαν τὸν βασιλέα ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους του, καὶ ὅταν μετ' αὐτοῦ ἔφθασαν τὴν ἐπέκεινα ὄχθην, ἐκράτησεν ὁ Ἰωάννης τὸ πλοῖον ὥραν τινὰ διὰ νὰ μὴ μεταφέρῃ ταχέως ἄλλους βασιλικοὺς ἐκεῖ. Ὁ Ἐσεμβάχος ἐκράτησε τὸν βασιλέα, καὶ ὁ Ἰωάννης λέγων: „Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῆς ἀδικίας" ἔπηξε τὴν λόγχην εἰς τὸν λαιμόν του, καὶ ὁ Βάλμιος τοῦ ἔσχισεν εἰς δύω τὴν κεφαλήν. Μία πτωχὴ γυνὴ ἴδε τὴν μιαιφονίαν, καὶ ἔδραμε πρὸς βοήθειαν τοῦ πίπτοντος βασιλέως, ὅς τις ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλας της (1 Μαΐου, 1308).

Ὁ Δοὺξ Ἰωάννης ἔφυγεν ἐκεῖθεν ἀναβὰς τὸν βασιλικὸν ἵππον. Μὲ σχῆμα μοναχικὸν ὑπῆγεν ἄγνωστος εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἐῤῥῖκος ὁ Ζ'. λέγεται ὅτι τὸν ἴδεν εἰς Πίσαν. Τί ἔγεινεν ἔπειτα, εἶναι ἄγνωστον. Τυφλός τις, ὅς τις ἐψωμοζήτει εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Βιέννης, ἔλεγεν ἔπειτα ὅτι ἦτο υἱός του. Ὁ Ἐσεμβάχος καὶ Βάλμιος ἀπέθαναν φυγάδες εἰς ξένους τόπους. Ὁ Βάρτιος δὲ, ὅς τις ἴδε μόνον τὸ κακούργημα, ἐπιάσθη καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸν τροχόν. Ἐν γένει δὲ αἱματώδης ἐκδίκησις ἐπεφέρθη εἰς τοὺς οἰκείους τῶν συνωμοτῶν. Ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ παιδία ἐφονεύθησαν ἀδίκως διὰ τοῦ δημίου, καὶ μάλιστα κατὰ προσταγὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀλβρέχτου Ἁγνῆς, βασιλίσσης χήρας τῆς Οὐγγαρίας, ἥτις ἐμαίνετο ἀπανθρώπως. Καὶ ἡ χήρα δὲ τοῦ Ἀλβρέχτου ἡ Ἐλισάβετ *), ὅταν ὁ υἱός της Φρειδερῖκος ἔδειξεν ἀποστροφὴν εἰς αἱματοχυσίαν, ἐφώναξε πρὸς αὐτὸν: „Καταλαμβάνω τώρα, ὅτι δὲν ἴδες τὸν νεκρόν." Εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐφονεύθη ὁ Ἀλβρέχτος, ἔκτισαν αἱ δύω βασίλισσαι τὸ μοναστήριον Κοινιγσφέλδιον (βασιλικὴν πεδιάδα) **).

---

12. Ἑλβετικὴ συνορκία.

(1307 — 1308).

Ἡ Ἑλβετικὴ χώρα, ἥτις διὰ τῆς συμμαχίας τῶν πόλεων τοῦ Δάσους ἔγεινεν αὐτόνομος,

*) Σύγχρονοι ἐπῄνεσαν τὴν τοῦ Ἀλβρέχτου πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα πίστιν καὶ ἀγάπην. Εἶχεν ἀπὸ τὴν σύζυγόν του Ἐλισάβετ εἴκοσι ἓν τέκνα.

**) Ἡ Ἁγνὴ ἐπέρασε τὴν μακρὰν ζωήν της εἰς τοῦτο τὸ μοναστήριον καὶ ἀπέθανε τὸ 1364 ἔτος.

ἔκειτο εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας γενικώτερον ἐκλαμβανομένης, καὶ ἦτο διηρημένη εἰς παντοδαπὰς ἐπικρατείας. Πολλὰ μοναστήρια καὶ ἡγουμενεῖα ἐξουσίαζαν τοιαύτας ἐπικρατείας. Εἰς τὰς πλησιοχώρους τῆς Γερμανίας χώρας μεταξὺ τῶν κοσμικῶν ἡγεμόνων ἰσχυρότατος οἶκος ἦτο ὁ τοῦ Ἀβεσβουργίου, καθὼς ἦσαν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Ἐλβετίας οἱ Κόμητες τῆς Σαβαυδίας. Ὁ Ῥοδόλφος εἶχε περισσεύσειν τὰ εἰς Ἐλβετίαν κληρονομικά του κτήματα μὲ τὰς χώρας Κιβοῦργον, Βάδαν Ἐλβετικὴν, Λενσεβοῦργον, Ζοφίγγην, Γρυνίγγην, Φρειβοῦργον καὶ Λύκερναν. Ὁ δὲ Ἀλβρέχτος ἠθέλησε νὰ ἐκτείνῃ περισσότερον τὴν δύναμίν του εἰς ταῦτα τὰ μέρη, καὶ διὰ τοῦτο εἶχε διευθύνειν τὸ βλέμμα του εἰς τὰς ἀμέσως γειτονικὰς τοῦ βασιλείου του ἐπαρχίας, τὰς ὀνομαζομένας πόλεις τοῦ Δάσους Σουϊτίαν, Οὔριον καὶ Οὐντερβάλδην.

Αὗται δὲ, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥοδόλφου, μαθοῦσαι τὸ πορθητικὸν ἦθος τοῦ Ἀλβρέχτου, ἀνενέωσαν μεταξύ των ἀρχαίαν τινὰ συμμαχίαν, νὰ βοηθοῦν ἀλλήλας μὲ ἴδιά των ἔξοδα καὶ μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν κοιλάδων των ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἤθελαν ἐπιφέρειν βίαν εἰς ὅλας ἢ εἰς μίαν ἀπ' αὐτάς. Ἐσυμφώνησαν νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὰς κοιλάδας των κριτὴν, ὅς τις δὲν εἶναι συντοπίτης καὶ κάτοικος τῆς χώρας των. Ἦσαν ἡνωμένοι μὲ τὸν Ἀδόλφον κατὰ τοῦ Ἀλβρέχτου καὶ δὲν ἐτρόμαξαν ὀλίγον ὅταν ἔμαθαν τὸν πρῶτον φονευθέντα ὑπὸ τοῦ δευτέρου. Ὁ φόβος οὗτος ἐμεγαλύνθη, ὅταν ὁ Ἀλβρέχτος βεβαιόνων πολλῶν ἐπαρχιῶν τὰς πολιτείας εἰς Ἀργεντόρατον, εἶπεν, εἰς τοὺς προεστῶτας τῶν πόλεων τοῦ Δάσους ζητοῦντας καὶ αὐτοὺς τὴν ἐπιβεβαίωσιν, ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ εἰσάξῃ ἐν-

τὸς ὀλίγου κάποιαν μεταβολὴν εἰς τὴν κατάστασίν των.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐθεμελιόνετο εἰς τὸ ἐφεξῆς πρόβλημα. „Νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν αἰώνιον ὑπεράσπισιν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ἐνῷ μάλιστα ἀνήκουν εἰς τὸν βασιλέα ὅλαι αἱ γειτονικαὶ πόλεις καὶ χῶραι, καὶ ὅλα τὰ μοναστήρια, ὅσα ἔχουν κτήματα εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν τοῦ Δάσους πόλεων. Βέβαια δὲν δύνανται νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν Μεγαλειότητά του, καὶ εἰς τὰ ἀναρίθμητα καὶ ἐμπειροπόλεμα στρατεύματά του, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς προκρίνει νὰ τοὺς ἔχῃ ἀγαπητὰ τέκνα τοῦ οἴκου του.“ Ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν ὅτι ἐπεθύμουν κάλλιον νὰ μείνουν εἰς τὴν παλαιάν των κατάστασιν, καὶ ἐζήτησαν Ἁρμοστὴν (Vogt) ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐπειδὴ τὰ πράγματά των ἐθεωροῦντο τώρα ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὁ βασιλεὺς εἰς Ῥοτεμβοῦργον καὶ Λύκερναν διὰ τὰ ἴδια ἑαυτοῦ κτήματα. Διότι ἐφοβήθησαν αἱ πόλεις μήπως ὑποχρεωθῶσι νὰ ὑποτάσσωνται εἰς ἀξιωματικοὺς τῆς Αὐστρίας.

Οἱ παλαιοὶ αὐτοκράτορες ἀνηγόρευαν Ἁρμοστὴν ἕνα μέγαν Κόμητα, τὸν ὁποῖον ἐπροσκάλουν εἰς τὴν χώραν μόνον ὅταν ἐσυνέβαινεν αἱματοχυσία. Ὁ δὲ Ἀλβρέχτος ἀνηγόρευσε τώρα τὸν Γέσλερον Βρυνέκιον καὶ Βερίγγερον Λανδεμβέργιον, καὶ τοὺς δύω ὄργανά του καὶ ἀκτήμονας, οἵτινες παρὰ τὴν συνήθειαν ἀπεφάσισαν νὰ κατοικοῦν εἰς τὰς πόλεις τοῦ Δάσους. Ὁ Γέσλερος, ἐπειδὴ οἶκος ἀρχοντικὸς δὲν ἦτο εἰς Σουϊτίαν, ἔκτισεν οἰκίσκον τινὰ εἰς Οὔριον, ὁ δὲ Λανδεμβέργιος ἐκατοίκει εἰς Ἀβεσβούργικόν τι φρούριον τῆς Σάρνης. „Ὁ λαὸς τῆς χώρας ταύτης, λέγει ὁ μέγας αὐτοῦ ἱστοριογράφος, ζῇ εἰς πολλὰ χωρία, τῶν ὁποίων οἱ οἶκοι κεῖνται, καθὼς οἱ τῶν παλαιῶν Γερμανῶν, με-

μονωμένοι εἰς λιβάδια, ὡραίους λόφους, καὶ πλησίον εἰς πηγάς. Ἔχει δόγματα τινὰ ἔμφυτα, ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων μεταφερθέντα· ἐὰν ξένοι τοὺς ἐπιπλήξωσι διὰ ταῦτα, γίνονται ὕποπτοι καὶ βεβαιόνουσι τὰ μαθήματα τῶν πατέρων. Πᾶν νέον εἶναι μισητόν, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἁπλῆν ζωὴν τῶν ποιμένων πᾶσα ἡμέρα εἶναι ὁμοία μὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἔτους. Ὁμιλοῦσιν ὀλίγα καὶ σκέπτονται πάντοτε· ἔχουσιν εἰς τὰς ἐρημικὰς καλύβας των ἥσυχον καιρὸν διὰ νὰ συλλογίζωνται· τὰς σκέψεις των μεταδίδουσιν εἰς ἀλλήλους, ὅταν κατὰ τὰς ἑορτὰς συνάζωνται ἀπὸ τὰ ὄρη ὅλοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὅςτις παρατηρήσῃ τὸν χωρικὸν ἄνθρωπον, εὑρίσκει ἕως τὴν σήμερον λαὸν ὑπερήφανον διὰ τὴν ἐλευθερίαν εἰς Σουϊτίαν, λαὸν εὐσεβῆ καὶ ἀρχαιόφρονα εἰς τὴν χώραν τῆς Οὐντερβάλδης, καὶ λαὸν χρηστὸν καὶ ἔμμονον εἰς τὴν συνορκίαν του εἰς τὸ Οὔριον."

Οἱ δύω Ἁρμοσταί, ἐκ φύσεως πεισματώδεις καὶ δεσποτικοί, ἐκόλαζαν αὐστηρῶς πᾶν ἁμάρτημα, καὶ οὕτως ἠρέθιζαν φυσικῶς τὰς ὑπόπτους καρδίας εἰς φανερωτέραν ἔκφρασιν τῆς ἀγανακτήσεώς των. Ὁ βασιλεὺς τοὺς παρώργισεν ἀκόμη περισσότερον, ἐνῷ διὰ νὰ τοὺς κάμῃ ἐπαισθητὴν τὴν ἀπὸ τὰς κληρονομικάς του χώρας ἀποχώρισίν των, ηὔξησε μὲν τὸ τελώνιον τῶν εἰς τὴν χώραν ταύτην εἰσαγομένων, ἐμπόδιζε δὲ συχνάκις τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἐγχωρίων πραγμάτων. Ἀφορητοτέρα ὅμως ἦτο ἡ ὑπερήφανος καθ' ὅλου τοῦ λαοῦ καταφρόνησις, τὴν ὁποίαν ἔδειχναν οἱ δύω Ἁρμοσταί. Τὰ παλαιὰ γένη ὠνόμαζαν χωριατοευγενεῖς. Ὅταν ὁ Γέσλερος ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν οἶκον Βερνέρου Σταουφαχέρου πλουσίου καὶ ἐπισήμου χωρικοῦ τῆς Σουϊτίας, καὶ τὸν ἴδε καλοκτισμένον μὲ ξυλικήν, πλατὺν καὶ λαμπρόν, καὶ μὲ πολλὰ παράθυρα, εἶπεν εἰς τὸν Σταουφάχερον: „Πόσον λαμπρὰ κατοικοῦν οἱ χωριάται!"

Εἰς ἄλλον τινὰ χωρικὸν ἀπὸ Μελθάλιον τῆς Οὐντερβάλδης, ὀνομαζόμενον Ἐρρῖκον, ὅςτις ἦτο διάπυρος ζηλωτὴς τῆς ἐλευθερίας τῶν προγόνων του, προστάξας ὁ Λανδεμβέργιος νὰ τοῦ ἐπάρουν δύω καλὰ βώδια ἀπὸ τὸ ἄροτρον χωρὶς καμμίαν αἰτίαν, ἐνῷ ὁ δοῦλος του τὰ ἀπέλυσεν ἀπὸ τὸ ἄροτρον, εἶπεν: „Οἱ χωριάται ἐμποροῦν ἀτοίτων νὰ σύρωσι τὸ ἄροτρον." Εἰς τὴν λογομαχίαν ταύτην ὁ τοῦ Ἐρρίκου υἱὸς Ἀρνόλδος ἐτσάκισε μὲ τὸ ῥαβδίον τὸν δάκτυλον τοῦ δούλου, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ. Ἐκρύφθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀτιγγαούσης Βαλθήρου. Ἀλλ' ὁ ἀπάνθρωπος Ἁρμοστὴς ἐτύφλωσε τὸν γέροντα πατέρα του. Εἰς τὸν ἡγεμόνα Βάλθηρον ἦλθε καὶ ὁ Σταουφάχερος παροξυνθεὶς ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ἥτις ἐκαταταράχθη διὰ τοὺς κατὰ τῆς οἰκίας των λόγους τοῦ Γεσλέρου. Καὶ οἱ τρεῖς ἐσυμφώνησαν κατὰ τοῦτο, ὅτι οἱ νεωτερισμοὶ ἦσαν ἀνυπόφοροι, καὶ ἦτο προκριτότερον ν' ἀποθάνωσι παρὰ νὰ βαστάζωσι τοιοῦτον ἄδικον ζυγόν. Ἀφοῦ δὲ μετὰ ταῦτα ἠρεύνησαν τοὺς πιστοὺς καὶ συγγενεῖς των, ἔφεραν φίλους ἀπὸ διαφόρους τόπους εἰς τὸ Ῥύτλιον, λιβάδιον κείμενον εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης τοῦ δάσους, ἐρημικὸν καὶ ἥσυχον, ὅπου συναθροιζόμενοι τὴν νύκτα ἐσυμβουλεύοντο περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἐλευθερώσεως. Τὴν 17 Νοεμβρίου 1307 ἦλθαν εἰς τὸν τόπον τοῦτον οἱ τρεῖς ἔχοντες καθεὶς δέκα χρησίμους ἀνθρώπους. „Ὅταν οὗτοι οἱ τριάκοντα τρεῖς γενναῖοι ἄνδρες, πλήρεις αἰσθήματος τῆς ἐμφύτου ἐλευθερίας των καὶ αἰωνίου ἀδελφικῆς ὁμονοίας, ἡνωμένοι ἀπὸ τὸν ἐπικίνδυνον καιρὸν εἰς ἐνδοτάτην φιλίαν, ἐσυνῆλθαν εἰς τὸ Ῥύτλιον, δὲν ἐφοβήθησαν τὸν βασιλέα Ἀλβρέχτον

οὐδὲ τὴν δύναμιν τῆς Αὐστρίας." Ὁ ἡγεμὼν Βάλθηρος, ὁ Ἀρνόλδος ἐκ Μελθαλίου, καὶ Βέρνερος ὁ Σταουφάχερος ὕψωσαν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὤμοσαν: Κανεὶς νὰ μὴ πράξῃ τι κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, κανεὶς νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἄλλον· νὰ μὴ λάβουν τίποτε ἀπὸ τὰ κτήματα τῶν Κομήτων τοῦ Ἀβεσβούργου· νὰ μὴ χύσουν αἷμα, ἀλλὰ μόνον νὰ φυλάξωσι διὰ τοὺς ἐγγόνους των τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς προπάτοράς των. Οἱ τριάκοντα ὕψωσαν καὶ αὐτοὶ τὰς χεῖρας καὶ ἔκαμαν τὸν αὐτὸν ὅρκον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἁγίους πάντας.

Μεταξὺ τούτων τῶν συνορκιστῶν εὑρέθη καὶ ὁ περίφημος Βιλέλμος Τέλλιος ἐξ Οὐρίου, ὅς τις φονεύσας τὸν Γέσλερον ἐπρόσφερεν εἰς τὴν συμμαχίαν τὸν πρῶτον του ἔρανον. Δὲν ἐπρόσφερε τὴν τιμὴν εἰς ἕνα κρεμάμενον πῖλον, ὡς αἰσθητὸν σημεῖον τῆς τοῦ Δουκὸς τιμῆς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐστοχάσθη ὁ Γέσλερος νὰ διακρίνῃ τοὺς ἐναντιόφρονας, ἀφοῦ ἔμαθε τὴν μυστικὴν κίνησιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βιλέλμος Τέλλιος μὴ προσκυνήσας τὸν πῖλον ἐφάνη εἷς ἐξ ἐκείνων, καὶ μὲ λόγους τολμηροὺς ἐβεβαίωσε τὴν ὑποψίαν τοῦ Ἁρμοστοῦ, ἐμεταχειρίσθη οὗτος τὴν αὐθάδειαν τῆς τυραννίας, καὶ ἐπρόσταξε τὸν Τέλλιον νὰ κτυπήσῃ μὲ τὸ βέλος ἓν μῆλον κείμενον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου του. Ἀφοῦ δὲ ἐκτύπησε τὸ μῆλον ὁ Τέλλιος, εἶπε μὲ τόλμην, ὅτι, ἂν συνέβαινέ τι ἐναντίον, εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὸν υἱόν του. Ὁ Ἁρμοστὴς δὲν ἐπιστεύθη νὰ κρατήσῃ τὸν Τέλλιον φυλακωμένον εἰς τὸ Οὔριον· τὸν ἔδεσε, τὸν ἔρριψεν εἰς πλοιάριον καὶ τὸν ἔφερνεν ἔξω τῆς χώρας διὰ τῆς λίμνης. Εἶχαν φθάσειν ἐπέκεινα τοῦ Ῥυτλίου, ὅταν ἐξεῤῥάγη σφοδρότατος ἀνεμοστρόβιλος. Τότε ὁ Γέσλερος ἔλυσε τὸν Τέλλιον, ὅς τις ἐφημίζετο ὡς ἐπι-

τήδειος ναύτης, διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸ πηδάλιον. Ἐκεῖνος ὡδήγησε τὸ πλοῖον εἰς ἕνα βράχον, ἐπῆρε τὸ τόξον του καὶ ἐπήδησεν ἔξω, καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων. Ἔφυγεν ἔπειτα μακρύτερα· ὁ Γέσλερος ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον ἐκβῆκεν εἰς Κυσνάχτην. Ἐκεῖ εὑρέθη ὁ Τέλλιος εἰς τὴν ὄχθην κρυμμένος εἰς δένδρα, καὶ τοξεύσας ἔῤῥηξε κατὰ γῆς νεκρὸν τὸν Γέσλερον.

Τοῦ ὁρμητικοῦ νεανίσκου ἡ τολμηρὰ καρδία ἀνεπαύθη μὲ τὴν χύσιν τοῦ αἵματος τοῦ ἐχθροῦ του. Ἀλλ' ἡ ὁμοσπονδία, τῆς ὁποίας ἦτο κοινωνός, δὲν ἤθελεν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μόνον ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦτο χωρὶς αἱματοχυσίαν ἐκυρίευσε μὲ δολιότητα τὰ ὀχυρὰ φρούρια. Εἰς τὴν Οὐντερβάλδην ἀνεβιβάσθη τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ 1308 ἔτους ἕνας νεανίσκος μὲ σχοινίον ἀπὸ τὴν ἀγαπητικήν του εἰς τὸν πύργον τοῦ ἀξιωματικοῦ, καὶ συνανέσυρεν ἔπειτα ἄλλους εἴκοσι φίλους, μετὰ τῶν ὁποίων ἐκυρίευσε τὸν πύργον καὶ τοὺς δούλους τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ὁ Λανδεμβέργιος ὑπήγαινεν εἰς τὴν λειτουργίαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ συνήντησεν εἴκοσι χωριάτας, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἔφερναν δῶρα, κατὰ παλαιὰν συνήθειαν, μοσχάρια, ἐρίφια, ἀρνία κτλ. Ὁ Ἁρμοστὴς χαρεὶς διὰ τὰ δῶρα, τοὺς ἐπρόσταξε νὰ τὰ φέρουν εἰς τὸν πύργον του. Μόλις ἐμβῆκαν εἰς τὴν πύλην, καὶ καθεὶς ἔπηξεν εἰς τὴν ῥάβδον του ἓν σουβληρὸν σίδηρον, καὶ μὲ τὰ ὅπλα ταῦτα ἐκυρίευσαν τὸν πύργον καὶ τοὺς κατοίκους του. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἤχησε πανταχόθεν τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἀπὸ τὰς τρεῖς πόλεις ἐξεδιώχθησαν αἱ φρουραί. Ὁ Λανδεμβέργιος, ὅς τις φεύγων ἐπιάσθη πέραν τῆς Σάρνης, δὲν ἔπαθε τίποτε, ἐφέρθη μόνον εἰς τὰ σύνορα, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι δὲν θέλει πατήσειν πλέον τὴν γῆν τῆς Ἐλβετίας. Ἔσπευσε πρὸς τὸν βασιλέα, ἀπὸ

τὸν ὁποῖον ἤλπιζεν ἐκδίκησιν. Ἀλλ᾽ οὗτος πρὶν τιμωρήσῃ τὸ γενόμενον, ἐφονεύθη, καὶ οἱ Ἑλβετοὶ ἀπήλαυσαν τὴν ἐλευθερίαν των, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν μὲ μεγίστην ἡσυχίαν καὶ μετριοφροσύνην.

13. Ἐῤῥῖκος ὁ Ζ΄.

(1308 — 1313.)

Ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ Ἀλβρέχτου διήγειρεν εἰς τοὺς λαοὺς νέας κινήσεις, εἰς τοὺς ἡγεμόνας νέας ἐλπίδας. Φίλιππος ὁ Ὡραῖος, ὅςτις ἐπεθύμει νὰ ἀνανεώσῃ τὸ Φραγκικὸν βασίλειον Καρόλου τοῦ μεγάλου, ἤθελε μετὰ χαρᾶς νὰ μεταφέρῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα εἰς τὸν ἀδελφόν του Κάρολον, καὶ ἐθαῤῥύνετο εἰς τὴν δύναμιν καὶ εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ Ε΄, ὅςτις ὡς ἴδαμεν ἀρχήτερα, μεταθέσας τὴν παπικὴν καθέδραν του εἰς τὴν Αὐενιῶνα ἦτο ὅλος εἰς τὰς χεῖράς του. Ἀλλ᾽ ὁ Πάπας, φοβούμενος ἐκ τούτου μεγαλητέραν καὶ βαρυτέραν ὑποδούλωσιν, ἐπροσπάθησε νὰ ματαιώσῃ κρυφίως τοὺς σκοποὺς τούτους τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως. Καὶ ὄχι μόνον ἀλλὰ λέγεται ὅτι αὐτὸς ἐπαρακίνησε τοὺς Ἐκλέκτορας νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἐκλογὴν καὶ οὕτω νὰ προλάβουν τὰς τοῦ Φιλίππου ῥαδιουργίας, καὶ τοὺς ἐπρόβαλε τὸν τοῦ Λυκιβουργίου Κόμητα Ἐῤῥῖκον, ἀδελφὸν τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Τριβέρεως *). Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε μέγαν συνήγορον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μογοντίας Πέτρον Αἰσπάλτερον, ὅςτις ἦτο εὐηργετημένος ἀπὸ τὸν Λυκιβουργικὸν οἶκον. Εἰς Φραγκοφόρτιον ἔγεινεν ἡ ὁμόψηφος ἐκλογὴ Ἐῤῥίκου τοῦ Ζ΄ (Νοέμβ. 1308). Ἡ δὲ στέψις εἰς Ἀκυΐσγρανον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐφεξῆς ἔτους.

*) Περὶ τῆς ἀπιθανότητος ταύτης τῆς διηγήσεως ἴδε Μένσελον ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 107.

Τὸ πρῶτον συμβούλιον συνεκρότησεν ὁ βασιλεὺς εἰς Σπεῖραν πλησίον τῶν φίλων καὶ ὀπαδῶν του. Ἐκεῖ ἐπροσκάλεσεν ὅλους τοὺς ἡγεμόνας, ἄρχοντας καὶ ἀντιπροσώπους, καὶ πρὸ πάντων τὸν τῆς Βυρτεμβέργης Κόμητα Ἐβεράρδον, καὶ τὸν Δοῦκα τῆς Αὐστρίας. Ὁ πρῶτος διὰ τῆς ἀνησύχου δραστηριότητός του καὶ διὰ μεταχειρίσεως παντὸς ἁρμοδίου καιροῦ εἶχεν ἐξαπλώσειν ταχέως τὴν ἐπικράτειάν του, καὶ ἐπειδὴ πάντοτε ἐξετείνετο πανταχόθεν, ἐστενοχώρησε κατ᾽ ἐξοχὴν τὰς τῆς Σοηβίας ἐλευθέρας πόλεις, αἵτινες ἐζήτησαν προστασίαν ἀπὸ τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος μηδ᾽ αὐτὸς δὲν ἔβλεπε τὸ πρᾶγμα μὲ ἀδιαφορίαν. Ὁ Ἐβεράρδος ἦλθεν εἰς τὸ συμβούλιον μὲ λαμπρὰν ἀκολουθίαν, ἥτις ἔδειχνε μᾶλλον ὑπεροψίαν παρὰ ὑπακοήν. Μὲ τοιοῦτον φρόνημα καὶ ἀπελογήθη καὶ ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ συμβούλιον. Ὁ Ἐῤῥῖκος τὸν ἐκήρυξεν ἐχθρὸν τῆς βασιλείας, καὶ ἐπρόσταξε τοὺς γείτονάς του καὶ τὰς ἐλευθέρας πόλεις νὰ τὸν σωφρονίσουν, καθὼς καὶ ἔγεινε.

Πολὺ ἀμφιβολωτέρα ἦτο ἡ δύναμις τῶν ἡγεμόνων τῆς Αὐστρίας, τοὺς ὁποίους ἔβλεπεν ὡς ἀντιζήλους τοῦ θρόνου του. Φρειδερῖκος ὁ Ὡραῖος, ὁ πρεσβύτατος τῶν ζώντων υἱῶν τοῦ Ἀλβρέχτου, ὑπῆγε καὶ αὐτὸς εἰς Σπεῖραν, ἀλλὰ περικυκλωμένος ἀπὸ τόσην ἔνοπλον δύναμιν, ὥστε ἐκ ταύτης ἐσυμπέραινε καθεὶς πόσον ἦτο ἰσχυρὸς ὁ Αὐστριακὸς οἶκος. Ὁ Ἐῤῥῖκος εὐθὺς ἀφοῦ ἐβασίλευσεν, ἐπεκύρωσε τὴν ἐλευθερίαν τῶν πόλεων τοῦ Δάσους, τῶν ἀντιπάλων τῆς Αὐστρίας, καὶ ὅταν τώρα ὁ Φρειδερῖκος ἐζήτησε τὴν κύρωσιν τῶν κληρουχικῶν χωρῶν του, ἔκαμεν ἐκεῖνος μεγάλας δυσκολίας ζητῶν ὀπίσω ὡς κτήματα τοῦ βασιλείου ὅσα ἀπέκτησαν ὁ Ῥοδόλφος καὶ ὁ Ἀλβρέχτος ἐπὶ τῆς βασιλείας των. Δὲν εἶχεν ὅμως σκοπὸν νὰ τὰ λάβῃ,

ἀλλ' ἤθελε νὰ κάμῃ μὲ τοὺς Αὐστριακοὺς ἡγεμόνας ἐξισασμὸν τοιοῦτον, ὥστε εἰς ἄλλους σκοπούς του τὸ μὲν νὰ μὴ ἐμποδίζηται, τὸ δὲ καὶ νὰ βοηθῆται ἀπ' αὐτούς *).

Πρῶτος σκοπός του ἦτο νὰ κυριεύσῃ τὴν Βοημίαν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν εἰς μάτην ὁ Ἀλβρέχτος. Ὁ τῆς Καρινθίας Ἐῤῥῖκος καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀντιπάλου του δὲν ἠδύνατο νὰ βαστάξῃ τὴν χώραν ταύτην. Ὁ τρόπος του ἐπείραζε τοὺς μεγιστᾶνας, ἡ ἀδυναμία του τοὺς ἠρέθιζεν εἰς ἀντίστασιν, καὶ ἡ Ἐλισάβετ, νεωτέρα ἀδελφὴ τοῦ τελευταίου βασιλέως Βεγκεσλάου, τὴν ὁποίαν μὴ στέρξασαν τὸν γάμον φίλου τινὸς τοῦ Ἐῤῥίκου, εἶχε φυλακώσειν οὗτος, διαφυγοῦσα ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἐσυνάθροισε τοὺς ἀντιπάλους τοῦ ἐχθροῦ της, καὶ ἐπρόσφερεν ἑαυτὴν σύζυγον καὶ ἐνταυτῷ τὸ Βοημικὸν στέμμα εἰς Ἰωάννην (ἑνδεκαετῆ ἔτι), υἱὸν τοῦ νεοπροχειρίστου βασιλέως τῶν Γερμανῶν Ἐῤῥίκου τοῦ Ζ΄. Ὁ Γερμανικὸς βασιλεὺς ἐδέχθη τὴν προσφορὰν, καὶ μὲ πρόφασιν ὅτι δὲν ἐζήτησεν ὁ Ἐῤῥῖκος τὴν ἐπικύρωσιν τῶν χωρῶν του ὡς κληρουχημάτων, τὸν ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τοῦ Βοημικοῦ θρόνου.

Ἐῤῥῖκος ὁ Ζ΄ ἀφῆκε τὴν φροντίδα τῆς ἐκδιώξεως τῶν Καρινθῶν καὶ τὴν κυρίευσιν τοῦ βασιλείου εἰς τὸν υἱόν του, μᾶλλον δὲ εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μογοντίας, τὸν ὁποῖον τοῦ παρέδωκεν ὁδηγὸν καὶ σύμβουλον. Αὐτὸν δὲ τὸν εἵλκυσεν ἡ ἐπιθυμία του εἰς τὴν Ἰταλίαν, διὰ νὰ ἀνανεώσῃ ἐκεῖ τὰ παλαιὰ αὐτοκρατορικὰ δικαιώματα. Τὸ ζωηρὸν πνεῦμά του, τὸ ὁποῖον ἐπροδίδετο ἀπὸ ἀσυνείθιστον

*) Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἐκαθαίρεσεν ὁ Ἐῤῥῖκος τοὺς φονεῖς τοῦ Ἀλβρέχτου, καὶ ἐτίμησε τὰς ἐπιθανατίους αὐτοῦ ἑορτὰς, ὅταν ὁ νεκρός του ἐφέρθη καὶ κατέθη εἰς Σπεῖραν. Ἐνταυτῷ ὅμως ἐδιώρισε καὶ ἔθαψαν καὶ τὸν Ἀδόλφον ἐκεῖ καὶ μάλιστα πλησίον τοῦ Ἀλβρέχτου.

τινὰ τῶν ὀφθαλμῶν εὐστροφίαν, ἐζήτει θέατρον
ἀφθονωτέρας ἐνεργείας παρ' ὅσην τοῦ ἐπρόσφερεν ἡ
Γερμανία· ἡ ἀνδρία του καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν ὅπλων
του, τὸ φιλικὸν καὶ εὐνοϊκὸν τοῦ τρόπου του, τὸ φο-
βερὸν, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐδέχετο τὸ ὡραῖ-
ον πρόσωπόν του, ἐφαίνοντο ὅτι τὸν ἀνέδειχναν ἱκα-
νὸν εἰς πᾶν ἐγχείρημα. Αἱ παραθαῤῥύνσεις πολ-
λῶν Ἰταλῶν τὸν ἠρέθιζαν περισσότερον. Διὰ τοῦ-
το δὲν ἐσυλλογίζετο τὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι ἐφό-
βιζαν τοὺς ἡγεμόνας τῆς Γερμανίας. Ἐὰν ἤθελεν
ὁ Θεὸς νὰ μείνω ἰδιώτης ἄνθρωπος, εἶπεν εἰς τὴν
ὁμήγυρίν των, μ' ἐκράτει ἐξ ἅπαντος εἰς στενὰς
σχέσεις. Τώρα δὲ, ἐπειδὴ εἶμαι προσδιωρισμένος
εἰς ὑψηλότερα πράγματα, χρεωστεῖτε νὰ μὲ ἀκολου-
θήσητε ἐνῷ προπορεύομαι στρατιώτης ὢν καὶ στρα-
τηγὸς διὰ νὰ ἐξουσιάσωμεν διὰ τῶν ὅπλων τὴν κυ-
ριαρχίαν τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἐνθουσιώ-
δης λόγος του δὲν ἐνήργησε τίποτε εἰς τοὺς Γερμα-
νοὺς ἡγεμόνας, ἐνηγκαλίσθη μὲ ἱπποτικὴν τρυφε-
ρότητα τὴν σύζυγόν του καὶ εἶπεν: „αὕτη βέβαια
θέλει μὲ συνοδεύσειν εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους μου.“
Τὸν ἠκολούθησε δὲ τῷόντι εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύ-
την, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθησαν ὀλίγοι μόνον τινὲς
Γερμανοί. Ἡ Λαυσάνα ἦτο τόπος συνελεύσεως, ἐπει-
δὴ διὰ τὰ ἐχθρικὰ φρονήματα τοῦ Δουκὸς τῆς Κα-
ρινθίας δὲν ἠδύναντο νὰ περάσωσι τὸ Τερίολον.
Πρὶν τελειώσῃ ὁ Ὀκτώβριος 1310 ἐπάτησεν ὁ Ἐῤ-
ῥῖκος Ἰταλικὸν ἔδαφος. Εἰς αὐτὸ, πρῶτον εἰς τὴν
ἄνω Ἰταλίαν, ἀφοῦ ἡ διήγησίς μας τὴν παραίτησεν
ἐνῷ ἀπέθανεν ὁ Ὀενσταούφοις, μετεβάλθη κατὰ
πολλὰ ἡ θέσις τῶν πραγμάτων. Τὴν ἐλευθερίαν,
τὴν ὁποίαν οἱ Λομβαρδοὶ ἐβάσταζαν μὲ μεγίστην
σφοδρότητα ἐναντίον τῆς Γερμανίας, τὴν ἔχασαν
αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους· εὐθὺς ἀφοῦ ἔπαυσεν ὁ ἐξω-
τερικὸς πόλεμος, ἀνεδόθη σφοδρότερον τὸ ἐσωτερι-

κὸν πῦρ τῆς ἀλληλομαχίας, ἥτις ἐκαταφάνισε τὰς πόλεις· ἀπὸ τὰ τρίμματα τῆς ἐλευθέρας πολιτείας ἐφύτρωσεν ἡ κυριαρχικὴ δύναμις τινῶν οἴκων. Εἰς Μεδιόλανον, τὴν ἀξιολογωτάτην τούτων τῶν πόλεων, τῆς ὁποίας ἡ τύχη ἐβάσταζε τὴν πλείστην ῥοπὴν εἰς τὴν τύχην ὅλης τῆς ἄνω Ἰταλίας, διήρκει κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ὁ ἀγὼν, ὄχι ὑπὲρ ἐλευθερίας, ἀλλὰ μεταξὺ δύω οἴκων περὶ τῆς κυριαρχίας, μεταξὺ Βισκοντίου καὶ Δελλατόῤῥου· ὁ τελευταῖος ἐβάσταζε τότε τὸ Μεδιόλανον.

Ἀλλ' ὅμως εἶχεν εὑρεῖν ἡ φιλελευθερία νέαν πατρίδα τὴν Φλωρεντίαν, ἥτις πρῶτον μὲν ἐδιωρίσθη εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον τὸν Γ', τώρα δὲ εὑρίσκετο εἰς τὸ ἄνθος τῆς δόξης της. Ὄχι μόνον τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς ἐλευθερίαν ἐπροστάτευε μὲ φρονίμην ἀνδρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὅλης τῆς Ἰταλίας, ἥτις τώρα ἦτο ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ τοὺς προσεκτικοὺς φύλακάς της, τοὺς Πάπας. Οὕτω φρονοῦσα εὑρίσκετο σφικτὰ συνδεδεμένη μὲ τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Ῥόβερτον *), ὅστις, ἀπ' ἐναντίας τοῦ Σικελικοῦ Φρειδερίκου (Τόμ. Δ', σελ. 581), καὶ διὰ ὅλην τὴν θέσιν του καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν Γαλλικὴν αὐλὴν σχέσεις του, ἐβαστάζετο μὲ τὴν ἐκκλησίαν. Διότι ἔζη ἀκόμη τὸ παλαιὸν ὄνομα καὶ τὸ παλαιὸν μῖσος τῶν Γουέλφων καὶ Γιβελίννων, καὶ ἀνεδόθη τώρα μὲ νέαν φλόγα, ὅταν ὁ Ἐῤῥῖκος ἐπάτησε τὴν Ἰταλίαν, μ' ὅλον ὅτι ταύτην τὴν φορὰν ἦλθε φίλος τῶν Παπῶν, καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει φυλάξειν τελείαν οὐδετερότητα.

Κατ' ἀρχὰς ἐφαίνοντο ὅτι ἔτρεχαν ὅλα τὰ πράγματα εἰς τὸν κάλλιστον δρόμον. Ἡ αὐτοκρα-

*) Ὁ Ῥόβερτος ἐβασίλευεν ἀπὸ τοῦ 1309 ἔτους, ὁπότε ἀπέθανεν ὁ Κάρολος. Ἦτο δὲ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος, ἐπειδὴ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του Κάρολος Μάρτελος καὶ ὁ τούτου υἱὸς Κάρολος Ῥόβερτος εἶχαν καθήσειν ἐπὶ τοῦ Οὐγγαρικοῦ θρόνου.

τορικὴ δόξα, κεκρυμμένη πολὺν καιρὸν, ἀνεστήθη τρόπον τινὰ ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ ἔλαμψε πάλιν μὲ ζωὴν καὶ νεαρότητα. Ὅλαι αἱ πόλεις καὶ οἱ ἄρχοντές των ἔδειξαν ἐθελούσιον ὑποταγήν· καὶ ὁ Δελλατόῤῥος αὐτὸς, ὅστις ἐκ φόβου, ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλός του Βισκόντιος ἐσυνώδευε τὸν Ἐῤῥῖκον, ἠθέλησε νὰ κάμῃ μεγάλας προπαρασκευὰς εἰς ἀντίστασιν, δὲν ἀπετόλμησεν, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῶν Γερμανῶν ἔδραμε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ Μεδιόλανον, νὰ γλείψῃ τὴν ἄκανθαν, ὡς εἶπεν ὁ Ἐῤῥῖκος, ἀλλὰ τὸν ἐδέχθη μὲ ὑπακοὴν καὶ ὑπόκλισιν εἰς τρόπον ὥστε ὁ Ἐῤῥῖκος ἐστέφθη μὲ τὸ σιδηροῦν στέμμα βασιλεὺς τῆς Λομβαρδίας (6 Ἰανν. 1311).

Ἀλλὰ πολὺ γρήγορα ἐμεταβάλθησαν τὰ πράγματα. Διὰ τὰς χρηματικὰς εἰσπράξεις, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν ὁ Γερμανικὸς βασιλεὺς, ἐγεννήθησαν εἰς τὸ Μεδιόλανον ταραχαὶ, τὰς ὁποίας λέγουν ὅτι συνήργησεν ὁ Βισκόντιος καὶ ἔπειτα τὰς ἐπρόδωκε. Λεοπόλδος ὁ Δοὺξ Αὐστρίας ἐνίκησε μὲ τὰ στρατεύματά του ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Δελλατόῤῥος ἀπεδιώχθη, καὶ ὁ Ματθαῖος Βισκόντιος ἀνεδείχθη Ἐπίτροπος τοῦ Μεδιολάνου. Κατὰ τὸν αὐτὸν ὅμως χρόνον ἐξεῤῥάγησαν ἐπαναστάσεις καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Λομβαρδίας Κρεμώνην, Κρέμαν, Λάουδον, Βριξίαν κτλ. καὶ ὁ Ἐῤῥῖκος ἐχρεώστει νὰ ἐξοδεύσῃ καιρὸν καὶ δυνάμεις διὰ νὰ τὰς ἐξανακυριεύσῃ. Τοῦτο δὲ καὶ ἔγεινε πάραυτα εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν πόλεων τούτων· μόνον ἡ Βριξία ἔκαμε μακρυτέραν καὶ ἐπιμονωτέραν ἀντίστασιν, διὰ τὴν ὁποίαν ὅμως, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις, ἐτιμωρήθη τελευταῖον μὲ χρήματα.

Διὰ τοῦ κατὰ τῶν πόλεων τούτων ἀγῶνος ὠφελήθησαν μεγάλως οἱ Φλωρεντινοὶ, οἵτινες μ' ὅλην τὴν γενομένην οὐδετερότητα τοῦ Ἐῤῥίκου ἐφρόνουν γνησίως Γουελφικῶς καὶ ἑπομένως ἐχθροπα-

θῶς πρὸς αὐτόν. Ὁ Ἐῤῥῖκος εἶχε χάσειν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατεύματός του, καὶ ἐμποδίζετο εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, ἐνῷ ἐκεῖνοι εἶχαν καιρὸν καὶ ἄνεσιν νὰ προετοιμάζωνται εἰς τὴν χώραν των ἐναντίον τῆς ἀναφυομένης τῶν Γερμανῶν κυριαρχίας. Καὶ ὁ Ῥόβερτος δὲ, μ' ὅλον ὅτι ὁ Γερμανικὸς βασιλεὺς τὸν ἐπεριποιεῖτο, δὲν ἐστάθη ἀργὸς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον. Ἐπαρουσιάσθη φανερῶς ἐναντίον του, καὶ ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης ἐπροστάχθη νὰ βαστάξῃ μὲ στρατευμα τὴν Ῥώμην.

Τοιαῦται δυσκολίαι συνήντων πᾶν βῆμα τοῦ Γερμανικοῦ βασιλέως. Ἀφῆκε τὴν ἄνω Ἰταλίαν καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Γένουαν, ἡ ὁποία κατασπαραττομένη ὑπὸ ἀδιακόπων διχονοιῶν, εἶχε τότε ἀρχηγοὺς Γιβελλίνους, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐδέχθη καὶ τὸν ἐφιλοξένησε μὲ χαρὰν, ἕως οὗ ἡ χρηματική του ἀνάγκη ἄκαμε καὶ ἐκεῖ ὀχληρὰν τὴν περαιτέρω διατριβήν του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φλωρεντινοὶ ἐχάλασαν τὸν διὰ ξηρᾶς δρόμον καὶ τὸν ἐβάσταζαν μὲ ἐνέδρας, ἠναγκάσθη νὰ ὑπάγῃ διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Πίσαν, ἥτις μὲ εἰλικρίνειαν ἦτο ἔκδοτος εἰς τὴν μερίδα τῶν Γιβελλίνων. Ἐκεῖ διέτριψε δύω μῆνας καὶ ἐσυνάθροισεν ὁλόγυρά του τοὺς φίλους του, ὀπαδοὺς καὶ ὑπουργούς του.

Μὲ δύω χιλιάδας ἱππέων ἐκίνησε τελευταῖον διὰ τὴν Ῥώμην. Ἡ πόλις ἦτο διῃρημένη εἰς δύω ἄρχοντας καὶ εἰς δύω φατρίας. Ὁ μὲν οἶκος τοῦ Κολόννα ἦτο ἐκ μέρους τοῦ Γερμανικοῦ βασιλέως, ὁ δὲ τοῦ Ὀρσινίου ἀπὸ μέρους τοῦ Ῥοβέρτου. Μὲ ἀγῶνα καὶ μὲ αἱματοχυσίαν ἐμβῆκεν ὁ Ἐῤῥῖκος εἰς τὴν πόλιν· αἱ ἀγυιαὶ ἐσκεπάσθησεν μὲ ἑκατὸν πεντήκοντα αὐτοκρατορικοὺς, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἦτο πολυάριθμον τὸ στράτευμά του· τὰ λαφυραγωγηθέντα παράσημα τοῦ στρατοῦ του ἐστάλθησαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν μὲ γενικὸν ἀλαλαγμὸν καὶ ὄνειδος. Ἐπειδὴ

δὲ τὸ Βατικανὸν καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὅπου ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἡ στέψις, ἐβαστάζοντο ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του, ἐξ ἀνάγκης ἔγεινεν ἡ τελετὴ αὕτη εἰς τὸ Λατερανὸν διὰ τῶν Παπικῶν τοποτηρητῶν (29. Ἰουν. 1312). Εἰς τὸ πανηγυρικὸν συμπόσιον τοῦ νέου αὐτοκράτορος ἐπὶ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου κατεπειράχθησαν οἱ δαιτυμόνες ἀπὸ τὰ βέλη καὶ ἀπὸ τὰς ὕβρεις τῶν ἐναντίων.

Ὁ Ἐῤῥῖκος ἔκρινε πολλὰ ἀμφίβολον νὰ μένῃ εἰς τὴν πόλιν μὲ τοιαύτας περιστάσεις, ἐνῷ μάλιστα ἐπεδήμησαν αἱ συνειθισμέναι ἀῤῥωστίαι. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ῥώμην καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Τοσκάναν, ὅπου πρῶτον ἤλπιζε νὰ κυριεύσῃ τὴν Φλωρεντίαν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔπειτα ὡς ἐκ κέντρου νὰ προστάζῃ τὴν Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν. Ἡ Φλωρεντία δὲ βοηθουμένη ἀπὸ τὴν Σήναν, Λούκαν, Περουγίαν, Βονωνίαν, Φεῤῥάραν ἔκαμνε μεγάλας ἑτοιμασίας νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζεν ἐχθρὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τοῦ Ἐῤῥίκου τὸ ὀλιγώτερον στράτευμα, τὸ ὁποῖον ὠλιγόστευσε περισσότερον διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ὀλίγων Γερμανικῶν ἡγεμόνων, οἵτινες τὸν ἐσυνώδευσαν ἕως μόνον τὴν στέψιν του, μὴ ὂν ἱκανὸν νὰ κατατρομάξῃ ἢ νὰ σκορπίσῃ διὰ μιᾶς τοὺς ἀντιπαραταττομένους, ἔκαμνε τοὺς Γουελφίους νὰ ἀντιστέκωσιν ὄχι δυσκόλως. Κατηρήμαξε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ὡραίαν χώραν, τῆς ὁποίας ἡ ἐρήμωσις τὸν ἐπίκραινε καὶ αὐτὸν, ἐνίκησε τὰ ἡνωμένα Φλωρεντινὰ στρατεύματα, καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν μητρόπολιν διὰ νὰ τὴν πολιορκήσῃ· ἀλλὰ περικυκλωμένος πανταχόθεν ὑπ' ἐχθρῶν, οἵτινες τοῦ ἀπέκοψαν τὰς τροφὰς, καὶ τὸν ἐκούραζαν μὲ συχνὰς ἐπιδρομὰς, ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοπορήσῃ εἰς τὴν πιστήν του Πίσαν.

Οἱ Γουέλφιοι ἐπεχαιρεκάκουν εἰς τὴν Τοσκά-

ναν, καὶ ὁ ἀριθμός των ηὔξανε καὶ εἰς τὴν Λομβαρδίαν, ὅπου μόνον ὁ Βισκόντιος εἰς τὸ Μεδιόλανον, καὶ ὁ περίφημος Κὰν Δελλασκάλας εἰς τὴν Βερώναν ἐβάσταζαν τὰ αὐτοκρατορικὰ πράγματα. Πρὸ πάντων ὅμως ἐκαταγίνετο ὁ Ῥόβερτος, τὸν ὁποῖον ἀνέδειξαν οἱ Φλωρεντινοὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεώς των διὰ ἓξ ἔτη, νὰ κάμνῃ σφικτότερον τὸν κοινὸν δεσμόν. Πανταχόθεν τοῦ ἐπροξένει ἐχθρούς, ἢ ὑπέσχετο εἰς τοὺς παρόντας βοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἦτο ἤδη φανερόν, ὅτι ἡ κυριαρχία τῆς Ἰταλίας ἐκρέματο ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος τοῦ μεταξὺ Ῥοβέρτου καὶ Ἐρρίκου. Εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα προητοίμασεν ὅλα τὰ χρειώδη ὁ αὐτοκράτωρ ἐν Πίσῃ. Ἐξέδωκε πρῶτον πολιτικὴν καθαίρεσιν τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Ῥοβέρτου. Ἐκείνην μὲν ἀφήρει ὅλα τὰ προνόμιά της, τοῦτον δὲ ὡς υἱὸν τῆς ἁμαρτίας, ὅς τις ἐτρέφετο ἀπὸ τὸ πάχος τῆς αὐτοκρατορίας, ἐφοβέριζε μὲ ἀποκεφαλισμόν, ἐὰν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας του. Κινούμενος ὁ αὐτοκράτωρ ἀπὸ ἀκράτητον φιλοτιμίαν διὰ νὰ κατορθώσῃ τὸ τελευταῖον, ἤγουν νὰ ἀφανίσῃ τὸν Ῥόβερτον, καὶ διὰ νὰ πολεμήσῃ πανταχόθεν τὴν Νεάπολιν ἔκαμε μὲ τὸν Φρειδερῖκον, βασιλέα τῆς Σικελίας, τὸν ὁποῖον ἀνηγόρευσεν αὐτοκρατορικὸν ἀρχιναύαρχον, συμμαχίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἔμελλαν ἐκεῖνος μὲν νὰ κτυπήσῃ διὰ θαλάσσης μὲ ἰδικά του καὶ Γενουήνσια καὶ Πισανὰ πλοῖα· ὁ δὲ Ἐρρῖκος νὰ ἐκστρατεύσῃ διὰ ξηρᾶς.

Ὅσον μεγαλήτεραι ἦσαν αἱ ἐλπίδες εὐτυχοῦς ἐκβάσεως, τόσον περισσότερα ἐλατήρια ἔστηνεν ὁ Ῥόβερτος εἰς κίνησιν τῶν μηχανῶν του. Ἐπαρακίνησε τὸν Πάπαν, ὅς τις καὶ αὐτὸς ἔβλεπεν ἀναμφιβόλως μὲ ἀνησυχίαν τὰς ταραχὰς ταύτας, διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ, καὶ ἐπαρακάλεσε πρὸς τοῦτο καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὅς τις ἐφοβέρισε τὸν Πάπαν, ὅτι, ἐὰν ἤθελε παρακούσειν, περιπίπτει ἐξ ἅπαντος εἰς τὴν τύχην

Βονιφατίου τοῦ Η'. Κλήμης ὁ Ε' ἐπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν τῶν δύω βασιλέων, καὶ ἐπρόσταξε μὲ ἐπιστολὴν τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀφεθῇ ἀπὸ τὴν Νεάπολιν, ἥτις εἶναι κληροδότημα τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν ὁποίαν, ὡς εἶπε, ἐβάσταζε μὲ χωριστὴν ἀγάπην εἰς τὸ μέσον τῆς ἀποστολικῆς του καρδίας.

Ἀλλ' ὁ Ἐρρῖκος ἀδιαφόρησε περὶ τούτου. Μὲ καρδίαν ἀκλόνητον ἀπὸ πᾶσαν προσβολήν, ἐσυμβιβάσθη μὲ τοὺς Καλαβρούς, Ἀπούλους καὶ Ῥωμαίους, καὶ ἤρχισε τὸν κατὰ τῆς Νεαπόλεως πόλεμον. Εἶχεν ἤδη προχωρήσειν ἕως ἐπέκεινα τῆς Σήνης, ὅταν ἀπέθανεν ἔξαφνα τὴν 24. Αὐγούστου 1313 εἰς Βουογκοβέντον. Ἡ φήμη διεδόθη ὅτι τὸν ἐφαρμάκωσε Δομινικανός τις. Τὸ τάγμα ἔφερεν ἔπειτα ἀποδείξεις τῆς ἀθωότητός του εἰς τοῦ αὐτοκράτορος τὸν υἱὸν καὶ τὸν ἔγγονον, ἀλλὰ δὲν διεκρίθη, ἂν ἡ κατηγορία ἦτο πλέον παρὰ ψιλὴ εἰκασία. Ὁ φόβος ἐκίνησεν ἴσως τοὺς Γουελφίους εἰς τοῦτο τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἄγνωστον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ δὲ ἐχθροί των τὸ ἐπίστευσαν ἀδιστάκτως διὰ τὴν ἀνάγκην, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἔρρηξεν ὁ θάνατος οὗτος.

Διότι ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν ἦτο μικρά. Ἡ Πίσα ἐξαιρέτως ἐπρόκειτο γυμνὴ εἰς τοὺς ἐχθρούς της. Ἐπαρακάλεσε τὸν Φρειδερῖκον τῆς Σικελίας νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ καὶ τοῦ ἐπρόσφερε τὴν κυριαρχίαν. Ἀλλ' οὗτος προσέχων αὐτὸς μὴ κτυπηθῇ ἀπὸ τὸν παρωργισμένον βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, τὴν ἀπέβαλε. Διὰ τοῦτο οἱ Πισανοὶ ἔκλεξαν τὸν Οὐγούκιον Φαγιόλαν ἀρχηγόν των, ἄνδρα ἐπιχειρηματίαν καὶ τολμηρόν. Μὲ τόλμην καὶ ἐπιτηδειότητα, μὲ ἀνδρίαν καὶ εὐγλωττίαν στολισμένος ὥρμησε νὰ πολεμήσῃ τὸ ὑπὸ τῶν Γουελφίων συναθροισθὲν πολυάριθμον στράτευμα, ἐνδυναμωμένον καὶ μὲ τὸ τοῦ Ῥοβέρτου, καὶ τὸ ἐνίκησεν. Ἡ νίκη αὕτη

ἔσωσε τοὺς Πισανοὺς ἀπὸ τὴν, ὡς ἐφαίνετο κατ' ἀρχάς, ἀναπόφευκτον φθοράν των. Μ' ὅλον ὅτι οὗτοι εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἀπεδίωξαν τὸν νικητὴν τοῦτον, τὸν σωτῆρα των, μ' ὅλον τοῦτο ἐμεσίτευσεν (1317) εἰρήνην μεταξὺ Πισανῶν καὶ Φλωρεντινῶν ὁ βασιλεὺς Ῥόβερτος, ἐπειδὴ ἡ φιλοτιμία του ἠγωνίζετο τώρα νὰ ἐπιτύχῃ σκοπὸν ὑψηλότερον, τὴν κυριαρχίαν ὅλης τῆς Ἰταλίας.

Πανταχόσε εἶχεν οὗτος προσδέσειν τὰ ῥάμματα τοῦ δικτύου, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε σκοπὸν νὰ σαγηνεύσῃ τὴν χώραν ταύτην. Παρεκτὸς τῆς Νεαπόλεως ἐξουσιάζεν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ Φλωρεντίαν, εἰς ὅλην τὴν Ῥωμανίαν, εἰς τὰς πόλεις Παυΐαν, Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς μέγα μέρος τοῦ Πειδεμοντίου. Κυριεύων δὲ τὴν Προβιγκίαν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ βαστάζῃ τὰ μέρη ταῦτα. Κλήμης ὁ Ε' τοῦ ἔδωκεν ἐξ ἰδίας του πληρεξουσιότητος τὴν ἐπιτροπίαν εἰς ὅλας τὰς χώρας τὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Πάπας οὗτος ἀπέθανε (1314) καὶ ἡ ἁγία καθέδρα ἔμεινεν ὑπὲρ τὰ δύω ἔτη χηρεύουσα, ἐνήργει ἐλευθέρως ὅ,τι ἤθελε καὶ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην, καὶ διὰ τὴν διεγερθεῖσαν ἐν Γερμανίᾳ διχόνοιαν περὶ ἐκλογῆς αὐτοκράτορος. Ὅταν δὲ τελευταῖον ἐπάπευσεν Ἰωάννης ὁ ΚΒ', τὸν εὗρηκεν ἁρμόδιον ὄργανον, ἐπειδὴ αὐτὸς ὑπῆρξε πολὺν καιρὸν Καγκελλάριός του.

Ἀλλ' ὅμως ἐφύτρωσαν ἀπ' ἄλλα μέρη ἀντίπαλοι, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀντιστέκουν εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Ῥοβέρτου. Ὁ Κὰν Δελλασκάλας, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ πνεῦμα καὶ ἡ προκοπή του ἔδωκε τὸ ἐπώνυμον Μέγας, καὶ τὸν ὁποῖον ἐνθυμήθημεν ὡς αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον τῆς Βερώνας, εἶχε κυριεύσειν καὶ τὴν Βικεντίαν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου καὶ τὸ Παταυΐον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ

ἀφανισμοῦ τοῦ Ἐζελίνου (Τόμ. Δ', σελ. 552) ἐπλουτίσθη καὶ ἐνεδυμώθη διὰ μακρᾶς εἰρήνης. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Κὰν ἐκατέστησε φοβερὰν δύναμιν, ἐνῷ ἡ Βενετία δὲν εἶχε πατήσειν ἀκόμη τὴν ἤπειρον.

Δεύτερος ἀντίπαλός του ἦτο Ματθαῖος ὁ Βισκόντιος, ὅστις σιμὰ τοῦ Μεδιολάνου ἐκυρίευσε Κῶμον, Παυΐαν, Βέργαμον, Ἀλεξάνδρειαν καὶ Τορτόναν, καὶ τὰς ὠχύρωσε μὲ νεόκτιστα φρούρια.

Τελευταῖον, ἀφοῦ ἔπεσεν ὁ Ουγούκιος Φαγιόλας, ἀνέστη εἰς Τοσκάναν φοβερὸς ἐχθρός του ὁ διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν δύναμιν περίφημος Καστρούκιος Καστρακάντος. Ἐξήπλωσεν οὗτος κατ' ὀλίγον τὴν κυριαρχίαν του εἰς τὴν Πιστορίαν, καὶ τελευταῖον καὶ εἰς τὴν Πίσαν, ἥτις εἶχεν ἀδυνατήσειν ὁλοτελῶς εἰς πόλεμον γενόμενον κατὰ τῆς Ἀραγωνίας διὰ τὴν Σαρδόνα. Μὲ ταύτην τὴν δύναμιν ἐστενοχώρει πολλαχῶς τὴν μετὰ ζήλου Γουελφιόφρονα Φλωρεντίαν, καὶ οὕτως ἐμπόδιζε μεγάλως τοὺς σκοποὺς τοῦ Ῥοβέρτου.

Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες συνδεθέντες μὲ τὸν Φρειδερῖκον ἐσχημάτισαν δύναμιν ἱκανὴν νὰ ἀντιπαρατάττεται εἰς τὸν τῆς Νεαπόλεως βασιλέα, καὶ τοῦ ἔδωκαν τὴν τούτου ἀπόδειξιν μὲ νίκας. Ὅλη σχεδὸν ἡ Ἰταλία ἐδιαιρέθη οὕτως εἰς δύω μεγάλα σώματα, τῶν ὁποίων τὰς μετὰ ταῦτα συγκρούσεις θέλομεν διηγηθῆν εἰς τὰ μετ' ὀλίγον ἐκτεθησόμενα τμήματα.

14. Γαλλία καὶ Ἀγγλία ἐπὶ Φιλίππου ϛ' καὶ Ἐδουάρδου Γ'.

(1328 — 1350.)

Ἡ μακροχρόνιος καὶ πεισματικὴ διχόνοια τῶν δύω τούτων λαῶν καὶ βασιλείων ἀναγκάζει τὴν

διήγησίν μας νὰ ἑνώσῃ εἰς ἓν τμῆμα τὴν ἱστορίαν των. Ἀφοῦ ἡ ἐχθροπάθειά των ἐκρύφθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἰς τὰς καρδίας, διεγερθεῖσα ὑπὸ νέας ἀφορμῆς, ἀνεφάνη πάλιν μὲ ἰσχυροτέραν σφοδρότητα. Μαζὴ μὲ τοὺς υἱοὺς Φιλίππου τοῦ Ὡραίου διεκόπη κατὰ πρῶτον ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τῶν διαδόχων Οὔγωνος τοῦ Καπέτου· διότι κἀνεὶς ἐκ τῶν βασιλέων τούτων δὲν ἀφῆκεν ἀρσενικὸν κληρονόμον. Τότε ἐσηκώθη ὁ τῆς Ἀγγλίας βασιλεὺς Ἐδουάρδος ὁ Γ′, καὶ ἐζήτησε τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας καθὸ υἱὸς θυγατρὸς Φιλίππου τοῦ Ὡραίου. Ἀλλ' ἡ ἀπέχθεια τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους πρὸς ξένον καὶ μάλιστα Ἄγγλον ἔκαμε νὰ βασταχθῇ αὐστηρὸς ὁ Σαλικὸς νόμος, ὅς τις ἀφαιρεῖ τὸ δίκαιον τῆς βασιλείας ἀπὸ πάντα καταγόμενον ἐκ γραμμῆς θηλυκοῦ γένους. Ἔκλεξαν λοιπὸν οἱ Γάλλοι Φίλιππον τὸν ἐκ Βαλεσίου, Φιλίππου τοῦ Ὡραίου ἀνεψιὸν, ὅς τις ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ πάντων.

Ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἠδυνήθη μὲν νὰ ἀντισταθῇ, καὶ ἔκαμε τὸν ὅρκον τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸν Φίλιππον διὰ τὴν Γυϊένναν μὲ πομπικὴν παράταξιν. Ἦτο δὲ πολλὰ δοξομανὴς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ παραιτήσῃ τὰς ἐλπίδας τῆς ἑνώσεως τῶν στεμμάτων εἰς μίαν τὴν κεφαλήν του. Ἡσύχαζε λοιπὸν προσμένων καιρὸν ἁρμόδιον καὶ ἐπινοῶν διαφόρους καὶ παντοδαπὰς μηχανὰς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ πόθου του. Εἰς δὲ τὸν μεταξὺ καιρὸν ἐνησχολοῦντο οἱ δύω ἀντίζηλοι εἰς ἄλλα πολεμικὰ ἔργα, καὶ ἐσυνάθροιζαν τὴν ὕλην τοῦ ἀγῶνος, ὅς τις ἔμελλε νὰ ἀνάψῃ μεταξὺ τῶν δύω ἐπικρατειῶν.

Φίλιππος ὁ Ϛ′ ἐνίκησε πρῶτον τοὺς συχνάκις πολεμήσαντας τὸ βασίλειον Φλανδρούς. Οὗτοι εἶχαν σηκωθῆν ἐναντίον τοῦ Κόμητός των, ὅς τις ἐπρόσδραμεν εἰς τὸν Φίλιππον, ὡς κυριάρχην του, ζητῶν προστασίαν καὶ βοήθειαν. Μὲ πολυάριθμον στρά-

τευμα ἐσηκώθη οὗτος νὰ ἐκδικηθῇ παλαιὰς ὕβρεις τοῦ οἴκου του καὶ νὰ σωφρονίσῃ τοῦ λαοῦ τὴν ἀλαζονείαν. Εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φλανδρίαν καὶ ἐπροχώρησεν ἕως τοῦ Κασσελίου. Οἱ Φλανδροὶ ἀφῆκαν τὰ ἔργα των καὶ ἐπίασαν τὰ ὅπλα μὲ τόλμην κατὰ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων. Πανουργία παρελήφθη βοηθὸς τῆς ἀνδρίας των. Ἕνας ἰχθυοπώλης ἐμβῆκεν ἐκ φιλοπατρίας μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐκατασκόπευσε τὰ πάντα· ἴδεν ὅτι ἦτο εὔκολον νὰ πιάσουν τὸν Φίλιππον, καὶ νὰ τοῦ ἀφανίσουν ὅλον τὸ στράτευμα ἐνῷ ὅλοι διὰ τὴν πολλὴν ζέστην ἦσαν ἄοπλοι. Ὁδηγούμενοι οἱ Φλανδροὶ ἀπὸ τὸν ἰχθυοπώλην ὥρμησαν τὸ μεσημέριον εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Καὶ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς εὑρέθησαν τῷόντι κατ' ἀρχὰς εἰς μέγαν κίνδυνον. Ἀλλ' ἡ ζέστη, ἥτις ἠλπίζετο νὰ παραδώσῃ τοὺς Γάλλους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Φλανδρῶν, κατεκούρασε περισσότερον αὐτοὺς τοὺς Φλανδροὺς, οἵτινες ἀποσσταμένοι συναντήσαντες δυνατόν τι μέρος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος ἐνικήθησαν ἀπ' αὐτὸ, καὶ ἐκατασκορπίσθησαν διόλου. Τὴν εἰς τὴν μάχην νίκην ἠκολούθησαν πολλοὶ φόνοι τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἤλπιζεν ὅτι ἀπέκτησεν ἀξιόλογον φίλον καὶ γείτονα τὸν Κόμητα, ἐνῷ τὸν ἔδιδεν ὀπίσω τὴν χώραν του καθησυχασμένην, ὡς ἐνόμιζεν, μ' ὅλον ὅτι πραγματικῶς τὴν εἶχε μόνον ζαλίσειν (1328).

Ὀλίγον τι ὕστερον ἀνενέωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας τὴν κατὰ τῆς Σκωτίας βουλὴν τοῦ πάππου του, ἥτις ταραχθεῖσα ἀπὸ τὴν τοῦ πατρός του ἀμέλειαν ἀφέθη διόλου ἀπὸ τὸν Μορτίμερον. Τῆς Σκωτίας ἡ κατάστασις τὸν ἐνεθάῤῥυνεν εἰς τοιοῦτον ἐγχείρημα. Ὁ ἐνάρετος καὶ ἰσχυρὸς Ῥόβερτος Βρύκιος ἀποθανὼν ἀφῆκεν υἱὸν ἀνήλικον, Δαβὶδ, ὑποκείμενον εἰς τὴν ἐπιτροπίαν ἀνδρὸς ἀπείρου τῆς

κυβερνήσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐφάνη εἰς ἐκείνους τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας εἶχαν ἀποκτήσειν χώρας καὶ ὑποστατικὰ εἰς τὴν Σκωτίαν καὶ ἀντὶ τούτων εἰς μάτην ἐπρόσμεναν ἀποζημίωσιν, πολλὰ ἁρμοδία νὰ τοὺς δώσῃ τὰ δίκαιά των.

Ἔσπευσαν τινὲς εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς τὸν Ἐδουάρδον Βαλίολον, ὅς τις ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τὰς κοσμικὰς τύρβας ἔζη εἰς τὰ ἐν τῇ Νορμανδίᾳ ὑποστατικά του. Τοῦ ἐξύπνισαν τὰ παλαιὰ τοῦ οἴκου του δίκαια εἰς τὸ τῆς Σκωτίας στέμμα, τὸν ἐπαρακίνησαν νὰ τὰ κυρώσῃ, καὶ τοῦ ἐπρόσφεραν βοήθειαν. Συνωδευμένος ἀπὸ πολλοὺς μεγιστᾶνας τῆς βορείου Ἀγγλίας, ἀλλὰ (κατὰ τὸ φαινόμενον τοὐλάχιστον) χωρὶς γνώμην τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου, ἄραξε μὲ μικρὸν στράτευμα εἰς τὸν τῆς Σκωτίας αἰγιαλὸν, καὶ ὑπερενίκησε τὴν πρώτην ἀντίστασιν, ἥτις τοῦ ἔγεινεν ἐκ μέρους τῆς ὑπαρχούσης κυβερνήσεως. Ἔκαμε δὲ μετὰ ταῦτα τοιαύτας λαμπρὰς προόδους, ὥστε ἐστέφθη βασιλεὺς εἰς τὴν Σκόναν (1332), καὶ ἐγνωρίσθη ἀπὸ μέγα μέρος τῶν εὐγενῶν τῆς Σκωτίας. Ὀλίγους μόνον, ἀλλὰ δυνατοὺς φίλους ἐβάσταξεν ἡ ὑπάρχουσα κυβέρνησις. Ἡτοιμάσθησαν οὗτοι εἰς πόλεμον, ἔστειλαν τὸν νέον βασιλέα μὲ τὴν γυναῖκα του, ἀδελφὴν Ἐδουάρδου τοῦ Γ΄, εἰς τὴν Γαλλίαν πρὸς τὸν βασιλέα Φίλιππον, καὶ ἐμεταχειρίσθησαν μὲ φρόνησιν μεγάλην τὴν ἐκ τῆς ταχείας τύχης γεννηθεῖσαν ἀμέλειαν τοῦ Βαλιόλου. Κτυπεῖται οὗτος κατακέφαλα ἀπὸ Ἀρκίβαλδον Δουγλάσιον πλησίον τοῦ Ἀνναδίου ποταμοῦ, ἀφανίζεται ὅλη του ἡ τύχη, μόλις δύναται νὰ σωθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν. Σπεύδει εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ σώσῃ τὰς ἅπαξ συλληφθείσας ἐλπίδας του μὲ βοήθειαν τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ νὰ ἀγοράσῃ τὴν σωτηρίαν ταύτην μὲ παραχώρησιν τῆς

μεσημβρινῆς Σκωτίας εἰς τὸν Ἀγγλικὸν θρόνον καὶ μὲ ὑποταγὴν τῆς λοιπῆς εἰς τὴν κυριαρχίαν του.

Ὁ Ἐδουάρδος ἐκβῆκε τώρα μὲ προθυμίαν ὑπέρμαχός του. Ὅτι μέχρι τοῦδε εἶχεν ὑποθρέψειν τὰς ταραχὰς ταύτας, δὲν ἀμφίβαλλαν οἱ Σκῶτοι, καὶ διὰ τοῦτο εὐθὺς μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Βαλιόλου εἶχαν πιάσειν ὅλα τὰ σύνορα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐξαιρέτως τὸ Βέρβικον, ἐπειδὴ ἐπρόσμεναν ἐκεῖθεν τὴν ἐπιστροφήν του. Ὁ Ἐδουάρδος ἐξεστράτευσεν εὐθὺς, καὶ ἐπρόσταξε νὰ πολιορκηθῇ τὸ Βέρβικον καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ὁ Δουγλάσιος ἑτοιμαζόμενος νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔσπευσεν ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἐκινδύνευε νὰ παραδοθῇ, ἀλλ' ἔχασε καὶ τὴν μάχην καὶ τὴν ζωήν του (1333). Ὁ Ἐδουάρδος ἀπέκτησε τὸ Βέρβικον, ὁ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν του Βαλίολος καὶ ὁ τοποτηρητής του Ταλβότιος (διότι αὐτὸς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν) ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν Σκωτίαν.

Ὁ Ἐδουάρδος ὅμως ἐπειράθη ὅσα καὶ ὁ πάππος του· ὁ ἐλατὴρ τῶν Σκώτων ἐλυγίσθη μὲν, δὲν ἐτσακίσθη δέ. Ὁ Ἀγγλικὸς βασιλεὺς ὑπέστρεφε συχνάκις, ἐπειδὴ οἱ Δουγλάσιοι, οἱ Μάρριοι, οἱ Στουάρτοι κτλ. ἐξήρχοντο πάντοτε ἀπὸ τὰ καταγώγια καὶ ἀπὸ τὰς ἐνέδρας των, καὶ ἐνίκων τὴν Ἀγγλικὴν δύναμιν, ἕως οὗ τελευταῖον οἱ ἀγῶνες οὗτοι συνέπεσαν μὲ τὸν μέγαν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πόλεμον, ὅς τις ἐπλησίαζε πάντοτε εἰς τὴν ἔκρηξίν του.

Ὁ Φίλιππος ἐπαραπονεῖτο, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐδέχθη τὸν Κόμητα Ἀρτεσίας Ῥόβερτον, ὅς τις διὰ ἀποφάσεως τινὸς τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως ἐχρεώστει νὰ δώσῃ τὴν διαδοχὴν τοῦ κομητάτου Ἀρτεσίας εἰς τὴν θείαν του *)· ὀργισθεὶς

*) Φίλιππος ὁ Ὡραῖος εἶχεν ἤδη κρίνειν εἰς ταύτην τὴν περίστασιν. Ὁ Ῥόβερτος ἐπρόβαλε τὸ πρᾶγμα ἀκόμη μίαν φορὰν

δὲ διὰ τοῦτο κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἠρέθιζε περισσότερον τὴν φιλοδοξίαν τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου. Ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ Ἐδουάρδος ἐπαραπονεῖτο, ὅτι ὁ Φίλιππος ὄχι μόνον ἐδέχθη τὸν προσφυγόντα εἰς τὸ βασίλειόν του Σκωτικὸν βασιλέα Δαβὶδ Βρύκιον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὑπέθρεψε καὶ ἐζωοποίησε τὴν διαρκοῦσαν ἀντίστασιν τῶν Σκώτων.

Τὰ παράπονα ταῦτα, ὅσον περισσότερον ἦσαν ὄχι αἰτίαι, ἀλλὰ σημεῖα τοῦ ἀναβρασμοῦ, τόσον ὀλιγώτερον ἠδύναντο νὰ διαλλάξουν τοὺς δύω βασιλεῖς αἱ παπικαὶ μεσιτεῖαι. Ὁ Φίλιππος ἐκατάλαβε πολλὰ καλὰ πόσον τοῦ ἦτο ὠφέλιμος ὁ ἐν Σκωτίᾳ διαρκῶν πόλεμος, καὶ ὁ Ἐδουάρδος, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἴσην ὠφέλειαν, ἠρέθισε καὶ ἐδυνάμωσε τὴν ἀθυμίαν τῶν Φλανδρῶν, οἵτινες ἐξύπνισαν κατ᾽ ὀλίγον πάλιν ἀπὸ τὴν ζάλην των. Μὲ τὴν συμβουλὴν καὶ ὁδηγίαν πλουσίου τινος πολίτου ἐκ Γανδαυΐου, ζυθοποιοῦ τινὸς Ἰακώβου Ἀρτεβελλίου, ὅς τις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐκυβέρνα ὅλην τὴν Φλανδρίαν μὲ σχεδὸν ἀπαραδειγμάτιστον πληρεξουσιότητα, εἶχαν ἀποδιώξειν τὸν Κόμητά των. Τὸ κατὰ τῆς Γαλλίας μῖσος των, καὶ ἡ μὲ τὴν Ἀγγλίαν σχέσις των διὰ τὰς τέχνας των, ἐπειδὴ τὰ ἔρια τῆς Ἀγγλίας ὑφαίνοντο πανία εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, εὕρισκαν εὔκολον εἴσοδον καὶ φατρίαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας. Γαμβρὸς ὢν ὁ Ἐδουάρδος τοῦ Κόμητος Ἀγινοβίας, Ὁλλανδίας, Σεελανδίας καὶ Φρεισίας, ἐκέρδησε περισσοτέραν εἰς τὰς χώρας ταύτας ἰσχὺν, ἥτις ἔγεινε τελειοτάτη, ἀφοῦ ὁ γυναικάδελφός του ὁ τότε αὐτοκράτωρ Λοδοβῖκος, τοῦ ὁποίου τὰ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας μῖσος θέλει ἐξηγηθῆν εὐκρινέ-

---

ἐπὶ Φιλίππου Ϛ΄, καὶ ἔδειξε νοθευμένα γράμματα. Αὐτὸς ἀπεκλείσθη, ἐπειδὴ ὁ πατήρ του ἀπέθανε πρὸ τοῦ πάππου του.

στερα εἰς τὴν Γερμανικὴν ἱστορίαν, τὸν ἔκαμεν ἐπίτροπόν του εἰς τὸ Βέλγιον (1338).

Λαβὼν λοιπὸν ὁ Ἐδουάρδος τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἐκήρυξε κατὰ τοῦ Φιλίππου ἀδιάλλακτον καὶ ἐξουδενωτικὸν πόλεμον. Εἰσέβαλλε τὸ 1339 εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ μ᾽ ὅλον ὅτι καὶ οἱ δύω στρατοὶ ἐπλησίασαν κατὰ πολλὰ, δὲν συνέβη ὅμως μάχη· μόνον διὰ θαλάσσης εἰς τὰ παράλια τῆς Ὁλλανδίας, ὅπου ἐνίκησαν οἱ Ἄγγλοι τὸν πολυπληθέστερον Γαλλικὸν στόλον, ἐκβῆκε κατὰ πρῶτον εἰς φῶς τὸ μυστήριον τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μέλλοντος μεγαλείου. Ὅλη δὲ ἡ κατὰ ξηρὰν ἐκστρατεία, ἥτις ἐστρέφετο εἰς μόνον τὴν πολιορκίαν τοῦ Τορνάκου, ἐτελείωσεν ἀπροσδοκήτως μὲ μίαν ὅπλων ἀνακωχὴν, τὴν ὁποίαν ἐμεσίτευσεν ἡ χηρεύσασα Κόμησσα Ἀγινοβίας *) διὰ τρία ἔτη.

Λαβὼν ὁ Ἐδουάρδος ἡσυχίαν ἐκ τῆς Γαλλίας, ἔστρεψε τὴν προσοχήν του εἰς τὴν Σκωτίαν, ὅπου εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ οἱ φίλοι τοῦ Βρυκίου μὲ βοήθειαν τῆς Γαλλίας εἶχαν πάλιν ἀποδιώξειν τοὺς Ἄγγλους καὶ Ἐδουάρδον τὸν Βαλίολον. Ὁ Ἐδουάρδος ἤρχισε τὸν πόλεμον, ἀλλὰ μὲ τόσον ὀλίγον ὄφελός του, ὥστε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Σκωτίαν μετὰ ἐννεαετῆ ἀπουσίαν ὁ Δαβὶδ Βρύκιος (1342). Ἤρχισαν προσέτι καὶ αἱ ἐχθροπάθειαι μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γάλλων, ἂν ὄχι ἀμέσως. ἐμμέσως ὅμως, ἐνῷ καὶ οἱ δύω ἡγεμόνες βοηθοῦντες διαφόρους φατρίας ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν Βρετανίαν, ἥτις κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἔμεινε χωρὶς διάδοχον.

Τὸ 1341 ἔτος ἀπέθανεν ὁ μέχρι τοῦδε Δοὺξ τῆς Βρετανίας Ἰωάννης ὁ Γ΄. χωρὶς κληρονόμον.

---

*) Ἦτο πενθερὰ τοῦ Ἐδουάρδου καὶ ἀδελφὴ τοῦ Φιλίππου. Ὁ σύζυγός της Βιλέλμος ἀπέθανεν ἤδη κατὰ τὸ 1337 ἔτος.

Ἐνῷ ἀκόμη ἔζη, εἶχε συναθροίσειν τοὺς Βαρῶνας του, καὶ μὲ γνώμην τοῦ βασιλέως Φιλίππου καθὸ κυριάρχου τῆς χώρας, ἐκήρυξε διάδοχον τὴν ἀνεψιάν του, γυναῖκα τοῦ Κόμητος Βλαισῶν. Ἀλλ' ὁ τοῦ ἀποθανόντος Δουκὸς ἀδελφὸς Ἰωάννης Μοντεφόρτιος, ἐπρόλαβε καὶ παρέλαβεν αὐτὸς τὸ Κομητάτον *). Διὰ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν Κόμητα Βλαισῶν, ὅς τις ἐβοηθεῖτο ἀπὸ τὸν βασιλέα Φίλιππον, ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐπροσκύνησε τὸν βασιλέα Ἐδουάρδον, καὶ ἔκαμε μετ' αὐτοῦ συνθήκην. Πρὶν ὅμως φθάσῃ ἡ Ἀγγλικὴ βοήθεια, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βρετανίαν Κάρολος ὁ Βλαισῶν μὲ βοήθειαν Γαλλικήν, ἐπολιόρκησεν εἰς Νάννετον τὸν ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἐπανελθόντα Μοντεφόρτιον, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων **).

Τὸ πρᾶγμα ἤθελε τελειώσειν ἐδῶ, ἐὰν δὲν ἀνθίστατο εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς τύχης ἡ γυνή του μὲ ἀνδρικὸν φρόνημα. Ἔστειλεν αὐτὴ τὸν υἱόν της εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν βοήθειαν. Πρῶτον ἦλθε Ῥόβερτος ὁ Ἀρτεσίας ἔπειτα ὁ Ἐδουάρδος αὐτὸς, ἀφοῦ ἐκεῖνος ἔχασε τὴν ζωήν του εἰς μάχην. Τὰ κτυπήματα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν ἐφεξῆς, δὲν ἔκαμαν κρίσιν τοῦ πράγματος, καὶ ἐπειδὴ ἐκουράσθησαν καὶ τὰ δύω μέρη, ἔκλεισαν ἐκεχειρίαν ἐξαιρέτως διὰ τὴν Βρετανίαν. Ἀλλ' ὁ Φίλιππος μὲ ἀγενῆ καρδίαν ἔῤῥηξε ταύτην

*) Τὸ ἐφεξῆς διάγραμμα τοῦ γένους ἐξηγεῖ ταύτην τὴν σχέσιν.

Ἀρτοὺρ Α'. Δοὺξ Βρετανίας

Ἰωάννης Γ' † 1341. Γουΐδων † 1331. Ἰωάννης Δ' πρώην κόμης Μοντφόρτ. † 1345. Γυνὴ Ἰωάννα ἐκ Φλανδρίας.

Ἰωάννα. Ἀνὴρ Κάρολος ἐκ Βλαισῶν.

Ἰωάννης Ε'.

**) Ἠλευθερώθη μετέπειτα (1345), ἀπέθανεν ὅμως τὸ ἐφεξῆς ἔτος.

τὴν ἀνακωχὴν, ἐνῷ ἐπίασε καὶ ἐφόνευσε δολίως Ὀλιβιέρον Κλίσσωνα, ἔνδοξον ἄνδρα τῆς Βρετανίας, ὅς τις ὑπηρέτησεν ἀξίως τὸν Κόμητα Βλαισῶν, ὑπωπτεύετο δὲ ἀπὸ τὸν Φίλιππον ὅτι ἠλευθερώθη ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν αἰχμαλωσίαν ἴσως διὰ τὸ νὰ ἀπεσκίρτησεν ἀπὸ τὴν τῶν Γάλλων μερίδα. Μέγα μέρος τῶν εὐγενῶν τῆς Βρετανίας ἀπεστάτησε διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ ὁ Ἐδουάρδος τὸ ἐκήρυξε παράνομον καὶ κακότροπον παράβασιν τῆς ἀνακωχῆς.

Ἤρχισε λοιπὸν πάλιν ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν δύω βασιλέων. Εἰς Γυϊέναν ἐλεηλατοῦντο αἱ χῶραι, καὶ ἐπολιορκοῦντο αἱ πόλεις (1345). Ὁ Ἀγγλικὸς βασιλεὺς ἄραξεν εἰς τὴν Νορμανδίαν ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸν Κόμητα Ἀρκουρτίου, ἕνα ἐξόριστον ἐκ τῆς Γαλλίας μεγιστᾶνα. Ἡ πλουσία χώρα ἐλεηλατήθη σχεδὸν ἀνεμποδίστως, καὶ ὁ Ἐδουάρδος ἐφόρτωσε μέγα καράβιον ἀπὸ τὰ λαφυραγωγηθέντα πολύτιμα πράγματα (1346).

Νικηταὶ ἐπροχώρησαν οἱ Ἄγγλοι ἕως Παρισίων, οἱ ὁποῖοι ἐγεμίσθησαν ἀπὸ τρόμον. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἐτόλμησε νὰ πολεμήσῃ τὴν πόλιν, ἀκούσας ὅτι ὁ Φίλιππος εἶχεν ἐκεῖ συναγμένον μέγα στράτευμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐστοχάζετο νὰ τοῦ ἀποκόψῃ τὴν ἐπιστροφήν. Ἐστράφη λοιπὸν ὀπίσω, ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὸν ποταμὸν Σαμόραν, τὸν ἐπρόλαβαν ἐκεῖ οἱ Γάλλοι, καὶ ἐτσάκισαν ὅλα τοῦ ποταμοῦ τὰ γεφύρια, καὶ ἐπίασαν ὅλους τοὺς πόρους (ῥηχὰ νερά). Ἤλπιζαν ἤδη ὅτι ὁ Φίλιππος ἢ θέλει ἀναγκάσειν τοὺς Ἄγγλους διὰ πείνας νὰ παραδοθῶσιν ἀτίμως, ἢ θέλει τοὺς νικήσειν μὲ μάχην. Ἐπλησίασαν δὲ τόσον εἰς ἀλλήλους, ὥστε ὁ Φίλιππος ἔφθασε τὸ μεσημέριον εἰς Αἰράνγην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναχωρήσειν ὁ Ἐδουάρδος τὸ πρωῒ ἀφοῦ ἐπροσπάθησεν εἰς μάτην νὰ περάσῃ τὸν ποταμόν.

Στενοχωρούμενος ὁ Ἐδουάρδος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἐκ τοῦ τόπου τούτου αἰχμαλώτους μεγάλην ἀμοιβὴν, ἐὰν τοῦ ἔδειχναν τόπον διαβάσεως. Τελευταῖον τοῦ ἔδειξεν ἕνας τόπον τοιοῦτον. Ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς ἐπεχείρησε παραυτα τὴν διάβασιν, εὕρηκαν ὅμως τὴν πέραν ὄχθην φυλαττομένην ἀπὸ ἰσχυρὸν στράτευμα, καὶ συνεκρότησαν σφοδρὰν μάχην, καὶ νικήσαντες πρῶτον ἐκ τῶν ὑδάτων ἐπέρασαν ἔπειτα εἰς τὴν ὄχθην.

Χαίρων ὁ Ἐδουάρδος διὰ τὴν σωτηρίαν του ὑπῆγεν εἰς τὸ Κρεσίακον, ὅπου ἐπίασε στερεὰν τοποθεσίαν καὶ ἐπρόσμενε τὸν Φίλιππον. Τὴν 25. Αὐγούστου 1346 ἐπλησίασεν ὁ Φίλιππος εἰς τοὺς Ἄγγλους μὲ πολὺ ἀνωτέραν δύναμιν.

Ὁ Ἐδουάρδος διέταξε τὸν μικρὸν λόχον του ἐπιτηδείως καὶ φρονίμως εἰς τρία μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν υἱός του Ἐδουάρδος, ὁ δεκαπενταέτης πρίγκιψ Βαλλίας ἐστρατήγει τὸ πρῶτον, αὐτὸς δὲ τὸ τρίτον, ἐνεθάῤῥυνεν ὅλους μὲ λόγον διάπυρον καὶ φιλικὸν εἰς τὴν μάχην, καὶ τοὺς ἐπρόσταξε νὰ φάγουν καὶ νὰ ἀναπαυθοῦν (ὅλοι ἦσαν πεζοὶ) διὰ νὰ βαστάξουν τὴν μάχην μὲ νεαρὰς δυνάμεις. Κατὰ δὲ τοῦτο εὑρέθησαν εἰς κατάστασιν καλητέραν παρὰ οἱ Γάλλοι, οἵτινες ἔφθασαν κουρασμένοι ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ ἤρχισαν τὴν μάχην πλέον διὰ τῆς ἀτάκτου σφοδρότητος τοῦ πλήθους παρὰ κατὰ θέλησιν τοῦ βασιλέως, ὅςτις ἤθελε νὰ ἀναβάλῃ τὸν ἀγῶνα ἕως τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν.

Τὰ κακὰ τούτου ἀποτελέσματα ἐφάνησαν εἰς τὴν πρώτην προσβολὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ ἀποσταμένοι Γενουήνσιοι τοξόται. Λυπημένοι καὶ ἄκαρδοι καὶ καταπονημένοι ὑπεχώρησαν οὗτοι κατακτυπούμενοι ἀπὸ τὴν βροχὴν τῶν Ἀγγλικῶν τοξευμάτων μὲ πολλὴν ἀταξίαν. Τὴν ἀταξίαν ἐπε-

ρίσσευσεν ὁ παροργισθεὶς βασιλεὺς διὰ τοῦτο καὶ
διὰ τὴν παρακουσθεῖσαν προσταγήν του εἰς τοὺς ἵπ-
πότας του. Ἐκ τῆς συγχύσεως ταύτης ὠφελήθη-
σαν καὶ οἱ Ἀγγλικοὶ τοξόται, τῶν ὁποίων τὰ βέ-
λη ἐκτύπουν πάντοτε τὸν σκοπόν των εἰς τὰ πεπυ-
κνωμένα στίφη, καὶ οἱ ἄγριοι Βαλλιανοὶ καὶ Ἰρλαν-
δοὶ, οἵτινες ἐθανάτοναν ἀδιακόπως μὲ τὰς μακρὰς
μαχαίρας των εἰς τρόπον ὥστε οἱ Γάλλοι ἔπαθαν
ἐδῶ μεγάλην καὶ αἰσθαντικὴν ζημίαν *).

Τελευταῖον ἔφεραν μὲ τάξιν μεγαλητέραν δύω
λόχους οἱ Κόμητες τῆς Φλανδρίας καὶ τοῦ Ἀλεγκονίου
διὰ τῶν Ἀγγλικῶν τοξοτῶν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ πρίγ-
γιπος Βαλλίας κυβερνώμενον μέρος. Τὸ πλῆθος
ἔφερεν εἰς μέγαν κίνδυνον τὸν νεανίσκον. Ἱππόται
τινὲς ἔσπευσαν εἰς τὸν βασιλέα Ἐδουάρδον ἱστά-
μενον ἐπὶ λόφου τινὸς καὶ τὸν ἐπαρακάλουν νὰ
ὑπάγῃ εἰς βοήθειαν. „Ἐκρημνίσθη ὁ υἱός μου ἀπὸ
τὸν ἵππον, ἐπληγώθη ἢ ἐθανατώθη;" ἠρώτησεν
ὁ βασιλεύς. Τίποτε ἐκ τούτων δὲν συνέβη, ἀπε-
κρίθησαν ἐκεῖνοι. „Ὑπάγετε λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ἐδου-
άρδος, καὶ εἴπατε πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐνόσῳ ζῇ, δὲν
πρέπει νὰ προσμένῃ τὴν βοηθειάν μου· σήμερον
πρέπει νὰ φανῇ ἄξιος ἱππότης· ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς,
ἡ τιμὴ θέλει εἶσθαι ἰδική του." Ἡ ἀπόκρισις αὕτη
ἐνθουσίασε τὸν πρίγκιπα, καὶ ἔλαβε τὴν νίκην.
Οἱ Γάλλοι διελύθησαν τελευταῖον ἐντελῶς, καὶ
ὁ βασιλεὺς ἔφυγε χωρὶς ἄνεσιν μὲ πέντε ἀκολού-
θους του ἕως τὸ Ἀμβίακον.

Ὁ Ἐδουάρδος ἔσπευσεν εὐθὺς μετὰ τὴν μά-
χην εἰς τὸν υἱόν του, τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ εἶπεν,

*) Ἐδῶ ἔπεσε καὶ ὁ γέρων βασιλεὺς τῆς Βοημίας Ἰωάννης, ὅςτις, ἐὰν καὶ τυφλὸς, ὁδηγούμενος ἀπὸ δύω ἱππότας, ὑπῆγεν εἰς τὴν κατὰ τῶν Γάλλων μάχην. Ὁ λόφος τῆς περικεφαλαίας του συνέκειτο ἀπὸ τρία πτερὰ στρουθοκαμήλου μὲ τὸ ῥητόν. „Ὑπηρετῶ." Οἱ Ἄγγλοι βασιλεῖς παρέλαβαν τοῦτο τὸ σύμβολον.

ὅτι ἐδείχθη ἄξιος τῆς κυριαρχίας. Τὴν νύκτα ἐπέρασε μὲ ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἐμπόδισε πᾶσαν ὑπερήφανον εὐφροσύνην. Τὴν ἄλλην ἡμέραν κατεδίωξε τοὺς φυγάδας, καὶ συνήντησε πολλὰ ἄλλα στρατεύματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἤξευραν τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης, εἰς τρόπον ὥστε, καθὼς λέγει ὁ Φροίσσαρδος, ἐχύθη ἐδῶ αἷμα περισσότερον παρὰ εἰς τὴν μάχην. Ἡ ζημία τῶν Γάλλων, παρεκτὸς 1300 ἱπποτῶν καὶ εὐγενῶν, ἀνέβη εἰς 30,000 ἀνθρώπων *). Μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐστράτευσεν ὁ Ἐδουάρδος εἰς τὸ Κάλητον, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ δι' αὐτοῦ ἀνοικτὴν πύλην εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐπειδὴ ἐξ ἐφόδου ἦτο ἀνέλπιστος ἡ ἅλωσίς του, ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν στενώτατα.

Πολὺ ὄφελος εἶχεν ἐδῶ ὁ Ἀγγλικὸς βασιλεὺς, ὅτι ἐβάσταζεν ἀκόμη ἐκ μέρους του τοὺς Φλανδρούς. Εἶχαν μὲν ἐπαναστατήσειν οἱ Γανδαῦοι καὶ ἐφόνευσαν τὸν Ἰάκωβον Ἀρτεβέλλιον, ὅταν οὗτος ἐπρόβαλεν εἰς τὰς Φλανδρικὰς πόλεις νὰ ἐκλέξουν Κόμητά των τὸν υἱὸν τοῦ Ἐδουάρδου, τὸν ὁποῖον δὲν ἐδέχθησαν. Ἤθελαν δὲ νὰ ἀναγκάσωσι τὸν νέον Κόμητά των νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ ἐπειδὴ οὗτος καταφυγὼν εἰς τὴν Γαλλικὴν αὐλὴν δὲν ἔκαμε τὴν γνώμην των, ἔμειναν τοὐλάχιστον πιστοὶ εἰς τοὺς Ἄγγλους. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπέκρουεν εὐκόλως ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας τὸν Φίλιππον προσπαθοῦντα μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ βασιλείου του νὰ σηκώσῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ τὸ Κάλητον ἀπηλπισμένον ἤδη ἀπεφάσισε νὰ παραδοθῇ.

Ἡ πεισματικὴ ἀντίστασίς του εἶχε παροργίσειν

*) Περὶ τῶν βομβαρδῶν, αἵτινες κατὰ τὸν Βιλλάνιον ἐχρησίμευσαν εἰς ταύτην τὴν μάχην, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ τρομάξωσι μὲ τὸν κρότον τοὺς ἵππους, ὁ ἀκριβὴς ἱστοριογράφος Φροίσσαρδος δὲν λέγει τίποτε.

τὸν Ἐδουάρδον τόσον, ὥστε δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ πλέον καμμίαν συνθήκην. Τελευταῖον μετέβαλε τὴν σκληρότητά του εἰς τοῦτο. Νὰ ὑπάγουν ἓξ τῶν ἐνδοξοτάτων πολιτῶν ἐξυπόλυτοι καὶ μὲ σχοινίον εἰς τὸν λαιμὸν εἰς τὸ στρατόπεδον, νὰ παραδώσουν τὰ κλειδία τῆς πόλεως, καὶ ἔπειτα νὰ προσμείνουν τὴν τύχην των. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν κατεπράϋνε τὸν πόνον καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς πόλεως· διότι τίς εἶχε τὸ δίκαιον νὰ ἐκλέξῃ, καὶ τίς τὸ καθῆκον νὰ στέρξῃ τὴν ἐκλογήν; Ἐκβῆκε τελευταῖον ἀνὴρ μεγαλόκαρδος, Γουστάβος ὁ ἐκ τοῦ ἁγίου Πέτρου, καὶ ἐπρόσφερεν ἑαυτὸν θῦμα εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν. Ἡ εὐγενὴς ἀπόφασίς του ἐπαρακίνησεν ἄλλους πέντε· ἐκβῆκαν κατὰ τὴν προσταγὴν ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν συμπολιτῶν των, τῶν ὁποίων δὲν ἔλυσαν, ἀλλὰ μετέβαλαν μόνον τὴν ἀνάγκην, καὶ εὐθυδρόμησαν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἡ θέα των κινεῖ ὅλους εἰς ἔλεον, τὸν βασιλέα μόνον ὄχι. Προστάζει τὸν ἀποκεφαλισμόν των. Ἡ βασίλισσα πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀνδρός της, καὶ τοῦ διεγείρει τῆς ἀνθρωπότητος τὸ αἴσθημα *). Οἱ ἓξ ὅμηροι ἔσωσαν τὴν ζωήν των, ὄχι ὅμως καὶ τὴν κατοίκησιν τῆς πόλεώς των. Ὅλοι κατὰ προσταγὴν ἀφῆκαν καὶ οἴκους καὶ περιουσίαν, καὶ ἐκατοίκησαν Ἄγγλοι πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου χωρίου.

Ἡ σύζυγος τοῦ Ἐδουάρδου, ἥτις ἔδειξεν εἰς τὸ Κάλητον γυναικείαν ἡμερότητα, εἶχε δείξειν πρότερον εἰς τὴν Ἀγγλίαν φρόνημα ἀνδρικὸν, καὶ ἔλαβε μετοχὴν τῶν πολεμικῶν δαφνῶν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ της. Οἱ Σκῶτοι μὴ ἀρκούμενοι νὰ

*) Πόσον ἡμέρως ἐμεταχειρίσθη ὁ Ἐδουάρδος τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, τοὺς ὁποίους ἀπεδίωξεν ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ Γαλλικὸς φρούραρχος τοῦ Καλήτου, διηγεῖται ὁ Φροίσσαρδος.

ἔχουν τὴν χώραν των ἐλευθέραν μὲ τὸν βασιλέα των Δαβίδ, ἠθέλησαν, παρακινούμενοι ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὅςτις ἐπροσπάθει νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ ἐχθρικὰ ὅπλα ἀπὸ τὸ Κάλητον, νὰ κτυπήσουν τὴν Ἀγγλίαν ἐλπίζοντες ὅτι δὲν θέλουν εὑρεῖν ἀντίστασιν, ἐπειδὴ ὅλαι αἱ δυνάμεις ἦσαν ἐπέκεινα τῆς θαλάσσης. Πολυάριθμον *) στράτευμα ἐπέρασε τὰ σύνορα. Ἀλλ' εὕρηκεν ἀπροσδοκήτως ἄγρυπνον φύλακα, τὴν ἀνδρικὴν καρδίαν τῆς Ἀγγλικῆς βασιλίσσης Φιλιππίνης. Μόλις εἶχε μάθειν τὰς προετοιμασίας τῶν Σκώτων, καὶ ἐπρόσταξε τὰ ὀλίγα στρατεύματά της νὰ ὑπάγουν ὁδηγούμενα ἀπ' αὐτὴν εἰς τὴν Νέαν Καστιλίαν. Ὅταν δὲ ἐπλησίασαν οἱ Σκῶτοι, ἐκβῆκεν εἰς τὸ μέσον αὐτή, παρεθάρρυνε τὸ στράτευμά της νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἰδικήν των, καὶ ἐπρόσμενεν ἔπειτα τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ, ὅςτις, διῃρημένος εἰς τέσσαρα, ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ τρεῖς ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν Ἐδουάρδον Βαλίολον. Μετὰ ἐξάωρον θερμὸν ἀγῶνα, ἐνίκησαν λαμπρότατα οἱ Ἄγγλοι, καὶ ἐπίασαν αἰχμάλωτον καὶ τὸν βασιλέα τῶν Σκώτων. Ὡς χείμαῤῥος ἐξηπλώθη ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς καὶ μετ' αὐτοῦ πάλιν ἡ Ἀγγλικὴ κυριαρχία εἰς τὴν μεσημβρινὴν Σκωτίαν (1346).

Αἱ μεγάλαι αὗται καὶ συχναὶ νίκαι ἐφάνησαν ὅτι ἠσθένισαν ὄχι μόνον τοὺς νικωμένους ἀλλὰ καὶ τὸν νικῶντα. Διὰ τοῦτο ὁ Πάπας ἠδυνήθη νὰ μεσιτεύσῃ ἀνακωχὴν, ἥτις μακρυνομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διήρκεσεν ἕως εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου (1350) **). Ἀλλ' αἱ μεταξὺ τῶν δύω λαῶν ἐχθροπάθειαι δὲν ἔπαυσαν ἀκόμη· εἰς τὴν νότιον καὶ βόρειον Γαλλίαν ἐπὶ τῶν συνόρων τῶν δύω βασιλείων δὲν ἐμποδίσθησαν αἱ διαρπαγαὶ καὶ λῃστεῖαι ἰδιωτικῶν προσώπων· καὶ ἡ ἀνακωχὴ δὲν ἐξηπλόνετο εἰς τὴν Βρετανίαν. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐμάχοντο ἀδιακόπως οἱ δύω ἡγεμόνες πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δύω διαφερομένων φατριῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὑπόθεσις, ἀφοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐπιάσθη αἰχμάλωτος καὶ Κάρολος ὁ Βλαισῶν, ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ δύω γυναῖκας.

*) Ὁ Βουχανανὸς ἠλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν Σκώτων μαχητῶν, ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς συνάξεως τοῦ στρατοῦ ὁ Κόμης Ῥὼς ἐδολοφόνησε μεγιστᾶνα τινὰ, φίλον του, καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθη διχόνοια καὶ σχίσμα.

**) Ὁ Φίλιππος ἀντὶ τῆς ἀπωλείας τῆς φήμης του ἐπληρώθη μὲ χωρῶν κτῆσιν. Οὐμβέρτος Β', Κόμης ἢ Δελφὶν Βιέννης (ἐκ ταύτης τῆς ὀνομασίας τῶν ἐξουσιαστῶν παράγεται τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας, Δελφινάτον), ὅςτις τὸν ἴδιον υἱόν του ἐκρήμνισεν ἀπὸ τὸ παράθυρον, ἀηδιάσας τὴν ζωὴν καὶ καταπεισθεὶς ἀπὸ τὰς τέχνας τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως, ἀφῆκε τὴν χώραν εἰς ἕνα τούτου ἔγγονον (1349). Τὸ ὄνομα τοῦ Δελφῖνος μετεφέρθη εὐθὺς ἔπειτα εἰς τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας. — Ἀπὸ τὸν βασιλέα Μαϊορίκας καταγόμενον ἀπὸ παραφυάδα τοῦ οἴκου τῶν βασιλέων τῆς Ἀραγωνίας, ὅςτις τότε ἐπολεμήθη ἀδίκως ἀπὸ τὸν σύγγαμβρόν του Πέτρον Δ', βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας, καὶ ἔχασε τὸ νησιωτικὸν βασίλειόν του, ἠγόρασεν ὁ Φίλιππος τὴν κυριότητα τοῦ Μονσπηλίου. — Ὅτι δὲ ἐδήμευσε καὶ τὴν Καμπανίαν καὶ Βρίαν διὰ τὸ στέμμα, θέλομεν τὸ διηγηθῆν ἐφεξῆς.

15. Ἀνανέωσις τοῦ πολέμου ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Ἀγαθοῦ.

Ἡ μετὰ τὴν ἐν Κρεσιάκῳ μάχην ἐμβᾶσα κατάστασις τῆς ἡσυχίας, ἥτις μετὰ πολυχρόνιον καὶ ὀλέθριον πόλεμον ἤθελεν εἶσθαι τὸ κάλλιστον ἰατρικὸν εἰς τὰς νόσους τῆς Γαλλίας, ἦτο, καθὼς προΐδαμεν, ἀβέβαιος καὶ εὐμετάβλητος. Διὰ τοῦτο ἐπέρασαν πέντε ἔτη τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ ἐπονομαζομένου Ἀγαθοῦ, ὅςτις διεδέχθη τώρα Φίλιππον τὸν Ϛ', τὸν πατέρα του, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπροσπάθει ὁ βασιλεὺς νὰ μακρύνῃ τὴν ἐκεχειρίαν ἢ νὰ τὴν μεταβάλῃ εἰς εἰρήνην. Ἀλλ' ἡ περὶ τοῦ

δευτέρου προσπάθησίς του ἔγεινε ματαία· διότι εἶχαν ῥιζωθῆν διὰ τῆς εὐτυχίας εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἐδουάρδου αἱ ἐλπίδες· καὶ τὸ ἡρωϊκὸν φρόνημα τοῦ υἱοῦ του Ἐδουάρδου, τοῦ Μαύρου Πρίγκιπος, καθὼς ὠνομάζετο, ὅς τις ἔδωκε τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς ἀνδρίας του εἰς τὴν ἐν Κρεσιάκῳ μάχην, συνέλαβε φλογερὰν ἐπιθυμίαν νὰ συγκαταριθμηθῇ διὰ τῶν πολεμικῶν πράξεων μ' ἐκείνους τοὺς ἀρχαίους ἱππότας καὶ ἥρωας, τοὺς ὁποίους ἐστόλισαν ἡ φήμη καὶ ὁ χρόνος μὲ γιγαντιαῖον μεγαλεῖον.

Μὲ τοὺς φανεροὺς τούτους καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς συγκατετάχθη καὶ ἐχθρὸς ἐσωτερικὸς καὶ κρύφιος, γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἀπὸ τὰς φατρίας τῆς αὐλῆς, ὁ τῆς Ναυάῤῥας βασιλεὺς Κάρολος, τὸν ὁποῖον ὠνομάζουσι Κακὸν οἱ Γάλλοι ἱστοριογράφοι, καὶ ὁ ὁποῖος ἴσως ἤθελε κάμειν κακὰ μεγαλήτερα παρ' ὅσα ἔκαμεν, ἐὰν ἦτο ἰσχυρότερος παρὰ δόλιος. Ἦτο συγγενέστατος τῆς βασιλικῆς οἰκίας. Ἡ σύζυγός του ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου· ἡ τοῦ Ἰωάννου μήτηρ ἦτο ἀδελφή του. Ἀλλ' οἱ δεσμοὶ οὗτοι δὲν ἔδεσαν τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἐξαπελύθησαν ἀπὸ ἀδίκημα γενόμενον ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ γένους.

Ἡ μήτηρ του Ἰωάννα ἦτο ἐγγόνη Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, κληρονόμος τοῦ βασιλείου τῆς Ναυάῤῥας καὶ τῶν Κομητάτων Καμπανίας καὶ Βρίας. Φίλιππος ὁ Ϛ' ἀφορμὴν λαβὼν τὴν νηπιότητα τῆς Ἰωάννας ἐσύναψε τὰ Κομητάτα ταῦτα μὲ τὸ βασιλικὸν στέμμα. Ἀντὶ δὲ τούτων εἶχε δώσειν προσόδους καὶ ὑποστατικὰ εἰς αὐτήν, ἀλλ' ἡ λογοτριβὴ φαίνεται ὅτι δὲν εἶχε λάβειν τέλος. Πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶχε χαρίσειν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰς τὸν ἀγαπητόν του Κοντόσταυλον (Connetable) Δελακέρδαν, ἔγγονου τοῦ ἐκ τῆς Ἱσπανικῆς ἱστορίας γνωστοῦ ὁμωνύμου του Ἰμφάντου, τὸ Κομητάτον Ἐγγολίσμης, τὸ ὁποῖον

κατ' ἀρχὰς ἐτάχθη ὡς ἀποζημίωσις εἰς τὴν Ἰωάνναν.

Ὁ Κάρολος, πειραγμένος κατ' ἄλλον τρόπον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἔστειλε καὶ ἐφόνευσαν τὸν Κοντόσταυλον εἰς τὸ παλάτιόν του (1353). Χωρὶς κἀνένα φόβον ἐδικαιολογήθη εἰς ἐγκυκλίους ἐπιστολάς, καὶ ἠσφαλίσθη ὄπισθεν τῶν τειχῶν τῶν φρουρίων του κατ' ἐνδεχομένης βίας. Δὲν εἶχεν ὅμως μόνον τὴν Ναυάῤῥαν. ἀλλ' υἱὸς ὢν τοῦ Κόμητος Εὐροΐκου ἐξουσίασε καὶ μεγάλα ὑποστατικὰ εἰς τὴν Νορμανδίαν, καὶ τὰ ὑποστατικὰ ταῦτα, ὅπου ὑπῆγε κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, τὸν ἀνέδειχναν τόσον ἐπικινδυνότερον, ὅσον ἐλάμβανεν ἡ ἀνακωχὴ τῆς Ἀγγλίας τέλος. Διὰ τοῦτο ἡ Γαλλικὴ αὐλὴ ἐπροσπάθει μᾶλλον νὰ τὸν οἰκειωθῇ παρὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ, καὶ τελευταῖον ἔγεινε διαλλαγή, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὄχι μόνον τὴν συγχώρησιν, ἀλλὰ καὶ κτήματα ἀξιόλογα εἰς τὴν Νορμανδίαν μὲ πολλὰς ἐλευθερίας καὶ προνόμια.

Ἔμεινε μ' ὅλον τοῦτο τῆς δυσπιστίας τὸ σπέρμα μεταξὺ τῶν δύω ἡγεμόνων. Εἰς ἓν συμβούλιον, ὅπου ὁ Ἰωάννης ἐζήτει διὰ τὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας πόλεμον — τὸν ὁποῖον ἤρχισαν μὲ λεηλασίας ὁ μὲν Ἐδουάρδος ἀπὸ βοῤῥᾶ, ὁ δὲ υἱός του ἀπὸ μεσημβρίας — φόρους καὶ συνεισφοράς, ἀντέστη ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας μὲ σφοδρότητα καὶ μὲ ζῆλον. Ἦλθαν πάλιν εἰς χεῖρας, καὶ πάλιν εἰς διαλλαγήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως ὠφελήθη ὁ Ἰωάννης διὰ νὰ γείνῃ κύριος τοῦ ἐχθροῦ του μὲ δολιότητα. Εἶχε παραδώσειν εἰς τὸν υἱόν του Κάρολον, τὸν Δελφῖνα, τὴν Νορμανδίαν, διὰ νὰ παρατηρῇ ἐκεῖθεν τὴν Ἀγγλίαν καὶ Κάρολον τὸν Κακόν. Ἐκεῖ συνεκρότησεν ὁ Δελφὶν αὐλὴν λαμπράν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσύχνασεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας.

Μίαν φορὰν, ἐνῷ ἄφροντις οὗτος εὐθύμει μαζὴ μὲ τοὺς ἀκολούθους του, ἐφάνη ὁ Ἰωάννης, ἐπίασεν αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του, τὸν ἔβαλεν εἰς στενὴν φυλακὴν, καὶ ἀπεκεφάλισε τοὺς φίλους του ὡς φονεῖς τοῦ Κοντοσταύλου (1356). Τὸ ἄσκεπτον τοῦτο ἔργον ἐπερίσσευσε τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐνόμισεν ὅτι ἐκαταπάτησεν. Ἄναψεν ἐμφύλιον πόλεμον· ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας καὶ οἱ συγγενεῖς τῶν φονευμένων ἐπροσκάλεσαν τοὺς Ἄγγλους εἰς ἐκδίκησιν. Ὁ Ἐδουάρδος ἐφοβέριζεν ἀπὸ τὸ Κάλητον, ὁ ἀδελφός του Δοὺξ Λαγκάστριος ἐσηκώθη μαζὴ μὲ τοὺς δυσαρεστημένους εἰς τὴν Νορμανδίαν, ὁ υἱός του ὁ Μαῦρος Πρίγκιψ ἐξεστράτευσεν ἀπὸ Γυϊέννης. Χωρὶς νὰ εὕρῃ ἀντίστασιν ἐρημόνων τὰς χώρας ἐπλησίαζεν εἰς τὸν ποταμὸν Λείγηρα διὰ νὰ ἐνταμωθῇ μὲ τὸν Δοῦκα Λαγκάστριον· ἔμαθεν ὅμως ὅτι ὁ Γαλλικὸς βασιλεὺς ἔρχεται ἐναντίον του μὲ δύναμιν μεγάλην καὶ καθημερινῶς αὔξουσαν. Ἀπεφάσισε νὰ ὑποστρέψῃ, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἔκοψε τὴν ἐπιστροφὴν, τὸν ἔφθασε πλησίον τοῦ Πικταυΐου, καὶ τὸν ἐπρόσταξεν ἢ νὰ πολεμήσῃ μὲ ὀλίγους ἢ νὰ παραδοθῇ. Ἡ τῶν τροφῶν σπάνις ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν τὸν νεανίσκον· τὴν ἐφανέρωσε μὲ τὴν εἰρηνικὴν συνθήκην, τὴν ὁποίαν ἐπρόβαλεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας διὰ τοῦ Καρδιναλίου Περιγόρδου. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἐμπιστευόμενος εἰς τὴν ὑπεροχὴν, τὴν ὁποίαν τοῦ ὑπέσχετο τὸ πλῆθός του, ὕψωσε τόσον πολὺ τὰς συνθήκας του, ὥστε ὁ Μαῦρος Πρίγκιψ, μ' ὅλον ὅτι εἰς 40,000 εἶχε νὰ ἀντιπαρατάξῃ μόνον 8000 πολεμιστὰς, ἐπρόκρινε τὴν μάχην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἤλπιζεν εὐτυχυστέραν, ὅμως ἐντιμοτέραν ἔκβασιν. „Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ,“ ἔκραξε καὶ ἐπροσπάθησε δι' ἀνθρωπίνης φρονήσεως νὰ πολεμήσῃ μὲ ὅσον ἦτο δυνατὸν ὄφελος.

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς ἔλαβεν ἰσχυρὰν το-

ποθεσίαν μεταξὺ ἀμπελώνων καὶ φραγμῶν, ὄπισθεν
τῶν ὁποίων ἔστησε τοὺς μακρόθεν καὶ ἀσφαλῶς βάλ-
λοντας τοξότας του· μικρὸν μέρος ἔταξεν εἰς ἐνε-
δραν, διὰ νὰ ἔλθουν κατὰ πλευρὰν τοῦ ἐχθροῦ·
αὐτὸς δὲ μὲ τοὺς ἐνόπλους του ἐστάθη ἐπέκεινα τῶν
τοξευτῶν του. Τὴν εὐταξίαν του ἐβοήθησεν ἡ ἀτα-
ξία τῶν Γάλλων, ὅταν τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν (19
Σεπτεμβρίου 1356) ἐγίνετο ἡ μάχη. Ἀπὸ τὰς τρεῖς
Γαλλικὰς μερίδας ἐπροχώρησεν ἡ πρώτη, ἀλλ' ἡ
βροχὴ τῶν βελῶν, τὰ ὁποῖα ἐσώρευαν οἱ Ἀγγλικοὶ
τοξόται κατ' αὐτῶν ἔβαλεν εἰς σύγχυσιν ἀνθρώπους
καὶ ἵππους. Ἦλθεν ἔπειτα ἡ δευτέρα μερὶς, ἀλλ'
αὔξησε μόνον τὴν σύγχυσιν. Τώρα ἐφάνη κατὰ πλευ-
ρὰν τὸ μικρὸν στῖφος τῶν Ἄγγλων καὶ ἐμεγάλυνε
τὸν τρόμον. Τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ἐμετα-
χειρίσθη τελευταῖον ὁ Ἀγγλικὸς Πρίγκιψ, καὶ προσ-
έβαλεν „ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Γεωρ-
γίου“ μακρόθεν μὲ τοὺς ἐνόπλους του. Τώρα ἤρ-
χισε κυρίως ἡ μάχη· οἱ Γάλλοι ἐπροστατεύοντο ἀν-
δρείως, ἀλλὰ τὸ πρατέρημα τῆς εὐταξίας καὶ εὐσυλ-
λογιστίας ἔδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἄγγλους. Οἱ
Γάλλοι ἤρχισαν νὰ σκορπίζωνται.

Μόνον ὁ Ἰωάννης ἐχρονοτρίβει ἀκόμη εἰς τὸ
πεδίον τῆς μάχης. Ὅ,τι ἦτο συγχωρημένον εἰς τὸν
Βασιλέα, ἀφοῦ ἔχασεν ὅλα, νὰ σώσῃ διὰ φυγῆς
τὴν ἐξωτερικὴν ἑνότητα τοῦ βασιλείου του, τοῦτο
δὲν τὸ ἔστερξεν ὁ ἱππότης. Κτυπῶν τὰ περὶ αὐ-
τὸν μὲ τὸν πέλεκυν δὲν ὑπήκουε πολλὴν ὥραν εἰς
τοὺς προστάζοντας αὐτὸν νὰ παραδοθῇ. Τελευταῖ-
ον ἠρώτησε περὶ τοῦ ἐξαδέλφου του τοῦ Πρίγκιπος
τῆς Βαλλίας, μαθὼν δὲ ὅτι ἦτο μακρὰν, ἔῤῥιψε τὸ
χειρόκτιόν του εἰς ἕνα ἱππότην ἐξ Ἀρτεσίας εὑρισκό-
μενον εἰς Ἀγγλικὴν ὑπουργίαν καὶ παρεδόθη εἰς αὐ-
τόν. Εφέρθη λοιπὸν εἰς τὸν Πρίγκιπα, ὅστις τὸν
εἰσῆγα μὲ κόσμιον ταφεινοφροσύνην εἰς τὴν σκηνήν

του, τὸν ἐφίλευσε λαμπρά, καὶ χωρὶς νὰ συμφάγῃ μαζήτου ἐστέκετο εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς τραπέζης ὄπισθεν τοῦ θρονίου τοῦ βασιλέως, καὶ ὅταν τὸν ἠνάγκαζε νὰ καθήσῃ πλησίοντου, δὲν ἠθέλησε λέγων ὅτι ἐξεύρει ποῖον σέβας χρεωστεῖ εἰς τὸν κυριάρχην του. Ὅταν δὲ μετὰ τὸν χειμῶνα, τὸν ὁποῖον ἐπέρασαν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν Βορδιγάλην μὲ εὐθυμίαν καὶ χαρὰν, ἔφερεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸν βασιλέα, αὐτὸς μὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Λονδῖνιον μὲ μικρὸν μαῦρον ἵππον, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐκαβαλίκευε ἄσπρον, μέγαν, ὑπερήφανον καὶ λαμπροστόλιστο ἵππον.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἐδουάρδος ἐδέχθη καὶ ἐμεταχειρίσθη τὸν αἰχμάλωτον μὲ τὴν αὐτὴν φιλοφροσύνην, καὶ ὡς νὰ ἦτο ἡ δόξα σκοπὸς τῶν ἀγώνων του ἐφάνη ὅτι παρέβλεψε τὸ ὄφελος τῆς νίκης του, ἐνῷ τώρα τὸν μὲν βασιλέα τῆς Σκωτίας ἀπέλυσε μὲ 100.000 Μάρκα πληρωτέα εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν, εἰς δὲ τὸν Γαλλικὸν ἐχάρισεν ἀνακωχὴν ὅπλων ἕως τοῦ 1359 ἔτους, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως ἐξῃροῦντο ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας καὶ ἡ Βρετανία.

---

16. Ταραχαὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰωάννου.

Ἐνῷ Ἐδουάρδος ὁ Γ΄ ἔκαμε τὰς συνθήκας ταύτας, εἰς μὲν τὴν Σκωτίαν δὲν παρέβλεψε τὸ ἀληθινὸν ὄφελός του, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἡ κατὰ τῆς κυριαρχίας του ἀντίστασις ἀνενεόνετο πάντοτε καὶ μὲ καλὴν μάλιστα ἔκβασιν. Ἐξ ἐναντίας ὅμως ἤθελε πιστεύσειν τις, ὅτι ὅσα ἐνόμιζεν ὅτι ἀπολαύει ἀπὸ τὴν Γαλλίαν μὲ φιλοφρονητικὸν τρόπον ἠδύνατο εὐκολώτερα καὶ ἀσφαλέστερα νὰ ἐπιτύχῃ μὲ τὴν παραγωγὴν τοῦ πολέμου, ἐνῷ ἡ Γαλλία ἔπεσεν εἰς μεγά-

λην σύγχυσιν ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ βασιλέ-
ως της.
Οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας ἐστενοχωροῦντο καθ᾽
ὑπερβολὴν ἀπὸ τὴν αὐτογνώμονα διοίκησιν τοῦ ταμι-
είου. Ἄμεσοι εἰσπράξεις, ἡ νοθεία τοῦ νομίσματος
(τὸ παντοτεινὸν τῶν Γαλλικῶν βασιλέων μέσον νὰ
σώζωνται ἀπὸ τὴν χρηματικὴν ἔνδειαν), καὶ ἡ πλεο-
νεξία τῶν ἀρχόντων ἐξήπλωσαν γενικὴν δυσαρέσκει-
αν. Ὅταν λοιπὸν ὁ Δελφὶν Κάρολος συνήθροισε
τοὺς ἀντιπροσώπους διὰ νὰ συμβουλευθῇ περὶ τῆς
παρούσης ἀνάγκης, ἤκουσε παράπονα μεγάλα. Ἐζή-
τησαν πρὸ πάντων τὸ νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ μέχρι
τοῦδε βασιλικοὶ ἀξιωματικοὶ, ἐζήτησαν μετοχὴν τῆς
κυβερνήσεως δι᾽ ἐκλεγμένων τινῶν ἐπιτρόπων,
ἀποβολὴν τοῦ νόθου νομίσματος, καὶ ἐλευθέρωσιν
τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας. Μὲ ταύτας μόνον
τὰς συνθήκας ἤθελαν οἱ ἀντιπρόσωποι νὰ δώσουν
τὴν δαπάνην πρὸς σύστασιν νέου στρατεύματος.
Ὅσον μεγάλην εἶχαν αἰτίαν νὰ παραπονηθοῦν διὰ
τὰς καταχρήσεις, τόσον ἀνάρμοστον καιρὸν ἐδιά-
λεξαν νὰ μεταῤῥυθμίσουν τὴν κυβέρνησιν, ἐνῷ ὁ
βασιλεύς των ἦτο αἰχμάλωτος. Εἰς τοῦτο προσετέ-
θη, ὅτι συνέπαιζεν ἐνταῦθα κακὸς φατρίας δαίμων,
ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τὸ τελευταῖον των αἴτημα.
Οἱ ἄνδρες, οἵτινες εἰς τὸ συμβούλιον ἔκαμαν τὴν
βλαβερὰν ταύτην ταραχὴν, ἦτο Ῥόβερτος ἐπίσκοπος
Λαυδούνου, καὶ Στέφανος Μάρκελος, προεστὼς τῆς
ἐμπορίας (prevôt des marchands) τῶν Παρισίων,
ἤγουν ὁ πρῶτος ἄρχων τῆς ἀντιπροσωπίας, φιλέκδι-
κος, ἄπιστος, δοξομανὴς ἀνὴρ, ὅς τις κἀνὲν μέσον
δὲν ἐνόμιζεν αἰσχρὸν, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τὸν φέ-
ρῃ εἰς τὸν σκοπόν του.

Ἐναντίον τῆς αὐθαδείας τῶν ἀρχιφατριαστῶν
τούτων ἐματαιώθησαν ὅλοι οἱ κόποι τοῦ Δελφῖ-
νος νὰ ἀποφύγῃ τὰ σκληρὰ θελήματά των. Ἠναγ-

κάσθη νὰ στέρξῃ πολλὰ παρηγορούμενος, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ ζηλοτυπία ἔμελλε νὰ κρούσῃ τοὺς ἀντιπροσώπους, καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ βιάσῃ. Καὶ ἡ ἐλπὶς αὕτη δὲν ἦτο πολλὰ μακράν. Οἱ εὐγενεῖς, οἵτινες εἶχαν χάσειν πολλοὺς συγγενεῖς εἰς τὴν μάχην τοῦ Πικταυίου, ᾐσθάνθησαν ζηλοτυπίαν κατὰ τῶν ἀντιπροσώπων, οἱ ἱερωμένοι τὴν μετέλαβαν, καὶ ὁ Δελφὶν τὴν ὑπέτρεφε παντοίως. Παράυτα ἔγεινεν οὗτος ἀρχηγὸς μεγάλης φατρίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἔλαβε τὸ πνεῦμα τῆς ταραχῆς καὶ διχονοίας νέαν τροφὴν ἀπὸ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας, τὸν ὁποῖον ἀπέλυσεν αὐτογνωμόνως ὁ Πεκύνιος διοικητὴς τῆς Ἀρτεσίας, ἀνὴρ σφικτὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν ἐπίσκοπον Λαυδούνου καὶ μὲ τὸν Μάρκελον (1357). Ὡς θριαμβευτὴς ἐμβῆκεν ὁ βασιλεὺς οὗτος εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου τὸν ὑπεδέχθη πανηγυρικῶς ὁ Μάρκελος μὲ πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθαν εἰς προϋπάντησίν του. Τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀπὸ βήματος ὑψηλοῦ ὡμίλησε λόγον πρὸς τὸν συναθροισμένον λαόν. Προοιμιασθεὶς ἀπὸ ῥητόν τι τῆς ἁγίας γραφῆς ἀπέδειξεν εἰς τὸ πλῆθος πόσον ἀδίκως τὸν ἔῤῥηξαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ πόσον ἀδικώτερα τὸν ἐμεταχειρίσθησαν ἐκεῖ. Ὁ λαὸς τὸν ἤκουσε μὲ εὐχαρίστησιν καὶ μὲ πληροφορίαν, καὶ ὁ Δελφὶν ἠναγκάσθη ἀπὸ τὸν Μάρκελον νὰ συμβιβάσῃ μετ' αὐτοῦ τὸν ἐξισασμόν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἄρθρων τῆς συνθήκης ἦτο καὶ τοῦτο, νὰ ἀποδειχθοῦν ἀθῶοι ὅσους ὁ Ἰωάννης ἐφόνευσεν ἐκ τῶν φίλων του πρὶν ἐκραγῇ ὁ μετὰ τῆς Ἀγγλίας πόλεμος. Διὰ τοῦτο ὑπῆγεν ὁ βασιλεὺς εἰς Ῥοθόμαγον τῆς Νορμανδίας, ὅπου ἐξαναέχωσε τὰ σώματα τῶν νεκρῶν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς καταδίκης καὶ τὰ ἐνεταφίασεν ἐντίμως,

τοὺς δὲ ζῶντας ἐπροσπάθησε νὰ παροργίσῃ μὲ τοὺς λόγους του.

Ὁ δὲ Στέφανος ὁ Μάρκελος ἔμεινεν εἰς Παρισίους καὶ ἐβάσταζε τὴν ὑπόληψιν τῆς φατρίας του, ἥτις πρὸς σημεῖον ἐφόρει πῖλον ἥμισυ μὲν κόκκινον, ἥμισυ δὲ γαλάζιον· ὁ Δελφὶν, ὅς τις ἦτο ὡς φυλακωμένος εἰς τοὺς Παρισίους, εὑρίσκετο εἰς μεγάλην στενοχωρίαν καὶ κίνδυνον. Μίαν ἡμέραν (22. Φεβρ. 1358) ἐφονεύθησαν δύω φίλοι του εἰς τὸ πλευρόν του ἀπὸ τὸν Μάρκελον καὶ τοὺς ὀπαδούς του, ὥστε ὁ Δελφὶν ἐῤῥαντίσθη ἀπὸ τὸ αἷμα των. Εἰς τοῦτον, ὅς τις ἐτρόμαξε καθ' ὑπερβολὴν διὰ τὴν ζωήν του, ἔδωκεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀπανθρωπίας ταύτης τὸν φαιοκόκκινον πῖλόν του, καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν ἔχει κανένα φόβον *). Μετὰ τοῦτο ὑπῆγεν ὁ Μάρκελος εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ ἐκ τῶν τούτου παραθυρίων ὡμίλησε πρὸς τοὺς συναθροισμένους λόγον, ὅπου ὠνόμαζε τοὺς φονευμένους κακούργους καὶ προδότας. Ἡ ἀγορὰ ἠχολόγησεν ἀπὸ τοὺς τυφλοὺς ἀπαίνους τοῦ ὄχλου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐμεθύσθη τόσον ὁ Μάρκελος, ὥστε διὰ νὰ χαρῇ ἐντελῶς τὸν αἰσχρὸν θρίαμβόν του ὑπέστρεψεν εἰς τὸ παλάτιον καὶ εἶπε φανερὰ πρὸς τὸν Δελφῖνα: τὸ πᾶν ἔγεινε κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ζητεῖ αὐτὸς τὴν δικαίωσιν τοῦ πραχθέντος. Ὁ Πρίγκιψ, εὑρισκόμενος εἰς τὰς χεῖρας τῶν κακούργων, ἠναγκάσθη νὰ τὰ στέρξῃ ὅλα, καὶ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Μάρκελον ἓν κομμάτιον πανίου κόκκινον καὶ ἄλλο γαλάζιον διὰ νὰ φανῇ ὅλη ἡ αὐλὴ μὲ πατριωτικοὺς πίλους.

Μὲ πρῶτον ἁρμόδιον καιρὸν ὁ Δελφὶν, ὅς τις εἶχε λάβειν τὸν τίτλον τοῦ μεσοβασιλέως, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν εἰς τὴν ἀναρχίαν παραδοθεῖσαν μητρόπολιν, καὶ εὕρηκεν εἰς τὸ βασίλειον τόσους ὀπα-

*) Τίς δὲν ἐνθυμεῖται ἐδῶ τὴν 20 Ἰουνίου 1792;

δοὺς, ὥστε ἀπεμόνωσε σχεδὸν ὅλους τοὺς Παρισίους. Στέφανος ὁ Μάρκελος φοβηθεὶς προσβολὴν ἠσφάλισε τὴν πόλιν μὲ λάκκους καὶ χάνδακας καὶ παρέλαβε φρουροὺς Ἄγγλους καὶ μισθοφόρους τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας. Ἡ μητρόπολις ἐπρόσμενε τὴν στιγμὴν νὰ γείνῃ θέατρον αἱματωδῶν σκηνῶν, ὅταν νέον φοβερώτερον κακὸν ἔφερε τὴν δυστυχίαν τοῦ βασιλείου εἰς τὸν κολοφῶνα καὶ ἥνωσε πρὸς καιρὸν τὰς φατρίας.

Εἰς τὴν μέχρι τοῦδε γενικὴν διάλυσιν πάσης κυβερνήσεως κἀνεὶς δὲν ἐδοκίμαζε μεγαλήτερα κακὰ παρὰ τοὺς χωριάτας. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑπέμεναν πολλὰ δεινὰ ἀπὸ τὰς λεηλασίας καὶ βίας τῶν στρατιωτικῶν ἑταιρειῶν (ὀνομαζομένων Κομπανιῶν), αἵτινες ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γάλλων ἀνακωχῆς ἀφεθεῖσαι καὶ ἀπὸ τὰ δύω μέρη ἄλλοτε μὲν μὲ τὸ σπαθί των, ἄλλοτε δὲ μὲ πρόφασιν ὅτι ὑπούργουν τὸν βασιλέα τῆς Ναυάῤῥας ἐκβαίνοντες ἀπὸ τὰ φρούρια, ἢ περιπλανώμενοι *) κατεβασάνιζαν τὴν χώραν τρομερώτατα. Τὸ ἀλγεινὸν αἴσθημα ὅλων τούτων τῶν παθῶν ἔφερε τελευταῖον τοὺς χωριάτας εἰς ἀπελπισίαν, καὶ κατ' ἐξοχὴν τοὺς τῆς βορείου Γαλλίας, καὶ ἡ ἀπελπισία αὕτη κατευθύνθη πρὸς τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς ὁποίους ἐξελάμβαναν αἰτίους τῆς δυστυχοῦς ἐν Πικταυΐῳ φθορᾶς, τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ βασιλέως καὶ ὅλων τῶν δυστυχιῶν των. Μὲ ὁρμὴν ἐσυνάχθησαν ὅλοι, ἐπίασαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐκήρυξαν ὅτι πρὸς σωτηρίαν τοῦ βασιλείου συμφέρει νὰ ἐξολοθρευθῶσιν ὅλοι οἱ εὐγενεῖς, ὥρμησαν εἰς τοὺς πύργους των καὶ ἔκαμναν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν τὰς αἰσχροτάτας ἀπανθρωπίας χωρὶς παρατήρησιν γένους ἢ ἡλικίας **). Ἡ ἐπανάστασις αὕτη, Ἰα-

*) Ἓν ἀπὸ ταῦτα τὰ στίφη ὁδηγούμενον ἀπὸ εὐγενῆ Γάσκωνα ἐγύμνωσε καὶ τὸν Πάπαν αὐτὸν εἰς Αὐενιῶνα.

**) Ὁ Φροϊσσάρδος διηγεῖται, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔψησαν

κερία ὀνομαζομένη *), ἐφοβέριζε τὴν διάλυσιν ὅλων τῶν δεσμῶν τῆς κοινωνίας. Διὰ τοῦτο ἠνώθησαν κατ' αὐτῆς αἱ πόλεις καὶ οἱ εὐγενεῖς, ὁ μεσοβασιλεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας, καὶ Ἄγγλοι δὲ ἦλθαν εἰς βοήθειάν των. Καθὼς συνειθίζει νὰ γίνεται, ἐνικήθησαν τὰ ἀπαίδευτα ταῦτα στίφη παραυτὰ ἀπὸ μίαν εὔτακτον ἀντίστασιν. Ἔπαθαν γενικὴν φθορὰν πλησίον τῶν Μελδῶν, καὶ οἱ νικηταὶ ἔσβεσαν τὴν φωτίαν τῆς ἐπαναστάσεως μὲ τὰ ῥεύματα τῶν αἱμάτων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας ἔβαλε καὶ ἐσκότωσαν μίαν ἡμέραν τρισχιλίους Ἰακερίους.

Εὐθὺς μετὰ τὴν κατάργησιν ταύτης τῆς ταραχῆς ἀντιπαρετάχθησαν πάλιν ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας αἱ δύω φατρίαι, καὶ ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἔγεινε πάλιν τὸ κέντρον τῆς ἀνησυχίας. Ἡ φατρία τοῦ μεσοβασιλέως ηὐξήθη ὄχι μόνον εἰς τὰ ἔξω, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ τοῦ Μαρκέλου τὸ παίγνιον ἔκλινεν εἰς τὸ τέλος. Τὸ ἐπετάχυνε δὲ ἡ ἀμφιβολία τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας, ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσειν πάλιν ἀπὸ τοὺς Παρισίους καὶ διέτριβεν εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον. Ἐνῷ μὲ ψευδοφιλιώσεις καὶ ψευδοσυνθήκας ἐπροσπάθει νὰ ἀπατήσῃ τὸν μεσοβασιλέα, ἔγεινεν ὕποπτος καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ φατρίαν, καὶ τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα ἦτο, ὅτι ὁ Μάρκελος ἐφονεύθη εἰς μίαν ἐπανάστασιν, καὶ ὁ μεσοβασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς Παρισίους.

Ἔχασε λοιπὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας ὅλα τὰ κέρδη, ὅσα εἶχεν ἐλπίσειν ἀπὸ τὰς μηχανουρ-

εἰς τὴν σούβλαν ἕνα εὐγενῆ, καὶ ἠνάγκασαν τὴν γυναῖκα καὶ θυγατέρα τούτου νὰ φάγουν ἀπὸ τὸ κρέας.

*) Jacquerie. Ἡ ἀρχὴ ταύτης τῆς ἐπωνυμίας εἶναι ἄγνωστος καθὼς συνήθως εἰς τοιαύτας στάσεων ὀνομασίας. Ὁ Δουφρέσνιος τὴν παράγει ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν. Ὁ Μεζεραῖος λέγει, ὅτι οἱ εὐγενεῖς ὠνόμαζαν σκωπτικῶς τοὺς καταθλιβομένους χωριάτας Jacques Bonhomme.

γίας του. Μόνον τὸν ἐξ ἁρπαγῶν καὶ ἀδικιῶν συναχθέντα θησαυρὸν τοῦ Μαρκέλου ἐκληρονόμησε, καὶ μὲ αὐτὸν στρατολογήσας ἐπροκάλεσεν εἰς φανερὸν πόλεμον τὸν μεσοβασιλέα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του μὲ τὸ μέσον τοῦτο. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐστενοχώρει καὶ ἐπολιόρκει τοὺς Παρισίους, οἱ δὲ μισθωτοί του περιήρχοντο τὴν χώραν, ἡ ὁποία κατήντησεν εἰς τρομερωτάτην κατάστασιν. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἐτόλμα νὰ ἐκβῇ ἀπὸ τὰς πύλας τῆς πόλεώς του, καὶ ἡ διάλυσις τῆς κοινωνίας ἐγέννησεν ἔλλειψιν καὶ ἀκρίβειαν. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν ἔπαυσε μηδ' ὅταν ἐξάφνα ἐφιλιώθη ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν μεσοβασιλέα (1359)· διότι κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἔλαβε τέλος ἡ μὲ τὴν Ἀγγλίαν ἀνακωχὴ, καὶ ἐκεῖνα τὰ ληστρικὰ στίφη ἔκαμναν τώρα ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας, ὅσα μέχρι τοῦδε εἶχαν κάμειν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας *).

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνακωχῆς ἐγίνετο πάντοτε φροντὶς πῶς νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ βασιλεὺς καὶ νὰ κατασταθῇ εἰρήνη. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐδέχθη τελευταῖον τὰς ὑπὸ Ἐδουάρδου τοῦ Γ' προβαλλομένας συνθήκας, ἀλλ' ὁ μεσοβασιλεὺς καὶ ἡ γενικὴ τῶν Γάλλων φωνὴ τὰς ἀπέῤῥιψαν ὡς καθ' ὑπερβολὴν σκληράς. Ὁ ἐκ τούτου παροργισθεὶς Ἐδουάρδος ἐκήρυξεν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἐμβαίνει εἰς τὴν Γαλλίαν μὲ φοβερὰν δύναμιν. Ἡ φήμη αὕτη εἵλκυσεν ἐκεῖ πλῆθος ἄμετρον φιλοπολέμων καὶ φιλολαφύρων ἱπποτῶν καὶ ἀπὸ τὴν Γερμανίαν αὐτήν. Μὲ περίπου ἑκατὸν χιλιάδας στρατοῦ ἐφάνη τω-

*) Εἷς ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας των ὠνομάζετο Εὐστάχιος Αὐβερτικούρτιος. Ἐτίμησεν ἀγαπητικήν του τὴν Κόμησσαν Καντίου, ἥτις διὰ δώρων καὶ ἐρασμίων ἐπιστολῶν ἀπεκρίθη εἰς τὴν ἀγάπην του, καὶ οὕτω τὸν ἐπροκάλει, ὡς λέγει ὁ Φροίσσαρδος, εἰς ὡραίους ἀγῶνας. Ποία μῖξις τῶν αἰσθημάτων! Ὁ Μεσοβασιλεὺς διὰ νὰ ἀποδιώξῃ τοῦτον ἐμίσθωσεν ἄλλον τινὰ ἐκ τούτων τῶν Καπιτανίων.

ὅτι ὁ Ἐδουάρδος τὸν Νοέμβριον 1359. Ἐπέρασε διὰ τῆς Γαλλίας ἕως τῶν Ῥημῶν, ἐλεηλάτησεν ὅσα ἦσαν ἀκόμη ὑπόλοιπα, εὕρηκεν ὅμως τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς καὶ τὰς ἄλλας, τόσον καλῶς ὠχυρωμένην καὶ φυλαγμένην, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν κυριεύσῃ.

Τελευταῖον περὶ τὸ Πάσχα 1360 ἐπροχώρησεν εἰς τὰ πέριξ τῶν Παρισίων, ἴδεν ὅμως εὐθὺς ὅτι ἦτο δύσκολον ἢ ἀδύνατον νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν. Μάχην δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ ὁ μεσοβασιλεὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ ματαίωσις *) ὅλης τῆς μεγάλης καὶ μὲ ἐλπίδας μεγάλας γενομένης ἐκστρατείας του ἔκαμε τὸν Ἀγγλικὸν βασιλέα δεκτικὸν τῆς ἀπὸ τοὺς Παπικοὺς τοποτηρητὰς πάντοτε προβαλλομένης εἰρήνης. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Δουκὸς Λαγκεστρίου καὶ τῶν πλειοτέρων Ἀγγλικῶν μεγιστάνων, καὶ μία τρομερὰ ἀνεμοζάλη μὲ βροντὰς, τὴν ὁποίαν ὁ Ἐδουάρδος ἐξέλαβεν ὡς παραινετικὸν τοῦ οὐρανοῦ σημεῖον, συνήργησαν ὅλα εἰς τὴν εἰρήνην.

Διὰ τοῦτο ἐκλείσθη εἰς τὸ Βρετινίακον εἰρήνη μὲ τὰς ἐφεξῆς συνθήκας (1360). Παρεκτὸς τῶν ὅσα εἶχαν οἱ Ἄγγλοι μέχρι τοῦδε εἰς τὴν Γυϊένναν καὶ Γασκωνίαν, ἔλαβαν ὅλην τὴν Πικτονίαν, ἅγιον Ἄγγελον, Ἐγκολισμενσίαν, Πετροκορίαν, Καδουρκαν, Ῥυτένιον, καὶ εἰς βοῤῥᾶν δι' αὔξησιν τῆς ἐπικρατείας τοῦ Καλήτου, Ὀγίαν, Γυΐναν, καὶ Ποντινόν. Ὅλας τὰς χώρας ταύτας ἐλάμβανεν ὁ Ἀγγλικὸς βασιλεὺς ἀπολύτως αὐτονόμους καὶ ἀνεξαρτήτους. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπεσχέθη νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν ἀπόλυσίν του κατὰ διαφόρους διορίας τρία μιλιόνια φλωρία, καὶ ἕως τῆς πληρωμῆς ὑπῆγαν ὁμη-

*) Ὅλος ὁ Ἀγγλικὸς στρατὸς, καθὼς διηγεῖται ὁ Φρίσσαρδος, ἐλογαρίαζεν ὄχι μόνον τὰ χρειώδη, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς τρυφήν. Ἕξ χιλιάδες τέθριππα τὰ ὁποῖα εἶχε μαζή του ὁ Ἐδουάρδος, καὶ αἱ παντοτειναὶ βροχαὶ φανερόνουν τὸ ἐπίμοχθον τῆς ἐκστρατείας.

ροι εἰς τὴν Ἀγγλίαν τρεῖς νεώτεροι υἱοί του, πολλοὶ ἄλλοι ἔνδοξοι μεγιστᾶνες καὶ τριάκοντα ὀκτὼ πολῖται ἀπὸ τὰς δεκαεννέα ἐπισήμους πόλεις. Ἐνταυτῷ δὲ ἐστερεώθη εἰρήνη καὶ μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ναυάῤῥας. Τὰ δὲ πράγματα τῆς Βρετανίας ἀφέθησαν διὰ χωριστὴν συνδιάλλαξιν, ἥτις δὲν ἔλαβεν ἔπειτα κὰμμίαν ἔκβασιν.

Μετὰ πενταετῆ ἀπουσίαν ὑπέστρεψε τελευταῖον ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν δυστυχῆ χώραν του, τῆς ὁποίας τὰ παθήματα δὲν ἔλαβαν μὲ τοῦτο τέλος ἀκόμη. Τὸ μὲν ἐπροξένει μεγάλας δυσκολίας ἡ σύναξις τῶν λύτρων, τὸ δὲ ἡ ἀταξία τῶν Ἀγγλικῶν πολεμιστῶν, οἱ ὁποῖοι οὔτε εἰς τὴν εἰρήνην ὑπέστρεψαν, οὔτε τὰ προστάγματα τοῦ Ἐδουάρδου ἤκουαν ν' ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὰ φρούρια. Περιήρχοντο τὴν χώραν πολλοὶ ὁμοῦ, καὶ ὅταν ἐνίκησαν βασιλικόν τι στράτευμα φερόμενον ἐναντίον αὐτῶν ἀπὸ τὸν Δοῦκα Βουρβονίας πλησίον Βρινολίας, ὑψώθη ἡ ἀλαζονεία των εἰς τὸν ὕψιστον βαθμόν. Ἐπείραζαν τώρα καὶ τὸν Πάπαν εἰς τὴν Αὐενιῶνα, ὅςτις ὑπεχρεώθη νὰ τοὺς χαρίσῃ μεγάλην ποσότητα ἀργυρίου καὶ τὴν συγχώρησιν ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων των, Τελευταῖον μέρος μὲν αὐτῶν μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν, μέρος δὲ παρήτησαν τὰ φρούριά των ἢ τὰ ἐπώλησαν μὲ μέγαν ἀριθμὸν ἀργυρίου, πολλοὶ ἠσχολοῦντο εἰς τὸν ἀκόμη ἐπικρατοῦντα Βρετανικὸν πόλεμον, καὶ ἄλλοι ἐπρόσμεναν πόλεμον ἀπὸ τὸν Κάρολον τὸν βασιλέα τῆς Ναυάῤῥας.

Οὗτος ἤθελε νὰ πολεμήσῃ πάλιν τὴν Γαλλίαν, ἐπειδὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δουκὸς τῆς Βουργονδίας (1361) ἐξέλειψεν ἡ ἀρχαιοτέρα βασιλικὴ γραμμὴ τοῦ οἴκου ταύτου (Τόμ. Δ', σελ. 226), καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἔχει αὐτὸς κάποια δίκαια εἰς τὴν κληρονομίαν. Ὁ Ἰωάννης ὅμως, ὅςτις τὸν ἐμίσει καθ' ὑπερβολὴν, δὲν ἐπρόσεξε παντάπασιν εἰς τὰ δίκαιά

του, ἀλλ' ἐσύναψε τὴν χώραν μὲ τὸ στέμμα. Μετὰ ταῦτα τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν νεώτατον υἱόν του Φίλιππον τὸν Τολμηρὸν, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ἐξαιρέτως ὡς μέτοχον τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ αἰχμαλωσίας του*). Τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ἡ τότε δυστυχία τῆς Γαλλίας ἐδίδαξαν εὐκρινέστατα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἐγεννήθη πλέον ἀπὸ μαλακὴν καρδίαν παρὰ ἀπὸ φρόνησιν. Τοιοῦτος ἐφάνη ὁ Ἰωάννης καὶ ὅταν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν, καὶ τελευταῖον μὲ ὅλας τὰς ἐναντιώσεις καὶ λόγους τῶν φίλων του ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ λάβῃ ἕνα τῶν υἱῶν του καταφυγόντα ἐκεῖ, ἐὰν καὶ ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ἀναγκαία ἡ παρουσία του εἰς τὸ τεταραγμένον καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας φοβεριζόμενον βασίλειόν του. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ σώσῃ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν ἴσως ἦτο σωτηριωδέστατον μέσον ὁ θάνατός του, ὅςτις τὸν ἔφθασεν εἰς Λονδῖνον (1364), καὶ ἔκαμε τόπον εἰς ἕνα ἡγεμόνα, τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία ἐθεράπευσε τὰς πληγὰς τῆς ἐπικρατείας.

17. Κάρολος ὁ Ε'.
(1364 — 1380.)

Ὁ νέος οὗτος καὶ εὐτυχέστερος βασιλεὺς ἦτο ὁ μέχρι τοῦδε Δελφὶν, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἀγαθοῦ Ἰωάννου, Κάρολος ὁ Ε', ὁ ἐπονομασθεὶς Σοφός. Δὲν ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ὡς Ἀλφόνσος ὁ Ι', ἐπειδὴ καθὼς ἐκεῖνος ἠρεύνησε τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκαταλάμβανε τὰ φαινόμενά του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν γῆν καὶ ἤξευρε νὰ κυβερνήσῃ τὰς εἰς αὐτὴν κινήσεις. Μεταξὺ ἐπικινδυνοτάτων τρικυμιῶν εἶχε διδαχθῆν τὴν τέχνην τοῦ πηδαλιούχου, καὶ διὰ νὰ φροντίζῃ

*) Οὗτος ἔγεινεν ἀρχηγὸς τοῦ νεωτέρου γένους τῶν Δουκῶν τῆς Βουργονδίας.

ἡσύχως καὶ μὲ προσοχὴν μεγαλητέραν εἰς τὰ ἔργα
τῆς τέχνης ταύτης, ἡ τύχη, ἥτις τὸν ἀπέκλειεν
ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν πολεμικῶν ἡρώων *), τοῦ
ἐχάρισε τὸν ἱππότην καὶ τότε Κοντόσταυλον Βερ-
τράνδον Γυεσκελῖνον, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο μὲ ἀσφά-
λειαν καὶ πίστιν νὰ ἀντιπαρατάξῃ εἰς τοὺς ἐξωτε-
ρικοὺς ἐχθρούς του. Τοιουτοτρόπως ὡλοκληρώθησαν
οἱ δύω, ὁ ἰσχυρὸς βραχίων τοῦ Γυεσκελίνου καὶ τοῦ
βασιλέως ἡ φρονίμη πολιτικὴ, καὶ εἰς τοὺς δύω ἐχρε-
ώστει εὐθὺς ἡ Γαλλία τὴν τελείωσιν τῶν δύω πο-
λέμων, οἱ ὁποῖοι ὡς συνηχήματα καὶ ἀπηχήματα
τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ πολέμου δὲν εἶχαν συγκατα-
σιγασθῆν εἰς τὴν ἐν Βρετινιάκῳ εἰρήνην. Οἱ δύω
οὗτοι ἀγῶνες ἦσαν ὁ τῆς Ναυάῤῥας καὶ ὁ τῆς Βρε-
τανίας. Τὸν πρῶτον ἐτελείωσεν ὁ Γυεσκελῖνος μὲ
νίκην, τὴν ὁποίαν ἐνίκησε τὸν περίφημον Ἀγγλικὸν
στρατηγὸν Καπτάλιον Βούχῖον πλησίον τοῦ Κοχε-
ρὲλ (1364). Ἡ τοῦ στρατηγοῦ τούτου αἰχμαλωσία,
ἡ ὁποία ἐδόξασε τὴν νίκην, καὶ μετὰ ταύτην με-
γάλαι πρόοδοι, αἱ ὁποῖαι τὴν ἐτελείωσαν, ἠνάγκα-
σαν τελευταῖον τὸν βασιλέα τῆς Ναυάῤῥας εἰς εἰ-
ρήνην, ἥτις ἐκλείσθη εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον. Διὰ
ταύτης ἐπαραίτησεν οὗτος ὅλα τὰ εἰς τὴν Καμπανί-
αν καὶ Βρίαν δίκαιά του, καὶ ἤλλαξε κτήματά του
τινὰ, τὰ ὁποῖα ἦσαν πολλὰ ἐπικίνδυνα εἰς τὸν Γαλ-
λικὸν βασιλέα, μὲ τὸ Μονσπήλιον.

Τὸν δεύτερον πόλεμον, τὸν Βρετανικὸν, ἐτελεί-
ωσεν ἡ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ὅταν μάχη τις πλη-
σίον τοῦ Αὐρασίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν οἱ Ἄγγλοι,
ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ (1345) ἀποθανόντος Ἰωάν-
νου τοῦ Δ' τὴν νίκην καὶ τὸ βραβεῖον τῆς νίκης,
τὸ Δουκάτον τῆς Βρετανίας. Διότι ὅλη ἡ χώρα

*) Ὁ Φροίσσαρδος ἀναφέρει, ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος εἶπε
περὶ Καρόλου Ε': il n'y eut oncques roi qui moins se armât,
et si n'y eut oncques roi, qui tant me donât à faire.

εἶχε βαρυνθῆν τόσον τὸν ἀπέραντον καὶ ὀλέθριον
πόλεμον, ὥστε καὶ εἰς τὰ δύω στρατόπεδα ἀπεφά-
σισαν οἱ ἄρχοντες τῆς Βρετανίας πρὸς ἀποπεράτωσιν
τοῦ ἀγῶνος νὰ μὴ αἰχμαλατίσουν τοὺς ὑπὲρ τῆς
χώρας ἀγωνιζομένους ἡγεμόνας, ἐὰν τύχῃ, ἀλλὰ νὰ
τοὺς φονεύσουν. Ἡ ἐπιθυμία των ἐπληρώθη. Κά-
ρολος ὁ Βλαἰσῶν ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, καὶ οἱ ὀπα-
δοί του ὑπετάχθησαν εἰς τὸν νικητήν. Ἡ ὑπερήφα-
νος γυνή του, ἥτις ἕως τώρα ἀντέστεκεν εἰς πάντα
διὰ μερισμοῦ τῆς χώρας ἐξισασμὸν, καὶ οὕτως ὑπέ-
τρεφε πάντοτε τὸν πόλεμον, δὲν ἠδυνήθη μὲ τὸν πό-
νον της νὰ εὕρῃ τινὰ πρόμαχον. Κάρολος δὲ ὁ Ε',
διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ βασιλείου
του παντοτεινὸν ζώπυρον πολέμου, ἐγνώρισε καὶ
αὐτὸς Δοῦκα Ἰωάννην τὸν Ε', καὶ ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ
τὸν κληρουχικὸν ὅρκον. Μὲ χάριτας καὶ μὲ εὔνοιαν
ἤλπιζεν ὅτι θέλει ἀσθενίσειν τοῦ Ἰωάννου τὴν εἰς
τοὺς Ἄγγλους εὐγνώμονα προσήλωσιν, ἥτις τώρα
ἐστερεώθη καὶ μὲ τὸ νὰ ἐνυμφεύθη θυγατέρα τοῦ
Μαύρου Πρίγκιπος.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ὁ μὲν πόλεμος ἔπαυσεν
ἱκανὸν καιρὸν εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Γαλλι-
κοῦ βασιλείου, ὄχι δὲ καὶ οἱ πολεμισταὶ, τὸ ὁποῖ-
ον ἦτο ἐπίσης κακὸν κατὰ τὸ παρόν. Οἱ μισθοφό-
ροι, οἵτινες εἶχαν ὑπουργήσειν τοὺς ἀντιφερομένους
ἡγεμόνας, ἀπεστρέφοντο τὴν εἰρήνην, καὶ δὲν ἤθε-
λαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς ἡσύχους αὐτῆς κόλ-
πους. Νὰ ἐμποδίσουν καὶ αὐτοὺς καὶ τὰς λεηλα-
σίας των ἦτο τὸ βαρὺ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ὅμως
ἔλυσεν ὁ Γαλλικὸς βασιλεὺς μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ
Γυεσκελίνου. Οὗτος ἐμετοχέτευσε τὸ ἄγριον ῥεῦμα
εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου ἐξεστράτευσε διὰ νὰ βοηθή-
σῃ τὸν πρίγκιπα τῆς Καστιλίας Ἐῤῥῖκον Τρασταμά-
ριον ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του βασιλέως, Πέτρου τοῦ
Ἀγρίου, καθὼς θέλομεν διηγηθῆν ἔπειτα. Ὁ δὲ

δεύτερος εὕρηκεν ἐξ ἐναντίας βοηθὸν τὸν Μαῦρον Πρίγκιπα, εἰς τρόπον ὥστε Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι ἐμάχοντο εἰς Ἱσπανικὴν χώραν.

Πάραυτα ὅμως ἐξεῤῥάγη πάλιν ὁ πόλεμος καὶ μεταξὺ τῶν δύω αὐτῶν βασιλείων κινηθεὶς ἀπὸ τὴν δόλιον πολιτικὴν Καρόλου τοῦ Ε', ὅς τις, ἀποφασίσας νὰ ἐκδιώξῃ ὁλοτελῶς τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὸ βασίλειόν του, εὕρηκε περιστάσεις ἄλλας μὲν προϋπαρχούσας, ἄλλας δὲ γεννηθείσας ἐκ τῆς πανουργίας του. Διαρκούσης τῆς εἰρήνες εἶχε ζητήσειν πανταχοῦ νὰ ταράξῃ ἢ νὰ ἀφανίσῃ τὰς σχέσεις τῆς Ἀγγλίας. Ἀφοῦ ἔκαμεν εἰς τὴν μεσημβρίαν σύμμαχόν του τὸν Καστιλιανὸν Ἑῤῥῖκον, ὅς τις εἶχεν ἀναβῆν τώρα τὸν θρόνον, ἔφερε καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Βελγίου τοὐλάχιστον εἰς οὐδετερότητα *). Εἰς τὰ ἐν τῇ Γαλλίᾳ κτήματα τῶν Ἄγγλων ἐπροσπάθησεν ὁ Κάρολος μὲ παντοδοπὰς δολοπλοκίας καὶ μυστικὰς τέχνας νὰ ἐμφυτεύσῃ ἐθνικὸν μῖσος πρὸς τοὺς Ἄγγλους, καὶ κλίσιν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐνῷ μάλιστα ἡ φοβερότης τῆς Ἀγγλίας ἐφαίνετο ὅτι ἀφανίζεται μὲ τὸ γῆρας τοῦ Ἐδουάρδου καὶ μὲ ἀτροφικὴν ἀῤῥωστίαν τοῦ Μαύρου Πρίγκιπος. Ἡ διάθεσις αὕτη τῶν λαῶν ἐφάνη πάραυτα, ὅταν ὁ Κάρολος εὕρηκε πρόφασιν πρὸς λογοτριβὴν καὶ διχόνοιαν.

Ὁ πρίγκιψ Ἐδουάρδος ὑπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν φορτωμένος χρέη. Διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτὰ, ἔβαλε φόρους, εἰς τῶν ὁποίων τὴν εἴσπραξιν ἀντεστάθησαν οἱ μεγάλοι ἄρχοντες τῆς μεσημβρινῆς Γασκωνίας, καὶ μὲ πρόφασιν ὅτι ἀδικοῦνται ἐπρόσδραμαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ὡς κυριάρχην

*) Ὁ Φροίσσαρδος λέγει μὲ τὴν ἀρχαίαν του διάλεκτον: „Le roi Charles qui estoit sage et subtil avoit charpentré et ouvré." Ἐξαιρέτως δὲ εὐτύχησε νὰ ἐμποδίσῃ διὰ τοῦ Πάπα τὸν γάμον Ἀγγλικοῦ Πρίγκιπος μὲ τὴν κληρονόμον κόμησσαν τῆς Φλανδρίας Μαργαρίταν, καὶ νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ τὸν ἀδελφόν του, τὸν Δοῦκα Βουργονδίας.

των, μ' ὅλον ὅτι ἡ εἰρήνη τοῦ Βρετινιάκου εἶχε κόψειν ὅλους τοὺς κληρουχικοὺς συνδέσμους. Ὁ Κάρολος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἄρχοντας τούτους μυστικῶς βοήθειαν καὶ ὑπεράσπισιν, καὶ ἐνῷ αὐτοὶ ἤρχισαν τὸν πόλεμον, ὠχύρωσεν αὐτὸς τὰ σύνορά του διὰ νὰ φυλαχθῇ τάχα ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν ἀντιφερομένων. Ἀφοῦ δὲ ἡτοίμασε τὰ πάντα, ἔκραξε τότε τὸν πρίγκιπα Βαλλίας εἰς τὸ αὐλικόν του κριτήριον. Ὁ Ἐδουάρδος ἀπεκρίθη, ὅτι θέλει ὑπάγειν, ἀλλὰ μὲ τὸ κρᾶνος εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ ἑξήκοντα χιλιάδας στρατιώτας. Ἐνταυτῷ δὲ οἱ δύω βασιλεῖς δι' ἐγκυκλίων γραμμάτων καὶ δι' ἱερατικῶν κηρυγμάτων προδιέθεσαν τὰς καρδίας διὰ νὰ ἐκλάβουν τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὡς πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς ὅλον τὸ ἔθνος.

Ἡ τύχη ὅμως ἐκηρύχθη δημοσίως φίλη τῆς Γαλλίας. Πλησίον τοῦ Καλήτου ἤρχισαν οἱ Γάλλοι τὸν πόλεμον κυριεύσαντες εὐθὺς τὸ ἀξιόλογον Ποντιβὸν, καὶ ἐκ μεσημβρίας ὥρμησαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τολώσης, καὶ ἑξήκοντα μεγάλαι καὶ μικραὶ πόλεις καὶ φρούρια καὶ ἡνώθησαν μὲ τὴν Γαλλικὴν μερίδα. Καὶ ἡ ἀξιόλογος δὲ Λεμοβίκα ἤνοιξε τὰς πόλας εἰς τοὺς Γάλλους, καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ Μαῦρος Πρίγκιψ παρωργισμένος διὰ τοιούτων παντοδαπῶν ἀποστασιῶν, ἔσπευσεν ἐκεῖ μὲ τὴν τελευταίαν χρῆσιν τῆς νεκρουμένης δυνάμεώς του καὶ τὰς ἐξαναεκυρίευσεν, ἤσχυνεν ὅμως μὲ τὴν σκληρὰν τιμωρίαν τῶν κατοίκων τὸ ὄνομά του, καὶ ἔδωκε πρόφασιν εἰς δευτέραν ἀποστασίαν. Τοῦτο ἦτο δὲ καὶ τὸ τελευταῖον κατόρθωμά του. Ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων του. Κατὰ δυστυχίαν ἐχάθησαν καὶ οἱ ἥρωες, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀναπληρώσουν τὸν τόπον του. Χάνδος, περιφημότατος στρατηγὸς, ὅστις κατὰ τοῦ Φροισσάρδου τὴν βεβαίωσιν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν χαμὸν τῆς Ἀκυϊτανίας, ἐφονεύθη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου, καὶ ὁ ἄλλος ἔνδοξος ἥρως Κα-

πτάλιος Βούχιος ἔπεσεν ἔπειτα αἰχμάλωτος εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γαλλων, ὅπου ἡ φρονίμη μᾶλλον παρὰ γενναία ψυχὴ τοῦ Καρόλου Ε' τὸν ἐκράτησεν ἕως οὗ ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως. Ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ ἐκ τῆς Ἱσπανίας ἐπιστρέψας καὶ Κοντόσταυλος ἀναγορευθεὶς Γυεσκελῖνος ἐδιοίκει μὲ ἀσφάλειαν καὶ γνῶσιν τὸν Γαλλικὸν πόλεμον.

Ἀπὸ τὰ τῶν Ἄγγλων ἐγχειρήματα ἔπαυσε ταύτην τὴν φορὰν διόλου ἡ τύχη. Ὅταν Ἐδουάρδος ὁ Γ' ἠθέλησε νὰ στείλῃ μέγα στράτευμα ὑπὸ τὸν Κόμητα Πεμβρόκιον εἰς τὴν Γυϊένναν, μαθὼν τοῦτο ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς ἔκραξε τοὺς συμμάχους του Καστιλιανοὺς, οἵτινες ἦλθαν μὲ στόλον ἔμπροσθεν τῆς Ῥυπέλλης, καὶ ἐπρόσμεναν ἐκεῖ τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἐλθόντας τοὺς ἐκτύπησαν τόσον σφοδρῶς, ὥστε οἱ Ἄγγλοι μὴ ὄντες εἰς ναυμαχίαν προητοιμασμένοι ἐνικήθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν εἰς ἐπιστροφὴν (1372). Διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης νίκης, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Καστιλιανὸς Ἐῤῥῖκος ἐπλήρωσεν εἰς τὸν ὑπερασπιστήν του τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης, τὸν ὑπεχρέωσεν ἐν ταὐτῷ καθ' ὑπερβολὴν, ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν Γυϊένναν. Ἡ Ῥύπελλα ἤρχισε τὴν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας ἀποστασίαν, καὶ τὸ παράδειγμά της ἠκολούθησαν ὅλαι αἱ πόλεις τῶν μερῶν ἐκείνων. Παραυτα ἡ πτῶσις τοῦ Θυαρτίου, τὸ ὁποῖον πολλὰς ἑβδομάδας κυμαινόμενος ὁ Ἐδουάρδος ἀπὸ ἐναντίους ἀνέμους δὲν ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ, ἐτελείωσε τὴν ὑποταγὴν τῆς Πικτονίας.

Εἰς Βοῤῥᾶν δὲν ἔτρεχεν εὐτυχέστερα ὁ πόλεμος διὰ τοὺς Ἄγγλους. Κατὰ τὸ 1371 ἔτος ἐξώρμησε μὲ στρατὸν μέγαν ἀπὸ τὸ Κάλητον ὁ Ῥόβερτος Κνόλλης, ἐπειδὴ ὅμως οἱ Γάλλοι σωφρονισθέντες ἀπὸ ἀρχήτερα παραδείγματα δὲν ἐμβῆκαν εἰς μεγάλην μάχην, ἀλλ' ἠρκέσθησαν νὰ βαστάζουν τὰ ὀχυρὰ μέρη, οἱ Ἄγγλοι ἐρημώσαντες τὰ πέριξ ὑπέστρεψαν πά-

ιν ὀπίσω. Τὸ αὐτὸ δοκίμιον ἔκαμεν ἀνωφελῶς τὸ
1373 ἔτος ὁ Δοὺξ Λαγκάστριος.
Ἀλλὰ καὶ οἱ τότε σύμμαχοι τῶν Ἄγγλων, ὁ
Δοὺξ Βρετανίας καὶ ὁ βασιλεὺς Ναυάῤῥας, ἔγειναν
μέτοχοι ταύτης τῆς ἀτυχίας. Τὸν πρῶτον, ὅστις εἰς
τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου ἔμενεν ἥσυχος, ἠθέλη-
σεν ὅμως ἔπειτα φοβούμενος τὴν μεγάλην αὔξησιν
τῆς Γαλλίας νὰ λάβῃ τὸ μέρος τῶν Ἄγγλων, οἱ εὐ-
γενεῖς, μὴ θέλοντες νὰ ἀναδείξουν τὸν τόπον των,
ὡς πρότερον, κέντρον τοῦ πολέμου, τὸν ἠνάγκασαν
νὰ ἀναχωρήσῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας ἐπι-
άσθη ὡς σύνηθες εἰς τὰ ἰδίαν του σαγήνην, καὶ ὅταν
ἤρχισε φανερὸν πόλεμον μὲ Κάρολον τὸν Ε', ἔχασε
τὰ Νορμανδικὰ κτήματά του, καὶ ὠφέλησε μόνον τοὺς
Ἄγγλους, ἀφήσας εἰς αὐτοὺς τὸ ἀξιόλογόν του Και-
σαραβοῦργον.
Αὕτη καὶ αἱ πόλεις Κάλητον, Βαϊόννα καὶ Βορ-
διγάλη ἦσαν τελευταῖον τὰ μόνα ἐπίσημα λείψανα τῶν
ἐν Γαλλίᾳ Ἀγγλικῶν κατακτήσεων, τὰ ὁποῖα ἔβλε-
πεν ὁ Γ' Ἐδουάρδος ὅταν ἀπέθνησκε τὸ 1377 ἔτος,
καὶ ταῦτα δὲν τοῦ ἐφαίνοντο ἀσφαλῆ, ἐπειδὴ ἀφῆ-
κεν ἕνα μόνον ἀνήλικον ἔγγονον Ῥιχάρδον τὸν Β'.
Ἀλλὰ τὸν ἠκολούθησε παραυτα εἰς τὸν θάνατον καὶ
ὁ φοβερὸς ἐχθρός του Κάρολος Ε' (1380), καὶ ἀφῆ-
κε τὸν θρόνον (μ' ὅλον ὅτι τὸ ἀνήλικον τῶν Γαλλι-
κῶν βασιλέων ἐπεριώρισεν ἕως τὸ δέκατον τέταρτον
ἔτος) καὶ αὐτὸς εἰς ἀνήλικον διάδοχον καὶ υἱόν του
Κάρολον τὸν Ϛ', ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφθάρη ἡ ἰσχυρὰ ἑνό-
της τῆς Γαλλίας, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Διὰ
τοῦτο ἐνεκρώθη κατ' ὀλίγον ὁ ἐξωτερικὸς πόλεμος
μὲ μικροὺς ἀγῶνας, ἔπειτα μὲ συχνὰς ἀνακωχὰς,
τελευταῖον δὲ, μὲ τὰς περιστάσεις τὰς ὁποίας θέλο-
μεν διηγηθῆν ἔπειτα, ἔγεινεν εἰρήνη (1396), ἡ ὁποία
ὅμως οὔτε τὸ ἐκ τῶν αἱματωδῶν ἀγώνων τραφὲν μῖ-

σος, οὔτε ὅλην τὴν ὕλην νέων πολέμων μεταξὺ τῶν δύω ἐθνῶν ἠδυνήθη νὰ ἀφαιρέσῃ *).

---

18. Βερτράνδος Γυεσκελῖνος.

(γενν. 1313, ἀποθ. 1380.)

Καθὼς εἰς φυτά τινα γνωρίζεται ἡ ἰδιότης τῆς φερούσης αὐτὰ γῆς, οὕτω καὶ ἄνθρωποι τινὲς εἶναι τελεία καὶ ὁρατὴ εἰκὼν ἐποχῆς τινὸς καὶ ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἐμπορεῖ ἐδῶ νὰ εὕρῃ τόπον λεπτομερὴς διήγησις περὶ τοῦ Βερτράνδου Γυεσκελίνου, διὰ νὰ δείξῃ τὸ πνεῦμα τῶν ἱπποτῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων αὐτὸς ἐτιμᾶτο ὡς ἄνθος.

Ἐγεννήθη ὄχι μακρὰν τῆς Ῥηδονίας ἀπὸ πατέρα καὶ αὐτὸν ἱππότην, καὶ μία προφητεία τῆς μελλούσης ἀνδρίας του ἦτο ἀναγκαία νὰ στρέψῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀγάπην καὶ προσοχὴν τῶν γονέων του. Πρώϊμα ἀπεφάσισε νὰ ἑλκύῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν ἀνδρίαν τὰς γυναῖκας, εἰς τὰς ὁποίας ποτὲ δὲν ἤθελε φανῆν ἀρεστὴ ἡ ἀσχημία τοῦ προσώπου του. Εἰς πολυάνθρωπον τόρνον ἔδειξε τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς ἀνδρίας του. Κρυφὰ τοῦ πατρός του, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν λάβῃ μαζή του, ἐκαβαλίκευσεν ἄθλιον τινὰ ἵππον εἰλημμένον ἀπὸ φορτηγὸν ἅμαξαν τῆς πατρικῆς του οἰκίας, καὶ ὑπῆγεν ἐκεῖ περιγελώμενος ἀπ' ὅλους, ὅσοι τὸν ἔβλεπαν ἐρχόμενον. Ἀπὸ ἕνα ἐξάδελφόν του λαβὼν ἵππον καλήτερον καὶ τὸν ἀναγκαῖον στολισμὸν, ἐμβῆκεν οὕτως εἰς τὸν τόρνον. Εὐθὺς ἔρρηξε καταγῆς τὸν πρῶτον ἱππότην μὲ τόσον ἰσχυρὸν κτύπημα, ὥστ' ἐσκοτώθη ὁ ἵππος, καὶ ὁ ἱππότης ἐγειτόνευσεν εἰς τὸν θάνατον. Τότε ὑπῆγεν ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο ἐκ μέρους τοῦ κρημνισθέντος ἱππότου, ἐναντίον του διὰ νὰ θραύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν λόγχην του, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ. Αὐτὸς ὅμως ἐγνώρισε τὸν πατέρα του ἐκ τῶν ὅπλων, καὶ διὰ τοῦτο ἔστρεψεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν λόγχην του. Ὅλοι ἐνόμισαν κατ' ἀρχὰς, ὅτι τὸ ἔκαμε φοβούμενος τὴν ἀνδρίαν τοῦ ἀντιπάλου, ἀλλ' ὁ στοχασμὸς οὗτος ἠφανίσθη εὐθὺς ὅτε μετὰ τοῦτο ἔρρηξε καταγῆς δεκαπέντε ἱππότας ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Πάντες ἐξέστησαν καὶ ἐπεθύμουν νὰ μάθουν τίς ἦτο ὁ ἄγνωστος νεανίσκος. Τελευταῖον Νορμανδός τις εὐτύχησε νὰ τοῦ κρημνίσῃ τὸ κρᾶνος ἀπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ τοῦ γυμνώσῃ τὸ πρόσωπον. Τότε τὸν ἐγνώρισαν ὅλοι, τὸν συνεχάρησαν διὰ τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε, καὶ ὁ πατήρ του πλήρης χαρᾶς τοῦ ὑπεσχέθη ἵππους καὶ ἀργύριον διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τόπους μὲ τοὺς ἀγῶνας του.

*) Τὸ τερπνότατον ἀφ' ὅσα ἐγέννησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ δημῶδες τοῦτο μῖσος, ἦτο ἡ ζωοποίησις τῆς ἐθνικῆς γλώσσης· διότι διὰ διαταγῆς τοῦ κοινοβουλίου ἐστερεώθη ἐπὶ Ἐδουάρδου Γ' νὰ γράφωνται εἰς τὸ ἑξῆς Ἀγγλιστὶ καὶ ὄχι Γαλλιστὶ ὅλαι αἱ δικαστικαὶ καὶ δημόσιοι ὑποθέσεις, καὶ ὁ Γεοφρῦς Χαύκερος, ὁ ἑωσφόρος ἀστὴρ τῆς Ἀγγλικῆς ποιήσεως" (1328 — 1400) ἀπέκτησε μέγα κλέος πλάσας τὴν τρόπον τινὰ ἐξαναποκτηθεῖσαν ταύτην ἐθνικὴν γλῶσσαν διὰ τῶν ὡραίων συγγραμμάτων του.

Αἱ πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαι δὲν ἔλειπαν κατὰ τοὺς ταραχώδεις ἐκείνους χρόνους, καὶ ὁ προειρημένος ἀγὼν ὑπὲρ τῆς Βρετανικῆς διαδοχῆς μεταξὺ Ἰωάννου Μοντεφορτίου καὶ Καρόλου Βλαισίου τὸν ἐνηγκαλίσθη παραυτα. Ἐμβῆκεν εἰς Γαλλικὴν ὑπουργίαν. Κατὰ τὴν πολεμικὴν τῶν χρόνων ἐκείνων μέθοδον τὸ πᾶν ἐκρέματο ἀπὸ τὸ νὰ βαστάζῃ τις πολλὰ στερεὰ φρούρια. Εἰς τοῦτο ἔδειξεν ὁ Βερτράνδος τὴν ἐπιτηδειότητά του. Διότι λέγεται, ὅτι δὲν ὑπῆρχε φρούριον, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ μὲ δόλον ἢ μὲ βίαν.

Τοιουτοτρόπως, διὰ νὰ κυριεύσῃ τὸ στερεὸν φρούριον Φουγεράην μετεμορφώθη μετά τινων ἰδικῶν του εἰς ξυλοκόπον, ἐπλησίασεν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἐπρόσφερε ξύλα, τῶν ὁποίων ἔπασχαν ἔλλειψιν

οἱ πολιορκούμενοι. Καταβιβάζεται ἡ κινητὴ γέφυρα, καὶ ἐκεῖνοι ἐμβαίνουν· εὐθὺς ὁ Βερτράνδος ῥίπτει τὸ δεμάτι τῶν ξύλων του ἐντὸς τῆς εἰσόδου οὕτως, ὥστε ἡ κινητὴ γέφυρα δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναβιβασθῇ εὐκόλως. Διὰ συνθήματος ἐκβάλλουν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τοὺς πολεμικοὺς πελέκεις των καὶ μάχονται φωνάζοντες μὲ τοὺς τοῦ φρουρίου, ἕως οὗ ἦλθαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου εἰς βοήθειάν του οἱ στρατιῶται καὶ ἐκυρίευσαν ἐντελῶς τὸ φρούριον. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὥρα μεσημερίου, ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζεν μετὰ τῶν ἰδικῶν του καὶ κατέλυσε μὲ χαρὰν καὶ εὐθυμίαν τὰ διὰ τοὺς ἐχθρούς του ἡτοιμασμένα φαγητά.

Ἄλλοτε ἐπαρουσιάσθη ὡς ἀμπελουργὸς, καὶ ἐπρόσφερε τὴν ὑπηρεσίαν του εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Ἐκατεβάσθη ἡ κινητὴ γέφυρα, καὶ ὁ Βερτράνδος ἐμβῆκεν. Ἐπίτηδες ἐχρονοτρίβησεν εἰς τὴν εἴσοδον, ἐπειδὴ ἐρχομένης ἁμάξης ἀπὸ τὴν πόλιν, ἔμελλε πάλιν νὰ καταβιβασθῇ ἡ γέφυρα. Μόλις ἐπάτησεν ἡ ἅμαξα αὕτη τὴν γέφυραν, καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ἀκολούθους του ἔκοψε τὰ σχοινία, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεβεβάζετο ἡ γέφυρα καὶ οὕτως ἡτοίμασε τὴν ὁδὸν εἰς τοὺς ἔξωθεν παραμονεύοντας στρατιώτας.

Ἀλλὰ καὶ ὅπου ἐχρειάζετο βία αὐτὸς ἦτο πρῶτος. Ἐπολιόρκουν τὸ Μελόδουνον, τὸ ὁποῖον ἦτο πολλὰ ὀχυρὸν καὶ ἐπροξένει μεγάλην βλάβην εἰς τοὺς Παρισίους. Μόνον δι' ἐφόδου ἠδύνατο νὰ κυριευθῇ. Ἀλλ' ἐπάνω τῶν τειχῶν ἔστεκαν οἱ Ἄγγλοι, καὶ ἀπεδίωκαν μὲ ἀνδρίαν πᾶσαν προσβολήν· πρὸ πάντων ἐξεῖχεν ὁ ἀρχηγός των, ὅς τις ἐκρήμνιζε καθένα θέλοντα νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ τεῖχος. Ἀλλ' ὁ Βερτράνδος ἔστησε τὴν κλίμακα, καὶ οἱ Ἄγγλοι βλέποντές τον ἀναβαίνοντα ἐπεριγέλων τὸ πάχος του· ὁ ἀρχηγὸς ἔῤῥηξεν ἐπάνω του βαρυτάτην πέτραν, ἥτις κατέφερε τὸν Βερτράνδον ἡμίνεκρον εἰς τὸν λάκκον, ὅς τις ἦτο πλήρης ὕδατος. Τὸν ἐξέφεραν, καὶ εἰς ζεστὴν κόπρον ἐμβυθισθεὶς ἀνεζωώθη. Εὐθὺς ὅτ' ἦλθεν εἰς ἑαυτὸν, ἠρώτησεν ἂν ἐξουσιάσθη τὸ φρούριον, καὶ εὐθὺς ὑπῆγε μετὰ τῶν Βρετανῶν του καὶ τὸ ἐκυρίευσεν.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐκστρατείαν (1356) ἐπολιόρκει ὁ Δοὺξ Λαγκάστριος τὴν Ῥηδονίαν. Οἱ πολιορκούμενοι ἐστενοχωρήθησαν καθ' ὑπερβολὴν, καὶ μόνον ἤθελαν πρὸ τῆς παραδόσεώς των νὰ μάθουν ἂν ὁ Κάρολος Βλαισῶν ἠδύνατο νὰ τοὺς στείλῃ βοήθειαν ἢ ὄχι. Πολίτης τις ἀποφασίζει νὰ μάθῃ τὸ πρᾶγμα· εἰς μίαν ἔξοδον ἀφίνεται ἐπίτηδες νὰ αἰχμαλωτισθῇ, διηγεῖται ὅτι δι' ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν ἐφόνευσαν τὰ παιδία του, καὶ βεβαιόνει, ὅτι ἡ πόλις ἐξ ἅπαντος κυριεύεται, ἐὰν τῆς ἀποκοπῇ ἡ πρὸς αὐτὴν ἤδη ἐρχομένη βοήθεια. Οἱ Ἄγγλοι ἔδραμαν εὐθὺς νὰ ἀπαντήσωσι τοὺς ἐρχομένους. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ φεύγει ὁ αἰχμάλωτος ἀπὸ τὸ στρατόπεδον, ὑπάγει καὶ εὑρίσκει τὸν Γυεσκελῖνον, ὅς τις ἀπὸ πολλῆς ἐπεθύμει νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν πόλιν. Ἀκούσας οὗτος τὰ πάντα, ὥρμησεν εἰς τὸ ὑπ' ὀλίγων φυλαττόμενον στρατόπεδον τῶν Ἄγγλων, ἥρπασεν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἁμάξια φορτωμένα ζωοτροφίας, καὶ ἐμβῆκε μὲ αὐτὰ εἰς τὴν πόλεν. Ὁ Ἀγγλικὸς στρατηγὸς ἐξεπλάγη μαθὼν τὴν διαρπαγὴν τοῦ στρατοπέδου του, ὅταν ὑπέστρεφε, καὶ ἐπεθύμησε νὰ γνωρίσῃ προσωπικῶς τὸν Γυεσκελῖνον· ἔστειλε κήρυκα μὲ ἐπιστολὴν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸν ἐπαράκαλει μὲ λόγον τιμίου ἱππότου νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ στρατόπεδόν του. Ἀκούσας ὁ Γυεσκελῖνος τὸ νόημα τῆς ἐπιστολῆς — διόσι δὲν ἤξευρε νὰ διαβάσῃ — ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐκβῆκεν ἔξω ἔφιππος τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. Ἐγονάτισεν ἔμπροσθεν τοῦ Δουκὸς, ὅς τις εὐθὺς τὸν ἀνέστησε καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη μὲ φιλίαν. Ὅλοι οἱ Ἄγγλοι συνωθοῦντο ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδωσι τὸν περίφημον ἥρωα, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἤρεσε τὸ ἐξωτερικόν του. Εἶ-

ται μαῦρος καὶ χονδρὸς, καὶ ἔχει πλατεῖς καὶ τετραγώνους γρόνθους *), ἔλεγαν οὗτοι. Καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν δὲ σταλθεὶς κήρυξ τὸν ἔκρινεν ὅμοιον μᾶλλον μὲ ληστὴν παρὰ μὲ ἱππότην. Ἀλλ' ἡ εἰλικρινὴς ἀγαθότης του ἐξέπληξε τὸν Δοῦκα· τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ μείνῃ μαζή του καὶ τοῦ ἔκαμε λαμπροτάτας ὑποσχέσεις. Ἀλλ' ὁ ἱππότης τὰς ἀπέβαλεν ὅλας, καὶ ἀπελογήθη μὲ γενναιότητα.

Ὅταν περὶ τὸ ἑσπέρας ἐζήτει ἄδειαν ἐπιστροφῆς, τὸν ἐκράτησεν Ἄγγλος τις ἱππότης, νομιζόμενος ἀνδρειότατος, Βιλέλμος Βέμβρων, καὶ τὸν ἐπρόβαλε νὰ τσακίσῃ μαζή του τρεῖς λόγχας. „Κάλλιον ἓξ, φίλεμου," ἀπεκρίθη ὁ Γυεσκελῖνος μὲ φιλοφροσύνην. Ἡ ἐφεξῆς ἡμέρα ἐδιωρίσθη διὰ τὸν ἀγῶνα. Ὅταν ἐκβῆκεν, ἦλθεν ἔμπροσθέν του ἡ θεία του καὶ τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ μὴ ὑπάγῃ μὲ αὐθάδειαν εἰς τοιοῦτον θανατηφόρον κίνδυνον. „Διὰ τί, ἀπεκρίθη ὁ Γυεσκελῖνος, ὑπάγει ὁ μαθητὴς εἰς τὸ σχολεῖον παρὰ διὰ νὰ μάθῃ; Καὶ ἐγὼ ὑπάγω εἰς τὸ σχολεῖον διὰ νὰ γείνω ἄξιος ἱππότης." Πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μονομαχία, εἶπε καὶ τοῦ ἔφεραν ἄρτον, ἔκοψεν ἐξ αὐτοῦ τρία τμήματα, τὰ ἐβούτισεν εἰς ποτήριον κρασίου, καὶ τὰ ἔφαγεν εἰς τιμὴν τῆς ἁγίας τριάδος. Ἀφοῦ δὲ ἀνέβη τὸν ἵππον, τὸν ὁποῖον τοῦ εἶχε χαρίσειν τὴν προτέραν ὁ Δοὺξ Λαγκάστριος, ἔτρεξε τόσον ἰσχυρῶς κατὰ τοῦ Ἄγγλου ἱππότου, ὥστε μὲ ἓν κτύπημα τὸν ἔρρηξεν εἰς τὸν ἄμμον, ὅς τις δὲν ἐζήτησε πλέον τὰς ἄλλας λόγχας. Μετὰ τοῦτο ἐτίμησε μὲ σχῆμα προσκυνήσεως τοὺς κυρίους Ἄγγλους, ἔστρεψε τὸν ἵππον καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἡ Ῥηδονία λοιπὸν ἔκαμε τόσον ἀνδρείαν ἀντίστασιν, ὥστε ὁ Δοὺξ Λαγκάστριος ἤθελεν ἀναχωρήσειν μετὰ χαρᾶς, ἐὰν δὲν ὡρκίζετο νὰ μὴ παραμερίσῃ

*) Εἰς παλαιόν τι ποίημα λέγει περὶ ἑαυτοῦ μὲ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἀφελῆ γλῶσσαν τοῦ καιροῦ ἐκείνου:

Bien sçai que je suis bien laid et malfettis.
Mais puisque je suis laid, être veux bien hardis.

ἀπὸ τὴν πόλιν πρὶν ἴδῃ στημένην τὴν σημαίαν του
ἐπὶ τοῦ τείχους. Ὁ Βερτράνδος εὕρηκε τρόπον νὰ
τὸν λύσῃ ἀπὸ τὸν ὅρκον. Ἐσυμφώνησαν νὰ ἐμβῇ
ὁ Λαγκάστριος μὲ ὀλίγους ἀκολούθους του εἰς τὴν
πόλιν καὶ νὰ πήξῃ τὴν σημαίαν του εἰς τὸ τεῖχος τῆς
πόλεως. Ὁ Δοὺξ ἔστερξε, καὶ διὰ νὰ ἀποφασίσουν
οἱ Ἄγγλοι τὴν ἀναχώρησίν των, εἶχε προστάξειν ὁ Βερ-
τράνδος νὰ συναχθοῦν ὅλαι των αἱ τροφαὶ εἰς τὴν
ἀγορὰν ὡς νὰ ἐπρόκειντο διὰ πώλησιν, διὰ νὰ τοὺς
κάμῃ νὰ πιστεύσουν, ὅτι ἐπικρατεῖ μεγάλη ἀφθονία
εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Λαγκάστριος ἀνέβη εἰς τὸ τεῖχος
καὶ ἔπηξε τὴν σημαίαν του. Ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἐκβῆν
ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ οἱ κάτοικοι ἐνώπιον τῶν ὀφθαλ-
μῶν του τὴν ἐκρήμνισαν εἰς τὸν λάκκον μὲ ἀτιμίαν,
χωρὶς νὰ δυνηθῇ ὁ Ἄγγλος νὰ τοὺς ἐκδικηθῇ.

Καὶ ὁ Βερτράνδος δὲ ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν πό-
λιν καὶ ἠκολούθησεν εἰς τὸν πόλεμον. Τελευταῖον
ἐδόθη ὅμηρος ὅταν ἐκλείσθη ἡ ἀνακωχὴ μεταξὺ Καρό-
λου τοῦ Βλαισῶν καὶ Ἰωάννου τοῦ Μοντεφορτίου· ἐπει-
δὴ ὅμως ἡ ἀνακωχὴ αὕτη δὲν ἐβαστάχθη, καὶ αὐ-
τὸς ἐφυλακώθη ἀδίκως καὶ παραλόγως, διέφυγε καὶ
ὑπούργει πάλιν εἰς τὸν πόλεμον, ὅς τις ἐξεῤῥάγη με-
ταξὺ τοῦ ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους βοηθουμένου βασιλέως
τῆς Ναυάῤῥας καὶ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Ε΄.
Ἐμάθαμεν ἤδη ἀρχήτερα ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος ἐτελεί-
ωσε πρὸς ζημίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας μὲ τὴν
πλησίον τοῦ Κοχερὲλ νίκην, καὶ ὅτι τὴν νίκην ταύ-
την ἔκαμε κυρίως ὁ Γυεσκελῖνος *) μὲ τὴν φρόνησιν
καὶ πανουργίαν του. Οἱ Ἄγγλοι ἔστεκαν εἰς στερεὰν
τοποθεσίαν ἐπάνω τινὸς ὄρους, καὶ οἱ Γάλλοι, οἵτι-

*) Εἶχαν θελήσειν δηλαδὴ, διηγεῖται ὁ Φροίσσαρδος νὰ ὑπακούσουν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸν Γυεσκελῖνον καὶ ἡ ἡμετέρα κυρία ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸν Γυεσκελῖνον σύνθημα τῶν στρατιωτῶν ἐνῷ ὁ Κόμης Εὐροΐκου, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς πρόκριτον ἐπρόσφεραν τὴν τιμὴν ταύτην, τὴν ἀπέῤῥιψεν, ἐπειδὴ πρώτην φορὰν παρευρέθη εἰς μάχην.

τες διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμων νὰ κτυπήσουν τὸν ἐχθρὸν, μ' ὅλον ὅτι ἦσαν κατὰ τὸ ἥμισυ περισσότεροι, ἐκουράσθησαν ἀπὸ τὴν στάσιν καὶ τὸν μέγαν καύσωνα. Παρατηρήσας δὲ τοῦτο ὁ Ἀγγλικὸς στρατηγὸς, ὁ προειρημένος πολλάκις Καπτάλιος Βούχιος, ἔστειλε πρὸς τὸν Γυεσκελῖνον καὶ τὸν εἶπαν, ὅτι θέλει τοῦ στείλειν καλὸν οἶνον, ἐπειδὴ ἐξεύρει, ὅτι δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φάγουν οὔτε νὰ πίουν (τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ ἀληθινὸν), καὶ ὅτι θέλει τὸν ἀφήσειν νὰ ἀναχωρήσῃ ἀνενοχλήτως. „Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν καλὴν ὁμιλίαν, εἶπεν ὁ Βερτράνδος εἰς τὸν κήρυκα, καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἕνα ἵππον καὶ ἑκατὸν μεταξωτὰ πανία (μανδήλια)· εἰπὲ δὲ πρὸς τὸν κύριόν σου, ὅτι θέλω ἐλθεῖν ἐγὼ πρὸς αὐτὸν καὶ, ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς, ἔχω κατὰ νοῦν νὰ φάγω ταύτην τὴν ἑσπέραν ἀπὸ τὰ φαγητά του."

Ἐπλήρωσε δὲ τὸν λόγον του. Πρῶτον ἔβαλεν ὅλους τοὺς στρατιώτας του καὶ ἐξωμολογήθησαν πρὸς ἀλλήλους· „διότι, εἶπεν, ἤκουσα συχνάκις ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, ὅτι μαζὴ μὲ ἕνα ἁμαρτωλὸν ἀποθνήσκουν ἑκατὸν δίκαιοι." Μετέπειτα ἤρχισε νὰ ὀπισθοπορῇ τάχα ἐκ φόβου διὰ νὰ σύρῃ τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὴν στερεὰν τοποθεσίαν των. Ὁ Καπτάλιος ἐκατάλαβε τὸ στρατήγημά του. „Ἀκόμη δὲν ἀνεχώρησε ποτὲ ὁ Γυεσκελῖνος ἀπὸ τὰ ὀμμάτια τῶν ἐχθρῶν του," εἶπεν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ βαστάξῃ τοὺς ἰδικούς του. Τὸ κακὸν ηὐξήθη μὲ τοῦτο, ὅτι τριάκοντα Γάσκωνες ἱππόται ὑπουργοῦντες εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατὸν ἐξετέλεσαν τὴν βουλήν των, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μάχης, νὰ περικυκλώσουν τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν καὶ νὰ τὸν πιάσωσιν.

Ὄχι πολὺ ὕστερον ἐδοκίμασε καὶ ὁ Γυεσκελῖνος τὴν αὐτὴν τύχην εἰς τὸν μεταξὺ τῶν δύω Δουκῶν τῆς Βρετανίας νέον πόλεμον. Εἰς τὴν πλησίον τοῦ Αὐρασίου μάχην, ὅπου ἔχασε τὴν ζωήν του καὶ Κάρολος

ὁ Βλαισῶν, ἐπιάσθη, ἀλλ' ἐξηγοράσθη πάλιν μὲ τὸ ἀργύριον, τὸ ὁποῖον ἔδωκαν ὁ Πάπας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. Ἦτο τώρα ἕτοιμος νὰ κάμῃ σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν εἰς τὴν Κύπρον, ὅταν ἔλαβε τὴν προσταγὴν νὰ στρατηγήσῃ τὸν κατὰ τῆς Ἱσπανίας πόλεμον. Ὁ Βερτράνδος ἐσύναξε τὰ στρατεύματά του, τοὺς ὡμίλησε περὶ τῆς Ἱσπανικῆς ἐκστρατείας, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι θέλουν πλουτισθῆν ἐκεῖ, τοὺς ὑπεσχέθη 100,000 φλωρία ἀπὸ τὸν βασιλέα καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων των ἀπὸ τὸν Πάπαν. „Εἶναι καλήτερον, εἶπε, νὰ κάμωμεν οὕτω διὰ νὰ σώσωμεν τὰς ψυχάς μας, παρὰ νὰ τὰς παραδώσωμεν δωρεὰν εἰς τὸν διάβολον. Ἁμαρτίας ἐκάμαμεν ἀρκετὰς, καθὼς ἐξεύρει καθένας μας." Τοῦ Βερτράνδου ἡ δόξα καὶ αἱ γνῶμαι αὗται ἐκατάπεισαν ὅλους. Τοὺς παρέλαβε καὶ ἐκίνησε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Αὐενιῶνα. Ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ Ε' ἐκυριεύθη ὄχι ἀπὸ μικρὸν φόβον ἀκούσας τὸν ἐρχομόν του. Ἔστειλε Καρδινάλιον νὰ τοὺς εἴπῃ, ὅτι ἂν δὲν ἀναχωρήσουν, θέλει τοὺς ἀφορίσειν. Εὐθὺς ἀφοῦ ἐπλησίασεν ὁ Καρδινάλιος, ὑπῆγεν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν ἠρώτησεν, ἂν ἔφερνε μαζή του ἀργύριον. Προσέτι πολλοὶ εἶχαν τὴν ὄρεξιν νὰ τὸν γυμνάσωσι παραυτα. Ἀφοῦ λοιπὸν τοὺς ἀνήγγειλε τὰ τῆς πρεσβείας του, ἔλαβεν ἀπόκρισιν, ὅτι θέλουν τὴν συγχώρησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν των καὶ 200,000 φράγκα ἔξοδα τοῦ ταξειδίου των. Τὸ πρῶτον, εἶπεν ὁ Καρδινάλιος, ἐμπορεῖ νὰ τοὺς δοθῇ παραυτα· τὸ δὲ δεύτερον εἶναι πολλὰ δύσκολον. Τότε ἐπῆρε τὸν λόγον ὁ Βερτράνδος καὶ εἶπε, „ἡ μὲν συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν ἐμπορεῖ ἀπὸ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν νὰ λείψῃ, τὸ δὲ ἀργύριον ἀπ' οὐδένα.. Διότι προσπαθοῦμεν νὰ τοὺς κάμωμεν τιμίους ἀνθρώπους χωρὶς νὰ θέλουν, καὶ νὰ τοὺς φέρωμεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε νὰ μὴ ἐμποροῦν νὰ βλάψωσι κανένα χριστιανόν."

Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐπρόσμεναν μὲ στενοχωρίαν εἰς τὴν Αὐενιῶνα τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Καρδιναλίου. Ὅταν ὁ Πάπας ἤκουσε τὰ ζητήματά των, ἐστοχάσθη σκληρὸν πρᾶγμα, ὅτι ἤθελαν καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ προσέτι ἀργύριον, ἐνῷ ἀντὶ τοῦ πρώτου συνήθως ἤρχετο τὸ δεύτερον εἰς Αὐενιῶνα. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται προσμένοντες τὸ ἀργύριον διήρπαζαν εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ τὰ πέριξ τῆς Αὐενιῶνος, ἰδὼν αὐτοὺς μακρόθεν ὁ Πάπας ἀπὸ τὸ παραθύριόν του, ἔκραξεν. „Ὦ! πόσον οὗτοι κοπιάζουσι διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν ᾅδην!" καὶ ἐπρόσταξε τοὺς πλουσίους πολίτας νὰ συνεισφέρωσι τὸ ζητούμενον ἀργύριον. Ἀλλ' ὅταν ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν Γυεσκελῖνον, δὲν ἤθελε νὰ τὸ δεχθῇ λέγων ὅτι ἐσυνάχθη ἀπὸ τὸν πτωχὸν λαὸν, αὐτοὶ ὅμως τὸ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Πάπαν. „Δότε το ὀπίσω εἰς τοὺς πολίτας, εἶπε, καὶ ἐὰν μάθω ὅτι δὲν τὸ ἐδώκατε, θέλω ἐπιστρέψειν γρήγορα, καὶ ἐὰν εἶμαι ἐπέκεινα τῆς θαλάσσης."

Τοιουτοτρόπως εἰσέβαλεν ὁ Βερτράνδος εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ ἠγωνίσθη ἐπωφελέστατα διὰ τὸν Καστιλιανὸν Ἐῤῥῖκον. Ἀλλὰ τὴν κρίσιμον ἧτταν πλησίον τῆς Ναυαῤῥέτας μὲ ὅλην τὴν ἐπιμονωτάτην ἀνδρίαν του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποδιώξῃ. Ἔσπευσε μόνον, ὅταν ἴδε σχεδὸν χαμένην τὴν μάχην, πρὸς τὸν Ἐῤῥῖκον, ὅς τις ἀκόμη ἐμάχετο μεταξὺ τοῦ θορύβου, ἐπίασεν ἀπὸ τὸν χαλινὸν τὸν ἵππον του καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀντίστασίν του τὸν ἔσυρεν ἔξω ἀπὸ τὴν μάχην. Αὐτὸς δὲ ἔμεινεν εἰς τὸ πεδίον καὶ ἐμάχετο· ἀλλ' ὅταν τελευταῖον περιεκυκλώθη πανταχόθεν, καὶ ἴδεν ἐκεῖ καὶ τὸν Μαῦρον Πρίγκιπα, ἔκραξεν: : „Εἰς τοῦτον παραδίδομαι, ἐπειδὴ εἶναι ὁ ἀνδρειότατος." Ἦτο ὅμως καὶ γενναιότατος, διότι, μ' ὅλας τὰς δεήσεις τοῦ βασιλέως Πέτρου, ὅς τις ἀσμένως ἤθελε νὰ χορτάσῃ τὴν φιλεκδικίαν του εἰς τὸν Γυεσκελῖνον, δὲν τοῦ τὸν

ἔδωκεν, ἀλλὰ τὸν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Καπτάλιον Βούχιον διὰ νὰ τὸν φυλάττῃ, ὅς τις τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἐκοιμήθη μὲ αὐτὸν εἰς τὸ αὐτὸ οἴκημα, καὶ τὸν ἐθεώρει ὡς αἰχμάλωτον τοιοῦτον, εἰς τὸν ὁποῖον ποτὲ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ αὐτὸς αἰχμάλωτος. Ὁ Βερτράνδος ἐφέρθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Βορδιγάλην, ὅπου ὑπέστρεψεν ἐξ Ἱσπανίας ὁ Μαῦρος Πρίγκιψ· ὁ δὲ Ἐῤῥῖκος περιεπλανᾶτο πανταχοῦ ζητῶν ἀπὸ τοῦτον καὶ ἐκεῖνον βοήθειαν. Τίποτε ὅμως δὲν ἐτίμα τόσον, ὅσον τὴν συμβουλὴν τοῦ Γυεσκελίνου, καὶ διὰ τοῦτο ὑπῆγε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν φυλακήν του μεταμορφωμένος ὡς μοναχὸς, ὄχι χωρὶς κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἐὰν ἐφανερόνετο.

Ἓν σύμβαμα ἔσωσε τὸν Βερτράνδον ἀπὸ τὴν φυλακὴν τῆς Βορδιγάλης. Ἐγίνετο μίαν ἡμέραν ὁμιλία εἰς τὸν Πρίγκιπα Βαλλίας περὶ ἡρώων, οἵτινες ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι. „Ὦ Πρίγκιψ, εἶπεν ἕνας ἀπὸ τὴν συντροφίαν, λέγουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἔχετε φυλακωμένον ἕνα ἱππότην, τὸν ὁποῖον δὲν τολμᾶτε νὰ ἀπολύσετε, δηλαδὴ τὸν Βερτράνδον Γυεσκελῖνον." Θυμωθεὶς ὁ Ἐδουάρδος ἔκραξε: „φέρετέ τον ἐδῶ· πρὸς πεῖσμα τῶν τοιούτων σπερμολόγων θέλω τὸν ἀπολύσειν χωρὶς λύτρα." Ὑπῆγαν τινὲς πρὸς τὸν Βερτράνδον, καὶ τοῦ εἶπαν, ὅτι τὸν ζητεῖ ὁ Πρίγκιψ, καὶ ὅτι, ὡς λέγεται, θέλει τὸν ἀπολύσειν. „Τί λέγετε; τοὺς ἀπεκρίθη ὁ Βερτράνδος· ὀβολὸν δὲν ἔχω ἐπάνω μου, καὶ πρὸς τούτοις χρεωστῶ πολὺ ἀργύριον εἰς ταύτην τὴν πόλιν." „Πῶς ἔκαμες τόσα χρέη; ἠρώτησεν εἷς" — „τὰ ἔφαγα καὶ τὰ ἔπια, εἶπεν ὁ Βερτράνδος, ἐχάρισα πολλὰ καὶ πολλὰ ἔχασα εἰς τὸ παιγνίδιον τῶν κύβων." Τὸν ἔφεραν λοιπὸν εἰς τὸν Πρίγκιπα. Πῶς εὑρίσκεσαι, Βερτράνδε; τὸν ἠρώτησεν. „Ἐβαρύνθην τὴν μουσικὴν τῶν ποντικῶν τῆς Βορδιγάλης, εἶπε, καὶ ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω τὰς ἀηδόνας τῆς πατρίδος μου." Κρέμαται ἀπὸ σὲ, τοῦ ἀπεκρίθη ὁ

πρίγκιψ· κάμε ὅρκον ὅτι δὲν θέλεις πολεμήσειν ἐναντίον μου, οὐδὲ ὑπὲρ τοῦ Ἐῤῥίκου. „Τί μ' ὠφελεῖ τότε ἡ ἐλευθέρωσίς μου; ἀπεκρίθη ὁ Γυεσκελῖνος. Κάλλιον τρέφω τὸ σῶμα μου εἰς τὴν φυλακήν.“ Πρέπει λοιπὸν, εἶπεν εἰς τοῦτο ὁ Πρίγκιψ, νὰ μὲ πληρώσῃς τοὐλάχιστον ἱκανὰ λύτρα. „Μετὰ χαρᾶς, ἀπεκρίθη ὁ Βερτράνδος· ἐνθυμήσου ὅμως, ὅτι ἐγὼ εἶμαι πτωχὸς ἱππότης, ὅστις δὲν ἔχει ἄλλο τι, εἰμὴ ὅσα ἀποκτήσῃ μὲ τὸ σπαθίτου.“ Σ' ἀφίνω νὰ ἀποφασίσῃς ἐσὺ τὴν ποσόσητα, εἶπεν ὁ Πρίγκιψ. „Καλὰ, ἀπεκρίθη· θέλω δείξειν λοιπὸν, ὅτι δὲν εἶμαι ἀνάξιος τῆς τιμῆς τοῦ ἱππότου· δίδω 100,000 χρυσᾶ φλωρίνια.“ Ὁ Πρίγκιψ ἐθαύμασεν, ἐκύτταξε τοὺς ἱππότας του, καὶ ἐνόμισεν ὅτι εἰρωνεύεται ὁ αἰχμάλωτος· ὁ Βερτράνδος δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ ὀλιγώτερον παρὰ 60,000. „Ὁ Πρίγκιψ Ἐῤῥῖκος, ἀπεκρίθη, ἐμπορεῖ τώρα νὰ καυχηθῇ, ὅτι θέλει ἀποθάνειν βασιλεύων τὴν Καστιλίαν· τὸ ἥμισυ τῶν λύτρων μου πληρόνει αὐτός· τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. Ἀνάγκης δὲ τυχούσης, αἱ γυναῖκες ὅλαι γνέθουσιν ἱκανῶς εἰς ἕνα ἐνιαυτὸν διὰ νὰ μὲ ἐξαγοράσουν.“

Εἰς τὴν Βορδιγάλην ἤδη πολλοὶ φίλοι του Ἄγγλοι τοῦ ἐχάρισαν μεγάλας ποσότητας. Ἡ γυνὴ τοῦ Μαύρου Πρίγκιπος τοῦ ἔδωκεν ἱκανά. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Βορδιγάλην διὰ νὰ συνάξῃ τὰ ἐλλείποντα. Ἀλλ' ἡ ἐλευθεριότης ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἰδιότητας τοῦ Βερτράνδου. Μόλις ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν πύλην τῆς Βορδιγάλης, καὶ τὸν ἀπήντησεν εὐγενὴς πτωχὸς ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν Βρετανίαν πεζός. „Ποῦ ὑπάγεις;“ τὸν ἠρώτησεν ὁ Βερτράνδος. Ἐνόμιζα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ὅτι εἶσαι ἀκόμη αἰχμάλωτος, καὶ ὑπέστρεφα παρηγορημένος εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν μου ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθην νὰ συνάξω τὴν ἐξαγοράν μου, τώρα ὅμως ὑπάγω ὀπίσω μὲ λύπην μου. „Πόσα χρειάζεσαι ἀκόμη;“ Ἑκατὸν φράγκα, κύριέμου. — „Ψεύδεσαι,

χρειάζεσαι προσέτι πεντήκοντα διὰ ἕνα ἵππον καὶ πεντήκοντα διὰ τὸν ὁπλισμόν σου.“ Καὶ εὐθὺς τοῦ τὰ ἐπλήρωσεν ὅλα. Τοιοῦτος ἦτο καὶ εἰς ἄλλους ὁ Βερτράνδος.

Ὑπῆγεν εὐθὺς ὁ Γυεσκελῖνος εἰς τὸν Δοῦκα τῆς Ἀνδεγαυΐας, ὅς τις ἐπολιόρκει τὴν Ταῤῥασκῶνα. Ἠθέλαν νὰ κάμουν ἔφοδον εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Βερτράνδος ἐκαβαλίκευσεν ἄοπλος ἔχων μόνον μίαν ῥάβδον εἰς τὴν χεῖρα (διότι δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ πρὶν πληρώσῃ τὴν ἐξαγοράν του) καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως. „Τρελοὶ ἄνθρωποι, ἔκραξε πρὸς τοὺς πολιορκουμένους· μὴ θυσιάζετε εἰς μάτην ἑαυτοὺς καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνασας. Διότι θέλομεν σᾶς πολιορκήσειν ἕως οὗ νὰ σᾶς κυριεύσωμεν.“ Οἱ πολῖται παρεδόθησαν πάραυτα μετὰ τοῦτο. Βοηθηθεὶς ἀπὸ τὸν Δοῦκα τῆς Ἀνδεγαυΐας ἐσύναξε τελευταῖον τὴν ἐξαγοράν του, καὶ ὑπῆγε πάλιν εἰς τὴν Ἱσπανίαν πρὸς τὸν Καστιλιανὸν Ἐῤῥῖκον.

Ἐνῷ ἐνησχολεῖτο ἀκόμη ἐκεῖ διὰ νὰ τελειώσῃ τὴν πόρθησιν τοῦ τῆς Καστιλίας βασιλείου, ἐπροσκαλέσθη ἀπὸ τὸν βασιλέα του νὰ ὑπάγῃ πάραυτα εἰς αὐτὸν διὰ νὰ δεχθῇ τὴν ἀξίαν τοῦ Κοντοσταύλου καὶ νὰ ἀγωνίζεται ἐναντίον τῶν Ἄγγλων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἤρχισε πάλιν ὁ πόλεμος. Ἐκίνησε νὰ ὑπάγῃ. Εἰς τὸν δρόμον ἴδεν ἀπὸ τὸ φρούριον ἑνὸς φίλου, εἰς τὸν ὁποῖον κατέλυσε, μοναστήριον ὀχυρὸν, κείμενον ἐκεῖ πλησίον, καὶ ἐπάνω του τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν. Ὁ Βέρτράνδος ὤμοσεν εὐθὺς νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ πρὶν τὸ ἐξουσιάσῃ. Ὅταν ὁ Κόμης φίλος του ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ μηχανάς. „Πρὶν στηθοῦν αὗται αἱ μηχαναὶ, εἶπεν, ἐγὼ θέλω πίειν ἱκανὰ ποτήρια κρασίου εἰς τὸ μοναστήριον.“ Ἔκαμε τὴν ἔφοδον· πρῶτος ἀνέβη τὴν κλίμακα, ἔῤῥηξε καταγῆς τὸν Ἄγγλον φρούραρχον, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐδείπνησεν εἰς τὸ μοναστήριον.

Τοιουτοτρόπως ἦτο ὁ πόλεμος εἰς τὸν τολμηρὸν

καὶ ἀνδρεῖον ἥρωα τοῦ καιροῦ τούτου φιλὸν παιγνίδιον τῶν δυνάμεών του, καὶ ἐφαίνετο μόνον συνεχὴς μονομαχία. Φρούραρχός τις πόλεως Ἱσπανικῆς ἔστειλε πρὸς αὐτὸν, ἐνῷ ἀκόμη διέτριβεν ἐκεῖ, κήρυκα καὶ τὸν ἐπαρακάλει νὰ τὸν τιμήσῃ μὲ μίαν ἔφοδον. Ὁ Βερτράνδος „εἰπὲ, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν κήρυκα, εἰς τὸν κύριόν σου, ὅτι δὲν θέλω τὸν δυσαρεστήσειν μὲ ἀποφυγὴν τῆς προσκλήσεώς του. Ἔχω ἀνθρώπους, οἵτινες οὔτε τὸ βάθος τῶν λάκκων οὔτε τὸ μέγεθος τῆς πόλεως φοβοῦνται.“ Ὥρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν.

Ὅταν ὁ Βερτράνδος ἔφθασεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, τοῦ ἔδωκεν οὗτος ἔμπροσθεν τῶν Βαρώνων τὴν τοῦ Κοντοσταύλου ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη μὲ ταπείνωσιν, ἀλλὰ μὲ συνθήκην νὰ μὴ ἀκούσῃ ὁ βασιλεὺς κἀνένα συκοφάντην ἢ καταδότην, χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν καὶ αὐτός. Σωρηδὸν ἔδραμαν οἱ στρατιῶται πρὸς αὐτόν. Διὰ 1500 ἱππεῖς ἔλαβε μόνον ἀργύριον ἀπὸ τὸν βασιλέα, καὶ ἄλλους τόσους ἐπλήρωσεν αὐτὸς μὲ τὸ ἀργύριον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν.

Ὁ Ἀγγλικὸς στρατηγὸς ἔστειλε καὶ τὸν ἠρέθισε νὰ ἐκβῇ εἰς τὴν μάχην. „Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἰδῶ τὸν Ἀγγλικὸν στρατηγὸν“, ἀπεκρίθη ὁ Βερτράνδος. Ὤμοσεν ὅτι δὲν θέλει φάγειν οὔτε θέλει πίειν ἕως οὗ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν λόγον του. Μ’ ὅλον ὅτι ἦτο νὺξ, ὥρμησε μὲ 500 ἱππεῖς τόσον ταχέως, ὥστ’ ἔσκασαν δύω ἵπποι ὑποκάτω του. Ὅταν δὲ ἐπλησίασαν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἔδωκεν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἄρτον καὶ οἶνον νὰ ἐνδυναμωθῶσιν. Ἔπειτα ἐκομματίασεν ἕνα ἄρτον, ἔκαμεν ἐπάνω του τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν ὀνόματι τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἔδωκεν εἰς ὅλους νὰ μεταλάβουν, ἀφοῦ ἐξωμολογήθησαν πρὸς ἀλλήλους, ἐπροσευχήθησαν, καὶ ἐκαβαλίκευσαν ὅλοι. Σκεπάσαντες τὰς λαμπρὰς περικεφαλαίας των μὲ πανία, ἔφθασαν ἡσύχως εἰς τοὺς Ἄγγλους. Τόσον γρήγορα νὰ φθάσουν οἱ Γάλλοι ποτὲ δὲν τὸ ἐπίστευαν ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ μόλις τότε εἶχεν ἐπιστρέψειν ὁ κήρυξ των. Ἔπεσαν εἰς σύγχυσιν, καὶ ὁ Γυεσκελῖνος τοὺς ἐνίκησε, καὶ εἰς τὴν νίκην του ταύτην ἠκολούθησαν πολλαὶ ἄλλαι, καθὼς μᾶς εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὰς ἀρχητέρας διηγήσεις.

Οἱ Ἄγγλοι παρατηρήσαντες πόσον ἤξιζεν ἕνας ἄνθρωπος, ἔκαμαν εἰς μίαν μάχην ὅρκον νὰ σκοτώσωσι τὸν Βερτράνδον. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέτυχαν. Φαίνεται ἐπ’ ἀληθείας, ὅτι καὶ ὁ θάνατος αὐτὸς ἐφοβεῖτο νὰ τὸν συναντήσῃ εἰς τὸ μέσον τῆς μάχης, ἢ ἔμπροσθεν ἀπὸ τὰ τείχη τῶν φρουρίων. Μία ἀῤῥωστία κατέπαυσε τὴν πολλὰ κατορθώσασαν ζωήν του, ἐνῷ ἐπολιόρκει τὸ δυνατὸν φρούριον Νεόκαστρον τοῦ Ῥανδώ. Εἰς τὴν κλίνην τοῦ θανάτου εὑρισκόμενος ἐσυμβούλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ εἶναι δίκαιοι καὶ φιλάνθρωποι, ἐφίλησε τὸ σπαθίον του, καὶ τὸ ἔῤῥιψε μὲ βαρυθυμίαν, καὶ ἐπρόσμεινε τὴν τελευταίαν ἀναπνοὴν μὲ προσευχήν. Ὅλη ἡ Γαλλία τὸν ἐπένθησε, καὶ τὸ λείψανόν του κατετέθη εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον πλησίον τῶν λειψάνων τῶν βασιλέων κατὰ προσταγὴν Καρόλου τοῦ Ε΄. Καὶ οἱ πολιορκούμενοι δὲ ἐχθροὶ ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν τὸ σέβας των. Εἶχαν συμφωνήσειν ἀρχήτερα νὰ παραδοθοῦν εἰς αὐτὸν, ἐὰν εἰς διορίαν τινὰ καιροῦ δὲν τοὺς ἔλθῃ Ἀγγλικὴ βοήθεια. Ἡ βοήθεια δὲν ἦλθεν, ἀλλ’ ὁ Γυεσκελῖνος δὲν ἔζη πλέον. Μ’ ὅλον τοῦτο ἐνόμισαν ὅτι ἔχουν χρέος εἰς τὴν τιμήν των νὰ φυλάξουν τὸν λόγον των. Ὁ Ἀγγλικὸς φρούραρχος συνωδευμένος μὲ τοὺς ἐνδοξοτέρους ἀξιωματικούς του ὑπῆγεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Γυεσκελίνου, ἐγονάτισεν εἰς τὴν νεκρικὴν κλίνην, καὶ ἔβαλε τὰ κλειδία τοῦ φρουρίου εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀποθαμμένου.

19. Ἡ Καστιλία ἐπὶ Σάγχωνος Δ', Φερδινάνδου Δ'. καὶ Ἀλφόνσου ΙΑ'.

(1284 — 1350.)

Ἐπὶ Σάγχωνος τοῦ Δ', εἰς τοῦ ὁποίου τὴν βασιλείαν διεκόψαμεν ἀνωτέρω (σελ. 88) τὴν ἱστορίαν τῆς Καστιλίας, ἔφερε νέας ταραχὰς τὸ φατριαστικὸν τῶν εὐγενῶν πνεῦμα. Ὁ Σάγχων ἔκαμε σύμβουλόν του τὸν δυνατὸν Λόπιον Ἄρωνα καὶ νυμφεύσας τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην τὸν Ἰνφάντην μὲ τὴν θυγατέρα του, τὸν παρέλαβεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Πάραυτα ἀπέκτησεν οὗτος τόσην ὑπόληψιν, ὥστε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς τὸν ἐφοβεῖτο. Διὰ νὰ τοῦ ἀντιτάξῃ ἀντισταθμίαν, ἔφερεν εἰς τὴν αὐλήν του ἄλλον τινὰ πλούσιον καὶ δυνατὸν ἄνδρα, τὸν Ἄλβαρον Λάριον. Περὶ τούτου ἐπικράνθη τόσον ὁ Λόπιος Ἄρων καὶ παρωργίσθη οὕτως, ὥστε εἰς μίαν συνέλευσιν, ὅπου ὁ βασιλεὺς ἐζήτησεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν παράδοσιν πολλῶν φρουρίων, ἔσυρε τὸ ξίφος ἐναντίον του (1288). Εὐθὺς ἐσκοτώθη ἀπὸ τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἐχθρούς του, καὶ ἐπληγώθη ὁ γαμβρός του Ἰωάννης, ὅς τις ἠθέλησε νὰ τὸν προστατεύσῃ. Ὁ φόνος τοῦ Ἄρωνος παρώργισεν ὅλην τὴν φατρίαν τοῦ οἴκου του· ἡνώθησαν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας, καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα τῆς Καστιλίας τὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐκείνου εὑρισκόμενον Ἰνφάντην Ἀλφόνσον Λακέρδαν (ἀνωτ. σελ. 86)· ἐν ταὐτῷ δὲ ὥρμησαν πανταχόθεν πλήθη ἔνοπλα διὰ νὰ λεηλατήσωσι τὸ βασίλειον, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως καὶ γαμβρὸς τοῦ φονευθέντος ἦτο ἔξαρχος τούτων. Ὁ Σάγχων ἀντέπραττεν εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ ἡ ἐπιμονή ἀπεδίωξε τοὺς ἐχθρούς, ἡ δὲ φρόνησίς του τοὺς ἐταπείνωσε διόλου. Ἐκατάπεισε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μέχρι τοῦδε βασιλεύσαντος τὴν

Ἀραγωνίαν Ἀλφόνσου Γ', τὸν ἀδελφὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Ἰάκωβον Β' νὰ κάμῃ εἰρήνην, καὶ Φίλιππος ὁ Ὡραῖος συνωμιλήσας μαζή του εἰς Βαϊόνναν τὸν ὑπεχρέωσε νὰ μὴ βοηθήσῃ πλέον τὸν Ἰμφάντην Λακέρδαν.

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Μαρόκκου ἐπροσπάθησε μὲν νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς συγχύσεις ταύτης, ἀλλὰ ματαίως. Ὁ Σάγχων τὸν ἐκτύπησε μὲ βοήθειαν Γενουησίου στόλου, ἐκυρίευσε τὴν Ταρίφαν, καὶ ἐβάσταξε τοῦτο τὸ δορίκτημα ἐναντίον τοῦ ἐπαναστάτου ἀδελφοῦ του, ὅς τις ἔφερνεν Ἀφρικανὸν στράτευμα κατὰ τῆς πόλεως, διὰ τῆς μεγαλοκαρδίας τοῦ Περέζου Γουζεμάνου *), ὅς τις ἀνεκαίνισε τὴν παλαιὰν τῶν Ῥωμαίων μεγαλοφροσύνην. Ἐνῷ δὲ οἱ Ἀφρικανοὶ Μαῦροι παρέδωκαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γρανάτας τὴν ἕως τότε βασταζομένην ἀπ' αὐτοὺς Ἀλγεζίραν, ἐφάνησαν ὅτι παρῃτήθησαν εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τὰ Ἱσπανικὰ πράγματα, ἐπειδὴ ἐκείνη ἦτο ἡ πύλη τῆς Ἱσπανίας. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Γρανάτας ἐβαστάχθη εἰς τοὺς ἀμέσως ἀκολούθους χρόνους χωρὶς κόπον, ἐνῷ ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ζῆλος ἐσβέσθη ἀπὸ τὰ πάθη τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καὶ εἰς τὰς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σάγχωνος (1295) συμβάσας ταραχὰς ἐφάνη ὁ Μαῦρος οὗτος βασιλεὺς καὶ σύμμαχος τῶν Χριστιανῶν, οἵτινες ἤθελαν νὰ κατακομματιάσωσι τὸ Καστιλιανὸν βασίλειον.

Ὁ Σάγχων ἀφῆκεν υἱὸν ἀνήλικον Φερδινάνδον τὸν Δ', ὑπὸ τὴν ἐπιτροπίαν τῆς χήρας του Μαρίας.

---

*) Κατά τι δυστυχὲς σύμβαμα εἶχε πέσειν ὁ υἱὸς τοῦ Σουζεμάννου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰνφάντου καὶ τῶν Ἀράβων. Οὗτοι ἐφοβέριζαν, ὅτι θέλουν τὸν ἀποκεφαλίσειν, ἐὰν δὲν παραδοθῇ ὁ Σουζεμάννος. Ὁ πατὴρ δὲν ἐτρόμαξεν ἐκ τούτου, ἀλλὰ τοὺς ἔῤῥιψεν ἀπὸ τοῦ τείχους σπαθίον, μὲ τὸ ὁποῖον νὰ ἐκτελέσουν τὸ μιαρὸν ἔργον των, καὶ ὑπέστρεψε νὰ προγευθῇ. Πάραυτα ἤκουσε κραυγὴν τῶν εἰς τοὺς χάρακας φυλάκων, ἐπειδὴ ὁ Ἰνφάντης ἐπρόσταξε καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸ ἀθῶον παιδίον ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν των. Ἔσπευσεν ἐκεῖ, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, εἶπεν ἀταράχως: „Ἐνόμισα, ὅτι ἐμβῆκαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πόλιν.“

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ γάμος τοῦ ἀποθανόντος μὲ τὴν σύζυγον ταύτην κατεκρίθη ἀπὸ τὸν Πάπαν διὰ συγγένειαν, διὰ τοῦτο ἤλπιζεν ὁ ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς ἐπιστρέψας Ἰωάννης νὰ κρημνίσῃ ἀπὸ τοῦ θρόνου τὸν ἀνεψιόν του· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὸ ὅλον μὲ τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐζήτησε ξένην βοήθειαν διὰ νὰ μερισθῇ τὸ βασίλειον. Ἀφοῦ δι' ἑαυτὸν ἐκράτησε τὴν Λεγιῶνα, Γαλλικίαν καὶ Σεβιλίαν, ἔμελλαν ὁ μὲν Ἀλφόνσος Λακέρδας νὰ λάβῃ τὴν Καστιλίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας τὴν Μουρκίαν, Πέτρος ὁ Ἰνφάντης τῆς Ἀραγωνίας τὴν ἐπικράτειαν τῆς Κογχίας, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ Γρανάτας ὑπεσχέθησαν βοήθειαν, ὄχι βέβαια χωρὶς κέρδος των. Τὰ στρατεύματα ἐπορεύθησαν· πρῶτον ἐκυριεύθη ἡ Λεγιὼν, ὅπου ἀνηγορεύθη ὁ νέος βασιλεύς. Ἡ Μουρκία ἐκυριεύθη ἀπὸ Ἀραγωνικὸν στράτευμα, ὁ βασιλεὺς τῆς Γρανάτας ἐλεηλάτει τὴν Ἀνδαλουσίαν, καὶ ἤλπιζε νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν Ταρίφαν. Οἱ Πορτογάλλοι ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Σαλαμαντίας καὶ εἶχαν σκοπὸν νὰ πολιορκήσωσι τὸν νεανίσκον βασιλέα εἰς Βαλδόλητον· τελευταῖον ὥρμησεν ὁ Γαλλικὸς διοικητὴς τῆς Ναυάῤῥας μὲ σκοπὸν νὰ ἐξουσιάσῃ τόπους εἰς τὰ σύνορα.

Εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις, ὁπότε καὶ ὁ Ἀλφόνσου τοῦ Ι' ἀδελφὸς Ἐῤῥῖκος καὶ ἐπίτροπος τοῦ βασιλείου ἔστεκεν ἀδρανὴς, μόνη ἡ χήρα βασίλισσα ἔδειξεν ἀνδρικὴν καρδίαν. Ἐκατάπεισε τὰς πόλεις, τῶν ὁποίων συνεκάλεσεν ἀντιπροσώπους εἰς Βαλδόλητον, νὰ τὴν βοηθήσουν μὲ ἀργύριον, καὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μείναντας εὐγενεῖς ἐσύναξε στράτευμα 4000 ἱππέων. Ἐνταυτῷ δὲ ἐμεταχειρίσθη ὅλην τὴν τέχνην τῆς πολιτικῆς, ἥτις ἐνεργεῖ κάλλιστα, ὅπου παντοδαποὶ σκοποὶ συγχέονται μετ' ἀλλήλων καὶ ἀφανίζονται. Οἰκειώθη πρῶτον τὸν βασιλέα τῆς Πορτογαλλίας νυμφεύσας τὸν υἱόν της μὲ μίαν Πορτογαλλικὴν Πριγκιπέσσαν· ἔπειτα Ἰωάννης, ὁ ἐπικινδυνότατος ἐχθρὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ὑπετάχθη εἰς τὸν ἀνεψιόν του (1301). Τὸ ἐφεξῆς ἔτος ἀπέθανεν ὁ ἕως τότε βασιλεὺς τῆς Γρανάτας, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ υἱός του, ἄνθρωπος ἀνάξιος καὶ ἐνταυτῷ ἀόμματος. Διὰ τοῦτο ἐπρόβαλεν αὐτὸς τὴν εἰρήνην ὑποσχεθεὶς νὰ πληρόνῃ τὸν παλαιὸν συνήθη φόρον. Τελευταῖον καὶ ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἐχθρῶν τοῦ Φερδινάνδου, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας, ὅς τις εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας του τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐλπίδα ὅλης τῆς Ἰσπανίας, ἐκαταπείσθη ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Πορτογαλλίας Διονύσιον νὰ κάμῃ εἰρήνην εἰς τὸ Καμπίλλον, ὅπου ἀξίως τῆς ἐπωνυμίας του Δίκαιος, ἔδωκεν ὀπίσω τὴν Μουρκίαν, ἠνάγκασε δὲ τοὺς Λακέρδας νὰ εὐχαριστηθοῦν μὲ ὀλίγα κτήματα ἀντὶ τῶν μεγάλων ἐλπίδων των. Καὶ οἱ ἰσχυροὶ δὲ οἶκοι τοῦ Λάρα καὶ Ἄρωνος ἐμβῆκαν εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκειότητα διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων.

Ἡ μετὰ κόπων ἀποκτηθεῖσα ἡσυχία αὕτη ἐφάνη ὅτι ἔγεινεν εἰς εὐτυχέστατον καιρὸν διὰ τὸ βασίλειον. Εἰς τὴν Γρανάταν ἔγεινεν ἐπανάστασις κατὰ τοῦ τυφλοῦ βασιλέως, καὶ τὸ βασίλειον διαρπάζοντες οἱ ἀποστάται ἔδωκαν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἐλπίδας ν' ἀποδιώξωσιν ἴσως ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς Ἄραβας ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας καὶ Καστιλίας ἠνώθησαν νὰ πολεμήσουν κοινῶς ἀπὸ δύω διάφορα μέρη, διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἀσφαλῶς τὸν σκοπόντων. Οἱ Ἀραγώνιοι ἐπολιόρκουν τὴν Ἀλμερίαν, καὶ οἱ Καστιλιανοὶ τὴν Ἀλγεζίραν. Ἀλλ' αἱ ἐλπίδες των ἦσαν λαμπρότεραι παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Οἱ Ἄραβες ἐκ θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ ἐξ ἀπελπισίας ἀντεστάθησαν γενναίως. Ἀνεχώρησαν οἱ πολιορκηταὶ ἄπρακτοι καὶ ἀπὸ τὰς δύω πόλεις· οἱ Καστιλιανοὶ ἐκυρίευσαν μόνον τὴν Γιβραλταρίαν, καὶ ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα τῆς Γρανάτας νὰ δεχθῇ πάλιν τὴν

ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ πληρόνῃ ἐτησίως **100,000** χρυσᾶ νομίσματα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ συνθήκη αὕτη ἀπεῤῥίφθη ἀπὸ ἰσχυρὰν φατρίαν εἰς τὴν Γρανάταν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκρημνίσθη ἀπὸ τὸν θρόνον, ἠθέλησαν οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες νὰ ἀρχίσουν ἐκ νέου τὸν πόλεμον, καὶ προητοιμάσθησαν εἰς τοῦτο, ἔξαφνα ὅμως ἀπέθανεν ὁ Φερδινάνδος τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του (**1312**).

Ὁ πρόωρος οὗτος θάνατος ἐγέννησε νέας ταραχὰς καὶ κινδύνους. Ἀλφόνσος ὁ ΙΑ', υἱὸς τοῦ Φερδινάνδου, ἦτο ἑνὸς ἔτους βρέφους, ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατήρ του, καὶ ἐπειδὴ Πέτρος ὁ θεῖος καὶ Ἰωάννης ὁ μέγας θεῖος τοῦ βασιλικοῦ βρέφους διεφέροντο περὶ τῆς ἐπιτροπίας, ἔλαβαν πάλιν οἱ Μαῦροι καρδίαν καὶ ἐλπίδας. Εἰς μίαν μάχην πλησίον τοῦ Τισκὰρ (**1319**) ἔχασαν καὶ οἱ δύω οἱ Ἰνφάνται καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ζωήν των, καὶ ὁ θάνατός των ἀνενέωσε καὶ ἐμεγάλυνεν ἐνταυτῷ τὴν περὶ τῆς ἐπιτροπίας τοῦ βασιλείου ἔριν, ὥστε ἡ Καστιλία ἐκινδύνευε μεγάλως, ἐὰν καὶ τὸ βασίλειον τῶν Μαύρων δὲν εὑρίσκετο εἰς ἐμφυλίους πολέμους, ὡς ἐσυνείθιζε.

Τελευταῖον ἐπίασε τοὺς χαλινοὺς τῆς βασιλείας ὁ μόλις δεκαπενταετὴς Ἀλφόνσος ΙΑ'. μὲ χεῖρα ἰσχυρὰν, ἀποκατέστησεν ἐσωτερικῶς τὴν ἡσυχίαν μὲ αἱματώδη αὐστηρίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπωνομάσθη Κριτὴς καὶ Ἐκδικητὴς, καὶ μὲ διαφόρους νίκας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἐξαναπέκτησεν ἀπὸ τοὺς Μαύρους τὴν χαμένην δόξαν καὶ τὰς χαμένας πόλεις.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Γρανάτας ὑπεχρεώθη πάλιν εἰς ταύτην τὴν εἰρήνην νὰ πληρόνῃ ἐτησίως δώκεκα χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων· ἀλλὰ μὴ ὑποφέρων τὴν ταπείνωσιν ταύτην ἐζήτησε, καθὼς πολλοὶ προκάτοχοί του, βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἀφρικήν. Ἐκεῖ ὁ τότε βασιλεύων Μερενίδης Ἀβοὺλ-Ἀσσὰν εἶχε νικήσειν

τὰς δύω ἄλλας δυναστείας, τοὺς Ἀβουασίους καὶ Ζιανίδας (ἀνωτ. σελ. 87 Σημ.), καὶ σχεδὸν ὅλην τὴν βόρειον Ἀφρικὴν ἕως τῶν συνόρων τῆς Αἰγύπτου ἥνωσεν ὑποκάτω εἰς τὴν κυριαρχίαν του. Εἰς τὴν ἀκόμη ἀχόρταστον δοξαμανίαν τούτου τοῦ ἡγεμόνος ἐπρόσδραμεν ὁ τῆς Γρανάτας βασιλεὺς, καὶ εὕρηκεν ὑποδοχὴν καὶ ἀκρόασιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀβοὺλ-Ἀσσὰν δὲν εἶχε τελειώσειν ἀκόμη τὰς τῆς Ἀφρικῆς δορικτησίας του, ἔστειλε πρότερον τὸν υἱόν του, ὅς τις κυριεύσας τὴν Γιβραλταρίαν (ἐνῷ ὁ Ἀλφόνσος ἐπολέμει ἀκόμη τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν δυσαρεστημένων μεγιστάνων τῆς Καστιλίας, Δὸν Ἰωάννην Μανουὴλ, καὶ Νούνεζον Λάραν) ἀνήγγειλε τὴν τύχην καὶ φοβερότητα τοῦ πατρός του (**1333**). Τελευταῖον ἦλθε καὶ ὁ πατὴρ μὲ τεραστίους προετοιμασίας. Ὁ κατὰ τῆς Ἱσπανίας πόλεμος ἐδιαλαλήθη εἰς τοὺς Μαύρους ἀπ' ὅλα τὰ Τσαμία διὰ τῶν Ἰμάμων ὡς χρέος διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἐπιγείου καὶ οὐρανίου πατρίδος. Ὅλη ἡ Ἀφρικὴ ἔλαβε τὰ ὅπλα, καὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχαν σκοπὸν μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὡς εἰς χώραν ἰδικήν των διὰ νὰ κατοικήσωσιν ἡσύχως εἰς αὐτήν. Ὁ ὑπὸ τῆς Ἀραγωνίας καὶ Καστιλίας κοινῶς ὁπλισθεὶς στόλος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν τῶν ἀπίστων, οἱ ὁποῖοι κατεπλημύρησαν τὴν Ἱσπανίαν ὡσὰν χείμαῤῥος. Τὸ πρῶτον αὐτῶν ἐγχείρημα ἔμελλε νὰ εἶναι ἡ κυρίευσις τῆς Ταρίφης, ἥτις ἦτο προτείχισμα τῆς Καστιλίας.

Οἱ Χριστιανοὶ, οἵτινες εἰς τὸν κίνδυνον τοῦτον ἐλησμόνησαν διὰ μίαν στιγμὴν τὰς ἀκαταπαύστους διχονοίας των, ἀπεφάσισαν νὰ σώσωσι ταύτην τὴν πόλιν, καὶ ἐκ Σεβιλίας ἐκίνησαν μὲ **14,000** ἱππικοῦ καὶ **25,000** πεζικοῦ στρατεύματος νὰ κτυπήσωσιν ἢ νὰ ἀποδιώξωσι τὸν ἐχθρόν. Εἰς τὴν πλησίασίν των ἐσήκωσαν οἱ ἄπιστοι τὴν πολιορκίαν, καὶ ἦλθαν ἐναντίον των νὰ τοὺς κτυπήσουν. Παρὰ τὸν

μικρὸν ποταμὸν Σαλαδῶνα ἔγεινε μάχη τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1340, ὅπου οἱ βασιλεῖς τῆς Καστιλίας καὶ Πορτογαλλίας κυβερνῶντες ἀνδρείως ἀνδρεῖον στρατὸν (οἱ Ἀραγώνιοι ἔμειναν εἰς τὸν στόλον) ἐνίκησαν λαμπρὰν νίκην, ἐπίσημον διὰ τὸ πλῆθος τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν καὶ τὰ ἀμέτρητα λάφυρα, καὶ μεγάλα ἀποτελέσματα γεννήσασαν μὲ τὸν τρόμον, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς νικημένους. Διότι ἠκολούθησεν ἡ κυρίευσις πολλῶν ἀξιολόγων πόλεων τῆς Γρανάτας, δύω νίκαι τοῦ Καστιλιανοῦ στόλου εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἡ πτῶσις τῆς Ἀλγεζίρας (1344), ἥτις καθὸ κλειδίον τῆς Ἱσπανίας ἐπροστατεύθη μὲν πεισματικῶς ἀπὸ τοὺς Μαύρους, καθὸ δὲ στήριγμα κατὰ παντὸς Ἀφρικανοῦ ἐγχειρήματος ἐπολεμήθη ἀκουράστως ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ τελευταῖον ὡς λαμπρὸς καρπὸς τῆς νίκης των ἐκυριεύθη *). Ἡ ἐλπὶς τοῦ νὰ ἀποδιώξουν ἐντελῶς τοὺς Μαύρους διηγέρθη τώρα μὲ νέαν δύναμιν. Ἡ πολιορκία τῆς Γιβραλταρίας, ἥτις ἐπεχειρήθη τώρα, ἔμελλε νὰ τοὺς ὁδοποιήσῃ πρὸς τοῦτο, ὅταν ὁ τῆς Καστιλίας βασιλεὺς, τριάκοντα ὀκτὼ ἐτῶν ἡλικίας, ἀπέθανεν ἀπὸ πανώλην ἔμπροσθεν τῆς πόλεως ταύτης (1350).

Ἐπίσημος εἶναι ἡ τοῦ Ἀλφόνσου βασιλεία, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του εἰσήχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Καστιλίαν ἡ Ἀλκαβάλα, φόρος πρότερον ἤδη συνειθισμένος ἀπὸ τοὺς Ἄραβας, ὅστις ἐλαμβάνετο κατὰ προσδιωρισμένην ἐκτίμησιν ἀπ' ὅλα τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα κτήματα, ὁσάκις ἐπωλοῦντο ἢ ἠλλάζοντο. Ἔκτοτε ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὁ φόρος οὗτος πάντοτε, τοὐλάχιστον ἕως εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἡμερῶν μας. Πόσα ἐμπόδια ἐπιφέρει οὗτος εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ εἰς τὰ συναλλάγματα, συμπεραίνεται

*) Εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀλγεζίρας ἀναφέρεται ἡ μεταχείρισις τῶν κανονίων.

εὐκόλως· διὰ τοῦτο πολλοὶ συγγραφεῖς ἀποδίδουσιν ἐν μέρει εἰς τοῦτον τὴν πτῶσιν τῆς Καστιλίας.

20. Πέτρος ὁ Ἄγριος καὶ Ἑῤῥῖκος ὁ Νόθος.

(1350 — 1379.)

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλφόνσου ὄχι μόνον τὴν πολιορκίαν τῆς Γιβραλταρίας ἐμπόδισεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα κατὰ τῶν ἀπίστων ἐγχειρήματα, ἐπειδὴ ἤρχισαν τώρα ἐσωτερικαὶ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ταραχαὶ, εἰς τὰς ὁποίας ἀνεμίχθη τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἡ ἐχθροπάθεια. Κατ' εὐτυχίαν μετὰ τὴν ἐν Σαλαδῶνι νίκην ἐσυντρίφθη ἡ δύναμις τοῦ Ἀβοὺλ-Ἀσσὰν καὶ ὅλης τῆς ἐν Ἀφρικῇ ἐπικρατείας τῶν Μερενιδῶν, καθὼς πάντοτε, δι' ἐσωτερικῶν ἐπαναστάσεων, καὶ οἱ ἡγεμόνες δὲ τῆς Γρανάτας ἐμποδίσθησαν ἀπὸ παντοδαπὰς τοῦ θρόνου ἀλλαγὰς νὰ κυριεύσουν τι πλέον παρὰ τὴν ἀξιόλογον Ἀλγεζίραν (1369), μ' ὅλην τὴν πολυχρόνιον διάρκειαν τῶν Ἱσπανικῶν συγχύσεων.

Ἤρχισαν αὗται ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλφόνσου καὶ ἀπὸ τὴν βασίλευσιν τοῦ ἐκκαιδεκαετοῦς υἱοῦ του Πέτρου. Προικισμένος οὗτος ὁ νεανίσκος ἡγεμὼν μὲ παντοδαπὰς ἐπαινετὰς ἰδιότητας τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἔφερνεν εἰς τὰ ἐντός του τὸ ἔναυσμα φιλεκδίκου, ὑπερηφάνου καὶ σκληροῦ χαρακτῆρος, ὅστις ἔκαμε τὰς σχέσεις του πικρὰς *), καὶ διὰ τὸν ὁποῖον τὸν ἐπωνόμασαν οἱ σύγχρονοί του Ἄγριον. Αἱ

*) Ὁ Μαριάνας παρατηρεῖ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν: „Ἡ ἡμερότης τῶν ἡγεμόνων δὲν κρέμαται πάντοτε ἀπὸ τὸν προσωπικόν των χαρακτῆρα, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν ὑπηκόων των.“ Καὶ θέλει μέρος τῆς αἰτίας τοῦ Πέτρου νὰ ῥίψῃ εἰς τὸ ταραχοποιὸν καὶ εὐμετάβλητον πνεῦμα τῶν μεγιστάνων.

δυστυχεῖς αὗται σχέσεις εἶχαν εἰσαχθῆν εἰς τὸν οἶκον του ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὅς τις παρημέλησε τὴν νόμιμόν του σύζυγον, τὴν Πορτογαλλικὴν Πριγκιπέσσαν Μαρίαν, μητέρα τοῦ Πέτρου, καὶ παρεδόθη εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ὡραίας καὶ πλουσίας Ἐλεονώρας Γουζεμάννης, ἐκ τῆς ὁποίας μεταξὺ ἄλλων τέκνων ἀπέκτησε καὶ τρεῖς υἱοὺς Ἐῤῥῖκον, Φρειδερῖκον καὶ Τέλλωνα. Ὁ Πέτρος εἶχεν ἀνατραφῆν ἀπὸ τὴν μητέρα του μὲ μῖσος καὶ δυσπιστίαν κατὰ τῆς ἀντιζήλου της ταύτης καὶ κατὰ τοῦ γένους καὶ τῶν ὀπαδῶν της. Διὰ τοῦτο μόλις ἀπέθανεν ὁ Ἀλφόνσος, ὅταν υἱὸς καὶ μήτηρ ἐφυλάκωσαν τὴν Ἐλεονώραν, καὶ ἐχόρτασαν τὴν ἐκδίκησίν των μὲ τὸν φόνον της. Ἀῤῥωστία τις, ἥτις ἔφερε πλησίον τοῦ θανάτου τὸν νέον καὶ ἄτεκνον ἀκόμη ἡγεμόνα, καὶ ἔγεινεν αἰτία συμβουλίων τῶν μεγιστάνων περὶ τῆς διαδοχῆς, ἐὰν συνέβαινε θάνατος, ὅπου ἐπροβλήθησαν πολλοὶ ἄλλοι, ὄχι δὲ καὶ τὰ τέκνα τῆς Ἐλεονώρας, ἔδωκεν εἰς τὸν ἀναῤῥωσθέντα βασιλέα νέαν ὕλην πρὸς δυσπιστίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Πέτρος διὰ διωγμῶν καὶ φόνων ἔκαμνεν αἱματώδεις θυσίας εἰς τὴν παλαιὰν καὶ νέαν δυσπιστίαν του· ἔκαμνεν ἀληθινοὺς ἐχθροὺς, ἐνῷ ἐτιμώρει ὑπόπτους· καὶ τοὺς ἰδίους του φίλους ἠχθρεύετο, ἐνῷ τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ἔλαβε κατὰ συμβουλήν των, τὴν θυγατέρα τοῦ Γαλλικοῦ Δουκὸς Βουρβονίας ἐκατεφρόνησε διὰ μίαν παλλακίδα Μαρίαν Παδίλλαν, καὶ τὴν ἐκακομεταχειρίσθη τόσον, ὥστε τελευταῖον τὴν ἐφόνευσε· τελευταῖον, ἐπειδὴ ἐκαταδίωξε καὶ ἐκαταφρόνησε καὶ τὴν ἰδίαν του μητέρα, τότε ἐξωπλίσθη πανταχόθεν ἐναντίον του τὸ μῖσος. Ἀλλ' ὁ Πέτρος ὑπερενίκησε ταύτην τὴν φορὰν τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἐφόνευσεν ὅσους ἠδυνήθη νὰ πιάσῃ. Ὁ ἐπικινδυνότατος τῶν ἐχθρῶν του, ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφός του Ἐῤῥῖκος Τρασταμάριος, κατέφυγεν

εἰς τὴν Γαλλίαν· ἡ δὲ ἐλεεινὴ μήτηρ του ὑπέστρεφεν εἰς τὴν Πορτογαλλίαν.

Πολιτικαὶ ταραχαὶ εἰς τὰ ἐντὸς τῆς Ἱσπανίας ἔφεραν πάντοτε πολέμους, καὶ οἱ πόλεμοι ἐσωτερικὰς ταραχάς. Τοιουτοτρόπως τώρα ἐγεννήθη πόλεμος μεταξὺ Ἀραγωνίας καὶ Καστιλίας. Ὁ τῆς Ἀραγωνίας βασιλεὺς Πέτρος ὁ Δ' ἐδιεφέρετο μὲ τοὺς μηλαδέλφους του, οἱ ὁποῖοι κατέφυγαν εἰς τὴν Καστιλίαν, ἐκ δὲ τῆς Καστιλίας κατέφυγαν ἐξ ἐναντίας εἰς Ἀραγωνίαν πολλοὶ φοβούμενοι τὴν ἀσπλαγχνίαν τοῦ βασιλέως των. Ἡ ἐκ τούτου γεννηθεῖσα μεταξὺ τῶν δύω βασιλείων σύγχυσις ηὔξησε τόσον, ὥστε Πέτρος ὁ τῆς Καστιλίας ἐκήρυξε τὸν πόλεμον εἰς τὸν Πέτρον τῆς Ἀραγωνίας, ὅς τις κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐνησχολεῖτο εἰς ἐπανάστασιν τινὰ τῆς Σαρδοῦς **(1356)**.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας ἐπροσκάλεσε τώρα τὸν εἰς τὴν Γαλλίαν καταφυγόντα Καστιλιανὸν πρίγκιπα Ἐῤῥῖκον καὶ μετὰ στρατεύματός του τὸν ἀντιπαρέταξε πλέον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Καστιλίας παρὰ εἰς τοὺς Καστιλιανούς· ἐπειδὴ οὗτοι κατατρομαγμένοι ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς φόνους *) τοῦ ἀσπλάγχνου Πέτρου ἤρχισαν νὰ προβλέπωσι τὸν Ἐῤῥῖκον ὡς τὸν Σωτῆρα, ὅς τις ἔμελλε νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ δεινά των. Ἡ διάθεσις αὕτη τοῦ Καστιλιανοῦ λαοῦ ὠφέλησε πολλὰ τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας. Διότι ἀφοῦ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἤρχισε νὰ σείεται τὸ ἔδαφος, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἔστεκεν ὁ Πέτρος, τότε ἐκλονίσθη συγχρόνως καὶ ἡ πολεμικὴ τύχη, τὴν ὁποίαν ἀπήλαυεν ἕως τώρα καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Εἶχε κυριεύσειν διὰ τῶν ὅπλων τόπους εἰς τὴν Ἀραγωνίαν· εἶχεν — ἐπει-

*) Ἐφόνευσε τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του Φρειδερῖκον, τὸν Ἰνφάντην τῆς Ἀραγωνίας Ἰωάννην, καὶ τὴν τούτου μητέρα τὴν χήραν βασίλισσαν τῆς Ἀραγωνίας, ἀδελφὴν τοῦ πατρός του.

δὴ πρὸς λύπην τοῦ Πάπα καὶ ὅλων τῶν πιστῶν καὶ οἱ δύω οἱ βασιλεῖς ἐπροστάτευαν τὴν μεταξὺ δύω μνηστήρων τοῦ θρόνου μερισμένην Γρανάταν — δώσειν θρόνον καὶ ἐξουσίαν εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ προστατευόμενον, καὶ τώρα ἐφοβέριζε νὰ πολιορκήσῃ καὶ τὴν Βαλεντίαν. Ἀλλὰ τώρα ἐξεῤῥάγη καὶ τὸ μῖσος τῶν Καστιλιανῶν· οἱ μεγιστᾶνας ἀπεφάσισαν μὲ βοήθειαν τοῦ Ἐῤῥίκου νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὸν τύραννόν των, καὶ νὰ ὑψώσουν ἐκεῖνον εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Ἐῤῥῖκος πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του ἡνώθη μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας καὶ μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ναυάῤῥας Κάρολον τὸν Κακὸν, ὅς τις, καθὼς εἰς τὴν Γαλλίαν, δολιευόμενος ἄλλοτε προσεκολλᾶτο μὲ ταύτην, ἄλλοτε δὲ μὲ τὴν ἄλλην φατρίαν.

Ἡ συμμαχία αὕτη ἔγεινε κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὁπότε Κάρολος ὁ Ε', βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἀφοῦ εἰρήνευσε μὲ ὅλους τοὺς ἐχθρούς του ἐζήτει πῶς νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀχαλινώτους μισθοφόρους του. Τότε ἐφάνη Ἐῤῥῖκος ὁ Τρασταμάριος, ὅς τις μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας εἶχεν ἤδη κάποιαν φιλικὴν σχέσιν μὲ τὴν Γαλλίαν, καθὼς ἡ Ἀγγλία μὲ τὴν Καστιλίαν, καὶ ἐζήτησε τὰ ἄγρια ταῦτα στίφη διὰ νὰ τὰ φέρῃ πρὸς χρῆσίν του εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Μετὰ χαρᾶς ὁ Κάρολος τοὺς ἐπαράδωκεν εἰς τὴν στρατηγίαν τοῦ Γυεσκελίνου, ὅς τις τοὺς ἔφερεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν, καθὼς ἐδιηγήθημεν ἀνωτέρω (σελ. 243 κ. 255). Μετὰ τούτων λοιπὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἐῤῥῖκος εἰς τὴν Καστιλίαν (1366), καὶ εὕρηκε τόσην συνδρομὴν, ὥστε ὁ βασιλεὺς Πέτρος ἀπελπισθεὶς ἀπὸ πᾶσαν ἀντίστασιν κατέφυγε μὲ τοὺς θησαυρούς του καὶ μὲ τὰ τέκνα του εἰς λιμένα τινὰ τῆς Γαλλικίας; ὅθεν ἐπέρασεν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐκεῖ ἐζήτησε βοηθὸν τὸν Μαῦρον Πρίγκιπα ἐναντίον τοῦ Ἐῤῥίκου, ὅς τις ἤδη ἐγνωρίσθη βασιλεὺς ὑπὸ πάντων.

Ὁ Ἐδουάρδος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, ἐὰν καὶ ἦτο ἀνάξιος τῆς βοηθείας του ὁ Πέτρος. Εἰς τὸ ἱπποτικόν του φρόνημα ἔκαμναν αἱ παλαιαὶ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Καστιλίας σχέσεις καὶ ἡ ἀτιμία, ὅτι νόθος τις ἁρπάζε τὸν θρόνον νομίμου βασιλέως, τὴν βοήθειαν ταύτην πρᾶγμα δεδικαιωμένον. Ἐνεδυναμώθη εἰς ταῦτα τὰ φρονήματα ἀπὸ τὸν πατέρα του, καὶ οἱ Βαρῶνές του ἐλπίζοντες πλούσια λάφυρα ἔστερξαν μετὰ χαρᾶς νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν. Οὕτως ἑτοιμασμένος εἰσέβαλεν ὁ Ἐδουάρδος μετὰ τοῦ Πέτρου εἰς τὰ Ἱσπανικὰ σύνορα. Ὁ ὑπὸ τοῦ Πέτρου δι' ἀργυρίου καὶ ὑποσχέσεως χωρίων δελεασθεὶς βασιλεὺς τῆς Ναυάῤῥας τοὺς ἤνοιξε τοὺς δρόμους τῆς ἐπικρατείας του.

Ὁ Ἐῤῥῖκος, ὅς τις κατὰ τὴν καρδίαν ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀντιπαραταχθῇ μὲ τὸν Ἀγγλικὸν Πρίγκιπα, ὥρμησε μὲ τόλμην καὶ σφοδρότητα ἐναντίον του *). Μ' ὅλον ὅτι ἠγωνίσθησαν ἀνδρείως καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Γυεσκελῖνος καὶ παρεθάῤῥυναν τοὺς στρατιώτας των εἰς τὴν μάχην, μ' ὅλον τοῦτο ἐνίκησε πλησίον τῆς Ναυαῤῥέτας (1367) ὁ Μαῦρος Πρίγκιψ καὶ ἐγέμισεν ὅλον τὸν κόσμον μὲ θαυμασμὸν μέγαν τοῦ ἥρωος τοῦ Κρεσσιάκου καὶ τοῦ Πικταυΐου· μόνον τὸν Πέτρον δὲν ἐγέμισεν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν σωτῆρά του. Διότι ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ πληρώσῃ τὸν λόγον του, οὔτε τὴν ταχθεῖσαν ἀργυρικὴν ποσότητα ἔδωκεν, οὔτε τὴν Βισκαΐαν παρεχώρησε, καὶ ἐξεπροευόδισε τὸν Ἐδουάρδον μὲ ξηρὰς ὑποσχέσεις, μ' ὅλον ὅτι ἡ κατάστασίς του ἐχρειάζετο ἀκόμη τοιοῦτον βοηθόν. Διότι μὲ τὴν ἐν Ναυαῤῥέτᾳ νίκην δὲν εἶχε κερδήσειν τὰς καρδίας τῶν Ἱσπανῶν· καὶ ὁ ἀντίπαλός του Ἐῤῥῖκος δὲν ἔχασε τὰς ἐλπίδας του, ἀλλὰ μᾶλλον

*) Là (εἰς τοὺς Ἄγγλους), λέγει ὁ Φροίσσαρδος, est la fleur de la Chevalerie de tout le monde.

καταφυγὼν εἰς τὴν Ἀραγωνίαν, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Γαλλίαν ἐζήτει ἐκ νέου βοήθειαν.

Ὁ Ἑρρῖκος δὲν ἔτρεξεν εἰς μάτην· ἐβοηθήθη μάλιστα εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τοῦ Γυεσκελίνου. Πάραυτα ἴδεν ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ σπεύσῃ μὲ στράτευμα διὰ τῆς Ἀραγωνίας εἰς τὴν Καστιλίαν. Ὅταν ἐπάτησε τὰ σύνορα ταύτης τῆς χώρας, κατέβη ἀπὸ τὸν ἵππον του, ἔκαμε σταυρὸν ἐπάνω εἰς τὸν ἄμμον, τὸν ἐφίλησε καὶ ὤμοσε νὰ μὴ ἀφήσῃ πλέον τὴν Ἱσπανίαν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν νὰ ἀποθάνῃ. Πανταχοῦ ἤδη ἐγίνοντο κινήσεις πρὸς ὄφελός του.. Αἱ περισσότεραι καὶ ἀξιολογώτεραι πόλεις, Βοῦργοι Π. χ. καὶ ἄλλαι τοῦ ἤνοιξαν τὰς πύλας· εἰς ἄλλας, καθὼς εἰς Τόλητον, εἶχεν ἰσχυρὰν φατρίαν τοὐλάχιστον. Ὁ Ἑρρῖκος ἐπλησίασεν εἰς ταύτην τὴν πόλιν διὰ νὰ δώσῃ ὑπεροχὴν εἰς τοὺς φίλους του. Διὰ τοῦτο ὁ Πέτρος ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ σπεύσῃ ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παράδοσιν. Μὲ ταύτας τὰς ἀμοιβαίας προσπαθήσεις ἐπλησίασαν πρὸς ἀλλήλους οἱ δύω ἀντίζηλοι εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μοντιὲλ, καὶ ἠγωνίσθησαν ἐκεῖ τὸν τελευταῖον περὶ βασιλείας καὶ ζωῆς ἀγῶνα (1369).

Εἶχε μὲν ὁ Πέτρος πολυάριθμον στράτευμα, ἀλλ' οἱ εἰς αὐτὸ εὑρισκόμενοι Ἰουδαῖοι καὶ Τοῦρκοι ἐνικήθησαν εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτην ὁρμητικὴν προσβολὴν τοῦ Ἑρρίκου, καὶ ἡ νίκη δι' αὐτὸν ἐχάθη. Κατέφυγεν εἰς πλησιόχωρον φρούριον, τὸ ὁποῖον εὐθὺς περιεκυκλώθη ἀπὸ τὸν Ἑρρῖκον, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῇ πολὺν καιρὸν, ἠθέλησε νὰ φύγῃ κρυφίως τὴν νύκτα· ἀλλ' ἐγνωρίσθη, ἐπιάσθη καὶ ἐφέρθη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἑρρίκου. Ὅταν συνῆλθαν εἰς ἓν, πρῶτον μὲν ἐλοιδόρησαν ἐμπαθῶς καὶ ὕβρισαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἔπειτα ἐπιάσθησαν εἰς χεῖρας, καὶ ὁ Πέτρος ἐπληγώθη θανασίμως ἀπὸ τὸν Ἑρρῖκον. Ὁ Ἑρρῖκος λοιπὸν, ὁ διὰ τὴν γέννησίν

του ὀνομασθεὶς Νόθος, ἐβασίλευσε τὴν χώραν, ἐπειδὴ διὰ τῆς ὡραιότητός του, ἀνδρίας*) καὶ ἐλευθεριότητός του ἠγαπήθη ὑπὸ πάντων. Μὲ ταύτην τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ του ἐνίκησε καὶ τὸ μῖσος τῶν βασιλέων τῆς Πορτογαλλίας, Ἀραγωνίας, Ναυάρρας, Γρανάτας, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν σύγχυσιν τῆς Καστιλίας εἶχαν σκοπὸν νὰ κυριεύσωσι τὸ βασίλειον. Ὁ Ἑρρῖκος ἐβάσταξε τὸν θρόνον του, καὶ ὢν εὐγνωμονέστερος παρὰ τὸν Πέτρον, ἔκαμεν ἀξιολογωτάτην ὑπουργίαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅταν εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐξαναήρχισεν ὁ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πόλεμος (ἀνωτ. σελ. 246). Ἦτο δὲ πλέον πρόθυμος εἰς τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ δύω ἀδελφοὶ τοῦ Μαύρου Πρίγκιπος, οἱ Δοῦκες Λαγκαστρίας καὶ Ἐβοράκου νυμφευθέντες δύω θυγατέρας τοῦ φονευθέντος Πέτρου ἐκήρυξαν ἀδιάλλακτον μῖσος κατὰ τοῦ Ἑρρίκου. Ὁ Λαγκάστριος ἐσυμμάχησε μὲ τὴν Πορτογαλλίαν καὶ Ἀραγωνίαν διὰ νὰ κρημνίσῃ τὸν Ἑρρῖκον. Ἀλλ' ὁ Ἑρρῖκος ἐνίκησεν ὅλους του τοὺς ἐχθρούς. Ἀποθνήσκων δὲ (1379) ἐσύστησεν εἰς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του Ἰωάννην τὸν Α' νὰ διατηρήσῃ τὴν πίστιν καὶ φιλίαν τῆς Γαλλίας. Ὁ Ἰωάννης εὐθὺς ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον ἔστειλεν εἰς τοὺς Γάλλους ἕνα στόλον κατὰ τῆς Βρετανίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ ἔδειξε μὲ τοῦτο, ὅτι ἐκληρονόμησεν ὅλον τὸ φρόνημα τοῦ πατρός του.

21. Ἔκλειψις τῶν κληρονόμων τοῦ Πορτογαλλικοῦ θρόνου.

Εἰς τὸ τέλος τῆς προηγηθείσης περιόδου (ἀνωτ. σελ. 90) ἴδαμεν τὴν Πορτογαλλίαν ὅτι ἐνίκησεν ἐντελῶς τοὺς Μαύρους εἰς τὴν ἐπικράτειάν της. Ἀλφόνσου τοῦ Γ' ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος Διονύσιος ὁ Δί-

*) Ὠνομάζετο κατ' ἐξοχὴν El caballero.

καιος (1279 — 1325) ἦτο σοφὸς ἡγεμών. ἐπεμελεῖτο τὴν γεωργίαν, ἐπροστάτευε τὰ ἐργόχειρα καὶ τοὺς πολίτας, καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν χώραν ἓν Πανεπιστήμιον (πρῶτον εἰς Λισσαβόναν, ἔπειτα εἰς Κονιμβρίαν). Ὁ υἱός του Ἀλφόνσος ὁ Δ'. (ἀποθ. 1357), ἐκλεΐσθη μὲν εἰς τὴν παρὰ τὸν Σαλαδῶνα ποταμὸν νίκην, ἠτιμάσθη δὲ, ἐπειδὴ ἐφόνευσε τὴν Ἁγνὴν Δεκάστρον. Ἡ ὡραία αὕτη Καστιλιανὴ ἦτο κρυφίως ὑπανδρευμένη μὲ τὸν υἱόν του Πέτρον, τοῦ ὁποίου προαπέθανεν ἡ σύζυγος· καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο ὁ Πέτρος νὰ ὑπακούσῃ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρός του εἰς τὸ νὰ νυμφευθῇ μίαν ἄλλην. Τελευταῖον οἱ φθονεροὶ ἐχθροὶ τοῦ Πρίγκιπος ἠρέθισαν τὸν Ἀλφόνσον εἰς τὸ νὰ φονεύσῃ τὴν δυστυχισμένην Ἁγνήν. Διὰ τοῦτο τοὺς ἐτιμώρησεν ἀπανθρώπως ὁ Πέτρος, ὅταν ἔλαβε τὴν βασιλείαν. Ἀπέθανε δὲ τὸ 1367 ἔτος, καὶ ἀφῆκε τὸν θρόνον εἰς ἕνα ἐκ τῆς προτέρας του γυναικὸς γεννηθέντα υἱὸν, Φερδινάνδον τὸν ἐπονομαζόμενον Φιλοκαλλωπιστήν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐκ μητρὸς ἀνέφερνε τὸ γένος εἰς Σάγχωνα τὸν βασιλέα τῆς Καστιλίας, διὰ τοῦτο μετὰ τὸν θάνατον Πέτρου τοῦ Ἀγρίου ἐπρόβαλε δίκαια εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο, καὶ ἐσυνάφθη μὲ τὸν Λαγκάστριον ἐναντίον Ἐῤῥίκου τοῦ Νόθου, ἐκτυπήθη ἀπὸ τοῦτον καὶ ἠναγκάσθη νὰ εἰρηνεύσῃ. Πόλεμος ἀνανεωθεὶς πρὸς τὸν τοῦ Ἐῤῥίκου υἱὸν Ἰωάννην τὸν Α' ἔτρεξεν ἐπίσης κακὰ, καὶ ἐτελείωσε μὲ εἰρήνην, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὸν δεύτερον ἐλπίδας διὰ τὸν Πορτογαλλικὸν θρόνον.

Διότι ὁ Φερδινάνδος, ὅστις εἶχε μόνον μίαν νόθον θυγατέρα, τὴν Βεάτρικα, τὴν ἀνέδειξε κληρονόμον τοῦ βασιλείου, καὶ τὴν ἐξέδωκε γυναῖκα εἰς τὸν Ἰωάννην. Ἀλλ' ὅταν εὐθὺς μετὰ τοῦτο συνέβη ὁ θάνατος τοῦ Φερδινάνδου (1383), ἔδειξαν οἱ Πορτογάλλοι τοιοῦτον μῖσος πρὸς τοὺς Καστιλιανοὺς, ὥστε βασιλέα ἐκ τοῦ λαοῦ τούτου δὲν ἔστεργαν κατ'

οὐδένα τρόπον, ἀλλ' ἔῤῥιψαν τὰ βλέμματά των εἰς νόθον τινὰ ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως Ἰωάννην, μέγαν Μάγιστρον τοῦ τάγματος τῶν Ἀβισίων. Τὸν ἐκήρυξαν πρῶτον μεσοβασιλέα, καὶ κατέτρεχαν ὅλους τοὺς Καστιλιανόφρονας μὲ σφοδρὰν μανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθυσιάσθη καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Λισσαβόνης.

Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας ὑπῆγε μὲν μὲ στράτευμα μέγα καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Λισσαβόναν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· ἀλλὰ χρηματικὴ ἔλλειψις καὶ ἀῤῥωστίαι ἐματαίωσαν πᾶν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐγχειρήματος τούτου, καὶ οἱ Πορτογάλλοι γενόμενοι τολμηρότεροι καὶ σφοδρότεροι, εἰς συμβούλιον συγκροτηθὲν ἐν Κονιμβρίᾳ ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν μεσοβασιλέα των (1384). Καθὸ δὲ τοιοῦτος ὀνομάζεται εἰς τὴν ἱστορίαν Ἰωάννης Α' ὁ Νόθος. Ἀλλὰ στόλος Καστιλιανὸς ἐφάνη ἔμπροσθεν τῆς Λισσαβόνης, καὶ στράτευμα διὰ ξηρᾶς εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν. Οἱ Καστιλιανοὶ ἦσαν πολυάριθμοι καὶ ὑπερήφανοι εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀνδρίας των. Οἱ δὲ Πορτογάλλοι, πολὺ ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, εἶχαν λάβειν ἐξαίρετον τοποθεσίαν πλησίον Ἀλιουβαῤῥότας. Εἰς ταύτην τὴν θέσιν τοὺς ἐπολέμησαν οἱ Καστιλιανοί. Ὑπερηφάνεια, μῖσος καὶ καταφρόνησις ἀνέφλεξε τὰς καρδίας εἰς σφοδρότατον πόλεμον. Οἱ δύω βασιλεῖς παρευρέθησαν προσωπικῶς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὁ τῆς Καστιλίας, μ' ὅλον ὅτι ἀῤῥωστικὸς, περιήρχετο εἰς φορεῖον διὰ τῶν σειρῶν τῶν πολεμιστῶν του. Ὁ δὲ τῆς Πορτογαλλίας, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν ἤρχισε νὰ ὀπισθοδρομῇ ἡ πρώτη του γραμμὴ, ἀντετάχθη εἰς τοὺς φεύγοντας, καὶ τοὺς ἐπανέφερεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ εἰς τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν τελευταῖον αὐτὸς καὶ ὁ λαός του (1385).

Ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν δυνάμεων, τὴν ὁποίαν ἔχοντες οἱ Καστιλιανοὶ ἐνικήθησαν, ὕψωσε τοὺς Πορ-

τογάλλους εἰς ὑπερηφανώτατον αἴσθημα, καὶ ἐπροσπάθουν ὁρμητικῶς νὰ ὠφεληθῶσιν ὅσον δυνατὸν ἀπὸ τὴν νίκην. Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι, τότε ἀκόμη ἀναμιγμένοι εἰς τὸν πόλεμόν των, ἀνεμίχθησαν καὶ ἐδῶ. Ὁ μὲν Δοὺξ Βορβονίας ἔφερεν εἰς τοὺς νικημένους Καστιλιανοὺς γαλλικὸν στράτευμα· ὁ δὲ Δοὺξ Λαγκάστριος ἤθελε νὰ μοιρασθῇ μὲ τοὺς νικητὰς τὰ λάφυρα. Ἀλλ' ὁ δεύτερος ἄραξεν ἐκεῖ τὸ 1386 ἔτος, καὶ ὅταν μαζὴ μὲ τοὺς Πορτογάλλους εἰσέβαλεν ἀνωφελῶς εἰς τὴν Καστιλίαν, ἔκλεισεν εἰρήνην μὲ αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπανδρεύσας τὴν κόρην του μὲ τὸν διάδοχον τῆς Καστιλίας καὶ λαβὼν ποσότητα τινὰ ἀργυρίου ἐπαραίτησε τὰ τῆς γυναικός του εἰς τὸν Καστιλιανὸν θρόνον δίκαια, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἀποσπάσῃ τὸ βασίλειον τοῦτο ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν συμμαχίαν.

Εἰς μάτην εἶχε προσπαθήσειν οὗτος νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης καὶ τὸν βασιλέα τῆς Πορτογαλλίας· ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον, ὅστις διεκόπη ἐφεξῆς μὲ ἀνακωχὰς δι' ἔλλειψιν ἀργυρίου καὶ τῶν δύω μαχομένων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλίας Ἰωάνης ἀπέθανεν ἔξαφνα κρημνισθεὶς ἀπὸ τὸν ἵππον του (1590) χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τέκνα ἀπὸ τὴν Πορτογαλλικὴν σύζυγόν του. Τοῦτο καὶ ἡ μακρὰ δι' ἀνησυχιῶν καὶ συγχύσεων ἐπίσημος νηπιότης Ἐῤῥίκου τοῦ Γ' ἔκαμαν τὸν Ἰωάννην δυνατὸν νὰ στερεωθῇ εἰς τὴν Πορτογαλλίαν, καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Καστιλιανοὺς εἰς μίαν εἰρήνην (1411) νὰ γνωρίσουν τὰ δικαιά του.

Ἐῤῥῖκος ὁ Γ' τῆς Καστιλίας, ὅστις, καθὼς ὁ προπάτωρ αὐτοῦ Ἀλφόνσος ὁ ΙΑ', νεανίσκος ὢν, ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τὸ βασίλειόν του μὲ χεῖρα κραταιὰν, καὶ τὰ δοκίμια τῶν μεγιστάνων του ἐματαίωσεν, ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ ἀποδιώξῃ τοὺς ἐν Γρανάτᾳ Μαύρους, τῶν ὁποίων τὸ βασίλειον ἀπο-

λαῦον ἱκανὸν χρόνον ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν εἰρήνην ἔφθασεν εἰς ἀκμὴν ἐπίφθονον. Εἶχαν ἤδη προετοιμασθῆν τὰ πάντα, ἔμελλεν ἤδη νὰ κινηθῇ τὸ εἰς τὴν Σεβιλίαν φυλαττόμενον ξίφος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκυρίευσε ποτὲ τὴν πόλιν ταύτην ὁ ἅγιος Φερδινάνδος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐνομίζετο ἀσφαλὲς μέσον παρομοίων νικῶν, ὅταν πρόωρος θάνατος (1406) ἐστέρησε τὸν Καστιλιανὸν βασιλέα καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δόξαν, καὶ παρέδωκε πάλιν τὴν χώραν εἰς τὴν σύγχυσιν νηπιώδους κυβερνήσεως.

22. Ἀραγωνία.

(1276 — 1409).

Τὸ βασίλειον τοῦτο ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ Α' (ἀνωτ. σελ. 89) δὲν ἔλαβε πλέον ἐκείνην τὴν μετοχὴν εἰς τὴν ἐκδίωξιν τῶν Μαύρων, ἥτις εἶχε προξενήσειν μέγα κλέος εἰς ἐκεῖνον τὸν βασιλέα. Τοῦ Ἰακώβου ὁ διάδοχος Πέτρος ὁ Γ' (1296 — 1285) ἀπέκτησεν, ὡς ἐξεύρομεν, τὴν Σικελίαν (Τόμ. Δ' σελ. 581), ἔδωκεν ὅμως μὲ τοῦτο ἄλλον δρόμον εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ βασιλείου καὶ τοῦ λαοῦ του καὶ περιεπλέχθη εἰς μακρὰς διχονοίας μὲ τοὺς βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως, τῆς Γαλλίας καὶ μὲ τοὺς Πάπας. Ὁ υἱός του, Ἀλφόνσος Γ', ὁ Πολυτελὴς, ὅστις ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Ἀραγωνίας (ὁ ἀδελφός του Ἰάκωβος ἔλαβε τὴν Σικελίαν *), ἐπεθύμει νὰ τὸν βαστάζῃ μὲ ἡσυχίαν, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸ βασίλειόν του ἀπὸ τὸν Παπικὸν ἀφορισμὸν καὶ ἀπὸ τὰς Γαλλικὰς προσβολὰς, ἐπειδὴ μάλιστα ἔγεινε κοινωνὸς τῶν ἐπὶ Σάγχωνος τοῦ Δ' πραγμάτων τῆς Καστιλίας. Ἐζήτησε λοιπὸν εἰρήνην, καὶ ὑπεσχέθη νὰ μὴ βοηθήσῃ τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸ νὰ κρατήσῃ τὴν Σικελίαν, καὶ

*) Ἐσυμφωνήθη ὅμως, ἐὰν ὁ Ἀλφόνσος ἀποθάνῃ ἄτεκνος, ὁ Ἰάκωβος νὰ ἑνώσῃ τὰ δύω βασίλεια, Ἀραγωνίαν καὶ Σικελίαν.

ἀντὶ τούτου ἔλυσε τὸν ἀφορισμὸν ὁ Πάπας. Ἀλλ' ὅταν ἐκλείσθη ἡ εἰρήνη, ἀπέθανεν ὁ Ἀλφόνσος ἄτεκνος (1291). Ἰάκωβος ὁ Β', ὁ μέχρι τοῦδε κύριος τῆς Σικελίας, ἀνέβη τὸν θρόνον τῆς Ἀραγωνίας κατὰ τὴν πατρικήν του διαταγὴν, καὶ ἀφῆκε τὴν Σικελίαν εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἀδελφοῦ του Φρειδερίκου.

Μ' ὅλον ὅτι ἐμέμφθη τὸν ἀδελφόν του διὰ τὴν τελευταίαν εἰρήνην, ᾐσθάνθη ὅμως τώρα καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ αἴσθημα, καὶ τὴν ἀνενέωσεν (1295) ὑποσχεθεὶς νὰ παραχωρήσῃ τὴν Σικελίαν, καὶ πρὸς ἀποζημίωσιν αὐτῆς νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Πάπαν κλῆρον τὴν Σαρδὼ καὶ τὴν Κορσικήν. Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τῆς εἰρήνης ταύτης εὕρηκε μεγάλας δυσκολίας. Οἱ Σικελοὶ δὲν ἔστερξαν νὰ ἐπιστρέψουν ὑποκάτω εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Νεαπόλεως. Ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν κυβερνήτορά των Φρειδερῖκον, ὅς τις ἀντέκρουσεν ὅλας τὰς τῆς Νεαπόλεως προσβολὰς, τῶν ὁποίων ἦτο βοηθὸς καὶ αὐτὸς ὁ ἀδελφός του Ἰάκωβος (Τόμ. Δ', σελ. 581). Αἱ δὲ δύω νῆσοι Σαρδὼ καὶ Κορσικὴ ἐμποδίζοντο νὰ παραδοθοῦν εἰς τὴν Ἀραγωνίαν. Ὁ Πάπας Βονιφάτιος ὁ Η' εἶχεν ἐκβάλειν ἀπὸ τὴν κτῆσιν τούτων αὐτογνωμόνως τοὺς Πισανοὺς, οἵτινες ἐκυρίευαν τὰς νήσους ἐκ 200 ἐτῶν ὡς Παπικοὶ ὑποτελεῖς, εἰς καιρὸν ὁπότε ἐξέπεσεν ἡ Πίσα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν της δόξαν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ νικήσῃ τοὺς Γενουησίους ἀντιποιουμένους τὰς νήσους, καὶ τοὺς εὐγενεῖς τῶν νήσων. Ἡ Πίσα λοιπὸν δὲν ἀντεστάθη, ἀλλ' οἱ Γενουήσιοι καὶ οἱ εὐγενεῖς τῶν δύω νήσων δὲν ἐδέχοντο τὸν Ἰάκωβον. Τὴν Κορσικὴν, ὑποταχθεῖσαν δημοσίως εἰς τοὺς Γενουησίους, δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ πειράξῃ, ἐκυρίευσεν ὅμως τὴν Σαρδὼ τὸ 1316 ἔτος. Ἀλλ' οἱ διάδοχοι Ἰακώβου τοῦ Β' (ἀποθ. 1327) ἐξωδεύθησαν πολλὰ εἰς συχνοὺς πολέμους κατὰ τῆς Γενούας ἕως οὗ νὰ στερεώσουν ἐκεῖ τὴν κυριαρχίαν των.

Τὸν Ἰάκωβον διεδέχθη ὁ υἱός του Ἀλφόνσος ὁ Δ', (ἀποθ. 1336), καὶ τοῦτον Πέτρος ὁ Δ', ὁ Πανηγυρικὸς, ὅς τις εἰς ἕνα ἀγῶνα μὲ τοὺς ἐπαναστατήσαντας ἄρχοντας ἐνίκησε, καὶ εἰς ἓν συμβούλιον ἔσχισε τὰ γράμματα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ πάππος του Ἀλφόνσος ὁ Γ' ἔδιδεν ἀνεξαρτησίαν σχεδὸν εἰς τὰς κλάσεις (1348). Κατὰ τὰς τελευταίας ἀσθενικάς του ἡμέρας, ὁπότε ἐμελέτα τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐξαιρέτως τὴν Ἀλχημίαν, ἀπήλαυσεν εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ βασιλείου του ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἡ αὐστηρὰ καὶ συχνάκις αὐτογνωμονικὴ κυβέρνησίς του, ἀλλ' ἐνταυτῷ εἶχε τὸ ὄμμα του εἰς τὴν Σαρδὼ καὶ Σικελίαν. Τὴν πρώτην ἐβάσταζε πάντοτε ἐναντίον νέων ἐπαναστάσεων. Τὴν δὲ Σικελίαν, ἐξασθενισμένην ἀπὸ ἐσωτερικὰς ταραχὰς, καὶ κυβερνωμένην ἀπὸ ἀδυνάτους βασιλεῖς, κινδυνεύουσαν νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν Νεάπολιν, ἤλπιζε νὰ ἑνώσῃ πάλιν μὲ τὴν Ἀραγωνίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Πέτρος ὑπάνδρευσε τὴν θυγατέρα του μὲ τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Φρειδερῖκον τὸν Γ' (ἐκ τοῦ 1355), καὶ μετὰ τὸν τούτου θάνατον (1377), ὠνομάσθη αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Σικελίας χωρὶς νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐγγόνην του Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ Φρειδερίκου.

Ἡ ἀνήλικος αὕτη Πριγκιπέσσα, μεταξὺ τῶν διαφερομένων φατριῶν, ἦτο τόσον ἀνίσχυρος, ὥστε ἐπιάσθη ἀπὸ φίλον τινὰ τοῦ Πέτρου, καὶ ἐφέρθη εἰς τὴν Ἀραγωνίαν. Ὁ Πέτρος ἤθελε νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ τὸν πρεσβύτερον υἱόν του Ἰωάννην. Μ' ὅλον ὅτι οὗτος παρὰ θέλησιν τοῦ πατρός του ἐνυμφεύθη ἄλλην γυναῖκα, καὶ ταύτην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ὑπάνδρευσε μὲ τὸν ἀνεψιόν του Μαρτῖνον, μ' ὅλον τοῦτο ἡνώθη ἡ Σικελία μὲ τὴν Ἀραγωνίαν τελευταῖον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Πέτρου. Διότι Ἰωάννης ὁ Α' ἐκδοθεὶς εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ εἰς τὰ κυνήγια καὶ εἰς τοὺς ποιητὰς τῆς Προβιγκίας

(ἀνωτ. σελ. 42) ἀπέθανεν ἄτεκνος μετὰ ὀλιγοχρόνιον βασιλείαν (1395). Τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Μαρτῖνος, ὅς τις ὡς κληρονόμος τοῦ προαποθανόντος ὁμωνύμου υἱοῦ του, ἀνδρὸς τῆς καὶ αὐτῆς ἀποθανούσης Σικελικῆς Μαρίας, ἐκληρονόμησε τὴν Σικελίαν, καὶ τὴν ἥνωσε σταθερῶς μὲ τὸ βασίλειόν του (1409).

23. Λοδοβῖκος ὁ Βαυαρὸς καὶ Φρειδερῖκος ὁ Αὐστριακός.

(1314 — 1326.)

Ὁ θάνατος Ἑρρίκου τοῦ Ζ', ὅπου διεκόψαμεν ἀνωτέρω (σελ. 211) τὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας, ἔβαλε τὸ βασίλειον τοῦτο εἰς μεγάλην κίνησιν. Δύω ἰσχυραὶ φατρίαι, ἡ Αὐστριακὴ, τῆς ὁποίας ἦσαν ἀρχηγοὶ οἱ δύω τοῦ Ἀλβρέχτου υἱοὶ, Φρειδερῖκος ὁ Ὡραῖος καὶ ὁ Λεοπόλδος, καὶ ἡ Λυκιβουργικὴ, τὴν ὁποίαν διεύθυνεν ὁ τῆς Βοημίας βασιλεὺς Ἰωάννης, ἀντεφέροντο πρὸς ἀλλήλας διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ θρόνου. Ὁ Λυκιβουργικὸς Ἰωάννης ἔβαλεν ὅλας του τὰς δυνάμεις νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Αὐστριακὸν Φρειδερῖκον ἀπὸ τὸ στέμμα, καὶ ἐκ τῶν δύω μερῶν ἐζητοῦντο αἱ ψῆφοι τῶν Ἐκλεκτόρων. Ἐπειδὴ δὲ τότε δὲν ἦτο ἀκόμη στερεῶς διωρισμένον ποῖος ἐκ παντὸς ἐκλεκτορικοῦ οἴκου ἔπρεπε νὰ μεταχειρίζεται τὸ τῆς ἐκλογῆς δίκαιον· — διὰ τοῦτο εἰς τὴν Σαξονίαν ἤθελαν τὸ δίκαιον τοῦτο ἐνταυτῷ ὁ Λαουεμβουργικὸς καὶ ὁ Βιτεμβεργικὸς οἶκος, καὶ ὁ ἐκδιωχθεὶς δὲ βασιλεὺς τῆς Βοημίας, ὁ Δοὺξ Καρινθίας, ἤθελε νὰ δώσῃ ψῆφον ἐκ μέρους τῆς Βοημίας — ἐκ τούτου ἠνοίχθη μέγα πεδίον ῥαδιουργιῶν καὶ ταραχῶν καὶ εἰς τὰς δύω φατρίας.

Οἱ Λυκιβούργιοι ἐφαίνοντο ὅτι εἶχαν τὸ πλεῖ-

στον ὄφελος εἰς τὰς προσπαθήσεις των. Παρεκτὸς
τῆς ψήφου τοῦ Ἰωάννου, εἶχαν καὶ τὰς τῆς Μογον-
τίας καὶ Τριβέρεως, τοῦ Βρανδεβούργου, καὶ τὴν ἀμ-
φίβολον τοῦ Δουκὸς τοῦ Λαουεμβούργου. Ἀμφέ-
βαλλαν ὅμως τίνα ἔπρεπε νὰ βάλωσιν εἰς τὸν θρό-
νον. Ὁ Ἰωάννης αὐτὸς, Ἀλβρέχτος Κοθήνιος, καὶ
Ἑρρῖκος Λανδεσβέργιος, τοὺς ὁποίους ἐστοχάσθησαν
κατὰ πρῶτον, δὲν ἠθέλησαν ἢ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ
λάβωσι τὸ στέμμα. Τελευταῖον ἐδιαλέχθη Λοδο-
βῖκος ὁ Βαυαρός. Μὲ ὅλον ὅτι δὲν ἰσοῦτο κατὰ τὴν
δύναμιν μὲ τὸν Αὐστριακὸν οἶκον *), δὲν τοῦ ἔλει-
πον ὅμως προσωπικαὶ ἀρεταὶ, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέ-
δειχναν τοῦ στέμματος ἄξιον. Ταχὺς, εὐκίνητος,
καὶ ἐπιχειρηματίας ὢν ἠδύνατο νὰ ἐμβῇ εἰς τὸν ἀγῶνα
τοῦτον, μ' ὅλον ὅτι εἶχε δώσειν ἀρχήτερα τὸν λό-
γον του εἰς Φρειδερῖκον τὸν Ὡραῖον, πολλὰ σιμοτι-
νὸν συγγενῆ του. Μὲ τὸ ἱλαρὸν, εὐφρόσυνον καὶ
ἀξιέραστον πρόσωπόν του ἐφιλιόνετο καθένα· μὲ
τὴν πολεμικὴν ἀνδρίαν του, τὴν ὁποίαν εἶχε δείξειν
ἀρχήτερα κατὰ τῶν Αὐστριακῶν ἡγεμόνων εἰς τὴν
μάχην τοῦ Γαμελσδορφίου (1313) **), ἠδύνατο νὰ
νικήσῃ ἀντιπάλους.

Ὅτι δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην ἀρετὴν ἔμελλε
νὰ χρειασθῇ, ἦτο ἤδη φανερώτατον· διότι ἡ Αὐ-
στριακὴ φατρία δὲν ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ἐνῷ ὁ Λοδο-
βῖκος ἐξελέγετο βασιλεὺς τῆς Γερμανίας εἰς τὸ Φραγ-
κοφόρτιον ἀπὸ τοὺς Λυκιβουργικοὺς (20. Ὀκτωβ.

*) Ὁ Βαυαρικὸς οἶκος δὲν ἐδιαιρέθη μόνον εἰς ἄνω Βαυαρίαν καὶ κάτω, ἀλλ' ἡ ἄνω, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν ὁ Λοδοβῖκας, ὑποδιαιρέθη, καὶ αὐτὸς εἶχε μόνον ἓν μέρος, ὁ δὲ ἀδελφός του Ῥοδόλφος εἶχε τὸ ἄλλο καὶ τὸ Παλατινάτον.

**) Εἰς τὸν Λοδοβῖκον καὶ τὰς πόλεις Στραυβίγκην καὶ Λανδσούτην ἐδόθη ἡ ἐπιτροπία τῶν νέων Δουκῶν τῆς κάτω Βαυαρίας. Οἱ εὐγενεῖς τῆς κάτω Βαυαρίας πειραχθέντες ἤθελαν μὲ βοήθειαν τῶν Αὐστριακῶν ἡγεμόνων νὰ μεταβάλουν τὴν διαταγήν. Ἐντεῦθεν ὁ μεταξὺ Λοδοβίκου καὶ Αὐστρίας πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ὅμως ἠκολούθησε τότε φιλίωσις.

1314), μίαν ἡμέραν ἀρχήτερα ἀνηγόρευσαν βασιλέα ἄλλον, τὸν Φρειδερῖκον τὸν Ὡραῖον, εἰς τὸ αὐτὸ Φραγκοφόρτιον ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας, ὁ τοῦ Παλατινάτου κόμης Ῥοδόλφος (ὅστις ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Λοδοβίκου), οἱ Δοῦκες Βιτεμβέργης καὶ Καρινθίας κτλ. Ὅλη ἡ Γερμανία ἐμερίσθη εἰς τοὺς δύω ἐγγόνους Ῥοδόλφου τοῦ Ἀβεσβουργίου (ὁ Λοδοβῖκος ἦτο ἐκ τῆς μητρός του Ματθίλδας). Ἦτο αἴσιος οἰωνὸς διὰ τὸν Λοδοβῖκον, ὅτι αἱ δύω πόλεις Φραγκοφόρτιον, ὅπου ἐτελείωσεν ἡ ἐκλογή του, καὶ Ἀκυΐσγρανον ὅπου ἐτελέσθη ἡ στέψις του, ἤνοιξαν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας ἔστεψε τὸν βασιλέα του εἰς τὴν Βόνναν *). Καὶ αἱ περισσότεραι δὲ καὶ ἀξιολογώτεραι πόλεις τοῦ Ῥήνου εἶχαν τὸ μέρος τοῦ Λοδοβίκου. Καὶ αἱ Ἐλβετικαὶ δὲ τοῦ Δάσους πόλεις ὡς ἐναντίον τῆς Αὐστρίας τὸν ἐγνώρισαν, καὶ θέλομεν ἰδεῖν παρακάτω πόσον εὐτυχῶς ἀπησχόλησαν τὰ Αὐστριακὰ ὅπλα καὶ ἤμβλυναν τὴν ὀξύτητά των. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς τῆς ἄνω χώρας καὶ ὁ Κόμης τῆς Βυρτεμβέργης Ἐβεράρδος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον Ἐρρίκου τοῦ Ζ΄, ἀπέκτησε πάραυτα ὅσα τοῦ ἐστέρησεν ἐκεῖνος, εἶχαν τὸ μέρος τῆς Αὐστρίας. Ἐν γένει δὲ ἡ νοτιοδυτικὴ Γερμανία κατεστάθη τὸ θέατρον τῶν ἐμφυλίων τούτων πολέμων.

Ὀκτὼ ἔτη ἐπολέμουν χωρὶς νὰ πράξουν ἄλλο παρὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς χώρας. Τελευταῖον τὸ 1322 ἔτος ἐκρίθη ἡ ἔρις. Διότι οἱ δύω Αὐστριακοὶ ἀδελφοὶ ἀπεφάσισαν ὁ μὲν Λεοπόλδος ἐκ Σουηβίας, ὁ δὲ Φρειδερῖκος ἐξ Αὐστρίας νὰ εἰσβάλωσιν μὲ ὅλην τὴν δύναμίν των εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ νὰ ἀφανίσωσι τὸν ἐχθρόν των. Ὁ Φρειδερῖκος ὑπῆγε πρῶτος, ἐπειδὴ

*) Ὁ μὲν (εἶπεν Ἀλβρέχτος ὁ ἐξ Ἀργεντοράτου) ἐστέφθη ὄχι ἀπὸ πρέπον πρόσωπον, ὁ δὲ Φρειδερῖκος ὄχι εἰς τὸν πρέποντα τόπον.

ὁ Λεοπόλδος ἐβράδυνεν ὀλίγον. Μὲ τόλμην καὶ ἱπποτικὸν φρόνημα ἠθέλησεν, ὅταν ἐπλησίαζεν ὁ Λοδοβῖκος, χωρὶς νὰ προσμείνῃ τὸν ἀδελφόν του, νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν ἀγῶνα, καὶ διέταξεν εἰς μάχην τὸ στράτευμά του πλησίον Μυλδορπίου κατὰ τὴν 28. Σεπτεμβρίου 1322, ἀφοῦ ἐστολίσθη αὐτοκρατορικῶς μὲ πολυτέλειαν· ὁ δὲ Λοδοβῖκος, ἀφανὴς ἐκεῖ ὢν καὶ μεταμορφωμένος ἔδωκε τὴν κυβέρνησιν τοῦ ὅλου εἰς ἐμπειροπόλεμον τινὰ Νοριμβέργιον Σειφρῖδον *) Σβεπερμάννον, μικρὸν καὶ τολμηρὸν ἄνδρα. Εἰς τὴν ἀνδρίαν τούτου τοῦ ἥρωος καὶ εἰς τὰς ἐπιτηδείους διαταγάς του (ἐκ τῶν ὁποίων μία ἦτο νὰ ἐφορμήσῃ ὄπισθεν τῶν Αὐστριακῶν ὁ κόμης τῆς Νοριμβέργης μὲ τὸ στράτευμά του ἐνῷ ἐγίνετο ἡ μάχη) ἐχρεώστει ὁ Λοδοβῖκος τὴν λαμπρὰν νίκην του **). Ὁ Φρειδερῖκος καὶ ὁ ἀδελφός του Ἐρρῖκος καὶ χίλιοι τετρακόσιοι Αὐστριακοὶ εὐγενεῖς ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι.

Ὁ Λοδοβῖκος ἔστειλε τὸν νικημένον ἀντίπαλόν του εἰς τὸ ὀχυρὸν φρούριον Τραουσνίσσαν, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐκάθητο ἀσφαλῶς εἰς τὸν θρόνον. Ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐνικήθη ὁ ἐναντιοβασιλεύς, ἡ φατρία του ὅμως ἦτο ἀκόμη ἀνίκητος. Λεοπόλδος, ἡ κυρίως ψυχὴ τῆς φατρίας, ἐνήργει κεντρισμένος τώρα καὶ παρωργισμένος περισσότερον ἀπὸ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ του δυστυχίαν, τῆς ὁποίας αἴτιος ὑπῆρχεν αὐτός. Νέαι περιπλοκαὶ ὕψωσαν τὰς ἐλπίδας του. Ὁ Λοδοβῖκος αὐτὸς μετὰ τὴν νίκην του ἔβαλε τὸ θεμέλιον τῆς

*) Ἀλβρέχτος ὁ ἐξ Ἀργεντοράτου λέγει, ὅτι ὁ Λοδοβῖκος ἐπίστευεν ἀδιστάκτος, ὅτι ὤμοσαν κατ' αὐτοῦ θάνατον· ὁ Λεοπόλδος καὶ αὐτὸς ἐθαύμαζεν, ὅτι ὁ ἀδελφός του ζῇ, καὶ ὅτι εὐχαριστοῦνται εἰς μόνην τὴν αἰχμαλωσίαν του.

**) Ὅταν μετὰ τὴν μάχην δὲν εὑρέθη εἰς ὅλην τὴν ἐρημωμένην χώραν ἄλλο φαγητὸν εἰμὴ αὐγά, τὰ ὁποῖα ἐπροσφέρθησαν εἰς τοὺς ἡγεμόνας, ὁ Λοδοβῖκος τὰ ἐμοίρασε λέγων: „Εἰς καθένα ἓν αὐγόν, εἰς δὲ τὸν ἀγαθὸν Σβεπερμάννον δύω."

διχονοίας μὲ τὸν ἡγεμόνα, ὅς τις ἕως τώρα τὸν εἶχεν ὑπουργήσειν μὲ θερμότατον ζῆλον, μὲ τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας, ἐνῷ τὴν χηρεύσασαν Μαρκίαν, Βρανδεβοῦργον, διὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἀνδρικοῦ τῶν Ἀσκανίων γένους, μετὰ τὴν ἐν Μυλδορπίῳ νίκην τὴν ἐδήμευσε καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς τὸν υἱόν του Λοδοβῖκον *)', ἀφοῦ τὴν ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἰωάννην. Ἡ διχόνοια αὕτη συνήργησε πιθανῶς εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Λεοπόλδος διὰ μεσιτείας τοῦ Οὐγγαρικοῦ βασιλέως νὰ φιλιώσῃ τὸν Ἰωάννην μὲ τὸν Αὐστριακὸν οἶκον.

Ἀκόμη ὅμως ἐπισημοτέρα εἶναι ἡ ἕνωσις, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Λεοπόλδος μὲ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ μὲ τὸν Πάπαν, οἵτινες, ἀφοῦ μετετέθη ἡ παπικὴ καθέδρα εἰς τὴν Αὐενιῶνα, ἠνώθησαν καὶ οἱ δύω διὰ νὰ ἀφανίσουν τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἰωάννης ὁ ΚΒ', ὅς τις ἐκάθητο ἐπὶ τῆς Παπικῆς καθέδρας ἀπὸ τοῦ **1316** ἔτους, ἐμεταχειρίσθη ἤδη τὴν διπλῆν ἐκλογὴν τῶν Γερμανῶν εἰς τὸ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ Γερμανικὴν δύναμιν καὶ ὥρμησε τώρα κατὰ τοῦ Λοδοβίκου, ὅταν αὐτὸς μετὰ τὴν νίκην του ἀνεμίχθη προφανῶς εἰς τὰ Ἰταλικὰ πράγματα, καὶ ἀνέλαβε τὸν ἐν Μεδιολάνῳ Βισκόντιον **). Τὸν ἐπρόσταξε νὰ παραιτηθῇ τὴν παράνο-

*) Ὁ ἰσχυρὸς καὶ δραστήριος Μαρκέσιος Βαλδήμαρος, ὅς τις εἶχε πλατύνειν δι' εὐτυχῶν ἀγώνων τὴν Βρανδεβουργικὴν ἐπικράτειαν, καὶ τὴν εἶχεν ὑψώσειν εἰς μεγάλην δόξαν, ἀπέθανε 1319, καὶ κατὰ τὸ ἐφεξῆς ἔτος καὶ ὁ μόνος του κληρονόμος, Ἐρρῖκος ὁ νεώτερος, ὁ τελευταῖος κλάδος τοῦ περιφήμου Ἀσκανικοῦ οἴκου. Ἐκ τούτου ἔπεσεν ἡ Μαρκία εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν ἀπ' ἀναρχίαν καὶ ἀταξίαν. Ὁ Ἐκλέκτωρ τῆς Σαξονίας, οἱ Δοῦκες τῆς Πομμερανίας, οἱ αὐθεῦται τοῦ Μεκελβούργου, Ἡγεμών τις τῆς Σιλησίας, καὶ ὁ τῆς Βοημίας Ἰωάννης ἐμάχοντο κατ' ἀλλήλων καὶ κατὰ τοῦ ἐντεθέντος περὶ τῆς κυριότητος. Ὁ Ἰωάννης εἶχε κυριεύσειν τὴν ἄνω Λυσατίαν, ἥτις ἀνῆκε τότε εἰς τὴν Μαρκίαν. Διὰ τοῦτο ὁ νέος Βαυαρικὸς ἐξουσιαστὴς ἐκοπίασε πολὺ νὰ κυρώσῃ τὸ δίκαιόν του.

**) Ὁ Ματθαῖος Βισκόντιος ἀπέθανεν ἤδη τὸ 1322 ἔτος πλέον παρὰ ἐννενηκοντούτης τὴν ἡλικίαν. Πολλαὶ πόλεις ἀπεστάτησαν, καὶ εἰς τὸ Μεδιόλανον αὐτὸ ἐξυψώθη στάσις κατὰ τῶν υἱῶν του.

μον βασιλείαν του ἕως οὗ νὰ γείνῃ σκέψις ἄλλη, καὶ τὴν προσταγὴν ταύτην ἐπροσκόλλησεν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Αὐενιῶνος. Ὅταν δὲ ὁ Λοδοβῖκος ἐδιεμαρτυρήθη, καὶ ἐζήτησε γενικὴν σύνοδον, ὁ Πάπας ἐξέδωκε τὸν κατ' αὐτοῦ ἀφορισμόν. Ἡ Γαλλία τὸν ἠρέθιζεν εἰς τὰ ἀναίσχυντα ταῦτα μέσα, καὶ ὁ Λεοπόλδος, ὅς τις εὗρε καιρὸν νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμίν του, τὸν ἐσυνήργει μὲ πάντα τρόπον.

Μὲ ἠνωμένας λοιπὸν δυνάμεις εἰργάζοντο καὶ οἱ τρεῖς *) διὰ νὰ κρημνίσουν τὸν Λοδοβῖκον. Ὁ Πάπας ἐκατάπεισε τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας Βλαδίσλαον Λοκείτεκον συμφώνως μὲ τοὺς εἰδωλολάτρας Λιθουανοὺς νὰ κάμουν εἰς τὸ Βρανδεβοῦργον εἰσβολὴν, ἥτις καὶ ἔγεινε τὸ **1325** ἔτος μὲ τρομερὰς λεηλασίας. Ὁ Λεοπόλδος ἠρήμονεν ἀπαύστως τὴν Βαυαρίαν καὶ Σουηβίαν, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐτέκταινε τόσον ἐπιτηδείως τὸν ἐκθρονισμὸν τοῦ Λοδοβίκου, ὥστε ὁ Λεοπόλδος μετὰ τῶν φίλων του ἐκρότησε συμβούλιον εἰς Ῥένσαν διὰ νὰ καθίσῃ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀπεδίωξεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μογοντίας εἰς τὸ αὐτὸ συμβούλιον. Ἀπὸ τὰ ὅπλα τοῦ Λεοπόλδου ἐφυλάττετο ὅσον ἠδύνατο ὁ Λοδοβῖκος, καὶ ἔβαλε τοὺς γραμματισμένους Μινορίτας **), οἵτινες ἐπολέμουν σφοδρότατα τὸν Πάπαν εἰς τὸ περὶ πτωχείας τοῦ Χριστοῦ ζήτημα, νὰ ἀναιρέσουν τῆς Ἐκκλησίας τὰ κατὰ τῶν θρόνων ψευδοδίκαιά της καὶ νὰ ἀποδείξουν τὴν προσωπικὴν ἀναξιότητα τοῦ Ἰωάννου. Οὐδὲ ὁ ἀφορισμὸς δὲν ἔκα-

*) **Conglutinatis autem Papa, Franco, Lupoldo,** λέγει Ἀλβρέχτος ἐξ Ἀργεντοράτου.

**) Οἱ Μινορῖται, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἀνεθεματίσθη ἀπὸ τὸν Πάπαν, ἐδόξαζαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε παντελῶς κτήματα. Οἱ ἐναντίοι των ἤθελαν, ὅτι εἶχε τοὐλάχιστον ὅσα τοῦ ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς μεταχείρισιν τῶν πραγμάτων. Ἐζωγράφουν τὸν Σωτῆρα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἢ εἰς ἄλλας θέσεις μὲ σακούλια ἀργυρίου κτλ.

μεν ἐνέργειεν μεγάλην εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ μόνον ἱερωμένοι τινὲς ἠκολούθουν τὴν θέλησιν τοῦ Πάπα.

Διὰ νὰ σηκώση δὲ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του τὴν μεγίστην πρόφασιν, ἐφιλιώθη καὶ μὲ τὸν φυλακωμένον ἀντίπαλόν του. Ὕπηγεν αὐτός του εἰς Τραουσνίσσαν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν λυπηρὰν ἐρημίαν ἔζησε τρία ἔτη ἤδη ἐλεεινῶς ὁ Φρειδερῖκος *). Ὁ δυστυχὴς οὗτος ἡγεμὼν ἔλαβε τώρα τὴν ἐλευθερίαν του μὲ συμφωνίαν, ὅτι παραιτεῖται ἀπὸ τὸ βασίλειον, καὶ ἑνόνεται μετὰ τοῦ Λοδοβίκου ἐναντίον τοῦ Πάπα· ἀλλ᾽ ἐὰν δὲν δυνηθῆ νὰ πληρώση τὰς συνθήκας ταύτας, νὰ ἐπιστρέψη πάλιν εἰς τὴν φυλακήν του. Καὶ οἱ δύω πρὸς βεβαίωσιν τῆς συνθήκης ταύτης ἐκοινώνησαν ἀπὸ τὸν μυστικὸν δεῖπνον (1325).

Ἀλλ᾽ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Φρειδερίκου Λεόπολδος καὶ ὁ Πάπας καὶ ἡ Γαλλία ἐσηκώθησαν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις ἐναντίον ταύτης τῆς διαλλαγῆς, καὶ ὁ Φρειδερῖκος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώση τὴν συνθήκην του. Μὲ ὅλα ταῦτα, βλέπομεν τοὺς δύω βασιλεῖς εὐθὺς μετὰ τοῦτο ὅτι ἔζων φιλικώτατα εἰς Μυνιχίαν, καὶ καθὼς ὅταν ἦσαν παιδία, ἔτρωγαν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ ἐκοιμῶντο εἰς τὴν αὐτὴν κλίνην. Καὶ ὄχι μόνον ἀλλὰ τὴν 5 Σεπτεμ. 1325 ἔκαμαν εἰς τὴν Μυνιχίαν συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἐμοιράζοντο τακτικῶς τὴν βασιλείαν πρὸς ἀλλήλους **). Οἱ Ἐκλέκτορες ὅμως δὲν ἔδωκαν τὴν

*) Ἀλβρέχτος ὁ Ἀργεντοράτιος διηγεῖται, ὅτι ὁ Λεοπόλδος ἐδοκίμασε νὰ ἐλευθερώση τὸν ἀδελφόν του μὲ ἐξορκισμὸν τοῦ διαβόλου. Ὁ κακὸς δαίμων ἐφάνη εἰς τὴν φυλακὴν μὲ σχῆμα μαθητοῦ. Ἀλλ᾽ ὁ Φρειδερῖκος ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ τὸν ἀπεδίωξεν ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ.

**) Κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην ἐπροσποιήθη ὁ Φρειδερῖκος, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώση τὴν συνθεσίαν τῆς Τραουσνίτσης, καὶ ὁ Λοδοβῖκος τὸν ἠλέησε τόσον, ὥστε τὸν ἐμεταχειρίζετο μὲ τὴν περιγραφεῖσαν ἐμπιστωσύνην, καὶ προσέτι ἀπεφάσισε νὰ μοιράση μὲ αὐτὸν τὸ βασίλειον. Ὁ Μένσελος ὅμως (ἱστορ. Γερμ. Τόμ. Ζ,

γνώμην των εἰς ταύτην τὴν συμφωνίαν, καὶ ὁ Δοὺξ Λεοπόλδος, τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ οἰκειωθῆ δι᾽ αὐτῆς ὁ Λοδοβῖκος, ἀπέθανεν εἰς Ἀργεντόρατον τὴν 20 Φεβρ. 1325 καταξηρανθεὶς ἀπὸ τὴν ἐμπαθῆ σφοδρότητα, τῆς ὁποίας ἦτο πλήρης ἡ ζωή του.

---

24. Λοδοβίκου ἐκστρατεία εἰς τὴν Ῥώμην.

(1327 — 1329.)

Ὁ ἀπροσδόκητος οὗτος θάνατος ἔφερεν εἰς τὸν Λοδοβῖκον παντελῆ λήθην τῆς πρὸς τὸν Φρειδερῖκον ὑποσχέσεώς του, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν Γερμανίαν ἠλευθερώθη ἀπὸ τὸν ἐπικινδυνότατον ἀντίπαλόν του, ἀπεφάσισε τώρα νὰ καταστείλη καὶ τὸν ἄλλον ἀντίπαλόν του, τὸν Πάπαν, ἐκστρατεύων εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου τὸν ἐπρόσμεναν οἱ Γιβελλῖνοι. Διότι τοὺς ἐπολέμει ὀχληρῶς, ἐὰν καὶ χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὁ τῆς Νεαπόλεως βασιλεὺς Ῥόβερτος, ἀρχηγὸς τῶν Γουελφίων μὲ βοήθειαν τοῦ Πάπα. Ἡ στενοχωρημένη κατάστασις τῶν Φλωρεντινῶν, τῶν ὁποίων τὰ στρατεύματα ἦσαν νικημένα ἀπὸ τὸν ἀνδρεῖον καὶ πανοῦργον Καστρούκιον *), ὠφέλησε τὸν Ῥόβερτον διὰ νὰ κτυπῆ πλησιέστερα τοὺς Γιβελλίνους διὰ τοῦ υἱοῦ του, Καρόλου Δουκὸς τῆς Καλαβρίας, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν ἐμπιστεύσειν οἱ Φλωρεντινοὶ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἐλευθερίαν των. Ὅταν κατὰ τὸν Μάϊον 1327 ἐφάνη ὁ Λοδοβῖκος εἰς τὴν

σελ. 117) ἔδειξεν ὅτι ὁ Φρειδερῖκος δὲν ὑπῆγεν αἰχμάλωτος, ἀλλ᾽ ἐλεύθερος εἰς τὴν Μυνιχίαν, καὶ ὅτι ὁ Λοδοβῖκος στενοχωρούμενος ἔστερξε τὴν συνθεσίαν τῆς Μυνιχίας.

*) Ὁ Καστρούκιος ἐθριάμβευσε διὰ τὴν νίκην εἰς τὴν Λούκαν, ὅπου παρεστάθη ἡ λαφυραγωθεῖσα ἅμαξα τῶν Φλωρεντινῶν, ὄπισθεν τῆς ὁποίας ὥδευεν ὁ ἐχθρικὸς ἡγεμὼν ἔμπροσθεν τῶν λοιπῶν αἰχμαλώτων, βαστάζοντες ὅλοι ἀναμμένας δᾷδας εἰς τὰς χεῖρας.

Ἰταλίαν, τὸν ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς οἱ Γιβελλῖνοι καὶ τὸν ἐβοήθησαν μὲ ἀργύριον καὶ στρατιώτας, τῶν ὁποίων εἶχε χρείαν. Εἰς Μεδιόλανον ἐδέχθη τὸ σιδηροῦν στέμμα, ἐπείραξεν ὅμως ἐδῶ τὴν Γιβελλινὴν φατρίαν μὲ τὴν σκληρὰν μεταχείρισιν τῶν Βισκοντίων, τοὺς ὁποίους παροργισθεὶς ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειάν των τοὺς ἐκατηγόρησεν ὡς ἔχοντας τὴν μερίδα τοῦ Πάπα.

Ἐπροσπάθησε δὲ πολὺ νὰ οἰκειωθῇ τὸν ἰσχυρὸν Καστρούκιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὸν ζῆλον ἤλπιζεν ὅλην τὴν εὐτυχίαν τῆς ἐκστρατείας του. Διὰ τοῦτο τοῦ ἔδωκε τὴν Δουκικὴν ἀξίαν λαβὼν 50,000 χρυσᾶ ἐνῷ ἀπὸ τὰς πόλεις Λούκαν, Πιστορίαν καὶ Βολατέραν ἔκαμε Δουκάτον, καὶ μὲ τοῦτο ἐτρόμαξε τὴν Πίσαν *), ἥτις ἐφοβεῖτο περὶ τῆς ἐλευθερίας της ἀπὸ τοιοῦτον γείτονα, καὶ ταύτην τὴν φορὰν κατὰ πρῶτον ἀναγκασθεῖσα μὲ βίαν ἤνοιξε τὰς πύλας εἰς τὸν Γερμανικὸν βασιλέα. Ὁ Καστρούκιος ἀντὶ τούτου ἐσυνώδευσε τὸν Λοδοβῖκον μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του εἰς τὴν Ῥώμην, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐπρόσμεναν μὲ ἐπιθυμίαν τὸν τῆς Γερμανίας βασιλέα. Παροργισμένοι οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τῶν Παπῶν, οἱ ὁποῖοι διατρίβοντες εἰς τὴν Αὐενιῶνα δὲν ἄφιναν τὸν ποταμὸν τῶν πλούτων νὰ ἐκβάλλῃ ὡς ἄλλοτε εἰς τὸν Τίβεριν, ἐπαρακάλεσαν συχνάκις τὸν Ἰωάννην νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, καὶ μὴ εἰσακουσθέντες ἀπεδίωξαν ἀπὸ τὴν πόλιν τοὺς Παπόφρονας καὶ Νεαπολεόφρονας, ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι μὲ ὁδηγίαν τοῦ Σκιάῤῥα Κολώνα, καὶ ἐπροστάτευσαν τὴν ἐλευθερίαν των ἐναντίον Ῥοβέρτου τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Ἐδέχθησαν τὸν Λοδοβῖκον μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, καὶ ὅταν οὗτος εἰς δημόσιον τινὰ λόγον ἐπὶ τοῦ Καπιτω-

*) Οἱ Πισαῖοι, οἵτινες κατ' ὀλίγον ἐχρεώστουν νὰ χάσουν τὰ παλαιά των μακρυνὰ ἐμπόρια, ἐμάχοντο τώρα μὲ τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας περὶ τῆς Σαρδοῦς (ἀνωτ. σελ. 280).

λίου ἐκολάκευσεν ὅλας τὰς ὑπερηφάνους ἀναμνήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, τὸν εὐφήμησαν ὅλοι μὲ ἀλαλαγμούς. Ἡ αὐτοκρατορικὴ στέψις ἔγεινε τὴν 17 Ἰανν. 1328 ἀπὸ δύω ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν Σκιέῤῥαν Κολώναν μὲ ὅλας τὰς λαμπρὰς τελετὰς, καὶ ὁ Καστρούκιος ἐκράτησεν ἐπὶ τῆς χρίσεως τὸ στέμμα ὡς ἐπίτηδες ἐκλελεγμένος Σημαιοφόρος τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ ἔδωκε μετὰ τοῦτο τὸ ξίφος.

Ὅλα ταῦτα ἔγειναν πρὸς πεῖσμα τοῦ Πάπα καὶ μὲ πολλὰς αὐτοῦ ἀντιλογίας. Τὰ μετὰ ταῦτα πρακτικὰ τοῦ Λοδοβίκου ἀπέβλεψαν αὐτὸν τὸν ΚΒ' Ἰωάννην. Ἐσυνάχθη ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ μὲ λαμπρὰν πομπὴν ἀναβὰς ἐπὶ βήματος παρέστησεν εἰς αὐτὸν ἕνα ἐνάρετον καὶ γραμματισμένον Μινορίτην μοναχὸν, Πέτρον ἐκ Κορβάρας, καὶ τὸν ἐσύστησε νέον Πάπαν ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε αἱρετικοῦ Ἰωάννου τοῦ ΚΒ'. Μὲ γενικὴν ὁμοφωνίαν ἐπάπευσεν ὁ Νικόλαος Ε' (διότι τοῦτο τὸ ὄνομα ἐδέχθη ὁ Μινορίτης μαζὴ μὲ τὴν ἀξίαν του) καὶ διὰ τῆς εὐλογίας του ἔδωκεν εἰς τὴν στέψιν τοῦ Λοδοβίκου ὅ,τι ἐφαίνετο ἐλλεῖπον.

Τίποτε δὲν ἔμενε τώρα εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἄλλο εἰμὴ νὰ κτυπήσῃ τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως διὰ νὰ τελειώσῃ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ θρίαμβόν του. Ἀλλ' εἰς τὸ ὕφος τοῦτο δὲν τὸν ἐσυγχώρησεν ἡ τύχη νὰ ἀνέλθῃ. Πρῶτον τὸν ἄφησεν ὁ Καστρούκιος, διὰ νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν Πιστορίαν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του ἥρπασεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἐναντία φατρία, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα θερμὴ φιλία του ἐχλιάνθη.

Τοιαύτη μεταμόρφωσις συνέβη καὶ εἰς τὰ φρονήματα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ. Ἡ παλαιὰ τῶν Ἰταλῶν ἀποστροφὴ κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἀναχαιτισθεῖσα μόνον μίαν στιγμὴν ἀπὸ τὴν ἐμπαθῆ μέθην, ἐξυπνίσθη μὲ ὅλην τὴν δύναμίν της, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ χρη-

μάτων ἐνδεὴς αὐτοκράτωρ ἐζήτησε 30,000 φλωρία ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἦσαν συνειθισμένοι μόνον νὰ λαμβάνωσιν. Ἡ δυσαρέστησις λοιπὸν ἐγίνετο πάντοτε μεγαλητέρα, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ παραιτήσας τοὺς κατὰ τῆς Νεαπόλεως σκοπούς του ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Πάπα του ἀπὸ τὴν Ῥώμην, ὑβριζόμενοι καὶ οἱ δύω ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

Ὅταν ἔφθασεν ὁ Λοδοβῖκος εἰς τὴν Τοσκάναν, ὅπου ἤλπιζε νὰ ἐξαναοικειωθῇ τὸν Καστρούκιον καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν Φλωρεντίαν, τὸ κέντρον πάσης ἐχθρικῆς ἀντιστάσεως, εὗρηκε τὸν ἥρωα τοῦτον ἀποθαμμένον καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου του συγκεχυμένα τὰ πάντα. Ἡ δύναμις τοῦ αὐτοκράτορος ἐθραύσθη. Ἡ Φλωρεντία ἐπεχαιρεκάκει καθὼς ἡ Νεάπολις, καὶ ὁ θριαμβεύων Ἰωάννης ΚΒ' κατέτρεχε μὲ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ ἀφορισμοῦ του τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις μετέβη εἰς τὴν Λομβαρδίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εὗρηκεν ὀλίγην ἀγάπην, καὶ ὁ Ἄζων Βισκόντιος ὑπ' αὐτοῦ διορισθεὶς ἀπὸ πολλῆς εἰς τὸ Μεδιόλανον τὸν ἐκαταφρόνησε τόσον, ὥστε τοῦ ἔκλεισε καὶ τὰς πύλας.

Μετὰ μικρὰν διατριβὴν ἀνεχώρησεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἀπὸ τὴν Λομβαρδίαν, καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν Γερμανίαν εἰς καιρὸν, ὅταν ἀπέθανεν ὁ πρότερός του ἀντίπαλος Φρειδερῖκος (1330). Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνίκησεν ἐντελῶς Ἰωάννης ὁ ΚΒ'. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐζήτουν πάλιν νὰ ἀποκτήσωσι τὴν εὔνοιάν του· ἡ Πίσα τοῦ παρέδωκε τὸν εἰς αὐτὴν ὑπὸ Λοδοβίκου ἀφεθέντα ἀντίπαπαν· ὁ Ἄζων Βισκόντιος ἐγνώρισε τὴν κυριαρχίαν καὶ ἐζήτησε τὴν προστασίαν τῆς ἐκκλησίας, ὁ παπικὸς τοποτηρητὴς ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις ὡς μέρη ὁλοκληρωτικὰ τῆς ἐκκλησίας. Τελευταῖον ὁ ἰσχυρότατος Γεβελλῖνος Κὰν Δελλασκάλας, ὅστις μὲ τὴν φαρέτραν καὶ τὰ βέλη του εἰς τοὺς ὤμους, καθὼς ἐσυνείθιζε νὰ ἔρχεται, ἐφαίνετο πάντοτε εἰς μὲν τοὺς

ἐχθρούς του ὡς Ἑκηβόλος Ἀπόλλων, τοὺς δὲ σοφοὺς καὶ γραμματισμένους, ἐφιλοξένει μὲ ἡγεμονικὴν γενναιότητα, ἐπροστάτευε, καὶ ἐτίμα καὶ ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς Ἀπόλλων Μουσηγέτης, ἀπέθανε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, πλήρης χαρᾶς, καθὼς λέγουσι, διὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Ταρβεσίου, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τῆς Ταρβισανικῆς Μαρκίας.

25. Ἀκολουθία τῆς βασιλείας τοῦ Λοδοβίκου.

(1330 — 1347.)

Τὸ πρῶτον χαροποιὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκατώρθωσεν ὁ Λοδοβῖκος ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γερμανίαν, ἦτο ἡ τελεία φιλίωσις μὲ τὸν Αὐστριακὸν οἶκον καὶ μὲ τὸν τούτου τότε ἀρχηγὸν Ἀλβρέχτον τὸν Σοφὸν (1330). Ὁ Λοδοβῖκος λοιπὸν τώρα ἤθελε βασιλεύειν ἡσύχως, ἐὰν ἠδύνατο νὰ φιλιωθῇ καὶ μὲ τὸν Πάπαν, ἀλλ' ὁ παρωργισμένος Ἰωάννης ἀπέρριψε μὲ νικητοῦ ὑπερηφάνειαν ὅλα τὰ τὴν εἰρήνην ἀποβλέποντα προβλήματα. Ὁ τῆς Βοημίας βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπροσπάθησε μὲν τότε νὰ μεσιτεύσῃ περὶ εἰρήνης, ἀκατάστατος δὲ ὢν καὶ κοῦφος ἐσύγχυσε περισσότερον τὰς σχέσεις μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῶν φρονημάτων του λαμβάνων πάντοτε πρὸς τοῦτο τὴν ὕλην *) ἀπὸ τὴν στενὴν μετὰ τῆς Γαλλίας ἕνωσιν. Εἰς ὅλα τὰ μέρη ἐζήτει νὰ κυρεύσῃ τόπους, ἐδελέασε τοὺς Δοῦκας τῆς Σιλησίας **) καὶ ἔφερεν ὑπὸ τὴν κυριαρχί-

*) Ὁ πρεσβύτατος υἱός του Βεγκέσλαος ἀνετράφη εἰς τὴν Γαλλικὴν αὐλὴν ὅπου μετέβαλε τὸ εἰς τὰς Γαλλικὰς ἀκοὰς παρὰ τραχὺ ὄνομα εἰς Κάρολον. Ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως Φιλίππου ς', καὶ ἡ ἀδελφή του ὑπανδρεύθη τὸν Γαλλικὸν διάδοχον τοῦ θρόνου Ἰωάννην. Ὁ Ἰωάννης αὐτὸς ἐνυμφεύθη δευτέραν γυναῖκα, τὴν θυγατέρα τοῦ Δουκὸς Βορβονίας.

**) Ἡ Σιλησία ἦτο τότε διῃρημένη εἰς 14 πριγκιπάτα.

ἀν του, καὶ ἐπροσπάθει νὰ λάβῃ τὸ στέμμα τῆς Πολονίας. Ἐκαταπράϋνε τὴν ἔχθραν τοῦ παλαιοῦ ἀντιπάλου του Δουκὸς τῆς Καρινθίας, καὶ ἀῤῥαβωνιάσας τὸν υἱόν του Ἰωάννην Ἐῤῥῖκον μὲ τὴν ἐκείνου μονογενῆ θυγατέρα ἤλπιζε νὰ ἑνώσῃ τὰς Καρινθιακὰς χώρας μὲ τὸν οἶκον του. Εὑρισκόμενος δὲ εἰς Τερίολον διὰ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦτον, ἐῤῥίφθη ἐξαφνα εἰς τὰς δίνας τῶν Ἰταλικῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι ἐκ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐκστρατείας ἦσαν εἰς παντοδαπὰς κινήσεις.

Ἡ Βριξία στενοχωρουμένη ἀπὸ τὸν Βισκάντιον καὶ τοὺς διαδόχους τοῦ Κὰν, Μαστῖνον καὶ Ἀλβέρτον Δελλασκάλαν, τὸν ἔκραξεν εἰς βοήθειάν της. Ὑπῆγε καὶ τὴν ἐβοήθησεν. Ἡ πρώτη αὕτη πρᾶξις σύρει ἐπάνω του τὴν προσοχὴν ὅλης τῆς ἄνω καὶ μέσης Ἰταλίας· φαίνεται εἰς ὅλους ὡς ἄγκυρα, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ στερεωθῇ τὸ κατακυματιζόμενον καράβιον τῆς Ἰταλίας. Αἱ περισσότεραι πόλεις, Κρεμώνη, Παυΐα, Βερκέλλαι, Νοβαρία, Ῥήγιον, Μουτίνη κτλ. παραδίδονται εἰς τὴν προστασίαν του. Ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ἀνοίγει πρὸς αὐτὸν τὰς ἀγκάλας της ἡ Λοῦκα, στενοχωρουμένη παντοδαπῶς μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Καστρουκίου, καὶ οἱ Βισκόντιοι αὐτοὶ τὸν γνωρίζουν προστάτην των. Διότι Γουέλφιοι καὶ Γιβελλῖνοι χωρὶς διαφορὰν συγχωνεύονται εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται τὴν ἐπίσης φιλικήν του σχέσιν καὶ μὲ τὸν αὐτοκράτορα καὶ μὲ τὸν Πάπαν ὡς γοητευτικὴν ἐπῳδὴν εἰς ἄλλους καὶ ἄλλους τόπους. Ὡς μάγευμα παρίσταται πανταχοῦ ἡ φαινομένη φοβερὰ δύναμίς του εἰς τοὺς ἐκστατικοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλὰ τώρα παροξύνονται καὶ ὁ Πάπας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ἐξυπνίζουν τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τὸν ὄνειρόν της μὲ τὰς φανερὰς ἀντιλογίας των.

Ὁ Ἰωάννης ἤρχισε νὰ στενοχωρῆται ἐχθρικῶς πανταχόθεν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκατώρθωσεν εἰς τὴν

Γερμανίαν συμμαχίαν τινὰ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμβῆκε
καὶ ἡ Αὐστρία, ἥτις ἐστραβοκύτταζε τὸν Ἰωάννην
διὰ τὰ πράγματα τῆς Καρινθίας καὶ τοῦ Τεριόλου.
Οἱ βασιλεῖς τῆς Πολονίας καὶ Οὑγγαρίας *) ἠρεθίσθη-
σαν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἔβαλεν ὅλους εἰς ἐχ-
θρικὴν κίνησιν Ῥόβερτος ὁ δοῦλος ἐνταὐτῷ καὶ
κύριος τοῦ Πάπα. Ὅλοι ἠπόρησαν, ὅσοι ἐπρόσμεναν
ἰδιοτροπίαν καὶ ἐμπάθειαν ἀπὸ τὰς Ἰταλικὰς πολιτεί-
ας, ὅταν ἴδαν ἡνωμένους τὸν Μαστῖνον Δελλασκάλαν
μετὰ τοῦ Νεαπολίτου βασιλέως, τοὺς Βισκοντίους
τοῦ Μεδιολάνου καὶ τοὺς Γονζάγας τῆς Μαντούας
μὲ τοὺς Φλωρεντινοὺς διὰ νὰ ἀφανίσουν τὸν Ἰωάν-
νην καὶ νὰ πλουτισθῶσιν ἀπὸ τὰ τρίμματα τῆς κυ-
ριαρχίας του.

Ὁ Ἰωάννης εἶχεν ἐμπιστευθῆν τὰ Ἰταλικὰ πράγ-
ματα εἰς τὸν υἱόν του Κάρολον· αὐτὸς ἔσπευσεν εἰς
τὴν Γερμανίαν, διὰ νὰ πληροφορήσῃ τὸν αὐτοκράτο-
ρα, ὅς τις τὸν ἐκατηγόρησεν ἔμπροσθεν συνεδρίου,
ὅτι ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν μόνον πρὸς ὄφελος τῆς
αὐτοκρατορίας, καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν φιλιώσῃ μὲ τὸν
Πάπαν. Ἐκαταπράϋνε τὸν Λοδοβῖκον, καὶ ἀφοῦ διέ-
τριψεν ἱκανὸν χρόνον διὰ νὰ ἀπωθήσῃ ἀπὸ τὸ βασί-
λειόν του τοὺς βασιλεῖς τῆς Πολονίας καὶ Οὑγγαρίας,
ἔσπευσεν εἰς τὴν Γαλλίαν, μὲ τῆς ὁποίας τὸν βασι-
λέα ἦτο ἀκόμη στενὸς φίλος **), ἔπειτα εἰς Αὐενι-
ῶνα πρὸς τὸν Πάπαν, ὅπου δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυ-
νήθη νὰ κατορθώσῃ τίποτε, καὶ τελευταῖον μὲ μι-
σθοφόρους Γάλλους εἰς τὴν Ἰταλίαν, διὰ νὰ σώσῃ
τὴν πανταχοῦ πολεμηθεῖσαν κυριαρχίαν του. Ἐπει-

*) Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὑγγαρίας, τότε ἀκόμη πάντοτε Κάρο-
λος Ῥόβερτος, ἦτο ἀπὸ τὸν Αὐενιωνα-Νεαπολιτικὸν οἶκον (ἀνωτ.
σελ. 191), ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πολονίας Βλαδίσλαος Λοκείτεκος
(ἀποθ. 1333) ἐμίσει τὸν Ἰωάννην ὡς φοβερῶς ἀντιποιούμενον τοῦ
θρόνου.

**) Τότε ἐσυμφωνήθη ὁ γάμος τῆς θυγατρός του Γούτας μὲ
τὸν Γαλλικὸν διάδοχον τοῦ θρόνου Ἰωάννην.

δὴ ὅμως εὗρηκεν ἐντελῆ διάλυσιν τῆς δυνάμεώς του, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας τὰ μετὰ ταῦτα περιστατικὰ θέλομεν διηγηθῆν κατωτέρω, καὶ ὑπῆγε νὰ ζητήσῃ ὕλην τῆς ἀκαταστασίας καὶ πλεονεξίας του εἰς τὴν μεταξὺ Πάπα καὶ αὐτοκράτορος διχόνοιαν.

Τετάρτην φορὰν ἐζήτησεν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν φιλίωσιν τοῦ Πάπα, ἀλλ' εἰς μάτην. Τώρα πάλιν ἐμβῆκεν εἰς τὸ μέσον ὁ Ἰωάννης διὰ νὰ τοὺς εἰρηνεύσῃ. Ἐπαρακίνησε τὸν αὐτοκράτορα, ἐπειδὴ ὁ Πάπας ἐπέμεινε πάντοτε, ὅτι ὁ Λοδοβῖκος ἐχρεώστει πρῶτον νὰ καταθέσῃ τὸ στέμμα, νὰ δεχθῇ τὴν συνθήκην ταύτην. Προφάσει μὲν ἔμελλε νὰ εἶναι τοῦτο μόνον πρὸς τὸ φαινόμενον, πραγματικῶς δὲ ἐζήτει ὁ Πάπας δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὴν Γαλλίαν ὄφελος, τὸ ὁποῖον προεῖδε τελευταῖον ὁ Λοδοβῖκος, καὶ ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν παγίδα. Ἐπειδὴ δὲ Ἰωάννης ὁ ΚΒ' ἀπέθανε μετ' ὀλίγον (1334), ἤλπισε νὰ φιλιωθῇ μὲ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ νέου Πάπα Βενεδίκτου τοῦ ΙΒ', ἀνδρὸς ἐναρέτου καὶ εἰρηνικοῦ, ὅς τις εὐθὺς ἀφοῦ ἐπάπευσεν, ἔδειξεν ἀθυμίαν διὰ τὰς ἰδιωφελεῖς βίας καὶ θελήσεις τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως. Διὰ τοῦτο ὁ Λοδοβῖκος ἤρχισε νὰ συμβιβάζεται μὲ αὐτὸν, καὶ ὁ Πάπας ἦτο ἕτοιμος νὰ φιλιωθῇ, ὅταν οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Νεαπόλεως φοβερίζοντές τον καὶ οἰκειωθέντες τοὺς Καρδιναλίους τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἐβοηθοῦντο δὲ εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Βοημικὸν βασιλέα Ἰωάννην, ὅς τις τώρα ἤλλαξε τὴν διπροσωπίαν του μὲ φανερὰν ἔχθραν, καὶ ὤμοσεν ἢ νὰ κρημνίσῃ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἢ νὰ ἀφανίσῃ τὸν Λοδοβῖκον. Αἰτίαν εἰς τὴν ὀργὴν ταύτην τοῦ Ἰωάννου εἶχε δώσειν ἐξ ἅπαντος ὁ αὐτοκράτωρ, ἐνῷ ἀπεφάσισεν ἀντὶ τοῦ διπροσώπου νὰ ἀποκτήσῃ ἀσφαλῆ καὶ σταθερὸν φίλον. Διότι, ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον

(1335) ἀπέθανεν ὁ Δοὺξ τῆς Καρινθίας, ὁ μὲν Ἰωάννης, ὅς τις τότε ἔκειτο ἄῤῥωστος εἰς Παρισίους, ἤλπιζε νὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμφην του κυριεύοντας τὴν χώραν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ παρέλαβε τὴν Καρινθίαν, καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς τὴν Αὐστρίαν, κρατήσας αὐτὸς μέρος τοῦ Τεριόλου. Παροργισθεὶς διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης ὄχι μόνον ἐνήργησε μετὰ τῶν δύω βασιλέων τὴν ὀργὴν τοῦ Πάπα κατὰ τοῦ Λοδοβίκου, ἀλλ' ἑνωθεὶς μὲ τοὺς βασιλεῖς τῆς Πολονίας καὶ Οὐγγαρίας *) ἤρχισε φανερὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βαυαρίας. Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ πολέμου ἐκατόρθωσε νὰ οἰκειωθῇ τοὺς Αὐστριακοὺς, οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσυμμάχουν μὲ τὸν αὐτοκράτορα, ἔπειτα δὲ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης τοὺς ἐπαραιτήθη τὴν Καρινθίαν. Τίποτε ὅμως δὲν ἐκατώρθωσε κατὰ τοῦ Λοδοβίκου, καὶ εὐχαριστήθη εἰς τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἔκλεισε μὲ τοὺς Δοῦκας τῆς Αὐστρίας (1336), νὰ σώσῃ τὸ Τερίολον διὰ τὸν υἱόν του καὶ διὰ τὴν σύζυγόν του.

Εὐτυχία συνέβη εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὅτι δὲν ἐφιλιώθη μὲ τὸν Πάπαν, τοῦ ὁποίου ἡ ἔχθρα ἐτυράννει τὴν συνειδησίν του, ἐκ τῆς ἐφεξῆς αἰτίας. Διότι κατὰ τοῦ Πάπα ἐσηκώθη τώρα ὅλη ἡ Γερμανικὴ ἐπικράτεια παρωργισμένη ἀπὸ τὰς ἀντιποιήσεις του, καὶ οἱ Ἐκλέκτορες ἔκαμαν τὸ 1338 ἔτος εἰς Ῥένσαν τὸν πρῶτον Ἐκλεκτορικὸν δεσμὸν, ὅπου ἐκήρυξαν τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀξίαν καὶ τὸ ἐκλεκτορικὸν δίκαιον ἀσυνάρτητα ἀπὸ πᾶσαν Παπικὴν ἀνάμιξιν. Ἐνεδυναμώθη λοιπὸν ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος ὁ αὐτοκράτωρ.

*) Κασιμίριος ὁ μέγας, ὅς τις ἐβασίλευεν εἰς τὴν Πολονίαν ἀπὸ τοῦ 1333 ἔτους, ἔλαβε διὰ ταύτην τὴν σύζευξιν τὴν τοῦ Ἰωάννου παραίτησιν τοῦ Πολονικοῦ στέμματος, ἐγνώρισεν ὅμως τὴν Βοημικὴν κυριαρχίαν εἰς τὰ Σιλησιακὰ πριγκιπάτα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, Κάρολος Ῥόβερτος, γυναικάδελφος τοῦ Κασιμιρίου, ἦτο σφικτὰ συνδεδεμένος μὲ τὴν Πολονίαν, καὶ πιθανῶς ἐσκόπει τότε ἤδη τὴν διαδοχὴν τοῦ υἱοῦ του Λοδοβίκου εἰς τὸν Πολονικὸν θρόνον.

Κατὰ δὲ τῆς Γαλλίας ἐπαρουσιάσθη ἄλλος οὐχ' ἧττον ἐπίσημος σύμμαχος. Διότι ἐξεῤῥάγη τότε ὁ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἱστορήσαμεν ἀρχήτερα λεπτομερῶς, καὶ Ἐδουάρδος ὁ Γ' ἐπροσκάλεσε τώρα τὸν σύγγαβρόν του *) αὐτοκράτορα νὰ πολεμήσουν κοινῶς Φίλιππον τὸν Ϛ'.

Ἀλλ' ὁ Λοδοβῖκος ἀπέῤῥιψε τὰ ὅπλα ταῦτα ὡς βαρέα καὶ ὀχληρά. Ἡ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπαγγελθεῖσα συμμαχία του, μ' ὅλον τὸν πολὺν θόρυβόν της, διελύθη εἰς τὸ μηδέν. Προσέτι ἤλλαξε μετ' ὀλίγον τὴν Ἀγγλίαν μὲ τὴν Γαλλίαν, ἥτις τοῦ ὑπεσχέθη τὴν μετὰ τῆς ἐκκλησίας φιλίωσίν του. Ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν φορὰν ἐματαίωσε δολίως ἡ Γαλλία τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ ὁ Λοδοβῖκος παρὰ τὴν κοινὴν δυσαρέστησιν τῆς Γερμανίας ἄλλο τι δὲν ἐκέρδησε.

Κατὰ δυστυχίαν τὴν ἐπερίσσευσεν ἡ φιλοκτημοσύνη του. Ἐπειδὴ ἥνωσε μὲ τὰς χώρας του τὴν κάτω Βαυαρίαν, ὅταν ἀπέθανεν ὁ Δοὺξ αὐτῆς (1341), ἐκίνησε τινῶν τὸν φθόνον, μ' ὅλον ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο ἄδικον· ἀλλ' ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἥρπασε τὸ Τερίολον ἀπὸ τὸν Λυκιβουργικὸν οἶκον, ἔδωκε δικαίαν ἀφορμὴν εἰς μεγάλην ἀγανάκτησιν. Ἡ ἡγεμονὶς τοῦ οἴκου τούτου Μαργαρίτα ἐβαρύνθη τὸν ἄνδρα της, πρίγκιπα τινὰ τῆς Βοημίας. Ὁ Λοδοβῖκος ἐχώρισε τὸν γάμον μὲ αὐτογνωμοσύνην, καὶ τὴν ὑπάνδρευσε μὲ τὸν υἱόν του Λοδοβῖκον Βρανδεβούργιον.

Τοῦτο ἐτάραξεν ὅλας τὰς καρδίας, καὶ ὁ νέος πολλὰ κοσμικὸς καὶ ὀλιγόνους Πάπας Κλήμης Ϛ', ὅς τις διεδέχθη τὸν ἀποθανόντα Βενέδικτον (1342), ἐδικαιολόγησε τὸ μῖσος, μὲ τὸ ὁποῖον κατεδίωκε τὸν αὐτοκράτορα ὡς πιστότατος φίλος τοῦ βασιλέως τῆς

*) Ὁ Ἐδουάρδος καὶ ὁ Λοδοβῖκος εἶχαν γυναῖκας δύω ἀδελφάς, θυγατέρας Βιλέλμου Γ', Κόμητος Ὀλλανδίας, Φρεισίας, Σεελανδίας καὶ Ἀγινοβίας. Τοῦ Λοδοβίκου ἡ σύζυγος Μαργαρίτα ἦτο ἡ πρεσβυτέρα.

Γαλλίας *), ὡς πιστότατος δοῦλος τοῦ Λυκιβουργικοῦ οἴκου **), καὶ ὡς ὑπερηφανώτατος ὑπέρμαχος τῆς Παπικῆς ὑψηλότητος. Τὴν νέαν πρεσβείαν, τὴν ὁποίαν ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ὁ Λοδοβῖκος παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν λύσῃ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, ἀπεδίωξε μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ καταφρόνησιν, μάλιστα δὲ ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον, ὅπου ἐπέπληττεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὰ παλαιὰ ἐγκλήματα καὶ ἐπρόσθετε τὸν παράνομον γάμον τῆς Μαργαρίτας, καὶ τὸν ἐνεκάλει νὰ ὑπάγῃ εἰς Αὐενιῶνα ὡς παραβάτην τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας.

Μ' ὅλον ὅτι ὁ Λοδοβῖκος ἦτο κατ' ἀρχὰς τολμηρὸς καὶ σταθερὸς, τὸν ἔκαμψεν ὅμως εἰς ἔνδοσιν ἡ ἀνέκφραστος ἐπιθυμία τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ εἰς τὸ νὰ ἴδῃ τὸ τέλος ταύτης τῆς διχονοίας. Ἔστειλε πάλιν πρεσβείαν μὲ ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα πρὸς τὸν Πάπαν καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ἥτις ἔμελλεν ἐν ὀνόματί του νὰ ὑπογράψῃ πᾶσαν συνθήκην. Ὁ Πάπας ὅμως δὲν ἤθελε τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τὴν πτῶσιν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀφοῦ ὁ Λοδοβῖκος ὡρκίσθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς παρ' ἐλπίδα πρώτας ἀπιστεύτως σκληρὰς καὶ ταπεινωτικὰς ζητήσεις, ἐκβῆκεν ὁ Κλήμης μὲ ἄλλας νέας, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον ἤγγιζαν τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' ἐκαταπάτουν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὰ δίκαια τοῦ βασιλείου. Παρατηρήσας δὲ ὁ Λοδοβῖκος, ὅτι ἤθελαν νὰ τὸν ἀπατῶσι καὶ νὰ τὸν ἐπιβουλεύωσιν, ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ οἰκειωθῇ πάλιν τὰς κλάσεις διὰ τὰ πράγματά του. Τὸ ἐπέτυχεν. Οἱ ἡγεμόνες ἀπεφάσισαν ἐκ συμφώνου ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν πρέπει νὰ ζητήσῃ τὴν συγχώρησίν του, τὸν ἐπέπληξαν σφοδρῶς, ὅτι ἐτα-

*) Ὁ Κλήμης καὶ ὁ βασιλεὺς ἦσαν μία ψυχὴ (Clementis et Regis unun cor erat), λέγει Ἀλβρέχτος ὁ Ἀργεντοράτιος.

**) Ὑπῆρξεν οὗτος διδάσκαλος τοῦ Βοημικοῦ Πρίγκιπος Καρόλου. Τὸν Λοδοβῖκον τὸν ὠνόμαζεν οὗτος Barbarus ἀντὶ Bavarus.

πεινώθη τόσον, καὶ ἔστειλαν εἰς Αὐενιῶνα πρεσβείαν, ἥτις ἐπροστάχθη νὰ ἀντείπῃ εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἔργα τοῦ Πάπα.

Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ὅλον, τὸ ὁποῖον ἔπραξαν πρὸς χάριν τοῦ αὐτοκράτορος. Μὲ ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ καταφρονήσῃ τοὺς φοβερισμοὺς τοῦ Πάπα, ἐνῷ ἡ Γαλλία δὲν ἐτόλμα νὰ θρασύνεται πολὺ, ἐπειδὴ ἐξεῤῥάγη πάλιν ὁ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πόλεμος, καὶ ὁ Λοδοβῖκος μὲ τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν τώρα ἀπήλαυσεν εἰς τὸ Βέλγιον *), ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἐπισημότερος καὶ ἐπικινδυνότερος. Τελευταῖον ἐφάνη καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν τροπή τις τῶν πραγμάτων ὠφέλιμος διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Ἀπέθανεν ὁ Ῥόβερτος, ὁ ἀκούραστος ὑπέρμαχος τῶν Γουελφίων (**1343**). Ἀφῆκεν ἐγγόνην τὴν Ἰωάνναν, τὴν ὁποίαν ἔτι ζῶν εἶχεν ὑπανδρεύσειν μὲ Ἀνδρέαν τὸν δεύτερον υἱὸν τοῦ ἀνεψιοῦ του βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας. Ἀλλὰ μόλις ἀπέθανεν, ὅταν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς δεκαεπταετοῦς ταύτης ἡγεμονίδος ἐσηκώθη μέγας φατριαστικὸς ἀγὼν μεταξὺ τῶν διὰ τὰ ἤθη καὶ τὰ φρονήματα χωρισμένων Οὔγγρων καὶ Νεαπολιτῶν περὶ τῆς μετοχῆς, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ ἔχῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν ὁ Ἀνδρέας. Ὁ Ἀνδρέας ἐνόμιζεν ὅτι καθὸ ἀπόγονος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν υἱῶν Καρόλου τοῦ Β' εἶχεν εἰς τὴν Νεάπολιν δίκαιον πλησιέστερον παρὰ ἡ σύζυγός του **). Ὁ ἀναβρασμὸς οὗτος, τρεφόμενος ἀπὸ τὴν μεταξὺ τοῦ ζεύγους ψυχρότητα, ἐκατήντησεν εἰς αἰχρὸν φόνον τοῦ βασιλέως. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Λοδοβῖκος (ὁ πατήρ του Κάρολος Ῥόβερτος ἀπέθανε τὸ **1342** ἔτος) ἠσθάνθη τὴν μιαι-

*) Ὁ σύγγαβρός του Βιλέλμος Δ', Κόμης Ὀλλανδίας κτλ. (ἀποθ. 1345) ἀπέθανεν ἄτεκνος. Ὁ Λοδοβῖκος ὑπεσχέθη τὰς χώρας ταύτας εἰς τὴν γυναῖκά του. Μετὰ ταῦτα τὰς ἔλαβεν υἱὸς τοῦ Λοδοβίκου ἀπὸ τοῦτον τὸν γάμον, Βιλέλμος ὀνομαζόμενος.

**) Πρὸς ἐξήγησιν τούτων καὶ τῶν ἐφεξῆς περιπεπλεγμένων

φονίαν ταύτην μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ὑψηλόφρονος καρδίας του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τὴν δολοφόνον βασίλισσαν, καὶ ἐπαρακάλεσε τὸν αὐτοκράτορα νὰ γείνῃ κοινωνὸς τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας του.

Τοῦτο ἦτο ἐπικίνδυνον διὰ τὸν Πάπαν, ὅς τις ἀπεφάσισε τότε νὰ κρημνίσῃ τὸν αὐτοκράτορα συνεργούμενος ἀπὸ τὸν Λυκιβουργικὸν οἶκον. Σιμὰ τῶν ψήφων τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τριβέρεως καὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἠγοράσθησαν καὶ αἱ τῆς Κολωνίας καὶ Σαξονίας, ἡ δὲ τῆς Μογοντίας ἐπάρθη μὲ βίαν, ἐνῷ ὁ Πάπας ἐκαθαίρεσε τὸν μέχρι τοῦδε ἀρχιεπίσκοπον ὡς πιστὸν φίλον τοῦ Λοδοβίκου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον του εὐπειθέστατον ἐργαλεῖον. Οἱ πέντε οὗτοι Ἐκλέκτορες συνῆλθαν εἰς Ῥένσαν, καὶ ἔκλεξαν ἄλλον βασιλέα τὸν Βοημιλυκιβουργικὸν πρίγκιπα Κάρολον (**11. Ἰουλ. 1346**).

Ἀλλ' ἡ ψῆφος τῶν πέντε τούτων Ἐκλεκτόρων

σχέσεων εἰς τὴν τῆς Νεαπόλεως βασιλικὴν οἰκογένειαν χρισιμεύει ὁ ἐφεξῆς γενεαλογικὸς πίναξ:

- Κάρολος Α' † 1285.
  - Κάρολος Β' † 1309.
    - Κάρολος Μαρτελ. βασιλ. τῆς Οὐγγαρίας 1290 † 1301.
      - Κάρολος Ῥόβερτ. βασιλ. Οὐγγαρίας 1310 † 1342.
        - Λοδοβ. μεγ. βασιλ. Οὐγγ. καὶ Πολονίας † 1382.
          - Μαρία κληρ. Οὐγγαρίας.
          - Ἐδεβίγα κληρονόμος τῆς Πολον.
    - Ῥόβερτος βασιλεὺς Νεαπόλ. † 1343.
      - Κάρολος Δοὺξ Καλαβρίας † 1328.
        - Ἰωάννα Α' βασίλισσα Νεαπολ. φονευθεῖσα 1382.
    - Ἰωάννης Δοὺξ Δυῤῥαχίου.
      - Καρολ. Δοὺξ Δυῤῥαχίου.
        - Μαργαρίτα νυμφευθ. μὲ Καρόλου τὸν μικρόν.
      - Λοδοβῖκος Κόμ. Γραβ.
        - Κάρολος ὁ μικρὸς βασιλεὺς Νεαπόλ. 1381, Οὐγγαρ. 1385. φονευθ. 1386.
          - Λαδίσλαος βασιλεὺς Νεαπόλεως 1386 † 1414.
          - Ἰωάννα Β' βασίλισσα Νεαπόλ. 1414 † 1435.

δὲν ἦτο ψῆφος ὅλης τῆς Γερμανίας· μέρος αὐτῆς καὶ πρὸ πάντων αἱ πόλεις, αἵτινες ἦσαν προσηλωμέναι εἰς τὸν αὐτοκράτορα μὲ ἀκλόνητον πίστιν, ἐκαταφρόνησαν τὸν Καλογηροβασιλέα, καθὼς τὸν ὠνόμαζαν χλευαστικῶς. Τὸ Φραγκοφόρτιον καὶ τὸ Ἀκυΐσγρανον, ὅπου ἠδύναντο νὰ γείνουν αἱ κατὰ νόμους ἐκλογὴ καὶ στέψις, τοῦ ἔκλεισαν τὰς πύλας, καὶ τρόπον τινὰ ὡσὰν νὰ τοῦ ἐσφάλισεν ὅλη ἡ αὐτοκρατορία τὴν εἴσοδον, ἀνεχώρησε μετὰ τέσσαρας ἑβδομάδας τῆς ἐκλογῆς του ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, καὶ ἔφερε μετὰ τοῦ τότε χάσαντος καὶ τοὺς δύω του ὀφθαλμοὺς πατρός του Ἰωάννου στράτευμα μισθοφόρων Γερμανῶν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Καὶ ἐκεῖ ὅμως δὲν τὸν ἐβοήθησεν ἡ τύχη. Ὁ φίλος του βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔχασεν, ὡς ἐξεύρομεν, τὴν τοῦ Κρεσσιάκου μάχην, ὁ πατήρ του Ἰωάννης τὴν ζωὴν *), καὶ αὐτὸς τὰς ἐλπίδας, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Γερμανίαν μὲ μόνην τὴν ἀδυναμίαν του. Εἰς μάτην ἐπροσπάθησε νὰ κυριεύσῃ τὸ Τερίολον **), διότι ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν εὐθὺς ὅτ' ἐφάνη ἐκεῖ μὲ στρατὸν ὁ Ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεβούργου. Ἄλλην ἐλπίδα ἐπαναστάσεως τῶν εὐγενῶν τῆς ἄνω χώρας ἐματαίωσεν ὡσαύτως τοῦ αὐτοκράτορος ἡ μεγάλη δύναμις. Ὅλαι αἱ προσβολαὶ τῶν ἀντιπάλων ἐξουδενώθησαν ἀπὸ τὴν ἀκούραστον ἐνέργειαν καὶ τὰς ἀνεξαντλήτους πηγὰς τοῦ αὐτοκράτορος. Μόνον εἰς μίαν ὑψηλοτέραν δύναμιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποκλίνει πᾶσα ἀνθρωπίνη βία, ὑπετάχθη τελευταῖον.

*) Ἐμάθαμεν ἤδη (σελ. 223) τὸ παράβαλον τέλος τούτου τοῦ ἡγεμόνος. Οἱ Γερμανοί του, διηγεῖται ὁ Ἀλβρέχτος, ἠγωνίσθησαν πολλὰ ἀνδρείως καὶ ἔπεσαν σχεδὸν ὅλοι. Ὁ Ἐδουάρδος τοὺς ἐκύτταξεν εἰς τὸν κάμπον τῆς μάχης καὶ εἶπεν ἐλεεινολογῶν: „Ὑπῆγαν ἀνδρείως εἰς τὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ τῆς Γαλλίας βασιλέως, ὅστις τοὺς μισεῖ, ἐναντίον ἐμοῦ, ὅστις τοὺς ἀγαπῶ καὶ τοὺς ἀνταμείβω.

**) Ὑπῆγε μεταμορφωμένος εἰς Τρίδεντον, ὅπου κατὰ παπικὴν συμβουλὴν εὕρηκε τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐπισκόπων Τριδέντου καὶ Κουρίας καὶ Ἰταλοὺς ἐπικούρους.

Θάνατος ἀπροσδόκητος τὸν ἥρπασεν. Ἔτρωγεν εὐ-
θύμως καὶ ἱλαρῶς εἰς τὴν τράπεζαν, ὅταν ἔξαφνα
ἠσθάνθη ἀχαμνωσύνην. Ἐλπίζων, ὅτι ἡ κίνησις
ἔμελλε νὰ τὸν καλλιτερεύσῃ, ἐκαβαλίευσε καὶ ἔσπευ-
δε νὰ ζητήσῃ μίαν ἀρκούδαν, τῆς ὁποίας τὰ ἴχνη εἶ-
χαν ἀνακαλύψειν οἱ κυνηγοί. Ἀλλ' ἐνῷ ἐφάνη τὸ
θηρίον, ἔπεσεν ἀπὸ τὸν ἵππον, καὶ μὲ τοὺς λόγους:
„Παντοδύναμε Θεὲ, συγχώρησόν με τὸν ἁμαρτωλὸν,
συχνάκις ἥμαρτον, ποτὲ ὅμως δὲ σὲ ἠρνήθη ἡ καρ-
δία μου" ἀπέθανε τὴν 11. Ὀκτωβ. 1347. Ἀνέ-
πνευσε λοιπὸν ἐλευθέρως ὁ Κάρολος. Ἀλλὰ πρὶν
διηγηθῶμεν τὴν ἱστορίαν τῆς βασιλείας του, θέλομεν
ῥίψειν ἓν βλέμμα εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἑλβετίαν,
δύω τόπους σφικτὰ περιπλεγμένους μὲ τὴν ἱστορίαν
τῆς Γερμανίας.

26. Πρόοδος τῆς Ἑλβετικῆς συμμαχίας.

(1315 — 1358.)

Ἐκ τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ἡ
κατὰ τῆς κορυφουμένης δυνάμεως τοῦ Αὐστριακοῦ οἴ-
κου ἀντίστασις, δὲν ἔφερε τόσα ἀποτελέσματα ἄλ-
λο, ὅσον ἡ συμμαχία τῶν τριῶν τοῦ Δάσους πόλε-
ων. Ἡ πρώτη των πρᾶξις ἐξετελέσθη πρὸς μόνην
ἰδίαν των ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἡ τοῦ θρόνου ἔρις μεταξὺ
τῶν οἴκων Αὐστριακοῦ καὶ Λυκιβουργικοῦ, ὅπου
ἐκινδύνευαν αἱ δυνάμεις των, τοὺς ἔδωκε νέον καὶ
εὐτυχῆ ἐρεθισμόν.

Ὁ τολμηρὸς καὶ ὀργίλος Λεοπόλδος ἠγανάκτη-
σεν, ἐπειδὴ αἱ τρεῖς πόλεις ἐδείχθησαν φίλαι εἰς τὸν
Λοδοβῖκον. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐκδικηθῇ ἐναντίον
των τὸν πατέρα του Ἀλβρέχτον καὶ ἐνταυτῷ τὸν
ἀδελφόν του Φρειδερῖκουν. Μὲ τὴν συνήθη του ἐμ-

παθῆ σφοδρότητα ἐσύναξε στράτευμα, τοῦ ὁποίου τὸ ἐξαίρετον μέρος ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ εὐγενεῖς τῆς ἄνω χώρας, καὶ ἀπεφάσισε νὰ χαλάσῃ τοὺς ὀρειβάτας τούτους. Μὲ θάῤῥος ὅτι ἔμελλαν νὰ νικήσουν τοὺς χωριάτας τούτους καὶ νὰ τοὺς πατήσουν μὲ τοὺς πόδας, ἔφερναν οἱ στρατιῶται του σχοινία, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ σύρουν αὐτοὺς καὶ τὰ ποίμνιά των εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Ὅταν αἱ τρεῖς πόλεις ἤκουσαν τὸ πρᾶγμα, ἔδραμαν πρὸς τὸν Θεὸν μὲ προσευχὴν καὶ νηστείαν, ἀλλὰ δὲν ἠμέλησαν ἐνταυτῷ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φρόνησιν. Μὲ συμβουλὴν ἐμπείρου τινὸς πρεσβύτου, τοῦ Ῥεδίγγου, ἐσύναξαν τὰς κυριωτέρας των δυνάμεις εἰς τὰ πλησίον τοῦ Μοργάρτου στενὰ, ὅπου ἐστοχάζοντο ὅτι ἤθελε προσβάλειν ὁ Δοὺξ αὐτὸς, ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ τοὺς ἐφοβέριζαν ἀπὸ τρία μέρη.

Μόνον τριακόσιοι ἄνδρες ἦσαν ὁ ἀριθμός των, καὶ μόνα ὅπλα των αἱ λόγχαι, μὲ τὰς ὁποίας ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς πολυαρίθμους καλωπλισμένους ἐχθρούς των. Ἀλλ' εἶχαν τὸ θάῤῥος των εἰς τὴν φυσικὴν ἰδιότητα τῆς χώρας των, ἥτις ἔκαμνεν, ὡς ὀρθῶς προέβλεπαν, ἄχρηστα τὰ πλήθη καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν ἐναντίων· καὶ ὁ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς ἦτο τόσον βέβαιος εἰς τὴν νίκην του, ὥστε πεντήκοντα ἐξορίστους, οἵτινες ἀκούσαντες τὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος των ἔσπευσαν εἰς βοήθειάν της, δὲν τοὺς ἐσυγχώρησαν νὰ πατήσουν τὰ σύνορά των. Ἔμειναν οἱ πεντήκοντα ἔξω, ἀλλ' ἀπεφάσισαν ἐκεῖ νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωήν των εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Μόλις εἶχεν ἐμβῆν εἰς τὴν στενὴν κοιλάδα τὸ ὑπερήφανον τῶν εὐγενῶν ἱππικὸν, ὅταν ῥίπτοντες ἐκεῖνοι ἄνωθεν βαρείας πέτρας τοὺς ἐπροξένησαν τὴν πρώτην σύγχυσιν, ἥτις ἐμεταδόθη εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας πεζούς. Εὐθὺς ὅταν οἱ τριακόσιοι ἴδαν ταύτην τὴν ἀταξίαν, ἐπήδησαν ἀπὸ τὰ ὄρη των κάτω εἰς τοὺς ὡς εἰς δίκτυον ἐγκεκλεισμένους ἐχθρούς των.

Αἱ τρομεραὶ λόγχαι ἔῤῥηκταν κατὰ γῆς τοὺς τεθωρακισμένους ἱππότας· πολλοὺς ἐκρήμνισαν εἰς τὴν λίμνην οἱ ἔντρομοι ἵπποι των· οἱ πεζοὶ κατεπατήθησαν εἰς τὴν ταραχὴν ἀπὸ τοὺς ἵππους. Εἰς μίαν καὶ ἡμισεῖαν ὥραν ἀπήλαυσαν λαμπρὰν νίκην οἱ σύνορκοι (15. Νοεμβ. 1315).

Ὁ Στρασβέργιος, Αὐστριακὸς ἄρχων, ὅς τις κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔφερε διὰ τοῦ Βρύνιγ εἰς Οὐντερβάλδην 4000 στρατιώτας, καὶ οἱ εἰς Βυγγιστὰτ ἀράξαντες Λυκερνοὶ, ὠπισθοπόρησαν ὄχι ἀζημίως, ὅταν ἤκουσαν τοῦ Δουκὸς τὴν δυστυχίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Λεοπόλδος ἐσώθη μὲ βοήθειαν ἀνδρός τινος εἰδήμονος τῶν τόπων εἰς Βιντερθούριον, πλήρης λύπης καὶ καταισχύνης, διότι ἔπαθε φθορὰν τοιαύτην ἀπὸ τοιούτους ἐχθρούς. Ἀλλ' ἐνασχολούμενος εἰς ἄλλα μέρη δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ νέον δοκίμιον, ἠναγκάσθη δὲ νὰ στέρξῃ ἀνακωχὴν μὲ τοὺς μισητοὺς ἀντιπάλους του, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς μετὰ τὴν μάχην ἀνενέωσαν τὴν συνορκίαν των. Εἰς αὐτὴν ἐσκόπευσαν τὴν συντήρησιν τῆς παλαιᾶς των καταστάσεως, ὄχι ἔκτασιν, οὐδὲ αὔξησιν· ἀλλ' ὅμως ὅλοι οἱ καταδιωκόμενοι εὕρηκαν ἄσυλον τώρα τὴν χώραν των. Ἀναγκαζόμενοι δὲ ὕστερον ἀπὸ τὸ ἀδιάλλακτον μῖσος τῶν ἐχθρῶν των, ἀπεφάσισαν πρὸς ἐνδυνάμωσίν των νὰ ἐκβοῦν ἐκτὸς τῶν συνόρων των, καὶ κατ' ὀλίγον ηὔξησαν τόσον, ὥστε ὅλα τὰ Αὐστριακὰ κτήματα καὶ ὅλοι οἱ εὐγενεῖς ταύτης τῆς χώρας ἐνεταφιάσθησαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

Ἡ Λύκερνα ἠνώθη πρώτη μὲ αὐτήν. Κειμένη παρὰ τὴν αὐτὴν λίμνην καὶ πλησιάζουσα εἰς τὰ αὐτὰ ὄρη, ἔπασχεν εἰς τοὺς πολέμους τούτους τὰ περισσότερα δεινὰ, οὖσα ὑπὸ τὴν Αὐστριακὴν κυριαρχίαν. Ἡ μὲ τὴν Ἰταλίαν ἐμπορικὴ ἐπιμιξία της διεκόπη, αἱ πανηγύρεις της ἐκενώθησαν, οἱ πολῖται ἐχρεώστουν νὰ εἶναι πάντοτε ἔνοπλοι διὰ νὰ προστατεύουν τὴν

χώραν των. Προσέτι ἐπεφόρτισαν οἱ κυρίαρχοί των εἰς τὴν πόλιν νέα βάρη. Κατὰ πάντων τούτων ἤλπιζαν οἱ Λυκεργοὶ ἀνακουφισμὸν καὶ ὑπεράσπισιν ἀπὸ τὴν μετὰ τῶν συμμάχων ἕνωσιν. Τοὺς ἐπαρακάλεσαν καὶ ἔλαβαν ἀπ' αὐτοὺς χωρὶς γνώμην τοῦ Δουκὸς ἀνακωχὴν εἰκοσαέτειον. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ περὶ τούτου παροργισθέντες εὐγενεῖς ἐδοκίμασαν νὰ ὁρμήσουν εἰς τὴν πόλιν, δὲν εὐτύχησαν, καὶ ἡ Λύκεργα ἐμβῆκε τακτικῶς εἰς τῶν τριῶν πόλεων τὴν συνορκίαν (1332).

Ὁ Ἀλβρέχτος, μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν του Λεοπόλδου καὶ Φρειδερίκου, ἡ κεφαλὴ τοῦ Αὐστριακοῦ οἴκου ἀπεδείχθη εἰς ταύτην τὴν περίστασιν σοφὸς *), καθὼς καὶ ἐπωνομάζετο. Ἀδυνατήσας ἀπ' ἄλλους πολέμους καὶ σωφρονισθεὶς ἀπὸ τὴν ἐν Μοργάρτῳ φθορὰν, εὐχαριστήθη νὰ εἰσάξῃ ἐγχώριον εἰρήνην χωρὶς νὰ πολεμήσῃ πλέον τοὺς Λυκερνούς. Ἐξισάσθη δι' αἱρετοκρισίας περὶ τῶν δικαίων τοῦ Ἀβεσβουργικοῦ οἴκου, τὰ ὁποῖα ἔμελλαν νὰ παύσουν. Τοιουτοτρόπως ἔγεινεν ἡ συνορκία τῶν τεσσάρων πόλεων. Ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἔγειναν τὰ πρῶτα ταῦτα διαβήματα, ἀνάγκη ἦτο νὰ γείνουν καὶ ἄλλα· τὸ δεύτερον ἦτο ἡ ἕνωσις τῆς πόλεως Τιγύρου, γενομένη τὸ **1351** ἔτος, ἥτις ἔδειξε λαμπρὰ τὰ μέλλοντα εἰς τὴν συμμαχίαν.

Ἡ προσέλευσις ταύτης τῆς ἐλευθέρας καὶ διὰ τῆς ἐμπορίας εὐτυχοῦς καὶ πολυανθρώπου πόλεως ἐτελέσθη διὰ προηγηθεισῶν μεταβολῶν εἰς τὰ ἐντός της. Ἡ βουλὴ αὐτῆς συνεπληροῦτο ἀπὸ δώδεκα ἱππότας καὶ εἴκοσι τέσσαρας πολίτας, οἵτινες ἐδιαιροῦντο εἰς τρεῖς μερίδας, καὶ πᾶσα μία ἐφρόντιζε τέσσαρας μῆνας τὴν κυβέρνησιν. Χωρὶς κἀνὲν ἄλλο ὑποστήριγμα

*) Ἐπονομάζεται δὲ καὶ χωλός. Ἐκ τοῦ τριακοστοῦ δευτέρου ἔτους του ἦτο χωλὸς καὶ πόδας καὶ χεῖρας, ὥστε περιεφέρετο εἰς φορεῖον. Τὸ πνεῦμα του ὅμως ἦτο δραστήριον καὶ ὅλοι οἱ γείτονες ἡγεμόνες ἐζήτουν συμβουλὴν καὶ μεσιτείαν ἀπ' αὐτόν.

εἰμὴ τὴν ἀγάπην τῶν νόμων ἐκυβέρνα ἡ βουλὴ αὕτη ἑκατονταετηρίδας ἡσύχως, καὶ ἀπήλαυε μεγάλην ὑπόληψιν. Μὲ τοὺς Δοῦκας τῆς Αὐστρίας καὶ πολλὰς τοῦ Ῥήνου πόλεις ἦτο ἡ ἰσχυρὰ καὶ εὐτυχὴς αὕτη κοινότης εἰς συμμαχίαν. Κατ' ὀλίγον ὅμως εἶχε μερισθῆν ἡ πόλις εἰς φατρίας, καὶ ἤρχισαν νὰ δυσαρεστοῦνται ἐναντίον τῆς παλαιᾶς, εἰς μερικοὺς τινὰς σχεδὸν κληρονομικῆς γενομένης κυβερνήσεως. Ἐκ τῆς δυσαρεστήσεως ταύτης λαβὼν ἀφορμὴν Ῥοδόλφος ὁ Βρύνιος, πλούσιος καὶ εἷς ἐκ τῶν βουλευτῶν, ἐρραδιούργησεν οὕτω τὰ πράγματα, ὥστ' ἔφθασεν εἰς ἀνήκουστον ἐξουσίαν. Εἰς δημόσιον συνέλευσιν τοῦ κοινοῦ ἐμεταβάλθη ἡ μέχρι τοῦδε κυβέρνησις, καὶ ἐδόθη ἡ φροντὶς εἰς τὸν Ῥοδόλφον Βρύνιον νὰ διατάξῃ νέαν (1335). Κατὰ ταύτην ἔγεινεν αὐτὸς Πολίταρχος, ἀρχηγὸς τῆς πόλεως διὰ βίου, μὲ συμβούλιον συγκείμενον ἐξ ἱπποτῶν, πολιτῶν καὶ τεχνιτῶν. Ὅλοι οἱ ἱππόται καὶ οἱ χωρὶς ἐργόχειρον ζῶντες πολῖται ἡνώθησαν εἰς μίαν πολεμικὴν ἑταιρείαν· οἱ ἄλλοι πολῖται ἐσχηματίσθησαν εἰς δεκατρεῖς συναφείας ἐχούσας Πρωτομαΐστορας, οἱ ὁποῖοι ἐσυνεδρίαζαν εἰς τὸ βουλευτήριον. Ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τῶν βουλευτῶν ἐκρέματο ὅλη ἀπὸ τὸν Βρύνιον, ὅστις ἐπεριποιεῖτο τὰς συναφείας διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τοὺς πολεμικούς. Ὁ αὐτοκράτωρ Λοδοβῖκος ἐπεκύρωσε τὴν διάταξιν ταύτην.

Ἡ βιαιότης, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Βρύνιος μέρος μὲν ἐθεμελίωνε, μέρος δὲ ἐβάσταζεν αὐτὸς τὸ πολίτευμα τοῦτο, ἠρέθισε πολλοὺς ἐχθροὺς ἐναντίον του. Πρὸ πάντων ἐδίψων τὰ ἀποδεδιωγμένα, πρώην ἄρχοντα γένη ἐκδίκησιν. Ἔκαμαν τελευταῖον συνωμοσίαν νὰ κρημνίσουν τὸν ἐχθρόν των διὰ τῶν ὅπλων, νὰ τὸν φονεύσουν καὶ νὰ ἀποκαταστήσουν τὸ παλαιὸν πολίτευμα. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡνώθησαν μὲ τὸν Κόμητα Ἀβεσβούργου Ἰωάννην καὶ μὲ

ἄλλους δυνατοὺς εὐγενεῖς, οἵτινες ἐδυσαρεστοῦντο ἐπίσης μὲ τὴν νέαν κυβέρνησιν. Ἀλλ' ἡ πρᾶξις ἐπροδόθη κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ ὁ Βρύνιος ἐτιμώρησε σκληρότατα τοὺς συνωμότας, ὅσους ἐπίασε. Ῥυπερτίβιλλα, ἡ πόλις τοῦ Ἰωάννου, ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸν Πολίταρχον, καὶ μετ' ὀλίγον ἠφανίσθη αἰσχρῶς, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ εἰς τὸν πορθητήν.

Πληροφορημένος ὁ Βρύνιος, ὅτι μὲ τὰ ἔργα του ταῦτα εἵλκυεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὴν ὀργὴν τῆς Αὐστρίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόσμενε πόλεμον ἐντὸς ὀλίγου, ἐπρόσδραμεν εἰς τὰς πόλεις τοῦ Δάσους διὰ νὰ ζητήσῃ συμμαχίαν καὶ βοήθειαν (1351) *). Τὸ Τίγυρον ὡς χώραν ἐμπορικὴν καὶ προτείχισμά της ἐδέχθη ἡ συμμαχία, καὶ ὅταν ὁ Δοὺξ Ἀλβρέχτος μὲ ὅλους τοὺς ὑπουργούς του καὶ μὲ πολλοὺς ἡγεμόνας τῶν ἐμπροσθινῶν χωρῶν ἐπροχώρει ἐναντίον τοῦ Τιγύρου, ἔδραμεν ἀνυπερθέτως λόχος τις τῶν συμμάχων πρὸς βοήθειαν τῆς νέας των ἀδελφῆς πόλεως. Ἡ προσβολὴ ἀνεβλήθη μὲ συμβιβάσεις, ἐπειδὴ ὁ Δοὺξ δὲν ἦτο ἀκόμη ἡτοιμασμένος, ἀλλ' αἱ ἑτοιμασίαι του ἀντὶ νὰ φέρουν κίνδυνον εἰς τοὺς φοβεριζομένους, ἔφεραν εἰς αὐτοὺς νέους συμμάχους.

Ὁ Δοὺξ ἐπρόσταξεν εἰς τὸν πόλεμον καὶ τοὺς Γλαραναίους. Οὗτοι δὲ, πρὸ πολλοῦ δυσαρεστούμενοι ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τῆς Αὐστρίας, καὶ παραθαρρυνόμενοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν τοῦ Δάσους πόλεων, δὲν ὑπήκουσαν ὡς μὴ ὄντες ὑπόχρεοι εἰς τοῦτο ἐκ τῶν σχέσεών των. Ὁ Ἀλβρέχτος ἀπεφάσισε νὰ ἀσφαλισθῇ μὲ τούτους, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς κοιλάδας των ἠδύνατο νὰ εἰσβάλῃ ὠφελίμως εἰς τὰς πόλεις τοῦ Δάσους.

*) „Διὰ ταύτης τῆς ἀνδραγαθίας τοῦ Βρυνίου, λέγει ὁ περίφημος ἱστοριογράφος τῆς Ἑλβετίας, ἠσφαλίσθησαν ἐκ διακοσίων πεντήκοντα ἐτῶν πολλαὶ πόλεις καὶ χῶραι εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ χωρὶς αὐτῆς ἡ Ἑλβετικὴ συνορκία (μεγάλη καὶ ἁγία καθ' ἑαυτὴν, ἰσχυρὰ διὰ τοῦ ζήλου τῶν ὑπερασπιστῶν της) μὲ τὸν καιρὸν ἤθελεν ἀφανισθῆν διὰ δόλου ἢ βίας.“

Εὐθὺς ἀφοῦ ἔγεινε γνωστὸν τοῦτο, ἡνώθησαν ἡ Σβυΐτία, τὸ Οὔριον, ἡ Οὐντερβάλδη καὶ τὸ Τίγυρον, εἰσέβαλαν κατὰ τὰ μέσα Νοεμβρίου εἰς τὴν Γλαράναν, ἐκυρίευσαν τὴν χώραν ἀνεμποδίστως, ἐπειδὴ οἱ Γλαραναῖοι τοὺς ἐδέχθησαν ἀσμένως. Ὁ ἀποδιωχθεὶς Αὐστριακὸς Ἁρμοστὴς Βάλθηρος Σταδίων, ἠθέλησε μὲν νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν χώραν μὲ ἔνοπλον τινὰ λόχον, ἀλλ' ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Ῥυτιφέλδον πλησίον Ναυαλίων, καὶ ἡ Γλαράνα ἐμβῆκε τακτικῶς εἰς τὴν συνορκίαν.

Λόχος Γλαραναίων ἐνεδυνάμωσε τώρα τὴν φρουρὰν τοῦ Τιγύρου, τὸ ὁποῖον ἐπρόσμενε τὴν ἄνοιξιν τὸν τοῦ Δουκὸς ἐρχομόν. Ἀλλὰ πρὶν συμβῇ τοῦτο, ἐτελείωσαν οἱ σύμμαχοι ἄλλο ὠφέλιμον εἰς αὐτοὺς ἐγχείρημα. Ἐπειδὴ ἐπαρατήρησαν, ὅτι τὸ Ζύγον, εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν των, ἦτο ἐπικίνδυνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Αὐστριακῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξουσιάσωσι τὸν τόπον, ἐνῷ μάλιστα ἡ Αὐστριακὴ φρουρὰ ἦτο ὀλίγη, καὶ οἱ χωριάται τῆς ἐπικρατείας εἶχαν εἰς αὐτοὺς κλίσιν. Οἱ Ζύγιοι ἔστειλαν εἰς τὸν Δοῦκα, ὅστις διέτριβεν εἰς Βασιλικὸν κάμπον, τοῦ παρέστησεν τὴν ἀνάγκην των, καὶ τὸν ἐπαρακάλεσαν νὰ τοὺς δώσῃ ὑπεράσπισιν καὶ βοήθειαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δοὺξ τοὺς ἀπέβαλε σχεδὸν μὲ καταφρόνησιν, τὸ Ζύγον δὲν ἔχασε καιρὸν, ἀλλ' ἤνοιξε τὰς πύλας του εἰς τοὺς συμμάχους, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν συμμαχίαν (1352).

Διὰ νὰ ἐκδικηθῇ ὁ Ἀλβρέχτος ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὸ Τίγυρον μὲ ὅλην τὴν ἡτοιμασμένην του μεγάλην δύναμιν. Ἔλαβε βοήθειαν καὶ στρατιώτας καὶ ἀπὸ τὸν Ἐκλέκτορα τοῦ Βρανδεβούργου καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ στράτευμα ἦτο 30,000 πεζικὸν καὶ 4000 ἱππικόν. Ἀλλ' ἦτο πλῆθος ἀσύστατον, τὸ ὁποῖον ἐσυγχύζετο αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ, δὲν ἐκατώρθωσε τίποτε ἐναν-

τίον τῆς ἡνωμένης καὶ νεαρᾶς δυνάμεως τῶν Τιγυρινῶν, καὶ τελευταῖον ἀπ᾽ ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν ἐστενοχωρήθη τὰ μέγιστα. Ἐγκαταλειφθεὶς ἀπὸ τοὺς βοηθούς του κατ᾽ ὀλίγον ὁ Ἀλβρέχτος ἐδέχθη τελευταῖον τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἐμεσίτευσεν ὁ Ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεβούργου εἰς Λύκερναν. Ὁ Δοὺξ τῆς Αὐστρίας ἐκράτησε κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην ὅσα δίκαια καὶ κτήματα εἶχεν εἰς Λύκερναν, Σουϊτίαν, καὶ Οὐντερβάλδην. Τὸ Ζύγον καὶ ἡ Γλαράνα ὑπεχρεώθησαν νὰ τὸν προσκυνήσωσι, καὶ ὁ Ἀλβρέχτος ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς φιλίαν. Οἱ σύμμαχοι ὑπεσχέθησαν νὰ μὴ κάμουν εἰς τὸ ἑξῆς συμμαχίας μὲ Αὐστριακὰς πόλεις καὶ χώρας. Ἐβάσταζαν δὲ ὅλας τὰς συμμαχικὰς συνθήκας, ἐλευθερίας, ἔθη καὶ δίκαιά των.

Ἦτο δὲ πλέον ἐκεχειρία παρὰ εἰρήνη, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ὁ Ἀλβρέχτος ἐξ ἀνάγκης. Ὁ ἀμφίβολος προσδιορισμὸς τοῦ Ζύγου καὶ τῆς Γλαράνης, τὰ ὁποῖα καὶ τὰ δύω ἔμειναν εἰς τὴν συμμαχίαν, περιεῖχε σπέρμα νέου πολέμου. Ἀλλὰ πρὶν ἐκραγῇ οὗτος, ἐνεδυναμώθη ἡ συμμαχία μὲ τὴν ἕνωσιν τῆς Βέρνης, τῆς ὁποίας αἱ μὲν σημαῖαι ἐκυμαίνοντο πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν Αὐστριακὸν στρατὸν ἔμπροσθεν τοῦ Τιγύρου, αὐτὴ δὲ πρὸ πολλοῦ διὰ τὸ αὐτὸ φρόνημα, διὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, διὰ τὸ αὐτὸ κλέος ἀνῆκεν εἰς τὴν συμμαχίαν. Ἐδείχθη τοῦτο εἰς τὰς στενοχωρίας, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασεν ἡ πόλις αὕτη τὸ 1339 ἔτος.

Διότι ἡ Βέρνα ἦτο ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ αἱ πόλεις τοῦ Δάσους μισητὴ εἰς ὅλα τὰ ἡγεμονικὰ γένη τῆς Νουϊθονίας, τοῦ Οὐερβιγένου κτλ. Θέλει, ἔλεγαν οὗτοι, νὰ ἁρπάσῃ τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, καὶ νὰ τὴν δώσῃ εἰς τὸν λαόν· ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι μὲ ὅλην τὴν δύναμιν νὰ κρημνισθῇ ἐκ θεμελίων. Πρὸς τοῦτο ὡρκίσθησαν ὅλοι. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Λοδοβῖκος, ἀποφυγὼν νὰ γνωρίσῃ τὴν Βέρναν προφα-

σιζόμενος τὸν τοῦ Πάπα ἀφορισμόν, ἐφάνη ὅτι ἐπεθύμει τὸν ἀφανισμόν της, καὶ ὁ Δοὺξ Ἀλβρέχτος ἤλπιζε νὰ οἰκειωθῇ τὴν νικημένην πόλιν *). Ἔγειναν μεγάλαι προπαρασκευαί, καὶ ὅταν ἔλαβαν τέλος, ἐστράτευσαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν Λαουπίαν, ἥτις ἦτο τῆς Βέρνης κτῆμα.

Ἡ Βέρνα, ἐὰν καὶ ἦτο ἀνδρεία καὶ τολμηρά, ἐφοβήθη τὴν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν της, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκαν ὅλα τὰ πέριξ αὐτῆς. Εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην ἐπρόστρεξαν ὄχι ματαίως οἱ Βέρνιοι πρὸς τὰς πόλεις τοῦ Δάσους. Ἐννεακόσιοι ἦλθαν ἀπὸ τὰς κοιλάδας πρὸς μεγίστην παρηγορίαν τῶν πολεμουμένων, οἵτινες εὕρηκαν καὶ στρατηγὸν τοῦ ἐνθουσιῶντος στρατοῦ των τὸν ἀνδρειότατον καὶ ἐμπειρότατον Ῥοδόλφον Ἐρλάκειον. Ἦτο γεννημένος εἰς τὴν Βέρναν, καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ἔχων κτήματα, ἀλλ᾽ ἐνταυτῷ ὑπουργὸς τοῦ Κόμητος Νιδαύου, ὅς τις ἦτο μετὰ ζήλου μέτοχος τῶν κατὰ τῆς Βέρνης πολεμικῶν ἑτοιμασιῶν. Ὁ Ἐρλάκειος εὑρεθεὶς εἰς ἀμηχανίαν διὰ τὴν διπλῆν σχέσιν του ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Κόμητα ἢ νὰ τὸν ὑποσχεθῇ ἀποζημίωσιν δι᾽ ὅσα ἔμελλε νὰ χάσῃ εἰς τὴν Βέρναν, ἢ νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ. Ὁ Κόμης τοῦ ἐσυγχώρησε τὸ δεύτερον λέγων, ὅτι ἕνας ἄνδρας περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον δὲν τὸν ἔμελε τίποτε. Πολλὰ καλά, ἀπεκρίθη ὁ Ἐρλάκειος, ὡς ἕ ν α ς ἄ ν δ ρ α ς θέλω φανῆν καὶ ἐγὼ τοὐλάχιστον.

Ἓξ μάχαι, εἰς τὰς ὁποίας συνηγωνίσθη, ὅπου πάντοτε ἐνίκησεν ὁ μικρότερος ἀριθμός, τοῦ ἔδωκαν τὸ θάῤῥος τοῦτο· ἡ τούτων ἐνθύμησις ἔκαμε τοὺς συμπολίτας του νὰ τὸν ἐκλέξουν στρατηγόν των εὐ-

*) „Ἐὰν ἠφανίζετο τότε ἡ Βέρνα, ἤθελεν ἐλθεῖν εἰς πάντη ἄλλην κατάστασιν ὅλη ἡ χώρα τῆς Βέρνης, τοῦ Φριβούργου, τοῦ Σολοδούρου καὶ ἄλλων πόλεων. Μόλις ἦτο καιρὸς μεγαλητέρου κινδύνου ἢ ἀξιολογωτέρων ἀποτελεσμάτων δι᾽ ὅλας τὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς Ἐλβετικῆς συνορκίας.“ Ἰωάννης Μύλλερος.

θὺς ὅταν τὸν ἴδαν εἰς τὴν πόλιν των. Ἐδέχθη τὸ προσφερθὲν, καὶ γνωρίζων μόνον μέσον νίκης τὴν πειθαρχίαν, τοὺς ἔβαλεν εἰς ὅρκον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅτι θέλουν τὸν ὑπακούειν εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Ἔγεινε λοιπὸν ἀρχηγός των. 5000 ἦτο τὸ πλῆθος των *), καὶ ἐστράτευσεν εἰς τὴν Λαουπίαν διὰ νὰ συγκροτήσῃ μάχην (21 Ἰουλ. 1339).

Οἱ ἐκ τῶν πόλεων τοῦ Δάσους ἀνέλαβαν, ὡς ἐπεθύμουν, τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀρχόντων καὶ ἱπποτῶν. Ὁ δὲ Ἐρλάκειος ἀντέταξε τοὺς Βερνίους του ἐναντίον τῶν πεζῶν. „Ποῦ εἶναι τώρα, ἔκραξε πρὸς τοὺς στρατιώτας του, οἱ ἐξυπνητοὶ χειροτέχναι, οἵτινες περιεφέροντο νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τοὺς δρόμους στολισμένοι μὲ πτερὰ καὶ μὲ στεφάνια; ἂς ἔλθουν νὰ συγχορεύσουν μαζήμου ἔμπροσθεν τῆς σημαίας τῆς πόλεως καὶ νὰ σταθοῦν ὡς προπύργιά της." Καὶ οἱ ἐξυπνητότεροι ἀπὸ τὰς συναφείας τῶν βυρσοδεψῶν καὶ κρεωπωλῶν ἐσυνάχθησαν ὁλόγυρά του.

Τοὺς ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς πορείας. Ἀλλ' ὅταν ἐπροχώρουν κατ' αὐτῶν καὶ οἱ ἐχθροὶ, ἤρχισαν τινὲς ἀπὸ τοὺς ὀπισθινοὺς νὰ δειλανδρῶσι καὶ νὰ φεύγωσιν· ἡ φυγή των ἐπαρατηρήθη καὶ ἐπροξένησε ταραχὴν εἰς τοὺς στρατιώτας του. Ὁ Ἐρλάκειος ὅμως ἔκραξε μὲ φαιδρὸν πρόσωπον: „Φίλοι μου, νικῶμεν, οἱ δειλοὶ εἶναι χωριστά μας," καὶ εὐθὺς μὲ τὴν σημαίαν τῆς πόλεως εἰς τὴν χεῖρα του ὥρμησεν εἰς τὸ τῶν ἐχθρῶν πεζικὸν μαζὴ μὲ τὰ παλληκάριά του, τὰ ὁποῖα ἦσαν τὸ ἄνθος τοῦ στρατεύματός του. Τὴν σφοδρὰν ἐπιμονήν του δὲν ὑπέμεινεν ὁ ἐχθρός. Πάραυτα ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν, καὶ οἱ Βέρνιοι ἔδραμαν τώρα εἰς βοήθειαν τῶν πολιτῶν τοῦ Δά-

*) Οἱ Βέρνιοι ἐστράτευσαν τοσον ἀκριβῶς, λέγει ὁ Τσχούδιος, ὥστε ὀλίγοι ἄνδρες ἔμειναν εἰς τὴν πόλιν. Τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν ἐφίππων καὶ πεζῶν λέγει ὁ αὐτὸς 18,000.

σους, οἵτινες εἶχαν φέρειν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν αὐ-
τὴν στιγμὴν τὸ ἱππικὸν εἰς φυγὴν καὶ σύγχυσιν. Κρί-
σιμος νίκη ἐστεφάνωσε τοὺς ἐναρέτους πολεμιστὰς *),
οἵτινες κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἐρλακείου ἐγονάτισαν
καὶ εὐχαρίστησαν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἔλεος, τὸ ὁποῖον
ἔδειξεν εἰς αὐτούς.

Μετὰ Θεὸν ὅμως εὐχαρίστησαν καὶ τοὺς βοη-
θούς των πολίτας τοῦ Δάσους, καὶ ἔκαμαν μὲ αὐ-
τοὺς φιλίαν, ἥτις μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη, καθὼς ἤδη
ἐδιηγήθημεν, ἔφερε τὴν Βέρναν εἰς τὴν μετὰ τῆς
συμμαχίας ἕνωσιν. Πολὺν καιρὰν ἔμεινεν ἕως ἐδῶ
ἡ συμμαχία, ἥτις ὠνομάσθη μετέπειτα οἱ ὀκτὼ πα-
λαιοὶ τόποι. Τώρα ἦτο ἡ συνορκία εἰς τὸ ὡραιότα-
τον ἄνθος της, πλήρης ἐσωτερικῆς δυνάμεως, τὴν
ὁποίαν καὶ ἐχρειάζετο, ἐπειδὴ πάντοτε οἱ ἰσχυροὶ εὐ-
γενεῖς καὶ ἡ φοβερὰ δύναμις τοῦ Ἀβεσβούργου ἐβου-
λεύοντο ἀκαμάττως πῶς νὰ τὴν ἀφανίσωσι.

Διὰ τοῦτο ἡ τελευταία ἀνακωχὴ, τὴν ὁποίαν
ἔκαμεν ὁ Ἀλβρέχτος, δὲν διήρκεσε πολύ. Ὁ Δοὺξ
ἐζήτει νὰ παραιτήσουν ἡ Γλαράνα καὶ τὸ Ζύγον τὴν
μὲ τὰς πόλεις τοῦ Δάσους συμμαχίαν των, καὶ ἐπει-
δὴ αὗται δὲν ἔστερξαν, τὰς ἐνεκάλεσεν εἰς τὸν αὐ-
τοκράτορα Κάρολον τὸν Δ΄. Οὗτος ἐπροσπάθει κατ'
ἀρχὰς νὰ μεσιτεύσῃ φιλικῶς, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πόλεις
εἶπαν ὅτι δέχονται τὴν αἱρετοκρισίαν του μόνον ἂν δὲν
πειράξῃ τὴν συμμαχίαν των, ὠργίσθη ὁ αὐτοκράτωρ
καὶ εἶπε: „Μέλη τῆς αὐτοκρατορίας δὲν συγχωροῦν-
ται νὰ κάμνουν συμμαχίας χωρὶς τὴν θέλησιν τῆς
κεφαλῆς τῆς αὐτοκρατορίας," καὶ ἐκήρυξεν ἄκυρον τὴν
συμμαχίαν των. Οἱ σύνορκοι ἔμειναν ἀκλόνητοι εἰς
τὰς ἀποφάσεις των, καὶ ἐπρόβαλαν εἰς τὸν Δοῦκα
νὰ τοὺς πωλήσῃ ὅλα τὰ δίκαια καὶ τὴν ἐξουσίαν, τὰ

*) „Ὁ κύριος Θεόβαλδος ὁ ἐφημέριος ἐβάσταζεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς μάχης τὰ ἅγια μυστήρια. Ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τοῦτο, ἐπεριγέλασαν τὸ πρᾶγμα."

ὁποῖα εἶχεν εἰς τὴν χώραν των. Ὁ Ἀλβρέχτος ἀπέῤῥιψε τὸ πρόβλημα τοῦτο, πλήρης ἐλπίδων εἰς πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ ἐπαρακίνησεν ὅλον τὸ βασίλειον. Οἱ λόχοι τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων καὶ πόλεων καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς Κάρολος ἐστρατοπέδευσαν ἔμπροσθεν τοῦ Τιγύρου μὲ λεηλασίαν τῆς χώρας.

Τὸ Τίγυρον δὲν ἔχασε τὸ θάῤῥος. Ἐπροσπάθει πρὸ πάντων νὰ προδιαθέσῃ πρὸς ὄφελός του τὰς καρδίας τῶν πολεμίων του, καὶ ἐξαιρέτως τῶν πόλεων καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ διὰ τοῦτο εὐθὺς ἀφοῦ ἔφθασεν ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς, ἔστησεν εἰς τὸν ὑψηλὸν πύργον του τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν. Αἱ προσπαθήσεις αὗται ὑποστηριζόμεναι ἀπὸ μεσιτείαν καὶ ζηλοτυπίαν, τὰ ὁποῖα ἐπεκράτουν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν, ἐπέτυχαν τὸν σκοπόν των· πάραυτα διελύθη ὁ Γερμανικὸς στρατὸς, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησεν ὀπίσω. Ἀλλ' ὁ Ἀλβρέχτος δὲν ἠθέλησε νὰ ἐνδώσῃ· ἐστρατολόγησε δεκαπέντε χιλιάδας Οὐγγαρικοὺς ἱππεῖς, καὶ τοὺς ἐμέρισεν εἰς τὰ ὑποστατικά του, διὰ νὰ στενοχωρήσῃ πανταχόθεν διὰ τούτων τοὺς συνόρκους. Ἀλλ' οἱ ἄγριοι οὗτοι λησταὶ ἔβλαπταν ἐπίσης ἢ καὶ περισσότερον τοὺς τοῦ Δουκὸς ὑπηκόους, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο ἐζήτουν ἀπὸ τὸν Δοῦκα νὰ κάμῃ εἰρήνην, εἰ δὲ μὴ, ὅτι ἤθελαν συμβιβασθῆν μὲ τοὺς συνόρκους.

Τοῦτο ἠνάγκασε τελευταῖον τὸν Δοῦκα νὰ ἐνδώσῃ, καὶ νὰ στέρξῃ εἰρήνην διὰ μεσιτείας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμη ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του διὰ δόλου καὶ ἀμφιβόλου συντάξεως τῆς εἰρηνικῆς συνθήκης. Τὸ Τίγυρον ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νὰ ὑποταχθῇ *)· ἀλλ' ἡ ἰσχυρὰ τιμιότης τῆς Σουϊτίας ἐματαίωσεν ὅλους τοὺς κόπους του, καὶ

*) Ἐξαιρέτως ὑπωπτεύθη ὁ Βρύνιος, ὅτι ἐνέδωκε δι' ὄφελός του ἴδιον.

τελευταῖον διὰ μεσιτείας τοῦ Βαρῶνος Θορβέργου ἔγεινε πάλιν τριετὴς εἰρήνη, μᾶλλον δὲ ἀνακωχὴ τῶν ὅπλων (1356). Ὁ Ἀλβρέχτος ἦτο τόσον παρωργισμένος διὰ τὴν τῶν πραγμάτων τοιαύτην ἔκβασιν, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τὸ τῶν Ἐλβετῶν ὄνομα· ἀλλὰ βασανιζόμενος ἀπὸ ποδαγρικοὺς πόνους καὶ ἀπὸ τὴν γεροντικὴν ἀδυναμίαν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ πᾶσαν φροντίδα καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον (1358). Δὲν ἀπέθανεν ὅμως καὶ τὸ πρὸς τοὺς συνόρκους μῖσος του· ἡ διχόνοια μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὁδηγουμένων εὐγενῶν, καὶ τῶν πολιτῶν καὶ χωρικῶν ἀπ' ἄλλου μέρους, ἐβάσταζε πάντοτε, καὶ θέλομεν ἀκούσειν ὕστερον νέαν αὐτῆς φοβερὰν ἔκρηξιν.

27. Ἰταλία.

(1333 — 1386.)

Πρὸς ταύτην τῶν Ἐλβετῶν τὴν ἁπλότητα σχηματίζει ἡ ποικίλη τῶν Ἰταλῶν ζωὴ ἰσχυρὰν καὶ ἐπίσημον ἀντίθεσιν. Ἀντὶ τοῦ φυσικοῦ προβλήματος τῶν συνόρκων νὰ ἀσφαλίσουν τιμίαν τινὰ κατάστασιν ἐναντίον τῆς βίας, βλέπει καθεὶς ἐδῶ τοὺς ἐκ τῶν παθῶν τῆς φιλοδοξίας καὶ φιλαρχίας ἐκβαίνοντας ἀγῶνας. Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς τῆς Βοημίας (ἀνωτ. σελ. 294) μὲ τὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐμφάνειάν του εἶχεν ἐξυπνίσει καὶ συγχωνεύσει τὰ πάθη ἐκεῖνα εἰς ἄλληλα· ἀναχωρήσας δὲ ἔδωκεν εἰς τὴν ἐρεθισθεῖσαν κίνησιν νέον δρόμον, καὶ εἰς τοὺς μέχρι τοῦδε κατ' αὐτοῦ συμμάχους νέαν ἀντιζηλίαν.

Μαστῖνος ὁ Δελλασκάλας εἶχε λάβειν μέχρι τοῦδε εὐτυχῶς πᾶν κέρδος ἀπὸ τοὺς συμμάχους του. Ἀφοῦ ἀπήλαυσε τὴν κατὰ συνθήκας προσδιωρισμένην εἰς αὐτὸν ἐπικράτειαν τοῦ Βεργάμου, τῆς Βριξίας καὶ Πάρμας ἀπὸ τὰ τρίμματα τῆς τοῦ Ἰωάννου δυνάμε-

ως, ἐπεχείρησε κατὰ τὸν λαχμὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους συμμάχους του. Ἥρπασε μὲ δολιότητα ἀπὸ τοὺς Φλωρεντινοὺς ὄχι μόνον τὴν εἰς αὐτοὺς διορισθεῖσαν Λούκαν ἀλλὰ κινήσας τὴν ἐν Τοσκάνᾳ φατρίαν τῶν Γιβελλίνων ἐφαίνετο ὅτι ἐφοβέριζε καὶ τὴν ἐπικράτειαν ταύτην. Διὰ τοῦτο ἡ Φλωρεντία ἠναγκάσθη νὰ πιάσῃ ἐναντίον του τὰ ὅπλα. Εὕρηκε πάραυτα συμμάχους, ἐπειδὴ τοῦ Μαστίνου ἡ ὑψηλοφροσύνη ἐφοβέριζεν ὅλους. Τὰ πλούσια εἰσοδήματα τῆς ἐπικρατείας του, τὰ ὁποῖα ὑπερέβαιναν τὸ εἰσόδημα παντὸς τότε χριστιανοῦ βασιλέως, ἐξαιρουμένου ἴσως τοῦ τῆς Γαλλίας, ἔκαμναν τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμα του ἐπικινδυνότερον. Ἐνῷ οἱ θησαυροὶ οὗτοι ἐφαίνοντο ὅτι ὑπηρέτουν τὴν γενναιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν εἵλκυε τεχνίτας καὶ γραμματισμένους, ἐξηγόραζε μυστικῶς εὔωνα ἐργαλεῖα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φιλοδόξων ἐλπίδων του. Αὗται ἤστραπταν ἤδη ἀπὸ στέμμα χρυσοῦν καὶ ἀδαμαντοκόλλητον, τὸ ὁποῖον ἐκατασκεύασε, καὶ ἀπέδειχναν ὅτι καὶ ὅλης τῆς Ἰταλίας ἡ κυριαρχία δὲν τοῦ ἐφαίνετο σκοπὸς ἀνέφικτος.

Ὅλοι οἱ Γουέλφιοι ἴδαν διὰ τοῦ κινδύνου τῶν Φλωρεντινῶν προπαρασκευαζόμενον καὶ τὸν ἰδικόν των. Ἀνήκουστον ἐφάνη, ὅταν καὶ ἡ Βενετία ἐπάτησεν ὡς ξένος τις εἰς τὴν ξηρὰν καὶ συνεδέθη μὲ τὴν Φλωρεντίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ εἶχε πειραχθῆν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰ νησείδιά της. Ὁ Μαστῖνος ἐβάρυνε τῆς Βενετίας τὰ ἁλατοπηγεῖα, καὶ ἔβαλε τελώνια εἰς τὸν Πάδον ἐναντίον πάσης συνηθείας, καὶ ὅταν ἡ Σιγνορία (τὸ μικρὸν βουλευτήριον τῆς Βενετίας) ἐπαραπονήθη, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος μὲ ὑπερηφάνειαν, ὅτι δὲν τὸν ἔμελε διὰ τὰ μολυβδένια σιγίλια. Τοιοῦτος ἐχθρὸς ἀνάγκη ἦτο νὰ ταπεινωθῇ, πρὶν στερεωθῇ καθ' ὑπερβολήν. Ἡ Βενετία λοιπὸν συμμαχήσασα μὲ τὴν Φλωρεντίαν ἤρχισε κατ' αὐτοῦ τὸν πόλεμον. Ὁ Μαστῖνος ἐστενοχωρήθη πάραυτα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ

ῶν Γιβελλίνων Γονσάζας καὶ ἐξαιρέτως Ἄζων ὁ
Βισκόντιος ἠνώθησαν μὲ τὴν συμμαχίαν τῶν δύω πο-
λιτειῶν. Καὶ ὁ προδιωγμένος δὲ ὑπὸ τοῦ Κὰν Δελ-
λασκάλλα ἐκ Παταυΐου Καῤῥάρας διήγειρε τοὺς πα-
λαιοὺς φίλους τοῦ οἴκου του εἰς ταύτην τὴν πόλιν,
ἥτις ἤνοιξε τὰς πύλας της εἰς τὸν πρῴην κυριάρχην
της. Ἄζων ὁ Βισκόντιος ἐκυρίευσε τὴν Βριξίαν,
καὶ τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα ἐφοβέριζε τὴν Βερώναν.

Ἐκ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἐπροσπάθησεν ὁ Μα-
στῖνος νὰ σωθῇ διὰ δολιότητας, καὶ εὐτύχησε νὰ
κόψῃ τὸν σύνδεσμον τῶν ἐχθρῶν του. Μὴ φειδόμενος
οὔτε ἀργύριον οὔτε ὑποσχέσεις ἔφερε τὴν Βενετίαν εἰς
μονομερῆ εἰρήνην, ἐνῷ ἐνεχείρισε τὸ Παταυΐον καὶ τὸ
Βάσσανον εἰς τὸν Καῤῥάραν, καὶ παρεχώρησεν εἰς τὴν
Βενετίαν τὸ Ταρβίσιον. Ἄζων ὁ Βισκόντιος ἔλαβε
τὴν Βριξίαν. Μεταξὺ Βενετίας καὶ Φλωρεντίας
ἐγενήθη ζηλοτυπία τώρα, ἥτις σαφέστατα ἐξηγεῖται
ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν πολιτειῶν *), καὶ τὴν ἰσότη-
τα τῶν ἐμπορικῶν ἀγώνων των. Ἀδυνατήσασα ἀπὸ
τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου ἡ Φλωρεντία ἠναγκάσθη καὶ
αὐτὴ νὰ στέρξῃ τὴν εἰρήνην καὶ νὰ εὐχαριστηθῇ,
ὅτι ἐθραύσθη τὸ ἐπικίνδυνον μέγεθος τοῦ Μαστίνου.

Ἀλλ' ἠλευθερώθη μόνον ἀπὸ τοῦτον τὸν κίνδυ-
νον, ὄχι δὲ καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ἐπειδὴ ἡ

*) Ἕως περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος
συνέκειτο εἰς τὴν Βενετίαν ἡ μεγάλη βουλὴ ἐκ 480 ἐτησίως ἐκλε-
γομένων πολιτῶν. Ἀλλ' ἐκ πολλοῦ ἤδη ἐγίνοντο βουλευταὶ ἐκ τῶν
προκρίτων οἰκογενειῶν, καὶ κατὰ τὸ 1298 ἔτος ἐπὶ τοῦ Δουκὸς Γρα-
δενίγου ἐκυρώθη νόμος νὰ ἐκλέγωνται βουλευταὶ μόνον ὅσοι ἢ προϋπ-
ῆρξαν αὐτοί, ἢ οἱ πρόγονοί των. Ὀνομάζεται αὕτη ἡ μεταβολὴ
εἰς τὴν Βενετικὴν ἱστορίαν ὁ ἐγκλεισμὸς τῆς μεγάλης βουλῆς (il
serrat de consiglio). Ἐστερεώθη ἡ νέα τάξις μὲ νέον νόμον τοῦ 1319
ἔτους νὰ μένουν διὰ βίου οἱ αὐτοὶ βουλευταί, καὶ νὰ τοὺς διαδέχωνται
οἱ υἱοί των. Ἐκ τούτου ἀποκατεστάθη ἡ Βενετία κληρονομικὴ ἀρι-
στοκρατία· ἡ δύναμις τοῦ Δουκὸς ἐσμικρύνετο πάντοτε. Εἰς δὲ τὴν
Φλωρεντίαν ἐξ ἐναντίας ἀνεπτύχθη ἡ ἐξουσία τοῦ δήμου μὲ πτῶ-
σιν τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ἀπεκλείσθησαν κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον
ἀπὸ πᾶσαν ἀξίαν.

ξησε τώρα ἐχθρὸς ἄλλος μὲ ὁμοίας σχέσεις καὶ μὲ ὁμοίαν δύναμιν. Οὗτος ἦτο Ἄζων ὁ Βισκόντιος, ὅστις διὰ λαμπρᾶς νίκης, τὴν ὁποίαν ἔκαμε τότε κατὰ τῶν ληστρικῶν μισθοφόρων τῆς Γερμανίας (οἵτινες, καθὼς αἱ προειρημέναι κομπανίαι τῆς Γαλλίας, μετὰ πᾶσαν εἰρήνην ἤρχοντο καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κατεβάρυναν τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν) εἶχε περισσεύσειν τὴν φήμην του *). Οὗτος μὲν ἀπέθανε πρὸς παρηγορίαν των κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (1339), ὁ δὲ διάδοχός του Λυκῖνος Βισκόντιος ἐκληρονόμησε μαζὴ μὲ τὴν δύναμίν του καὶ τοὺς σκοπούς του. Εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν ἡ Φλωρεντία τότε κατὰ τῆς Πίσης διὰ τὴν κτῆσιν τῆς Λούκας, ἀνεμίχθη αὐτὸς καὶ ἐβοήθησε τοὺς Πισαίους νὰ λάβουν τὴν Λούκαν, μὲ ἐλπίδας νὰ τὴν κυριεύσῃ αὐτὸς ὕστερον, καὶ ἔφερε τὴν Φλωρεντίαν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην, ὥστε αὕτη διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἐξωτερικήν της ὕπαρξιν ἔχασε σχεδὸν τὴν ἐσωτερικήν της ἐλευθερίαν, ἐνῷ ἔκλεξε κυριάρχην της τὸν τιτλικὸν Δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν Βάλθηρον **), ὅστις παραυτα τὴν ἐμεταχειρίσθη ἀνυποφόρως. Ὁ μὲν ἐσωτερικὸς οὗτος ἐχθρὸς ἠφανίσθη ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν πάντοτε ἀκμάζουσαν ἀκόμη φιλευθερίαν, ἐνῷ διὰ κοινῆς ἐπαναστάσεως ἐσυντρίφθη ἡ βίαιος κυριαρχία του (1343), τοῦ δὲ Μεδιολάνου τὸ μέγεθος ηὔξανεν ὁλονέν. Λυκῖνος ὁ Βισκόντιος ἀπέθανε τὸ 1349 ἔτος, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του

*) Τὸ στῖφος, τὸ ὁποῖον ἐκτύπησε καὶ ἠφάνισεν ἐξ ὁλοκλήρου ὁ Βισκόντιος, ὠνομάζετο τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Εὐθὺς μετέπειτα ἐφάνη ἄλλο, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο: ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡγεμονεύετο ἀπὸ Γερμανὸν τινὰ Δοῦκα Βέρνερον, καὶ συνέκειτο ἐκ Γερμανῶν ἱπποτῶν. Κατηνάγκασεν ὅλην τὴν μέσην Ἰταλίαν, ἐνῷ περιεφέρετο ἀνενοχλήτως, καὶ ἠργυρολόγησε σκληρῶς ὅλας τὰς μικρὰς πόλεις.

**) Ἐκατάγετο ἀπὸ τὸν οἶκον τῶν Κομήτων Βριέννης, εἰς τὸν ὁποῖον ἔπεσε τὸ δουκάτον τοῦτο (Τόμ. Δ΄, σελ. 507), ἔφερεν ὅμως τίτλον διάκενον, ἐπειδὴ εἶχαν κυριεύσειν τὴν χώραν του μισθοφόροι τῆς Καταλανίας.

ωάννης, ὅς τις ἐνταυτῷ ἦτο καὶ ἀρχιεπίσκοπος Με-
ιολάνου. Μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν μίαν χεῖρα, καὶ μὲ
ὴν πατερίτσαν εἰς τὴν ἄλλην ἀπεκρίθη εἰς τοὺς πα-
ικοὺς πρέσβεις οἵτινες τὸν ἐπρόσταξαν νὰ ἀφήσῃ τὸ
ν ἢ τὸ ἄλλο, ὅτι ἤθελε μὲ τὸ ἓν νὰ προστατεύσῃ
ὸ ἄλλο. Καὶ μὲ τὰ δύω ἐφάνη ἀνώτερος ὅλων τῶν
Ἰταλικῶν δυνάμεων, καὶ μὲ ἐλπίδα μεγαλητέραν παρ'
ὅσην εἶχεν ὁ Μαστῖνος Δελλασκάλας ἐπροσπάθει νὰ
κυριαρχήσῃ ὅλην τὴν Ἰταλίαν, ἐπειδὴ τοῦ ἦσαν πρὸς
τοῦτο συμβοηθοὶ καὶ αἱ περιστάσεις.

Ἡ Νεάπολις, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Ῥόβερτος καὶ
ἐφονεύθη ὁ Ἀνδρέας (σελ. 301) ἦτο κρημνισμένη ἀπὸ
τοῦ ὕψους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκυβέρνων καὶ ἐδιώριζαν
τὴν τύχην ὅλης τῆς Ἰταλίας οἱ Κάρολοι πρῶτος καὶ
δεύτερος, καὶ ὁ Ῥόβερτος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγ-
γαρίας Λοδοβῖκος ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ ἐκ-
δικηθῇ τὸν φονευθέντα ἀδελφόν του (1348), καὶ χω-
ρὶς νὰ εὕρῃ ἀντίστασιν ἐφάνη εἰς τὰ σύνορα τῆς Νεα-
πόλεως. Ἡ βασίλισσα Ἰωάννα, ὑπανδρευθεῖσα Λο-
δοβῖκον τὸν Ταραντῖνον, ὅς τις ἐνομίζετο συναίτιος
τοῦ φόνου τοῦ Ἀνδρέου, ἔχασε περισσότερον τὴν ὑπό-
ληψίν της. Κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ πιάσῃ τὰ ὅπλα
πρὸς χάριν της, καὶ αὐτὴ ἐνεβαρκαρίσθη μὲ τοὺς οἰ-
κείους καὶ θησαυρούς της, καὶ ἔπλευσεν εἰς τὴν Προ-
βιγκίαν, ἥτις ἀνῆκεν εἰς αὐτήν. Ὁ δὲ Λοδοβῖκος
χωρὶς νὰ ἐκβάλῃ τὸ ξίφος ἀπὸ τὴν θήκην ἔγεινε κύ-
ριος τοῦ Νεαπολιτικοῦ βασιλείου.

Εὐθὺς ὅμως ὅταν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Οὐγγαρί-
αν, ἐζήτηταν πάλιν οἱ ἀκατάστατοι Νεαπολῖται τὴν
φυγάδα βασίλισσάν των. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπέστρε-
ψεν αὕτη εἰς τὴν μητρόπολίν της, καὶ μὲ βοήθειαν
Γερμανῶν μισθοφόρων ἐπροσπάθει νὰ ἀποδιώξῃ τοὺς
Οὔγγρους ἀπὸ τὰ ὑπ' αὐτῶν βασταζόμενα μέρη
τοῦ βασιλείου. Ὅλη ἡ χώρα ὑπέπεσεν εἰς τὴν
πλεονεξίαν, ἁρπαγὴν καὶ φόνους τῶν δύω ξένων ἀν-

τιφερομένων στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἀντὶ νὰ πολε-
μῶνται ἐσυμφώνησαν νὰ λεηλατήσωσιν ὅλην τὴν
χώραν. Τὸ 1352 ἔτος ἔγεινεν εἰρήνη μεταξὺ Ἰωάννας
καὶ Λοδοβίκου διὰ μεσιτείας τοῦ Πάπα, ἀφοῦ οὗτος μὲ
τακτικὴν κρισολογίαν ἐκήρηξε τὴν Ἰωάνναν ἀνεύθυνον
εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἀνδρέου. Ὁ Λοδοβῖκος ἐσήκωσε τοὺς
Οὔγγρους ἀπὸ τὴν Νεάπολιν, καὶ ἐπλήρωσε 300,000
φλωρίνια, ἐπειδὴ ἐζήτει δικαιοσύνην καὶ ὄχι κέρδος.
Ἀλλὰ τῆς Νεαπόλεως αἱ δυνάμεις ἐξηντλήθησαν. Ἡ
χώρα διὰ τῆς ἀπειθείας τῶν δυνατῶν Βαρώνων καὶ
τῆς ἀπανθρώπου πλεονεξίας τῶν μισθοφόρων ἦτο τε-
ταραγμένη, καὶ ἡ κυβέρνησις, ὅσας δυνάμεις εἶχε,
τὰς διεύθυνεν εἰς τὴν Σικελίαν, ἥτις ἐπίσης ταραττο-
μένη καὶ ἀδυνατοῦσα (ἀνατ. σελ. 281) ἐφαίνετο
ὅτι ἦτο ἄπονον λάφυρον τοῦ τυχόντος. Τὰ πράγ-
ματα τῆς ἄλλης Ἰταλίας δὲν ἐπαρατήρει παντάπα-
σιν ἡ Νεάπολις.

Διὰ τοῦτο ὁ Βισκόντιος δὲν ἐφοβεῖτο ἀπὸ τοῦ-
το τὸ μέρος κἀμμίαν ἀντίστασιν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς
δυνάμεώς του. Τὴν ἐπλάτυνε πάλιν τότε μὲ τὴν ἀπό-
κτησιν τῆς διὰ φατριῶν διεσχισμένης Βονωνίας, χω-
ρὶς νὰ φοβηθῇ τὸν Πάπαν, τὸν ὁποῖον καθησύχαζε
μὲ φοβερισμοὺς καὶ μὲ ἀργύριον. Ὁ Μαστῖνος Δελ-
λασκάλας, τὸν ὁποῖον ἐφοβεῖτο, ἀπέθανεν ἔξαφνα
τὸ 1351 ἔτος, καὶ οἱ τρεῖς υἱοί του ἐκληρονόμησαν
τὴν κυριαρχίαν του, ὄχι ὅμως καὶ τὸ κυριαρχικὸν
πνεῦμά του. Ὅλους τοὺς μικροὺς τῶν Γιβελλίνων
ἀρχηγοὺς ἐξήρτησεν ὁ Βισκόντιος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του
μὲ τὴν βεβαίωσιν, ὅτι τώρα ἦτο καιρὸς νὰ ἀφανί-
σουν ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς Γουελφίους, καὶ ὁ φοβερὸς
καὶ ἐμπαθὴς ἀγὼν μεταξὺ τῶν δύω ἀντιζήλων ἐμπο-
ρικῶν πόλεων Βενετίας καὶ Γενούας παρέδωκε τελευ-
ταῖον εἰς τὰς χεῖρας του τὰς δυνάμεις τῆς δευτέρας.

Ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένουα ἀπὸ πλέον παρὰ μίαν
ἑκατονταετηρίδα στασιάσασαι ἐξ ἐμπορικῆς ἀντιζη-

λίας ἔζων μὲ ἀδιακόπους πολέμους. Ὅταν οἱ λοι-
ποὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐνθουσιάσθησαν διὰ τὴν ἐλευ-
θέρωσιν τοῦ ἁγίου τάφου, ἐμίσησαν ἐνταυτῷ καὶ τὰ
μικρὰ κέρδη τῆς ἐμπορίας. Τὰ μεγάλα κέρδη, τὰ
ὁποῖα εἶχεν ἀποκτήσειν ἡ Βενετία μὲ τὴν σύστασιν
τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας, ὕψωσαν τὴν ἀντιζη-
λίαν τῆς Γενούας. Μὲ ἐπιθυμίαν ἐπίασε τὴν εὐ-
καιρίαν νὰ πληγώσῃ θανασίμως τοὺς Βενετούς, καὶ
ἐβοήθησε Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον νὰ ἀναβῇ εἰς
τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἀνωτ. σελ.
116). Ἐκ τῆς τούτου εὐγνωμοσύνης ἤλπισε νὰ ὑψω-
θῇ αὐτὴ ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς τῶν Βενετῶν
θαλασσίου καὶ ἐμπορικῆς δυνάμεως. Τὰ πάθη καὶ αἱ
ἐλπίδες ἄναπταν πάντοτε περισσότερον· ἀλλ' ἐνῷ
καὶ αἱ δύω ἀνέπτυσσαν μεγάλας δυνάμεις καὶ πλούσια
βοηθήματα, ἡ κρίσις ἀνεβάλλετο ἐπὶ πλέον· στιγ-
μιαία ἀδυναμία ἐγέννα ἐκεχειρίας, καὶ αἱ ἀναλαμ-
βανόμεναι δυνάμεις ἔσπευδαν πάλιν εἰς νέας θαλασ-
σομαχίας.

Τοιουτοτρόπως εἶχεν ἀνάψειν πάλιν πόλεμος
(1351), ὅταν οἱ Γενουήνσιοι διὰ νὰ ὠφελῶνται πε-
ρισσότερον ἀπὸ τὴν εἰς τὰς θαλάσσας Μαύρην καὶ
Ἀζοφικὴν ἐμπορίαν των, γινομένην εἰς τὴν ἀποικίαν των
Θεοδοσίαν τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου, ἠνώχλουν τοὺς εἰς
Τάναϊν (Ἀζόφιον) πλέοντας Βενετούς. Ἐπειδὴ ἡ Γέ-
νουα τότε ἐπολέμει μὲ τὴν Ἀραγωνίαν περὶ τῆς Σαρ-
δοῦς (ἀνωτ. σελ. 280), ἐπερίσσευσεν ἡ Βενετία τὴν
δύναμίν της μὲ τὴν θαλάσσιον δύναμιν τῆς Ἀραγω-
νίας, οἱ δὲ Γενουήνσιοι ἐξ ἐναντίας δὲν ἔχασαν και-
ρὸν νὰ κράξουν εἰς βοήθειάν των τοὺς τότε εἰς τὴν
Ἀσίαν ἀκμάζοντας Τούρκους. Μετὰ μίαν μάχην πλη-
σίον Γαλατᾶ, ὅπου καὶ τὰ δύω μέρη εἶχαν πάθειν με-
γάλην φθορὰν ἀνθρώπων καὶ πλοίων, ἐνίκησαν οἱ
Βενετοὶ πλησίον τῆς Ἀλγαρίας εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς
Σαρδοῦς τοιαύτην κρισίμην νίκην (1553), ὥστε οἱ

Γενουήνσιοι ἔπεσαν εἰς μεγίστην ἀπελπισίαν. Ὄχι μόνον ἀδυνατισμένοι ἀπὸ τὴν ζημίαν ταύτην, ἀλλὰ κατασπαραττόμενοι καὶ ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὰς δύω φατρίας τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ, φοβεριζόμενοι ἀπὸ πεῖναν, ἐνῷ ἡ Βενετία ἐμπόδιζε διὰ θαλάσσης πᾶσαν εἰσκομιδὴν, καὶ ὁ διὰ ξηρᾶς γειτονεύων καὶ ἐνεδρεύων αὐτὴν Ἰωάννης Βισκόντιος ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἐξαγωγὴν ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν του, δὲν εὕρηκαν ἄλλην ἔξοδον ἐκ τῆς ἀνάγκης των ταύτης εἰμὴ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Μεδιολανικοῦ κυριάρχου. Οὕτως ἔγεινεν ὁ Βισκόντιος κύριος τῆς Γενούας.

Ὁ πόλεμος λοιπὸν, ὅς τις ἕως τώρα εἶχε βάψειν τὴν θάλασσαν μὲ αἷμα, ἦλθεν εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ διήγειρε τὴν ἄσβεστον διχόνοιαν εἰς τὰς καρδίας τῶν Λομβαρδικῶν ἀρχόντων καὶ πόλεων. Ἡ Βενετία μὲ τὸ ὑπερήφανον αἴσθημα τῆς νίκης ἀπέῤῥιψε τὰς τῆς εἰρήνης συνθήκας, τὰς ὁποίας τῆς ἐπρόβαλεν ὁ Βισκόντιος διὰ τοῦ περιφήμου Πετράρκα· καὶ τὸ Μεδιόλανον ἐκήρυξε πόλεμον ἐναντίον της, καὶ συνεπέσπασεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς μικροὺς ἡγεμόνας Παταυΐου, Βερώνας καὶ Μαντούας. Τοιουτοτρόπως ἐξηπλώθη ὁ πόλεμος ἐπάνω καὶ εἰς τὰ δύω τὰ στοιχεῖα. Ἀλλ' ἡ Γένουα, ἥτις ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν καὶ διὰ τοῦτο ἀγαθοποιὸν ἐνέργειαν τοῦ νέου προστάτου της ἐπανῆλθεν εἰς ἡσυχίαν καὶ ἑνότητα καὶ ἐπομένως εἰς συναίσθησιν τῶν ἰδίων ἑαυτῆς δυνάμεων, ἀνέπτυξεν ἐνταυτῷ πάλιν φοβερὰν δύναμιν.

Ὁ Παγανῖνος Δωρίας ἐφάνη εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ναύαρχος νέου Γενουησίου στόλου, καὶ ἐτρόμαξε τὴν Βενετίαν ἐκ τοῦ πλησίον μὲ κίνδυνον, ὅς τις ἐξεῤῥάγη ἔπειτα μακρὰν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοῦ Βενετικοῦ στόλου ὡς βαρύτατος ἀνεμοστρόβιλος. Ἐκεῖ εἰς τὸν λεγόμενον μακρὸν λιμένα ἐνίκησαν νίκην λαμπρὰν οἱ Γενουήνσιοι (1354).

Ὄχι ὀλιγώτερον εὐτυχῶς ἀντεστάθη ὁ Ἰωάννης Βισκόντιος εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἑνωθεῖσαν Λομβαρδικὴν συμμαχίαν, ἥτις μισθώσασα τὸ μαινόμενον στῖφος τοῦ Φραμοριαλίου *) ἐπερίσσευσε μὲν τὴν δύναμίν της εἰς 30,000 στρατιώτας, δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ πράξῃ τι γενναῖον. Ὁ Βισκόντιος μάλιστα ἀντιπαρεττάττετο ἐπίσης φοβερὸς ὡς πρότερον εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ εἰς τὰς πολιτείας, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τοὺς Φλωρεντινοὺς, καὶ ἐπενόει νέα βουλεύματα αὐξήσεως, ὅταν ὁ αἰφνίδιος θάνατός του (1354) μετέβαλεν ὅλα τὰ πράγματα.

Τὸ πρῶτον τούτου ἀποτέλεσμα ἦτο εἰρήνη μὲ τὴν Βενετίαν, ἥτις ἐξαντληθεῖσα ἀπὸ τὴν εἰς τὸν μακρὸν λιμένα φθορὰν, καὶ φοβεριζομένη μὲ βαρὺν πόλεμον ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν τῆς Οὑγγαρίας βασιλέα Λοδοβῖκον θέλοντα νὰ ἁρπάσῃ τὴν Δαλματίαν **), ἐπεθύμει ἐπίσης ἡσυχίαν, καθὼς καὶ οἱ νέοι κύριοι τοῦ Μεδιολάνου, οἱ τρεῖς ἀνεψιοὶ τοῦ ἀποθανόντος ἀρχιεπισκόπου, Ματθαῖος καὶ Βερνάβος καὶ Γαλεάζος Βισκόντιοι, οἵτινες ἔβλεπαν ἔμπροσθέν των ἐπικίνδυνον τρικυμίαν. Αἱ Λομβαρδικαὶ πολιτεῖαι ἐνόμισαν τὸν καιρὸν τοῦτον προσφορώτατον νὰ κρημνίσωσι τὴν τῶν Βισκοντίων δύναμιν. Ἡνώθησαν λοιπὸν ὅλαι αἱ δυνάμεις καὶ ἐξουσίαι τῆς ἄνω Ἰταλίας

*) Ὁ λόχος οὗτος συνέκειτο μέρος μὲν ἐκ Γερμανῶν καὶ ἄλλων ξένων, μέρος δὲ ἐξ Ἰταλῶν. Ἐσχημάτιζε ταχτικὴν, μικρὰν, κινητὴν πόλιν. Ὁ Φραμοριάλιος ὅμως ἐξουσίαζε μὲ δύναμιν καὶ αὐστηρότητα μεγάλην· εἶχε μαζή του βουλευτήριον, καὶ παντοδαποὺς ἄρχοντας ὑποκάτω του, καθὼς καὶ χωριστὸν ταμίαν. Εὑρίσκοντο Γερμανοὶ εὐγενεῖς εἰς αὐτόν. Μόνον εἰς ἀργύριον καὶ λάφυρα σκοποῦντες, κἀνένα δὲν ὑπηρέτουν πιστῶς.

**) Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἠφανίσθη ἐδῶ ἡ Γραικικὴ ἐξουσία. Κροατικαὶ φυλαὶ ἐπιδραμοῦσαι ἐβάσταζαν τὴν ἐσωτερικὴν χώραν, οἱ δὲ Βενετοὶ τοὺς λιμένας καὶ τὰς νήσους. Ἀλλὰ παραυτα ἐφάνησαν οἱ Οὖγγροι, τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς Κολομάνος ὑπέταξεν ὅλην τὴν χώραν (1102 — 1105). Ἔκτοτε ἐπροσπάθουν Βενετοὶ καὶ Οὖγγροι νὰ ἐξωθήσουν ἀλλήλους. Αἱ ἀξιολογώταται πόλεις Ζάρα, Τραγουρία, Σιβένικον, Σπάλατρον ἦσαν τότε εἰς τῶν Βενετῶν τὰς χεῖρας.

εἰς κοινὸν πόλεμον, ἐξαιρέτως δὲ ἦτο ἐνεργὸς ὁ Μαρκέσιος τοῦ Μοντεφεῤῥάτου Ἰωάννης Β', ὅστις ἀπέσπασεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν Ἄσταν, Νοβάραν, Κάριον, Κλάρασκον κτλ. Ἡ ἀξιόλογος Βονωνία ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτοὺς διὰ τῆς ἀπιστίας τοῦ ὑπουργοῦ των Ἰωάννου Ὀλεγγίου. Ἡ Παυΐα ἐπροστάτευεν ἐναντίον των τὴν ἐλευθερίαν της ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του ἐνθουσιαζομένου καὶ ἐνθουσιάζοντος Αὐγουστινιανοῦ Μοναχοῦ, Ἰακώβου Βουσσολαρίου. Ἡ Γένουα ἀπεστάτησε καὶ ἔγεινε πάλιν αὐθύπαρκτος. Ὁ ὑπὸ τοῦ νέου Γερμανικοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ' διορισθεὶς κυβερνήτωρ τῆς Ἰταλίας, ἐπίσκοπος Αὐγούστης Μαρκουάρδος, ἔφερεν ἐναντίον αὐτῶν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ Γερμανῶν μισθοφόρων συνιστάμενον στῖφος τοῦ Λάνδου. Τελευταῖον ἐσηκώθη ἐναντίον των ὁ Καρδινάλιος τοποτηρητὴς Ἀλβορνόζιος. Ὁ νέος Πάπας Ἰννοκέντιος Ϛ', ὁ διάδοχος τοῦ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Βαυαρικοῦ Λοδοβίκου γνωστοῦ μας Κλήμεντος Ϛ' (ἀποθ. 1352), τὸν εἶχε στείλειν εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν Παπικὴν ἐπικράτειαν, τὴν ὁποίαν ἀπεξένωσαν παντάπασιν ἀπὸ τὴν Παπικὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἐμοιράσθησαν μικροὶ ἡγεμόνες, οἱ Μαλατέσται λαβόντες τὸ Ἀρίμινον, οἱ Πολένται τὴν Ῥάβενναν, ὁ Μαμφρέδιος τὴν Φαυεντίαν, ὁ Ὀρδελάφιος τὸν Λιβίου φόρον κτλ. Ὁ Ἀλβορνόζιος εἶχεν ἤδη ἀποδιώξειν εὐτυχῶς τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν μικρῶν τούτων ἐγεμόνων καὶ ἄλλους εἶχε κάμειν ὑποτελεῖς εἰς τὴν Παπικὴν καθέδραν *),

*) Τὴν μεγαλητέραν ἀντίστασιν ἔκαμεν ὁ Ὀρδελάφιος, ἕνας ἄγριος, καὶ σκληρὸς καὶ ὠμὸς τύραννος. Ἐκ 30 ἐτῶν ἔζη ἀφωρισμένος. Ἑπτὰ ἱερεῖς, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ πράξωσι παρὰ τὴν διαταγὴν, τοὺς ἔκδαρε ζωντανούς. Ἡ γυνή του Κία τὸν ὡμοίαζε τοὐλάχιστον κατὰ τὴν τόλμην καὶ ἀνδρίαν. Μὲ πεισμονὴν ὑπερασπίσθη τὸ Καίκινον ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐναντίον τῶν Παπικῶν ἐπιτρόπων. Ὅταν ὁ Παπικὸς τοποτηρητὴς ἔστειλε πρὸς αὐτὴν τὸν πατέρα της νὰ τῆς προβάλῃ ἐντίμους συνθήκας, τὸν ἀπεδίωξεν εἰποῦσα, ὅτι ὅταν τὴν ὑπάνδρευσε, τὴν ἐπρόσταξε νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν ἄνδρα της.

καὶ ἐμβῆκε τώρα τόσον ἀσμενέστερα εἰς τὴν συμμαχίαν, ὅσον οἱ Βισκόντιοι ἐπροστάτευαν τοὺς ἐκδιωγμένους, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐπροσπάθουν νὰ κυριεύσουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταῦτα κτήματα.

Οἱ Βισκόντιοι ἐπαπειλούμενοι πανταχόθεν, στερηθέντες τὰς ἀξιολογωτάτας πόλεις των ἔμελλαν, ὡς φαίνεται, νὰ ἴδωσι τὸν ὁλοτελῆ κρημνισμὸν τῆς μετὰ κόπων οἰκοδομηθείσης δυνάμεώς των. Ἀλλ' ἐσώθησαν ἐκ τοῦ κινδύνου διὰ τῆς φρονήσεώς των. Ἐπέτυχαν νὰ κόψωσι τὸν πολυκέφαλον καὶ πολύγνωμον σύνδεσμον συμβιβασθέντες μερικῶς μὲ καθένα, καὶ οὕτως ἐπαναλαβόντες μέγα μέρος τῶν ὅσα ἔχασαν. Ἡ δύναμίς των ἀποκατεστάθη πάλιν φοβερὰ, καὶ οἱ δύω αὐθένται Γαλεάζος καὶ Βερνάβος (ὁ Ματθαῖος προαπέθανεν, ἴσως φαρμακωθεὶς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του) ἐπροχώρουν μὲ ἡνωμένας δυνάμεις νὰ αὐξήσουν πάλιν τὴν ἐξουσίαν των. Καὶ οἱ δύω ἦσαν ἀπατεῶνες καὶ δόλιοι πολιτικοί· ὁ δὲ Βερνάβος δὲν ἐστερεῖτο οὐδὲ τὸ πολεμικὸν προτέρημα. Προσέτι καταθλίβοντες τοὺς δυστυχεῖς ὑπηκόους των μὲ σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον αὐτογνωμίαν ἐσύναξαν πλουσίους θησαυροὺς *), οἵτινες εἰς τὴν τότε πολεμικὴν κατάστασιν τῆς Ἰταλίας ἔδιδαν κρισιμωτάτην ἀντιῤῥοπίαν.

Ἡ κυριωτέρα προσπάθησίς των ἦτο τώρα νὰ ἐξανακυριεύσουν τὴν Βονωνίαν, τὴν ὁποίαν Ἰωάννης ὁ Ὀλέγγιος, ἰδὼν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν κρατήσῃ πολὺν καιρὸν ἐναντίον τοῦ Βερνάβου, τὴν εἶχε παραδώσειν εἰς τὸν Καρδινάλιον Ἀλβορνόζιον. Τοῦτο

Μόνον ὅταν τὰ τείχη ὑπεσκάφθησαν μὲ λαγούμια, καὶ ἤρχιστε νὰ σαλεύεται ἡ πίστις τῶν μισθοφόρων της, παρεδόθη, ὁπότε εἰς μὲν ὅλους τοὺς ἄλλους ἐσυμφώνησεν ἐλευθέραν ἔξοδον, μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν της ὄχι.

*) Παρεκτὸς τούτου ἦσαν καὶ οἱ δύω φίλοι τῶν οἰκοδομῶν, καὶ ἐκατασκεύασαν μεγάλα καὶ πολύτιμα κτίρια. Διὰ τὸ κυνήγιον ἔτρεφεν ὁ Βερνάβος 5000 σκυλία δι' ἐξόδων τῶν ὑπηκόων. Δίς τοῦ μηνὸς ἐξητάζοντο, καὶ οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ὁ ὑπότροφος σκύλος εὑρίσκετο ἰσχνός!

ὅμως δὲν ἐτάραξε τὴν βουλὴν τοῦ Βερνάβου· εἰς
τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Πάπα ἀντέταξε τὴν ὑπερήφανον
θρασύτητά του· ἐκακομεταχειρίσθη τοὺς εἰς αὐτὸν
σταλθέντας πρέσβεις τοῦ Πάπα, καὶ ἐφορολόγησε
τοὺς ἱερωμένους μεγάλας ποσότητας μὲ μικρὸν σέ-
βας. Ὁ τοῦ Ἰννοκεντίου Ϛ' διάδοχος Οὐρβανὸς Ε'
(1363) τὸν ἀφώρισε, καὶ ἐκήρυξεν εἰς τὴν Γερμανίαν
σταυροφορικὸν πόλεμον ἐναντίον του· ὁ τοποτηρητής
του Ἀλβορνόζιος ἐκατώρθωσε νέαν συμμαχίαν τῶν
Λομβαρδικῶν ἀρχόντων ἐναντίον του.

Οἱ Βισκόντιοι ἀδελφοὶ δὲν ἐδειλίασαν· ὁ μὲν
Γαλεάζος ἔστειλε τὸ Γερμανικὸν στῖφος τοῦ Λάνδου
ἐναντίον τοῦ Γαλλαγγλικοῦ μισθορικοῦ, τὸ ὁποῖον
ἔφερνεν ὁ Δοὺξ Μοντεφερράτου ἀπὸ τὴν Γαλλίαν,
ὁ δὲ Βερνάβος ἐπολέμει τὴν Βονωνίαν. Ἀλλὰ μ' ὅλον
ὅτι καὶ οἱ δύω δὲν ἦσαν πάντη εὐτυχεῖς εἰς τὸν ἀγῶ-
να, οἱ ἀντίπαλοί των ὅμως, καὶ αὐτὸς ὁ πλούσιος
Πάπας ἀπέκαμαν ἀρχήτερα παρὰ οὗτοι, καὶ ὁ Οὐρ-
βανὸς ἔκαμε τὴν εἰρήνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἠγό-
ρασε μὲ πολυάριθμον ἀργύριον τὰ εἰς τὴν Βονωνίαν
δίκαια τοῦ Βερνάβου (1364).

Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Βισκόντιοι καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην
ἐκράτουν διὰ ἀργυρίου καὶ ἐκύλιαν κατὰ τῶν ἀντιπά-
λων των τοὺς μισθοφόρους, τῶν ὁποίων ἦτο ἀρχη-
γὸς ὁ νόθος υἱὸς ταῦ Βερνάβου, ἠναγκάσθησαν οἱ
ἐχθροί των νὰ ἀνανεώσουν τὴν συμμαχίαν (1368).
Οἱ Ἰταλιῶται ἡγεμόνες, Γονζάγας, Καῤῥάρας,
Ἔστιας, Μαλατέστας, οἱ Δοῦκες τοῦ Μοντεφεῤῥά-
του, καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως ἐνισχύθησαν
ταύτην τὴν φορὰν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ αὐτοκράτορος
καὶ τοῦ Πάπα, οἱ ὁποῖοι ἐφάνησαν καὶ οἱ δύω προ-
σωπικῶς εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ τελευταῖος ἐπαραίτησε
διὰ τοῦτο τὴν εἰρηνικὴν Αὐενιῶνα μ' ὅλας τὰς ἀντι-
λογίας τῶν Γαλλικῶν του Καρδιναλίων καὶ τοῦ βα-
σιλέως τῆς Γαλλίας (1367). Κάρολος δὲ ὁ Δ' ἔφερε

στράτευμα Βοήμων, Πολονῶν, καὶ Γερμανῶν πολε-
μοφόρων (1368). Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅτι τὸ μέγα μι-
σθοφορικὸν στῖφος κυβερνώμενον ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ
Βερνάβου, ἐνῷ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Νεάπολιν, ἐκτυ-
πήθη καὶ κατηφανίσθη, μ' ὅλον τοῦτο οἱ δύω ἀδελ-
φοὶ ἐκαταγέλασαν καὶ ταύτην τὴν φορὰν τοὺς ἐχ-
θρούς των, καὶ μετὰ βραχὺν πόλεμον, ἐξέτεινεν ὁ
αὐτοκράτωρ τὴν χεῖρα εἰς τὴν εἰρήνην, ὅπου ἐπεκύ-
ρωσε τὸν Βερνάβον Ἐπίτροπον τῆς αὐτοκρατορίας εἰς
τὸ Μεδιόλανον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις του ἐκ νέ-
ου, καὶ τοῦ ἔδωκε πάλιν ὅλα τὰ δίκαια καὶ προνό-
μια, τὰ ὁποῖα εἶχε στερηθῆν διὰ τὸν κατὰ τῆς ἐκ-
κλησίας πόλεμόν του. Καὶ ὁ Πάπας δὲ ἀνεχώρησε
μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν (1370). Ἡ ἐδῶ δια-
τριβή του δὲν ἦτο πολὺ τερπνὴ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο
νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν ἐπαπειλοῦσαν ὑπεροχὴν τοῦ
Βερνάβου *)· καὶ νὰ δεχθῇ τὰς δέκα χιλιάδας στρα-
τιωτῶν, τὰς ὁποίας τοῦ ἐπρόσφερεν ἐπιθυμῶν νὰ
λάβῃ ἰσχὺν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Οὐγγαρικὸς βασιλεὺς
Λοδοβῖκος, τοῦ ἐφαίνετο πρᾶγμα ἐπικινδυνώτερον παρὰ
ἡ ἀνήσυχος καὶ ἀχόρταστος φιλαρχία τῶν Βισκοντίων.

Μὲ τὴν συνήθη του δολιότητα ἐμεταχειρίσθη ὁ
Βερνάβος τὸ νέον μισθοφορικὸν στῖφος Ἄγγλου τινὸς
Ἀουκεβώδου, τὸ ὁποῖον τώρα ἐτρόμαζε τὴν Ἰταλί-
αν, διὰ νὰ παρασκευάσῃ δι' αὐτοῦ νέας δυστυχίας.
Ἐξαιρέτως δὲ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν Τοσκάναν, τῆς
ὁποίας ἡ μητρόπολις Φλωρεντία εἰς ὅλους τοὺς μέ-
χρι τοῦδε κατὰ τοῦ Μεδιολάνου πολέμους ἦτο οὐδε-
τέρα, τὴν ἠνάγκασεν ὅμως αὐτὸς τώρα μὲ τὰ
ἔργα του νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν συμμαχίαν, τὴν ὁποίαν

*) Οἱ παπικοὶ πρέσβεις, οἵτινες τοῦ ἔφεραν τὸν νέον ἀφορι-
σμόν, ἐφέρθησαν ὑπὸ τοῦ Βερνάβου εἰς γέφυραν ποταμοῦ, καὶ
ἐπροστάχθησαν νὰ ἐκλέξωσιν ἢ τὸ νὰ κρημνισθῶσιν εἰς τὸν ποτα-
μὸν ἢ νὰ φάγωσι τὸ γράμμα τοῦ ἀφορισμοῦ. Ἐξ ἀνάγκης ἔκαμαν τὸ
δεύτερον.

ὁ Πάπας ὀλίγον τι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του εἶχε συστήσειν μεταξὺ ὅλων σχεδὸν τῶν Ἰταλικῶν πόλεων. Ἡ συμμαχία ὅμως αὕτη ἐκατώρθωσε τόσον ὀλίγον, ὅσον καὶ αἱ πρότεραι, τὴν ταπείνωσιν τῶν Βισκοντίων. Ὁ βραχὺς πόλεμος ἐτελείωσεν εἰς εἰρήνην (1370), ἥτις τοὺς ἀφῆκεν εἰς τὴν πλήρη κατάσχεσιν τῆς κυριαρχίας των, καὶ ἑπομένως εἰς τὴν πλήρη ἐπιθυμίαν νέων ἀποκτήσεων. Τοῦτο ἤρχισαν πάλιν οἱ ἀδελφοί· ὁ μὲν Βερνάβος ἐκυρίευσε τὸ Ῥήγιον καὶ ἐστενοχώρει τὴν Μουτίνην· ὁ δὲ Γαλεάζος ἥρπασε πολλοὺς τόπους ἀπὸ τὸν Μαρκέσιον τοῦ Μοντεφεῤῥάτου *).

Αἱ πράξεις αὗται τῶν Βισκοντίων ἠνάγκασαν φυσικῶς τοὺς στενοχωρουμένους νὰ πιάσουν πάλιν τὰ ὅπλα. Ὁ νέος Πάπας Γρηγόριος ΙΑ' (διότι Οὐρβανὸς ὁ Ε' ἀπέθανεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Αὐενιῶνα, 1371), ἔγεινε κέντρον νέας συμμαχίας, ἥτις ὑπέσχετο εὐτυχέστερα, ἐπειδὴ τὸ Ἀγγλικὸν στῖφος τοῦ Ἀουκεβώδου ἐμβῆκε διὰ πλεονεξίαν του εἰς ὑπουργίαν τῶν συμμάχων. Ἀλλὰ παράκαιροι μηχανοῤῥαφίαι τῶν Παπικῶν τοποτηρητῶν ἐπείραξαν τὴν ἕως τώρα πιστὴν εἰς τὸν Πάπαν μείνασαν Φλωρεντίαν τόσον, ὥστε συνδεθεῖσα αὕτη μὲ τοὺς Βισκοντίους ἐπαρακίνει ὅλην τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικράτειαν νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ τὸν Πάπαν. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ προσοχὴ ἀπὸ τῶν Βισκοντίων ἐστράφη τώρα εἰς τὴν Φλωρεντίαν.

Ὁ Πάπας ἔστειλε δεκακισχιλίους μανιώδεις μισθοφόρους ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τὸν ἄγριον Καρδινάλιον Γενεύης ἐναντίον τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἔκλεισεν εἰρήνην μὲ τὸν Γαλεάζον, διὰ νὰ συγχωρήσῃ τῶν ληστῶν τὴν διάβασιν. Πάραυτα ἐφάνη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Ἰταλίαν (1376). Ἐπειδὴ

*) Ὁ μέχρι τοῦδε Μαρκέσιος Ἰωάννης Β' εἶχεν ἀποθάνειν τότε (1371) καὶ ὁ διάδοχός του ἦτο ἀνήλικος.

ὅμως οἱ Φλωρεντινοὶ ἐγκαταλειφθέντες ἐντὸς ὀλίγου ἀπὸ τοὺς καλητέρους συμμάχους των, καὶ βαρυνθέντες τὴν παρὰ φύσιν σχέσιν των πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐπεθύμουν τὴν εἰρήνην, ἐπρόβαλεν ὁ Γρηγόριος μεσίτην τὸν Βερνάβον Βισκόντιον. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Γρηγορίου ἐπὶ τῆς συμβιβάσεως (1378), διελύθη ἡ συμμαχία ὁλοτελῶς, καὶ οἱ Βισκόντιοι ἐκβῆκαν πάλιν νικηφόροι ἀπὸ τὸν ἀγῶνα.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἠγέρθη πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν γειτονίαν τῆς Βισκοντιακῆς ἐπικρατείας, πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεμίχθη ὁ Βερνάβος μὲ ἐλπίδας αὐξήσεως τῆς δυνάμεώς του. Μεταξὺ Γενούας καὶ Βενετίας ἄναψε νέος ἀγὼν, ὁ πεισματωδέστατος τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων, ὅστις ὀνομάζεται πόλεμος τῆς Κλαυδίας. Εἰς τὴν Κύπρον, καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶχε πιάσειν φωτίαν ἡ ὑποθαλπομένη πάντοτε ἀντιζηλία τῶν δύω πολιτειῶν. Εἰς τὴν Κύπρον, ἐνῷ ἑωρτάζοντο οἱ γάμοι τοῦ νεανίσκου βασιλέως ἐστασίασαν οἱ Γενουήνσιοι καὶ οἱ Βενετοὶ περὶ τοῦ βαθμοῦ, ὅστις ἔδειχνε τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν δύω πολιτειῶν ἐπάνω εἰς τὴν νῆσον, καὶ οἱ δύω λαοὶ ἐκατήντησαν ἕως εἰς αἱματώδεις ἀλληλομαχίας. Εἰς δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν αἰτία τῆς συγχύσεως ἔγεινεν ἡ Τένεδος.

Ἡ Βυζαντινὴ αὐλὴ, ἐνῷ ἐπερικυκλώθη πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ σχεδὸν περιωρίσθη εἰς μόνης τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐπ' ἀληθείας μηδ' αὐτὴν ἐκυρίευεν ὅλην, ἐπειδὴ εἰς τὸ Πέραν ἐπρόσταζαν οἱ Γενουήνσιοι *), ἀπεκόκκιζε τὰς ὀλίγας ἔτι δυνάμεις της μὲ τρομερὰς ἔριδας περὶ τῆς ἀναβάσεως τοῦ θρόνου. Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος,

*) Οὗτοι εἶχαν ὀχυρώσειν ἰσχυρῶς τὸν Γαλατᾶν, καὶ ἀπεκεῖ ἀνθίσταντο εἰς τοὺς Γραικικοὺς αὐτοκράτορας μὲ ὑπεροψίαν μεγάλην. Ἰωάννης ὁ Κανταχουζηνὸς ἠθέλησε νὰ τοὺς περιορίσῃ, ἐχρεώστει ὅμως νὰ ταπεινωθῇ ἔμπροσθέν των ἀφοῦ ἔχασε τὸν μικρὸν στόλον του (1349).

ὅςτις εἶχεν ἀναβῆν τὸν θρόνον μὲ βίαιον χρηματισμὸν τοῦ Πάππου του, τοῦ πρεσβυτέρου Ἀνδρονίκου (κατωτ. τμημ. 52) (1328), ἀποθανὼν (1341) ἀφῆκεν ἀνήλικον υἱὸν Ἰωάννην Ε', ὅςτις πρῶτον μὲν ἀπεβλήθη πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὸν ἐπίτροπόν του Ἰωάννην Καντακουζηνὸν, τελευταῖον δὲ ἐξεθρονίσθη ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸν υἱόν του. Τοῦτον ἐβοήθησαν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν οἱ τοῦ Γαλατᾶ Γενουήνσιοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεσχέθη τὴν Τένεδον, ἀξιόλογον τόπον διὰ τὴν ἐμπορίαν τῆς Μαύρης θαλάσσης· ὁ δὲ ἀποβληθεὶς αὐτοκράτωρ Ἰωάννης διὰ πληρωμὴν χρεῶν τὴν εἶχε δώσειν εἰς τοὺς Βενετοὺς, οἵτινες εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἤθελαν νὰ ἀντιτάξωσι τὴν ἀντιῤῥοπίαν τοῦ Γαλατᾶ.

Ἔγεινε λοιπὸν πάλιν ἡ θάλασσα θέατρον σφοδροῦ ἀγῶνος τῶν δύω κυρίων της. Δὲν ἔμεινεν ὅμως ἕως ἐδῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα μία ἀπὸ τὰς δύω δυνάμεις ἐπροσπάθει νὰ ἐνδυναμωθῇ κατὰ πάντα τρόπον, ἦλθεν ὁ πόλεμος καὶ εἰς τὴν ξηράν. Ἡ Γένουα ἐσυμμάχησε μὲ τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Λοδοβῖκον καὶ μὲ τὸν αὐθέντην τοῦ Παταυΐου Φραγκῖσκον Καῤῥάραν. Ὁ πρῶτος, ὅςτις εἰς ἀρχήτερον πόλεμον εἶχεν ἀναγκάσειν τοὺς Βενετοὺς νὰ τοῦ παραχωρήσουν τὰ ἀξιόλογα παραθαλάσσια μέρη τῆς Δαλματίας ἀπὸ τοῦ κόλπου Κουαρνέρου ἕως Δυῤῥαχίου (1358), ἤλπιζε ταπεινόνων περισσότερον τὴν Βενετίαν νὰ κρατήσῃ ἀσφαλέστερα τὰς δορικτησίας του. Ὁ δεύτερος, ὅςτις εἰς τὰ σύνορά του ἐπειράζετο πολλαχῶς ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς καὶ ἠναγκάσθη νὰ ταπεινωθῇ ἀτίμως *) εἰς τὴν ὑπερηφάνειάν των (1374), ἐπεθύμει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ στερεώσῃ τὴν ἀσφάλειαν καὶ αὐθυπαρξίαν του. Καὶ οἱ δύω λοιπὸν ἡνώθησαν

*) Ὁ υἱός του ὑπεχρεώθη νά ὑπάγῃ εἰς τὴν Βενετίαν καὶ ἔμπροσθεν τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ νὰ ζητήσῃ δημοσίως συγχώρησιν διὰ τὸ σφάλμα τοῦ πατρός του.

μὲ τὴν Γένουαν διὰ νὰ πολεμήσουν κοινῶς τὴν ἰσχυρὰν ἀριστοκρατίαν καὶ τὸ εἰς αὐτὴν ἀνῆκον Ταρβίσιον. Ἡ δὲ Βενετία ἐπροσκάλεσεν εἰς βοήθειάν της τὸν Βερνάβον μὲ τὴν δελεαστικὴν συνθήκην τοῦ νὰ κρατήσῃ αὐτὸς ὅλας τὰς διὰ ξηρᾶς δορικτησίας.

Ὁ πόλεμος ἤρχισεν εὐτυχῶς διὰ τοὺς πολεμουμένους, ὁ μέγας τῆς Βενετίας θαλασσινὸς ἥρως Βίκτωρ Πισάνης ἐκτύπησεν εἰς τὸ μέσον τῆς τρικυμίας πλησίον τοῦ ἀκρωτηριου τοῦ Ἀγγέλου (Capo d'Anzo) τὸν Γενουήνσιον στόλον, καὶ τὸν ἐνίκησε (1378), καὶ ἤθελεν ἀποτελέσειν μεγάλα, ἐὰν ἡ Σιγνορία τὸν ἐσυγχώρει νὰ κτυπήσῃ ἀμέσως τὴν Γένουαν, ὅπου διαδοθείσης τῆς ἥττης ἐξέσπασε σφοδρὰ ἔρις μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν εὐγενῶν. Ἀλλ' ἡ πολιτεία ἐπρόκρινε νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν διὰ τὴν ὕπαρξήν της καὶ τὴν ἐμπορίαν της ἀπαραίτητον Δαλματίαν. Ὁ Πισάνης ἐπροστάχθη νὰ κτυπήτῃ τὰς παραθαλασσίους πόλεις, καὶ εὐτύχησε μὲν εἰς Κάτταρον καὶ Σιβένικον, ἀπεδιώχθη δὲ ἀπὸ τὴν Ζάραν καὶ Τραγουρίαν κτλ. καὶ ἐνταυτῷ ἐδοκίμασε μεγάλην ζημίαν εἰς τὸν στόλον του. Ὁ Πισάνης ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ συρθῇ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰστρίας Πόλαν, καὶ ἐντεῦθεν νὰ φυλάττῃ τὰς ἐνδεχομένας κατὰ τῆς Βενετίας προσβολὰς τοῦ Γενουηνσίου στόλου. Διότι οὗτος ναυαρχούμενος ἀπὸ τὸν Δωρίαν ἐφάνη εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, καὶ εὕρηκεν ἀσφαλῆ καταφύγια καὶ πόρους εἰς τὴν Ζάραν καὶ Τραγουρίαν, καὶ ἐφοβέριζε τοὺς Βενετοὺς νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ πᾶσαν εἰσκομιδὴν ἐκ θαλάσσης, ἐνῷ διὰ ξηρᾶς τοὺς ἦτο πάντη ἐμπεφραγμένη.

Ὁ Πισάνης ᾐσθάνετο τὴν κακήν του κατάστασιν, καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν Βενετίαν μαζὴ μὲ τὸν στόλον του, διὰ νὰ διορθώσῃ τὰ βλαμμένα πλοῖα του καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ τοὺς ἀπὸ ἀῤῥωστίαν καὶ σπάνιν τροφῆς ἀδυνάτους ναύτας του. Ἀλλ' ἡ Σιγνορία τὸν ἐπρόσταξε νὰ μείνῃ καὶ παρέδωκε καὶ

αὐτὸν καὶ ἑαυτὴν εἰς τὴν ἀθλιωτάτην τύχην, τὴν ὁποίαν εἶχε προαισθανθῆν ὁ Πισάνης. Ὁ Δωρίας ἔπεσεν ἐπάνω του (Ἰανν. 1379) εἰς τὸν λιμένα τῆς Πόλας, καὶ ἠφάνισε σχεδὸν ὅλον τὸν Βενετικὸν στόλον· τίποτε δὲν ἐσώθη, εἰμὴ ὁ ἥρως Πισάνης, ὅστις τελευταῖος μὲ ὀδυνηρὸν αἴσθημα ἐκβῆκεν ἀπὸ τὰ τρίμματα τοῦ στόλου του. Καὶ τὸ λείψανον τοῦτο τὸ ἠφάνισεν ἡ Βενετία αὐτή. Ὁ Πισάνης ἐνεκαλέσθη ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς κριτάς του, καὶ ἡ μεγάλη δύναμίς του ἐδεσμεύθη παραυτα μὲ ἀτιμαστικὰς ἁλύσεις, ὁπόταν ὁ ὑπερήφανος στόλος τῆς Γενούας, καὶ ὁ σύμμαχός της Φραγκῖσκος Καῤῥάρας ἐφάνησαν ἔμπροσθεν τῆς Βενετίας ἀπὸ δύω μέρη τῶν νησίων. Παραυτα ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γενουησίων ἡ ἀξιόλογος Κλαυδία, καὶ ἡ ἄμεσος προσβολὴ κατὰ τῆς πόλεως εὐκολύνθη μεγάλως.

Ὁ Βενετικὸς λαὸς πλήρης τρόμου καὶ φόβου ἐπεφορτίσθη τὴν Σιγνορίαν, τῆς ὁποίας οἱ θησαυροὶ δὲν εἶχαν τίποτε, νὰ κάμῃ εἰρήνην. Ἀλλὰ τοῦ Δωρίου ἡ ὑπερήφανος ἀπόκρισις: „Δὲν κάμνω εἰρήνην πρὶν βάλω χαλινοὺς εἰς τοὺς τέσσαρας μεταλλίνους ἵππους τοῦ ἁγίου Μάρκου" ἐματαίωσε τὰς ἐλπίδας. Εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην ἐνθυμεῖται ὁ λαὸς τὸν μόνον, ὅστις δύναται νὰ τὸν σώσῃ· ὅλοι κράζουν τὸν Πισάνην, ὁρμοῦν νὰ τὸν ξεφυλακώσουν· ἡ γερουσία ἀναγκάζεται τελευταῖον νὰ τὸν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν στενὴν φυλακὴν, καὶ νὰ τὸν ἀπολύσῃ εἰς τὴν πλατεῖαν θάλασσαν. Νέον πνεῦμα διέρχεται ταχέως διὰ πάντων. Οἱ ῥωμαλαῖοι ἀφιερόνουν τὰς δυνάμεις των εἰς τὸν στρατηγὸν, οἱ πλούσιοι τοὺς θησαυροὺς εἰς τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἡ τύχη ἐπιστρέφει πάλιν εἰς ἐκείνους, οἵτινες τὴν ἐλπίζουν μὲ ἐμπιστοσύνην.

Οἱ Γενουήνσιοι δὲν εὐτύχησαν εἰς τὴν προσβολὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν κοινῶς μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Καῤῥάρα κατὰ τῆς Βενετίας, καὶ παραυτα ἐκτυπήθη-

σαν καὶ ἐπολιορκήθησαν ἐντὸς τῆς Κλαυδίας των. Ἐμπαθέστατος ἀγὼν συνίσταται περὶ τοῦτο τὸ χωρίον· καὶ τὰ δύω μέρη ἀθλοῦσι μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις των, καὶ συνέρχονται τελευταῖον εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, ὅπου φαίνεται ὅτι ἐμφωλεύει ἡ κρίσις ὅλου τοῦ πολέμου. Ἡ Γένουα ἔστειλε νέον στόλον πρὸς ἐνδυνάμωσιν τῶν ἰδικῶν της, καὶ πρὸς παρηγορίαν τῶν Βενετῶν ἐφάνη (1 Ἰανν. 1380) ὁ ἄξιος Κάρολος Ζήνων, ὅστις μέχρι τοῦδε μὲ ἄλλην μερίδα τοῦ Βενετικοῦ στόλου εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Γενούας, Σικελίας, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (ὅπου εἶχε βοηθήσειν τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Ε' νὰ ἐξαναβῇ εἰς τὸν θρόνον) καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς μεσογείου θαλάσσης εἶχε δείξειν ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον τὴν ἰσχυρὰν ζωϊκὴν δύναμιν τῆς Βενετίας, ἐνῷ αὐτὴ ἐφαίνετο ὅτι ὑπέκειτο εἰς τὰς θανασίμους πληγὰς τῶν ἐχθρῶν της. Ἀνέλαβε λοιπὸν ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Πισάνου νέαν δύναμιν, καὶ ἀπήλαυσε τελευταῖον τὴν νίκην. Οἱ ἐγκεκλεισμένοι εἰς τὴν Κλαυδίαν ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν.

Ἡ Βενετία ἐσώθη· ἡ ἀναχωρήσασα θολερὰ νεφέλη τοῦ πολέμου ἐξεῤῥάγη μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν μὲ ἀκινδύνους ἐκπυρσοκροτήσεις. Τὸν τῆς ξηρᾶς πόλεμον εἶχαν ἀπομακρύνειν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ Βενετοὶ μὲ τοῦτο, ὅτι τὸ ἀπὸ τὸν Καῤῥάραν πολιορκούμενον Ταρβίσιον καὶ πλησιάζον εἰς τὴν παράδοσιν παρεχώρησαν εἰς τὸν Δοῦκα τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδον, καὶ οὕτως εἶχαν δώσειν εἰς τὰ πάθη τῶν ἐχθρῶν των ἄλλο ἀντικείμενον. Ὅλαι αὗται αἱ περιστάσεις καὶ ἡ ἐξασθένησις τῶν δύω πολεμοφόρων δυνάμεων ἐβοήθησαν τὰς προσπαθήσεις τοῦ Δουκὸς τῆς Σαβαυδίας, ὅστις ἐνήργει μίαν εἰρήνην. Αὕτη ἔγεινε τελευταῖον εἰς τὸ Τωρῖνον (1382). Φραγκῖσκος ὁ Καῤῥάρας ἔλαβε κάποιον κέρδος, ἡ Οὐγγαρία ἐκράτησεν ὅλην τὴν Δαλματίαν. Ἡ Γένουα ἐπέτυχε τὸ νὰ ἀναχωρήσουν

οἱ Βενετοὶ ἀπὸ τὴν Τένεδον, καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν ἐμπορίαν τοῦ Ταναΐδος, ἐκ τοῦ ὁποίου ὠφελήθη μεγάλως ἡ Θεοδοσία, ἡ ἐμπορικὴ ἀγορὰ τῶν Γενουηνσίων.

Ἐνῷ ἐκόπασεν εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν ὁ μέγας ἀναβρασμὸς, ἐγενήθη ἄλλος εἰς τὴν Ῥώμην, τοῦ ὁποίου τὰς ἐνεργείας ᾐσθάνθησαν παραυτὰ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΑ', τὸν ὁποῖον ἴδαμεν ἀνωτέρω ἐλθόντα ἐξ Αὐενιῶνος εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Βισκοντίων, ἀπέθανεν εὐθὺς ἀφοῦ ἦλθεν (1378). Ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς δυσαρεστούμενος καθ' ὑπερβολὴν καὶ παροργιζόμενος ἐπειδὴ ἔχανε τιμὴν καὶ ἀργύριον ἐκ τῆς τῶν Παπῶν ἀπουσίας, ἀπεφάσισεν ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης νὰ καταστήσῃ Ῥωμαῖον ἢ τοὐλάχιστον Ἰταλὸν Πάπαν. Οἱ Καρδινάλιοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον Γάλλοι ὄντες, φοβεριζόμενοι καὶ στενοχωρούμενοι ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὴν κίνησιν, ἐνέδωκαν εἰς τὴν βίαν, καὶ ὁ μέχρι τοῦδε ἀρχιεπίσκοπος Βαρίου ἐκλέχθη Πάπας μὲ ὄνομα Οὐρβανὸς Ϛ', ἀνὴρ σταθερὸς εἰς τὰς γνώμας του, καὶ ἀγαπῶν νὰ μείνῃ εἰς τὴν Ῥώμην.

Ἀλλὰ παραυτὰ προσέκρουσαν οἱ Γαλλικοὶ Καρδινάλιοι εἰς τὴν αὐστηρότητα καὶ σκληρότητα τούτου τοῦ ἀνδρός. Ἐπεθύμησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Αὐενιῶνα των, καὶ ἀπεφάσισαν ἐνθαῤῥυνόμενοι ἀπὸ τὸν Γαλλικὸν βασιλέα Κάρολον Ε', καὶ προστατευόμενοι ἀπὸ τὴν τῆς Νεαπόλεως βασίλισσαν Ἰωάνναν νὰ ἐκλέξωσι νέον Πάπαν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐξετέλεσαν εἰς τὸ Φόνδιον, καὶ ἕνας Γάλλος ἀνυψώθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν Παπικὴν καθέδραν μὲ ὄνομα Κλήμης Ζ'.

Τοιουτοτρόπως καθυπεστρώθη ἡ βάσις τοῦ μεγάλου καὶ ἐπικινδύνου ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος, τοῦ ὁποίου τὰ ταραχώδη ἀποτελέσματα θέλομεν διηγηθῆν ὕστερον· ἐδῶ πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν μόνον

τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐνήργησε τοῦτο εἰς τὴν τύχην τῆς Νεαπόλεως. Οὐρβανὸς ὁ Ϛ' ἐξεμάνη κατὰ τῆς βασιλίσσης Ἰωάννας, ἥτις πρῶτον μὲν εἰς τοὺς ἐκλέξαντας Καρδιναλίους, ἔπειτα δὲ εἰς τὸν ἐκλεχθέντα ἀντίπαπαν πρὶν ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Αὐενιῶνα, εἶχε δώσειν καταφύγιον εἰς τὴν ἐπικράτειάν της. Ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἐκδικήσῃ καὶ εὕρηκε πρόθυμον ἐργαλεῖον τὸν Νεαπολίτην Πρίγκιπα Κάρολον τὸν Μικρόν.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὴν εὔνοιαν καὶ εἰς τὴν ὑπουργίαν τοῦ ἰσχυροῦ τῆς Οὐγγαρίας βασιλέως Λοδοβίκου, ἦτο πλησιέστατος κληρονόμος τῆς βασιλίσσης Ἰωάννας *), ἥτις μ' ὅλην τὴν τετραπλῆν ὑπανδρείαν της ἔμεινεν ἄτεκνος. Καὶ ἡ βασίλισσα αὐτὴ τὸν εἶχε γνωρίσειν ὡς κληρονόμον καὶ διάδοχόν της. Ἀλλ' οὗτος ἐφοβήθη, ὡς φαίνεται, μήπως ὁ τέταρτος σύζυγός της, Ὄθων Δοὺξ Βρουνσουΐκου, ἀνὴρ δυνατὸς καὶ ἐπιτήδειος, στερεωθῇ εἰς τὸ βασίλειον καὶ οἰκειοποιηθῇ τὴν διαδοχήν. Ἐδέχθη λοιπὸν τὴν παρακίνησιν τοῦ Πάπα, ὅστις ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου τὴν Ἰωάνναν, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Λοδοβῖκον, ὥρμησεν ἐναντίον τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως.

Αἱ ἀκατάπαυστοι ταραχαὶ καὶ διχόνοιαι τῶν Βαρώνων τοῦ εὐκόλυναν τὴν δορικτησίαν. Ὁ Πρίγκιψ Ἀνδεγαυΐας Λοδοβῖκος, ἀδελφὸς τοῦ τῆς Γαλλίας βασιλέως Καρόλου Ε', τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ἀνάγκην της υἱοθέτησεν ἡ Ἰωάννα, καὶ τὸν ἐπροσκάλεσε διάδοχόν της, δὲν ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ ταχέως εἰς βοήθειαν· ὁ Ὄθων ἐνικήθη, καὶ ἡ Ἰωάννα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ της. Ὁ Κάρολος τὴν ἐφείσθη κατ' ἀρχὰς, ἐλπίζων ὅτι ἔμελλε νὰ τοῦ βεβαιώσῃ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν Προβιγκίαν. Ἀλλ' ἡ

*) Ἴδε ἀνωτέρω (σελ. 301) τὸν γενεαλογικὸν πίνακα.

Ἰωάννα τὸν ἐκαταφρόνησε, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἐπέτυχε τὸν σκοπόν του, ἐπρόσταξε καὶ τὴν ἐθανάτωσαν (1382). Ἐβάσταξε τὸ βασίλειον ἐναντίον τοῦ Ἀνδεγαυΐας Πρίγκιπος Λοδοβίκου, ὅς τις τελευταῖον ἔφθασεν εἰς τὴν Νεάπολιν μὲ ἔνοπλον δύναμιν (1382), παρέδωκεν ὅμως εἰς αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης τὴν Προβιγκίαν *).

Ἀντὶ λοιπὸν νὰ φροντίσῃ τὴν στερέωσιν τῆς κυριαρχίας του, κατὰ τῆς ὁποίας ἐνήργουν πάντοτε εἰς μὲν τὰ ἐντὸς μυστικῶς οἱ Γαλλόφρονες, εἰς δὲ τὰ ἐκτὸς φανερὰ ὁ οἶκος τῆς Ἀνδεγαυΐας, ἐδέχθη ὁ Κάρολος μίαν πρόσκλησιν, ἥτις τοῦ ἦλθεν ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν. Ἐκεῖ ἀπέθανεν (1382) ὁ εἰς τὰς μέχρι τοῦδε διηγήσεις μας συχνάκις μνημονευθεὶς βασιλεὺς Λοδοβῖκος, εἷς ἀπὸ τοὺς περιφημοτάτους καὶ μεγίστους κυριάρχας τοῦ βασιλείου τούτου, καὶ ἦλθε τὸ πηδάλιον εἰς χεῖρας γυναικὸς, τῆς χήρας του Ἐλισάβετ, ἥτις ἐπετρόπευε τὴν διωρισμένην διάδοχον καὶ μὲ τὸν Σιγεμοῦνδον (υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ') ἀῤῥαβωνισμένην θυγατέρα της Μαρίαν. Εἰς δὲ ταύτην ἴσχυε μεγάλως ὁ Παλατῖνος Νικόλαος Γάρας, τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ τρόπος, καὶ μάλιστα ἡ αὐστηρότης ἐπροξένησε πολλὴν δυσαρέσκειαν καὶ ἐναντιότητα.

Οἱ δυσαρεστημένοι ἐπροσκάλεσαν τὸν Κάρολον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἤδη ὑποσχεθῆν τὴν διαδοχὴν ὁ Λοδοβῖκος, ἐὰν ἀπέθνησκεν ἄτεκνος. Ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν, καὶ ἐστοχάσθη ὅτι ἤθελε βασιλεύσειν ἐκεῖ, ὅπου ἔμελλε νὰ ὑπουργήσῃ εἰς πάθη ἄλλων. Εἰς μάτην τὸν ἀνεχαιτίζεν ἡ ὡραία σύζυγός του Μαργαρίτα· ἤλπιζεν ὅτι μὲ τὰς δυνάμεις τῆς Οὐγγαρίας θέλει ἀσφαλίσειν περισσότερον τὴν Νεάπολιν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του. Ἀνεμποδίστως ἔφθασεν εἰς τὴν

*) Ἢ μᾶλλον εἰς τὸν υἱόν του, ἐπειδὴ ὁ Λοδοβῖκος ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Οὐγγαρίαν (1385), ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεχώρησεν ὁ Σιγεμοῦνδος, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Μαρία. Καὶ τὰ δύω μέρη ἐπροσπάθουν νὰ ἀπατήτουν τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Αἱ δύω βασίλισσαι ὑπεδέχθησαν φιλικώτατα τὸν Κάρολον, ἐφάνησαν ὅτι ἐπίστευσαν τοὺς λόγους του, ὅτι μόνον εἶχε σκοπὸν, εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν Λοδοβῖκον, νὰ σώσῃ τὸ βασίλειον τῆς θυγατρός του ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν της. Τὸ κυβερνήτορος ὄνομα, μὲ τὸ ὁποῖον ἠρκέσθη κατ' ἀρχὰς, ἐτίμησαν μὲ ταπείνωσιν· τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωκεν ἡ φατρία του εἰς ἓν συμβούλιον, τὸν ἐπεβεβαίωσαν τρόπον τινὰ παρευρεθεῖσαι καὶ αὐταὶ εἰς τὴν στέψιν του. Μὲ τοιούτους τρόπους εἶχε νικήσειν ἡ δολιότης των τὴν δυσπιστίαν του, καὶ ἀνυπόπτως ὑπῆγεν εἰς τὰς βασιλίσσας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἐπροσκάλεσαν μὲ πρόφασιν νὰ τοῦ κοινολογήσωσιν ἐπιστολὰς τοῦ Σιγεμούνδου. Ἐνῷ δὲ τὸν ἀπησχόλουν ὁ Παλατῖνος καὶ ἡ Ἐλισάβετ μὲ μίαν συνομιλίαν, τοῦ ἔπηξεν ὄπισθεν ὁ ἀρχιοινοχόος Φοργάζιος μυτηρὸν ξίφος, τὸ ὁποῖον ἐβάσταζε κρυμμένον, καὶ τὸν ἀφῆκε νεκρὸν εἰς τὸν τόπον (13 Ἰανν. 1386). Ἐκ τούτου παρεστάθη εἰς τὴν Νεάπολιν εὐθὺς καιρὸς νέων συγχύσεων, ἐπειδὴ ὁ Κάρολος ἀφῆκεν ἕνα μόνον ἀνήλικον υἱὸν, Λαδίσλαον, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἤρχισε τὸν πόλεμον μὲ ἐλπίδα μεγάλην ὁ οἶκος τῆς Ἀνδεγαυΐας.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ὅλη ἡ Ἰταλία ἦτο τεταραγμένη καὶ ἀδυνατισμένη. Διότι ἡ μὲν Γένουα εἶχεν ἐξαντλήσειν τὰς δυνάμεις της ἕως λειποθυμίας, καὶ ἡ ἀκαταστασία τοῦ ἐσωτερικοῦ της πολιτεύματος τὴν κατεβίβασε κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ὕψος της*)

*) Πόσον ἰσχυρὰ ἦτο ἡ Γένουα, δείχνουσι τὰ λόγια τοῦ Πετράρκα εἰς ἐπιστολὴν περὶ τῆς προειρημένης πλησίον Ἀλγαρίας μάχης: „Ἡ θάλασσα ἴδε καὶ ἐθαύμασε. Δὲν ἐπίστευα, ὅτι ἡ Γένουα δύναται νὰ νικηθῇ!"

εἰς τὴν οὐδαμινότητα. Ἡ δὲ Βενετία διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιμονῆς της καὶ τῆς εὐσυλλογιστίας τῆς πολιτικῆς της συντάξεως συνῆλθε πάλιν εἰς ἑαυτήν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τὴν περιώρισεν ὁ τελευταῖος πόλεμος εἰς μόνην τὴν θάλασσαν, ὅπου ὅμως ἐῤῥιζόνετο πάντοτε βαθύτερα καὶ στερεώτερα διὰ τῶν νέων ἀποκτήσεων, τὰς ὁποίας ἔκαμεν εὐθὺς μετὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, τῆς Κερκύρας, τοῦ Ἄργους, τῆς Ναυπλίας καὶ ἄλλων τόπων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων οἱ Βισκόντιοι, ἠλευθερωμένοι ἀπὸ πάντα ἐπίσημον ἀντίζηλόντων, ἐφαίνοντο ὅτι ἐπλησίαζαν πάντοτε εἰς τὸν ὑπερήφανον σκοπόν των. Ἡ γηράσασα δύναμις τῶν δύω ἀδελφῶν ἀνεπληρώθη μὲ τὴν νεαρὰν ἀκμὴν τοῦ κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὰς πράξεις ὁμόφρονος Ἰωάννου Γαλεάζου, ὅστις διεδέχθη τὸν πατέρα του τὸ 1378 ἔτος, καὶ ἡ δόξα των ἐμεγαλύνθη διὰ τῆς μὲ παλαιὰ ἡγεμονικὰ γένη συμπενθερίας των. Ὁ Ἰωάννης Γαλεάζος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Γαλλικοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ὅστις διὰ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐξαγοράν του εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἴδε περισσότερον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ κυριάρχου τοῦ Μεδιολάνου παρ' ὅσα ἤκουσεν εἰς τὸν ψόγον τῶν συγχρόνων του *). Τοῦ αὐτοῦ ἡ ἀδελφὴ ὑπανδρεύθη τὸν Ἀγγλικὸν Δοῦκα Κλαρεντίας, Λιονέλον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μαύρου Πρίγκιπος· τοῦ Βερνάβου αἱ δύω θυγατέρες ἔγειναν γυναῖκες δύω ἐγγόνων τοῦ αὐτοκράτορος Λοδοβίκου **). Ὅλα ταῦτα ἐζωοποίησαν τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Βισκοντιακοῦ οἴκου μὲ νέας ἐλπίδας. Κανεὶς δὲν ἦτο δυνατὸς νὰ τοὺς βάλῃ ὅρια, καὶ ὅτι μηδ' οἱ αὐτοκράτορες ἐδοκίμασαν, θέλομεν τὸ μάθειν ἀπὸ τὰ ἑπόμενα τμήματα.

*) Ἐφάνη μὲ τὰς 100,000 χρυσῶν, τὰ ὁποῖα ἐπλήρωσεν εἰς τὸν Ἰωάννην, τακτικὸς ἔμπορος.

**) Ἐξ ἑνὸς τούτων τῶν γάμων ἐκατάγετο ἡ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἱστορίαν διαβόητος Ἰσαβέλα, ἥτις μὲ τὴν διαγωγήν της ἐφανέρονε πλέον Ἰταλικὸν παρὰ Γερμανικὸν αἷμα.

28. Γερμανία ἐπὶ Καρόλου τοῦ Δ΄.

(1347 — 1378.)

Ἡ μεταξὺ ἐκκλησίας καὶ βασιλείου διχόνοια, καὶ ὁ ἀγὼν τῶν φατριῶν τοῦ δευτέρου δὲν ἔπαυσεν εὐθὺς μὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Λοδοβίκου· μῖσος καὶ φόβος ἔμεναν ἀκόμη εἰς τὰς καρδίας. Αἱ πόλεις, αἵτινες εἶχαν ἐναντιωθῆν εἰς τὸν ἀντιβασιλέα Κάρολον καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐφοβοῦντο διὰ τὰ δίκαια καὶ διὰ τὰς ἐλευθερίας των· ὁ οἶκος τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος ὑπώπτευε περὶ τῶν ὅσα εἶχεν ἀποκτήσειν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως ἐκείνου. Καὶ τὰ δύω ἦτο ἀνάγκη νὰ καθησυχάσῃ ὁ βασιλεὺς, ἐὰν ἔμελλε νὰ βαστάξῃ τὸν θρόνον.

Ὁ Κάρολος διέλυσεν εὐθὺς καὶ ταχέως τὸ πρόβλημα τοῦτο μὲ τὸν τρόπον του. Φυλακωθεὶς μετὰ τῆς μητρός του, ἐνῷ ἦτο παιδίον, ἀπὸ πατέρα ὕποπτον, ἀνατραφεὶς ἔπειτα εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας, καὶ αὐτοψεὶ καὶ ἐξ ἰδίας του πείρας γνωρίσας τὴν οὐσίαν τῆς παπικῆς αὐλῆς, τελευταῖον, ἐνῷ ἔγεινε μειράκιον δεκαὲξ ἐτῶν, βαλθεὶς ἀπὸ τὸν πατέρα του μεταξὺ τῶν Ἰταλικῶν ῥαδιουργιῶν, εἶχε μᾶλλον μεγάλην εὐσυλλογιστίαν καὶ φρονίμην ἐπιτεδειότητα νὰ μεταχειρίζεται ἀνθρώπους καὶ σχέσεις παρὰ τὰ φιλοπόλεμα καὶ ἱπποτικὰ φρονήματα τοῦ πάππου του Ἐῤῥίκου ἢ τοῦ πατρός του Ἰωάννου. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἠγωνίσθη περισσότερον μὲ τὴν φρόνησιν παρὰ μὲ τὰ ὅπλα.

Τὰς πόλεις οἰκειώθη κατὰ πρῶτον εὐκόλως μὲ ἀσφαλίσεις καὶ βεβαιώσεις τῶν ἐλευθεριῶν καὶ προνομίων των, καὶ οὕτως ἔσυρεν εἰς ἑαυτὸν ὅλην τὴν

Σοηβίαν, ἐπειδὴ οἱ ἐκεῖ ἄρχοντες, καὶ μάλιστα ὁ τῆς Βυρτεμβέργης Ἐδουάρδος, εἶχαν ἤδη κηρυχθῆν ὑπέρμαχοί του. Ἀπ' ἄλλου μέρους ἡνώθη μετ' αὐτοῦ ὁ Αὐστριακὸς οἶκος, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύω εἶχαν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὄφελος. Τοιουτοτρόπως ἐμόνωσε τὸν κυριώτερον ἐχθρόν του, τὸν Βαυαρικὸν οἶκον, ὁ ὁποῖος ἠγωνίζετο νὰ τὸν κρημνίσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ἀντιβασιλέα.

Ἐπρόβαλαν πρῶτον τὸν Ἐδουάρδον, βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, ὅς τις διὰ τῆς δυνάμεώς του, διὰ τῆς προσωπικῆς ἐπιτηδειότητός του, διὰ τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν ἔχθρας του ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἁρμοδιώτατος εἰς τοῦτο. Οἱ Ἐκλέκτυρες τοῦ Παλατινάτου, τοῦ Βρανδεβούργου, τοῦ Σαξονικοῦ Λαουεμβούργου καὶ ὁ ἀπὸ τὸν Πάπαν καθαιρεθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Μογοντίας (ἀνωτ. σελ. 301) τὸν ἔκλεξαν ἐνταυτῷ εἰς μίαν συνέλευσιν τοῦ Ὀβερλανστεΐνου. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος, ὅς τις ἴσως ἐνθυμήθη τὴν τύχην τοῦ βασιλέως Ῥιχάρδου Κορνουβίου, καὶ ἐγνώριζε πόσον εὐκλόνητος εἶναι θρόνος στηριζόμενος ἐπάνω εἰς τὰ πάθη μιᾶς φατρίας, ἦτο ἀμφίβολος. Ὁ Κάρολος δὲν ἔλειψε νὰ τὸν στερεώσῃ εἰς ταύτην τὴν ἀμφιβολίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ τὸ κοινοβούλιον. Ἔστειλεν ἐπίτηδες πρὸς αὐτὸν τὸν νεανίσκον Κόμητα Ἰουλιακοῦ, ἀνεψιὸν τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ ἐπέτυχε τὸν ἐπιθυμούμενον σκοπόν του. Ὁ Ἀγγλικὸς βασιλεὺς, ἀσχολούμενος προσέτι εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, ἀπέβαλε τὸ Γερμανικὸν στέμμα. Ὁ δὲ Κάρολος ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ μεγάλην φροντίδα ἠδύνατο τώρα νὰ πολεμήσῃ ἀνεμποδίστως τὸν Βαυαρικὸν οἶκον, ὅς τις τότε ἦτο περιπλεγμένος εἰς ἐπικίνδυνον ἀγῶνα μὲ ἓν φάντασμα σκιῶδες, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδάνεισε ζωὴν τὸ παντοδαπὸν κατ' αὐτοῦ μῖσος. Διότι ἐκβῆκεν ἀνὴρ, ὅς τις ἐβεβαίονεν, ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ 1319 ἔτους νομιζόμενος νεκρὸς Μαρκέτιος τοῦ Βρανδεβούργου Βαλδήμαρος (ἀνωτ. σ. 285) δὲν

ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐνεταφιάσθη ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος· αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ Βαλδήμαρος ὁ ἀληθινὸς, ὅς τις τώρα ὑπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ὑπῆγε καὶ ἐπροσκύνησε διὰ νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του. Ἔρχεται δὲ τώρα νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν καὶ καταδυναστείαν τὴν χώραν του, τὴν ὁποίαν κατακρατοῦσι ξένοι καὶ ἐχθρόφρονες. Πιθανώτατα ἐφέρθη εἰς τὸ μέσον ὁ Ψευδοβαλδήμαρος οὗτος ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας Ἀσκανίας καὶ Σαξονίας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠδύναντο ἀκόμη νὰ χωνεύσωσι τὴν στέρησιν τοῦ εἰς τὸ γένος των ἀνήκοντος ἐκλεκτοράτου. Κατά τινα φήμην ὑπῆρξεν οὗτος πρῶτον μὲν δοῦλος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βαλδημάρου, ἔπειτα δὲ μυλωνᾶς πλησίον τῆς Ζερβέστης καὶ ὠνομάζετο Ἰάκωβος Ῥεβόκκ.

Ἐπαρουσιάσθη οὗτος κατὰ πρῶτον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μαγδεβούργου, καὶ ἀπεκεῖ ἐπροσπάθει νὰ οἰκειωθῇ τὰς κατὰ τῆς Βαυαρικῆς κυριαρχίας πολὺ ἠριθισμένας καρδίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο λαμπρόν. Πολλοὶ ἱερωμένοι, ἱππόται καὶ πόλεις ἔγειναν βοηθοί του. Ὅταν δὲ ἐφάνη προσωπικῶς εἰς τὴν χώραν (Αὐγ. 1348), τὸν ὑπεδέχθησαν πανταχοῦ μὲ ἀλαλαγμόν. Ἐντὸς ὀλίγου ἔμεινεν ὁ Ἐκλέκτωρ Λοδοβῖκος μὲ μόνας τὰς πόλεις Σπανδαυΐαν, Βρίζαν καὶ Φραγκοφόρτιον καὶ μὲ μικρὸν τῶν εὐγενῶν μέρος. Μὲ στράτευμα ἐνδυναμωμένον ὑπὸ Μεκελβουργίων καὶ Σαξόνων ἐπροχώρησεν ὁ Ψευδοβαλδήμαρος εἰς τὸ Φραγκοφόρτιον, ὅπου εὑρέθη καὶ ὁ Λοδοβῖκος διὰ νὰ τοῦ ἐμφράξῃ τὴν εἰς τὴν Νεομαρκίαν εἴσοδον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἔσπευσε τώρα καὶ ὁ Κάρολος νὰ βοηθήσῃ τὸν εἰς τοὺς σκοπούς του πολλὰ ὠφέλιμον ψευδηγεμόνα. Ὑπῆγε προσωπικῶς εἰς τὸ στρατόπεδόν του πλησίον τοῦ Ἐῤῥικοδορφίου εἰς τὸν δρόμον τοῦ Φραγκοφορτίου, καὶ ἀφοῦ ἐπληροφορήθη τὴν γνησιότητά του ἀπὸ μαρτυρίας τῶν παρόντων ἱε-

ρωμένων καὶ λαϊκῶν, τοῦ μετέδωκε παῤῥησίᾳ τὸ κληρούχημα τοῦ Βρανδεβούργου. Μ' ὅλα ταῦτα αἱ βουλαὶ τῶν συμμάχων δὲν ἐπετύγχαναν εὐκόλως τὸν σκοπόν των. Ὁ Ἐκλέκτωρ Λοδοβῖκος ἀντέστη εἰς τὸ Φραγκοφόρτιον κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος, τὸ ἠνάγασεν εἰς ὀπισθοδρόμησιν, καὶ οὕτως ὄχι μόνον ἔσωσε τὴν Νεομαρκίαν, ἀλλ' ἐξαναεκέρδησε καὶ μέρος τῶν προαπωλεσμένων.

Εὐθὺς ἀφοῦ ἀνέπνευσεν ὀλίγον, ἀνενέωσε καὶ μάλιστα μὲ ἐχθροπάθειαν μεγαλητέραν τὰ παλαιά του δοκίμια νὰ κρημνίσῃ τὸν Κάρολον καὶ νὰ καθίσῃ ἄλλον βασιλέα ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἐστράφη πρῶτον εἰς τὸν γυναικάδελφόν του Μαρκέσιον τῆς Μίσνης. Ἀλλ' οὗτος ἀῤῥωστικὸς ὢν καὶ ἀδύνατος ἀπέβαλε τὸ προσφερόμενον στέμμα καὶ ἐπροτίμησε τὸ ἀσφαλὲς κέρδος τῶν δέκα χιλιάδων μάρκων, τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπρόσφερεν ὁ Κάρολος, παρὰ τὴν ἀβέβαιον δόξαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἐδελέαζεν ὁ Λοδοβῖκος.

Ἐπειδὴ δὲ κανεὶς ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς ἡγεμόνας δὲν ἠθέλησε νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ κινδυνῶδες παιγνίδιον, ἐπρόβαλε τελευταῖον ὁ Λοδοβῖκος τὸν Κόμητα Σφαρσεβούργου Γύνθηρον, ὅστις ἐπὶ τοῦ πατρός του, τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος, ἐφάνη χρήσιμος καὶ εἰς πόλεμον καὶ εἰς εἰρήνην, καὶ ἦτο ἐπιτήδειοις ἐκ πείρας εἰς πολμηρὰ ἐγχειρήματα. Ἔλαβεν οὗτος τὸ στέμμα ἀφοῦ οἱ προειρημένοι φίλοι τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου Ἐκλέκτορες ὑπεσχέθησαν κατὰ τὴν ῥητὴν ζήτησίν του νὰ τὸν ἐκλέξουν χωρὶς σιμωνίαν καὶ κατὰ Θεὸν, νὰ τὸν βοηθήσουν, καὶ χωρὶς αὐτοῦ νὰ μὴ συμφωνήσουν τίποτε οὔτε μὲ τὸν Κάρολον οὔτε μὲ τὸν Πάπαν. Τὸ πολεμικὸν ὄνομά του, οἱ θησαυροί του, καρποὶ πολλῶν εὐτυχῶν πολέμων, καὶ ἡ ἀγάπη πολλῶν φατριαστῶν ἐσύναξαν πάραυτα τοὺς παλαιοὺς συμπολεμιστάς του καὶ ἄλλους φιλοπολέμους ὁλόγυρά του, καὶ μὲ τόλμην ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ πεδίον διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὸ

στέμμα μὲ τὴν ἀνδρίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἕως τώρα ὑπηρετῶν ἄλλους. Τόσον δὲ ὀλίγον ἐφοβεῖτο τὸν ἀντίπαλόν του, ὥστε ὅταν ὁ Κάρολος ἐδιώρισε τὸ Κασσέλιον συλλογῆς τῶν στρατευμάτων του τόπον, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐδιάταξεν αὐτὸς ἀγωνιστικὸν τόρνον τρόπον τινὰ πρὸς περίγελών του.

Ἀλλ' ὁ ἀντίπαλός του ἀντεμάχετο μὲ αὐτὸν δι' ὅπλων ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος δὲν ἤξευρε νὰ μεταχειρισθῇ. Ὁ Κάρολος ὑπέσκαπτε τὸ ἔδαφος, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἐνόμιζεν ὁ Γύνθηρος ὅτι ἔστεκε σταθερὰ, δηλαδὴ τὴν πίστιν τῶν ὀπαδῶν του. Πρῶτον οἰκειώθη τὸν τοῦ Παλατινάτου Κόμητα Ῥοδόλφον, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα ἐπρόσφερε τὴν χεῖρα του. Μὲ τοῦτο ἤνοιξε τὸν δρόμον εἰς ἄλλας φιλιώσεις μὲ ὅλον τὸν Βαυαρικὸν οἶκον εἰς τρόπον ὥστε ὁ Γύνθηρος πάραυτα ἐγκαταλειφθεὶς ἀπ' ὅλους εὑρίσκετο πάντη μόνος.

Βέβαια ὁ Γύνθηρος δὲν ἤθελεν ὑποχωρήσειν οὐδὲ τώρα, ἀλλὰ παρωργισμένος διὰ τὰς προδοτικὰς ταύτας τέχνας ἤθελεν ἐμπιστευθῆν ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὴν ἀνδρίαν του, ἐὰν εἰς τὴν τολμηρὰν ψυχήν του δὲν ἐγίνετο ἄπιστον καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σῶμα. Ἠῤῥώστησεν ἔξαφνα, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ ἀῤῥωστία του συνέβη εἰς ἔτος, ὁπότε τρομερὰ πανώλης*) διέτρεχεν ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐθέρισε τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς Γερμανίας, ἀπεδόθη μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὰς φαρμακοποιοὺς τέχνας τῶν ἐχθρῶν του**), οἵτινες ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἀῤῥωστίαν του.

---

*) Τὰ φαινόμενα τούτου τοῦ λοιμοῦ καὶ τὰς εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἰταλῶν ἐνεργείας του περιέγραψεν ἐξαίρετα ὁ Βοκάκκιος εἰς τὸ προοίμιον τῆς Δεκαμερόνης του. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐνήργησαν εἰς τὰς καρδίας μέρος μὲν αἱματώδη ἔχθραν κατὰ τῶν Ἰουδαίων. ἐκ τῶν ὁποίων ἐσκοτώθησαν πολλοὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, Φραγκίαν, καὶ τοὺς Ῥηνικοὺς τόπους, μέρος δὲ κλίσιν αἱματώδη πρὸς κατασπάραξιν ἑαυτῶν, καθὼς ἔκαμναν οἱ ἀγεληδὸν περιερχόμενοι Μαστιγίαι (αἱρετικοὶ νεοφανεῖς) μὲ ψαλμοὺς μετανοίας.

**) Ἐκατηγόρησαν τὸν περίφημον Φραγκοφορτιανὸν ἰατρὸν Φρειδάγκιον, ὅτι τάχα τοῦ ἐκέρασε τὸ φαρμάκιον εἰς ἰατρικὸν (ἄρα

Διότι τώρα συνεβιβάσθη ὁ Γύνθηρος μὲ τὸν Κάρολον εἰς τὴν Ἐλτεβίλαν, καὶ μὲ 20,000 Μάρκα ἀργύρου ἐπαραίτησεν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ εἰς τὸ στέμμα δικαιώματά του, τὰ ὁποῖα ἐλάμπρυναν μόνον τὸν θάνατόν του· διότι ὅταν εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἀπέθανεν εἰς Φραγκοφόρτιον τὴν 1 Ἰουν. 1349, τοῦ ἔγεινε λαμπροτάτη ἐκφορὰ, ὅπου εἴκοσι Κόμητες τῆς αὐτοκρατορίας ἐβάσταζαν τὸ νεκρικὸν φορεῖον, καὶ ὁ Κάρολος αὐτὸς ἠκολούθει μὲ πολλοὺς παρόντας ἡγεμόνας. Ὅς τις ὑπηρετεῖ ξένα πάθη καὶ ξένους σκοποὺς, γίνεται πρῶτον θῦμα εἰς αὐτά· οὕτω διδάσκει ἡ ἱστορία του.

Περὶ τῶν σκοπῶν τούτων ἐσυμβιβάσθησαν οἱ τότε φίλοι καὶ ἐχθροί του τακτικώτερα εἰς μίαν συνέλευσιν τῆς Βυδισίνης. Ὁ Κάρολος ἐπαραίτησεν ὅλα τὰ δικαιώματά του τὰ εἰς τὸ Τερίολον, Καρινθίαν καὶ Γοριτίαν· ὁ δὲ Λοδοβῖκος ἀφῆκεν εἰς τὴν Βοημίαν τὴν τότε εἰς τὸ Βρανδεβοῦργον ἀνήκουσαν Ἄνω Λυσατίαν. Προσέτι ὑπεσχέθη ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Ἐκλέκτορα νὰ τοῦ δώσῃ κλῆρον τὴν Μαρκίαν Βρανδεβούργου, ἐνῷ ἐπληροφορήθη μὲ μίαν κατὰ τὸ φαινόμενον γενομένην δευτέραν ἀνάκρισιν περὶ τῆς νοθείας τοῦ Βαλδημάρου *)· ὑπεσχέθη προσέτι ὅτι θέλει ἐνεργήσειν τὴν λύσιν τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Πάπα, πρὸς λύπην τοῦ ὁποίου, κατὰ ῥητὴν ζήτησιν τοῦ Λοδοβίκου, ἔστερξε νὰ ἐκλεχθῇ καὶ νὰ στεφθῇ δευτέραν φοράν.

Ἠθέλησε τώρα ὁ Κάρολος εἰς τὸ Γερμανικὸν στέμμα νὰ προσαρμόσῃ καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Ῥώμην. Ἐμάθαμεν ἤδη πρότερον τὴν περιπλεγμένην κατάστασιν τῆς Ἰταλίας καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Βισκοντιακοῦ οἴκου, καὶ δὲν ξενιζόμεθα, ὅτι ὁ φρόνιμος Κάρολος, ὅς τις εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοῦ πάππου του ἐνταυτῷ καὶ τοῦ πατρός του τὴν τύχην, δὲν ἐζήτησε τίποτε ἄλλο εἰς ταύτην τὴν ἐκστρατείαν εἰμὴ τὸν κυριώτατον σκοπόν. Ἡ λογαριαστικὴ αὕτη πολιτικὴ, ἥτις ἐζήτει μικρὰ κέρδη διὰ μικρῶν μέσων, ἐμβῆκε τώρα εἰς τὸν τόπον τῶν μεγαλουργῶν ἀγώνων τῶν Ὀενσταουφίων.

Μὲ μικρὸν λόχον ὑπῆγεν ὁ Κάρολος κατὰ τὸ 1354 ἔτος. Εἰς τὸ Μεδιόλανον τὸν ὑπεδέχθησαν καὶ τὸν ἐφιλοξένησαν μεγαλοπρεπῶς οἱ Βισκόντιοι, τοὺς ὁποίους ἤλπιζαν οἱ ἐχθροί των ὅτι θέλει τοὺς πολεμήσειν. Ἐδέχθη τὸ Λομβαρδικὸν στέμμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐστέφθη λαμπρῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου, ὡς δῶρον σχεδὸν τῶν Βισκοντίων, οἱ ὁποῖοι ἔβαλαν πολλὰς χιλιάδας ἱππέων καὶ πεζῶν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του, πρόφασιν μὲν διὰ νὰ τὸν τιμήσουν, πρᾶγμα δὲ, διὰ νὰ τοῦ δείξουν τὴν διαφορὰν τὴν μεταξὺ τῆς δυνάμεώς των καὶ τοῦ τίτλου του. Ὡσαύτως ἐδέχθη τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα εἰς τὴν Ῥώμην τὸ Πάσχα 1354 ὡς δῶρον τοῦ Πάπα, πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου ἀπέβαλε τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες τοῦ ἐπρόσφεραν τὴν κυριαρχίαν τῆς πόλεώς των, καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ῥώμην, ἐπειδὴ, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ὑποσχέσεων, τὰς ὁποίας ἔκαμεν εἰς τὴν ἁγίαν καθέδραν, ὅταν ἐκλέχθη διὰ τῆς συνεργείας της, ἔταξε καὶ τοῦτο, νὰ μὴ μείνῃ εἰς τὴν Ῥώμην περισσότερον παρὰ μίαν ἡμέραν, καὶ νὰ μὴ τὴν ὑποτάξῃ. Ταύτην τὴν αἰτίαν εἶπε τοὐλάχιστον· ἡ δὲ ἀληθινὴ ἦτο, ὅτι ἤθελε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴν τῶν Ῥωμαίων.

ἦτο ἤδη ἄῤῥωστος ὁ Γύνθηρος). Ἡ διαφορὰ τῶν λόγων κάμνει τὸ πρᾶγμα ὑποπτότερον. Φαίνεται ὅμως τοιοῦτόν τι συμπέρασμα ἐκ τοῦ ἐπιταφίου ἐπιγράμματος τοῦ Γυνθήρου ὅσον ἀναγινώσκεται ἐκ τῶν ἀμυδρῶν γραμμάτων.

*) Οὗτος ὅμως παρέδωκε τὴν Μαρκίαν μόνον κατὰ τὸ 1355 ἔτος. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἀσκανίας τοῦ ἔδωκαν καταφύγιον, καὶ τὸν ἐκράτηταν ἕως εἰς τὸν θάνατόν του.

Ἀφοῦ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἀπήλαυσε τὸν σκοπὸν τῆς εἰς Ῥώμην ἐκστρατείας του, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν φορτωμένος μὲ τὰς κατάρας ὅλων ἐκείνων, οἵτινες οὔτε διὰ τὰ πάθη των, οὔτε, ὡς ὁ Πετράρκας, διὰ τοὺς ὀνείρους των ἠδυνήθησαν νὰ τὸν οἰκειωθῶσι, καὶ μὲ τὰ δῶρα ἐκείνων, οἵτινες ἐπρόσφεραν ἀκόμη θυσίας εἰς τὰ λείψανα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Τιτλαυτοκράτορος, καθὼς οἱ Φλωρεντινοὶ, οἵτινες ἐξαγοράσθησαν μὲ **100,000** χρυσᾶ φλωρίνια ἀπὸ τὸν πολιτικὸν ἀφορισμὸν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐπιφέρειν ποτὲ κατ' αὐτῶν ὁ πάππος του Ἐρρῖκος ὁ Ζ'. Ἀφοῦ ἀτίμως διέτριψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, διὰ νὰ λάβῃ δόξαν διάκενον, ἀπεφάσισε νὰ ἀποκτήσῃ εἰς τὴν Γερμανίαν κλέος, ὁποῖον τοῦ ἐσυγχώρουν ὁ καιρὸς καὶ αἱ περιστάσεις.

Ἔγεινε δὲ τοῦτο διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς χρυσῆς βούλας. Εἰς δύω συμβούλια, εἰς Νοριμβέργαν (Ἰανν. **1356**), καὶ εἰς Μέτας (Δεκέμ. **1356**) καθυπεβλήθη ὁ θεμελιώδης οὗτος νόμος τῆς αὐτοκρατορίας, σκοπὸν ἔχων νὰ ἐμφράξῃ τὰς πηγὰς, ὅθεν ἔῤῥεαν αἱ διχόνοιαι καὶ ταραχαὶ εἰς ἐκλογὴν αὐτοκράτορος. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ περίφημον τοῦτο γράμμα ἐστερεώθη ὄχι μόνον ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πομπὴ τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ πρὸ πάντων αἱ σχέσεις τῶν ἐχόντων εἰς αὐτὴν δίκαιον, αἱ τῶν Ἐκλεκτόρων, τῶν ὁποίων τὸ ἀπροσδιόριστον ἐγέννα πάντοτε μέχρι τοῦδε συγχύσεις. Ἐπροσδιωρίσθη τώρα, ὅτι ἡ ψῆφος τῆς ἐκλογῆς μένει εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἐκλέκτορος διαδιδομένη ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸν πρωτότοκον υἱόν του· ἡ φιλονεικουμένη τῶν Σαξόνων εἰς μόνον τὸν Βιττεμβέργης ἡγεμόνα, καὶ ἡ Βαυαρικὴ εἰς τὸ Παλατινάτον. Οἱ Ἐκλέκτορες „οἱ ἑπτὰ λύχνοι, καθὼς ὀνομάζονται εἰς τὸ προοίμιον, οἵτινες μέλλουν νὰ συντηρήσουν τὴν ἁγίαν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ ἁγίου πνεύματος" ὑψώθησαν μὲ προνόμια

κατὰ νόμον. Ἀπὸ τὴν ἑνότητά των ἤλπιζεν ὁ Κάρολος ἐξαιρέτως τὴν ἥσυχον καὶ νόμιμον στερέωσιν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ διὰ τῆς μονομεροῦς ὑψώσεως τῶν Ἐκλεκτόρων ἐναντίον τῶν ἄλλων συστημάτων τῆς βασιλείας δὲν ἐπετυγχάνετο ὁ σκοπὸς οὗτος. Ἡ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῶν Οενσταουφίων καταβυθισθεῖσα, διὰ δὲ Ῥοδόλφου καὶ Ἀλβρέχτου ἀνυψωθεῖσα τρόπον τινὰ πάλιν, ἐπὶ δὲ τῶν ταραχῶν τῆς προτέρας κυβερνήσεως πάλιν κατασεισθεῖσα δόξα τοῦ αὐτοκράτορος ἔπρεπε θεμελιωμένη διὰ νόμων νὰ στερεώσῃ ἀκριβῶς ὅλην τὴν σχέσιν τὴν μεταξὺ βασιλέως καὶ τῶν πάντοτε ζητούντων τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἡγεμόνων, ἐὰν ἔμελλεν ἡ χρυσῆ βούλα νὰ γείνῃ ἀληθινὸς θεμελιώδης νόμος τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλ' ὁ Κάρολος οὔτε ἤλπιζε καλὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἐγχειρήσῃ περὶ τούτου, οὔτ' ἔκλινεν ἡ καρδία του εἰς τοιούτους ἐπικινδύνους ἀγῶνας. Εὐχαριστήθη μόνον εἰς τὴν λαμπρότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐξεδόθη πανηγυρικῶς εἰς Μέτας ἡ χρυσῆ βούλα του. Τὸ ἀξιολογώτατον αὐτῆς ἦτο, ὅτι δὲν γίνεται εἰς αὐτὴν μνεία περὶ Παπικῆς ἐπικυρώσεως τοῦ ἀπὸ τοὺς Ἐκλέκτορας ἐκλεγομένου βασιλέως. Προσέτι τοῦ Καρόλου σκοπὸς ἦτο νὰ κόψῃ τὰς τῶν πόλεων σχέσεις πρὸς διάφορα πρόσωπα. Διὰ τοῦτο ἀπηγόρευσεν εἰς τὴν χρυσῆν βούλαν νὰ πολιτογραφῶσιν αἱ πόλεις εἰς τὸ ἑξῆς πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐκατοίκουν τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη δὲν ἐπέτυχε τὸν σκοπόν της. Ἀκόμη ὑπῆρχεν ἀκμαῖος καὶ δυνατὸς, μάλιστα δὲ εἰς τὰς ἄνω χώρας, ὁ μεταξὺ ἡγεμόνων καὶ εὐγενῶν καὶ πόλεων ἀγὼν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔγεινε κοινωνὸς καὶ ὁ Κάρολος αὐτὸς, καὶ θέλομεν τὸ ἰδεῖν φανερώτερα εἰς τὴν διήγησιν τῆς ἐπομένης βασιλείας· καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύναντο τὰ ἀνίσχυρα ῥάμματα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀπαγορίας νὰ δεσμεύσουν τὰς

παλαιούσας δυνάμεις. Αἱ πόλεις, αἵτινες ἠγωνίζοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ὑπάρξεώς των, καὶ οἱ κατώτεροι εὐγενεῖς ἐπροσπάθουν ἐντάμα νὰ ἐνισχύσουν τὰς δυνάμεις των ἐναντίον τῶν ἡγεμόνων, οἵτινες, καθὼς πρὸ πάντων οἱ Κόμητες Βυρτεμβέργης, μὲ ζημίαν τῶν πόλεων καὶ τῶν εὐγενῶν εἰργάζοντο εἰς τὸ νὰ αὐξήσουν τὴν οἰκιακὴν δύναμίν των.

Ἡ προσπάθησις αὕτη εἰς αὔξησιν διήρχετο καὶ δι' ὅλης τῆς Γερμανίας, καὶ διήγειρε παντοδαπωτάτας κινήσεις καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων. Καθεὶς ὠφελεῖτο ἀπὸ τὸν πρόσφορον εἰς τοῦτο καιρὸν ἢ ἔφερνεν αὐτὸς τὸν καιρὸν, καὶ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες ἦσαν κατὰ τοῦτο ἐνεργητικώτατοι, μᾶς ἀπέδειξεν ἡ ἱστορία των ἀπὸ Ῥοδόλφου τοῦ Ἀβεσβουργίου. Ὁ Κάρολος ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦτο, καὶ εὐτύχησεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον. Ἡ ἀξιολογωτάτη ἀπόκτησις, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν, ἦτο ἡ τῆς Μαρκίας Βρανδεβούργου, ἥτις μετὰ πολλῶν κόπων καὶ δυσκολιῶν ἀποκτηθεῖσα ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Λοδοβῖκον, ἔμεινε πολλὰ ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸ γένος του *). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος τούτου εἶχαν μοιρασθῆν τὰς πατρικὰς χώρας των οἱ ἓξ υἱοί του· δύω ἐξ αὐτῶν, Λοδοβῖκος ὁ Ῥωμαῖος καὶ ὁ Ὄθων, ἐκυρίευαν τότε τὴν Μαρκίαν Βρανδεβοῦργον. Διχόνοια, ἥτις ἐβασίλευε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ εἰς τὴν κάτω Βαυαρίαν ἀδελφοῦ των, τοὺς ἐπαρακίνησε νὰ ὑποσχεθοῦν καὶ οἱ δύω τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν Κάρολον, ἐὰν ἀπέθνησκαν ἄτεκνοι. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦτο πλησίον νὰ ἐκπληρωθῇ, ἐπειδὴ ὁ μὲν Λοδοβῖκος ἀπέθανεν ἄτεκνος (1365), ὁ δὲ Ὄθων ἔζη μὲ γυναῖκα τὴν στεῖραν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἄνναν. Ἀλλ'

*) Καὶ τὸ Τερίολον δὲ, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχε θυσιάσειν ὁ Λοδοβῖκος τὴν ἡσυχίαν τῆς ζωῆς του, ἐχάθη. Ἡ Μαργαρίτα Μαυλτάσχη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της Λοδοβίκου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ μονογενοῦς της υἱοῦ Μαινάρδου, ἐχάρισε τὴν ἐξουσίαν της (1365) εἰς τὸν Δοῦκα τῆς Αὐστρίας Ῥοδόλφον, υἱὸν Ἀλβρέχτου τοῦ Σοφοῦ.

ὁ Ὄθων, ἄνθρωπος ἀδύνατος καὶ ἑτεροκίνητος, καθὼς τὸν ἔδειχνεν ἡ ἐπωνυμία του Ἀδρανὴς, ἐμετανόησε διὰ τὴν συνθήκην ταύτην, καὶ ἔκαμεν ἑτοιμασίας διὰ νὰ βαστάξῃ εἰς τὸν οἶκον του τὴν Μαρκίαν. Ἀλλ' ὁ Κάρολος, ἐξεύρων τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀνεπιτηδειότητα τοῦ Ὄθωνος, ἔσπευσεν εὐθὺς μὲ ἔνοπλον δύναμιν εἰς Βρανδεβοῦργον (1373) καὶ ἠνάγκασε τὸν ἀσθενῆ Ἐκλέκτορα νὰ τοῦ παραχωρήσῃ ἔτι ζῶν τὴν χώραν καὶ νὰ λαμβάνῃ ἐτήσιόν τι ἀργύριον.

Μὲ τὴν κατάκτησιν ταύτην ἠνώθη ἡ προειρημένη ἤδη ἀπόκτησις τῆς ἄνω καὶ κάτω Λυσατίας, τὴν ὁποίαν ὁ Κάρολος εἶχε παραλάβειν μὲ ἄδειαν τῶν Βρανδεβουργικῶν Ἐκλεκτόρων ἀπὸ τὸν Μαρκέσιον τῆς Μίσνης βαστάζοντα αὐτὴν ἐνέχυρον. Τελευταῖον εἶχε τελειώσειν τὴν βουλὴν τοῦ πατρός του Ἰωάννου νὰ κάμῃ ὅλα τὰ Σιλησιακὰ δουκάτα ὑποτελῆ τοῦ οἴκου του, ἐνῷ ἐνυμφεύθη τὸ τρίτον μὲ τὴν κληρονόμον θυγατέρα Βόλκωνος Β', Δουκὸς Σουϊδνιτίου καὶ Ἰαουρίας, ὅστις μόνος ἀκόμη ἐβάσταζε τὴν ἀνεξαρτησίαν του, καὶ οὕτως ἐνήργησε τὸ νὰ πέσουν τελευταῖον τὰ δύω ταῦτα δουκάτα εἰς τὸν οἶκον του.

Ὅλα ταῦτα τὰ κτήματα συνεσωμάτωσεν ὁ Κάρολος μὲ τὴν ἀγαπητήν του Βοημίαν, καὶ εἰς ὅλα ταῦτα, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν τελευταίαν χώραν, ἀνέπτυξεν ἰδιότητας, τῶν ὁποίων τὴν ἀξιέπαινον ἐνέργειαν δὲν ἠδύνατο νὰ χαρῇ ἡ Γερμανία διὰ τοὺς προειρημένους λόγους *). Ἡ μεγίστη ἀσφάλεια καὶ ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη ἦτο τὸ πρῶτον, τὸ ὁποῖον ἐσκόπει καὶ ἐπετύγχανεν. Αὐτὸς μόνος διήρχετο τὴν χώραν, καὶ ἐκυρίευε τοὺς πύργους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγίνοντο ἄδρομοι οἱ δρόμοι διὰ τῶν λῃστειῶν. Εἰς

*) Quamvis autem modicam pacem Germanis, magnam tamen procurat Bohemis, λέγει Ἀλβρέχτος ὁ Ἀργεντοράτιος.

τοὺς κόλπους ταύτης τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας ἤνθει ἡ ἐμπορία, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίσθη τὰς χρησιμωτάτας, καὶ, ὅταν ἀπέκτησε καὶ τὸ Βρανδεβοῦργον, πλατυτάτας διαταγάς.

Ἀλλὰ μαζὴ μὲ τοὺς γηΐνους θησαυροὺς καὶ ὑπὲρ αὐτοὺς ἐφρόντισε διὰ τοὺς πνευματικοὺς καὶ οὐρανίους. Ἐνάρετος ὢν κατὰ τὰς ἰδέας τῶν καιρῶν ἐκείνων ἔκτισε πολλὰ πνευματικὰ καθιδρύματα, καὶ ἐσύναξεν ἅγια λείψανα διὰ τὰς Βοημικὰς ἐκκλησίας του. Αὐτὸς ὢν γραμματισμένος καὶ ἐπιστήμων *) ἐθεμελίωσεν εἰς τὴν Πράγαν Πανεπιστήμιον, τὸ ἀρχαιότατον τῆς Γερμανίας (1347) „διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται οἱ Βοημοί του νὰ καταστέλλουν τὴν εἰς τὰς ἐπιστήμας δίψαν των ψωμοζητοῦντες εἰς τὴν ξενιτείαν.“

Τοιουτοτρόπως ἀπ' ὅλας τὰς ὑποτελεῖς του χώρας ἤκμαζεν ἐξαιρέτως μὲ λαμπρότητα ἡ Βοημία. Ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι προησθάνετο, ὅτι ὁ διάδοχός του δὲν ἔμελλε νὰ περιπατήσῃ τὰ ἴχνη του, καὶ πρὸ τοῦ τέλους του κυττάζων ἀπὸ τὸ τῆς Πράγας παλάτιόν του τὴν ὑποκάτω φαινομένην πόλιν εἶπε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς: „Φοβοῦμαι μήπως οἱ υἱοί μου θέλουν μισήσειν τοὺς Βοημοὺς πρὸς χάριν τῶν Γερμανῶν· ἐὰν ἤξευρα τίς, ἤθελε δεχθῆν οὗτος τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν χεῖρα μου.“ Κατὰ δυστυχίαν ἔπαυσεν ἀληθῶς μὲ τὴν ζωήν του (1378) ἡ ἥσυχος καὶ εὐτυχὴς πρόοδος τῆς Βοημίας. Ἡ βασιλεία τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του Βεγκεσλάου, ὅστις ἔλαβε τὸ βασίλειον τοῦτο μετὰ τῆς Σιλησίας (τὴν Μαρκίαν Βρανδεβοῦργον ἐκληρονόμησεν ὁ δεύτερος Σιγεμοῦνδος, τὴν Λυσατίαν ὁ τρίτος ὁ Ἰωάννης) ἦτο κα-

*) Ὡμίλει Λατινιστὶ, Γαλλιστὶ καὶ Ἰταλιστὶ, ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς τὴν ἁγίαν γραφὴν κτλ. Ὅταν ποτὲ παρευρίσκετο εἰς ἐξετάσεις μαθητῶν, καὶ οἱ ἀνυπόμονοι αὐλικοί του τὸν ἐπροσκάλουν εἰς τὸ φαγητὸν, τοὺς ἐπρόσταξε νὰ ἔχωσιν ὑπομονὴν, καὶ εἶπεν, ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἀγαπητόν φαγητόν του.

τὰ πάντα τρόπον ὀλέθριος, καὶ τόσον ὀλίγον ἔνδοξος διὰ τὴν Βοημίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν Γερμανίαν, ἥτις ζῶντος ἀκόμη τοῦ Καρόλου κατὰ τὴν τούτου ἐπιθυμίαν τὸν εἶχε γνωρίσειν διάδοχόν του.

29. Κόλας ὁ Ῥιένσιος.

Ἐνῷ διακόπτομεν ἐδῶ τὴν διήγησιν τῆς Γερμανικῆς καὶ Ἰταλικῆς ἱστορίας, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἐμποροῦν ἀκόμη δύω τμήματα νὰ ἀναπληρώσουν τὴν εἰκόνα τῆς Ἰταλικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἐδοκιμάσαμεν νὰ σχεδιάσωμεν ἕως τώρα.

Ἐνῷ ἡ Ἰταλία, καθὼς καὶ αἱ ἄλλαι ἐπικράτειαι, ἠκολούθει τὴν ὁλκὴν τῆς ἀναπτύξεως καὶ προϋπήντα μὲ προαισθήματα τὸ μέλλον, ἐξυπνίζετο κάποτε εἰς τὰς καρδίας τὸ μέγα παρελθὸν, τὸ ὁποῖον εἶχε ῥιζωθῆν ποτὲ εἰς τὸ Ἰταλικὸν ἔδαφος, καὶ μάλιστα ἐνῷ τώρα ἀνεζωόνετο ἡ παλαιὰ φιλολογία, καὶ ἐπλησίαζε περισσότερον εἰς ὅλους. Ἡ Ῥώμη ἐξαιρέτως ἔτρεφε τοῦτον τὸν ἐκ παλαιῶν καὶ καινῶν μὲ ποικιλίαν ἀνάμικτον ἐνθουσιασμὸν, καὶ Κόλας (Νικόλαος, Νικόλας, Κόλας) ὁ Ῥιένσιος τὸν ὡδήγησε τολμηρότατα εἰς τὴν ζωήν.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐγεννήθη εἰς ἐσχάτην εὐτέλειαν, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ του ἦτο πλύστρια. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς καταπεσούσης Ῥωμαϊκῆς μεγαλοπρεπείας ἐγεμίσθη πρώϊμα ὁ δεκτικὸς νοῦς του μὲ ἐνθυμήσεις μεγάλας. Ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Λιβίου, Καίσαρος, Σενέκα, Κικέρωνος ἐγνώρισε τὸ πνεῦμα τοῦ χρόνου ἐκείνου, καὶ ἀπέκτησεν ἐνταῦτῷ διὰ τὸν ἐνθουσιασμόν του γλῶσσαν καὶ λόγον. Μὲ ταῦτα τὰ μέσα ἀπέκτησε τόσον μεγάλην ὑπόληψιν, ὥστε, ὅταν ἡ Ῥώμη ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς τὴν Αὐενιῶνα διὰ νὰ προσκαλέσῃ τὸν Πάπαν εἰς

τὴν Ῥώμην (1342), ἐκλέχθη καὶ αὐτὸς εἷς ἀπὸ τοὺς πρεσβευτὰς, καὶ, μ' ὅλον ὅτι ἦτο μαζή των καὶ ὁ Πετράρκας, ἐδιωρίσθη αὐτὸς νὰ προσομιλήσῃ. Ἐτελείωσε δὲ τὸ ἔργον του τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε τὸν ἐφιλοδώρησε πλουσίως ὁ Πάπας, καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν Ῥώμην μὲ τὴν ἀξίαν Παπικοῦ Νοταρίου.

Τὸ ἀξίωμα τοῦτο τοῦ ἔδωκε καιρὸν νὰ ἐκφωνήσῃ δημοσίως τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀπονόθευσιν τῶν νέων Ῥωμαίων ὡς πρὸς τοὺς παλαιοὺς, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀνομίαν καὶ βιαιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγέμιζαν τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν οἱ ἰσχυροὶ καὶ πολεμικοὶ εὐγενεῖς. Πρόθεσίς του ἦτο νὰ δαμάσῃ τοὺς ἐχθροὺς τούτους μὲ τὴν τοῦ λαοῦ δύναμιν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εὐτυχεστέραν κατάστασιν. Ἐδοκίμασε κατὰ πρῶτον νὰ παραστήσῃ συμβολικῶς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἐλπίδας του δι' εἰκόνος, τὴν ὁποίαν ἔστησεν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Εἰς αὐτὴν ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς κυμαινομένης θαλάσσης πλοῖον κινδυνεῦον νὰ καταβυθισθῇ χωρὶς πανία καὶ χωρὶς πηδάλιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκύτταζε πρὸς τὰ ἔξω γυνὴ ῥακένδυτος καὶ μὲ λυτὴν κόμην καὶ μὲ δακρυστάλακτα ὀμμάτια, μὲ ἐπιγραφήν: „αὕτη εἶναι ἡ Ῥώμη.“ Ἄλλα συντριμμένα πλοῖα περιεκολύμβων ὁλόγυρα, παριστάνοντα τὴν Βαβυλῶνα, Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὴν Καρχηδόνα. Πρὸς ἀριστερὰν ἐκάθητο ἐπὶ νήσου ἡ Ἰταλία εἰς σχῆμα μικρᾶς καὶ αἰδήμονος γυναικὸς, καὶ ἐπάνω ἄλλης αἱ τέσσαρες τῶν παλαιῶν ἀρεταὶ, Δικαιοσύνη, Σωφροσύνη, Φρόνησις καὶ Ἀνδρία· ἀντικρὺ αὐτῶν ἡ Πίστις τῶν Χριστιανῶν κράζουσα: „Ἐὰν χαθῇ ἡ Ῥώμη, ποῦ εἶναι ἡ πατρίς μου;“ Εἰς σχῆμα διαφόρων θηρίων παριστάνοντο οἱ ἰσχυροὶ Βαρῶνες, κριταὶ, λησταὶ κτλ.

Μετὰ τοῦτο συνεκάλεσε συνέδριον πιστῶν του φίλων τὴν Πεντηκοστὴν (1347)· ἐθρήνησε μὲ πυρώδη λόγον τὴν τύχην τῆς Ῥώμης, τῆς ὁποίας ἔλει-

ψαν οἱ δύω ὀφθαλμοὶ, ὁ Πάπας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς ἀπέδειξεν ἐκ παλαιᾶς τινὸς ἐπιγραφῆς τὴν ἀρχαίαν δύναμιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Γερουσίας. Μεγάλαι κραυγαὶ ἐπαίνων ἔδειξαν ὅτι αἱ ἐλπίδες του εἰσεχώρησαν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκροατῶν του. Μόνον οἱ ἰσχυροὶ Βαρῶνες ἐπεριγέλασαν τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τοὺς φοβερισμούς του.

Ἀλλὰ πολλὰ γρήγορα ἐπληροφορήθησαν πρὸς τρόμον των εἰς ποίαν αὐστηρὰν καὶ φοβερὰν ἀλήθειαν μετεβλήθη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐφαίνετο παιγνίδιον. Ὁ Κόλας μετ' ὀλίγον καιρὸν ἐκράτησε νέον συμβούλιον, ὅπου ὡμίλησε πάλιν μὲ πῦρ ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ βελτιωθῇ ἡ τῆς Ῥώμης κατάστασις, ἐπαράστησε τὴν παντελῆ ἀδυναμίαν τῆς χρήσεως τῶν νόμων, καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην ἔλλειψιν πειθαρχίας, εὐταξίας, ἀσφαλείας καὶ ἡσυχίας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς Ῥώμης, καὶ ἐπαραπονήθη ὅτι ἡ πόλις ἐκινδύνευε νὰ φαγωθῇ ἀπὸ τὰς προκρίτους οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὅλαι ξέναι. Ἐπρόβαλε λοιπὸν σειρὰν νόμων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπροσπάθει νὰ θεραπεύσῃ τὰ κακὰ ταῦτα. Εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως ἐβάλθη ἔνοπλος δύναμις πρὸς τήρησιν τῆς εὐταξίας, ἡ ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰσκομιδὴ ἠσφαλίσθη μὲ πλοῖα προφυλακτικὰ, ἀποθῆκαι σίτου ἐγεμίσθησαν, ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς ἐσηκώθη τὸ δίκαιον νὰ ἔχουν πύργους εἰς τὴν πόλιν, καὶ οἱ κριταὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ τιμωρῶσι ταχέως καὶ βεβαίως τοὺς κακούργους.

Αἱ διαταγαὶ αὗται ἔκαμαν τώρα προσεκτικοὺς τοὺς κατὰ τῶν ὁποίων ἔγειναν. Στέφανος ὁ Κολώνας, εἷς ἀπὸ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν εὐγενῶν, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπουσίαν ἐμεταχειρίσθη ὁ Κόλας πρὸς εἰσαγωγὴν ταύτης τῆς νέας νομοθεσίας, ἔσπευσεν εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὰς προόδους τοῦ ἐνθουσιαστοῦ. Ἀλλ' ὁ Κόλας τὸν ἐπρόσταξε παραυ-

τα νὰ ἀναχωρήσῃ πάλιν ἀπὸ τὴν Ῥώμην, καὶ ἐπειδὴ ὁ Κολώνας ἐκαταφρόνησε τὴν προσταγὴν ταύτην, τὸν ἔσυρεν αὐτὸς ἔξω συνοδευόμενος μὲ τὸν ἔνοπλον λαόν. Τοῦτο ἐπροξένησε τρόμον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅλοι οἱ Βαρῶνες ἀφῆκαν τὴν Ῥώμην διὰ προσταγῆς του, καὶ ὑπεχρεώθησαν δι' ὅρκου νὰ φροντίζουν τὴν ἡσυχίαν εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς Ῥώμης ἐπικράτειαν, νὰ συντηροῦν τὴν ἀσφάλειαν τῶν δρόμων, νὰ μὴ προστατεύουν λῃστὰς, καὶ νὰ μὴ ἐνοχλοῦν τὴν εἰσκομιδὴν τῆς Ῥώμης. Ἐπροστάχθησαν νὰ πληρώνουν φόρους, καὶ ὅταν Ἰωάννης ὁ Βίκιος, εἷς ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς Βαρῶνας, ἔδειξεν ἀπείθειαν εἰς τοῦτο, τὸν ἔκαμεν εὐπειθῆ ἡ δύναμις τῶν ὅπλων. Τοιουτοτρόπως ἐκαυχᾶτο ὁ Κόλας Ῥιένσιος ὅτι ἐκατώρθωσεν ὅσα δὲν ἠθέλησαν νὰ κάμουν οὔτε ὁ Πάπας οὔτε ὁ αὐτοκράτωρ, δηλαδὴ ὅτι ἐκαταδάμασε τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἀποκατέστησεν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν. Ὁ λαὸς, ἐκστατικὸς διὰ τὰ θαύματα τοῦ ἐπιτρόπου του, τοῦ παρέδωκε τὴν ὕπατον ἐξουσίαν μὲ τὸν τίπλον δημάρχου ἢ σωτῆρος.

Ὁ Κόλας τώρα ἐφανέρωσε τὸ ἔργον του εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Ἰταλίας, εἰς τὸν Πάπαν, εἰς τὸν αὐτοκράτορα Λοδοβῖκον καὶ εἰς ἄλλους ἐξωτερικοὺς ἡγεμόνας, δι' ἐπιστολῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὠνομάζετο: „Νικόλαος, ὁ αὐστηρὸς καὶ εὐμενὴς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπέρμαχος, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας περίφημος σωτήρ.“ Τοὺς ἐπροσκάλει ὅλους νὰ στείλουν τοὺς πρέσβεις των εἰς γενικήν τινὰ σύνοδον, διὰ νὰ συμφωνήσουν ἐκεῖ περὶ τῆς νέας πολιτείας τῆς Ἰταλίας, καὶ τοὺς ἐφανέρονε τὴν ἀποκατασταθεῖσαν εὐταξίαν. Χωρὶς ὅπλα, μόνον μὲ ἀργυρᾶν ῥάβδον εἰς τὴν χεῖρα, ἐταξείδευαν ἀνεμποδίστως οἱ ἄγγελοι, οἱ ὁποῖοι ἔφερναν τὰς ἐπιστολὰς ταύτας.

Τοῦ Κόλα τὰ ἔργα καὶ αἱ ἐπιθυμίαι πανταχοῦ

σχεδὸν ἤρεσαν καὶ ἐπαινέθησαν. Ἀπ' ὅλας τὰς κοινότητας τῆς Τοσκάνας ἔλαβεν ἐπιστολὰς συγχαριστικὰς καὶ ἐγκωμιαστικὰς καὶ ἐντίμους πρεσβείας. Ὁ Λυχῖνος Βισκόντιος τὸν ἐκοινοποίησε δι' ἐπιστολῆς του καὶ τὰς ἀρχὰς ἀγαθῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐξαιρέτως πῶς νὰ σωφρονίσῃ τοὺς πλουσίους Βαρῶνας. Ἡ βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννα τὸν ὠνόμασεν εἰς τὴν ἐπιστολήν της ἀγαπητόν φίλον της, ὁ Οὑγγαρικὸς βασιλεὺς Λοδοβῖκος τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς φονεῖς τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Λοδοβῖκος λέγεται ὅτι τοῦ ἔστειλε μυστικὴν πρεσβείαν διὰ νὰ τὸν ἐξισάσῃ μὲ τὸν Πάπαν. Καὶ ὁ Πάπας δὲ ἐχάρη διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ Ῥιένσιος ἔπραττε τὰ πάντα ἐν ὀνόματι ἐκείνου, καὶ τὸν ἔγραψεν ἐπαινετικὴν ἐπιστολήν. Μόνον Φίλιππος ὁ 5' ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς ἔμεινε ψυχρὸς πρὸς τὸν ἐνθουσιαστὴν, καὶ τοῦ ἔστειλεν ἀπόκρισιν, ἥτις γυμνὴ παντὸς λεκτικοῦ στολισμοῦ καὶ ὁμοία μὲ ἐμπόρων ἐπιστολὴν ἐφέρθη εἰς αὐτὸν μὲ κοινὸν ταχυδρόμον· ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Πετράρκας τὸν ὠνόμασε βάρβαρον. Ἀλλὰ τόσον πολὺς ἔπαινος ἥρπασεν ἀπὸ τὸν δήμαρχον τὸ μόνον μέσον τῆς περαιτέρω εὐδοκιμήσεώς του, τὴν μετριότητα καὶ τὴν σωφροσύνην. Ματαιότης καὶ κενοδοξία ἐκυρίευσαν τὴν ψυχήν του. Τὴν γυναῖκά του καὶ τοὺς συγγενεῖς του, ὅλους ἐξ εὐτελοῦς γένους, δὲν τοὺς ἄφινε νὰ ἐκβοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἰμὴ μὲ λαμπρὰν παράταξιν καὶ μὲ ἀκολουθίαν τῶν ἐπισήμων Ῥωμαίων. Ὅταν ἠθέλησε νὰ γείνῃ ἱππότης, ὑπερέβη ἡ ἀνόητος ἔπαρσίς του ὅλα τὰ σύνορα τῆς μετριότητος. Ἐπειδὴ ἦτο συνήθεια νὰ λούωνται πρότερον οἱ χειροτονούμενοι ἱππόται, ἐλούσθη εἰς τὴν πολύτιμον δεξαμενὴν, εἰς τὴν ὁποίαν λέγουν ὅτι ἐλούετο ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος. Ἀφοῦ παρῆλθεν ἡ τελετὴ τοῦ εἰς ἱππότην προβιβασμοῦ του, ἐφάνη εἰς δημόσιον συνέλευ-

σιν, καὶ ἐπρόσταξε τὸν Πάπαν νὰ ἔλθῃ μετὰ πάντων τῶν Καρδιναλίων του εἰς τὴν Ῥώμην, τὴν καθέδραν τῆς ἐκκλησίας του· ὡσαύτως καὶ Λοδοβῖκον τὸν Βαυαρὸν καὶ Κάρολον τὸν Βοῆμον, οἵτινες διεφέροντο περὶ τοῦ θρόνου, μαζὴ μὲ ὅλους τοὺς ἐκλέκτορας, διὰ νὰ ἀνακρίνῃ τὸ δίκαιόν των λέγων ἐνταυτῷ, ὅτι ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ κυριαρχία ἀνήκει κυρίως εἰς τὴν πόλιν Ῥώμην. Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ἐκτύπησε μὲ γυμνὸν τὸ σπαθίον του εἰς τρία μέρη τοῦ ἀέρος φωνάζων: τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου, τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου, τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου.

Μὲ τὸν ἀλαζονικὸν τοῦτον τρόπον, ἐναντίον τοῦ ὁποίου διεμαρτύρησε τακτικῶς ὁ παρὼν τοῦ Πάπα τοποτηρητὴς, καὶ μὲ ὅλην τὴν ἐπίλοιπον ζωήν του, ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀντιπάλους του δικαίαν ἀφορμὴν νὰ τὸν κατηγορήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φόγοι τινῶν δυνατῶν τὸν ἐφόβισαν, ἐπρόσταξε καὶ ἐφυλάκωσαν τοὺς περισσοτέρους μεγάλους Βαρῶνας, καὶ ἀπεφάσισε κατ' αὐτῶν θάνατον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγειναν καὶ αἱ ἑτοιμασίαι. Πάραυτα ὅμως τοὺς ἠλέησεν ἔξαφνα, καὶ ἐπαρακάλεσεν ὑπὲρ αὐτῶν τὸν λαόν. Ἀλλ' οὔτε φόβον οὔτε εὐγνωμοσύνην διήγειρε μὲ τοῦτο εἰς τὰς καρδίας των, πολὺ δὲ πλέον τὴν θερμοτάτην δίψαν εἰς τὸ νὰ τὸν ἐκδικήσωσιν. Ὡπλίσθησαν κατ' αὐτοῦ, ὠχύρωσαν τοὺς πύργους των, καὶ ἐπροσπάθουν νὰ τὸν κρημνίσουν.

Μὲ ἐνόπλους χεῖρας ἐκίνησαν κατὰ τῆς Ῥώμης διὰ νὰ τὴν κυριεύσωσι. Τὸ πρῶτον δοκίμιον ἐδυστύχησε, καὶ τρεῖς ἀπὸ τοὺς Κολώνας ἔχασαν τὴν ζωήν των. Μ' ὅλον ὅτι τὸ ἀτύχημα τοῦτο δὲν ἦτο ἔργον τῶν φρονίμων διαταγῶν ἢ τῶν ἀνδρείων πράξεων τοῦ Κόλα, μ' ὅλον τοῦτο οἰκειοποιήθη αὐτὸς τὴν τούτου δόξαν· ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ῥώμην στολισμένος μὲ ἀργυροῦν στέφανον καὶ ἔδειξε καὶ ἐδῶ μᾶλλον τὴν ἀλαζονείαν παρὰ τὴν φρόνησίν του.

Διότι ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν νίκην του, ἢ νὰ ἁρπάσῃ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς τὰ καταφύγιά των, ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀσωτίαν. Ἐγύμνονε τοὺς πλουσίους, ἐσυνάθροιζε τὸν λαὸν ὄχι καθὼς πρότερον, καὶ ἐξαγρίονε τὸ πλῆθος μὲ νέας ὑπερηφανείας. Εἰς τὸν τόπον ὅπου ἀπέθανεν ὁ Κολώνας, ἔκαμε τὸν υἱόν του ἱππότην, καὶ τὸν ἐῤῥάντισε μὲ τῆς πλησιοχώρου λίμνης τὸ νερὸν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀνάμικτον μὲ τὸ αἷμα τοῦ φονευθέντος. Εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Πάπα ἀποσταλθέντας τοποτηρητὰς ἐκβῆκεν εἰς προϋπάντησιν στολισμένος μὲ τὴν πολυτελεστάτην χλαμύδα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσυνείθιζαν νὰ στέφωνται οἱ αὐτοκράτορες.

Ἀλλ' ὅλη αὕτη ἡ ὑπερηφάνεια μετεβάλθη πάραυτα εἰς δειλίαν, ὅταν συνεργείᾳ τοῦ Παπικοῦ τοποτηρητοῦ καὶ ἑνὸς Νεαπολίτου Βαρῶνος ἐξεῤῥάγη τελευταῖον ἐπανάστασις εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Κόλας ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τὴν καταπατήσῃ, ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαϊκοὶ Βαρῶνες ἠργοπόρησαν δύω ἡμέρας ἕως νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ῥώμην, διότι ἐφοβοῦντο ἀκόμη τὸν δήμαρχον, ἀλλ' οὗτος πλήρης ἀπελπισίας παρεχώρησε τὸ πεδίον εἰς τοὺς ἀντιπάλους του, καὶ ἐκρύφθη εἰς τὸ Ἀγγελόκαστρον (15 Δεκεμβ. 1347). Ὁ Παπικὸς τοποτηρητὴς τὸν ἐκαταδίκασε πάραυτα καὶ τὸν ἀνεθεμάτισεν ὡς αἱρετικόν. Τόσον ταχέως κατεστράφη τὸ φαντασιῶδες ἐγχείρημα τῆς ἀνακαλέσεως τῆς ἀρχαίας δόξης τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, ἐπειδὴ δὲν ἐστηρίζετο εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εἰς ὀνειρώδεις ἐννοίας, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις εἰς κανένα χρόνον καὶ εἰς κανένα τόπον δὲν ἔχει σταθερότητα καὶ διάρκειαν.

Κρυφίως ἔφυγε τελευταῖον ὁ Κόλας εἰς τὴν Ἀπουλίαν, ὅπου ἔζησε κρυμμένος πολὺν καιρὸν εἰς ἓν μοναστήριον καὶ ἔπειτα ὑπῆγεν ἀπεκεῖ εἰς τὴν Πράγαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Δ', πρὸς τὸν ὁποῖον εἶπεν ὅτι συγγενεύει πλησιέστερα, ὡς ἀπόγονος νόθης θυγατρὸς Ἐῤῥίκου τοῦ Ζ'. Ἀνήγγειλε πρὸς αὐ-

τὸν, ὅτι Θεὸς ὁ πατὴρ καὶ Θεὸς ὁ υἱὸς ἐκυβέρνησαν μέχρι τοῦδε τὸν κόσμον, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς θέλει βασιλεύσειν ὁ Θεὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ τοῦ ὑπεσχέθη, ἂν τὸν προαποστείλῃ, ὅτι θέλει τὸν ἀναδείξειν βασιλέα τῆς Ῥώμης.

Ἀλλὰ τοῦ Καρόλου ἡ σύνεσις κακὰ προσηρμόζετο μὲ τὸν θεοβλαβῆ τοῦτον· τὸν ἔβαλεν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς Αὐενιῶνα πρὸς τὸν Πάπαν. Τοῦτο εἶχεν ἐπιθυμήσειν ὁ Ῥιένσιος αὐτὸς, ἐπειδὴ ἐμπιστευόμενος εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὰ ἀνδραγαθήματά του δὲν ἀμφίβαλλεν ὅτι ἔμελλε νὰ δικαιολογηθῇ. Τῳόντι δὲ καὶ καθ' ὁδὸν ἐτιμήθη πανταχοῦ, καὶ ἐχαιρετήθη ἐντιμότατα. Κατ' ἀρχὰς ὁ Πάπας Κλήμης τὸν ἔῤῥιψεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ ἐπρόσταξε νὰ γείνῃ ἐναντίον του κρισολογία, εὑρέθη ὅμως ἀνεύθυνος, καὶ ὁ τοῦ Κλήμεντος διάδοχος Ἰννοκέντιος Ϛ' (ἀνωτ. σελ. 324) ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τοὺς εἰς τὴν Ἰταλίαν σκοπούς του. Εἴπαμεν ἀρχήτερα, ὅτι ὁ Ἰννοκέντιος εἶχε βουλὴν νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν σχεδὸν χαμένην ἐκκλησιαστικὴν ἐπικράτειαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν Καρδινάλιον τοποτηρητὴν Ἀλβορνόζιον. Τοῦτον ἐδιωρίσθη νὰ συνοδεύσῃ ὁ Κόλας Ῥιένσιος. Μόλις ἐφάνη εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ πάραυτα ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς, ὅςτις μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Κόλα ἐταλαιπωρεῖτο πάλιν μὲ τοὺς πολέμους καὶ τὰς καταδυναστείας τῶν εὐγενῶν, ἔῤῥιψε μὲ ἐπιθυμίαν τὰ βλέμματά του εἰς αὐτὸν, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις καὶ τὸν ἐπροσκάλει νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην. Μὲ τὸν τίτλον Ῥωμαϊκοῦ Γερουσιαστοῦ, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωκεν ὁ τοποτηρητὴς διὰ προσταγῆς τοῦ Πάπα, εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν διὰ θριαμβευτικοῦ τόξου, τὸ ὁποῖον εἶχε στήσειν ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης (1354).

Εὐθὺς μὲ τὸν ἐρχομόν του ἐπρόσταξε τοὺς Βα-

ῶνας εἰς ὑπακοὴν, καὶ ἐπειδὴ οἱ Κολῶναι ἐφάνη-εν ἀπειθεῖς, ἤρχισεν αὐτὸς τὸν κατ' αὐτῶν πόλειον. Ὅταν ὁ περίφημος Φραμοριάλιος ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐπρόσταξεν ὁ Κόλας εὐθὺς νὰ τὸν πιάσωσι (μ' ὅλον ὅτι οἱ ἀδελφοί του τὸν εἶχαν δανείσειν ἱκανὸν ἀργύριον διὰ νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὴν Ῥώμην) καὶ ὡς ταράκτην τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀσφαλείας, τῆς ὁποίας ἡ στερέωσις εἰς τὴν Ῥώμην εἶναι ἔργον ἰδικόν του, νὰ τὸν ἐγκαλέσουν, νὰ τὸν καταδικάσουν καὶ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ἐπίσημός τις καὶ πολλὰ ἀγαπητὸς Ῥωμαῖος, Πανδόλφος, ἔπεσε καὶ αὐτὸς θῦμα εἰς τὴν ἀφειδῆ αὐστηρότητά του.

Ἀλλὰ ταύτην τὴν φορὰν πολὺ ὀλιγώτερον καιρὸν ἠδυνήθη νὰ φυλάξῃ τὴν ὑπόληψίν του. Ἐπειδὴ διὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Κολώνας ἔῤῥιψε φόρους εἰς τὸν οἶνον καὶ εἰς τὸ ἅλας, διήγειρεν εἰς τὸν λαὸν μεγάλην δυσαρέσκειαν, καὶ οἱ δύω προειρημένοι φόνοι ἀπεδόθησαν εἰς ἰδιωφελεῖς του σκοπούς. Πρὸ τοῦ νὰ ὑποπτευθῇ ὁ Κόλας, ἐσηκώθησαν μίαν πρωΐαν (8 Ὀκτβ. 1354), ἐνῷ ἀκόμη ἐκεῖνος ἐκείτετο εἰς τὴν κλίνην, μεγάλαι κραυγαί: „Ζήτω ὁ λαὸς, ἀποθανέτω ὁ προδότης.“ Πάραυτα ηὐξήθη μεγάλως ὁ ἀριθμὸς τῶν συῤῥευσάντων ἐκεῖ δυσαρεστημένων. Ὁ τρομάξας δήμαρχος δὲν ἐμεταχειρίσθη κἀμμίαν ἀντιπαρασκευήν. Θελήσας δὲ νὰ προσομιλήσῃ ἀπὸ τὸ παράθυρόν του τὸν κάτω ἱστάμενον λαὸν, κατεσιγάσθη ἀπὸ τὴν γενικὴν κραυγήν. Ἡ φωτία, τὴν ὁποίαν ἔβαλεν εἰς τὸν οἶκον του ὁ ἀγριωμένος λαὸς, ἤρχισε νὰ καίῃ. Τίποτε πλέον δὲν ἔμενεν, εἰμὴ νὰ φύγῃ ταχέως. Ἐνδυμένος κοινὰ φορέματα, καὶ βαστάζων στρώματα εἰς τὴν κεφαλήν του, ἤθελε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ πλῆθος ὡς ἄνθρωπος ἐπιστρέφων εἰς τὸν οἶκον του μὲ ἱκανὰ λάφυρα ἐκ τῆς διαρπαγῆς, τὴν ὁποίαν ἔκαμνε τὸ πλῆθος. Καταβὰς δὲ ἀπὸ τὴν κλίμακα ἐγνωρίσθη ἀπὸ ἕνα τῶν διαβαινόντων

καὶ ἐκρατήθη. Κατ᾽ ἀρχὰς κἀνεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἐγγίζῃ, τελευταῖον ὅμως ὅταν ἔλαβε τὴν πρώτην πληγὴν, ἔπεσαν ὅλοι κατεπάνω του. Τὸ λειψανόν του ἐσύρθη ἀπὸ τοὺς δρόμους, καὶ ἔπειτα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

30. Δάντης, Πετράρκας καὶ Βοκάκκιος.

Ἐκεῖνο τὸ παρελθὸν, τὸ ὁποῖον εἰσεχώρησεν εἰς τὴν νεωτέραν ζωὴν τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν σχέσεων μέχρις ἐνθουσιασμοῦ, ὡς ἴδαμεν εἰς τὴν πρὸ ταύτης διήγησιν, ἐξ ἀνάγκης ἀντενήργει ἐλευθερώτερα εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ λόγων καὶ συγγραμμάτων. Βλέπομεν εἰς τοῦτο τὸ μέρος δοκίμια ἀνακαλέσεως εἰς τὴν ζωὴν τῆς παλαιᾶς συγγραφῆς, ἢ, ἐὰν τοῦτο δὲν ἐγίνετο, ἴδιον τινὰ χρωματισμὸν, τὸν ὁποῖον ἔδιδεν ἡ ἀντανάκλασις τῶν παλαιῶν χρόνων εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ παρόντος. Κατὰ τοῦτο εἶναι ἀξιολογώτατα ἡ Ἰταλικὴ φιλολογία καὶ τὸ πνεῦμα τῶν τριῶν ἀνδρῶν, Δάντου, Πετράρκα καὶ Βοκακκίου, οἵτινες ἔδωκαν εἰς αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν.

Ἐπισημότατος τῶν τριῶν τούτων εἰρημένων ποιητῶν ἀναμφιβόλως εἶναι ὁ Δάντης, ἢ, καθὼς ὠνομάζετο κυρίως, Δουράντιος, ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀλιγιερίων. Ἐγεννήθη τὸ 1265 ἔτος εἰς Φλωρεντίαν, τὴν ὁποίαν ἐγνωρίσαμεν εἰς τὰς προλαβούσας διηγήσεις θέατρον πολλαπλῶν ἀγώνων διευθυνομένων καὶ εἰς τὰ ἐντὸς καὶ εἰς τὰ ἔξω αὐτῆς μέρη. Ἀλλὰ μεταξὺ τούτων τῶν ταραχῶν εἶχε διεγερθῆν πρωϊμώτατα καὶ ἡ φιλοτεχνία· ἡ δὲ ἰδιότης τῆς πολιτείας συνήργει πλέον παρὰ ἄλλου τὴν τῶν πολιτῶν παιδείαν. Πολλοὶ προκομμένοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου εἶχαν πατρίδα τὴν Φλωρεντίαν, κἀνεὶς ὅμως δὲν ἔφθασε τὸ ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέβη ὁ Δάντης. Πρώϊμα

ἤδη ἐδιδάχθη μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν διὰ νὰ κατα-
σταθῇ ἱκανὸς νὰ λάβῃ τὸν τόπον τῆς πολιτείας, εἰς
τὸν ὁποῖον τὸν ἐπροσκάλει ἡ κατάστασις τῶν γονέ-
ων του. Μὲ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διδασκάλου του Βρου-
νέτου Λατίνου *), ὅς τις ἦτο γραμματεὺς τῆς Φλω-
ρεντινῆς πολιτείας, καὶ μὲ τὴν ἰδίαν του ἐπιμέλειαν
ἀπέκτησεν ἐντελῶς ὁ νεανίσκος τὰς τότε ἐπαινουμέ-
νας μαθήσεις, Ῥητορικὴν, Ἀστρολογίαν καὶ τὴν με-
τρολόγον Σχολαστικήν. Ἀλλ᾽ ἡ σοβαρότης τῶν
ἀσχολιῶν τούτων δὲν ἀπεδίωξεν ἀπὸ τὴν καρδίαν
του τὴν τρυφηρὰν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσεν
εἰς αὐτὸν δεκαετῆ ἔτι ὄντα ἡ Βεατρίκη Πορτιναρία.
Αὕτη, μ᾽ ὅλον ὅτι ἀπέθανε πρόωρα (1290), ὡς τὸ
ἰδανικὸν τῆς γυναικείου καλλονῆς, ἐκαθάρισε καὶ ἡγί-
ασε τὴν καρδίαν του, καὶ ἔμεινε ψυχὴ τῆς ζωῆς του,
ἀπαθανατίσασα καὶ ἑαυτὴν καὶ τὸν ποιητήν.

Τὴν πατρίδα του ὑπηρέτησε στρατευόμενος εἰς
τοὺς κατὰ Ἀρετίου καὶ Πίσης πολέμους (1289 καὶ
1290) καὶ μετὰ ταῦτα πολιτευόμενος, ἐνῷ ἔγεινεν
εἷς ἀπὸ τοὺς Πρωτευτὰς, οἵτινες τότε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον ἦσαν Γιβελλῖνοι ἢ Ἄσπροι. Εἰς τούτους ἀνῆ-
κε καὶ ὁ Δάντης, μ᾽ ὅλον ὅτι οἱ πρόγονοί του ἐκ πολ-
λῶν χρόνων ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τοὺς Γουελφίους
ἢ Μαύρους, καθὼς ὠνομάζετο ἡ αὐτὴ φατρία μὲ ὄνο-
μα νέον **) ληφθὲν ἀπὸ φιλονεικίαν τινὰ οἰκογενει-
ῶν γενομένην εἰς Πιστορίαν. Οἱ δεύτεροι οὗτοι ὑπῆγαν
εἰς τὸν Πάπαν Βονιφάτιον Η΄, καὶ τὸν ἐπαρακάλεσαν
νὰ τοὺς στείλῃ βασιλικόν τινα Πρίγκιπα, ὅς τις ἠδύ-
νατο νὰ διατάξῃ τὴν πόλιν, καὶ, καθὼς ἤλπιζαν,
νὰ δώσῃ τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν φατρίαν των.

*) Διὰ τοῦτο διαβαίνει ὁ Δάντης ἔμπροσθέν του „μὲ σκυπτὴν κεφαλὴν, ὡς ἄνθρωπος, ὅς τις ἔχει σέβας,“ ὅταν κατὰ δυστυχίαν τὸν εὑρίσκῃ εἰς τὸν ᾅδην, ὅπου τιμωρεῖται διὰ τὰς ἁμαρτίας του.

**) Κατ᾽ ἀρχὰς οἱ Ἄσπροι καὶ οἱ Μαῦροι ἦταν σχίσματα εἰς τὴν Γουελφικὴν μερίδα, ἀλλ᾽ οἱ Ἄσπροι ἡνώθησαν ἔπειτα μὲ τοὺς κυρίως Γιβελλίνους.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὴν Ἰταλίαν Κάρολος ὁ Δοὺξ Βλαισῶν, ἀδελφὸς Φιλίππου τοῦ Ὡραίου, τὸν ὁποῖον ἠθέλησεν ὁ Πάπας νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὸν μεταξὺ Νεαπόλεως καὶ Σικελίας πόλεμον (Τόμ. Δ', σελ. 581). Τοῦτον ἔστειλε πρὸς αὐτούς· δι' αὐτοῦ ἔλαβαν οἱ Γουέλφιοι εὐθὺς ὑπεροχὴν, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Ἄσπρους νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν, τὸ ὁποῖον ἔκαμε καὶ ὁ Δάντης ζημιωθεὶς τὴν περιουσίαν καὶ τὴν οἰκίαν του, ἡ ὁποία ἐκρημνίσθη. Οἱ ἐξόριστοι ἐδοκίμασαν μὲν διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω, ἀπέτυχαν ὅμως, καὶ ὁ Δάντης ἠναγκάσθη νὰ ζητήτῃ καταφύγιον εἰς ἄλλους καὶ νὰ αἰσθανθῇ „πόσον σκληρὸς εἶναι ὁ δρόμος ὅταν τις ἀναβοκαταβαίνῃ ξένας σκάλας.“ Εὕρηκε πάραυτα τὸ καταφύγιον τοῦτο εἰς τοὺς ἐν Βερώνῃ Δελλασκάλας, οἵτινες (καὶ ἐξαιρέτως ὁ Κὰν Δελλασκάλας) ἐσυνάθροιζαν ὁλόγυρά των περιφήμους ἄνδρας παντὸς εἴδους, καὶ τοὺς ἔδιδαν ἐνδιαίτησιν λαμπρὰν μὲ στολισμένα οἰκήματα, ἀνάλογα τῶν ἔργων των καὶ μὲ εὔθυμα συμπόσια. Ἐδῶ ἔζησεν ἱκανὸν καιρὸν ὁ Δάντης τιμώμενος τὰ μέγιστα.

Ὅταν Ἐρρῖκος ὁ Ζ' ἐπέρασε τὰς Ἄλπεις, ἤλπισεν ὁ Δάντης νέαν ἐποχὴν διὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἀποκατάστασίν του. Διὰ τοῦτο ἔγραψεν ἐν ὀνόματι τῶν Γιβελλίνων εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον, καὶ τὸν ἐπαρακίνει νὰ μὴ χρονοτριβήσῃ εἰς τὴν Λομβαρδίαν, ἀλλὰ νὰ σωφρονίσῃ τὴν ἐπαναστατικὴν Φλωρεντίαν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν τοὺς χρόνους τοῦ Κρόνου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπίς του αὕτη ἐματαιώθη, ὡς ἐξεύρομεν. Ὁ Δάντης ἔμεινεν ἐξόριστος ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ ἔζη ἄλλοτε ἐδῶ, καὶ ἄλλοτε ἐκεῖ. Τελευταῖον διέτριψεν εἰς τὸν Γουΐδωνα Νοβέλλον Πολλένταν, αὐθέντην τῆς Ῥαβέννης, ὅπου καὶ ἀπέθανε 1321. Καθὼς ζῶντα, οὕτω καὶ ἀποθανόντα τὸν ἐτίμησεν οὗτος γενναιότατα. Οἱ ἐνδοξότατοι πολῖται τῆς Ῥαβέννης ἐβάσταξαν τὸν νεκρικόν του κράβατον, καὶ μόνον ἡ δυστυχία, ἥτις ἔπεσεν εἰς τὸν Γουΐδωνα, τὸν ἐμπόδισε νὰ τοῦ στήσῃ μέγα καὶ πολύτιμον ἄγαλμα.

Ἀλλ' ἠδύνατο νὰ εἶναι μεγαλήτερον καὶ διαρκέστερον παρὰ τὸ ὁποῖον ἔστησεν ὁ Δάντης αὐτὸς διὰ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ περίφημον ποίημά του Ἡ θεία κωμῳδία (La Divina commedia); Κλονιζόμενος μεταξὺ παλαιῶν καὶ νέων χρόνων ὁ Δάντης ἤθελε κατ' ἀρχὰς νὰ γράψῃ εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν, ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ προῃσθάνθη τὸν διορισμὸν τοῦ ποιήματός του, μετέβαλε τὴν πρώτην του ἀπόφασιν, καὶ ἐμεταχειρίσθη τὴν Ἰταλικὴν, ἢ τὴν εἰς τοὺς χρόνους του καταφρονουμένην κοινὴν διάλεκτον, τῆς ὁποίας πηγὴ ἔγεινε τὸ ποίημα τοῦτο, ὅθεν ἔρρευσεν ὁ χαρίεις καὶ βαθὺς ποταμός της. Ἔπρεπε δὲ ἀναγκαίως νὰ ἀκουσθῇ διὰ τῆς ζώσης γλώσσης ἀπὸ τοὺς διὰ τοὺς ὁποίους ἐγράφετο. Διότι τὸ σύγγραμμα εἶναι ἀπεικόνισμα καὶ καθρέπτης ὅλου τοῦ καιροῦ· τὰ μυθιστορικὰ τραγούδια καὶ ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, ἡ ἀνάμνησις τῶν παλαιῶν θεῶν καὶ ἡρώων καὶ ἡ ζῶσα καθολικὴ θρησκεία λάμπουσιν εἰς αὐτὸ μὲ θαυμαστὴν κοινότητα. Ὅλους τούτους τοὺς τύπους, μ' ὅλον ὅτι ἐν παρόδῳ καὶ πρὸς ὥρας, ἐμεταχειρίσθη ὁ ποιητὴς διὰ νὰ ἐγχαράξῃ εἰς αὐτὸ τὰ αἰώνια εἴδη τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο ἡ βαθεῖα ἀλληγορία τοῦ ποιήματος, περὶ τῆς ὁποίας λέγει πολλὰ καλὰ ὁ Βοκάκκιος: Τὸ σύγγραμμα εἶναι ὅμοιον ποταμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμπορεῖ νὰ κολυμβήσῃ λέων καὶ νὰ διαβῇ ἀρνίον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπαράστησε παίζων χωριστὰ τὸ ἱστορικὸν καὶ τὸ ἀλληγορικὸν, μ' ὅλον ὅτι καὶ τὰ δύω ἀποτελοῦσι πάλιν ἓν ἐσωτερικὸν ὅλον.

Τὸ ὅλον ποίημα παριστάνεται εἰς μίαν ὁδοιπορίαν, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ διὰ τοῦτο,

ἐπειδὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ τρομερὰ καὶ τελειόνει εἰς τὰ εὐφρόσυνα, φέρει τὸ ὄνομα τῆς Κωμῳδίας*). Ὁ τρόπος τοῦ στολισμοῦ δὲν ἦτο ἀλλότριος τῶν τοῦ ποιητοῦ χρόνων. Διότι διηγεῖται ὁ Βιλλάνιος, ὅτι οἱ Φλωρεντινοὶ εἰς πανηγυρικὴν τινὰ παράταξιν, ἐπὶ πολλῶν πλοιαρίων, τὰ ὁποῖα ἔπλεαν εἰς τὸν Ἄρνον, ἐπαράστησαν τὰς ποινὰς τοῦ ᾅδου, καὶ ἐπροσκάλεσαν διὰ σαλπίγγων τοὺς ἀνθρώπους, ὅς τις ἤθελε νὰ μάθῃ τι ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον, νὰ ἔλθῃ ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Ἄρνου.

Ἐπίσης ὠφελήθη ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸ **1300** ἔτος, ὁπότε ὁ Βονιφάτιος ἐπρόσταξε τὴν Ἰοβιλικὴν γενικὴν λιτανείαν πρὸς συγχώρησιν ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος συνέρρευσεν εἰς τὴν Ῥώμην μὲ καρδίας μετανοημένας καὶ μὲ θησαυροὺς πλουσίους. Διότι τοῦτο τὸ ἔτος ὑποθέτει ὁ Δάντης, ὁπότε ἐκβαίνει ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν παθῶν του καὶ ἀποφασίζει τὴν ὁδοιπορίαν διὰ νὰ φέρῃ μὲ ἄλλον δρόμον τοὺς ἀνθρώπους εἰς μετάνοιαν καὶ νὰ τοὺς ἀφιερώσῃ εἰς ζωὴν ὑψηλοτέραν· ἡ δευτέρα διήγησις τῆς ὁδοιπορίας εἶναι ὡς ποταμὸς, ὁ ὁποῖος ῥέει εἰς ὑψηλότατον τόπον, διὰ νὰ φαίνεται εἰς ὅλους.

Ἡ Βεατρίκη, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὸν ποιητὴν τὴν νέαν ζωήν του **) μὲ τὴν καλλονὴν τῆς ψυχῆς της καὶ μὲ τὴν ἀγάπην της, εἶναι ἡ ἐκβαλοῦσα αὐτὸν ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν παθῶν καὶ προστάξασα τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην, ἐνῷ αὕτη μὲ τὸν ἀλληγορικὸν τοῦ ποιητοῦ τρόπον παριστάνεται ἐνταυτῷ καὶ τιμᾶται ὡς σύμβολον τῆς χριστιανικῆς σοφίας. Τοῦ δίδει ὁδηγὸν τὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν Οὐϊργίλιον, ὅς τις εἶναι ἐνταυτῷ σύμβολον τοῦ διὰ τῆς θεολογίας μὴ καθαρισθέντος ἀκόμη ἀνθρωπίνου λογικοῦ· διὰ τοῦτο ὁ Οὐϊργίλιος μόνον ἕως τὸν ἐπίγειον παράδεισον δύναται νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Δάντην. Ἐντεῦθεν τὸν χειραγωγεῖ ἡ Βεατρίκη αὐτὴ εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅς τις εἶναι εἰς μόνους τοὺς Χριστιανοὺς ἀνεῳγμένος.

*) Ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι πάντη κατ' ἀρέσκειαν, εἶναι φανερόν· διότι, καθὼς λέγει ἕνας μέγας κριτὴς τῶν τοιούτων, τὸ σύγγραμμα εἶναι τόσον μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του, ὥστε δὲν καθυποτάσσεται εἰς κἀνενὸς εἴδους ἔννοιαν.

**) Μὲ τοῦτον τὸν τίτλον (vita nuova) περιέγραψεν ὁ Δάντης αὐτὸς ποιητικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ζωῆς.

Εἰς τοῦτο τὸ ἀξιόλογον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ὑποκρίνεται ἐδῶ ὁ Οὐϊργίλιος — τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα ἦσαν ἡ πρώτη καὶ καλλίστη ἠχὼ, ἥτις ἀντανεκλᾶτο ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος — δείχνεται ἡ τοῦ Δάντου καὶ τῶν συγχρόνων του πρὸς τὸν παλαιὸν κόσμον ἀγάπη. Ἡ αὐτὴ ἀγάπη βάλλει τὸν τῆς Ἰτύκης Κάτωνα εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς, ἐπειδὴ τὸν παριστάνει σύμβολον τῆς ἐλευθερίας, χωρὶς τὴν συνείδησιν τῆς ὁποίας κἀνεὶς δὲν δύναται νὰ καθαρίσῃ τὸν ἑαυτόν του. Καὶ προσέτι τὸ σέβας τοῦ ποιητοῦ δείχνεται ἀπὸ τὴν συχνάκις προβαλλομένην ἀπορίαν του: Διὰ τί οἱ εὐγενεῖς τῆς ἀρχαιότητος ἥρωες δὲν δύνανται νὰ ὑπάγουν ποτὲ εἰς τὸν παράδεισον; τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ τοῦ λύσῃ ἡ φιλοσοφία, ἀλλὰ τὴν παριστάνει ὡς ἀπόρρητον μυστήριον.

Δὲν εἶναι τόπος ἐδῶ νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὰ κατὰ μέρος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ποιήματος, καὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν ποιητὴν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν του, πῶς μὲ τὰ παντοδαπὰ εἴδη, τὰ ὁποῖα θέτει εἰς τὸν ᾅδην, εἰς τὸ καθαρτήριον καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν, παριστάνει τὴν ἀνθρωπότητα ὑποκειμένην εἰς τὴν τιμωροῦσαν ἢ βραβεύουσαν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐλευθέρως ἔπραξεν ἄδικα ἢ δίκαια ἔργα. Ἐμποροῦμεν μόνον νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγον πῶς αἱ μεγάλαι δυνάμεις τοῦ κοινωνικοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων τὸν ἀνταγωνισμὸν ἐμάθαμεν εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ Ἰταλικὴν ἱστορίαν, ἐμφαίνονται ὡς εἰς καθρέπτην εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ ποίημα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ τούτου.

Ὁ Δάντης, μ' ὅλον ὅτι Γιβελλῖνος, παριστάνει ὅμως μὲ οὐδετερότητα καὶ τὰς δύω φατρίας (Παραδ. Α'), ὅτι θυσιάζουν τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν σκοπούς. Διότι εἰς αὐτὸν ἐφαίνετο, καθὼς ἡ εὐτυχία ἑνὸς τινὸς ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ τὴν ἰσσοῤῥοπίαν τῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς φύσεώς του, οὕτω καὶ ἡ τοῦ ὅλου τὴν διατήρησιν τῶν ἀντιθέσεων, τῶν ὁποίων τὸν ἀγῶνα ἐπαράστησεν ἡ μέχρι τοῦδε ἱστορία. Ἡ πνευματικὴ καὶ κοσμικὴ ἐξουσία ἐχρεώστουν διὰ τῆς ἰσοῤῥοπίας των νὰ σχηματίσουν εἰρηνικήν τινὰ ἑνότητα.

Διὰ τοῦτο εἰς τὸ ποίημα τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μέρους λάμπει ἡ πνευματικὴ ἐξουσία, ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ἐπίτροπον τοῦ Χριστοῦ, καὶ διαιρεῖται εἰς τοὺς κλῶνας ὅλης τῆς πνευματικῆς ἀξίας, περιγυρισμένη ἀπὸ τὰ δύω Μοναχικὰ τάγματα, τοὺς Φραγκισκανοὺς καὶ Δομινικανούς, οἵτινες εἶναι τρόπον τινὰ „οἱ τροχοὶ τῆς ἀμάξης, μὲ τὴν ὁποίαν ὁδεύει ἀγωνιζομένη ἡ ἐκκλησία" (Παραδ. ΙΒ'), καὶ ἀπὸ τὴν Σχολαστικὴν φιλοσοφίαν, τῆς ὁποίας οἱ ζηλωταὶ καὶ ἐπιμεληταὶ κατοικοῦντες εἰς τὸν ἥλιον (διότι οἱ μακάριοι κατοικοῦσιν εἰς διαφόρους πλανήτας) σημαίνουσι τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἐκπηγάζει ἀπὸ ταύτην τὴν ἐπιστήμην. Προσέτι ψέγει ὁ ποιητὴς πικρὰ τοὺς ἐπιτρόπους τῆς πνευματικῆς δυνάμεως, οἵτινες ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι βάσις τοῦ ἐπαγγέλματός των, καὶ παρατηρεῖ ὄχι χωρὶς λύπην του ὅτι ὁ ἀφορισμὸς ἔγεινε ὄργανον κοσμικῶν ἀγώνων. Δὲν φοβεῖται βάλλων εἰς τὸν ᾅδην τὸν Πάπαν Νικόλαον Γ', ἐπειδὴ ἐμόλυνε τὰς χεῖρας του μὲ σιμωνίαν, καὶ οὕτω μεταχειρίζεται αὐστηρὰν δικαιοσύνην καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους.

Ἀντικρὺ τῆς πνευματικῆς ταύτης βασιλείας στέκει ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἥτις, καθὼς διηγεῖται ὁ Ἰουστινιανὸς (Παραδ. Ϛ'), μετέβη εἰς τοὺς Γερμα-

νοὺς ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα, τὸν ὕπατον μονάρχην *), χρεωστοῦν ὅλοι οἱ λοιποὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες νὰ κυβερνῶσι, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον ἡ ἔξοχος εἰρήνη καὶ ἡ ἔξοχος εὐδαιμονία. Διὰ τοῦτο Φρειδερῖκος ὁ Β' φλέγεται εἰς τὸν ᾅδην (Παραδ. Ι'.), ἐπειδὴ ἐπροσπάθησεν ἀντιμαχόμενος μὲ τὸν Πάπαν νὰ χαλάσῃ τὴν ἰσοῤῥοπίαν ταύτην, καὶ Ῥοδόλφος ὁ Ἀβεσβούργιος τηγανίζεται εἰς τὸ καθαρτήριον (Καθαρ. Ζ') διὰ νὰ ἀπαλείψῃ τὸ ἁμάρτημα τῆς ἀμελείας του, ἥτις τὸν ἐμπόδισε νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα. Ἐῤῥῖκος ὁ Ζ' καὶ Κὰν Δελλασκάλας τιμῶνται ὡς δυνατοὶ σωτῆρες τῆς αὐτοκρατορίας· ἐξ ἐναντίας δὲ ψέγονται οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας ὡς παντοτεινοὶ ἐχθροί της, καὶ ὁ ψόγος οὗτος προσβάλλει καὶ τὴν Φλωρεντίαν τὴν τοῦ ποιητοῦ πατρίδα, ἐπειδὴ συνάπτεται μὲ τὰ κίτρινα ἴα (τὴν Γαλλονεαπολίταν μερίδα) καὶ ἀντιφέρεται εἰς τὴν γενικὴν σημαίαν (τὴν αὐτοκρατορίαν).

Αἱ ὀλίγαι αὗται σημειώσεις εἰς τὴν θείαν Κωμῳδίαν σαφηνίζουν ἱκανῶς διὰ τί οἱ σύγχρονοί της τὴν ἐδέχθησαν μὲ ἐνθουσιασμὸν μέγαν ὡς μικρὸν ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμον. Τὸ 1373 ἔτος ἐπρόσταξεν ἡ Φλωρεντινὴ πολιτεία νὰ παραδίδεται τὸ ποίημα δημοσίως, καὶ ὁ Βοκάκκιος, εἷς καὶ αὐτὸς ἀπ' ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα ἐδόξασαν τὴν Ἰταλικὴν φιλολογίαν, ἔγεινε πρῶτος τούτου διδάσκαλος, καὶ ἐξήγει τὴν ἀλληγορικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔννοιάν του μὲ ὅλην τὴν πολυμάθειαν καὶ ἀγχίνοιαν, τὴν ὁποίαν ἀπῄτει τὸ ποίημα καὶ εἶχεν αὐτός.

Συγγενές, ἀλλὰ διάφορον πνεῦμα ἐνεφώλευεν εἰς τὸν Φραγκῖσκον Πετράρκαν, ὅςτις ἐγεν-

*) Ὁ Δάντης αὐτὸς ἔγραψε πραγματείαν, ὅπου διδάσκει τὴν ὕπαρξιν τῆς καθολικῆς ταύτης δυνάμεως μὲ ἱστορικοὺς λόγους, καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀναγκαιότητά της μὲ ἀγχίνοιαν ἐκ φιλοσοφικῶν λόγων.

νήθη εἰς Ἀρέτιον τὴν 20. Ἰουλ. 1304. Οἱ γονεῖς του ὡς ἀνήκοντες εἰς τοὺς Ἄσπρους ἐξωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν τὸ 1300 ἔτος, καὶ ὅταν ὁ Πετράρκας ἦτο ὀκταετής, ὑπῆγεν ὁ πατήρ του εἰς Αὐενιῶνα (1313). Ἀπεκεῖ ἔστειλε τὸν υἱόν του εἰς τὴν σχολὴν τῶν Καρπεντορακτῶν, καὶ ἔπειτα διὰ νὰ μάθῃ τὰ νομικὰ εἰς τὰ περίφημα πανεπιστήμια τοῦ Μονσπηλίου καὶ τῆς Βονωνίας. Εἰς τὸ δεύτερον ἐδίδασκεν ὁ Κίνων ὁ ἐκ Πιστορίας, ὅς τις ἐνταυτῷ ἦτο καὶ περίφημος ποιητής. Ὁ Πετράρκας ἀηδίασε τὰ νομικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδιδάσκοντο ἱστορικῶς, ἀλλὰ σχολαστικῶς. Ἐκδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἐλησμόνησε τόσον τὴν σπουδήν του, ὥστε ὁ πατήρ του ἔσπευσεν εἰς τὴν Βονωνίαν, καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ πῦρ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα τὸν ἐδέσμευαν. Μόνον τὰ θερμὰ δάκρυα τοῦ νεανίσκου ἔσωσαν ἀπὸ τὰς φλόγας τὸν Οὐϊργίλιον καὶ τὴν ῥητορικὴν τοῦ Κικέρωνος. Ὁ μετ' ὀλίγον συμβὰς θάνατος τοῦ πατρός του ἐπανέφερε τὸν Πετράρκαν εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλ' ὁ ἔρως πρὸς τὴν Λαύραν, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν εἰς τὴν Αὐενιῶνα (1327) καὶ ἔκαμε περίφημον μὲ τὰς μέλη του, τὸν ἔδεσεν εἰς τοὺς νέους καὶ παρόντας χρόνους.

Ἐστάθη μεταξὺ δύω κόσμων, τοὺς ὁποίους ἠγωνίσθη δι' ὅλης του τῆς ζωῆς νὰ συνάψῃ εἰς ἕν. Ἐὰν ἠγάπα τὴν Ἰταλίαν, ἥτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῆς ἀρχαιότητος, τόσον πολύ, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχουν τόσον ὡραῖοι τόποι, ὅσον εἰς τὴν Ἰταλίαν, μ' ὅλον τοῦτο ἡ πρὸς τὴν Λαύραν του ἐπιθυμία τὸν ἀπέσπα ἀπὸ τοὺς διαλογισμοὺς ἐκείνους, καὶ τὸν ἔφερνεν εἰς τὴν Αὐενιῶνα, καὶ ἓν φίλημα Καρόλου τοῦ Δ' εἰς τὸ μέτωπον τῆς Λαύρας του, ὕψωσε καὶ αὐτὸν εἰς ἐνθουσιασμόν. Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία τῆς καρδίας του τὸν ἐπρόσταζε νὰ γράψῃ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ συνάψῃ τὸν

παλαιὸν μὲ τὸν νέον κόσμον, ἢ εἰς μέγα ἐπικὸν Λατινικὸν ποίημα, ὀνομαζόμενον Ἀφρική, νὰ πανηγυρίσῃ ἑαυτὸν καὶ τὸν Σκιπίωνα, ἐξέφευγαν μ' ὅλον τοῦτο ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐπιθυμίαν του γλυκύτατα καὶ μελῳδικώτατα ἄσματα εἰς τὴν Λαύραν γραμμένα εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Μ' ὅλον ὅτι ταῦτα ἐξέπληττον τοὺς συγχρόνους του, μ' ὅλον τοῦτο ὁ Πετράρκας τὰ ἐκαταφρόνει, καὶ ἤλπιζεν ἀπὸ τὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν γέννημα τῆς πολυμαθείας του, ὅτι θέλει ἀποκτήσειν δόξαν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους. Ἐνῷ ἐσύναζε καὶ ἀνεγίνωσκε μὲ ἐπιμέλειαν μεγίστην τὰ συγγράμματα τῆς ἀρχαιότητος, δὲν τοῦ ἔμελε τίποτε δι' ὅσα εἶχε γεννήσειν ὁ καιρός του. Μ' ὅλον ὅτι ἀπὸ πολλῆς ἦτο φίλος τοῦ Βοκακκίου, μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὰς τελευταίας του ἡμέρας καὶ μάλιστα ἐπιπολαίως ἀνέγνωσε τὴν Δεκαμερόνην τοῦ ποιητοῦ τούτου. Τοῦ Δάντου ἡ κωμῳδία ἔμεινε πολὺν χρόνον ἀδιάβαστος ἀπ' αὐτόν, καὶ μ' ὅλον ὅτι τὴν ἐπαινεῖ εἰς μίαν του ἐπιστολήν, φαίνεται ὅμως ὅτι ὀλίγον ἐφρόντιζε διὰ τὸ κλέος, τὸ ὁποῖον εὕρηκεν εἰς τὸν κόσμον ἡ ποίησις αὕτη διὰ τοῦτο, διότι ὡμίλει εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ χρόνου. Οἱ μεταγενέστεροι δὲν ἐβεβαίωσαν οὔτε τοὺς στοχασμούς του οὔτε τὰς ἐλπίδας του. Ἐνῷ τὰ ὡραῖα Ἰταλικὰ μέλη του ἔμειναν ἕως τὴν σήμερον ζωντανὰ εἰς τὸ στόμα τῶν ὁμογενῶν του καὶ πολλῶν εὐπαιδεύτων ξένων, ῥίπτουσι μόνον βλέμματα τινὰ κάποτε οἱ φιλολόγοι εἰς τὰ Λατινικά του συγγράμματα.

Ἀλλ' αὐτὴ ἡ μίξις τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων χρόνων, αὐτὸ τὸ διπλοῦν πνεῦμα νωπῆς ποιήσεως καὶ ἀρχαίας φιλολογίας, ἐπειδὴ ἐνυπῆρχεν εἰς ὅλην ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, ὕψωσε τοῦ Πετράρκα τὸ ὄνομα ὑπὲρ πάντας, καὶ ὅταν μετὰ πολυχρόνιον ταξείδιον ὑπέστρεψεν εἰς τὴν τερπνήν του κώμην Κλαούσας, καὶ ἤθελε νὰ ἀρχίσῃ τὸ ποίημά του τὴν Ἀφρι-

κὴν, ἔλαβε (1339) κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκ Παρισίων καὶ Ῥώμης ἐνταυτῷ τὴν πρόσκλησιν νὰ δεχθῇ τὸ ποιητικὸν στέμμα, καὶ ἐνῷ ἔφερεν εἰς τὴν καρδίαν του τὴν Λαύραν (τὴν νεᾶνιν), νὰ φορέσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του τὴν λαύραν (ἤγουν δάφνην). Ἐὰν εἰς τοὺς Παρισίους ἢ εἰς τὸ Καπιτώλιον ἔμελλε νὰ στεφθῇ, τοῦ ἦτο ἀδιάφορον. Τοῦ ἔμελε μόνον, ἂν ἐλάμβανε τὸν στέφανον κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς τέχνης του. Τοῦτο διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ὑπῆγεν εἰς Ῥόβερτον τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, ὅς τις κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ λόγον ἐπρόκρινε κάλλιον νὰ ἔχῃ τὰς ἐπιστήμας χωρὶς τὸν θρόνον παρὰ τὸν θρόνον χωρὶς τὰς ἐπιστήμας· οὗτος ἔμελλε νὰ τὸν ἀνακρίνῃ. Τοῦτο ἔγεινεν εἰς δημόσιον τινὰ συνέλευσιν, ὅπου ὁ Πετράρκας τρεῖς ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ἠρωτήθη εἰς ὅλους τοὺς κλῶνας τῆς μαθήσεως καὶ εὑρέθη ἄξιος τῆς ποιητικῆς δάφνης. Ἐὰν δὲν ἐμπόδιζε τὸ γῆρας τὸν βασιλέα, ἤθελεν ὑπάγειν αὐτὸς εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ ἐπιθέσῃ μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας τὸ στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Πετράρκα.

Τοῦτο λοιπὸν ἔγεινεν ἀπὸ τὸν Συγκλητικὸν τῆς Ῥώμης τὸ Πάσχα (1341). Μὲ πορφυροῦν ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐχάρισεν ὁ βασιλεὺς Ῥόβερτος, μὲ προπομπὴν λαμπρὰν καὶ ἀλληγορικὴν, ὅπου εἶχε συσσωρευθῆν ἡ νεολαία τῶν ἐνδοξοτάτων γενῶν τῆς Ῥώμης, καὶ μὲ ἦχον σαλπίγγων ἀνέβη ὁ ἐκστατικὸς ποιητὴς εἰς τὸ Καπιτώλιον. Φθάσας δὲ ἐπάνω, ἐστράφη πρὸς τὸ πλῆθος καὶ ἔκραξεν: Ὁ Θεὸς νὰ διατηρῇ τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν, τὴν σύγκλητον καὶ τὴν ἐλευθερίαν! Ὁ λαὸς τιμηθεὶς καὶ κολακευθεὶς ἐνταυτῷ ἀπὸ ταύτην τὴν πανήγυριν ἠλάλαξε μὲ χαρὰν καὶ πολλοὺς ἐπαίνους, ὅταν ὁ Συγκλητικὸς τῆς Ῥώμης Ὄρσων Κολώνας ἔβαλε τὸ δάφνινον στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ γονατίσαντος ἔμπροσθέν του Πετράρκα.

Διὰ τοῦτο κἀνεὶς δὲν ἐκατέγεινεν ὅσον ὁ Πε-

τράρκας εἰς τὸ νὰ τιμᾷ καὶ νὰ ἐπαινῇ τὸν Ῥωμαῖον δήμαρχον Κόλαν Ῥιένσιον, ὅς τις ἤθελε νὰ ἀναστήσῃ ἀπὸ τὸν τάφον τὴν ἀγαπητήν του Ῥώμην. Μ' ὅλον ὅτι ἦτο φίλος τῶν Κολωνῶν, ἀνέλαβεν ἐκεῖνον, καὶ χωρὶς νὰ φοβηθῇ προσωπικοὺς ἐχθροὺς τὸν ἐσυνηγόρησε μὲ τολμηρὸν ἐνθουσιασμὸν εἰς τὴν Αὐενιῶνα ἔμπροσθεν τοῦ Πάπα. Ἀλλ' ἡ λύπη καὶ ἡ ἐντροπή του δὲν ἦσαν μικρὰ, ὅταν ἐφανερώθη ἡ ἐφύβριστος ἔκβασις τοῦ ἐγχειρήματος.

Πλήρης παρομοίων εὐφροσύνων ἐλπίδων ὑπῆγε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Δ', ὅς τις ἐπροσκλέσθη ὑπ' αὐτοῦ συχνάκις διὰ γραμμάτων νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ τώρα τελευταῖον φθάσας εἰς Μάντουαν (1354) ἔστειλε καὶ ἔφεραν τὸν Πετράρκαν. Μὲ τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὁποίαν ἔδειχνεν εἰς ἄνδρας μέλλοντας νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἰδέας του, ἐπλησίασεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ τὸν ὡμίλησε μὲ τὴν τόλμην, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδιδεν ἡ συνείδησις τούτων τῶν ἰδεῶν. Ὅταν Κάρολος ὁ Δ' ἐπεθύμησε νὰ ἐκδοθῇ εἰς ὄνομά του τὸ ἀτελείωτον ἀκόμη σύγγραμμα τοῦ Πετράρκα Περὶ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, εἶπεν ὁ Πετράρκας μὲ πολλὴν σοβαρότητα: „Πρὸς τοῦτο χρειάζονται καιρὸς μὲν εἰς ἐμὲ, ἀρεταὶ δὲ εἰς ἐσέ.“ Διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς ταύτας, τοῦ ἔδειξεν ὁ Πετράρκας νομίσματα Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, καὶ τοῦ ἐδιηγήθη μέρη τῆς ζωῆς των διὰ μίμησιν, ὁ δὲ Κάρολος τὰ ἤκουε μὲ εὐχαρίστησιν χωρὶς νὰ πειράζεται ἀπὸ τὴν τόλμην του, ἥτις ἔγεινεν ἰσχυροτέρα ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ὑπέστρεφεν εἰς τὴν Γερμανίαν. „Ὕπαγε λοιπὸν, τοῦ ἔγραφεν ὁ ποιητὴς, ἐπειδὴ θέλεις, ἀλλὰ μὴ λησμονήσῃς ὅτι κἀνεὶς προκάτοχός σου δὲν ἀπηρνήθη τοιαύτην καλὴν, πλησιόχωρον καὶ ἐπαινετὴν ἐλπίδα.

Ὁ πάππος σου καὶ ὁ πατήρ σου εἶχαν ἄλλα φρονήματα, ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν κληρονομεῖται."

Μὲ παρομοίαν τόλμην καὶ δύναμιν ὡμίλησε πολλάκις εἰς τοὺς Πάπας νὰ παραιτήσουν τὴν ψευδῆ ἀγαπητικήν των Αὐενιῶνα, καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νομίμου μὲν, ἐγκαταλελειμμένης δὲ συζύγου Ῥώμης. „Πάπας εἶσαι πανταχοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν Ῥώμην εἶσαι ἐπίσκοπος. Δεῖξε ὅτι εἶσαι ἀληθινὸς ποιμὴν καὶ ὄχι μισθωτὸς" ἔγραφε τελευταῖον εἰς Οὐρβανὸν τὸν Εʹ (1366), ὅς τις καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὡς ἐξεύρομεν. Καθ' ὑπερβολὴν τιμώμενος καὶ ἐπαινούμενος ὁ Πετράρκας ἔφθασεν εἰς ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἡλικίαν. Τὴν 8. Ἰουλίου 1374 τὸ πρωῒ τὸν εὕρηκαν ἀποθαμμένον εἰς τὴν βιβλιοθήκην του μὲ πρόσωπον κεκλιμένον ἐπάνω εἰς ἓν βιβλίον.

Ὁ τελευταῖος τῶν τριῶν τούτων ἀστέρων τῆς Ἰταλίας ἦτο ὁ Βοκάκκιος (γενν. 1313, ἀποθ. 1375), ὅς τις ἐγεννήθη εἰς Παρισίους ἢ εἰς Φλωρεντίαν, καὶ πρῶτον μὲν ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ γείνη πραγματευτὴς, καὶ κατέγεινεν εἰς τοῦτο ἕως τοῦ εἰκοστοῦ ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας του· ἔπειτα δὲ ἡ πρὸς τὴν ποιητικὴν κλίσις του, καὶ ἡ ἀγάπη τῶν συγγραμμάτων τῆς Ῥώμης καὶ Ἑλλάδος τὸν ἐπαρακίνησαν νὰ παραιτήσῃ τὸ ἔργον τοῦτο. Ἐδιδάχθη λοιπὸν μὲ ἀκάματον ζῆλον τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν τότε ὀλίγον γνωστὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἡ φιλομάθειά του τὸν ἔκαμε στενὸν φίλον τοῦ Πετράρκα *). Καθὼς οὗτος, οὕτω καὶ ὁ Βοκάκκιος ἐπροσπάθησε νὰ συγχωνεύσῃ παλαιὸν καὶ νέον κόσμον ἢ παλαιὰν καὶ νέαν τέχνην. Πολλὰ συγγράμματά του ἐδοκίμασαν νὰ συμπλέξουν τὴν μυθολογίαν τῶν παλαιῶν μὲ

*) Τὸ ἀργύριον, τὸ ὁποῖον ἐδιώριστεν ὁ Πετράρκας εἰς τὴν διαθήκην του διὰ τὸν Βοκάκκιον διὰ ἔνδυμα θερμὸν ὅταν σπουδάζῃ τὴν νύκτα, καὶ ἡ προσθήκη, ὅτι λυπεῖται, διότι τόσον ὀλίγον ἀφίνει εἰς τόσον μέγαν ἄνδρα, εἶναι ἀξιόλογος μαρτυρία καὶ διὰ τοὺς δύω.

τὰς χριστιανικὰς ἱστορίας, ἀλλ' ἡ Δεκαμερόνη του, ὅπου ἡ Ἰταλικὴ πεζογραφία ἀνεπτύχθη τόσον λαμπρῶς, ὅσον εἰς τοῦ Πετράρκα τὰ τραγούδια ἡ ποίησις, τὸν ἔκαμεν ἀθάνατον, καθὼς καὶ ἐκεῖνον τὰ μέλη του. Μὲ τοῦτο τὸ σύγγραμμα ἔδειξε διδακτικῶς τὸν δρόμον τῆς νέας Ἰταλικῆς τέχνης, ἥτις κατὰ τὸν λόγον εἰδήμονός τινος ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς ποιήσεως τοῦ μεσαιῶνος εἰς τὴν νέαν φιλολογίαν τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων.

31. Ἀγγλία ἐπὶ Ῥιχάρδου τοῦ Βʹ.

(1377 — 1399.)

Διεκόψαμεν τὴν Ἀγγλικὴν καὶ Γαλλικὴν ἱστορίαν ἐκεῖ, ὅπου ὁ μέγας ἀγὼν, τὸν ὁποῖον ἔκαμναν πρὸς ἀλλήλους οἱ δύω λαοὶ μὲ ἔχθραν καὶ ἀμοιβαίαν τύχην, ἐδιακρίθη πρὸς ὄφελος τῆς Γαλλίας. Ἡ νηπιότης καὶ ἡ ἀσθένεια τῶν βασιλέων καὶ τῶν δύω ἐθνῶν ἐγέννησαν κατὰ τὴν συνήθειαν ἐσωτερικὰς ταραχὰς, αἱ ὁποῖαι ἐμπόδιζαν πᾶσαν πρὸς τὰ ἐκτὸς δραστηριότητα, ἕως οὗ ἐξεῤῥάγη πάλιν ὁ ἀγὼν μὲ ἀνανεωμένην σφοδρότητα καὶ διεκρίθη τὴν φορὰν ταύτην ἐντελέστατα.

Ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου ἐκάθητο ἀπὸ τοῦ 1377 ἔτους Ῥιχάρδος ὁ Βʹ, υἱὸς τοῦ Μαύρου Πρίγκιπος. Ἦτο ἑνδεκαετὴς ὅταν διεδέχθη τὸν πάππον του Ἐδουάρδον Γʹ. Οἱ τρεῖς θεῖοι του, οἱ Δοῦκες Λαγκαστρίας, Ἐβοράκου καὶ Γλοκεστρίας, ἐκυβέρνων μὲ τὴν ἐφορίαν τοῦ κοινοβουλίου, καὶ μάλιστα ὁ κάτω οἶκος ἐγίνετο πάντοτε ἐμβριθέστερος. Δύω πόλεμοι ἐβάσταζαν ἀκόμη, ὁ μὲ τὴν Γαλλίαν, καὶ ὁ μὲ τὴν Σκωτίαν· τρίτον ἐμεταχειρίσθη ὁ Δοὺξ Λαγκάστριος ἡνωμένος μὲ τὴν Πορτογαλλίαν διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ εἰς τὸν θρόνον τῆς Καστιλίας δίκαιά του καθὸ γαμβρὸς τοῦ Ἀγρίου Πέτρου (ἀνωτ. σελ. 275).

Οἱ πόλεμοι οὗτοι ἐχρειάζοντο πολλὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἐπροσπάθησε τὸ κοινοβούλιον νὰ συνάξῃ ἀπὸ κεφαλικὸν τινὰ φόρον. Τὸ εἶδος τοῦ φόρου καὶ ὁ τρόπος τῆς εἰσπράξεως ἐστενοχώρησεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς πένητας. Ἕνας πεταλᾶς παροργισθεὶς διὰ τὴν αὐθάδειαν τοῦ εἰσπράκτορος, τὸν ἐφόνευσε, καὶ ὁ φόνος ἄναψεν ἐπανάστασιν (1381). Ἡ ἀθυμία, ἥτις ἔβραζε πολὺν καιρὸν εἰς τὰς καρδίας τῶν ὑποκάτω τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας στεναζόντων χωριατῶν μόνον ἀφορμὴν ἐχρειάζετο εἰς φοδρὰν ἔκρηξιν, καὶ πάραυτα εὑρέθησαν εἰς τὴν νότιον Ἀγγλίαν, ὅπου ἦτο τὸ κυριώτερον θέατρον τούτων τῶν κινήσεων, ἑκατὸν περίπου χιλιάδες ἔνοπλοι. Ἐζήτουν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὸν σκληρὸν ζυγόν των καὶ ἐφοβέριζαν εἰς τοὺς εὐγενεῖς παντελῆ ὄλεθρον *).

Ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Λονδίνου, διὰ νὰ προβάλουν, ὡς ἔλεγαν, τὰ παράπονα καὶ τὰς ἐπιθυμίας των εἰς τὸν βασιλέα, ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις ἠνοίχθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ὁμόφρονά των λαὸν, καὶ πολλὰς ἡμέρας ἐμεταχειρίσθησαν πᾶσαν κακουργίαν καὶ ἀταξίαν. Ὁ βασιλεὺς, ὅστις συνωμίλησε προσωπικῶς μὲ αὐτοὺς, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ στέρξῃ ὅλα τὰ θελήματά των, ἐκατήντησε μεταξύ των εἰς μέγαν κίνδυνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠλευθερώθη μόνον διὰ τῆς εὐτυχοῦς ἀγχινοίας του. Ἀλλὰ καθὼς ὅλαι αἱ τοιαῦται κηνήσεις δυστυχοῦσι δι' ἔλλειψιν σωφροσύνης καὶ μετριότητος, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑπετάχθησαν πάραυτα εἰς τὴν εὔτακτον ἀντίστασιν τῶν ἐπιλοίπων συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκατάπεισαν τὸν βασιλέα νὰ ἀθετήσῃ ὅσας ἔκαμεν ὑποσχέσεις, καὶ οὕτως

*) Ces méchans gens de contrées. λέγει ὁ παλαιὸς Φροίσσαρδος, disoient qu' au commencement du monde il n' avoit esté nuls serfs, καὶ παλαιὸς ἄλλος στρατηγὸς ἐβεβαίονε, καθὼς καὶ τοῦτο διηγεῖται ὁ Βροίσσαρδος: les choses ne peuvent pas bien aller jusqu'à tant qu' il ne sera ne villains ne gentilshommes et que nous serons tous unis.

ὑπέστρεψαν πάλιν οἱ χωριάται εἰς τὴν παλαιάν των δουλείαν καὶ εἰς τὴν σκληρὰν ὑπακοήν.

Ἡ εἰς τὰ ἐντὸς αὕτη γενομένη ἡσυχία ἐφαίνετο διαρκεστέρα, ἐπειδὴ μὲ τὴν Γαλλίαν καὶ Σκωτίαν ἐγίνοντο συχναὶ ἀνακωχαὶ ὅπλων, καὶ ἦτο μακρὰν ὁ τοῦ Λαγκαστρίου κατὰ τῆς Καστιλίας πόλεμος. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἦτο πηγὴ ταραχῶν ἐπικινδυνοτέρων. Ὅσον ηὔξανεν ἡ ἡλικία του, τόσον ἐγίνετο κατὰ τὴν ἰδιοτροπίαν, ἀκαταστασίαν καὶ ὀκνηρὰν φιληδονίαν ὅμοιος Ἐδουάρδου τοῦ Β'. Ἡ δύναμις μὲ τὴν ὁποίαν ἐβασίλευσεν ὁ πατήρ του, καὶ οἱ εὐτυχεῖς πόλεμοί του ἀνέδειχναν τὰ ἐλαττώματα ἐκεῖνα ἐπικινδυνότερα εἰς τὸν Ῥιχάρδον. Ὅταν οὗτος, ὡς Ἐδουάρδος ὁ Β', ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται ἀπολύτως εἰς τοὺς φίλους του, ἐσηκώθησαν κατ' αὐτῶν οἱ ὑπερήφανοι εὐγενεῖς ἐξάρχοντος τοῦ Δουκὸς Γλοκεστρίας. Μ' ὅλον ὅτι ὁ Ῥιχάρδος ἔκραξεν, ὅτι πρὸς χάριν τοῦ κοινοβουλίου δὲν θέλει διώξειν οὐδὲ ἕνα μάγειρόν του, ἠναγκάσθη ὅμως πρῶτον μὲν νὰ θυσιάσῃ τὸν Καγκελλάριόν του Μιχαὴλ Πόλιον, ἔπειτα δὲ καὶ ὅλην τὴν βασιλικήν του δύναμιν καὶ ὑπόληψιν.

Ἐξελέχθησαν δώδεκα Λόρδοι, οἵτινες ἀνέλαβαν ὅλην τὴν κυβέρνησιν δι' ἓν ἔτος, καὶ τὴν ἤρχισαν ἀπὸ τούτου, ὅτι ἐνεκάλεσαν ἀκόμη πέντε θεράποντας καὶ φίλους τοῦ βασιλέως, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἐσώθησαν διὰ φυγῆς (1388). Ἐπροσπάθησε μὲν ὁ βασιλεὺς νὰ κρημνίσῃ τοὺς ἀντιπάλους του, ἀλλ' ἐνικήθη ἀπὸ τὴν δύναμίν των, καὶ ἠναγκάσθη νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς τὴν ταπεινὴν θέσιν, ὅπου τὸν ἐκαταβίβασαν. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ κυριεύουσα φατρία ἔγεινε μισητὴ, ἐπῆρε πάλιν εἰς χεῖρας τὴν κυβέρνησιν ὁ Ῥιχάρδος, ἀλλ' ἡ ἄσωτος καὶ κακοέξοδος ζωή του, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπελύθη, ἦτο τῶν ἀδυνάτων νὰ τὸν κάμῃ ἀγαπητόν. Εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἐνιαυτῶν ἐκεχειρία, τὴν ὁποίαν ἔκλει-

σε μὲ τὴν Γαλλίαν (1396) διὰ νὰ λάβῃ ἔξωθεν ἀσφά-
λειαν ἢ καὶ προστασίαν, ἀγοράσας αὐτὴν μὲ τὴν πα-
ραχώρησιν τῆς Βρεστίας καὶ τοῦ Καισαροβούργου καὶ
στερεώσας μὲ τὸ νὰ ἠῤῥαβωνίσθη τὴν θυγατέρα τοῦ
Γαλλικοῦ βασιλέως Ἰσαβέλλαν, ἔγεινεν αἰτία περισ-
σοτέρας δυσαρεστήσεως εἰς τὸ ἠρεθισμένον τοῦ λαοῦ
μῖσος καὶ εἰς τὴν πολεμικὴν ὑπερηφάνειαν πολλῶν
Ἄγγλων. Ὁ Δοὺξ Γλοκέστριος, γυμνὸς τώρα πά-
σης ἐξουσίας, ἐκυβέρνα τὴν δυσαρεστημένην φατρίαν.
Ὁ βασιλεὺς, ὅς τις τοῦ εἶχε συγχωρήσειν τὰ παρελ-
θόντα χωρὶς νὰ τὰ λησμονήσῃ, ἔλαβεν ἀφορμὴν τώ-
ρα, ἴσως παρακινηθεὶς καὶ ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Γαλ-
λίας, νὰ τὸν ἐκδικήσῃ καὶ διὰ τὰ παρελθόντα καὶ
διὰ τὰ παρόντα, καὶ νὰ ἀσφαλισθῇ διὰ τὸ μέλλον.
Ἐπρόσταξεν ἔξαφνα νὰ πιάσουν τὸν Δοῦκα Γλοκέστρι-
ον καὶ νὰ τὸν φέρουν εἰς τὸ Κάλητον, ὅπου ἐφονεύ-
θη ἀναμφιβόλως διὰ προσταγῆς τοῦ Ῥιχάρδου. Οἱ
δύω Κόμητες Ἀρουντίνης καὶ Βερβίκου, οἱ φίλοι του,
ὁ πρῶτος ἀπεκεφαλίσθη, ὁ δὲ ἄλλος ἐξωρίσθη. Διὰ
δημοσίου διακηρύξεως ἐπροσπάθησεν ὁ Ῥιχάρδος νὰ
καταπραΰνῃ τὸν λαὸν, ὅς τις ἠγάπα καὶ ἐτίμα τὸν
Γλοκέστριον ὡς τολμηρὸν ὑπέρμαχον κατὰ τῆς αὐτο-
γνωμίας, καὶ νὰ ἀθωώσῃ τὴν πρᾶξιν του. Ἀλλὰ
δὲν ἐπέτυχε τὸν σκοπόν του, ὡς ἔδειξε τὸ ἀποτέλε-
σμα, καὶ καθὼς χωρὶς δύναμιν καὶ σταθερότητα μό-
νον μὲ τὸ μέσον μιᾶς εἰς αὐτὸν προσηλωμένης φα-
τρίας εἶχεν ἐκτελέσειν τὸ δυναστικὸν ἐκεῖνο ἔργον,
οὕτως ἠφανίσθη ὅταν ἔκαμε δεύτερον δοκίμιον νὰ
ἐλευθερωθῇ ἀπὸ φοβεροὺς ἀντιπάλους.

Μεταξὺ τοῦ Δουκὸς Νορθοφολκίας καὶ τοῦ υἱοῦ
τοῦ Λαγκαστρίου, Ἐῤῥίκου Δουκὸς Ἐρεφορδίας, ἀν-
εφάνη διχόνοια, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκινδύνευε τὸ ὄνομα
τοῦ Ῥιχάρδου. Ὁ Ἐῤῥῖκος ἐβεβαίονεν, ὅτι τοῦ εἶ-
πεν ὁ Δοὺξ Νορθοφόλκιος, ὅτι ὁ βασιλεὺς καταγίνεται
νὰ ἐξολοθρεύσῃ πολλοὺς ἄλλους εὐγενεῖς καὶ τοὺς

Λαγκαστρίους. Ὁ Νορθοφόλκιος τὸ ἠρνεῖτο· μονομα-
χία ἔμελλε νὰ συμβῇ μεταξύ των, ὅταν ὁ βασιλεὺς
ἐμβῆκεν εἰς τὸ μέσον των, καὶ τὸν μὲν Νορθοφόλκιον
ἐξώρισε διὰ πάντα ἀπὸ τὸ βασίλειον δημεύσας τὴν
περιουσίαν του, τὸν δὲ Ἐρεφόρδιον διὰ δέκα ἔτη
ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτὸν, ὅτι ἀποθανόντος τοῦ πατρός του
θέλει τοῦ δώσειν ὅλα του τὰ κληρονομικὰ κτήματα.
Ἀλλ' ὅταν συνέβη ὁ θάνατος οὗτος (1399), ὁ Ῥι-
χάρδος παρὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ἐκράτησε τὴν πλουσί-
αν ταύτην κληρονομίαν, διὰ νὰ κρημνίσῃ οὕτω τὸν
ἰσχυρὸν τοῦτον οἶκον.

Ὁ Ἐῤῥῖκος ὅμως γνωρίζων καλῶς καὶ τὰς δυνά-
μεις του καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Ῥιχάρδου δὲν ὑπετάχθη
εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Παρακινηθεὶς ἀπὸ τοὺς δυ-
νατοὺς εὐγενεῖς ἔσπευσεν ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἐξορίαν του,
ἄραξεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν (1399), ἐνῷ ὁ βασιλεὺς
ἔλειπεν εἰς τὴν Ἰρλανδίαν, μὲ πρόφασιν νὰ παρα-
λάβῃ τὴν κληρονομίαν του· ἀλλὰ τὸ πλῆθος 60,000
ἐνόπλων, οἵτινες ἐσυνάχθησαν γρήγορα περὶ αὐτὸν,
τὸν ἐσυγχώρησε νὰ ἐκπληρώσῃ τολμηροτέρους καὶ με-
γαλητέρους σκοποὺς, ἤγουν νὰ ἀναβῇ τὸν θρόνον.

Πολὺ ἀργὰ ὑπέστρεψεν ὁ Ῥιχάρδος εἰς τὴν Ἀγ-
γλίαν, καὶ εὕρηκε τὸν ἀντίπαλόν του ἔχοντα ὅλην
τὴν δύναμιν. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ νὰ προσ-
μείνῃ εὐτυχέστερον καιρὸν εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἢ εἰς τὴν
Γαλλίαν. Ἀλλ' οἱ ἀντίπαλοί του ἔσπευσαν νὰ τὸν
ἐμποδίσουν. Τὸν ἐπίασαν μὲ ὑποσχέσεις καὶ ἀπα-
τηλὰς συνθήκας εἰρήνης. „Εἴκοσι δύω ἔτη ἕως τὴν
σήμερον ἐκυβέρνησας κακῶς, τοῦ εἶπεν ὁ Ἐῤῥῖκος,
ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς, θέλω σὲ βοηθήσειν νὰ κυβερνᾷς
καλήτερα.“ Αὐστηρῶς φυλαττόμενον ἔφερε τὸν βα-
σιλέα εἰς τὸ Λονδῖνον, ὅπου ἐδέχθη ὁ λαὸς τὸν Ἐῤῥῖ-
κον μὲ μεγάλην ἀγαλλίασιν. Τὸ κοινοβούλιον μετὰ
σειρὰν πολλῶν ἐγκλημάτων ἐκήρυξε τὸν Ῥιχάρδον
ἀνάξιον νὰ βασιλεύῃ τοῦ λοιποῦ καὶ τὸν ἐκαταδίκα-

σεν εἰς αἰώνιον αἰχμαλωσίαν. Τὸ στέμμα του ἐφόρησεν Ἐῤῥῖκος ὁ Λαγκάστριος, τὸ ὁποῖον ἐζήτησε καθὸ νικητὴς καὶ συγγενής, καὶ τὰ τούτου δίκαια καὶ τὴν ἀξιότητα ἐγνώρισαν καὶ οἱ Λόρδοι καὶ ἡ κοινότης.

32. Ἐῤῥῖκος ὁ Δ'.

(1399 — 1413.)

Ἡ κυβερνησις τοῦ νέου τούτου βασιλέως ἦτο ἀνήσυχος. Θρόνος μὲ βιαιότητα ἀποκτημένος μόνον μὲ βιαιότητα ἠδύνατο νὰ βασταχθῇ· ἀδύνατον ἦτο σχεδὸν νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλων τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἐλπίδας. Μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἠλαφρύνθη ἱκανῶς, ἄλλο μέρος δὲν ἀντημείφθη ἱκανῶς, καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ῥιχάρδου ἠδυνήθησαν τὸ πρῶτον ἀκόμη ἔτος νὰ τολμήσουν δοκίμιον τῆς ἀνατροπῆς τοῦ θρόνου· μὲ ἕνα ἀπατεῶνα, τὸν ὁποῖον ὠνόμασαν Ῥιχάρδον, εὕρηκαν μὲν ἀκολούθους, εὕρηκαν δὲ καὶ στερεὰν ἀντίστασιν ἀπὸ μέρους τοῦ Ἐῤῥίκου. Οἱ ἐπαναστάται ἐπλήρωσαν τὸ πρόωρον τοῦτο δοκίμιον μὲ τὸν θάνατόν των, καὶ ἔφεραν καὶ τὸ τέλος τοῦ Ῥιχάρδου, τοῦ ὁποίου ὁ πάραυτα συμβὰς θάνατος ἐνομίσθη γενικῶς ὄχι ἐκ φύσεως, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Ἐῤῥίκου ἐνηργημένος *).

Ἐπικινδυνότερον εἰς τὸν Ἐῤῥῖκον ἐφάνη νέον δοκίμιον, τὸ ὁποῖον ἐκβῆκεν ἀπὸ τοὺς πρώην φίλους του, ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν οἶκον τῶν Περκίων, ὅςτις εἶχε συνεργήσειν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ βασιλέως, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν γέροντα Δοῦκα Νορθουμβρίας, καὶ τὸν τούτου τολμηρὸν, ὑπερήφανον καὶ ἀγαπητὸν υἱὸν Ἐῤῥῖκον, τὸν ἐπονομαζόμενον Ἐϊσπόρνιον. Ἡ ὑπουργία, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ Πέρκιοι, αὐτοὺς μὲν ἐγέμισε μὲ ὑπερηφάνειαν, τὸν δὲ βασι-

*) Πῶς ἐσκοτώθη, εἶναι ἀμφίβολον. Πιθανώτατον εἶναι, ὅτι τὸν ἐφόνευσαν μὲ τὴν πεῖναν.

λέα μὲ δυσπιστίαν. Καὶ τὰ δύω ἐγέννησαν πάραυτα ἔχθραν μεταξύ των. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐπιδρομὰς, τὰς ὁποίας ἐπροξένει ὁ εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας ἀκατάπαυστος πόλεμος μεταξὺ τῶν φυλάκων τῶν δύω βασιλείων, τοῦ Δουκὸς Νορθουμβρίας καὶ τοῦ Κόμητος Δουγλασίου, ἐνίκησεν ὁ νεανίσκος Ἐῤῥῖκος Πέρκιος, καὶ μεταξὺ ἄλλων Σκώτων ἐπίασεν αἰχμάλωτον καὶ τὸν Δουγλάσιον. Δὲν ἠθέλησε νὰ παραδώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους τούτους, τοὺς ὁποίους ἐζήτησεν ὁ βασιλεύς, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐξ ἐναντίας δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπολύσῃ τὸν φίλον τοῦ Περκίου Κόμητα Μάρκιον, ὅςτις εἶχε πιασθῆν αἰχμάλωτος εἰς ληστρικόν τινὰ πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἔκαμνε Βαλλιανός τις, Ὀβῆνος Γλενδοβῆρος, ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Βαλλίας. Ὁ παρωργισμένος Ἐῤῥῖκος Πέρκιος ἔγεινε τώρα ψυχὴ ἐπικινδύνου τινὸς συνωμοσίας, τῆς ὁποίας ἦσαν κοινωνοὶ ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ οἴκου του, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔμβηκε καὶ ὁ Δουγλάσιος, ἀφοῦ ἠσφάλισε τὴν ἐλευθερίαν του μὲ ταύτην τὴν συνθήκην, πλήρης χαρᾶς διὰ τὴν διχόνοιαν τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του. Ὁ Ἐῤῥῖκος ἔμελλε νὰ κρημνισθῇ ἀπὸ τὸν θρόνον καὶ νὰ ἀναβῇ εἰς αὐτὸν ὁ Κόμης Μάρκιος, ὅςτις ἐκ μητρὸς ἀνέφερε τὸ γένος εἰς τὸν δεύτερον υἱὸν Ἐδουάρδου τοῦ Γ'.

Ἀλλ' ἡ τύχη καὶ ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως διεσκέδασε τὰς βουλὰς ταύτας, τῶν ὁποίων τὴν ἐκτέλεσιν τόσον ἀσφαλῶς ἐπίστευαν οἱ συνωμόται, ὥστε δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθοῦν τὴν ἀπὸ τὸν βασιλέα προσφερθεῖσαν εἰς αὐτοὺς συγχώρησιν. Ἡ ἐν Σαλοπίᾳ μάχη (1403) ἔδωκεν εἰς μὲν τοῦτον τὴν νίκην, εἰς δὲ τὸν Πέρκιον τὸν θάνατον. Τοῦ τελευταίου ἐπιάσθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη καὶ ὁ θεῖος, ὁ Κόμης Βραννοβίου. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἐβοράκου, ὅςτις ἤρχισε νέαν ἐπανάστασιν, ἐνικήθη ὁμοίως· ὁ Κόμης Νορθουμβρίας ἐφονεύθη εἰς τοιοῦτόν τι ἐγχείρημα.

Ἐπροξένησε λοιπὸν τελευταῖον ὁ Ἐῤῥῖκος εἰς τὸν ἑαυτόν του ἡσυχίαν ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθρούς του, οἵτινες ἢ ἠφανίσθησαν διὰ τοῦ ξίφους, ἢ ἀπέῤῥιψαν τὰ ὅπλα διὰ τοῦ τρόμου.

Τὸ ἱερατεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ συνήργησεν εἰς τὴν ὕψωσίν του, ἔμεινε πιστὸν, ἐπειδὴ ἐχρειάζοντο τὴν ὑπεράσπισίν του ἐναντίον ἐχθροῦ, ὅς τις ἐφοβέριζεν ὅλην τὴν ἱεραρχίαν. Ἰωάννης Βικλέλφιος, πρόδρομος τῶν Ἀναμορφωτῶν ἢ Μεταῤῥυθμιστῶν, ἐπαρουσιάσθη κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας Ἐδουάρδου τοῦ Γ', ἐκήρυξεν ἐναντίον τῆς διαφθορᾶς τῆς ἐπικρατούσης ἐκκλησίας, καὶ ἔδειξε τὰς πηγάς της ὅτι ἦσαν εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν καὶ εἰς τὸν πλοῦτον τοῦ ἱερατείου. Ἀπέθανε μὲν κατὰ τὸ 1384 ἔτος, ἀλλ' ἡ διδασκαλία του εὕρηκε πολλοὺς ζηλωτὰς, καὶ εἰς τὸ κοινοβούλιον ἔγειναν πολλὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐφοβέριζαν τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ἱερωμένων· ἀλλ' ὁ Ἐῤῥῖκος ἀντεστάθη εἰς τὴν ἐκτέλεσίν των, ἐξέδωκε νόμους ποινῶν κατὰ τῶν αἱρετικῶν Βικλεφιανῶν, καὶ ἀπέκτησεν οὕτω τὴν πιστὴν ἀγάπην τοῦ ἱερατείου.

Κατὰ τῆς Σκωτίας ἦτο ἀσφαλισμένος, ἀφοῦ ἐπίασε τὸν υἱὸν τοῦ τῆς Σκωτίας βασιλέως Ῥοβέρτου Ἰάκωβον, ὅς τις ὑπήγαινεν εἰς τὴν Γαλλίαν, διὰ νὰ ἀσφαλισθῇ ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν τοῦ θείου του Δουκὸς Ἀλβανίας *) (1406)· καὶ μὲ ὅλας τὰς δεήσεις καὶ λόγους τὸν ἐβάσταξεν ὡς ἐνέχυρον τῆς εἰρήνης. Ἀπὸ τὴν ἐκ τούτου λύπην του ἀπέθανεν ὁ γέρων βασιλεὺς εἰς τὴν Σκωτίαν.

Στερεωθεὶς οὕτως εἰς τὸν θρόνον καὶ εἰς τὸ βασίλειον Ἐῤῥῖκος ὁ Δ', ἐνόμισεν ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς ταραχὰς τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ ἐξαναποκτήσῃ τὴν ἐκεῖ χαμένην τιμὴν καὶ ἐξουσίαν

*) Οὗτος ὁ Δοὺξ Ἀλβανίας ἐκατηγορήθη, ὅτι τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ βασιλέως ἐμπιστευθέντα εἰς τὴν φυλαξίν του, τὸν ἐλοιμοκτόνησε.

του, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ὑπέφερνεν ὁ λαὸς τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ πρώϊμος θάνατος (1413) ἀνέτρεψε τὰς βουλάς του, τῶν ὁποίων τὴν ἐκτέλεσιν ἀνέλαβεν ὁ υἱός του Ἐῤῥῖκος ὁ Ε'. Τοῦ τολμηροῦ τούτου Πρίγκιπος ἡ νεαρὰ δύναμις, τῆς ὁποίας ἡ μὲν περίσσεια ἀνεχειλίζετο ὡς ἀφρὸς εἰς τὰ παιγνίδια τῆς νεανικῆς του ἀταξίας *), ἡ δὲ δεξιότης ἐδοκιμάσθη εἰς τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐμφυλίων πολέμων τοῦ πατρός του, ἐπίασε μὲ ἐπιθυμίαν ἀγῶνα, ὅπου τῶν εὐγενῶν Ἄγγλων αἱ δυνάμεις κατηναλίσκοντο ἀβλαβῶς, αὐτὸς δὲ ἠδυνήθη νὰ στολισθῇ μὲ τὴν λάμψιν τοῦ πολεμικοῦ κλέους ἢ καὶ μὲ τὴν περιφάνειαν τοῦ Γαλλικοῦ στέμματος. Πῶς ἡ κατάστασις τῆς Γαλλίας τὸν ἐπροσκάλεσεν εἰς τοῦτο, θέλει μᾶς διδάξειν τὸ ἑπόμενον τμῆμα.

33. Γαλλία ἐπὶ Καρόλου Ϛ'.

Ὁ θάνατος Καρόλου τοῦ Ε' ἔῤῥιψε τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας εἰς κατάστασιν, ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ θάνατος Ἐδουάρδου Γ'. Ὁ τοῦ θρόνου κληρονόμος Κάρολος Ϛ' ἦτο δωδεκαετής· τρεῖς ἀλλήλων ἀντίζηλοι θεῖοι ἐσυνερίζοντο τίς νὰ ἔχῃ τὴν περισσοτέραν ἰσχὺν εἰς τὰ πράγμαπα, καὶ ὁ λαὸς ἦτο πλήρης ἀθυμίας διὰ τοὺς σκληροὺς φόρους. Τὸ δεύτερον κακὸν ηὔξησε μὲ τὴν βραχεῖαν ἐπιτροπίαν του ὁ Δοὺξ Ἀνδεγαυΐας, ὅς τις διὰ νὰ συνάξῃ ἀργύριον κατὰ τῆς Νεαπόλεως (ἀνωτ. σελ. 335), ἐκένωσε τὸν ἀφεθέντα θησαυρὸν τοῦ βασιλέως καὶ ἐπλήθυνε τοὺς φόρους ἀντὶ νὰ τοὺς ὀλιγοστεύσῃ, καθὼς ἐπαρήγγειλεν ὁ Κάρολος εἰς τὴν κλίνην τοῦ θανάτου του.

Εἰς τὰς μεγαλητέρας πόλεις, Παρισίους, Ῥοθόμαγον καὶ ἄλλας, ἐγεννήθησαν ἐκ τούτου σφοδραὶ ταραχαὶ, αἵτινες ἠδύναντο νὰ γείνουν ἐπικινδυνότεραι, ἐπειδὴ

*) Τίς δὲν γνωρίζει τὴν ἀριστουργημένην ἔκθεσιν τοῦ Σακεσπήρου εἰς τὸν Ἐῤῥῖκον του τὸν τέταρτον;

εἰς τὸ Βέλγιον αἱ Φλανδρικαὶ πόλεις, καὶ ἐξαιρέτως τὸ Γανδαΰϊον, ὁδηγούμεναι ἀπὸ Φίλιππον τὸν Ἀρτεβέλλιον, υἱὸν τοῦ προειρημένου (σελ. 218) Ἰακώβου Ἀρτεβελλίου, πολεμοῦσαι κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοὺς Κόμητάς των ἔδειξαν καὶ ἐβάσταξαν τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ ἐπ' ἀληθείας τὴν ἀλαζονείαν ἐλευθέρας τινὸς αὐθυπαρξίας, ἡ ὁποία ἐτιμήθη ἀπὸ τὰς Γαλλικὰς πόλεις ὡς ἀξιομίμητος.

Ἀλλ' ὁ κίνδυνος οὗτος ἐπέρασε, καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις εὗρηκε καιρὸν νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς Φλανδρικὰς ταραχὰς εἰς κατάπαυσιν τῶν ἐγχωρίων της. Ὁ ἀπὸ τοὺς νικητὰς Γανδαυΐους ἐξορισθεὶς Φλανδρικὸς Κόμης κατέφυγε ζητῶν βοήθειαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ὁ δὲ θεῖος αὐτοῦ, ὁ Δοὺξ Βουργονδίας, τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς ἦτο μεγάλη ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ὁ Δοὺξ Ἀνδεγαυΐας, ἐδέχθη τὴν δέησιν μετὰ χαρᾶς, ἐπειδὴ καθὸ γαμβρὸς καὶ μέλλων κληρονόμος τοῦ Κόμητος ἐσκόπευεν ἐν ταυτῷ τὸ ὄφελός του. Ὁ βασιλεὺς ἐκίνησε μὲ στράτευμα εἰς τὴν Φλανδρίαν καὶ ἐκεῖ ἐνίκησε τοὺς ἐχθροὺς εἰς μάχην αἱματώδη ἐκ τῆς πεισματώδους ἀνδρίας τῶν Γανδαυΐων, γενομένην πλησίον τοῦ Ῥοσεβὲκ *) (1382).

Τὸ φρόνημα τῶν Φλανδρῶν δὲν μετεβλήθη μὲ ταύτην τὴν ἧτταν, ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις μὲ τὸν τρόμον αὐτῆς ἐταπείνωσε τὰς Γαλλικὰς πόλεις. Οἱ Παρίσιοι, κατὰ τῶν ὁποίων ἔδραμεν ὁ ἐπιστρέφων στρατὸς, ἠσθάνθησαν πρῶτοι ὅλην τὴν σκληρότητα τῆς ποινῆς. Οἱ πολῖται ἐγυμνώθησαν ἀπὸ τὰ ὅπλα των, τὰ αὐτόνομα δικαστήριά των ἠφανίσθησαν, ὑπὲρ τὰς 3000 ἀνθρώπων ἐφονεύθησαν, καὶ οἱ λοιποὶ ἐκα-

*) Περὶ ταύτης τῆς μάχης λέγει ὁ Φροίσσαρδος: si le commun de Flandres gagnoit la journée contre le royaume de France et que les Nobles fussent morts, l'orgueil seroit si grand en tous communautéz que tous Gentilshomme s'en répentiroient.

ταδικάσθησαν μὲ βαρεῖαν χρηματικὴν ζημίαν. Ἡ αὐτὴ τύχη εὗρηκε καὶ τὰς ἐπιλοίπους πόλεις. Ἡ ἐκ τούτου λοιπὸν τοῦ μέρους ἀντίστασις ἐξέλιπε τόσον, ὥστε εἰς τὸ ἑξῆς οὐδὲ δίκαια παράπονα δὲν ἐτόλμα κἀνεὶς νὰ κάμῃ.

Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, αὐξάνων καὶ μήτε νοῦν μήτε χαρακτῆρα δεικνύων, ἔγεινεν αἰτία μεγάλης συγχύσεως τοῦ βασιλείου. Φατρία, τῆς ὁποίας ἀρχηγοὶ ἦσαν ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας (τοῦ Καρόλου ὁ ἀδελφὸς) καὶ ὁ Κοντόσταυλος Κλισσόνιος, ἐμάχοντο περὶ τῆς κυβερνήσεως μὲ τοὺς θείους τοῦ βασιλέως, τοὺς Δοῦκας Βιτυρίγων καὶ Βουργονδίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς, μὴ ἀγαπῶν τὴν αὐστηρὰν ἐπιτροπίαν τῶν θείων του, κινούμενος ἀπὸ τὴν φατρίαν ἐκείνην, εἶπεν ὅτι θέλει κυβερνᾷν εἰς τὸ ἑξῆς αὐτὸς, ἐπειδὴ ἔγεινεν εἰκοσαετής. Τὰ πάντα λοιπὸν ἐκυβέρνα εἰς ὄνομά του ὁ Κλισσόνιος. Ἐκ τούτου ηὔξησεν ἡ ὕλη τῶν φατριῶν, καὶ πάραυτα ἔφθασεν ἡ σύγχυσις εἰς τὴν κορυφήν της, ὅταν ἔξαφνα ὁ βασιλεὺς ἐκυριεύθη ἀπὸ μανίαν. Ἡ ἀῤῥωστία αὕτη ἐξηγήθη ἀποτέλεσμα τῶν διχονοιῶν ἐκείνων, καὶ ἠκολούθησεν εἰς μίαν ἐκστρατείαν, ἥτις τοὐλάχιστον ἔγεινεν ἐξ ἀφορμῆς ἐκείνων τῶν διχοστασιῶν. Ὁ Κλισσόνιος, ὅς τις ἦτο σφοδρὸς καὶ προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Δουκὸς τῆς Βρετανίας, τὸν ὁποῖον ἀπ' ἄλλου μέρους ἐπροστάτευεν ὁ Δοὺξ Βουργονδίας, εἶχε παρακινήσειν τὸν βασιλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ αὐτὸς ἔδωκε προστασίαν καὶ καταφυγὴν εἰς ἐχθρόν τινα τοῦ Κλιστονίου (1392). Καθ' ὁδὸν δὲ, ἐνῷ ἐπεριπάτουν δάσος τι εἰς καυσώδη ἡμέραν τοῦ θέρους, ἐπήδησεν ἔξαφνα ὄπισθεν ἀπὸ ἓν δένδρον ἓν φρικτὸν πρόσωπον ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔκραξε πρὸς αὐτὸν μὲ τρομερὰν φωνήν: „Μὴ προχωρῇς· εἶσαι χαμένος." Πάραυτα ὁ βασιλεὺς ἔπεσεν εἰς μανίαν, ἥτις τοῦ ἐπέμεινε τριάκοντα ἔτη ἕως εἰς τὸν θάνατόν του*).

*) Ἐὰν, καθὼς λέγεται, ὁ Δοὺξ Βουργονδίας ἐνήργησε τὸ

Τώρα ἠνοίχθη εἰς τὰς διαφόρους τῆς αὐλῆς φατρίας νέον στάδιον πρὸς μεγίστην δυστυχίαν τῆς χώρας. Οἱ δύω θεῖοι, ἔχοντες εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὴν περισσοτέραν ἐξουσίαν, ἀνέλαβαν πάραυτα τὴν κυβέρνησιν, καὶ ὁ μισητὸς Κλισσόνιος μετὰ τῆς φατρίας του ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Τὸ πρῶτον ἔργον τῆς νέας ἐπιτροπίας ἦτο ἡ προειρημένη ὀκτωκαιεικοσαετὴς ἐκεχειρία μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλ' ἡ ἐκ ταύτης γενομένη ἐξωτερικὴ ἡσυχία ἔδωκεν ἐφεξῆς περισσοτέραν ἄδειαν εἰς τοὺς ἐσωτερικῶς ἀνταγωνιζομένους. Ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας ἠγωνίζετο νὰ ἐξαναλάβῃ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναγκασθῆν νὰ παραιτήσῃ. Διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἡνώθη μὲ τὴν βασίλισσαν Ἰσαβέλλαν ἕως ὑπόπτου τινὸς ἐμπιστοσύνης. Ἡ σύζυγός του Βαλεντίνα, θυγάτηρ Ἰωάννου Γαλεάζου Βισκοντίου, γυνὴ φιλόδοξος καὶ μηχανοῤῥάφος, ἐφύσα τὸ πῦρ περισσότερον, ἐπειδὴ μόλις οὖσα ἰσότιμος ἐκαταφρονεῖτο ἀπὸ τὴν ὑπερήφανον Δούκησσαν Βοργουνδίας. Ἡ κυριότης τῶν δύω φατριῶν ἤλλαζε, καὶ δὲν ἔμεινε τίποτε ἀμετάβλητον εἰμὴ ἡ ἐφύβριστος παραμέλησις τοῦ βασιλέως, τοῦ ὁποίου τὰ παιδία ἐστεροῦντο συχνάκις τὰ χρειωδέστατα, ἡ μεγάλη τοῦ λαοῦ κατάθλιψις καὶ ἡ παράνομος ἀσωτία τῆς αὐλῆς. Τελευταῖον ἐφάνη ὅτι ἔστεκεν ἀσφαλῶς καὶ σταθερῶς ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας, ὅταν ὁ γέρων Δοὺξ Βουργονδίας Φίλιππος ἀπέθανε (1404). Ἀλλ' ὁ υἱός του Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον καὶ τὸ ἐπώνυμόν του Ἀτρόμητος ἐσήμαινε τολμηρὸν καὶ σφοδρὸν ἄνδρα, ἐστερεώθη εἰς τὴν αὐλὴν συζεύξας τὴν θυγατέρα του μὲ τὸν Δελφῖνα καὶ τὸν υἱόν του μὲ τὴν τούτου ἀδελφὴν, καὶ ἔπειτα ἀπέκτησεν ὑπόληψιν μὲ τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ, προστατεύων αὐτὸν κατὰ τῆς καταθλίψεως τῶν φόρων, καὶ ἔλαβεν ἐξουσίαν μὲ τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδιδαν τὰ πολλὰ κτήματά του*). Ἐφάνη εἰς τοὺς Παρισίους καὶ ἠνάγκασε τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν Δοῦκα Αὐρηλίας νὰ τοῦ παραχωρήσωσι τὸν τόπον.

πρᾶγμα, ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ προξενήσῃ τὴν ἀσθενῆ κατάστασιν τοῦ βασιλέως.

Αἱ μέχρι τοῦδε αὐλικαὶ ἀψιδοστίαι μετεβάλλοντο εἰς αἱματώδη ἐμφύλιον πόλεμον, ἐνῷ ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας βοηθούμενος ἀπὸ μέγα μέρος τῶν εὐγενῶν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ θέατρον τῶν ἀγώνων. Φρόνιμοί τινὲς, καὶ ἐξαιρέτως τὸ τῶν Παρισίων πανεπιστήμιον, τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἦτο ἰσχυρὰ τότε, ἐπροξένησαν διαλλαγήν· οἱ δύω Δοῦκες ὑπέγραψαν συνθήκην εἰρήνης, ἐκοινώνησαν καὶ οἱ δύω ἐνταὐτῷ τὸν μυστικὸν δεῖπνον, καὶ ἐκοιμήθησαν, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ καιροῦ, εἰς μίαν κλίνην. Ὅλα ὅμως ταῦτα δὲν ἐμπόδισαν τὸν Δοῦκα Βουργονδίας νὰ θυσιάσῃ τὸν ἀντίπαλον εἰς τὴν φιλοδοξίαν του καὶ εἰς τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ηὐξήθη μᾶλλον διὰ προσωπικῆς καταφρονήσεως**). Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φιλίωσίν των ἐφονεύθη ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας (1407).

Ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν πρῶτον φόβον του εἶπεν, ὅτι „τὸν ἐπῆρεν ὁ διάβολος,“ ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοὺς Παρισίους διὰ νὰ συνάξῃ τὰς πολεμικάς του δυνάμεις ὑπέστρεψεν εἰς τὴν μητρόπολιν διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν πρᾶξίν του ὄχι ἔργον τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ τῆς δικαιοσύνης. Ἕνας Θεολόγος τοῦ πανεπιστημίου, ὁ Φραγκισκανὸς Ἰωάννης ὁ Μικρὸς, ἀπέδειξεν εἰς λαμπράν τινα ὁμήγυριν μὲ δώδεκα ἐπιχειρήματα „εἰς τιμὴν τῶν δώδεκα ἀποστόλων,“ ὅτι ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας ὑπῆρξεν ἀποτρόπαιος τύραννος, ὅτι ὁ φόνος του εἶναι ἀξιέπαινος, καὶ οἱ φονεῖς του εὐεργέται***). Ἡ ἐπικίνδυνος δύναμις τοῦ Δουκὸς ἔδωκε

*) Ἀφοῦ κατὰ τὸ 1383 ἔτος ἀπέθανεν ὁ Κόμης Φλανδρίας, ἔπεσαν τὸ Φραγκικὸν Κομητάτον, ἡ Ἀρτεσία, ἡ Φλανδρία, Μεχλινία καὶ Ἀντουερπία εἰς τοῦτον τὸν Βουργονδικὸν οἶκον.

**) Ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας ἐκαυχήθη διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔνδειξιν τῆς εὐνοίας τῆς Δουκίσσης τῆς Βουργονδίας.

***) „A l'exemple des rémunérations, qui furent faictes

τόσον κράτος εἰς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, ὥστε ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς ὑπεχρεώθη νὰ δικαιώσῃ τὸν φόνον ὡς πρᾶξιν ὠφελιμωτάτην μὲ δημόσιόν του διακήρυξιν.

Ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἀπομακρυνθῆν πάλιν ὁ Δοὺξ Βοργουνδίας, καὶ ἡ σύζυγος τοῦ φονευθέντος μετὰ τῶν τέκνων της προστατευόμενοι ἀπὸ τὸν Κόμητα Ἀρμενιακίας, πενθερὸν τοῦ νεανίσκου Δουκὸς Αὐρηλίας, ἦλθαν εἰς Παρισίους καὶ μὲ βίαιον τρόπον ἔλαβαν ἀντίθετον κρίσιν. Ὁ Ἰωάννης ἀπεδείχθη φονεὺς, καὶ ἐχθρὸς τοῦ βασιλείου, καὶ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἀπεφασίσθη. Ὅλη ἡ Γαλλία ἐδιαιρέθη εἰς Βουργονδίους καὶ Ἀρμενιακίους· τὰ σύμβολά των, διαφόρως τεθειμένοι σταυροὶ καὶ χρώματα, ἐσύναπταν ἢ ἐχώριζαν τὰς δύω φατρίας. Ἡ πόλις τῶν Παρισίων, τὸ κέντρον καὶ τὸ βραβεῖον τῶν ἀγώνων, εἶχε τὸ μέρος τῶν Βουργονδίων, καὶ ἔνοπλον στῖφος 500 μακελλαρίων ἐβάσταζε τὴν ὑπόθεσίν των· ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ἐκέρδιζεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ Αὐρηλιανὴ μερὶς ὑπεροχὴν μὲ αἱματώδεις πάντοτε σκηνάς.

Εἰς μάτην οἱ εἰρηνόφρονες καὶ τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων ἐπροσπάθησαν (1409) εἰς Καρνοῦτον καὶ (1411) εἰς Ἀντισιόδωρον νὰ συνάψωσι τὰ διεστῶτα, αἱ φατρίαι τοῦ βασιλείου ἐμάχοντο ὡς ἐχθροὶ τῆς χώρας ὑπὸ τὴν κοκκίνην σημαίαν, καὶ οἱ ἐχθροὶ τῆς χώρας ἐμβῆκαν τελευταῖον ὡς φατρία τοῦ βασιλείου. Οἱ Βουργόνδιοι καὶ οἱ Αὐρηλιανοὶ συνεμάχουν κατὰ τὰς περιστάσεις μὲ τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες μετὰ χαρᾶς μεγάλης ἔβλεπαν τοὺς ἐχθρούς των ἀλληλοτρωγουμένους.

Ὁ Ἐρρῖκος Δ', ὅς τις διὰ τῆς κρημνίσεως τοῦ Ῥιχάρδου καὶ τῆς νυμφεύσεώς του μὲ τὴν χήραν τῆς Βρεταννίας **) εἶχε κλονίσειν ἤδη τὴν καθεστῶσαν

à mongseigneur Sainct Michel l'Archange, pour avoir tué le diable.

**) Ἦτο θυγάτηρ τοῦ διαβοήτου βασιλέως τῆς Ναυάρρας Καρόλου τοῦ Κακοῦ.

εἰρήνην, δὲν ἔλαβε μεγάλην κοινωνίαν διὰ τὰς ἐγχωρίους του σχέσεις, ἀλλ' ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του, Ἐρρῖκος ὁ Ε', ἀπεφάσισεν, ὡς εἴπαμεν ἀνωτέρω, νὰ πολεμήσῃ ἰσχυρότερα καὶ διακριτικώτερα.

---

34. Νέος πόλεμος τῶν Ἄγγλων κατὰ τῆς Γαλλίας.

(1415 — 1429.)

Ὁ Ἐρρῖκος ἤρχισε τὰς κατὰ τῆς Γαλλίας ἐχθροπαθείας του ζητῶν ἀπ' αὐτὴν πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ. Πρῶτον ἐζήτησε τὴν ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν τῆς Γυϊέννης καὶ τοῦ Ποντινοῦ, τὰ ὁποῖα εἶχε κληρουχήματα μέχρι τοῦδε ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, καὶ γυναῖκα τὴν Γαλλικὴν Πριγκιπέσσαν Αἰκατερίναν μὲ πλουσιωτάτην προῖκα· ἔπειτα ἐζήτησεν ὀπίσω ὅλας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας εἶχαν ποτὲ οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὅ,τι ἐπρόβαλεν ἡ Γαλλία διὰ νὰ καταπραΰνῃ τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον ἐχθρὸν, τὴν παραχώρησιν τοῦ μέρους τῆς Γυϊέννης, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναπαύσῃ τὸν Ἐρρῖκον, ὅς τις ἐγνώριζε πολλὰ καλὰ τὰς περιστάσεις. Ἐκήρυξε διὰ φοβεριστικῆς ἐπιστολῆς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τὸν πόλεμον, καὶ πάραυτα ἔκαμεν ἀπόβασιν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Νορμανδίας. Ἁρφλόριον ἦτο ἡ πρώτη πόλις, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκησε καὶ ἐκυρίευσεν (1415).

Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ὡς τὸ Κάλητον πύλη, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἐμβαίνῃ ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ ταύτην τὴν φορὰν δὲν ἐτόλμησεν ὁ Ἐρρῖκος νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω. Ἡ κατὰ τῆς πόλεως ἔφοδος καὶ ἀρρωστίαι εἶχαν ἀσθενίσειν τοὺς λόχους του, καὶ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις εἶχε συναθροίσειν ὑπὸ τὴν κοκκίνην σημαίαν στράτευμα πιστῶν Γάλλων συμ-

ποσουμένων εἰς 40,000. Ὁ Ἐῤῥῖκος ἐκίνησεν εἰς τὸ Κάλητον, ἀλλὰ, καθὼς ποτὲ οἱ Ἄγγλοι ἐπὶ Ἐδουάρδου τοῦ Γ', κατήντησε πάραυτα εἰς μέγαν κίνδυνον νὰ ἀποκοπῇ. Μετὰ κόπων ἔφθασε πλησίον τοῦ ἁγίου Κουεντίνου ἐπέκεινα τοῦ Σαμόρα, καὶ πλησίον Ἀζιγκουρτίου ἠναγκάσθη νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς τετραπλασίους ἐχθροὺς, ἐὰν ἤθελε νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω. Εὑρέθη εἰς περιστάσεις, αἵτινες ἦσαν ὅμοιαι μὲ τὰς τοῦ Κρεσιάκου καὶ τοῦ Πικταυΐου (ἀνωτ. σελ. 222. 231). Ἡ ἐνθύμησις τούτων τῶν ἡμερῶν ἔδωκε θάῤῥος εἰς τοὺς Ἄγγλους, καὶ ὅταν ὁ Γαλλικὸς κῆρυξ ἐδιαλάλησε τὴν μάχην, εἶπεν ὁ Ἐῤῥῖκος ἥσυχα: Ἂς γείνῃ τὸ τέλος, ὅπως θέλῃ ὁ Θεός.

Ὁ βασιλεὺς ἐδιάλεξε τοποθεσίαν πολλὰ πρόσφορον· εἰς τὸ μικρόν του στράτευμα μεταξὺ φραγμῶν καὶ χανδάκων ἔμπροσθεν τοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον τοῦ ἠσφάλιζε τὰ νῶτα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Γάλλοι ἀνέβαλαν τὸν καιρὸν ἕως τὸ μεσημέρι καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν κτυπήσουν εἰς τὴν στερεὰν θέσιν του, ἐπροχώρησεν αὐτὸς ὁ Ἐῤῥῖκος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μὲ λαμπρὸν στολισμὸν φέροντα τὰ παράσημα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, καὶ μὲ περικεφαλαίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤστραπτε στέμμα λιθοκόλλητον, ἐπαρουσιάσθη ἔξαρχος τοῦ στρατεύματός του εἰς τὴν μάχην. Μὲ ἐνεδραν ἐπιτηδείαν, οἱ τοξόται καὶ ὁ ἀνδρεῖος Ἐῤῥῖκος, ὅς τις ἐχόνετο τόσον εἰς τὸν ὅμιλον, ὥστε ὁ Δοὺξ Ἀλεγκονίου τοῦ ἔκοψε μέρος τοῦ στέμματος μὲ τὸν πέλεκυν, ἐνίκησαν καὶ ταύτην τὴν φορὰν οἱ Ἄγγλοι νίκην ἔνδοξον. Ὑπὲρ τοὺς 600 εὐγενεῖς Γάλλοι ἐσκέπασαν τὸν τόπον τῆς μάχης, καὶ μεταξὺ πολυαρίθμων αἰχμαλώτων εὑρέθησαν ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας καὶ πολλοὶ Γάλλοι μεγιστᾶνες. Ὁ νικητὴς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν λαβὼν μόνον τὴν τιμὴν τῆς νίκης του, καὶ μετὰ δύω ἔτη ἐπαραστάθη πάλιν

εἰς τὴν παλαίστραν, ὅταν ἐκ νέου τὸν ἐπροσκάλεσε τὸ κορυφωμένον φατριαστικὸν πνεῦμα.

Ὁ Δοὺξ Βουργονδίας, ὅς τις δὲν εἶχε συναγωνισθῆν εἰς τὴν τοῦ Ἀζιγκουρτίου μάχην, ἐπλησίαζε πάντοτε πλέον εἰς τοὺς Ἄγγλους, παρωργισμένος διὰ τὴν καταφρόνησιν, τὴν ὁποίαν ἔπαθεν εἰς τὴν αὐλὴν, ὅπου τότε ἐξουσίαζεν ἀπεριορίστως ὁ Ἀρμενιάκιος Κοντόσταυλος ὢν καὶ ἐπίτροπος τοῦ βασιλείου. Μὲ τὸν Ἀρμενιάκιον ἦτο στενὰ συνδεμένος ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως, ὅς τις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Δελφῖνος ἐδόθη ὅλος εἰς αὐτὸν καὶ συνεμίσει τὴν Βουργονδιακὴν φατρίαν. Ἀλλ' ὅσον ὁ Ἀρμενιάκιος ἐμισεῖτο δι' αὐτογνωμίαν, καὶ προσέτι δὲν ἐφείσθη οὐδὲ τὴν βασίλισσαν Ἰσαβέλλαν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τῆς ἥρπασε τοὺς θησαυρούς, ἔπειτα δὲ τὴν ἐφυλάκωσεν ὡς ἀσεμνίας ὑπεύθυνον, τόσον ηὔξανεν ἡ δύναμις τοῦ Ἰωάννου. Ἦλθεν ὡς ὑπέρμαχος τοῦ λαοῦ, ἠλευθέρωσε τὴν βασίλισσαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ ἐφώρμησεν εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου ἔσφαξεν ὑπὲρ τὰς 2000 ἀνθρώπων μαζὴ καὶ τὸν Ἀρμενιάκιον. Ὁ βασιλεὺς ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ ἡ βασίλισσα μὲ ἀλαλαγμὸν τοῦ λαοῦ εὐφημουμένη εἰσήλασεν εἰς τὴν μητρόπολιν, ὅπου ἔλαβε τώρα τελείαν ὑπεροχὴν ἡ φατρία τῶν Βουργονδίων. Ὁ Δελφὶν, σωθεὶς ἀπὸ τὸν δραστήριον Ταν έγγιον Κατέλιον, ἐσύναξεν εἰς τὸν Λείγηρα ποταμὸν ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Βουργονδίου.

Τὰς συγχύσεις ταύτας δὲν παρέβλεψεν ὁ Ἐῤῥῖκος· ἤρχισε πάλιν τὰς ἐχθροπαθείας του *) καὶ ἐκυ-

*) Ὅταν τώρα ἄραξεν ὁ Ἐῤῥῖκος, ὑπῆγε πρὸς αὐτὸν Παπικὸς τοποτηρητὴς διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς εἰρήνην. Ὁ Ἐῤῥῖκος τοῦ ἀπεκρίθη δεικνύων εἰς τὴν Γαλλίαν: toutes les causes pour lesquelles ung royaulme se doibt trausferer en aultre main, y regnent; c'est le plaisir du benoist Dieu que en ma personne la translation se face et avoir possession du royaulme, auquel j'ay droict.

ρίευσε μέγα μέρος τῆς Νορμανδίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐντελὴς δορικτησία ἔγεινε τελευταῖον διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ῥοθομάγου (1419). Οὔτε ὁ Ἀρμενιάκιος, ἐνῷ ἐδέσποζεν, οὔτε ὁ Δοὺξ Βουργονδίας ἠδυνήθησαν νὰ κάμωσί τι κατὰ τοῦ Ἐῤῥίκου. Καθεὶς ἐκαταγίνετο εἰς τὰ πάθη του. Τελευταῖον ἐφάνησαν αἱ φατρίαι ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ λησμονήσωσι τὸ μῖσος διὰ νὰ ἀντιπαλαίσωσι κοινῶς τὸν ἐχθρὸν τῆς χώρας· ἠγάπων νὰ συνέλθουν εἰς ἓν ὁ Δελφὶν καὶ ὁ Δοὺξ Βουργονδίας. Εἰς τὴν πόλιν Μοναστήριον ἐπάνω τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ὑόννου ἐστήθησαν δύω φραγμοὶ, ὄπισθεν τῶν ὁποίων ἔμελλαν οἱ δύω ἡγεμόνες, συνοδευόμενοι ἕκαστος ἀπὸ δέκα ἱππότας καὶ ἐρχόμενος καθεὶς ἀπὸ τὴν ἀντίθετον ὄχθην, νὰ συνομιλήσουν. Τὴν 10 Σεπτεμ. 1419 ἐπλησίασαν οἱ δύω ἀντίπαλοι εἰς τὴν γέφυραν· οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Δελφῖνος ἐνθυμηθέντες εὐθὺς τὸν θάνατον τοῦ Δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ἄναψαν ἀπὸ τὸ πάθος των, ὥρμησαν εἰς τὸν Δοῦκα τῆς Βουργονδίας, καὶ τὸν ἐξήπλωσαν νεκρὸν καταγῆς.

Ὁ φόνος οὗτος ἐξέτεινε τὸ μεταξὺ τῶν φατριῶν χάσμα καθ' ὑπερβολήν. Ἡ κατὰ τοῦ Δελφῖνος, τὸν ὁποῖον ἐκατάλαβαν πρωταίτιον τοῦ κακοῦ, ἐκδίκησις ἦτο ὁ μόνος στοχασμὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ φονευθέντος, Φιλίππου τοῦ Ἀγαθοῦ, καὶ ὅλων τῶν φίλων τοῦ οἴκου τούτου. Ἡ Ἀγγλία ἐπροσκαλέσθη νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ἐκδίκησιν. Εἰς τὸ Τρικάσιον συνῆλθαν εἰς ἓν Ἐῤῥῖκος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰσαβέλλα ἡ βασίλισσα τῆς Γαλλίας, Φίλιππος ὁ Δοὺξ τῆς Βουργονδίας, καὶ ὁ πλέον παρὰ ποτὲ ἄῤῥωστος βασιλεὺς Κάρολος, καὶ ἔκλεισαν συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἐῤῥῖκος ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ Καρόλου Αἰκατερίναν, νὰ λάβῃ δὲ τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου εἰς τόπον τοῦ Δελφῖνος, εἰς δὲ τὸ μεταξὺ νὰ κυβερνᾷ ἐπιτροπικῶς τὸ βασίλειον. Ὁ Ἀγγλικὸς βασιλεὺς εἰσήλασε λαμπρότατα εἰς τοὺς Παρισίους,

καὶ διὰ τοῦ κοινοβουλίου ἐκήρυξε τὸν Δελφῖνα, καθὰ φονέα, ἔκπτωτον τῶν δικαίων του, καὶ παντοτεινὰ ἐξόριστον ἀπὸ τὸ βασίλειον.

Διὰ νὰ πραγματώσῃ τὸν λόγον τοῦτον, ἔκαμε τὸν πόλεμον μὲ δύναμιν καὶ εὐτυχίαν. Αἱ ἐπαρχίαι Καμπανία, νῆσος τῆς Φραγκίας, Πικαρδία καὶ Νορμανδία, μέρος τῆς Ἀνδεγαυΐας καὶ Κενομανίας, παρεκτὸς τῶν πρὸ πολλοῦ βασταζομένων Γυϊέννης καὶ Γασκωνίας, ἔπεσαν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Ὁ Δοὺξ Βρετανίας ἔγεινε πάλιν σύμμαχός των, καὶ ὁ Δελφὶν ἐδιώκετο πάντοτε μακρύτερα ἐπέκεινα τοῦ Λείγηρος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ παράφρων βασιλεὺς Κάρολος Ϛ΄ ἀπέθανε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον (21. Ὀκτωβ. 1422), ἔλαβε μὲν ὁ υἱός του τὸν βασιλικὸν τίτλον, ἀλλὰ τὸ χλευαστικὸν ἐπώνυμον Μικρὸς βασιλεὺς τῆς Βιτύριγος (εἰς τὴν ὁποίαν πόλιν διέτριβε), δοθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν Παρισίων, ἐφανέρονε πόσον ὀλίγον ἐσυμφώνει ἡ δύναμίς του μὲ τὸν ληφθέντα τίτλον. Ὁ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν (3. Αὐγούστ. 1422) συμβὰς θάνατος τοῦ φοβεροῦ ἀνταγωνιστοῦ του, τοῦ Ἀγγλικοῦ βασιλέως Ἐῤῥίκου Ε΄, ἠδύνατο νὰ φανῇ ἀρχὴ νέας ζωῆς δι' αὐτὸν, ἀλλ' ἀμέσως ἐχειροτάρευσεν ἡ κατάστασίς του περισσότερον. Ἀκόμη ἦτο τῶν ἐγχωρίων τὸ μῖσος τόσον μέγα, ὥστε Ἐῤῥῖκος Ϛ΄, ὁ υἱὸς τῆς Γαλλικῆς πριγκιπέσσης Αἰκατερίνης ἐχαιρετήθη ὡς βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας εἰς τὸν τάφον Καρόλου τοῦ Ϛ΄. Ὁ νέος οὗτος βασιλεὺς ἦτο, ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατήρ του, μόλις ἐννεάμηνος, ἀλλ' ὁ ἀξιόλογος θεῖος του, ὁ Δοὺξ Βεδεφορδίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκων Ἐῤῥῖκος ὁ Ε΄ εἶχε παραδώσειν τὰ πράγματα τῆς Γαλλίας, ἐξηκολούθησε τὸν κατὰ Καρόλου τοῦ Ζ΄ ἀγῶνα μὲ ζῆλον καὶ εὐτυχίαν.

Εὐθὺς εἰς τοὺς δύω πρώτους ἐνιαυτοὺς ἔκαμαν οἱ Ἄγγλοι εἰς Κρεβαντίαν (1423) καὶ εἰς Βερνόλιον (1424) δύω νίκας, αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο ὅτι ἔκριναν

τὸν ὄλεθρον Καρόλου τοῦ Ζ', ἀλλ' ὁ Δοὺξ Βεδεφορδίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ὠφεληθῇ ἀρκούντως ἀπὸ τὴν δευτέραν. Διότι ὁ ἀδελφός του, ὁ Δοὺξ Γλοκέστριος, εἶχεν ἁρπάσειν καὶ νυμφευθῆν τὴν Ἰακωβαίαν, κληρονόμον Ἁγινοβίας, Σεελανδίας, Ὁλλανδίας καὶ Φρεισίας, ἡ ὁποία ἦτο ὑπανδευμένη μὲ τὸν Δοῦκα τῆς Βραβαντίας Ἰωάννην, ἐξάδελφον Φιλίππου τοῦ Ἀγαθοῦ. Ὁ Δοὺξ Βουργουνδίας, ὅς τις δὲν ἤθελε νὰ ὑποφέρῃ τὴν αἰσχύνην τοῦ ἐξαδέλφου του καὶ τὴν εἰς τὰς χώρας ταύτας στερέωσιν τῆς Ἀγγλίας *), κατήντησε περὶ τούτου εἰς διχόνοιαν καὶ τελευταῖον εἰς πόλεμον μὲ τὸν Δοῦκα Γλοκέστριον, καὶ ὁ Βεδεφόρδιος ἔχασε τοὐλάχιστον τὴν ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος ὑποστήριξιν, καὶ ἐῤῥιζώθη εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Δουκὸς τῆς Βουργονδίας χλιαρότης τις, ἥτις ἐνήργει πάντοτε, μὲ ὅλον ὅτι ὁ Βεδεφόρδιος κατέπαυσε τελευταῖον πάντη τὴν διχόνοιαν ταύτην μὲ ζημίαν τοῦ ἀδελφοῦ του (1427).

Οἱ Βουργονδικοὶ λοιπὸν λόχοι ἐμάχοντο ἡνωμένοι μὲ τοὺς Ἄγγλους, καὶ ὁ Κόμης Σαλισβουρίας (διότι τοῦ Βεδεφορδίου ἡ παρουσία εἰς τοὺς Παρισίους ἦτο ἀναγκαία) ἔφερεν ἐνταυτῷ νέα στρατεύματα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰ ὡδήγει εἰς νέας νίκας. Ὅλα τὰ μερικὰ χωρία, τὰ ὁποῖα ἀνῆκαν ἀκόμη ἐντεῦθεν τοῦ παταμοῦ εἰς Κάρολον τὸν Ζ', ἐκυριεύθησαν κατ' ὀλίγον, καὶ ἐνεχειρήθη τώρα ἡ πολιορκία τῆς Αὐρηλίας διὰ νὰ ἀνοίξουν διάβασιν ἐπέκεινα τοῦ Λείγηρος. Ἐὰν ἔπιπτεν ἡ πόλις αὕτη, ἐχάνετο ἡ ἀσθενῶς φρουρουμένη Πικτονία, καὶ Κάρολος ὁ Ζ' ἐδιώκετο ἀπὸ τὸ τελευταῖον καταφύγιόν του. Οἱ δύω περίφημοι Ἀγγλικοὶ στρατηγοὶ Ἰωάννης Σαλισβούριος καὶ Ταλβότιος ἔκαμαν ὅλας τὰς ἑτοιμασίας μὲ τὸν ζῆλον, τὸν ὁποῖον ἀπήτει ἡ ἀξιολογότης τοῦ ἐγχειρήματος τούτου (Ὀκτωβ. 1428). Καὶ οἱ μὲν κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ ἡ φρουρὰ κυβερνώμενοι ἀπὸ τὸν Κόμητα Δυνενσίας (νόθον υἱὸν τοῦ φονευθέντος Δουκὸς Αὐρηλίας) εἶχαν μέγαν ζῆλον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀντισταθῶσι σφοδρότατα· ἡ πεισμονὴ καὶ ἡ καρτερία των ἐστέρησαν τὴν ζωὴν ἀνδρείων τινῶν Ἀγγλικῶν πολεμιστῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Κόμητος Σαλισβουρίου (Ἰανν. 1429). Ἦτο ὅμως φόβος, μήπως οὗτοι στενοχωρούμενοι πάντοτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν Ἄγγλων ἤθελαν λάβειν μόνον τὴν φήμην ὅτι ἠδυνήθησαν νὰ ἐνταφιασθῶσιν ὑποκάτω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως καθὼς ὡρκίσθησαν.

Τὸ τελευταῖον μέσον, τὸ ὁποῖον ἐμεταχειρίσθη πρὸς σωτηρίαν της ἡ πόλις, ἐνῷ ἐπρόσδραμεν εἰς τὸν Δοῦκα Βουργονδίας παρακαλοῦσα αὐτὸν νὰ ἐνεργήσῃ οὐδετερότητα ὑπὲρ αὐτῆς, κτήματος οὔσης ἡγεμόνος αἰχμαλώτου φυλαττομένου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δὲν ὠφέλησε τίποτε. Διότι οἱ Ἄγγλοι, βλέποντες τὴν ἀξιολογότητα τοῦ χωρίου, καὶ παροργιζόμενοι διὰ τὴν σκληρὰν ἀντίστασιν ἀπέβαλαν τοῦτο τὸ ζήτημα, μ' ὅλον ὅτι μὲ τοῦτο ἐπείραξαν τόσον τὸν Δοῦκα Βουργονδίας, ὥστε αὐτὸς ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰ πολιορκητικὰ στρατεύματα τοὺς ἰδικούς του λόχους. Οἱ κάτοικοι τῆς Αὐρηλίας ἀπελπισθέντες ἐκβῆκαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ἔπαθαν ὅμως τόσην ζημίαν, ὥστε ἠφανίσθησαν ἐνταῦθα αἱ τελευταῖαι δυνάμεις των.

Ἡ ὥρα τῆς κρίσεως ἐπλησίασε διὰ τὴν Αὐρη-

*) Φίλιππος ὁ Ἀγαθὸς εἶχε διευθύνειν καὶ αὐτὸς τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς ταῦτα τὰ κομητᾶτα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν ἀποφύγουν διὰ τὴν ἀτεκνίαν τοῦ γάμου τῆς Ἰακωβαίας καὶ τοῦ Δουκὸς Βραβαντίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ του (1427), εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Ἰακωβαίας, τῆς ὁποίας ἐλύθη ὁ μετὰ τοῦ Γλοκεστρίου γάμος, ἐκυρίευσε μὲ βίαν τὰς χώρας ταύτας. Ἡ Βραβαντία ἔπεσε τότε εἰς ἀδελφόν τινὰ τοῦ Ἰωάννου Φίλιππον. Ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου ἀτέκνου (1430), ἦλθε καὶ αὕτη εἰς Φίλιππον τὸν Ἀγαθόν. Ἠγόρασε προσέτι τὸ Λυκιβούργον καὶ τὸ Ναμοῦρον. Ὁμοῦ μὲ τὸν Βιλέλμον ϛ', πατέρα τῆς Ἰακωβαίας, ἔγγονον τοῦ αὐτοκράτορος Λοδοβίκου, συνεξέλιπε τὸ ἀνδρικὸν γένος τῶν Κομήτων τῆς Ὁλλανδίας ἐκ τοῦ Βρετανικοῦ οἴκου,

λίαν· ἀπὸ Κάρολον τὸν Ζ' δὲν ἦτο ἐλπὶς σωτηρίας. Οὗτος δὲν εὕρισκεν οὐδὲ εἰς τὸν ἑαυτόν του δύναμιν καὶ σταθερότητα. Ἀγαθὸς ὢν τὴν καρδίαν καὶ εὐμετάβλητος, καὶ διὰ τοῦτο ἕως τώρα, μ' ὅλας τὰς δυστυχεῖς περιστάσεις του, παιζόμενος ὑπ' ἀντιζήλων φατριῶν, αἵτινες εἶχαν χειροτερεύσειν τὴν κακὴν τῶν πραγμάτων του κατάστασιν, ἀμφίβαλεν εἰς ὅλα, καὶ εἶχεν ἤδη στοχασθῆν νὰ φύγῃ εἰς τὴν Σκωτίαν ἢ Καστιλίαν ἢ τοὐλάχιστον εἰς τὸ Δελφινάτον, ἢ εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλουερνίας. Μόνον ἡ φρονίμη καὶ σταθερὰ γυνή του Μαρία ἐξ Ἀνδεγαυΐας τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τὴν τοῦ στοχασμοῦ τούτου ἐκτέλεσιν *), ἥτις ἤθελεν ἀπομακρύνειν ἀπ' αὐτοῦ τοὺς τελευταίους μεγάλους ἄρχοντας ὅσοι ἦσαν ἀκόμη πιστοί του. Τὸν ἐκέντριζε νὰ ὑπερμαχήσῃ καθ' ὑπερβολὴν διὰ τὴν βασιλικήν του τιμήν. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀγάπη ὠφέλησε καὶ ἐβοήθησε βασιλέα, τὸν ὁποῖον διέφθειρε τὸ μῖσος, καὶ τοῦ ἔδωκε νεαρωτέρας ἐλπίδας, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν ἐφαίνετο ὅτι ἀπῃτεῖτο θαῦμα, καὶ ἓν τοιοῦτον — τὸν ἔσωσεν ἐπ' ἀληθείας.

---

35. Ἡ Αὐρηλιανὴ παρθένος.
(1429 — 1430).

Ἰωάννα Δαρκία ἢ Δαΐα, θυγάτηρ χωριάτου εἰς χωρίον Δὸμ Ῥεμῦ πλησίον Λορίου εἰς τὰ σύνορα τῆς Λοθριγγίας καὶ Καμπανίας, ἔδειξε τὴν ὑπὲρ πᾶσαν γηΐνην ἐξουσίαν δύναμιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ἡ ἁπλότης πιστῆς ψυχῆς ἐκατήσχυνε τὴν τέχνην τῶν νικητικῶν ὅπλων. Νηπιόθεν στραφεῖσα πρὸς τὸν

*) Ἀποδίδουσι κοινῶς εἰς τὴν γνωστὴν ἑταίραν τοῦ βασιλέως, Ἀγνὴν Σορέλλαν, μέγα μέρος τῆς μεταβολῆς ταύτης τῶν φρονημάτων του. Ἀλλ' ὁ Δελόρτιος, εἰς τὸ Essai critique sur l'Histoire de Charles VII, Paris 1824, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη ἀνήκει εἰς μόνην τὴν βασίλισσαν.

Θεὸν δι' ἐρημίας καὶ προσευχῆς, εἶχε συνειθίσειν ἡ εὐλαβὴς καρδία της νὰ ζητῇ μόνον τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, καὶ νὰ ἐλπίζῃ ἐκεῖθεν διὰ τὸν δυστυχῆ βασιλέα, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ πρὸς τὴν Ἀρμενιακὴν φατρίαν ἦτο προσηλωμένον πάντοτε σταθερῶς τὸ χωρίον ἡ πατρίς της *). Αἴσθημα ζωηρὸν ἰδίας δυνάμεως, σταθερότητος καὶ τόλμης, τὸ ὁποῖον ἐφανερώθη εἰς τὴν μετὰ ταῦτα δημόσιον ζωήν της, τὴν ἐπαρακίνει νὰ δείξῃ ἰδικά της ἔργα· τὸ αἴσθημα τοῦτο ἐγίνετο σφοδρότερον, ὅσον πλέον ηὔξανεν ἡ ἀνάγκη τοῦ βασιλέως, καὶ τελευταῖον συγχωνευθὲν μὲ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα της ἐσχηματίσθη εἰς θείας ἐμφανείας τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ τῆς ἁγίας Μαργαρίτας καὶ Αἰκατερίνης, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπρόσταξαν νὰ γείνῃ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου θέλει ὁ Θεὸς νὰ ἐνεργήσῃ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ ἁπλότης ἐγέννησαν τὴν εἰς τὴν θείαν δύναμιν πίστιν· ἡ ἀπιστία ἐμεταχειρίσθη τὴν περίστασιν ταύτην συνάπτουσα εἰς μὲν τὴν ἁπλότητα τὴν σύνεσιν, εἰς δὲ τὴν πίστιν τῆς ψυχῆς τὴν δύναμιν τοῦ βραχίονος.

Ὅταν ἐφάνη κατὰ πρῶτον, εἶχε νὰ ἀγωνισθῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τῶν ἀπίστων. Ἐπειδὴ δὲ ἐφοβεῖτο κατὰ τοῦτο καὶ τοὺς γονεῖς της, ὑπῆγεν εἰς τὴν Βυγίαν πρὸς τὸν θεῖον της καὶ τὸν ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐπεθύμει νὰ φερθῇ εἰς τὸν βασιλέα, διὰ νὰ τοῦ ἀναγγείλῃ τὴν θεόθεν δοθεῖσαν εἰς αὐτὴν προσταγήν. Ὁ θεῖος της ὑπῆγεν εἰς τὸν ἱππότην Βαυδρικούρτιον, κυβερνήτορα τοῦ Λορίου, ὅστις τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ τὴν θεραπεύσῃ ἀπὸ τὴν ἀφροσύνην της μὲ ῥαπίσματα. Ὅταν δὲ τελευταῖον ὑπῆγε καὶ ἡ Ἰωάννα πρὸς αὐτόν, ἀπεβλήθη μὲ καταφρόνησιν· ἡ λύπη της, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνθη διὰ τοῦτο, ἔδειξε τὴν

*) Ἐκεῖ πλησίον ἔκειτο τὸ χωρίον Μαξήϊον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἦσαν Βουργόνδιοι. Μεταξὺ τῶν δύω χωρίων συνέβησαν συχνάκις αἱματώδεις λογομαχίαι.

σταθερότητα τῆς πληροφορίας καὶ πίστεώς της *).
Ἐξ αὐτῆς ἄναψε κατ' ὀλίγον καὶ ἡ πίστις ἄλλων, καὶ
ἐπειδὴ ἦτο τὸ ὑπερφυὲς ἀναγκαῖον πρὸς σωτηρίαν, τὸ
ὑπεδέχοντο ὅλοι μὲ ἐμπιστοσύνην. Τοῦτο ἔκαμε τε-
λευταῖον ἐντύπωσιν εἰς τὸν Βαυδρικούρτιον, ὅστις
ἐφανέρωσε πάντα τὰ περὶ τῆς παρθένου εἰς τὸν βασιλέα.

Ἡ Ἰωάννα ἐπέτυχε τελευταῖον τὴν ἐπιθυμίαν
της. Μὲ ἀνδρικὴν στολὴν, τὴν ὁποίαν ἔκτοτε δὲν
ἐξεδύθη πλέον, τὸ μὲν ὡς ἁρμοδιωτέραν εἰς τὸ ἔρ-
γον της, τὸ δὲ, ἐπειδὴ ἦτο σεμνοτέρα εἰς τὴν μὲ ἄν-
δρας συμπεριφοράν της, ἐκαβαλίκευσε τὸν ἵππον διὰ
νὰ κάμῃ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα μακρὰν καὶ ἐπικίνδυ-
νον ὁδοιπορίαν συνοδευομένη ἀπὸ δύω ἱππότας. Δι'
ὁρμητικῶν ποταμῶν καὶ ἐχθρικῶν στρατευμάτων καὶ
πόλεων ἔφθασεν εὐτυχῶς ἐνδεκαήμερος εἰς Χινόνιον
πρὸς ἔκπληξιν ὅλων, οἵτινες ἐκ τούτου ἐβεβαιώθη-
σαν ἐκ νέου τὴν θείαν της ἀποστολήν.

Εἰς τὴν αὐλὴν ὅμως τοῦ βασιλέως ἔγεινεν ἱκα-
νὸν καιρὸν λογοτριβὴ, ἂν ἔπρεπε νὰ τὴν παρουσι-
άσουν εἰς αὐτὸν ἢ ὄχι. Μετὰ πολλὰς προδοκιμασίας
συνέβη τελευταῖον τοῦτο. Ἡ Ἰωάννα εἶπεν εἰς τὸν
βασιλέα μετὰ βεβαιότητος, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ τὴν στέλ-
λει πρὸς βοήθειάν του, καὶ ἂν δώσῃ εἰς αὐτὴν στρα-
τιώτας, θέλει σηκώσειν αὐτὴ τὴν πολιορκίαν τῆς Αὐ-
ρηλίας, καὶ θέλει τὸν φέρειν εἰς τοὺς Ῥημοὺς διὰ νὰ
λάβῃ τὸ στέμμα, διότι εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ στρα-
φοῦν οἱ ἐχθροίτου οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν χώραν των.
Λέγεται, ὅτι ἐγνώρισε τὸν βασιλέα, ὅς τις διὰ νὰ
τὴν δοκιμάσῃ ἦτο κρυμμένος μεταξὺ τῶν πολυαρίθ-
μων καὶ λαμπρῶν ἀκολούθων του, καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν
ὑπεκρίθη τὸν χαρακτῆρα του. Καὶ ἔπειτα τοῦ εἶπεν ἓν
εἰς μόνον αὐτὸν γνωστὸν μυστικὸν σημεῖον.

---

*) „Ἐγὼ ὑπάγω ἐξ ἅπαντος," εἶπε πλέον παρὰ μίαν φοράν,
καὶ ἐὰν εἶναι ἀνάγκη νὰ πέσουν ἐκ τοῦ δρόμου οἱ πόδες μου ἕως
τῶν γονάτων" (dussè-je user mes janbes jusque' aux genoux).

Ὁ βασιλεὺς ἐπρόσταξεν ἔπειτα νὰ ἐξετάσῃ τοὺς
λόγους της συνέδριον νομομαθῶν καὶ θεολόγων εἰς
τὸ Πικταυΐον, ὅπου τὴν ἐπρόβαλαν πολλὰ ἀμφίβολα
ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεκρίθη μὲ νοῦν καὶ μὲ
ἁπλότητα. Ἕνας ἱεροκήρυξ τὴν ἠρώτησε πρὸς τοῖς
ἄλλοις, Διὰ τί, ἐὰν κατὰ τὸν λόγον της εἶναι Θεοῦ θέ-
λημα νὰ ἐποδιωχθοῦν οἱ Ἄγγλοι, ζητεῖ αὕτη ἐνό-
πλους ἀνθρώπους; „Οἱ πολεμισταὶ, ἀπεκρίθη, θέ-
λουν ἀγωνισθῆν, καὶ ὁ Θεὸς θέλει δώσειν τὴν νίκην."
Ἄλλος μοναχὸς, γραμματισμένος καὶ αὐστηρὸς, εἶ-
πεν: ἡ ἁγία γραφὴ ἀπαγορεύει νὰ πιστεύωμεν τοιού-
τους λόγους, ἐὰν δὲν εἶναι βεβαιωμένοι μὲ σημεῖα καὶ
θαύματα. „Δὲν ἦλθα, εἶπε, νὰ κάμω θαύματα εἰς
τὸ Πικταυΐον· φέρετέ με εἰς τὴν Αὐρηλίαν, καὶ ἐκεῖ
θέλετε ἰδεῖν τὰ θαύματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐστάλθην."

Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ δοκιμάσουν τὸ πρᾶγμα, καὶ
μὲ τὴν ὁδηγίαν της νὰ στείλουν ζωοτροφίας εἰς τὴν στε-
νοχωρουμένην Αὐρηλίαν. Ὁ βασιλεὺς τὴν ἀνηγόρευσεν
ἀρχιστράτηγον, καὶ τῆς ἐχορήγησεν ὅλα, ὅσα ἦσαν
ἐξωτερικῶς ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἀξίαν ταύτην. Αὐτὴ δὲ
ἐπρόσταξε καὶ τῆς ἐκατασκεύασαν εἰς Βλαίσας, ὅπου ἐγί-
νοντο αἱ τῆς ἐκστρατείας ἑτοιμασίαι, ἄσπρην σημαί-
αν, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν ἀποκαλύψεών της, ὡς
ἔλεγε. Ἐπάνω της ἐζωγραφήθη ὁ σωτὴρ βαστάζων
τὴν σφαῖραν τῆς γῆς εἰς τὴν χεῖρα καὶ περικυκλωμέ-
νος ἀπὸ ἴα, καὶ δύω ἄγγελοι γονατιστοὶ ἔμπροσθέν του,
καὶ μὲ ἐπιγραφήν: Ἰησοῦς, Μαρία. Τὴν σημαίαν
ταύτην ἐμεταχειρίζετο εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς
μάχας, ὡς τὸ μόνον ὅπλον, μὲ τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ
νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς της. Εἶχε προσέτι καὶ ξίφος, τὸ
ὁποῖον, ὡς ἐλέγετο, ἦτο κρυμμένον ὑποκάτω τοῦ θυ-
σιαστηρίου τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης εἰς
Φιερβίαν, στολισμένον εἰς τὴν λαβὴν μὲ πέντε σταυ-
ρούς· αὐτὴ δὲ ἐφανέρωσε τὸν τόπον ὅπου ἐκρύπτετο·
καὶ οἱ ἐκεῖ ζητήσαντες κατὰ τὴν θέλησίν της, τὸ εὗ-

ρηκαν. Ποτὲ ὅμως δὲν τὸ ἐμεταχειρίσθη νὰ φονεύσῃ ἐχθροὺς, ἀλλὰ μόνον νὰ φυλάττῃ τοὺς στενοχωρουμένους ἀπὸ κίνδυνον.

Ἡ σημαία ἦτο τὸ ἀγαπητότατον εἰς αὐτὴν, ὡς ἔλεγεν. Ὁλόγυρα εἰς αὐτὴν ἐχρεώστουν νὰ συνάζωνται οἱ στρατιῶται, καὶ νὰ ἐνθυμῶνται πάντοτε ἐκ τῶν συμβόλων της τὴν θείαν βοήθειαν. Διὰ νὰ κάμῃ τοὺς λόχους της ἀξιωτέρους τῆς θείας ταύτης ἀντιλήψεως, ἐδίδασκε μεταξύ των τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ γεγονώτερα παρὰ ἕως τώρα. Ὅλοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐξομολογηθοῦν καὶ νὰ ζητήσουν τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν. Ἐμπόδισε τὰς βλασφημίας, τὰ παιγνίδια, τὴν διαρπαγὴν, καὶ ἀπεδίωξεν ὅλα τὰ ἄσεμνα γυναικάρια· τὴν ἴδαν μίαν φορὰν ὅτι καταδίωξε μίαν τοιαύτην γυναῖκα, καὶ ἐτσάκισε τὸ σπαθίον της εἰς τοὺς ὤμους της. Τάγμα ἱερέων ἐσυνώδευε τὴν ἐκστρατείαν μὲ χωριστὴν σημαίαν.

Πρὶν ἐκστρατεύσῃ, ἔγραψεν ἀπὸ Βλαισῶν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἄγγλον ἀρχηγὸν τῶν πολιορκούντων τὴν Αὐρηλίαν: „Εὐγενεῖς καὶ ἀνδρεῖοι, οἱ ἱστάμενοι ἔμπροσθεν τῆς Αὐρηλίας. Ἐπιστρέψατε μὲ τὸν Θεὸν εἰς τὸν τόπον σας, καὶ φυλαχθῆτε ἀπὸ τὴν παρθένον· ἔρχεται σταλμένη ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ζητήσῃ ὀπίσω τὰ κτήματα τοῦ βασιλέως. Ἐὰν δὲν πιστεύσητε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς παρθένου, θέλομεν σᾶς κτυπήσειν σκληρῶς, ὅπου ἂν σᾶς εὕρωμεν, καὶ οἱ Γάλλοι διὰ τῆς παρθένου θέλουν ἐκτελέσειν τὸ θαυμασιώτατον ἀφ' ὅσα ἐφάνησαν ποτὲ εἰς τὴν χριστιανωσύνην.“ Ἡ ἐπίγραφὴ ἦτο: „Ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς παρθένου - πρὸς τὸν Δοῦκα Βεδεφόρδιον, ὅς τις ὀνομάζεται ἐπίτροπος τοῦ βασιλείου τῆς Γαλλίας ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.“

Μὲ ὕμνους ἐκκλησιαστικοὺς, καὶ μάλιστα τὸ **Veni Creator Spiritus** (ἐλθὲ τὸ δημιουργὸν πνεῦμα) ἐξεστράτευσεν ἔξαρχος τῶν λόχων της. Εἶχε διο-

ρίσειν νὰ λάβουν τὸν δρόμον τὸν φέροντα εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Λείγηρος· ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖ ἦσαν τὰ στερεώτατα ὀχυρώματα τῶν Ἄγγλων, ἐπῆραν οἱ ἄλλοι προεστῶτες χωρὶς εἴδησίν της τὸν δρόμον τὸν φέροντα εἰς τὴν ἀριστερὰν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Δυνενσίου, ὅς τις εἶχε πάντοτε ἐπιστολικὴν κοινωνίαν μὲ αὐτούς. Ἡ παρθένος τὸ ἐκατάλαβεν, ὅταν ἐπλησίασαν εἰς τὴν Αὐρηλίαν, καὶ ὅταν ὁ Δυνένσιος ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐστράφη αὕτη πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησε: „Σὺ εἶσαι ὁ νόθος τοῦ Αὐρηλίας.“ — „Ἐγὼ εἶμαι, Ἰωάννα“ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος. — „Τίς ἔδωκε τὴν συμβουλὴν, ἠρώτησεν ἡ Ἰωάννα, νὰ μᾶς φέρῃς ἐδῶ, καὶ ὄχι εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην ὅπου οἱ ἐχθροὶ εἶναι στερεώτεροι;“ Τότε ἀπελογήθη, ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τὸ ἔκριναν καλήτερον καὶ ἀσφαλέστερον. „Ἡ γνώμη τοῦ κυρίου μας εἶναι καλητέρα παρὰ τὴν ἰδικήν σας, ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα· ἠθελήσατε νὰ μὲ ἀπατήσητε, ἀλλ' ἠπατήθητε ἐσεῖς.“ Τὸ στράτευμα ἐπροστάχθη νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ὀπίσω καὶ νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην, ὅπου διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Λείγηρος εἰσῆλθαν εἰς τὴν Αὐρηλίαν,

Ὅταν ἡ Ἰωάννα ἔνοπλος καὶ ἔφιππος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αὐρηλίαν, τὴν ὑπεδέχθησαν μὲ ἀλαλαγμὸν καὶ εὐφημίαν. Ὁ πρῶτος της δρόμος ἦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν. Ἔπειτα ὑπῆγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ταμίου τῆς Αὐρηλίας, ὅπου ἡτοιμάσθη ἡ κατοικία της. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ πρωΐας ἕως ἑσπέρας ἦτο ἔφιππος καὶ φορτωμένη μὲ τὴν πανοπλίαν, ἀπεδύθη τὰ ὅπλα, καὶ ἐπειδὴ οὔτ' ἔφαγεν οὔτ' ἔπιεν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀφῆκε τὰ ἡτοιμασμένα δι' αὐτὴν φαγητὰ, καὶ ἔλαβεν ἄρτον καὶ οἶνον μιγμένον μὲ ὕδωρ. Μετέπειτα ὑπῆγεν εἰς τὸν κοιτῶνα της καὶ ἐπλαγίασε νὰ κοιμηθῇ. Ἡ θυγάτηρ τοῦ ταμίου ἐκοιμήθη μαζή της εἰς τὸ αὐτὸ οἴκημα. Οὕτως ἔκαμνε πάντοτε, καὶ ὅπου τῆς ἔλειπε γυναικεία συντροφία, ἐκοι-

μάτο μὲ τὴν ἀνδρικὴν στολὴν καὶ μὲ τὰ ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς παρθενίας της *).

Ἐζήτησε πάραυτα τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν νὰ γείνῃ ἔξοδος κατὰ τῶν Ἄγγλων, καὶ μόλις ἠδυνήθησαν νὰ τὴν καταπείσουν νὰ προσμείνῃ ἕως οὗ νὰ φθάσῃ ἀπὸ Βλαισῶν τὸ στράτευμα. Ἔστειλεν εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ δευτέραν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ ἀναχωρήσουν, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἐμεταχειρίσθησαν τὸν κήρυκα καὶ γραμματοκομιστὴν ὑβριστικῶς, καὶ ἐφοβέρισαν τὴν παρθένον, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέδωκαν ἐπονείδιστα ὀνόματα, ὅτι θέλουν τὴν καύσειν, ἐὰν πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας των. Ἀλλ' ὅμως ἐφάνησαν σημεῖα, ὅτι μ' ὅλην τὴν καταφρόνησιν ταύτην ἐγέννησε τὸ φαινόμενον τοῦτο φόβον καὶ τρόμον εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἀγγλικῶν στρατιωτῶν, ἐνῷ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ πίστις τῆς παρθένου ἐνεθάῤῥυνε τοὺς Γάλλους. Διότι ἡ πληροφορία, ὅτι ἡ κόρη ἔπραττε μὲ θαυματουργοὺς καὶ ὑπερφυεῖς δυνάμεις, ἐγενήθη γρήγορα εἰς τοὺς Ἄγγλους, ἐξήγουν ὅμως τὸ πρᾶγμα ἀπὸ μαγίας καὶ τέχνας τοῦ διαβόλου. Διὰ τοῦτο ἔμεναν ἥσυχοι ὄπισθεν τῶν ὀχυρωμάτων των, κατὰ τῶν ὁποίων ἔγειναν διάφοροι προσβολαὶ μὲ ὁδηγίαν τῆς παρθένου, ὅλαι σχεδὸν εὐτυχεῖς, μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἔδειξαν μεγάλην ἐπιμονὴν καὶ ἀνδρίαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὀχυρωμάτων των.

Διὰ τοῦτο ἄναψε σφοδρὸς καὶ αἱματώδης ἀγὼν ὁλόγυρα εἰς τὸ μέγα καὶ ἰσχυρὸν ὀχύρωμά των, τὸν εἰς τὸ μεσημβρινὸν μέρος πύργον τῆς Τουρνέλλης. Ἡ Ἰωάννα, ἥτις κατὰ τὴν στιγμὴν, ὁπότε οἱ Γάλλοι ἤρχισαν νὰ κλονίζωνται, προέδραμεν, ἔβαλε κλίμακα, ἤρχισε νὰ ἀναβαίνῃ, ἀλλ' ἐπληγώθη καὶ ἔχασε

*) Χαρακτηριστικὸν εἶναι κατὰ τοῦτο καὶ τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ περὶ αὐτῆς ἕνας αὐτόπτης: Quand elle étoit en armes et à cheval, jamaic elle ne descendit pour aucum besoin naturel. Et tous les gens de guerre s' émerveilloient qu' elle pût rester si long-tems à cheval.

πολὺ αἷμα. Ἔκλαυσε μὲν κατ' ἀρχὰς, ἀνέλαβε δὲ πάλιν θάῤῥος, ἐνῷ εἶπεν ὅτι ἐπαρηγορήθη ἀπὸ τὰ δάκρυα. Δὲν ἐσυγχώρησε νὰ μεταχειρισθοῦν εἰς τὴν πληγήν της τὴν τότε συνειθισμένην μαγείαν τῆς γοητείας (διότι κάλλιόν μου εἶναι νὰ ἀποθάνω, εἶπε, παρὰ νὰ πράξω τι ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ), τὴν ἔδεσε μόνον καὶ ἀφοῦ ἐξωμολογήθη εἰς τὸν ἱερέα, ὅςτις τὴν συνώδευε πάντοτε, ὑπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον ἤθελαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ διακόψουν οἱ στρατηγοὶ, ἐπειδὴ τὸ πλῆθος εἶχε τρομάξειν διὰ τὴν πλήγωσιν τῆς παρθένου, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ διὰ τὴν κοπίασιν τῶν στρατιωτῶν των καὶ τὴν πλησίασιν τοῦ σκότους ἀπηλπίσθησαν τὴν κυρίευσιν τοῦ ὀχυρώματος.

Ἡ Ἰωάννα ἐφάνη πάλιν τώρα, καὶ παρεθάῤῥυνε τοὺς Γάλλους εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ ἀγῶνος, ὅςτις τελευταῖον ἔλαβεν εὐτυχῆ ἔκβασιν. Ἡ Ἰωάννα εἶχε παραμερίσειν ὀλίγον διὰ νὰ προσευχηθῇ, καὶ εἶχεν ἀφήσειν τὴν σημαίαν της εἰς τὰς χεῖρας τοῦ συνειθισμένου σημαιοφόρου της. Ἄλλος τις τοῦ τὴν ἁρπάζει καὶ τρέχει μὲ αὐτὴν πρὸς τὸ ὀχύρωμα. Ἡ Ἰωάννα, νομίσασα χαμένην τὴν σημαίαν της, τρέχει κατόπιν του, τὴν ἁρπάζει, καὶ τὴν ὑψόνει εἰς τὸν ἀέρα· νέος τρόμος κυριεύει τοὺς Ἄγγλους, νέον θάῤῥος τοὺς Γάλλους. Ἀρχίζουσιν οὗτοι μὲ νωπὴν ἐπιθυμίαν νίκης τὸν ἀγῶνα, καὶ λαμβάνουσιν ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον. Καθὼς ὑπεσχέθη, ἐπιστρέφει ἡ Ἰωάννα νικηφόρος εἰς τὴν πόλιν μὲ κρότους καὶ ἤχους ὅλων τῶν κωδώνων καὶ μὲ εὐφροσύνους ἀλαλαγμοὺς τῶν πολιτῶν, ἐπειδὴ ἡ νίκη αὕτη ἔκρινε τὴν σωτηρίαν τῆς Αὐρηλίας. Οἱ Ἄγγλοι τώρα ἀπεφάσισαν νὰ σηκώσουν τὴν πολιορκίαν, καὶ ἀνεχώρησαν (8. Μαΐου 1429). Ἡ Ἰωάννα ἐπρόσταξε νὰ μὴ ἐνοχλήσουν τὴν ἀναχώρησίν των, διότι εἶναι θέλημα

τοῦ Θεοῦ, εἶπε, νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἐὰν θέλουν νὰ ἀναχωρήσωσιν.

Τοιουτοτρόπως ἐπλήρωσεν ἡ παρθένος τὴν πρώτην ὑπόσχεσίν της· διότι γενικὴ πληροφορία ἦτο, ὅτι ἡ νίκη αὕτη ἔγεινεν ἀπὸ τὴν θαυματουργὸν βοήθειάν της *). Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Αὐρηλίαν διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ δεύτερον ἔργον της, τὴν εἰς Ῥημοὺς στέψιν τοῦ βασιλέως. Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν βασιλέα, ἐγονάτισεν ἔμπροσθέν του καὶ εἶπεν: „Εὐγενέστατε Δελφὶν (διότι οὕτως ὠνόμαζαν αὐτὸν πάντοτε πρὸ τῆς στέψεως), δέχθητι τὸ ἅγιον χρίσμα καὶ τὴν βασιλικὴν στέψιν εἰς τοὺς Ῥημούς. Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ σὲ ἴδω ὑπάγοντα ἐκεῖ· διὰ τοῦτο σπεῦσον.“ Ἐκεῖ εἶχε πάλιν νὰ ἀντιπαλαίσῃ μὲ τὴν φρόνησίν της τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ στρατάρχας· διότι οὗτοι ἐπέμειναν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τώρα πρέπει πρῶτον νὰ δοκιμάσῃ τὴν κυρίευσιν τῆς Νορμανδίας. Τοῦτο ἐφαίνετο εὐκολώτερον καὶ ἀξιολογώτερον παρὰ ἡ εἰς Ῥημοὺς ἐκστρατεία, ἥτις εἶχε περισσότερον κίνδυνον καὶ ὀλιγώτερον ὄφελος, μ᾽ ὅλον ὅτι ἡ τόλμη τοῦ ἐγχειρήματος καὶ ὁ σκοπός του, ἡ στέψις, ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὰς καρδίας. Διὰ τοῦτο ἡ παρθένος ἀντεῖπεν ἰσχυρῶς καὶ ἐκατώρθωσε τὴν γνώμην της. Ὅλαι αἱ προετοιμασίαι ἔγειναν μὲ ταχύτητα, καὶ εἰς τὴν Αὐρηλίαν συνηθροίσθησαν ἑπτὰ χιλιάδες περίπου στρατιωτῶν διὰ νὰ ὁδεύσουν δρόμον, ὅπου ὅλαι αἱ πόλεις, φρούρια, γέφυραι καὶ διαβάσεις ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων ἢ Βουργονδίων. Ἦτο λοιπὸν ἡ ἐκστρατεία ἐπ᾽ ἀληθείας δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος. Καὶ ἐνίκησαν μὲν τώρα οἱ Γάλλοι εἰς Πάτακον πλησίον τοῦ Βελγειτιάκου ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὴν παρθένον εἰς ἀνοικτὸν τόπον τοὺς ἀπὸ τὸν τολμηρὸν Ταλβότιον

*) Ἡ πρὸς αὐτὴν τιμὴ ὡς θεόθεν ἀναδειχθεῖσαν θαυματουργὸν παρθένον ηὔξησε τόσον, ὥστε τῆς ἠσπάζοντο τὰ φορέματα, καὶ αὐτοὺς τοὺς πόδας τοῦ ἵππου της. Αὐτὴ δὲ ἐδείκνυε περίττου λύπην καὶ ἀγανάκτησιν, ὅτι ἐπροσφέροντο ὡς εἰδωλολάτραι.

στρατηγουμένους Ἄγγλους, καὶ καθεὶς ἤλπιζεν ὅτι ἤθελε περισσεύσειν τῶν ἐχθρῶν ὁ τρόμος. Ἀλλ᾽ ὅμως ἡ πρώτη ἀξιόλογος, εἰς τὸν Δοῦκα Βουργονδίας ἀνήκουσα πόλις Ἀντισιόδωρον, δὲν ἠθέλησε ν᾽ ἀνοίξῃ τὰς πύλας εἰς τὸν βασιλέα. Καὶ ἡ μὲν Ἰωάννα ἐπέμενεν εἰς τὸ νὰ κυριευθῇ ἡ πόλις ἐξ ἐφόδου, ἀλλ᾽ ὁ Κάρολος τῆς ἔδωκε τὴν οὐδετερότητα μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θέλει δώσειν τὰς ἀναγκαίας τροφὰς εἰς τὸ στράτευμα. Ἡ πλησιεστάτη μεγάλη πόλις Τρικάσιον ἀντεστάθη, καὶ τὸ στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἡμέρας τινὰς ἔμπροσθέν της, κατήντησεν εἰς μεγάλην ἀνάγκην διὰ παντελῆ ζωοτροφιῶν ἔλλειψιν.

Εἰς τὸ πολεμικὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν παρευρέθη ἡ Ἰωάννα, ἔγεινε σκέψις περὶ τῶν εἰς τὸ ἑξῆς πρακτέων. Οἱ μὲν πλεῖστοι ἐσυμβούλευσαν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν παραίτησιν τοῦ ἐπικινδύνου ἐγχειρήματος, τινὲς δὲ, τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκστρατείας. Εἰς τὴν στιγμὴν, ὁπότε ἐγίνετο σφοδρὰ ἡ φιλονεικία, ἦλθεν εἰς τὸ μέσον ἡ Ἰωάννα καὶ εἶπεν: „Εὐγενέστατε Δελφὶν, μὴ βουλεύεσαι πλέον, ἀλλὰ πρόσταξε τὸν λαόν σου νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τῆς πόλεως. Ἐν ὀνόματι Θεοῦ, ἐγὼ θέλω τὸν εἰσάξειν εἰς τὴν πόλιν μὲ βίαν ἢ μὲ εἰρηνικὸν τρόπον ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν διορίας.“ Ἐκαβαλίκευσε μετὰ τοῦτο τὸν ἵππον της, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὴν σημαίαν, καὶ ἐπρόσταξε τὸ στράτευμα νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν πόλιν, καὶ διέταξε κατὰ πάντα πρὸς ἔφοδον *). Ὅλον τὸ στρατόπεδον κινεῖται, αἱ σάλπιγγες ἠχοῦσιν, ἡ παρθένος προπορεύεται μὲ τὴν σημαίαν της. Τότε κυριεύει ἔξαφνα τρόμος τοὺς φρουροὺς καὶ τοὺς κατοίκους. ζητοῦν νὰ κάμωσι συνθήκας, αἱ πύλαι ἀνοίγονται, καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται.

Ταχέως ἐκίνησε τὸν βασιλέα εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἡ

*) Διότι πολεμικοὶ ἄνδρες ἐκήρυξαν, ὅτι εἶναι αὕτη moult docte en armes.

Ἰωάννα· πᾶσα ἀναβολὴ τῆς ἦτο θλίψις. Δὲν ἦτο δὲ οὐδὲ ἐμπόδιον ἄλλο πλέον. Τὸ Καβίλλονον ὑπετάχθη πάραυτα, καὶ ὅταν ὁ βασιλεὺς μὲ τὸ στράτευμα ἐπλησίασαν τελευταῖον εἰς τὸν σκοπόν των, τὴν πόλιν Ῥημοὺς, ἦλθαν εἰς προϋπάντησίν του πρέσβεις τῆς πόλεως καὶ τοῦ παρέδωκαν τὰ κλειδία της (16 Ἰουλ. 1329). Σπουδαστικὰ ἔγειναν τὴν νύκτα ὅλαι αἱ προπαρασκευαὶ τῆς πανηγύρεως, ἥτις ἑωρτάσθη τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν κυριακήν. Ἐπὶ τῆς στέψεως καὶ χρίσεως τοῦ βασιλέως ἐστέκετο πλησίον του ἡ Ἰωάννα βαστάζουσα τὴν σημαίαν της.

Μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς τελετῆς ἐγονάτισεν ἔμπροσθεν Καρόλου τοῦ Ζ', τοῦ ἐπίασε τὰ γόνατα, καὶ εἶπε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς: „Εὐγενέστατε βασιλεῦ! τώρα ἐπληρώθη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἐ ρόσταξε νὰ σηκώσω τὴν πολιορκίαν τῆς Αὐρηλίας, καὶ νὰ σὲ φέρω εἰς Ῥημοὺς διὰ νὰ δεχθῇς τὸ ἅγιον χρίσμα.“ Λέγουσι τινὲς ὅτι ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐπειδὴ ἐτελείωσε τὸ ἔργον της. Τοὐλάχιστον ἔκτοτε δὲν ἐπρόσταζε τίποτε αὐτὴ, ἀλλ' ἀφῆκε τοὺς στρατάρχας νὰ διατάσσωσι τὰ πράγματα ὡς ἤξευραν, καὶ αὐτὴ ἠκολούθει μόνον διὰ νὰ ἐμψυχόνῃ τὸ πλῆθος.

Αἱ πέριξ τῶν Ῥημῶν πόλεις παρεδίδοντο πολλαὶ ὁμοῦ εἰς τὸν βασιλέα, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἔκαμναν ὅλα τὰ δυνατάτων νὰ ἐμποδίσωσι τοῦτον τὸν χείμαῤῥον. Ἔφεραν σπουδαστικὰ νέον στράτευμα *) ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὁ ἐπίτροπος τοῦ βασιλείου, ὁ Δοὺξ Βεδεφόρδιος, μὲ στράτευμα ἱκανὸν ὑπῆγε πρὸς τὰ ἄνω μέρη τοῦ Σηκουάνα ἕως τὸ παρὰ τὸν Ὑόνναν Μοναστήριον, καὶ ἐκεῖθεν ἐπαρακίνει εἰς μάχην Κάρολον τὸν Ζ'. Ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν στράτευμα ἔτρεχε τολμηρῶς κατὰ τῶν Παρισίαν· ἐπέρασε τὸν Οἰσίαν διὰ νὰ κυρι-

*) Δυσκόλως ὅμως ἐπαρακίνουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς πόλεμον ἐν τῇ Γαλλίᾳ. Ὅλοι ἦσαν πλήρεις ἀγωνίας, terrificati incantationibus puellae, καθὼς φέρεται εἰς διακήρυξιν τινὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως.

εύσῃ τὸ Κομπένδιον, καὶ ἐφοβέριζε καὶ τὰ σύνορα τῆς Νορμανδίας, ὥστε ὁ ἐπίτροπος ἠναγκάσθη πρῶτον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Παρισίους, ἔπειτα δὲ νὰ ὑπάγῃ εἰς Νορμανδίαν διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν ἀξιόλογον ταύτην ἐπαρχίαν. Ἐνταυτῷ δὲ κατὰ θέλησιν τῆς παρθένου ἔγειναν διάφορα δοκίμια εἰρηνεύσεως μὲ τὸν Δοῦκα Βουργονδίας· ἀλλὰ καὶ ταῦτα εἰς μάτην, καὶ τὰ γενόμενα εἰς τοὺς ἐν Παρισίοις εὑρισκομένους, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ὁ Βεδεβόρδιος εἰς Νορμανδίαν· ἀκόμη ἦσαν προσηλωμένοι σφικτὰ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν φατρίαν.

Εἰς τὴν κατὰ τῶν Παρισίων προσβολὴν ἐπληγώθη ἡ Ἰωάννα, ἥτις ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν πλησιέστατον χάνδακα καὶ νὰ προσφωνήσῃ εἰς τοὺς Παρισίους νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν νόμιμον βασιλέα των. Ἀδυνατισμένη ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ ἀπὸ τὴν τοῦ πολλοῦ αἵματος ῥύσιν ἐῤῥίφθη ὄπισθεν τινὸς ὑψώματος, ὅπου ἔμεινε κειτομένη ὅλην τὴν ἡμέραν ἕως τῆς ἑσπέρας, κινδυνεύουσα πᾶσαν στιγμὴν, χωρὶς νὰ μέλῃ κἀνένα δι' αὐτήν. Ἀφοῦ ἡ τύχη ὕψωσε πάλιν τὰ Γαλλικὰ ὅπλα, φαίνεται ὅτι τὴν ἐκαταφρόνησαν· ἡ μετὰ κόπων κρατουμένη ζηλοτυπία τῶν στρατηγῶν ἀπελύθη τώρα, ἐνῷ ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἐχρειάζοντο πλέον ὑπερφυᾶ μέσα *). Ἡ Ἰωάννα, ἢ διότι τὸ ᾐσθάνθη, ἢ διότι ἐμελαγχόλησε διὰ τὴν δυστυχῆ ἔκβασιν ἐγχειρήματος γενομένου ἀπ' αὐτὴν, ἀνενέωσε τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ τῆς δοθῇ ἡ ἄδεια τοῦ νὰ ὑποστρέψῃ εἰς τὴν μικρὰν πατρίδα της. Ἀλλὰ παντοχόθεν κατεφορτίσθη μὲ δάφνας καὶ δεήσεις καὶ ἐκαταπείσθη νὰ μείνῃ. Ἠκολούθησε πρῶτον τὸν βασιλέα, ὅς τις ἐπέστρεφε πάλιν εἰς τὸν Λείγηρα, καὶ ἐσυνώδευσεν ἔπειτα τὸν στρατὸν εἰς νέας ἐγχειρήσεις, μ' ὅλον ὅτι

*) Ὁ βασιλεὺς αὐτὸς μετά τινα καιρὸν ἔδειξε σημεῖα τῆς εὐγνωμοσύνης του. Ἔκαμεν εὐγενῆ ὅλην τὴν οἰκογένειάν της (Δεκέμ. 1429) καὶ τῆς ἔδωκε λαμπρὰ παράσημα. Κατὰ αἴτησίν της ἠλευθέρωσεν ἀπὸ φόρους τὰ δύω χωρία Μαξῆϊον καὶ Δὸμ Ῥεμῦ, τὸ ὁποῖον διήρκεσεν ἕως τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

καθὼς ἐβεβαίοναν αἱ ὀπτασίαι της ἤξευρεν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἔμελλε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αἰχμάλωτος. Τὸ δυστύχημα τοῦτο τὴν ἐπλάκωσεν ἐντὸς ὀλίγου. Μετὰ πολλὰς ἄλλας μικρὰς ἐκστρατείας ὑπῆγε καὶ εἰς τὸ Κομπένδιον διὰ νὰ προστατεύσῃ τὴν πόλιν ταύτην, ἥτις ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους. Εἰς μίαν δυστυχῶς ἀποβᾶσαν ἔξοδον, ὁπότε, καθὼς ἐσυνείθιζεν εἰς τὸ ἐπιστρέφειν, ὑπήγαινεν ἀργὰ ἐπὶ τοῦ ἵππου της, ἔμεινε πολλὰ ὀπίσω ἀπὸ τοὺς στρατιώτας της, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπιπεσόντες ἐπάνω της τὴν ἐπίασαν τὴν 23 Μαΐου 1430.

Πόσον τὴν ἐφοβοῦντο οἱ ἐχθροὶ, ἐδείχθη ἀπὸ τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν ἐξήπλωσε πανταχοῦ ἡ ἀγγελία αὕτη, καὶ ἀπὸ τὴν πικρὰν ἐκδίκησιν, τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν νὰ κάμωσιν ἐναντίον της. Διὰ τοῦτο ἐπροσπάθησαν νὰ τὴν ἁρπάσωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἡμέρου Ἰωάννου Λυκιβουργίου, Βουργονδίου τινὸς, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν εἶχαν πωλήσειν οἱ αἰχμαλωτισταί της. Οἱ Ἄγγλοι ἐκύρωσαν τὴν γνώμην ταύτην: ὅτι πρέπει νὰ τὴν μεταχειρισθοῦν ὄχι ὡς αἰχμάλωτον, ἀλλ' ὡς μάγισσαν καὶ διαβολοτεχνίτριαν. Κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τὴν ἐνεκάλεσε πρῶτον τὸ πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, καὶ ἔπειτα ὁ εἰς τοὺς Ἄγγλους ὅλος ἐκδεδομένος ἐπίσκοπος Βελλοάκου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπαρχίαν ἐπιάσθη, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἐκκλησίας. Μετὰ πολλὰς συμβιβάσεις ἐπέτυχαν τὸν σκοπόν των, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐπλήρωσε πολὺ ἀργύριον πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν λύτρων, τὰ ὁποῖα ἐπρόσφερε Κάρολος ὁ Ζ' εἰς τοὺς Βουργονδίους. Μαθοῦσα τοὺς σκοποὺς τούτους ἡ Ἰωάννα, καὶ φοβηθεῖσα καθ' ὑπερβολὴν μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων, ἐκρημνίσθη κάτω ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ πύργου της. Λειποθυμημένην καὶ βαρέως πληγωμένην τὴν ἐπίασαν καὶ πάραυτα τὴν παρέδωκαν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Οὗτοι δὲ τὴν μετέφεραν εἰς Ῥοθόμαγον *), ὅπου τὴν ἔῤῥιψαν εἰς πύργον σιδηροδέσμιον, καὶ φυλαττομένην ἀπὸ χυδαίους ἀνθρώπους, οἵτινες ἐπείραζαν τὸ αἴσθημά της μὲ χονδροὺς, ὑβριστικοὺς καὶ ῥυπαροὺς λόγους, ἢ τὴν ἐκακομεταχειρίζοντο ἀπρεπέστατα. Ὁ θάνατός της ἀπεφασίσθη, καὶ τότε ἤλπιζαν ὅτι θέλουν ἐξανακερδήσειν πάλιν τὴν τύχην, ἥτις ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἔφευγε περισσότερον ἀπὸ τὰς Ἀγγλικὰς σημαίας, καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ κατ' αὐτῆς κρισολογία ἀπὸ κριτὰς μόνον Γάλλους καὶ πρόεδρον τοῦ κριτηρίου τὸν ἐπίσκοπον Βελλοάκου.

Χωρὶς βοήθειαν συνηγόρου ἀφέθη ἡ Ἰωάννα εἰς τὴν νεότητα καὶ ἁπλότητά της, καὶ ἀνεκρίνετο καθημερινῶς τέσσαρας σχεδὸν ὥρας. Τὴν ἐπρόβαλλαν ὅλον παγιδευτικὰ, περιπλεγμένα καὶ συγκεχυμένα ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα, πρὸς θαυμασμὸν ὅλων, ἔδειξεν ἡσυχίαν, εὐκρίνειαν, σύνεσιν καὶ ἀγχίνοιαν, πράγματα ὑπὲρ τὴν νεότητά της, ὑπὲρ τὸ γένος της, καὶ ὑπὲρ τὴν ἄλλην παιδείαν της. Ἐὰν ὥρμων μὲ φιλεκδικίαν καὶ περιέργειαν κατ' αὐτῆς προβάλλοντές της ἀλλεπάλληλα τοιαῦτα ζητήματα, τοὺς ἔλεγε μὲ ὅλην τὴν ἡσυχίαν: Εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀγαπητοὶ κύριοι. „Ἐρωτηθεῖσα, ἂν πιστεύῃ ὅτι εἶναι εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη.“ Εἴθε νὰ μὲ δεχθῇ εἰς αὐτὸ ὁ Θεὸς, καὶ ἂν εἶμαι εἰς αὐτὸ, εἴθε νὰ μὲ φυλάξῃ ὁ Θεός· διότι προκρίνω τὸν θάνατον παρὰ νὰ ἐκπέσω ἀπὸ τὸ θεῖον ἔλεος. „Ἐρωτηθεῖσα, ἂν εἶπεν εἰς τοὺς στρατιώτας της, ὅτι τὰ βέλη καὶ τὰ ξίφη τῶν ἐχθρῶν δὲν δύνανται νὰ τοὺς βλάψωσιν, ἢ ἂν αἱ κατὰ παράδειγμα τῆς ἰδικῆς της κατασκευασθεῖσαι σημαῖαι ἔχουσι χωριστήν τινα δύναμιν ἢ τύχην, ἀπεκρίθη πολλὰ καλά: „Ἐφώναξα: ὁρμήσατε κατὰ τῶν Ἄγγλων, καὶ ὥρμη-

*) Ἔπρεπε κυρίως ὡς ἁμαρτωλὸς κατὰ τῆς ἐκκλησίας νὰ βαλθῇ εἰς ἐκκλησιαστικὴν φυλακήν· ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος Βελλοάκου χαριζόμενος εἰς τοὺς Ἄγγλους δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ κάμῃ.

σα καὶ ἐγὼ αὐτή." Ὅταν ἐπροστάχθη νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι δὲν θέλει φύγειν ἀπὸ τὴν φυλακὴν μὲ ποινὴν νὰ τὴν μεταχειρισθοῦν ὡς αἱρετικὴν, εἶπε μὲ τόλμην: „Ὄχι! θέλω φύγειν μετὰ χαρᾶς καὶ τοιαύτην ὑπόσχεσιν δὲν δίδω." Εἰς μωρὰ τινὰ ζητήματα ἀπεκρίθη μὲ ἀστείαν ὀξύνοιαν. Τὴν ἠρώτησαν πῶς φαίνεται ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ; "Ὡς ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ δίκαιος, ἀπεκρίθη. Εἰς δὲ τὸν ἐρωτήσαντα, ἂν αἱ ἀποκαλύψεις ἔρχωνται γυμναὶ, „Νομίζεις, ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ τὰς δώσῃ ἐνδύματα;"

Μὲ σταθερότητα καὶ καρτερίαν ἐβεβαίονεν, ὅτι ἔπραξε κατὰ τὰς ἀποκαλύψεις, τὰς ὁποίας ἔλαβεν *). Ἡ ἰδιότης τῶν ἀποκαλύψεων ἦτο τώρα ἡ ἀσχολία τῶν κριτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέδειχναν, ὅτι δὲν ἔρχονται ὅλαι αἱ ἀποκαλύψεις ἀπὸ τὸν Θεὸν, οὐδὲ ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι διαβολικὰ ἔργα, δεισιδαιμονία καὶ μαγεία. Ἐξαιρέτως δὲ ἐνόμιζαν φανερὰν ἀδικίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι γυνὴ ἐπροστάχθη θεόθεν νὰ φορῇ ἀνδρικὴν στολήν. Διὰ τοῦτο ὡς μέλος σαπημένον ἀπεκόπη ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ παρεδόθη εἰς τὴν κοσμικὴν δύναμιν διὰ νὰ τὴν τιμωρήσῃ.

Μὴ ἀρκεσθέντες ὅτι τὴν εἶχαν καταδικάσειν, ἤθελαν πρὸς καταισχύνην αὐτῆς καὶ τοῦ βασιλέως της νὰ τὴν βιάσουν νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὴν κακοῦργον. Διὰ τοῦτο τὴν ἔστησαν ἐπὶ κοινῆς ἀγορᾶς εἰς ὑψηλὸν τόπον. Ἐκεῖ ἔμπροσθεν πολλοῦ πλήθους ἀνθρώπων ἕνας Θεολόγος, Νικόλαος Μίδιος, ὡμίλησε λόγον πλήρη ὕβρεων κατ' αὐτῆς καὶ κατὰ Καρόλου τοῦ Ζ', ὅστις εἶχε μεταχειρισθῆν τὰς διαβολικὰς τέχνας της ὡς ἀντίχριστος καὶ αἱρετικός. „Λάλει περὶ ἐμοῦ, ὑπέλαβεν ἡ Ἰωάννα, ἀλλὰ μὴ περὶ τοῦ βασιλέως. Αὐτὸς εἶναι καλὸς χριστιανός." Ἔπειτα τὴν ἐπρόβαλαν πίνα-

*) Εἶναι ἀξιοσημείωτον πόσον κριτικῶς ἀνέκρινεν αὐτὴ τὴν διαγωγὴν ἄλλης γυναικὸς, ἥτις ἔλεγεν ὅτι ἔβλεπεν ἐμφανείας, καὶ τὸ ἀπεφάσισε τελευταῖον ἀπάτην καὶ πλάνην.

κα περιέχοντα, ὅτι ἀναθεματίζει ὅλους τοὺς λόγους της, ὅσους κατέκρινεν ἡ ἐκκλησία. Μὲ λόγους καὶ μὲ παραινέσεις, καὶ μὲ φοβερισμὸν, ὅτι θέλουν τὴν καύσειν, ἂν δὲν ὑπακούσῃ, ὑπέγραφε τελευταῖον ἡ δυστυχὴς Ἰωάννα τὸν ἀναθεματισμόν.

Τὴν παρέλαβαν λοιπὸν πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὴν κατεδίκασαν ὡς βαρέως κατὰ Θεοῦ ἁμαρτήσαν εἰς αἰώνιον φυλακὴν καὶ ξηροφαγίαν *). Ἐνεδύθη δὲ καὶ γυναικεῖα φορέματα, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι δὲν θέλει μεταχειρισθῆν πλέον ἀνδρικά. Ἀλλὰ πιθανῶς ἡ συγχώρησις ἦτο ψιλὸν παιγνίδιον· ἐπρόσμεναν ἀσφαλῶς αἰτίαν, ἥτις ἠδύνατο νὰ τοὺς δώσῃ πρόφασιν νὰ τὴν θανατώσωσι, καὶ ἠνάγκασαν τὴν Ἰωάνναν νὰ φέρῃ τὴν πρόφασιν εἰς τὸ μέσον. Τὴν ἔφεραν παρ' ἐλπίδα της καὶ παρὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὴν ὑπόσχεσίν των εἰς τὴν προτέραν της φυλακὴν, ὅπου, ὡς πρότερον, ἐφυλάττετο ἀμέσως εἰς τὸ οἴκημά της ἀπὸ ἀγρίους στρατιώτας. Μίαν ἡμέραν ἐπῆραν οὗτοι ἐπίτηδες τὰ γυναικεῖα ἐνδύματά της, καὶ ἔβαλαν πλησίον τῆς κλίνης της ἀνδρικὰ, τὰ ὁποῖα ἡ Ἰωάννα, ἀφοῦ ἐκοιτάσθη ἕως τὸ μεσημέριον, ἐνεδύθη τελευταῖον διὰ νὰ σηκωθῇ νὰ ὑπάγῃ πρὸς χρείαν της. Ἐχάρησαν λοιπὸν οἱ ἐχθροί της, οἱ ὁποῖοι ἤθελαν τὸν ἀφανισμόν της. Ὁ ἐπίσκοπος Βελλοάκου ὑπῆγε πάραυτα εἰς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ τὴν ἀνακρίνῃ περὶ τούτου. Ἐπειδὴ δὲ ἐρωτηθεῖσα, ἂν ἐπιμένῃ ἀκόμη εἰς τὰς ψευδαποκαλύψεις της, ἀπεκρίθη μὲ τόλμην, ὅτι ἀκόμη ἔχει ἀποκαλύψεις, ὅτι, χωρὶς νὰ ἐξεύρῃ καλῶς τί ἦτο γραμμένον εἰς τὸν πίνακα ὑπέγραφε φοβηθεῖσα τὸν διὰ πυρὸς θάνατον, καὶ ὅτι, ἂν θέλουν οἱ κριταὶ, θέλει ἐνδυθῆν πάλιν τὴν γυναικείαν στολὴν, ἀλλὰ δὲν θέλει κάμειν πλέον ἄλλο· διὰ τοῦτο ὡς ἀμετανόητος αἱρετικὴ κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

*) „Au pain de douleur et à l'eau d'angoisse," στέκει γραμμένον εἰς τὴν καταδίκην.

Ἡ καταδίκη αὕτη ἐξετελέσθη ἐναντίον της χωρὶς ἀναβολήν. Τὴν 30 Μαΐου 1431 ἐφέρθη ἐπὶ ἁμάξης εἰς τὸν τόπον τοῦ πυρὸς, περιτρυγυρισμένη ἀπὸ ἀναρίθμητα πλήθη ἐνόπλων. Ἀκούσασα τὴν καδίκην, ἐγονάτισε καὶ ἐπροσευχήθη εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους μὲ τόσην εὐλάβειαν, ὥστε καὶ αἱ Ἀγγλικαὶ καρδίαι ἐκινήθησαν εἰς δάκρυα. Ἀγγλικοὶ στρατιῶται τὴν ἐπίασαν ἔπειτα, καὶ τὴν ἔσυραν μὲ σφοδρότητα εἰς τὴν πυράν. Ἐκεῖ τῆς ἔβαλαν πῖλον εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ ἐπιγραφήν: αἱρετικὴ, ἀμετανόητος, παραβάτρια. Ἀντικρὺ τῆς πυρᾶς ἐστήθη πίναξ, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἦσαν γραμμένα ὅλα τὰ εἰς αὐτὴν ἀποδοθέντα ἀδικήματα: Λαοπλανία, μαγεία, καταφρόνησις Θεοῦ, ἀπανθρωπία, κακοήθεια, ἐπίκλησις τοῦ διαβόλου κτλ. Ἕνας πνευματικὸς τὴν ἐσυνώδευεν ἕως τοῦ σωροῦ τῶν ξύλων, καὶ τὴν ἐπαρηγόρει μὲ τόσον ζῆλον, ὥστε ἡ Ἰωάννα τὸν ἐνθύμισεν ὅτι ἄναψεν ἡ φωτία. Τὸν ἐπαρακάλεσεν, ὅταν ἐμβῇ εἰς τὸ πῦρ, νὰ ὑψώσῃ ἔμπροσθέν της τὸν σταυρὸν, διὰ νὰ τὸν ἴδῃ τὴν τελευταίαν φοράν. Ἐπικαλουμένη πάντοτε τὸν Σωτῆρα καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους τοῦ παραδείσου ἐπρόσμενε τὸν θάνατον ὡς τέλος τῶν θλίψεών της, αἱ ὁποῖαι ἐμακρύνοντο καὶ μὲ τοῦτο, ὅτι οἱ ἐχθροί της διέθεσαν οὕτω τὴν πυρὰν, ὥστε αἱ φλόγες δὲν τὴν ἤγγιξαν παραυτα. Ὅταν δὲ τελευταῖον ἀπέθανεν, ὁ δήμιος ἔσυρε τὰ ξύλα ὀπίσω, καὶ ἔφερε τὴν νεκρὰν γυμνὴν εἰς τόπον κοινῆς θέας, διὰ νὰ μὴ εἴπωσιν, ὅτι ἔγεινεν ἄφαντος. Ἔπειτα τὴν ἔκαυσαν καὶ τὴν μετέβαλαν εἰς στάκτην, τὴν ὁποίαν κατὰ προσταγὴν τοῦ Καρδιναλίου Βιντονίας ἔρριψαν εἰς τὸν Σηκουάναν, διὰ νὰ μὴ εὕρῃ ἡ εὐλάβεια καμμίαν ὕλην.

Διότι πολλοὶ τὴν ἠλέησαν, καὶ ἐξεφώνησαν: ὅτι εἶναι ἁγία μάρτυς, καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῆς πίστεως. Ἐξ ἅπαντος δὲ ἀπέθανε μὲ πίστιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Τοῦτον ἐκατηγόρησαν,

ὅτι δὲν ἔκαμε τίποτε πρὸς σωτηρίαν της. Ἀλλὰ νὰ
τὴν ἀποσπάσῃ μὲν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων εἰς
τὰς τότε περιστάσεις τοῦ ἦτο ἀδύνατον· νὰ σώσῃ δὲ
τοὐλάχιστον τὴν τιμὴν καὶ μνήμην της ἐπρόσταξε
τὸ 1449 ἔτος, εὐθὺς ὅταν ἔπεσεν εἰς χεῖρας του τὸ
Ῥοθόμαγον, νὰ ἐξετασθῇ δημοσίως ὅλη ἡ κατ' αὐτῆς
γενομένη κρισολογία. Ὅλη ἡ κρισολογία καὶ ἡ κατ'
αὐτῆς καταδίκη εὑρέθη κατὰ πάντα παράνομος, καὶ
ἐκρίθη ἔργον βίας καὶ κακουργίας. Εἰς ὅλας τὰς πό-
λεις τοῦ βασιλείου, καὶ ἐξαιρέτως εἰς Ῥοθόμαγον,
ἀνηγγέλθη δημοσίως ἡ ἀδικία τῆς κρίσεως. Εἰς
τὸν τόπον, ὅπου ἐκαύθη ἡ Ἰωάννα, ἔγεινε πανηγυ-
ρικὴ λιτανεία, ἐπῃνέθη δημοσίως ἀπὸ ἱεροκήρυκα,
καὶ ἐστήθη μνημεῖον. Ἡ ὑψηλοτέρα δικαστικὴ καθέ-
δρα τῆς ἀπαθοῦς ἱστορίας ἐπεβεβαίωσε ταύτην τὴν
ἀθώωσιν καὶ δικαίωσιν τῆς πανηγυρισθείσης ἡρωΐνης,
καὶ ἐξέφερε τὸ μνημεῖον της ἀπὸ τὰ στενὰ τείχη τῆς
πόλεως Ῥοθομάγου εἰς τὸ μέγα θέατρον τοῦ κόσμου.

36. Καρόλου τοῦ Ζ' ἡ ἐφεξῆς κυβέρνησις.

(1431 — 1461).

Ἀπὸ τὸ πῦρ, μὲ τὸ ὁποῖον ἀπετεφρώθη ἡ παρ-
θενικὴ ἡρωΐνα, ἔμελλεν, ὡς ἤλπιζαν οἱ Ἄγγλοι, νὰ
ἐξαπλωθῇ εἰς τὰ ὅπλα των νέα στιλπνότης· πρὸς
ἐπιτυχίαν τῶν ἐλπίδων τούτων εὐθὺς μετὰ τὸν θά-
νατον τῆς Ἰωάννας ἐστέφθη εἰς τοὺς Παρισίους Ἐρ-
ῥῖκος ὁ Ϛ' ὡς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας. Ἀλλὰ καθὼς
ὁ Φοῖνιξ τοῦ μύθου ἀναζωοῦται ἀπὸ τὴν στάκτην του,
οὕτως ἀπὸ τὴν στάκτην τῆς παρθένου ἀνέλαμψεν
ὡραιοτέρα ἡ εὐτυχία τῆς Γαλλίας.

Παντοδαπὰ δοκίμια διὰ νὰ ἐξανακυριεύσουν πό-
λεις τινὰς οἱ Ἄγγλοι ὄχι μόνον ἠτύχησαν, ἀλλ' ἔχα-

σαν καὶ τὸ μεγαλήτερον ὑποστήριγμα τῆς δυνάμεώς των, τὸν Δοῦκα Βουργονδίας, ὅς τις ἐφιλιώθη μὲ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ὅτι πρότερον ἤδη ἐγενήθη ἀμοιβαία ψυχρότης μεταξὺ Βουργονδίων καὶ Ἄγγλων, τὸ ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω. Ὁ θάνατος τῆς τοῦ Βεδεφορδίου γυναικὸς, ἀδελφῆς τοῦ Βουργονδιακοῦ Δουκὸς, ἔλυσε τὸν προσωπικὸν δεσμὸν τῶν δύω ἀρχηγῶν, καὶ ἡ μεγάλη τιμὴ, τὴν ὁποίαν εἶχε κλίσιν ὁ βασιλεὺς νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν φιλίωσιν, ἀπέσπασεν ὁλοτελῶς τὸν Δοῦκα. Εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀτρεβάτου (1435) ἔλαβεν ὁ Φίλιππος τὴν Ματισκῶνα καὶ τὸ Ἀντισιόδωρον, καὶ ἐνεχυριάσθησαν εἰς αὐτὸν ἐφ' ὅρῳ ζωῆς του καὶ τῆς ζωῆς τοῦ υἱοῦ του ἡ Περόννα, Μονοδιδέριον καὶ αἱ παρὰ τὸν Σκμόραν πόλεις. Ὁ βασιλεὺς ἐκήρυξεν, ὅτι εἰς τὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Ἀτρομήτου δὲν ἔλαβε κἀμμίαν κοινωνίαν, καὶ ἐπρόσταξεν, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐφονεύθη καὶ ἐτάφη, νὰ κτισθῇ παρεκκλήσιον καὶ νὰ γείνῃ λειτουργία ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του *). Πόσον ᾐσθάνθησαν τὸ μέγεθος τῆς ζημίας ταύτης οἱ Ἄγγλοι, τὸ ἔδειξεν ἡ κακὴ μεταχείρισις, τὴν ὁποίαν ἔπαθεν εἰς Λονδῖνον ὁ Βουργονδιακὸς ἄγγελος καὶ κομιστὴς τῆς εἰδήσεως ταύτης. Μόλις ἠδυνήθησαν οἱ ἄρχοντες νὰ τὸν φυλάξουν ἀπὸ βίαν καὶ κοινὴν ἀτιμίαν **).

Τὴν παρηγορίαν, τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ λάβουν περὶ τούτου ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ θάῤῥος τοῦ Βεδεφορδίου, ὅς τις ἕως τώρα ἐκυβέρνησε μὲ σύνεσιν

*) Πόσον ἐσβέσθη τὸ παλαιὰν στασιωτικὸν μῖσος, ἀπέδειξεν, ὅτι Φίλιππος ὁ Ἀγαθὸς ἐπλήρωσε τὰ λύτρα τοῦ Δουκὸς Αὐρηλίας, ὅς τις ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Ἀζιγκουρτίου ἦτο αἰχμάλωτος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, 80,000 λίτρας στερλίγγας κατὰ τὸ σημερινὸν νομισμα.

**) Ὀλίγον ὅμως καιρὸν συνήργησε πραγματικῶς ὁ Δοὺξ Βουργονδίας εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας πόλεμον. Πάραυτα ἔγεινεν ἀνακωχὴ, τὴν ὁποίαν ἠνάγκασαν αἱ στενοχωρηθεῖσαι ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Βελγίου.

τὰ πράγματα τῆς Γαλλίας, τοὺς ἐστέρησεν ὁ θάνα-
τος τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀνδρὸς, ὅς τις ὀλίγους μῆ-
ρας μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀτρεβάτου ἀπέθανεν εἰς Ῥο-
θόμαγον. Ἡ ζημία αὕτη εἶχε σχεδὸν λυπηρότερα ἀποτε-
λέσματα, ἐπειδὴ ἡ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀκαταστάτου
Ἐῤῥίκου ϛ' δυστυχὴς διχοστασία μεταξὺ τοῦ Καρδι-
ναλίου Βιντονίας καὶ τοῦ Δουκὸς Γλοκεστρίου πε-
ριέπλεξεν ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὰ παρημέλησεν ἑπτὰ
μῆνας, ἕως οὗ ἐστάλθη εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Δοὺξ
Ἐβοράκου, ἀρχηγὸς νέος καὶ ἀναγκαῖος εἰς τὴν στε-
νοχωρημένην κατάστασιν τῶν Ἄγγλων.

Ἀπὸ τοῦτον τὸν καιρὸν ὠφελήθησαν οἱ Γάλλοι μὲ
ζῆλον μεγαλήτερον, ἢ μᾶλλον — ἐπειδὴ ὁ μικρόνους
βασιλεὺς ἦτο παίγνιον τῶν ἐχθρικῶν φατριῶν τῆς αὐλῆς
του *) — τὰ εἰς τὰς καρδίας τῶν Γάλλων ἀναζωο-
ποιηθέντα φρονήματα μὲ τὴν ἔκλειψιν τοῦ φατριαστι-
κοῦ μίσους ἐχρησίμευσαν καθ' ὑπερβολὴν εἰς τὸν βα-
σιλέα. Τὴν 18. Ἀπριλ. 1436 εἰσῆλθαν χωρὶς ἀντί-
στασιν εἰς τοὺς Παρισίους ὁ Κοντόσταυλος καὶ ὁ Κό-
μης Δυνενσίας, καὶ τὸ ἐφεξῆς ἔτος εἰσῆλθεν ὁ βασι-
λεὺς μὲ λαμπροτάτην παράταξιν, ὅπου μεταξὺ τῶν
ἄλλων, παιδίον αἰωρούμενον εἰς τὸν ἀέρα, ἐνδεδυμέ-
νον ὡς ἄγγελος τοῦ ἐνεχείρισεν ἀσπίδα μὲ ἴα ζωγρα-
φημένην. Ὑποκάτω ταύτης τῆς σημαίας ἤλπιζεν ὁ
κατατεθλιμμένος λαὸς ὅτι θέλει εὑρεῖν εἰς τὸ ἑξῆς
ὑπεράσπισιν καὶ εἰρήνην. Τὸ δεύτερον ἦτο ἡ ἐπιθυμητο-
τάτη χρεία ὅλων, καὶ μάλιστα τῶν βορείων ἐπαρχι-
ῶν, αἵτινες κακοπαθήσασαι ἀπὸ ἐχθρικὰς προσβο-
λὰς ἐβανίζοντο τώρα ἐλεεινῶς ἀπὸ τοὺς περιπλανωμένους
μένους ἀπληρώτους στρατιώτας. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν
(1440) συμβιβάσεις μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Ἐκεῖ δὲν
ἐσυμφώνουν αἱ φατρίαι εἰς τίποτε· ἄρα οὐδὲ εἰς

*) 1439 διήγειραν οἱ Δοῦκες Ἀλεγκονίου καὶ Βορβονίας τοὺς Κόμητας Βινδοκίνου καὶ Δυνενσίας ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ φίλου του Καρόλου Ἀνδεγαυΐας. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν λαὸν praguerie.

τὰ Γαλλικὰ πράγματα. Ὁ Γλοκέστριος, ὅς τις ἐπέμενεν ἀκόμη εἰς τὰς ἐλπίδας τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του, βασιλέως Ἐρρίκου Ε', καὶ τοῦ Βεδεφορδίου, δὲν ἤθελε νὰ παραιτήσῃ τίποτε. Ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ Καρδινάλιος Βιντονίας καὶ οἱ ὀπαδοίτου, ἴσως μισοῦντες τὸν Γλοκέστριον, ἠρκοῦντο εἰς τὴν ἰσοῤῥοπίαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἀφήσουν ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ βαστάξουν εὐκόλως. Ὁ Γλοκέστριος ἤθελε συμφώνως μὲ τοὺς σκοπούς του, ἐπειδὴ ἀπεφασίσθη νὰ νυμφευθῇ ὁ νεανίσκος βασιλεὺς, νὰ λάβουν βασίλισσαν τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος Ἀρμενιακίας, διὰ νὰ στηρίξῃ μὲ τοιαύτην σύζευξιν τὰ εἰς τὴν Γαλλίαν Ἀγγλικὰ πράγματα· ἡ δὲ ἄλλη μερὶς ἤθελε τὴν πνευματώδη καὶ ἀνδρικὴν Μαργαρίταν ἐξ Ἀνδεγαυΐας, τῆς ὁποίας ὁ θεῖος, Κάρολος ἐξ Ἀνδεγαυΐας, ἦτο ἀγαπητὸς καὶ πρῶτος λειτουργὸς Καρόλου τοῦ Ζ'. Ἡ διχόνοια αὕτη ἐτελείωσεν ὅλως πρὸς ὄφελος τῆς Γαλλίας. Ὁ Γλοκέστριος ἐματαίωσε μὲν τὴν εἰρήνην, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ κρατήσῃ πάντη ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ στέμματος τὴν Νορμανδίαν καὶ τὰ λοιπὰ δορικτήματα· οἱ δὲ ἀντίπαλοίτου ἐκατώρθωσαν ἐκεχειρίαν (1444), καὶ τὸν γάμον τοῦ βασιλέως μὲ τὴν Μαργαρίταν, τὴν ὁποίαν ἠγόρασαν τρόπον τινὰ, ἐνῷ ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν θεῖον της τὴν παραχώρησιν τοῦ Κομητάτου τῆς Κενομανίας *). Πάραυτα ἔγεινε καὶ ὁ Γλοκέστριος αὐτὸς θῦμα εἰς τὰς μηχανοῤῥαφίας τῶν ἀντιπάλων του. Τὸν ἐνεκάλεσαν ὡς ἐπίβουλον τῆς βασιλείας, καὶ τὸν ἔῤῥηξαν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου εὑρέθη νεκρὸς μίαν ἡμέραν (1447).

Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις, ἐὰν ὄχι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς, ὅς τις ἀνεπαύετο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἀγνῆς του Σορέλλης, ὠφελήθη ἀπὸ τοὺς καιροὺς τῆς

*) Καὶ ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ Δουκὸς Αὐρηλίας ἦτο ἔργον τοῦ Καρδιναλίου Βιντονίας· ὁ Γλοκέστριος εἶχεν ἐναντιωθῆν εἰς τοῦτο.

ἡσυχίας εἰς τὸ νὰ ἐνδυναμωθῇ. Ἀφοῦ ἀπεκύλισε τὰ ἄγρια καὶ ἀχαλίνωτα ληστρικὰ στίφη, τὰ ὁποῖα μετέφεραν συνήθως τὰ κακὰ τοῦ πολέμου εἰς τὴν εἰρήνην, καὶ τὰ διεύθυνεν εἰς Ἑλβετίαν καὶ Γερμανίαν, ὅπου θέλομεν ἰδεῖν ἔπειτα τὴν ἐμφάνειάν των, ἐκράτησε μόνον μέρος μικρὸν μὲ ὄνομα Κομπανίαι, τοὺς ὑπεχρέωσεν εἰς τακτικὸν μισθὸν, καὶ τοὺς ἐφύλαττεν ὡς γυμνασμένην δύναμιν διὰ τοὺς πολέμους· ἐνταυτῷ δὲ κατέστησε μὲ ὄνομα Francs Archers (ἐλεύθεροι τοξόται) ἱκανὸν πεζικὸν τάγμα. Οὕτω προητοιμασμένοι οἱ Γάλλοι ἴδαν ὄχι χωρὶς χαρὰν τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον ἤρχισεν ἀπειθής τις στρατηγὸς τῆς Ἀγγλίας (1448).

Μὲ τέσσαρα στρατεύματα ἐκτύπησαν οἱ Γάλλοι τὴν Νορμανδίαν, ἥτις ἦτο ἄοπλος διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἀσχολουμένη εἰς τὸν ἐσωτερικὸν τῶν φατριῶν ἀγῶνα ἐλησμόνησε νὰ φροντίσῃ περὶ μέλλοντος πολέμου. Καθὼς ἐπλησίαζαν οἱ Γάλλοι εἰς τὰς πόλεις, ἠνοίγοντο εἰς αὐτοὺς αἱ πύλαι. Εἰς μάτην ἐπροσπάθησεν ὁ Δοὺξ Σομμερσερίας νὰ κρατήσῃ τὸ Ῥοθόμαγον. Στενοχωρηθεὶς καὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν, ἐπειδὴ ἡ πόλις αὐτὴ ἐπεθύμει νὰ παραδοθῇ, ἐξηγόρασε τὴν εἰς Ἀρφλόριον ἀναχώρησίν του μὲ πολὺ ἀργύριον καὶ μὲ τὴν παράδοσιν πόλεων τινῶν βασταζομένων ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους (1449). Πολλὰ ἀργὰ ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν μικρὰ βοήθεια, ἥτις ἐνικήθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους πλησίον Φιρμάτου (1450). Ἡ πτῶσις τοῦ Καισαροβούργου ἔδωκεν εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων ὅλην τὴν Νορμανδίαν εἰς διάστημα ἑνὸς ἔτους.

Ἐστράφησαν τώρα τὰ νικηφόρα ὅπλα τῆς Γαλλίας κατὰ τῆς Γυϊέννης. Ὡς χείμαῤῥος ὁρμητικὸς ἐκρήμνιζαν πᾶσαν ἀντίστασιν. Μέθη τις ἐφαίνετο ὅτι ἐκυρίευσεν ὅλας τὰς καρδίας. Ἄρχοντες καὶ πόλεις συνωθοῦντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Γαλλικοῦ βα-

σιλέως. Ὅτι δὲ ἀληθῶς συνέβη ὡς μέθη, ἐφάνη μὲ τοῦτο, ὅτι πολλοὶ πάλιν ἦλθαν πάραυτα εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἐπεθύμουν τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ὀγδοηκοντούτης Ταλβότιος, Κόμης Σαλοπίας, ἐφάνη μὲ Ἀγγλικοὺς λόχους. Ἡ Βορδιγάλη τοῦ ἤνοιξε τὰς πύλας, καὶ ἀπεκεῖ ἐξηπλώθησαν πάλιν τὰ Ἀγγλικὰ ὅπλα μὲ νίκας. Ἡ Καστιλλὼν, Καδιλλὰκ, καὶ ἄλλοι τόποι καὶ φρούρια ἔπεσαν πάλιν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἐξουσίαν.

Ἀλλ' ὅμως ἔσπευσαν ταχέως ἐκεῖ οἱ Γαλλικοὶ ἥρωες, καὶ εἰς τὴν Καστιλλῶνα παρὰ τὸν Δυράνιον ποταμὸν (1453) συνέβη πεισματώδης μάχη, ὅπου ἐνίκησαν οἱ Γάλλοι, καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Γυϊένναν· ὁ ἀνδρεῖος Ταλβότιος, ὅς τις ἥμισυν αἰῶνα εἶχε τρομάξειν τὴν Γαλλίαν, ἔχασε τὴν ζωήν του, ἡ εἰς τὴν Γαλλίαν τελευταία Ἀγγλικὴ δύναμις ἠφανίσθη, καὶ τὸ τελευταῖον δοκίμιόν των ἐματαιώθη.

Οἱ Ἄγγλοι, οἵτινες ἀπ' ὅλα τὰ εἰς τὴν Γαλλίαν κτήματά των δὲν ἐβάσταζαν ἄλλο εἰμὴ τὸ Κάλητον, δὲν ἔδειξαν κατὰ τῆς Γαλλίας τὴν περὶ ταύτης τῆς ζημίας λύπην των, ἀλλ' ἐναντίον τῆς ἐγχωρίου κυβερνήσεως, ἥτις διευθύνετο ἀπὸ βασιλέα μικρόνουν, τὸν Ἐῤῥῖκον Ϛ', τὸν ὁποῖον ἐκαταφρόνουν, καὶ ἀπὸ μίαν φρονίμην βασίλισσαν, τὴν Μαργαρίταν, τὴν ὁποίαν καθὸ Γάλλην ἐμίσουν εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας. Οἱ δύω πρῶτοι σύμβουλοι τῆς αὐλῆς, οἱ Κόμητες Συφολκίας καὶ Σομμερσερίας, εἰς τὸν ὁποῖον μάλιστα ἀπέδιδαν τὸν χαμὸν τῆς ὑπ' αὐτοῦ κυβερνωμένης Νορμανδίας, ἀνεκαλέσθησαν ἀπὸ τὸ κοινοβούλιον καὶ ἐκρημνίσθησαν. Ἦτο δὲ τοῦτο μόνον τὸ προανάκρουσμα πολυχρονίου καὶ φονικοῦ πολέμου κατὰ τῆς βασιλικῆς οἰκίας, ὅς τις εἶναι γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα πόλεμος μεταξὺ τοῦ ἄσπρου καὶ κοκκίνου τριανταφύλλου, καὶ θέλει ἱστορηθῆν εἰς τὴν ἐφεξῆς περίοδον.

Οἱ Γάλλοι ἔμειναν ἐντελῶς ἥσυχοι διὰ τὰς ταραχὰς τῆς Ἀγγλίας. Κάρολος ὁ Ζ', ἀνίσχυρος καὶ φιλήδονος, ἐξουσιάζετο ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτὸν, καὶ περιεπλέκετο εἰς τὰς ἀλληλομαχίας των. Ὁ πρωτότοκός του υἱὸς Λοδοβῖκος, ἀνήσυχος καὶ δοξομανὴς, δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ χαλκεύῃ κατὰ τοῦ πατρός του ἐπιβουλάς *). Ἐξ ἐναντίας ἐφάνη ἀγαπητὴ καὶ εὐκτέα ἡ ἀπὸ τὰ ἔξω ἡσυχία, καὶ ἡ κατερημωθεῖσα Γαλλία ἠδύνατο νὰ ἰατρευθῇ ἀπὸ τὰς βαθείας πληγὰς, τὰς ὁποίας εἶχεν τῆς ἐπιφέρειν ὁ πολυετὴς καὶ ὀλέθριος πόλεμος **). Τὴν 22 Ἰουλίου 1461 ἀπέθανε Κάρολος ὁ Ζ'. Ἀποδίδουν τὸν θάνατόν του εἰς τὰς μὲ τὸν Δελφῖνα διχονοίας, ὅς τις ἐγέμισε λύπην τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως. Ὁ Κάρολος ἔφθασεν εἰς τόσον φόβον μὴ φαρμακωθῇ, ὥστε πολλὰς ἡμέρας δὲν ἔφαγε τίποτε, καὶ οὕτως ἐφείλκυσε τὸν θάνατόν του.

---

37. Ἡ Γερμανία ἐπὶ Βεγκεσλάου.

(1378 — 1400.)

Ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Γερμανικῆς βασιλείας, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ἱστορίαν ἐπιστρέφομεν, εὑρίσκομεν

*) Ἀπὸ τοῦ 1446 ἔτους, ὁπότε ὁ Λοδοβῖκος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐῤῥάπισε δημοσίως εἰς Χινόνιον τὴν Ἁγνὴν Σορέλλαν, ἔζη πάντοτε μακρὰν ἀπὸ τὴν αὐλὴν καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του, εἰς τὸ Δελφινάτον καὶ τελευταῖον εἰς τὸν Δοῦκα Βουργονδίας.

**) Ἡ ἐρήμωσις αὕτη ἐπλάκωσεν ἀμέσως τὸ Κάλητον καὶ τὴν Γυϊένναν, τὰς κειμένας πλησίον. Καθ' ἕκαστον ἔτος, ὅταν ἐπλησίαζεν ὁ θερισμὸς, λέγει Γάλλος τις ἱστοριογράφος ζήσας περὶ τοὺς χρόνους τούτους, ἀπέβαιναν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸ Κάλητον καὶ εἰς ἄλλους λιμένας, καὶ εἰσεχώρουν κόπτοντες καὶ καίοντες τὴν χώραν. Μόνον αἱ μεγάλαι πόλεις καὶ τὰ ὀχυρὰ φρούρια ἔμεναν ἀνενόχλητα. Ὅλα τὰ χωρία ἠφανίσθησαν κατὰ μικρὸν καὶ οἱ ἀγροὶ ἐδενδροφύησαν τελευταῖον εἰς τρόπον ὥστε, λέγει ὁ ἱστοριογράφος ἐκεῖνος, ἔγεινε παροιμία εἰς τὴν Γαλλίαν: que les Anglois par leur puissance avoient fait venir les bois en Fvance Εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη Καρόλου τοῦ Ζ' καὶ ἐπὶ Λοδοβίκου ΙΑ' ἐχρειάσθη νὰ κόψουν τὰ δάση, νὰ ἐργασθῶσι τοὺς ἀγροὺς, καὶ νὰ ἀνακτίσωσι τὰ χωρία. Ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἔπρεπε νὰ ἐλαττωθῇ πολὺ, ἐννοεῖται καθ' ἑαυτό.

Καρόλου τοῦ Δ' τὸν υἱὸν Βεγκέσλαον, ἄγριον, ἀπάνθρωπον καὶ ἰδιότροπον προσέτι ἡγεμόνα. Τὰ κακά του ταῦτα ἦσαν τόσον ἐπαισθητότερα, ὅσον ὅλοι ἦσαν συνειθισμένοι, καὶ μάλιστα οἱ Βοημοὶ, εἰς τὰ ἀξιέπαινα προτερήματα τοῦ πατρός του Καρόλου. Ἀφοῦ ὁ Βεγκέσλαος ὑπήκουσε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη εἰς τοὺς πατρικούς του συμβούλους, παρεδόθη ἔπειτα εἰς τὴν ἀγριόν του σφοδρότητα. Τὸν πέμπτον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας του ἐπρόσταξε τὸν ἐνάρετον Ἰωάννην Νεπομύκιον, πνευματικὸν τῆς γυναικός του, νὰ τοῦ φανερώσῃ ὅσα τοῦ εἶχεν ἐξαγορευθῆν ἡ συζυγός του, καὶ ἐπειδὴ δὲν τοῦ ὑπήκουσε, τὸν ἐβασάνισε πρῶτον σκληρὰ, καὶ ἔπειτα τὸν ἔῤῥηξεν εἰς τὸν ποταμὸν Μούλδαν. Πάραυτα ἐφάνησαν περισσότερα ἴχνη τῆς ἀπανθρωπίας του. Πάντοτε ἐπεριπάτει μαζὴ μὲ δήμιον, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζε σύντεκνόν του *), καὶ εἶχεν ὁλόγυρά του μεγάλους σκύλους, τοὺς ὁποίους ἠρέθιζε κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ σύζυγός του Ἰωάννα ἐπνίγη ἀπὸ ἕνα τοιοῦτον σκῦλον κοιμωμένη τὴν νύκτα. Πάραυτα περιέπεσεν εἰς παντοδαπὰς ἔριδας μὲ τοὺς πολίτας τῆς Πράγας, μὲ τοὺς Βαρῶνας καὶ ἱερεῖς, καὶ μάλιστα μὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπαν Πράγας. Εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἐτιμώρησε δύω ἐπιτρόπους τοῦ ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἐπῆρε τελευταῖον τὰς δᾷδας ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ δημίου διὰ νὰ καύσῃ αὐτὸς τοὺς βασανιζομένους **).

Αἱ συχναὶ αὗται ἀποδείξεις καρδίας ἀπανθρώπου καὶ τυραννικῆς ἐπαρακίνησαν τελευταῖον τοὺς Βοήμους

*) Μίαν φορὰν ἦλθεν ἡ παράξενος ἐπιθυμία εἰς τὸν Βεγκέσλαον νὰ ἐξεύρῃ ποίαν διάθεσιν καρδίας ἔχει ὁ μέλλων νὰ ἀποκεφαλισθῇ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δήμιος ἔψαυσεν ἐλαφρῶς τὸν λαιμόν του, ἀνεπήδησε καὶ ἐσκότωσε τὸν ἄνδρα τοῦτον.

**) Εἷς ἐκ τούτων τῶν ἐπιτρόπων, Ἰωάννης Νεπομύκιος, βασανισθεὶς μαρτυρικῶς ἐῤῥίχθη εἰς τὸν ποταμὸν ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ Μούλδα. Διὰ τοῦτο διστάζουσι τινὲς εἰς τὴν διήγησιν περὶ τοῦ ὁμωνύμου πνευματικοῦ τῆς βασιλίσσης, ἐπειδὴ εὐκόλως δύναται νὰ ἐγεννήθη ἐκ ταύτης, ἥτις μαρτυρεῖται αὐθεντικῶς.

νὰ πιάσωσιν εἰς χεῖρας τὸν βασιλέα. Οἱ πρόκριτοι τῶν ἀρχόντων ἡνώθησαν μὲ τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Σιγεμοῦνδον, ἀδελφὸν τοῦ Βεγκεσλάου, καὶ μὲ τὸν Μαρκέσιον τῆς Μοραβίας Ἰὼβ, ἐξάδελφον τοῦ Βεγκεσλάου, τὸν ἐπίασαν εἰς Βεραύνιον, καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ παλάτιον τῆς Πράγας (1394). Ὁ Μαρκέσιος Ἰὼβ ἀνέλαβε τὴν ἐπιτρόπευσιν τοῦ βασιλείου. Ὁ Δοὺξ Γορλιτίου Ἰωάννης, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Βεγκεσλάου, καὶ Προκόπιος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰὼβ *), ζηλοτυποῦντες τοὺς ἀδελφούς των ἦλθαν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως, καὶ οἱ ἡγεμόνες τοῦ Γερμανικοῦ βασιλείου ἠσθάνθησαν κακῶς τὴν εἰς τὸν ἀρχηγόν των γενομένην ταύτην ὕβριν. Ὁ Βεγκέσλαος ἠλευθερώθη μὲ συνθήκην, ὅτι θέλει παύσειν τὰς μέχρι τοῦδε σκληρότητάς του, οὐδὲ θέλει κάμειν ἐκδίκησιν διὰ τὴν φυλάκωσίν του. Ἀλλ' ἀνενέωσε πάλιν τὰ παλαιὰ καὶ ἐμαίνετο χειρότερα παρὰ πρότερον.

Ἡγεμὼν τόσον ἄγριος διὰ τὴν ἰδίαν του χώραν ἐλογίζετο εἰς τὴν Γερμανίαν μηδὲν, μ' ὅλον ὅτι ἐδοκίμασε κάποτε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰς ταραχὰς, τῶν ὁποίων ἦτο πλήρης τότε ἡ αὐτοκρατορία. Αἱ ταραχαὶ αὗται, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο ἐξαιρέτως εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ μέρη τῆς αὐτοκρατορίας, δὲν ἦσαν ὡς ἴδαμεν προτήτερα, ψιλοὶ πόλεμοι μεταξὺ ἡγεμόνων, ὁποῖοι συνέβαιναν ἀκόμη εἰς ἄλλα μέρη τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁλοκληρωτικῶν μελῶν τῆς Γερμανικῆς πολιτείας, ἡγεμόνων, εὐγενῶν καὶ πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν πρῶτοι καὶ ἐξαιρέτως ὁ νεωστὶ ὑψούμενος Βυρτεμβεργικὸς οἶκος ἠγωνίζοντο περὶ κυριαρχίας, οἱ δὲ δύω δεύτεροι περὶ αὐτονομίας. Ἀδύνατοι ὄντες καθ' ἕνα, ἔκαμαν σύνδεσμον, καθὼς ἴδαμεν ἐπὶ Καρόλου τοῦ Δ'. Ἀπὸ τοῦ 1367 ἔτους

*) Ὁ Ἰὼβ καὶ ὁ Προκόπιος ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἀδελφὸν Καρόλου τοῦ Δ' Ἰωάννην Ἑρρῖκον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσειν ὁ Κάρολος τὴν Μοραβίαν.

συνεκρατεῖτο ὁ δυνατὸς δεσμὸς τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἑνώσεώς των ὠνομάζοντο πτηνὰ τοῦ Μαρτίνου, ἢ Ῥοπαλισταὶ, ἀπὸ τὸ ῥόπαλον τὸ παράσημόν των *). Ὁ δεσμός τῶν Σοηβικῶν καὶ Φραγκικῶν πόλεων, ὅςτις κἄποτε συνεκροτεῖτο ἀπὸ τεσσαράκοντα μέλη, ἀντέκειτο ἰσχυρῶς εἰς ἐκεῖνον· οἱ εὐγενεῖς, φθονοῦντες τὰ πλούτη τῶν πόλεων, καὶ διὰ τὰ πολεμικά των φρονήματα συγγενεύοντες πλέον μὲ τοὺς ἡγεμόνας, ἔκλιναν κἄποτε εἰς τὸ μέρος των, ὅταν ἐφοβερίζετο ἡ ἐλευθερία των ἀπὸ τοὺς δεσποτικοὺς ἡγεμόνας· οὕτω συνέβαινεν, ὥστε κἄποτε Ἡγεμόνες μὲν καὶ Κόμητες καὶ Ἄρχοντες ἔμβαιναν εἰς τὰς συμμαχίας τῶν πόλεων, πόλεις δὲ εἰς τὰς τῶν εὐγενῶν. Τὰ πλήθη ταῦτα ἠγωνίζοντο συχνάκις πρὸς ἄλληλα, αἱ εἰρηνικαὶ συνθῆκαι των ἦσαν ἀνακωχαί. Τὸν ἀρχηγὸν τοῦ βασιλείου ὀλίγον ἢ παντάπασι δὲν ἐσυλλογίζοντο. Ὁ Βεγκέσλαος ὕπηγε μὲν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ νὰ μεταχειρισθῇ ἐκεῖ τὴν ἄμεσον κυριαρχικὴν ὑπόληψίν του, ἀφοῦ δὲ ἐδείχθη νῦν μὲν φίλος ταύτης, νῦν δὲ τῆς ἄλλης φατρίας, ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς ἑνώσῃ δι' ἐγχωρίου γενικῆς εἰρήνης· δὲν ἦτο ὅμως ἱκανὸς νὰ καταστείλῃ τὴν ἀντιζηλίαν καὶ δυσπιστίαν τῶν πόλεων, καὶ ἡ ἐχθρικὴ τριβὴ ἐβάσταζε πάντοτε, ἕως οὗ τελευταῖον μία μεγάλη πληγὴ ἐστέρησεν ἀπὸ ἓν μέρος τὰς δυνάμεις.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σαλισβούργου, διὰ νὰ ἀσφαλισθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν του, τὸν Δοῦκα τοῦ Βαυαρικοῦ Λανδεσχούτου, **) εἶχεν ἑνωθῆν μετὰ τῶν πόλεων τῆς Σοηβίας. Ὁπόταν λοιπὸν οὗτος ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν Βαυαρικὸν Δοῦκα, ἐπίασαν αἱ πόλεις τὰ ὅπλα διὰ νὰ

*) Ἐγεννήθησαν προσέτι ἡ κερασφόρος ἑταιρεία, ἡ τοῦ ἁγ. Βιλέλμου, ἡ τοῦ ἁγ. Ἰορκίου κτλ.

**) Ἡ Βαυαρία ἐδιαιρέθη τότε εἰς τέσσαρας γραμμὰς Ἰγγολστάδιον, Μυνυχίαν, Λανδεσχοῦτον καὶ Στραουβίγγαν.

τὸν ἐλευθερώσουν. Οἱ εὐγενεῖς κατὰ τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἡνώθησαν μὲ τοὺς Ἡγεμόνας. Ὁ πόλεμος διῆλθε διὰ Βαυαρίας, Σοηβίας, Φραγκίας καὶ Ῥήνου. Ὁ Κόμης τῆς Βυρτεμβέργης Ἐβεράρδος, ἀρχηγὸς τῶν ἡγεμόνων, ἐνήργει πρὸ πάντων καὶ ἐπέφερε τὴν μεγάλην πληγήν. Πλησίον Δοιφίγγης συναπήντησε (1388) τὸ στράτευμα τῶν πόλεων. Κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ἡ τύχη σύμμαχος τῶν πόλεων· ὁ νεανίσκος Κόμης Βυρτεμβέργης ἐπληγώθη θανασίμως. Εἰς ταύτην τὴν στιγμὴν, τὴν ἐπικίνδυνον διὰ τὴν τύχην τοῦ οἴκου του καὶ διὰ τὴν τιμὴν ὅλων τῶν ἡγεμόνων, ἐφώναξεν ὁ γέρων Κόμης Ἐβεράρδος: „Ὁ υἱός μου εἶναι καθὡς ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος! Δεῦτε, σταθῆτε ἀνδρείως, οἱ ἐχθροὶ φεύγουσι!“ Μὲ ταύτας τὰς λέξεις ὥρμησε κατὰ τῶν Νορεμβεργίων, οἱ ὁποῖοι ἔφευγαν ἀληθῶς τότε; καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔδωκε νίκην μεγάλην εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἡγεμόνας **).

Ἡ νίκη αὕτη, ἡνωμένη μὲ ἄλλας, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ Ἐκλέκτωρ τοῦ Παλατινάτου κατὰ τῶν Παραῤῥηνίων καὶ ὁ Κόμης τῆς Νορεμβέργης κατὰ τῶν Φραγκικῶν πόλεων, ἐκρήμνισε τὴν δύναμιν τῶν πόλεων· ἠναγκάσθησαν αὗται νὰ λύσωσι τὸν ἰδιαίτερον δεσμόν των, καὶ νὰ ἐμβοῦν εἰς γενικήν τινα ἐγχώριον συμμαχίαν, τὴν ὁποίαν ἀνήγγειλεν ὁ Βεγκέσλαος διὰ ἓξ ἔτη εἰς τὴν Ἔγραν ἐπὶ συνεδρίου τῶν ἡγεμόνων. Μ' ὅλον ὅτι ἐκ ταύτης δὲν ἔγεινεν εἰρήνη, ἀλλὰ διήρκουν αἱ μάχαι. μάλιστα ἐκ μέρους τῶν εὐγενῶν, ἔμεινεν ὅμως κάποια ἰσοῤῥοπία τῶν δυνάμεων.

*) Εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ Ἐβεράρδου εἶχε συναγωνισθῆν Οὐόλφιος ὁ Βυνενστέϊνος, ἐχθρὸς ἄλλως τῆς Βυρτεμβέργης, ἀλλ' ἐδῶ ἐφάνη, ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν ἦτο κατὰ τῶν πόλεων. Μετὰ τὴν μάχην τὸν ἐπροσκάλεσεν ὁ Ἐβεράρδος εἰς Στουγγαρδίαν νὰ συνδειπνήσῃ· ἀλλ' ὁ Οὐόλφιος ἔστρεψε τὸν ἵππον του καὶ ἔκραξε: „Καλὴν νύκτα, μένομεν εἰς τὰ παλαιὰ δίκαια.“ Εἰς τὸ πλησίον χωρίον συνήλασε μαζή του κοπάδιον κτηνῶν. „Τὸ παλαιὸν Οὐολφίδιον (ἤγουν Λυκίδιον) ἥρπασε πάλιν βόειον κρέας,“ εἶπε γελῶν ὁ Ἐβεράρδος.

38. Νίκαι τῶν Ἑλβετῶν συνόρκων κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν εὐγενῶν.

(1386 — 1411.)

Πάντη διαφορετικῶς ἔτρεχαν τὰ πράγματα εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Ἐκεῖ ἐσώζετο, ὡς ἐξεύρομεν ἀπὸ τὰς προτέρας διηγήσεις, ὅμοιος ἀγὼν, καὶ μόνον ἡ ζηλοτυπία μεταξὺ τῶν κοινῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρικῶν εἶναι αἰτία, ὅτι δὲν ἐσχηματίσθη ὠφέλιμός τις κοινωνία μεταξὺ τῶν Ἑλβετῶν καὶ τῶν πόλεων τῆς ἄνω Γερμανίας. Αἱ πόλεις τοῦ Δάσους ἀντέστεκαν ἐπίτηδες εἰς τοιαύτην τινὰ ἕνωσιν· μ' ὅλον ὅτι τὸ ἀπόστημα τὴν ἐκώλυε, καὶ διότι οἱ Ἑλβετοὶ, οἵτινες ἐπροστατεύοντο ἀπὸ τὰ στενά των καὶ ἐνεπιστεύοντο εἰς τὴν ἀνδρίαν των, δὲν τὴν ἐχρειάζοντο. Αἱ Σοηβικαὶ πόλεις διὰ τὴν διαφορὰν τῶν φρονημάτων των ἔδειξαν ἐπίσης κἄποιαν ὑποψυχρότητα εἰς τὴν στερεὰν καὶ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου μαχομένην ἕνωσιν μὲ τοὺς συνόρκους. Προσέτι ἡ Αὐστρία εἶχε μεταχειρισθῆ ὅλας της τὰς τέχνας διὰ νὰ ταράξῃ τὴν ἕνωσιν ταύτην, καὶ τὸ ἐπέτυχε. Δύω ἔτη πρὸ τῆς ἐν Δοιφίγγῃ μάχης εἶχαν καθίσειν ἥσυχοι αἱ Σοηβικαὶ πόλεις, ὅταν ἐκ τῆς αὐξούσης διχονοίας καὶ τῶν δύω τῶν μερῶν, ὁ Δοὺξ τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδος, υἱὸς Ἀλβρέχτου τοῦ Σοφοῦ καὶ κύριος τῆς βορείου Αὐστρίας, ἀρχηγὸς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν εὐγενῶν (Ἐβεράρδος ὁ Βυρτεμβέργιος ἦτο μεταξύ των), μὲ αἴσθημα παρωργισμένον ἔκαμε νέον δοκίμιον νὰ ταπεινώσῃ τελευταῖον „τὸν μισητὸν ἀγροῖκον λαόν." Ὤμοσε νὰ τιμωρήσῃ τὸν Ἑλβετικὸν σύνδεσμον μὲ πόλεμον θεάρεστον. Εἰς διάστημα δώδεκα ἡμερῶν ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος κατὰ τῶν συνόρκων ἀπὸ 167 ἱερατικοὺς καὶ κοσμικοὺς, καὶ ὁ Λεοπόλδος ἐσυνάθροισεν εἰς Βάδαν ὀλόγυρά του τοὺς λόχους τῶν ἱπποτῶν.

Αἱ πόλεις τοῦ Δάσους — μ' ὅλον ὅτι ἐγκαταλειφθεῖσαι ἀπὸ τὴν Βέρναν, ἥτις ἀθωώθη μὲ τὴν ἀκόμη διαρκοῦσαν ἀνακωχὴν καὶ μὲ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ εἶναι ὡπλισμένη ἐναντίον ἰδίων της ἐχθρῶν, καὶ δὲν ἀνταπέδωκε τὴν ἐν Λαουπίᾳ εὐεργεσίαν — ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν βραχίονά των. Τὸ στράτευμά των, ὄχι πλέον παρὰ 1300 ἀνδρῶν, ἐστάθη εἰς δάσος πλησίον Σεμπαχίου, πολίχνης τινὸς τρεῖς ὥρας μακρὰν τῆς Λυκέρνης, ὅπου ὁ Δοὺξ διευθύνετο. Τὴν 9 Ἰουλίου 1386 ἴδαν τὸν ἐχθρὸν συνιστάμενον ἐκ 4000 ἱππέων καλῶς ὡπλισμένων. „Πρὸ πάντων ἤστραπτεν ὁ Δοὺξ Αὐστρίας Λεοπόλδος, τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν ἡλικίας, ἀνδρικῶς ὡραῖος, μεγαλόφρων καὶ εὐαίσθητος, πλήρης ἡρωϊκοῦ πυρὸς, καυχώμενος διὰ τὰς νίκας ἀρχητέρων τινῶν πολέμων, φιλέκδικος, φιλόμαχος." *). Οἱ ἱππεῖς ἐκατέβησαν ἀπὸ τοὺς ἵππους, ἐπειδὴ ὁ τόπος ἦτο δύσβατος, ἢ διότι δὲν ἐκαταδέχοντο μὲ ἀνίσους ἐχθροὺς νὰ ἀγωνισθῶσι, καὶ ἔβαλαν ὄπισθέν των τοὺς πεζοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἤθελαν νὰ χαρίσουν τὴν τιμὴν τῆς νίκης. Μὲ σταθερὰν τάξιν, ὡς σιδηροῦν τι τεῖχος, ἐστάθησαν βαστάζοντες τὰς λόγχας καὶ προσμένοντες τὴν προσβολήν. Ὁ Βαρὼν Ἀσεμβούργιος, γέρων πολεμιστὴς, ἀπηγόρευσε τοὺς ὑπερηφάνους εὐγενεῖς, καὶ τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ προσμείνουν τὸν ἐρχομὸν βοηθητικοῦ τινὸς λόχου. Ἀλλὰ τὸν ἐπεριγέλασαν. Ὁ Ἀσεμβούργιος (ἤγουν λαγοπολίτης) ἔχει καρδίαν λαγοῦ. Ὅταν τινὲς ἐπαρακάλεσαν τὸν Δοῦκα νὰ μὴ ἐμβαίνῃ αὐτὸς εἰς τὸν κίνδυνον, τοὺς ἀπεκρίθη: „Πρέπει ἄραγε ὁ Λεοπόλδος νὰ κυττάζῃ μακρόθεν πῶς ἀποθνήσκουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ ἱππόται του; Ἐδῶ εἰς τὴν χώραν μου, διὰ τὸν λαόν μου θέλω μαζήσας ἢ νὰ νικήσω ἢ νὰ ἀποθάνω." Οἱ Ἑλβετοὶ ἰδόντες τοὺς πεζοὺς ἐχθρούς των, πάραυτα ἐγονάτισαν καὶ

*) Ἰωάννης Μύλλερος.

ἐπροσευχήθησαν *) καὶ ἔπειτα σχηματίσαντες σφῆνα ὥρμησαν κατὰ τῶν ἱπποτῶν ἀγωνιζόμενοι νὰ διακόψουν τὸν πυκνὸν τοῦτον λόχον· ἀλλ' εἰς μάτην· μὲ τὰ μικρὰ ὅπλα των δὲν ἐνήργουν τίποτε ἐναντίον τούτου τοῦ δάσους τῶν ἀκανθῶν, ἐναντίον τούτου τοῦ τοίχου τῶν θωράκων. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν. Τότε ἐκινήθη ἡ σταθερὰ σειρὰ διὰ νὰ σχηματίσῃ ἡμικύκλιον καὶ νὰ περικυκλώσῃ τοὺς Ἑλβετούς.

Εἰς ταύτην τὴν ἐπικίνδυνον στιγμὴν, ὁπότε ἐκλονεῖτο ἡ ἐλευθερία τῶν κοιλάδων εἰς μέγαν κίνδυνον, συνέλαβε τολμηρὰν καὶ μεγάλην ἀπόφασιν Ἀρνόλδος ὁ Βιγκελρίδιος, ἡρωόφρων ἱππότης ἐξ Οὐντερβάλδης. ,,Ἐγὼ θέλω σᾶς ἀνοίξειν δρόμον, ἔκραξεν, ἀγαπητοὶ σύνορκοι· φροντίσατε διὰ τὴν γυναῖκα καὶ διὰ τὰ παιδία μου", καὶ εὐθὺς ὥρμησε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἔκαμε μὲ τὸν βραχίονά του ὅσα ἠδυνήθη κτυπήματα, καὶ ἔπεσε τρυπημένος πανταχόθεν καταγῆς. Ἡ πυκνὴ ἅλυσις ἐτσακίσθη· εἰς τὸ χάσμα ἐμβῆκαν οἱ σύνορκοι καὶ ἔφεραν σύγχυσιν εἰς τοὺς ἱππότας. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὰς λόγχας τῶν Ἑλβετῶν, ἄλλοι ἐπνίγησαν ἀπὸ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας ὑποκάτω εἰς τὰ βαρέα ὅπλα των. Τότε ἴδε ὁ Λεοπόλδος πίπτουσαν τὴν Αὐστριακὴν σημαίαν, καὶ ἔσπευσε νὰ τὴν ἀνορθώσῃ. Ἀπὸ βαρυθυμίαν καὶ ἀπελπισίαν κυριευθεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ ζήσῃ μετὰ τὸν θάνατον τόσων ἱπποτῶν, καὶ ὥρμησεν εἰς τὸν πυκνότατον ὅμιλον. Ἐκεῖ ἔπεσε καταγῆς. Θέλων δὲ νὰ ἀναστηθῇ μανιακὸς ἀπὸ τὰ πάθη ἴδεν ἔμπροσθέν του ἄνδρα ἐκ Σουϊτίας. ,,Ἐγὼ εἶμαι ὁ Δοὺξ τῆς Αὐστρίας" ἔκραξε πρὸς αὐτὸν ὁ Λεοπόλδος. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὴ ἀκούσας ἢ μὴ θελήσας νὰ ἀκούσῃ, ἐφόνευσε τὸν Δοῦκα. Τὸ σῶμα του ἐσκέπασε Μαρτῖνος ὁ Βαλτέρος ἐκ Φριβούργου, μὲ τὸ ἰδικόν του.

Ὅταν ἐφονεύθη ὁ Δοὺξ, ἠθέλησαν οἱ ἱππόται νὰ

*) Τεσχύδιος.

καταφύγουν εἰς τοὺς ἵππους των, ἀλλ' ἡ ὀπισθοφυλα-
κὴ κυβερνωμένη ἀπὸ δύω ἑκατοντάρχους εἶχε φύγειν.
Δὲν τοὺς ἔμενε λοιπὸν ἄλλο, εἰμὴ νὰ πωλήσωσι τὴν
ζωήν των ὅσον ἠδύναντο ἀκριβά. Διὰ τοῦτο ἔγεινε με-
γαλητέρα ἡ αἱματοχυσία. Ἐκ τῶν μαχομένων ὑπὲρ
τῆς Αὐστρίας ἔπεσεν ὁ δικαστὴς τῆς Ζωφίγγης Νικόλαος
Θούτιος. Διὰ νὰ μὴ καυχηθῇ καμμία ἐχθρικὴ κοινότης
ὅτι ἔχει τὴν σημαίαν τῆς πόλεώς του, τὴν ἐξέσχισεν
εἰς κομμάτια, καὶ εὑρέθη μεταξὺ τῶν νεκρῶν βαστά-
ζων σταθερὰ μὲ τοὺς ὀδόντας του τὸ στυλάριον τῆς
σημαίας. Ἔκτοτε ὥρκιζαν οἱ συμπολῖται του τοὺς
δικαστάς, ,,Νὰ φυλάττουν τὴν σημαίαν τῆς Ζωφίγγης
καθὼς ὁ δικαστὴς Νικόλαος Θούτιος" *). Ἑξακόσιοι
πεντήκοντα ἓξ Κόμητες καὶ ἱππόται ἐφονεύθησαν· πολ-
λαὶ παλαιαὶ οἰκογένειαι ἔσβεσαν, καὶ ἡ λάμψις τοῦ
τῶν εὐγενῶν στρατοπέδου ἐξέλιπε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.
Ἔλεγαν εἰς τὴν χώραν: ,,Ὁ Θεὸς ἐκάθισεν ἐπὶ κρι-
τηρίου καὶ ἐκαταδίκασε τὴν ἀλαζονείαν τῶν εὐγενῶν
καὶ ἀρχόντων"

Ἀλλ' οὗτοι ἀκόμη δὲν ἤθελαν νὰ ὑποταχθοῦν
εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσιν. Ἓξ ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην
ἐπολεμήθησαν οἱ σύνορκοι ἀπὸ πεντήκοτα ἐνδόξους
ἄρχοντας καὶ ἀπὸ τὸν δεκαπενταετῆ Λεοπόλδον τὸν
Ὑπερήφανον, υἱὸν τοῦ εἰς τὸ Σεμπάχιον φονευθέν-
τος· ἀλλὰ νέα νίκη τῶν Γλαροναίων ἐματαίωσε τὰς
τελευταίας ἐλπίδας τῆς Αὐστρίας. Οἱ Γλαροναῖοι εἶχαν
κυριεύσειν τὴν πόλιν Βεσένιον διὰ νὰ ἀσφαλισθοῦν ἐκ
ταύτης ἀπὸ ἐχθρικὰς προσβολάς. Οἱ Αὐτριακοὶ ὥρμη-

*) Καὶ ἐκ τῶν συνόρκων δὲ ἔπεσαν τινὲς ἀνδρεῖοι ἄνδρες. Εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν ἔπεσε Πετερμάννος ὁ Γυνδολδίγγενος, δικαστὴς τῆς Λυκέρνης. Λυκέρνιός τις ἰδὼν αὐτὸν κείμενον ἔτρεξε νὰ ἀκούσῃ τὰ ἔσχατα λόγιά του, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ἀποθνήσκοντα τὴν γνησίως δημοκρατικὴν γνώμην: ,,Εἰπὲ εἰς τοὺς συμπολίτας μας νὰ μὴ κρατῶσι κανένα δικαστὴν ὑπὲρ ἕνα ἐνιαυτόν. Τοῦτο σᾶς συμβουλεύει ὁ Γυνδολδίγγενος, καὶ σᾶς εὔχεται εὐτυχῆ κυβέρνησιν καὶ νίκην!"

σαν εἰς ταύτην τὴν πόλιν κατ' ἀρχὰς τοῦ 1388 ἔτους
καὶ ἔσφαξαν τοὺς φρουροὺς τῶν συνόρκων, καὶ 8000
τὸν ἀριθμὸν ἐπροχώρησαν ἔπειτα εἰς Ναυάλια φο-
νεύοντες καὶ καίοντες. Τριακόσιοι πεντήκοντα Γλαρο-
ναῖοι καὶ πεντήκοντα Σουϊτοὶ ἐπέρασαν τὰ ὄρη καὶ
ἐπρόσμεναν τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ ὕψος τοῦ
Ῥυτίου. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐκαταφρόνησαν τὸν μικρὸν
λόχον· μέρος τοῦ στρατεύματός των ἐσκορπίσθη διὰ
νὰ λεηλατήσῃ. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐπολέμησαν τοὺς Ἐλβε-
τοὺς (9 Ἀπρίλ.). Οὗτοι δὲ, καθὼς οἱ προπάτορές
των εἰς τὸ Μορέγαρτον, ἔβαλαν πρῶτον τὸ ἱππικὸν
εἰς ἀταξίαν κυλίοντες ἐπάνω των μεγάλα βράχων μέ-
ρη*), καὶ ἔπειτα ἐπέπεσαν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὀπισθο-
χωρήσαντα εἰς Βλακφέλδιον, μὲ τὴν συνήθη των
σφοδρότητα. Κατὰ ταύτην τὴν κρίσιμον στιγμὴν με-
γάλαι φωναὶ, αἱ ὁποῖαι ἀντήχουν ἀπὸ τὰ ὄρη, ἀνήγ-
γελλαν τὴν προσέλευσιν νέου στρατοῦ ἀπὸ τὴν ὄπι-
σθεν κοιλάδα. „Ἡ σύγχυσις τῶν ἵππων· ἡ καρδια-
κὴ ἀντίστασις· ἡ θέα τῶν πλησίον Ἄλπεων διήγειραν
εἰς τὸν ἐχθρὸν φρικτὴν ἔννοιαν κρυφίων, θαυματουρ-
γημένων κινδύνων· ἔφυγεν ὁ ἐχθρὸς μὲ πανικὸν φό-
βον.“ Πολλοὶ φεύγοντες ἐφονεύοντο ἀπὸ τοὺς διώκον-
τας συνόρκους· πολλοὶ ἐχάθησαν εἰς τὴν λίμνην Βελ-
λεσταδίαν, ἐπειδὴ ἐθραύσθη ἡ γέφυρα τοῦ Βεσενίου. Οἱ
Τιγυρινοί, οἵτινες ἔφθασαν πολλὰ ἀργά, ἡνώθησαν μὲ
τοὺς νικητὰς καὶ ἐπολιόρκουν τὴν Ῥυπερσβίλλαν. Οἱ
Βέρνιοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Σεμπαχίου ἦσαν
καὶ αὐτοὶ κοινωνοὶ τοῦ πολέμου, ἐκυρίευσαν Νίδαυ-
ον, Βύραν, Ἰντέρλακον, καὶ αἱ δορικτησίαι των ἐξη-
πλώθησαν ἕως εἰς τὴν παρὰ τὸν Ῥῆνον Φρικτάλην.
Μὲ ταύτην τὴν νίκην ἡνώθησαν πολλὰ εὐτυχῆ ἐγχει-
ρήματα τῶν συνόρκων.

Τώρα τελευταῖον ἔχασε τὸ θάρρος ἡ Αὐστρία·
ὅλη ἡ Βερπίγενος ἐφοβερίζετο. Τῆς Τυργονίας ἡ πί-

*) Τετχύδιος.

στις ἐκλονίζετο. Καὶ αὐτὴ ἀδυνάτισεν, συνεχύθη εἰς
οἰκιακὰς ἔριδας, καὶ περιεπλέχθη εἰς λογοτριβὰς μὲ
ἄλλους (μὲ τὴν Πολονίαν καὶ Βαυαρίαν). Ἔκλεισε
λοιπὸν μὲ τοὺς συνόρκους (1389) ἑπταετῆ εἰρήνην.
Οἱ Ἐλβετοὶ ἐκράτησαν, παρεκτὸς τοῦ Βεσενίου, τὸ
ὁποῖον ἔδωκαν ὀπίσω, ὅλα ὅσα ἐξουσίασαν εἰς τὸν
πόλεμον· ὑπεσχέθησαν δὲ μόνον „ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν
θέλουν δώσειν πολιτικὸν δίκαιον εἰς κανένα ὑπήκοον
τοῦ Δουκός, ἐὰν δὲν κατοικῇ μὲ ὅλον του τὸν οἶκον
εἰς τὰς πόλεις των. Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσαν οἱ σύν-
ορκοι, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἐν Δοιφίγγῃ μάχην, τὸν πρὸς
τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντας πόλεμον μὲ ἀθάνατον
κλέος των. Τὸ 1394 ἀνενεώθη ἡ εἰρήνη διὰ εἴκοσιν ἔτη.

Ὁ κύκλος τῶν συνόρκων ἐπλατύνετο πάντοτε
περισσότερον. Ὁ Ἀππεζέλλιοι ἔγειναν κοινωνοὶ πρῶ-
τον τῆς δόξης των, ἔπειτα τῆς συμμαχίας των. Ἀνε-
γέωσαν οὗτοι εἰς τὰς κοιλάδας των, μετὰ μίαν ἑκα-
τονταετηρίδα τῆς γενέσεως τῆς αἰωνίου συμμαχίας,
τὰ κατορθώματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἤρχισαν αἱ πόλεις
τοῦ Δάσους. Τὸ ἡγουμενεῖον τοῦ ἁγίου Γαληνοῦ ἐξ-
ουσίαζε τὴν ὀρεινὴν ταύτην χώραν. Ὁ τότε ἡγού-
μενος Κούνων, σκληρὸς ἄνθρωπος καὶ αὐστηρός, ἐβά-
ρυνε παρανόμως τοὺς ὑπηκόους. Κατὰ παράδειγμα
τῶν συνόρκων ἡνώθησαν οἱ Ἀππεζέλλιοι ἐναντίον τοῦ
των πῶν παρανομημάτων, καὶ μὲ τὴν ἡνωμένην των
δύναμιν ἀπεδίωξαν τοὺς ἁρμοστὰς τοῦ ἡγουμένου. Ἡ
Σουϊτία καὶ ἡ Γλάρονα ἔστειλε πρὸς αὐτοὺς βοήθει-
αν, ὅταν ὁ ἡγούμενος ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν, μὲ
συμμάχους τινὰς ἐκ τῶν ἄνω μερῶν. Καθὼς εἰς τὸ
Μορέγαρτον, οὕτως εἰς Σπείχερον ἐνίκησαν οἱ Ἀππε-
ζέλλιοι τοὺς ἐχθρούς των (1403). Οἱ σύμμαχοι τοῦ
ἡγουμένου ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα διὰ με-
σιτείας τῶν πόλεων Βέρνης καὶ Τιγύρου.

Ἀλλ' ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ εὐγενεῖς φοβούμενοι
μήπως τὸ Ἀππεζέλλιον γείνῃ δευτέρα Σουϊτία, ἐπροσ-

κάλεσαν τὸν Αὐστριακὸν Δοῦκα Φρειδερῖκον, ὡς ἀρχηγὸν τῶν εὐγενῶν ἱπποτῶν, νὰ ἔλθῃ εἰς σωτηρίαν τῶν εὐγενῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκινδύνευαν ὄλεθρον εἰς ὅλας τὰς ἄνω χώρας. Ὁ Φρειδερῖκος ἀπεφάσισε τὸν πόλεμον διὰ νὰ θραύσῃ τὴν πεισματώδη ἀλαζονείαν τῶν Ἀππεζελλίων. Μὲ τούτους δὲ εἶχε συναφθῆν Ῥοδόλφος ὁ Κόμης Βερδεμβέργης, παρωργισμένος κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἥτις τοῦ ἥρπασε τὸν πατρικόν του πύργον. Ἐνδεδυμένος ὡς οἱ ποιμένες τῆς χώρας, καὶ γυμνόπους, διὰ νὰ πατῇ ἀσφαλέστερα εἰς τὰ χορτάρια, τοὺς ὡδήγησεν ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ὅςτις ἤθελε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τοὺς τόπους των, καὶ τοὺς ἐβοήθησε νὰ νικήσουν εἰς τὴν παρὰ τὸν Στοσσίαν μάχην (1405). Χωρὶς αὐτὸν ἐνίκησαν οἱ Ἀππεζέλλιοι πλησίον Λυπικλινίου τὸν Δοῦκα αὐτὸν, ὅςτις καὶ αὐτὸς ἤθελε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς κοιλάδας των.

Οἱ νικηταὶ ἔδραμαν κατόπιν τῶν φευγόντων καὶ ἐξηκολούθουν τὸν πόλεμον εὐτυχῶς εἰς τὰ πρῶτα πέντε ἔτη. Εἰς τὸ Τερίολον καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ Δουρίου ἐτρόμαξαν τοὺς ἐχθρούς των, τοὺς εὐγενεῖς, καὶ ἀπέκτησαν ἐκ τῶν χωριατῶν φίλους. Ἄλλο ἐκτὸς τῆς χώρας των δὲν ἐκατώρθωσαν, παρεκτὸς ὅτι ἠσφάλισαν τὴν ἐντὸς ἐλευθερίαν των, συντεθέντες μὲ ἑπτὰ τόπους τῶν Ἑλβετῶν συνόρκων (ἡ Βέρνη δὲν ἐμέθεξεν ἀπὸ τοῦτο), οἱ ὁποῖοι ἐκ τούτου ἀπέκτησαν νέας δυνάμεις. Εἰς ἄλλας Αὐστριακὰς πόλεις, ὡς εἰς Φριβοῦργον καὶ Σκαφυσίαν, ἀφοῦ ἐχάθησαν οἱ εὐγενεῖς εἰς τὰς μάχας, ἐγεννήθη φρόνημα πρεπωδέστερον εἰς πολίτας, καὶ μεγαλητέρα πίστις πρὸς τοὺς συνόρκους. Ἡ Αὐστρία αὐτὴ ἔκλεισε πεντηκονταετῆ εἰρήνην (1408). Τοιουτοτρόπως ἀπὸ τῆς ἐν Σεμπαχίῳ μάχης ἦλθεν εἰς τὰς ἄνω ταύτας χώρας ὅλη ἡ ὑπεροχὴ εἰς τοῦ λαοῦ τὰς χεῖρας.

39. Ὁ βασιλεὺς Ῥουπρέχτος, ἡ ἐν Πίσῃ ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος, καὶ ἡ Ἰταλία.

Τὸ 1389 ἔτος ἀπέθανεν ὁ τῆς Ῥώμης Πάπας
Οὐρβανὸς Ϛ', ὅςτις εἶχε καταισχύνειν τὴν κυβέρνη-
σίν του μὲ ἀπανθρωπίας. Πολλοὺς Καρδιναλίους,
οἵτινες ἐκατηγορήθησαν ὡς συνωμόσαντες κατ' αὐτοῦ,
ἐβασάνισε φοβερὰ, τοὺς περιέφερεν ἔπειτα μαζή του
σιδηροδεσμίους, τοὺς ἐβασάνισε πάλιν τρομερῶς ἔμ-
προσθέν του, καὶ τελευταῖον τοὺς ἔπνιξε. Μετὰ τὸν
θάνατόν του οἱ Καρδινάλιοι τῆς Ῥώμης δὲν ἠθέλη-
σαν νὰ γνωρίσουν πλέον Πάπαν διατρίβοντα εἰς Αὐε-
νιῶνα, καὶ ἔκλεξαν διάδοχον τοῦ Οὐρβανοῦ Βονιφά-
τιον τὸν Θ'. Τοιουτοτρόπως διήρκει τὸ σχίσμα καὶ
ὅλα τὰ συνοδεύοντα αὐτὸ κακά. Εἰς ὅλας τὰς ἐκκλη-
σίας τῆς Δύσεως ἐβασίλευεν ἀπερίγραπτος σύγχυσις.
Ὁ ἕνας Πάπας ἐκαταδίκαζε τὸν ἄλλον μετὰ τῶν
ὀπαδῶν του εἰς τὸν ᾅδην· ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς πολλὰς
καρδίας, ἐπειδὴ ἡ θρησκευτικὴ πληροφορία ἦτο συμ-
πεφυκυῖα μὲ τὴν εἰς τὸ ἄπταιστον τοῦ Πάπα πίστιν,
ἐγεννήθησαν τρομεραὶ ἀμφιβολίαι. Ἡ βάσις τῆς
θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς ἐκλονίσθη· εἰς τὴν εὐήθειαν
ἠνοίχθη πλατεῖα θύρα· πᾶσα κακία, πᾶν ἀνόμημα
εὕρισκεν ἐκκλησιαστικὴν συγχώρησιν, ἐὰν ὁ ἁμαρτω-
λὸς μετέβαινεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον Πάπαν.
Δὲν ἔλειψαν σπουδαιόταται καὶ δυνατώταται προσπα-
θήσεις νὰ δώσουν τέλος εἰς τὴν ὀλέθριον ταύτην σύγ-
χυσιν, καὶ μάλιστα ἔδειξαν μέγαν ζῆλον εἰς τοῦτο
οἱ θεολόγοι τοῦ Παρισιανοῦ πανεπιστημίου. Ἀλλ' ἡ
κατὰ τῆς πλεονεξίας τῶν Παπῶν νίκη δὲν ἦτο ἔργον
ὀλίγου χρόνου. Ὅταν ἀπέθανεν εἰς Αὐενιῶνα Κλή-
μης ὁ Ζ', ἔκλεξαν οἱ Καρδινάλιοί του, μ' ὅλον ὅτι
ἐπιμόνως τοὺς ἐμπόδισεν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ

τὸ τῶν Παρισίων πανεπιστήμιον, νέον Πάπαν, ὅστις ὠνομάσθη Βενέδικτος ΙΓ΄. Εἰς τὴν Γαλλίαν λοιπὸν ἀπεφάσισαν νὰ ἀναγκάσουν καὶ τοὺς δύω Πάπας νὰ παραιτηθοῦν, καὶ ἐπειδὴ ὁ Βενέδικτος δὲν ἔστεργε, περιεκυκλώθη ἀπὸ στρατεύματα εἰς τὸ τῆς Αὐενιῶνος παλάτιόν του.

Ὁ Βεγκέσλαος ἐπεχείρησε διὰ τῶν ὅπλων νὰ ἀναγκάσῃ εἰς παραίτησιν Βονιφάτιον τὸν Θ΄ καὶ οὕτω, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐξετέλεσε τὸ ἔργον, ἠρέθισε τὴν ἔχθραν του εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν Πάπαν ἐκδεδομένου ἀρχιεπισκόπου Μογοντίας τόσον, ὥστε οὗτος μετὰ τοῦ Ἐκλέκτορος τοῦ Παλατινάτου Ῥουπρέχτου ἀπεφάσισε νὰ ἁρπάσῃ ἀπὸ τὸν Βεγκέσλαον τὸ Γερμανικὸν στέμμα. Διὰ τὰ ἐλαττώματα τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βεγκεσλάου, προσέλαβαν καὶ τοὺς Ἐκλέκτορας Κολωνίας καὶ Τριβέρεως. Οἱ τέσσαρες οὗτοι ἔκραξαν εἰς Ὀβερλανστεῖνον τὸν Βεγκέσλαον τὴν 11 Αὐγούστου 1400 διὰ νὰ δώσῃ λόγον τῶν σφαλμάτων τῆς βασιλείας του. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ἐφάνη, τὸν ἐκαθαίρεσαν τοῦ θρόνου, ἐπειδὴ, ὡς ἔλεγαν εἰς τὸ τῆς καθαιρέσεως γράμμα, δὲν ἐβοήθησε τὴν ἐκκλησίαν πρὸς εἰρήνην, κατεπάτησε τὰ δίκαια τῆς αὐτοκρατορίας, δὲν ἔκαμε τὴν ἐγχώριον εἰρήνην, καὶ ἐβασίλευσε τυραννικῶς καὶ ἀπανθρώπως εἰς τὴν Βοημίαν. Μετὰ τοῦτο οἱ τρεῖς ἱερατικοὶ Ἐκλέκτορες περιέθηκαν τὸ στέμμα εἰς τὸν σύμμαχόν των Ῥουπρέχτον. Ὁ Βεγκέσλαος ἀπέδειξεν ὅλην τὴν πρᾶξιν ταύτην ἀδίκημα καθοσιώσεως καὶ ἀποστασίαν, καὶ πολλαὶ τάξεις ἦσαν πρὸς αὐτὸν προσηλωμέναι. Μεταξὺ τῶν λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους ἤξιζε νὰ καθαιρεθῇ ὁ Βεγκέσλαος, ἐκύρωσαν ἐξαιρέτως οἱ Ἐκλέκτορες καὶ τὸ ὅτι ὕψωσε τὸν Ἰωάννην Γαλεάζον Βισκόντιον εἰς κληρονομικὸν Δοῦκα τοῦ Μεδιολάνου λαβὼν 100,000 φλωρίνια. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν νεοπροχείριστον βασιλέα ἐδόθη ὡς καθῆκον νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ δίκαια τῆς Γερ-

μανικῆς βασιλείας. Ἐκστρατεία ἐν ὀνόματι ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας γινομένη καὶ ὁδηγουμένη ἀπὸ τὸν βασιλέα ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἐλπίδας εὐτυχοῦς ἐκβάσεως· μὲ τοιούτους ἀγῶνας ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ τις τὸν κρημνισμὸν τῆς Βισκοντιακῆς δυνάμεως, ἥτις, ἀφοῦ τὴν ἐνεθυμήθημεν εἰς τὴν ἡμετέραν διήγησιν (ἀνωτ. σελ. 338), ἐῤῥιζόνετο βαθύτερα καὶ ἐξηπλόνετο πάντοτε μακρύτερα.

Ἰωάννης ὁ Γαλεάζος, τὸν ὁποῖον ἀφήκαμεν ἐκεῖ ὡς σπέρμα νέας βλαστήσεως, ὥρμησεν εἰς τὸν σκοπὸν του μὲ δόλον καὶ μὲ βίαν. Ἐδολοφόνησε πρῶτον τὸν θεῖόν του Βερνάβον (1385) διὰ νὰ ἐνεργῇ ἐλευθερώτερα μὲ τὴν δύναμιν ὅλης τῆς Μεδιολανικῆς πολιτείας καὶ μὲ τοὺς θησαυροὺς τοῦ φονευθέντος. Αἱ μηχανοῤῥαφίαι τῆς Βενετίας καὶ τὰ πάθη τῶν μικρῶν τῆς Ἰταλίας ἡγεμόνων τοῦ ἐπρόσφεραν ἁρμοδιώτατον καιρόν. Ἡ πρώτη πολιτεία ἐμίσει τὸν φρόνιμον καὶ δραστήριον Φραγκῖσκον Καῤῥάραν, αὐθέντην Παταυΐου, Φελτρίου, Βελλούνου καὶ Τριβίκου, ὅστις διὰ τὴν θέσιν του ἦτο φίλος ὅλων τῶν ἐχθρῶν τῆς Βενετίας. Διὰ τοῦτο ἡ Βενετία ἐπεθύμει τὸν ἀφανισμόν του. Ἐνασχολουμένη αὐτὴ εἰς τὴν ἐξαναπόρθησιν τῆς Δαλματίας, ἠρέθισε τὸν αὐθέντην Βερώνας καὶ Βικεντίας, Ἀντώνιον Δελλασκάλαν, νὰ κάμῃ πόλεμον ἐναντίον του. Εἰς μάτην ἐπροσπάθησεν ὁ Καῤῥάρας νὰ πληροφορήσῃ τὸν πολέμιόν του, ὅτι ἀναγκαία εἶναι πρὸς ὕπαρξιν καὶ τῶν δύω ἡ ἀμοιβαία φιλία. Ὁ Αντώνιος, θαμβωμένος μὲ ψευδεῖς ἐλπίδας καὶ βοηθούμενος ἀπὸ Βενετικὸν ἀργύριον, μ' ὅλον ὅτι ἐνικήθη δίς, ἔμενε σκληροτράχηλος. Ἰωάννης ὁ Γαλεάζος, ὅστις ἕως τώρα ὑπεκρίνετο πάντοτε τὸν μεσίτην τῆς εἰρήνης, ἔλαβε τελευταῖον τὸ μέρος τοῦ Καῤῥάρα, καὶ ἐνίκησεν εὐκόλως τὸν ἄλλως ἀδύνατον διὰ τὰς δύω φθοράς του Δελλεσκάλαν, καταφυγόντα εἰς

Βενετίαν καὶ ζῶντα μὲ ἐλεημοσύνην ταύτης τῆς πολιτείας, ἥτις τὸν ἐκρήμνισεν εἰς τὸν ὄλεθρόν του.

Ὅλους τοὺς καρποὺς τῆς νίκης οἰκειοποιήθη ὁ Βισκόντιος μὸ βίαιον δόλον. Κατὰ τὴν συνθήκην ἡ μὲν Βερώνα ἔπρεπε νὰ πέσῃ εἰς αὐτὸν, ἡ δὲ Βικεντία εἰς τὸν Καῤῥάραν· ἀλλ' ὄχι μόνον ἥρπασεν ἀπὸ τὸν σύμμαχόν του τὴν Βικεντίαν, ἀλλ' ἡνώθη παραυτα μὲ τὴν Βενετίαν διὰ νὰ τὸν ἀφανίσῃ. Εἰς τοιούτους ἰσχυροὺς ἐχθροὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ ὁ Καῤῥάρας. Καὶ αὐτὰς καὶ ὁ υἱός του ἔπεσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βισκοντίου· τὰς χώρας των ἐμοιράσθησαν οἱ νικηταί. Ἀπὸ Βερκελλῶν ἕως Βελλούνου ἐξηπλώθη ἡ Μεδιολανικὴ κυριαρχία· οἱ μικροὶ ὑπόλοιποι ἡγεμόνες τῆς ἄνω Ἰταλίας, Ἀτέστης, Γονσάγας, Μοντεφεῤῥάτου, ὑπετάγησαν εἰς τὴν κυριαρχίαν του, καὶ ἡ Βενετία αὐτὴ ἀπὸ φοβερισμοὺς καὶ καταφρονήσεις τοῦ Βισκοντίου ἐπληροφορήθη, ὅτι μὲ τὰ δόλια μέσα της ἔβλαβε τὴν ἑαυτήν της. Μόνη ἡ Φλωρεντία ἠδύνατο νὰ ἐνεργῇ ἀκόμη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἰταλίας. Ἐπίασαν δὲ καὶ τὰ ὅπλα οἱ Φλωρεντινοὶ κατὰ τοῦ Βισκοντίου, ὅς τις μὲ τὰς ῥαδιουργίας του ἐπέρασε τὰ Ἀπέννινα, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν γειτονίαν των. Τὸ μῖσος καὶ ἡ δραστηριότης τοῦ νεωτέρου Φραγκίσκου Καῤῥάρα, ὅς τις ἔφυγεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν πατρικήν του ἐπικράτειαν, ὅπου εὕρηκεν ὅλους φίλους, ἔκαμε συμμαχίαν μὲ τὴν Φλωρεντίαν.

Ὁ Καῤῥάρας ἐβαστάχθη τωόντι τόσον εὐτυχῶς, ὥστε ὁ Ἰωάννης Γαλεάζος ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀφήσῃ κύριον τοῦ Πατανΐου· ἀλλ' οἱ Φλωρεντινοὶ ἐστενοχωροῦντο πάντοτε περισσότερον. Πίσα, Σίνα, Περουσία ὑπετάχθησαν εἰς τὸν ἐχθρόν των. Ἡ Γένουα διαλελυμένη δι' ἐσωτερικῶν διχονοιῶν, ἠδυνήθη νὰ φύγῃ τὰς χεῖρας του μὲ τὸ νὰ παρεδόθη εἰς τὴν κυριαρχίαν καὶ ὑπεράσπισιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας,

καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν (1365) ὁ Γερμανικὸς βασιλεὺς Βεγκέσλαος ὕψωσε τὸ Μεδιόλανον εἰς κληρονομικὸν Δουκάτον, ἀπέκτησεν ἐκ τούτου ἡ φιλοδοξία τοῦ Βισκοντίου στερεώτερον καὶ θελκτικώτερον σκοπόν.

Τοιαύτη ἦτο ἡ θέσις τῶν πραγμάτων, ὅταν ὁ βασιλεὺς Ῥουπρέχτος ὑπῆγε νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν τὴν Γερμανικὴν κυριότητα. Εἰς παντοδαπὰς βοηθείας εἶχε τὸ θάῤῥος του. Ὁ Καῤῥάρας τοῦ ἤνοιξε τοὺς δρόμους· ἡ Φλωρεντία τοῦ ὑπεσχέθη πολὺ ἀργύριον, τοῦ ὁποίου εἶχαν οἱ Γερμανοὶ χρείαν· ἡ Βενετία, μ' ὅλον ὅτι ἔμενεν οὐδετέρα, ἤλπιζεν ὅμως μὲ χαρὰν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἡγεμόνας τοῦ ἐχθροῦ της τὴν ταπείνωσιν.

Ἀλλ' ὁ Βισκόντιος ἔκαμε προσφυεῖς ἑτοιμασίας ἐναντίον τοῦ κινδύνου, ὅς τις τὸν ἐφοβέριζεν. Ἀργύριον εἶχεν ἱκανόν· εἰς τὴν τῶν Γερμανῶν ἀνδρίαν ἀντιπαρέταττε τοὺς περιφημοτάτους τῆς Ἰταλίας στρατηγοὺς, οἵτινες τελευταῖον, ἀφοῦ ἡ Ἰταλία ὑπῆρξε πολὺν καιρὸν γεμάτη ἀπὸ Καταλανικοὺς, Γαλλικοὺς, Γερμανικοὺς, Οὐγγαρικοὺς μισθοφόρους, εἶχαν ἀρχίσειν νὰ σχηματίζουν μισθωτὰ στρατεύματα ἐκ τῶν ἐντοπίων *), καὶ ὁ Βισκόντιος ἤλπιζεν ἀσυνείθιστον ζῆλον ἀπὸ τούτους, οἵτινες κατὰ πρῶτον ἐδῶ ἔμελλαν νὰ παραβληθῶσι μὲ Γερμανικὴν τέχνην πολέμου. Καὶ ἡ τύχη ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν ἐφάνη σύμμαχός του. Ὁ Ῥουπρέχτος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ μὲ στράτευμα μικρὸν, ὁποῖον ἠδύνατό τις νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ αὐτοκρατορικὴν παρακίνησιν, δηλαδὴ μὲ 15,000 ἀνδρῶν, ἱππέων ὅλων κατὰ τὴν πολεμικὴν τοῦ καιροῦ τούτου συνήθειαν. Ὁ Καῤῥάρας δὲν τὸν ἐβοήθησε πολύ. Πλησίον τῆς Βριξίας (21. Ὀκτωβ. 1401)

*) Ἀλβερῖχος Βερβιανὸς ἐθεμελίωσε πρῶτος ἐν Ἰταλίᾳ ταύτην τὴν νέαν πολεμικὴν σχολήν.

ἐνίκησεν οἱ Ἰταλοὶ τοὺς Γερμανούς. Καὶ ἄπρακτος ὑπέστρεψεν ὁ Ῥουπρέχτος εἰς τὴν Γερμανίαν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως ὑψώθη φοβερώτερα ὁ Βισκόντιος. Ἡ ἀξιόλογος Βονωνία ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ εὕρηκε τώρα μέσον ἄπταιστον νὰ κρημνίσῃ τοὺς Φλωρεντινοὺς, οἵτινες μόνοι ἀνεχαίτιζαν ἕως τώρα τὸν χείμαῤῥον τῆς νίκης του. Ἐξεύρων πολλὰ καλὰ ὅτι ἡ ἐμπορία των ἦτο πηγὴ τῆς δυνάμεώς των, ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἀφανίσῃ ἐνῷ τοὺς ἔκλεισεν ὅλους τοὺς δρόμους. Ἡ εἰς τὴν Περουσίαν, Πίσαν, Βονωνίαν κυριαρχία του τὸν ἔκαμνεν ἱκανὸν εἰς τοῦτο, καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ τοὺς ἀποκόψῃ τὸ μόνον μονοπάτιον διὰ τῆς Λούκας, ὅταν ὁ ἔξαφνος θάνατός του μετέβαλεν ὅλην τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων (1402). Διότι μετ' αὐτοῦ ἐδιαιρέθη καὶ ἡ ἐπικράτειά του. Ἡ ἀπ' αὐτὸν διαταχθεῖσα διανομὴ τῆς χώρας του εἰς τοὺς δύω νέους ἀκόμη υἱούς του, Ἰωάννην Μαρίαν καὶ Φίλιππον Μαρίαν, ὑποδιῃρέθη πολλαχῶς ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν στρατηγοὶ, οἰκειοποιήθησαν ἐπίσημα μέρη. Ἐπεχείρησαν δὲ καὶ οἱ γειτονεύοντες ἡγεμόνες. Φραγκῖσκος ὁ Καῤῥάρας ἐφάνη ἐξαιρέτως πολλὰ ἐνεργός· ἐπροφασίσθη τοῦ Σκάλα τὰ δίκαια, ἐξουσίασε τὴν Βερώναν, καὶ ἐδοκίμαζε νὰ ἐξουσιάσῃ καὶ τὴν Βικεντίαν. Ἀλλ' ἡ αἰσχρὰ φιλοδοξία του, ἡ ὁποία ἠπάτησε τοὺς Σκάλας, ἐτιμωρήθη παραυτα. Ἡ Βενετία καταπεισθεῖσα εἰς συμμαχίαν μὲ τὴν Μεδιολανικὴν διοίκησιν, ἥτις τῆς παρεχώρησε τὴν Βικεντίαν, Φέλτριον καὶ Βελλοῦνον, ἀπεφάσισε νὰ ἀναπαύσῃ τὸ κατὰ τοῦ οἴκου τούτου παλαιὸν μῖσος της, καὶ ἐπὶ τῶν τούτου ἐρειπίων νὰ θεμελιώσῃ τὴν κατὰ ξηρὰν δύναμίν της. Ἡ ἰσχυρὰ ἀριστοκρατία ἔβαλεν ὅλας της τὰς δυνάμεις ἐναντίον τοῦ μικροῦ ἡγεμόνος. Εἰς μάτην ἐπροσπάθησεν οὗτος νὰ καταπραΰνῃ τὸν θυμόν της μὲ εἰρηνικὰ προβλήματα· εἰς μάτην

νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν ὅπλων της μὲ ἀνδρείαν ἀντίστασιν. Ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοπορῇ πάντοτε, ἔχασε τὰ φρούρια καὶ τὰς πόλεις του, καὶ τελευταῖον κατέφυγεν ὡς εἰς ἐσχάτην ἄγκυραν εἰς τὸ ὠχυρωμένον Παταύϊον. Ἐκ τούτου τὸν ἐξήγαγαν οἱ Βενετικοὶ στρατηγοὶ δελεάσαντές τον μὲ ἐλπίδας μεγαλητέρου κέρδους, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τὸ ἔλεος τῆς Σιγνορίας. Διὰ τοῦτο ὑπῆγεν εἰς Βενετίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς γερουσίας. Ἀλλ' ἠπατήθη ἀπανθρωπότατα. Ἐνῷ οἱ Βενετικοὶ στρατηγοὶ παρέλαβαν τὸ Παταύϊον, παρέλαβεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ Βενετικὴ κυβέρνησις καὶ τὴν προσωπικήν του ἐλευθερίαν. Ἔῤῥηξε τοὺς Καῤῥάρας εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἐσφράγισε τὴν νεόκτητον κυριότητα Βερώνας, Παταυΐου, Φέλτρίου, Βελλούνου *) ὄχι μόνον μὲ τὸν σκληρὸν φόνον τῶν δύω εἰς αὐτὴν πεσόντων προσώπων, ἀλλὰ καὶ διὰ τρομεροῦ διωγμοῦ ὅλων τῶν λοίπων μελῶν τούτου τοῦ οἴκου, εἰς τῶν ὁποίων τὰς κεφαλὰς ἐπεκηρύκευσεν ἀργύριον, καὶ τελευταῖον διὰ τῆς ἀποκλείσεως τῶν Σκαλῶν, οἵτινες ἔγειναν θυσία εἰς τὴν Βενετίαν. Ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον καιρὸν ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Βενετῶν ὅλη ἡ Φριαυλία, ἥτις ἕως τώρα ἦτο κτῆμα τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀκυληΐας, ἔχασεν ἡ Μεδιολανικὴ δύναμις ἐκ τούτου τοῦ μέρους πᾶσαν ἐλευθέραν κοινωνίαν, καὶ ἡ Βενετία ἐπαρουσιάσθη τώρα μία ἀπὸ τὰς ἐπισημοτάτας ἠπειρωτικὰς δυνάμεις εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν περὶ τῆς ὑπεροχῆς ἢ ἰσοῤῥοπίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκινεῖτο ἀδιακόπως ὅλη ἡ Ἰταλία.

Οἱ Φλωρεντινοὶ, οἵτινες ἐφρόντιζαν ἐξαιρέτως νὰ ἀγρυπνῶσιν εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα, ἔλαβαν ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῶν Βισκοντίων καὶ ἀπὸ τὴν ἐκ μέ-

*) Τὸ Τρίβικον εἶχεν ἤδη ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν ἑνωθέντες μὲ τὸν Ἰωάννην Γαλεάζον ἐκρήμνισαν κατὰ πρῶτον τοὺς Καῤῥάρας.

ρους τῆς Λομβαρδίας ἀσφάλειάν των, νὰ κρημνίσουν τὴν παλαιὰν ἀντίζηλόν των Πίσαν. Ἐπώλησαν τὴν πόλιν ταύτην εἰς τὸν Γαβριὴλ Βισκόντιον, νόθον υἱὸν τοῦ Ἰωάννου Γαλεάζου, ἐχρειάζετο ὅμως νὰ τὴν ἁρπάσουν πρῶτον μὲ βίαν ἀπὸ τοὺς πολίτας, διὰ τὸ ὁποῖον τέσσαρα ἔτη κατὰ συνέχειαν ἔδειξαν μεγίστην ἐπιμονὴν καὶ οἱ πολιορκηταὶ καὶ οἱ πολιορκούμενοι. Τελευταῖον δὲ, ἀφοῦ κατεδαμάσθη ἡ πόλις ἀπὸ τὴν πεῖναν, τὴν παρέδωκεν ὁ Γαμβαρκότας εἰς τοὺς Φλωρεντινοὺς (1406) ὡς τὸ κάλλιστον κειμήλιον τῆς Ἰταλίας, τοῦ ὁποίου τὴν λαμπρότητα καὶ ἀξίαν ἀπέδειξεν ἡ σχεδὸν ἀνόητος χαρὰ, ἥτις ἐπροξενήθη ἐκ τούτου εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Ἡ κτῆσις ταύτης τῆς πόλεως, ἥτις εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ὑπῆρξε πολλάκις ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς Φλωρεντινοὺς, ἐτελείωσε τὴν ἀσφάλειαν, τῆς ὁποίας μάλιστα τώρα εἶχαν χρείαν; ἐπειδὴ ἐκ Νεαπόλεως τοὺς ἐφοβέριζε νέα τρικυμία.

Ἡ Νεάπολις, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Μικρὸς Κάρολος (ἀνωτ. σελ. 338), ἐκατήντησεν εἰς ἀταξίαν. Ὁ Γαλλικὸς πρίγκιψ Λοδοβῖκος Β' ἐξ Ἀνδεγαυΐας, υἱὸς τοῦ προειρημένου (σελ. 335) Λοδοβίκου Α', ἀπὸ τὸν Πάπαν τῆς Αὐενιῶνος ὑποστηριζόμενος, εἶχεν ἁρπάσειν ἀπὸ τὸν ἀνήλικον υἱὸν Καρόλου τοῦ Μικροῦ, Λαδίσλαον, μέγα μέρος τοῦ βασιλείου, καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ 1400 ἔτους ἔγεινεν οὗτος κύριος ὅλης τῆς ἐπικρατείας. Ὁ νεανικὸς καὶ πολεμικὸς οὗτος ἡγεμὼν, τολμηρὸς ὢν καὶ πλήρης ἀπεριορίστου φιλοδοξίας, καὶ φοβερώτερος διὰ τοῦτο, διότι ἐκυβέρνα αὐτὸς τὰ στρατεύματά του, ἐπροσπάθει νὰ κυριαρχήσῃ ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Ἡ κατάστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπικρατείας καὶ ἡ ἐπὶ τῆς διαρκείας τοῦ σχίσματος ἀδυναμία τῶν Παπῶν, τοῦ ἔδιδαν ἐλπίδας ὅτι ἠδύνατο νὰ ὑπερνικήσῃ πᾶν ἐμπόδιον, τὸ ὁποῖον ἤθελε συναντήσειν εἰς τὸν δρόμον του. Ἀπέθανεν (1404) ὁ εὐεργέτης του, ὁ Πάπας Βονιφάτιος Θ', ὅστις τὸν συν-

ήργησε νὰ βασταχθῇ ἐπὶ τοῦ τῆς Νεαπόλεως θρόνου, καὶ ὁ νέος Πάπας Ἰννοκέντιος Ζ', εἰς τὸν ὁποῖον οὔτε ὑπόχρεως ἦτο οὔτε τὸν ἐφοβεῖτο, εἶχε παντοδαπὰς διαφορὰς μὲ τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες ἦσαν παρωργισμένοι διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχίσματος· ὁ μερισμὸς τῶν δύω ἰσχυρῶν οἴκων Κολώνα καὶ Ὀρσινίου, ἔτρεφε τὴν δυσαρέστησιν ταύτην. Ὁ Λαδίσλαος ἡνώθη μὲ τοὺς Κολώνας καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ῥώμην. Καὶ ἀπεδιώχθη μὲν πάλιν ἀπ' αὐτῆς, εὗρηκε δὲ ἐντὸς ὀλίγου ἀφορμὴν νὰ ἐκτελέσῃ τὰς δορικτητικὰς βουλάς του.

Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἰννοκέντιος (1406), ἔκλεξαν πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι Καρδινάλιοι νέον Πάπαν, Γρηγόριον τὸν ΙΒ'. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γενικὴ γνώμη περὶ τῶν δύω Παπῶν, Βενεδίκτου ΙΓ' τῆς Αὐενιῶνος, καὶ Γρηγορίου ΙΒ' τῆς Ῥώμης, ἤθελε νὰ ἑνώσῃ τοὺς δύω διὰ νὰ κάμουν τὸν δυνατὸν ἐξισασμὸν, καὶ ἀμφότεροι ὡδοιπόρησαν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον ὡς νὰ ἀπέβλεπαν εἰς μίαν συνέλευσιν, εὑρὼν ὁ Λαδίσλαος ἁρμόδιον καιρὸν ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ Γρηγορίου ἔφθασε μὲ στράτευμα εἰς τὴν Ῥώμην· εἰς μάτην ἀντεστάθη ὁ Ὀρσίνιος· ὁ Λαδίσλαος ἐμβῆκεν εἰς τὴν πόλιν. Ἐκάθισεν εἰς τὸ Βατικανὸν καὶ ἐστολίσθη μὲ τὸν τίτλον βασιλέως τῆς Ῥώμης.

Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐπληροφορήθησαν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι οἱ δύω Πάπαι δὲν ἐξισάζοντο, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ συγκροτηθῇ γενικὴ σύνοδος, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ὑποταχθῶσιν οἱ δύω Πάπαι. Πολλοὶ Καρδινάλιοι ἐκ τῶν δύω φατριῶν ἔκριναν ἀναγκαῖον τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος συνεκροτήθη εἰς Πίσαν τὸ 1409 ἔτος. Ἐφάνησαν ἐκεῖ εἴκοσι δύω Καρδινάλιοι, τρεῖς Πατριάρχαι, δώδεκα ἀρχιεπίσκοποι, ὀγδοήκοντα ἐπίσκοποι, οἱ πρέσβεις δεκαεπτὰ πανεπιστημίων καὶ ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους διδάσκαλοι τῆς θεολογίας καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου. Δὲν ἐπρόσμεναν ἀπὸ ταύτην τὴν σύνοδον μόνον τὴν ἀποκατά-

στασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁμονοίας, ἀλλὰ καὶ βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὲ τοῦτο δὲν ἐνόουν ἄλλο εἰμὴ περιορισμὸν τῆς Παπικῆς παντοδυναμίας, τῆς ὁποίας ἡ θλίψις ἐβαρύνθη τώρα εἴπερ ποτε. Τώρα ἐχρειάζοντο οἱ δύω Πάπαι περισσότερα εἰσοδήματα παρὰ πρότερον ὁ ἕνας· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὅλον ἐμερίζετο εἰς δύω, ἐμεταχειρίζοντο βίαν, τὴν ὁποίαν ἤλπιζαν ὅτι θέλει καταστείλειν ἡ σύνοδος. Ἀλλ' ἡ σύνοδος τῆς Πίσης δὲν ἐπλήρωσεν οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην ἐλπίδα. Ἐκαθαίρεσε μὲν τὸν Βενέδικτον καὶ Γρηγόριον καθὸ σχισματικοὺς, αἱρετικοὺς καὶ ἐπιόρκους καὶ ἔκλεξε νέαν κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας Ἀλέξανδρον τὸν Ε΄. Τὸ δὲ σχίσμα κατ' οὐδένα τρόπον δὲν συνεῤῥάφη· μᾶλλον δὲ ἠκολούθησε, τὸ ὁποῖον προεῖπεν ὁ Γερμανικὸς βασιλεὺς Ῥουπρέχτος, ἀντὶ παπικῆς διπλότητος νὰ γεννηθῇ τώρα τριπλότης. Ἡ φατρία τοῦ ἐν Πίσῃ προβιβασθέντος Πάπα ἔμεινεν ἰσχυροτέρα, ἀλλὰ μὲ τὸν Βενέδικτον συνεκρατεῖτο ἡ Σκωτία καὶ ἡ Ἀραγωνία, μὲ τὸν Γρηγόριον δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Ῥουπρέχτος καὶ ὁ τῆς Νεαπόλεως Λαδίσλαος. Ἐπίσης ἔμεινεν ἀτελείωτος ἡ ἐλπισθεῖσα μεταῤῥύθμισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Δὲν εἶχαν στοχασθῆν ὅτι τὸ βαρύνον τὴν ἐκκλησίαν κακὸν δὲν προήρχετο μόνον ἀπὸ τοὺς Πάπας, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον καὶ ἀπὸ τοὺς Καρδιναλίους καὶ ἐπισκόπους. Οὗτοι ἦσαν οἱ κυβερνῆται τῆς συνόδου καὶ φυσικῷ λόγῳ δὲν ἔβαλαν χεῖρα εἰς μεταῤῥύθμισιν, ἥτις ἐκτύπα αὐτοὺς πρώτους.

Ἀλέξανδρος ὁ Ε΄, καὶ, ἐπειδὴ ὁ γέρων οὗτος ἀπέθανεν (1410), ὁ διάδοχός του Ἰωάννης ΚΓ΄, ἑνωθέντες μὲ τοὺς Φλωρεντινοὺς ἐπροσκάλεσαν βοηθὸν τὸν ἐξ Ἀνδεγαυΐας Λοδοβῖκον κατὰ τοῦ Λαδισλάου. Καὶ οἱ μὲν Νεαπολῖται ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Ῥώμην, μ' ὅλην δὲ τὴν λαμπρὰν νίκην, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ

Λοδοβῖκος εἰς Ῥόκκαν σέκκαν *) μὲ βοήθειαν τῶν εἰς ὑπουργίαν αὐτοῦ ὄντων περιφήμων πολεμιστῶν Βρακκίου Μοντανίου, Σφόρζα καὶ ἄλλων (1411), ὁ Λαδίσλαος ἀπέκρουσε τὸν ἐχθρόν του, ἐστερεώθη πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ὑπέταξε τοὺς περισσοτέρους τόπους τῆς παπικῆς ἐπικρατείας, Περουσίαν, Ἄσκουλον, Φίρμιον, Ἄσινθον κτλ.

Τώρα οἱ Φλωρεντινοὶ ἔμελλαν νὰ ἀναχαιτίσυν τὸν ἐκ νότου κλυδωνίζοντα χείμαῤῥον, καθὼς πρότερον τὸν βόρειον τῶν Βισκοντίων. Πανταχοῦ ἐστενοχωρήθησαν ἀπὸ τὰς προσβολὰς τοῦ βασιλέως· ἐκ θαλάσσης ἠφάνιζαν τὰ πλοῖα του τὴν ἐμπορίαν των· διὰ ξηρᾶς ἐφοβέριζεν ὅλα τὰ διὰ τὴν ὕπαρξίν των ἐπικίνδυνα χωρία, Π. χ. Σήναν καὶ Βονωνίαν. Μὲ τὴν Λούκαν ἦτο σύμμαχος· καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν Φλωρεντίαν ἐζήτησε καὶ εὕρηκε φίλους, εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὴν βεβαίωσιν συγχρόνου ἱστοριογράφου **) ἡ Φλωρεντία μόνον μὲ τὸν θάνατον τοῦ ἐχθροῦ της ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὸν ὄλεθρόν της. Ὁ Λαδίσλαος ἀπέθανεν ἀπροσδοκήτως εἰς τὸ ἄνθος τῶν ἐτῶν καὶ τῶν ἐλπίδων του (1414). Ἡ δύναμίς του ἐσυντρίφθη πάραυτα, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις τῆς Νεαπόλεως ἔμεινεν εἰς χεῖρας γυναικὸς, τῆς ἀδελφῆς του Ἰωάννας, καὶ οἱ τολμηροί του ἀγῶνες δὲν ἀφῆκαν ὀπίσω οὐδὲ ἴχνος. Μόνον μία κατὰ συμβεβηκὸς μᾶλλον ἐνέργεια τῆς ὀλιγοχρονίου ταύτης δυνάμεως τῆς Νεαπόλεως ἔκαμε μεγάλην ῥοπὴν εἰς τὴν τύχην τοῦ κόσμου. Ὁ Γερμανικὸς βασιλεὺς Σιγεμοῦνδος εἶχε μεταχειρισθῆν τὴν στενοχωρίαν Ἰωάννου τοῦ ΚΓ΄, καὶ τὸν κατέπεισε νὰ διορίσῃ σύνοδον εἰς τὴν

*) Ὁ Λοδοβῖκος δι' ἀχρηματίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν νίκην του. Λέων ὁ Ἀρετῖνος ἀναφέρει προσέτι, ὅτι ὁ Λαδίσλαος εἶπεν ἔπειτα συχνάκις: τὴν πρώτην ἡμέραν ὑπῆρχαν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ καὶ αὐτὸς καὶ τὸ βασίλειόν του, τὴν δευτέραν ἡμέραν, αὐτὸς μὲν ὄχι, ἀλλὰ τὸ βασίλειόν του, τὴν τρίτην ἡμέραν οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο.

**) Ὁ Βίγλιος.

Γερμανικὴν πόλιν Κωνσταντίαν διὰ νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸ ἐπικρατοῦν ἀκόμη ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα. Μετὰ χαρᾶς ὁ Ἰωάννης ἤθελεν ἀθετήσειν τὸν λόγον του ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ Λαδίσλαος, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον δυνατόν· διὰ τοῦτο ὑπῆγε μὲ βαρυθυμίαν καὶ κακὰ προαισθανομένην καρδίαν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου τὸν ἀκολουθεῖ τώρα ἡ ἡμετέρα διήγησις.

40. Ὁ βασιλεὺς Σιγεμοῦνδος. Ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδος.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν θεραπείαν ἐγίνοντο τώρα ἑτοιμασίαι εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐνήργησε παντοδαπὰς φθορὰς εἰς τὸν θρόνον τῆς Γερμανίας. Καθὼς ὁ Βεγκέσλαος ἐξεθρονίσθη ἀπὸ τὸν Βονιφάτιον Θ', τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ καθαιρέσῃ, οὕτως ὁ Ῥουπρέχτος ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐν Πίσῃ συνόδου ἐκινδύνευε νὰ χάσῃ τὸ στέμμα ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ ΚΓ' διὰ τοῦ φίλου του ἀρχιεπισκόπου Μογοντίας. Ὅταν ὅμως ἀπέθανεν ὁ Ῥουπρέχτος (1410), τοῦ ὁποίου ἡ κυβέρνησις δὲν ἀφῆκεν ἴχνος ἐνεργείας εἰς τὸ Γερμανικὸν βασίλειον, ἐδιχονόησαν οἱ Ἐκλέκτορες περὶ τῆς νέας ἐκλογῆς. Ἰωάννης ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μογοντίας, ὅστις ἐγνώριζε νόμιμον Πάπαν Ἰωάννην τὸν ΚΓ', καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας ἠθέλησαν Ἰὼβ τὸν ἐκ Μοραβίας· οἱ δὲ Ἐκλέκτορες Τριβέρεως καὶ Παλατινάτου, οἵτινες ἐνόμιζαν νόμιμον Πάπαν Γρηγόριον τὸν ΙΒ', ἠθέλησαν Σιγεμοῦνδον τὸν βασιλέα τῆς Οὑγγαρίας, εἰς τρόπον ὥστε, ἐπειδὴ ὁ Βεγκέσλαος (ὅς τις ἐβασίλευεν εἰς τὴν Βοημίαν ἀκόμη κατὰ τὸν συνήθη του κακὸν τρόπον) ἐβάσταζεν ἀκόμη τὸν τίτλον τοῦ Γερμανικοῦ βασιλέως, ἐκινδύνευε διὰ τοῦτο καὶ ἡ βασιλεία νὰ λάβῃ τρεῖς βασιλεῖς, καθὼς ἡ ἐκκλησία εἶχε τρεῖς Πάπας. Κατὰ τύχην ἀπέθανεν ὁ Ἰὼβ (1411), τοῦ ὁποίου ἡ φατρία ἠθέλησε καὶ αὐτὴ τὸν Σιγεμοῦνδον, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε καὶ ὁ Βεγκέσλαος.

Τοιουτοτρόπως εἶχε τελευταῖον ἡ βασιλεία ἕνα „ὁμόφωνον καὶ ὁμόψυχον" αὐτοκράτορα, σφοδρὸν καὶ δραστήριον ἄνδρα, ὅς τις ἠγωνίσθη μὲ ἐπαινετὸν ζῆλον νὰ φέρῃ καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς ὁμόνοιαν. Οἱ ὀξυδερκεῖς σύγχρονοι δὲν ἐπρόσμεναν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς διχονοίας καὶ τὴν θεραπείαν τῶν μεγάλων κακῶν, τὰ ὁποῖα ἐπετέθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ δι' αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας. Ἦτο τότε καιρὸς μεγάλης τῶν ἠθῶν διαφθορᾶς. Εἰς τὴν Ἰταλίαν μάλιστα ἐκεῖνοι οἱ περὶ τῆς τυραννίας ἀγωνιζόμενοι ἡγεμόνες ὡμοίαζαν τοὺς διαβοήτους Ῥωμαίους αὐτοκράτορας τῆς πρώτης ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὴν φιλοκτονίαν καὶ φιληδονίαν, καίτινες Πάπαι καὶ Καρδινάλιοι δὲν ἔμειναν κατόπιν των κατὰ ταῦτα. Ἰωάννης ὁ ΚΓ' ἦτο εἰς τοὺς προτέρους χρόνους πειρατὴς εἰς τὴν θάλασσαν, εἶχεν ἀγοράσειν τὴν Καρδιναλικὴν ἀξίαν, καὶ ἀφοῦ ἔγεινεν ἀπεριόριστος κύριος τῆς Βονωνίας, ἐπεσήμανε τὴν κυβέρνησίν του μὲ ἁρπαγὰς καὶ ἀπανθρωπίας, καὶ ἐκυλίετο εἰς τὸν βόρβορον τῶν κτηνωδεστάτων ἡδονῶν. Καὶ παπεύσας δὲ ἐνόμιζεν ἀνάξιον τῶν κόπων νὰ κρύπτῃ ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν ἀδιάντροπον ζωήν του. Ἡ ἁμαρτωλὸς αὕτη ζωὴ ἐξ ἀνάγκης ἤνοιξε τὰ ὀμμάτια τῶν Χριστιανῶν. Δὲν ἦσαν πλέον ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι Πάπαι, οἱ ὁποῖοι κατεπαλαίσθησαν ἀπὸ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ ὑποτάξουν τὴν πολιτείαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἦσαν ἀνάξια καὶ κακοῦργα ἀνδράρια, τὰ ὁποῖα κατήσχυναν τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὰς βδελυρίας των, καὶ μὲ τὸ κακὸν παράδειγμά των ἐκλόνιζαν τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἤθη. Τότε ὕψωσαν τὰς φωνάς των εὔγλωττοι συγγραφεῖς, Νικόλαος Κλεμάγγιος, Πέτρος Αἴλλιος, Ἰωάννης Γέρσων, Ἐρρίκος Λαγκεστέϊνος, Δειτρίχος Ῥεῖμος κτλ. ἀπέδειξαν αἰτίαν τοῦ κακοῦ τὴν ἀχόρτα-

γον δοξομανίαν τῶν Παπῶν, καὶ ἐν γένει τὴν πλεονεξίαν, ἀσωτίαν καὶ κακοήθειαν τοῦ κλήρου, καὶ μὲ ζωηρότατα χρώματα ἐζωγράφησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεταῤῥυθμίσεως.

Ὅτι ὁ βασιλεὺς Σιγεμοῦνδος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του, ἤγουν κατάργησιν τοῦ σχίσματος, ἐμεταχειρίσθη ἐπωφελῶς τὴν στενοχωρίαν Ἰωάννου τοῦ ΚΓ΄, διὰ νὰ προστάξῃ οὗτος τὴν ἐν τῇ Γερμανικῇ πόλει Κωνσταντίᾳ σύνοδον, ἴδαμεν εἰς τὸ πρὸ τούτου τμῆμα. Τὸν ἐβάσταξε προσέτι σταθερῶς, ὅταν ὁ Ἰωάννης ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν του ἐπεθύμει νὰ ἀναιρέσῃ τὴν προσταγήν του ταύτην, καὶ ἡ σύνοδος ἤρχισεν ἀληθῶς τὸν Νοέμβριον τοῦ (1414). Μεγαλητέρα καὶ λαμπροτέρα συνέλευσις δὲν εἶχε γείνειν ἀκόμη. Ἐξ Ἰταλίας, Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Σβεκίας, Δανίας, Πολονίας, Οὐγγαρίας καὶ ἕως ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνέῤῥευσαν ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί. Οἱ μὲν μεγιστᾶνες ἐσυνερίζοντο νὰ ἐπιδειχθῶσι διὰ λαμπρότητος καὶ πολυτελείας, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ θεολόγοι διὰ τῆς παιδείας καὶ ῥητορικῆς των. Παρεκτὸς τῶν Πατριαρχῶν, Καρδιναλίων, ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων, ἡγουμένων, ἱερέων, πρέσβεων πανεπιστημίων· παρεκτὸς τῶν ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων, ἦλθαν πολλοὶ καὶ ἀπὸ περιέργειαν νὰ ἴδωσι τὸ παράδοξον τοῦτο θέαμα. Λέγεται ὅτι ἠριθμήθησαν 150,000 ξένοι καὶ 30,000 ἵπποι. Ἐὰν ἤθελαν νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν της ἡ σύνοδος, ἔπρεπε νὰ μὴ εἶναι ἀκολουθία τῆς ἐν Πίσῃ Συνόδου. Ἰωάννης ὁ ΚΓ΄ ἔπρεπε νὰ ἀναγκασθῇ ἐπίσης εἰς παραίτησιν καθὼς καὶ οἱ δύω ἄλλοι Πάπαι. Ἀρχηγὸς τῶν ἐχόντων τὸν σκοπὸν τοῦτον ἦτο ὁ εἰρημένος Πέτρος Αἴλλιος, Καρδινάλιος Καμαράκου. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν της, ἐὰν, καθὼς εἰς τὰς μέχρι τοῦδε συνόδους, ἐλογαρίαζε τὰς ψήφους κατὰ τὰς κεφαλάς· διότι ὁ Ἰωάννης εἶχεν

ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἰταλίας μαζή του. Διὰ τοῦτο οἱ προεστῶτες τῆς φατρίας ἐκείνης ἐσυμβούλευσαν νὰ διαιρεθῶσιν ὅλα τὰ πρόσωπα εἰς τὰ τέσσαρα γενικὰ ἔθνη, Γερμανούς, Γάλλους, Ἄγγλους καὶ Ἰταλούς· πᾶν ἔθνος νὰ συγκροτήσῃ χωριστὸν πρότερα συνέδριον, καὶ τὰς περισσοτέρας ψήφους του νὰ τὰς παραστήσῃ ὡς μίαν εἰς τὴν σύνοδον. Οὕτως ἦσαν βέβαιοι, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ βαστάξωσι τὸν Ἰωάννην. Διὰ τοῦτο ὁ Πάπας καὶ ἡ φατρία του ἠναντιώθησαν ὅσον ἠδυνήθησαν εἰς τὸ πρόβλημα τοῦτο. Ὅταν ὅμως ὁ Σιγεμοῦνδος, ὅστις ἔφθασεν εὐθὺς μετὰ τὸν Ἰωάννην εἰς Κωνσταντίαν, ἔλαβε ταύτην τὴν μερίδα, ἠναγκάσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐπίσης νὰ δώσωσι τὰς γνώμας των. Ἐζήτησαν λοιπὸν τώρα ἀπὸ τὸν Πάπαν πάντῃ ἀπαρακαλύπτως τὴν παραίτησίν του.

Ὁ Ἰωάννης, ἄνθρωπος εἰδήμων τῶν τοῦ κόσμου, εἶχε προϊδεῖ τῆς συνόδου ταύτης τὰ ἀποτελέσματα, ὅτι δὲν ἦσαν οὔτε δι᾽ αὐτὸν οὔτε διὰ τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν ὠφέλιμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησε τρόπον νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὰ δίκτυα*), εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο περιπλεγμένος. Διὰ τοῦτο ἠνώθη μὲ τὸν Δοῦκα τῆς Αὐστρίας Φρειδερῖκον, ὅστις μισῶν καὶ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν σύνοδον διὰ προσωπικοὺς σκοπούς, ἐπρόσφερεν ἀσμένως εἰς τὸν Πάπαν μέσον φυγῆς, τὴν μόνην δυνατήν του σωτηρίαν· ἐπειδὴ διὰ νὰ μὴ παραιτηθῇ δημοσίως, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ἐλπίζων μὲ τοῦτο νὰ σκορπίσῃ καὶ νὰ ἀκυρώσῃ ὅλην τὴν σύνοδον. Διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὸ πρᾶγμα ὁ φίλος του Δοὺξ τῆς Αὐστρίας, ἔκαμε τόρνον ἔμπροσθεν τῆς πόλεως. Ἐνῷ ὅλοι ἐξῆλθαν εἰς τοῦτο τὸ θέαμα, διέφυγεν ὁ Ἰωάννης (21 Μαρτίου 1415) μεταμορφωμένος ὡς κοινὸς ἱππεύς, καὶ ὕπηγεν εἰς τὴν Σαφαούσαν, Αὐστρια-

*) Ὅταν ἐρχόμενος ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Γερμανίαν ὥδευεν εἰς τὴν Ἀρούλαν, ἰδὼν ἄνωθεν τὴν προκειμένην χώραν ἐφώναξεν ὑποσημαίνων τὴν Κωνσταντίαν: „Αὕτη ὁμοιάζει λάκκον, ὅπου πιάνουσι ἀλώπεκας.“

κὴν τότε πόλιν, ὅπου τὸν ἠκολούθησε πάραυτα ὁ Φρειδερῖκος.

Εὐθὺς ἀφοῦ ἠγγέλθη ἡ φυγὴ τοῦ Πάπα, ἐγενήθη γενικὴ κίνησις καὶ μέρος τῆς συνόδου ἠτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἀλλ' ὁ Σιγεμοῦνδος πλήρης δραστηρίου ζήλου ἐκράτησε τὴν σύνοδον καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισίν του ἠδύνατο νὰ συνεχισθῇ καὶ χωρὶς τὸν Πάπαν. Ἔκαμε τὴν ἀξιοσημείωτον ἐκείνην ἐξήγησιν, ὅτι σύνοδος γενικὴ φέρει πρόσωπον ὅλης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν ἀμέσως ἀπὸ τὸν Χριστὸν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πάπας χρεωστεῖ νὰ ὑποτάσσεται εἰς ὅλας τὰς διαταγάς της, καὶ μάλιστα ὅσαι ἀποβλέπουσι τὴν πίστιν καὶ τὴν μεταῤῥύθμισιν τῆς ἐκκλησίας καὶ ὅλων τῶν μελῶν της. Εἰς τὸν φυγόντα Πάπαν ἐστάλθη προσταγὴ νὰ ἐπιστρέψῃ ταχύτατα εἰς τὴν Κωνσταντίαν, καὶ κατὰ τοῦ Αὐστριακοῦ Φρειδερίκου ἐξεφωνήθη ὁ πολιτικὸς ἀφορισμός. Ὁ δεύτερος ἐστενοχωρήθη πάραυτα τόσον ἀπὸ τοὺς συνόρκους, εἰς τοὺς ὁποίους παρέδωκεν ὁ αὐτοκράτωρ τὸν ἐκβιασμὸν, ὥστε πάραυτα ἔκλινε γόνυ ἔμπροσθεν τοῦ Σιγεμούνδου καὶ διὰ τῆς ταπεινώσεως ταύτης ἐδόξασε τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ βασιλέως ἔμπροσθεν ἡγεμόνων καὶ ἱερωμένων καὶ ξένων πρέσβεων, οἵτινες εὑρέθησαν παρόντες. Διότι ὁ Σιγεμοῦνδος ἐστράφη πρὸς τοὺς περιεστῶτας καὶ εἶπε· „Ἄρχοντες τῆς Ἰταλίας· ἐξεύρετε πόσον εἶναι ἔνδοξος Δοὺξ τῆς Αὐστρίας· μάθετε ἐκ τούτου πόσην δύναμιν ἔχει βασιλεὺς τῆς Γερμανίας.“

Παρομοίαν ταπείνωσιν ἔπαθε καὶ ὁ Πάπας Ἰωάννης ὁ ΚΓ΄. Ἤρχισε κατ' αὐτοῦ τακτικὴ κρισολογία, καὶ μετὰ μαρτυρίας καὶ ἐρεύνας, εὑρέθη ἔνοχος ἑβδομήκοντα τρομερῶν ἁμαρτημάτων, τὰ ὁποῖα τὸν ἀπεδείκνυαν κακουργότατον ἀγγεῖον. Μετὰ τοῦτο τὸν ἐκαταδίκασεν εἰς καθαίρεσιν ἡ σύνοδος τὴν 29 Μαΐου 1415. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐφέρθη ὁ Ἰωάννης

εἰς τὰ πέριξ τῆς Κωνσταντίας, καὶ ἐκρατήθη ἐκεῖ φυλακωμένος ἕως τοῦ 1419 ἔτους.

Τώρα δὲ καὶ ὁ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν γέρων Γρηγόριος ὁ ΙΒ΄ ἔστειλε διὰ Καρόλου τοῦ Μαλατέστα, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν προστασίαν ἔζησεν ἕως τώρα εἰς τὸ Ἀρίμινον, τὴν ἐθελούσιόν του παραίτησιν εἰς τὴν σύνοδον. Ἔμενε λοιπὸν ὁ σκληραύχην Βενέδικτος ΙΓ΄ εἰς Περπινίακον, πρὸς τὸν ὁποῖον ὑπῆγε προσωπικῶς ὁ Σιγεμοῦνδος διὰ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ παραιτηθῇ καὶ αὐτὸς θεληματικῶς τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν. Ὁ Σιγεμοῦνδος δὲν ἐκατώρθωσε μὲν ἐκεῖ τὸν σκοπόν του, ἐνήργησε δὲ νὰ τοῦ κηρύξουν τὴν ἀπείθειάν των οἱ βασιλεῖς Ἀραγωνίας, Καστιλίας, Ναυάῤῥας, Πορτογαλλίας καὶ Σκωτίας, καὶ οὕτως ἔδωκαν κῦρος καὶ δύναμιν εἰς τὴν καθαίρεσιν, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησε καὶ κατ' αὐτοῦ ἡ σύνοδος μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Σιγεμούνδου (26 Ἰουλ. 1417). Ἀλλ' ὁ ὀξύνους Γέρων δὲν ἐταπεινώθη ἐκ τούτου. Ἀπὸ τὴν Πενίσκολαν, ὀχυρὸν φρούριον τῆς οἰκογενείας του, κείμενον εἰς τὸ βασίλειον τῆς Βαλεντίας, ὅπου κατέφυγεν, ἀφώρισεν ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐπέμενον εἰς τοῦτο ἕως οὗ ἐννηκοντούτης ἀπέθανε τὸ 1424 ἔτος.

Τώρα ἦτο λυμένον τὸ πρῶτον μέρος τοῦ προβλήματος. Ὁ Σιγεμοῦνδος καὶ τὸ Γερμανικὸν ἔθνος ἐπρόβαλαν τώρα ἐλευθερώτατα τὴν μεταῤῥύθμισιν τῆς ἐκκλησίας πρὶν ἐκλέξουν νέον Πάπαν. Ἀλλ' ἀπεδείχθη τώρα πόσον ἐπλανῶντο πιστεύοντες ὅτι ἡ σωτηρία τῆς ἐκκλησίας θέλει προελθεῖν ἀπὸ τοὺς Καρδιναλίους καὶ ἐπισκόπους. Ἤξευραν οὗτοι πολλὰ καλὰ ὅτι ἡ Παπικὴ ἐξουσία εἶναι ἀναγκαία εἰς συντήρησιν τῆς ὑπολήψεώς των, τῆς δυνάμεώς των, τῶν εἰσοδημάτων των, καὶ δὲν ἐπεθύμουν νὰ τὴν περιορίσουν, ἀφοῦ ἐθεραπεύθη τὸ κακοποιὸν σχίσμα. Οἱ Ἰταλοὶ συνεδέθησαν πρῶτον μὲ τοὺς Γάλλους, ἔπειτα μὲ τοὺς Ἄγγλους, καὶ οὕτως εὕρηκαν τὰς περισσο-

τέρας ψήφους ἐναντίον τοῦ δικαίου τῶν Γερμανῶν θελήματος. Ἐκατηγόρουν ὡς ἐχθροὺς τῆς εἰρήνης τοὺς μὴ θέλοντας νὰ δώσωσι τάχιστα κεφαλὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.. Καὶ αὐτοὶ δὲ ἐκεῖνοι, π. χ. Πέτρος ὁ Αἴλλιος, οἵτινες ἐφώναζαν πρότερον κατὰ τῆς διαφθορᾶς τῶν Παπῶν, ὡμίλουν τώρα ταύτην τὴν γνώμην. Ὁ Σιγεμοῦνδος ἠδύνατο νὰ βιάσῃ τοὺς ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν σκοπόν του, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ μεταχειρισθῇ βιαστικὰ μέσα. Ἀφοῦ μάλιστα τὸν ἐγκατέλειψαν καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Γερμανίας, ἔδωκε τὴν ζητουμένην συγκατάθεσίν του, καὶ τὴν **11** Νοεμβρ. **1417** ἐκλέχθη νέος Πάπας, Μαρτῖνος Ε'. ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ Κολώνα. Ἦτο ἀνὴρ πεπαιδευμένος, σταθερὸς καὶ φρόνιμος, καὶ οὕτως ἠδυνήθη εὐκόλως νὰ ἀποδιώξῃ τὴν πληγὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφοβέριζεν ἡ γηΐνη δύναμις τὴν ἱεραρχίαν. Καθῆκον μὲν ἐπροστάχθη εἰς τὸν Πάπαν πρὸ τῆς ἐκλογῆς του νὰ ἐργασθῇ παραυτα καὶ πρὸ τῆς λύσεως τῆς συνόδου τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκκλησίας· ἀλλ' ὁ Μαρτῖνος διὰ τῆς δολιότητός του ἐματαίωσε τὴν μεταρρύθμισιν, καθὼς προεῖπαν ὁ Σιγεμοῦνδος καὶ τὸ „εὐλαβὲς, ὑπομονητικὸν καὶ ταπεινὸν" γένος τῶν Γερμανῶν (οὕτως ὠνόμασεν αὐτὸ τὸν ἑαυτόν του εἰς ἓν ὑπόμνημα). Διὰ συμφωνιῶν (Concordiae) μὲ ἔθνη τινὰ ἔδειξε μόνον μικρὰν θεραπείαν τῶν μικροτάτων καταχρήσεων, καὶ ὅ,τι τοῦ ἐπρόσταξεν ἡ σύνοδος ὡς καθῆκον ἐν γένει, ἐφάνη μερική τις χάρις τοῦ Πάπα.

Διὰ πρόφασιν μεταδοτικῆς τινὸς ἀῤῥωστίας διέλυσε τὴν σύνοδον τελευταῖον (22 Ἀπριλ. 1418). Αὐτὸς δὲ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντίαν περικυκλωμένος ἀπ' ὅλην τὴν λαμπρότητα τῆς ἀξίας του· ὁ αὐτοκράτωρ ἐκράτησε τὸν χαλινὸν τοῦ λευκοῦ ἵππου του· τέσσαρες ἐκ τῶν πρώτων ἡγεμόνων τῆς αὐτοκρατορίας ἐβάσταζαν τοὺς κροσσωτοὺς τοῦ κοκκίνου ἐφιππίου, καὶ τέσσαρας Κόμητες ἐκράτουν οὐρανὸν ὑπεράνω του. Ἦτο θρίαμβος τρόπον τινὰ διὰ τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐναντίον τῶν ἱερῶν ἐλπίδων τῶν ἐθνῶν.

Εἰς ταῦτα δὲν ἔμεινεν ἄλλο ὑπόλοιπον εἰμὴ νὰ προσμένωσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐλπίδων τούτων ἀπὸ τὰς νέας συνόδους, αἵτινες κατὰ διαταγήν τινα τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου ἔμελλαν νὰ συγκροτῶνται κατὰ πᾶν δέκατον ἔτος, καὶ ἡ ἄμεσος ἐνταὐτῷ νὰ γείνῃ μετὰ πέντε ἔτη. Ἀλλ' ἡ διαταγὴ αὕτη, ἐπειδὴ ἦτο πολλὰ ἀηδὴς εἰς τοὺς Πάπας, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι βέβαιον ἐνέχυρον τῶν γενικῶν ἐλπίδων, καὶ ἂν τελευταῖον, ἀλλὰ μετὰ ἕνδεκα ἔτη, συνεκροτήθη σύνοδος, συνέβη τοῦτο, ἐπειδὴ τοὺς ἠνάγκασαν αἱ ταραχαὶ τῶν Οὐσσιτῶν, αἵτινες ἦσαν πικροὶ καρποὶ τῆς ἄλλως ἀκάρπου Κωνσταντιακῆς συνόδου.

41. Ἰωάννης Οὔσσιος.

(γενν. 1373, ἀποθ. 1415.)

Αἱ μεγάλαι αὗται ταραχαὶ ἔλαβαν τὴν ἀρχήν των εἰς Βοημίαν, ὅπου ἀπὸ τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Δ' ἔβαλεν ἡ αἴσθησις τῆς ἐλευθερίας εἰς κίνησιν τὰς πόλεις ἐναντίον τῶν ἰσχυρῶν εὐγενῶν, καὶ τὸ ἐθνικὸν μῖσος ὥπλιζε καὶ Βοήμους καὶ Γερμανοὺς κατ' ἀλλήλων. Ἡ διπλῆ αὕτη διχόνοια ἀνεμίχθη μὲ τοὺς ἀγῶνας, οἱ ὁποῖοι κυρίως εἶχαν σκοπὸν νὰ διαδώσουν νέας γνώμας ἐναντίον τῆς ἐπικρατούσης ἐκκλησίας. Αἱ γνῶμαι αὗται ἐπήγαζαν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ προειρημένου Ἀγγλικοῦ μεταῤῥυθμιστοῦ Βικλεφίου (σ. 380). Ὁ γάμος τοῦ βασιλέως Ῥιχάρδου Β' μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ' ἐσύναψε τὴν Ἀγγλίαν μὲ τὴν Βοημίαν, καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ γνωσθῶσιν εἰς δευτέραν χώραν τὰ συγγράμματα τοῦ Βικλεφίου. Εἰς τὸ τολμηρὸν μὲν καὶ φιλελεύθερον, πεισματῶδες δὲ φρόνημα τῶν Βοήμων, εὐηρέστησαν αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀγ-

γλου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς διαφθορᾶς προσβολὰς ἐνυπῆρχαν καὶ βλαστοὶ ὀλισθηρῶν διδαγμάτων, καί τινων ἐναντίων τῆς παραδεδομένης ἀνέκαθεν εὐσεβείας. Οἱ Γερμανοὶ τοῦ τῆς Πράγας πανεπιστημίου ἐξ ἐθνικοῦ μίσους ἀνέλαβαν κατὰ τῶν Βικλεφιανῶν δογμάτων ἀντιπάθειαν, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλὴ αὕτη σχολή, ἥτις ἀπηρίθμει παράξενον πλῆθος μαθητῶν, ἔγεινε θέατρον σφοδροτάτων ἐρίδων.

Κατὰ τὸ 1398 ἔτος ἔγινε διδάσκαλος τοῦ τῆς Πράγας πανεπιστημίου Ἰωάννης ὁ Οὔσσιος, ἀνὴρ καθαρῶν, καὶ τιμίων φρονημάτων, πολλῶν γνώσεων, καὶ ἀμάχου εὐγλωττίας. Αἱ κατὰ τοῦ διεφθαρμένου Παπικοῦ ἀξιώματος διευθυνόμεναι ὁμιλίαι τοῦ Ἄγγλου τὸν εἵλκυσαν τόσον, ὥστε ἀσυστόλως ἐκήρυττε τὸν Βικλέφιον ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ ἅγιον. Μὲ ζῆλον ἀκόμη μεγαλήτερον ἐπροσπάθει νὰ διαδώσῃ τοῦ Βικλεφίου τὰ συγγράμματα ὁ τοῦ Οὐσσίου φίλος, ὁ Μάγιστρος Ἱερώνυμος Φαουλφίσιος. Ὁ τῆς Πράγας ἀρχιεπίσκοπος Σεβίγκων δὲν ὑπέφερε πολὺν καιρὸν τὸν ἔπαινον τοιούτων ἀρχῶν, καὶ ἐνήργησεν, ὥστε τεσσαράκοντα πέντε θέσεις τοῦ Βικλεφίου ἀνεθεματίσθησαν, καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν Βικλεφικῶν συγγραμμάτων ἀπηγορεύθη. Τὸ ἐνταυτῷ ἐκδοθὲν πρόσταγμα, νὰ παραδοθοῦν ταῦτα τὰ βιβλία εἰς τὸ πῦρ, ἐφάνη εἰς τὸν Οὔσσιον καὶ εἰς τοὺς Βοήμους τοιαύτη προσβολὴ κατὰ τῶν δικαίων τοῦ πανεπιστημίου, ὥστε ἤλλαξαν τὸ πολίτευμά του, καὶ ἔδωκαν τρεῖς ψήφους εἰς τὸ Βοημικὸν ἔθνος καὶ μίαν εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς, ἐνῷ πρότερον ἦτο ὅλον τὸ ἐναντίον. Ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς Βεγκέσλαος ἐπεβεβαίωσε τὴν μεταβολὴν ταύτην καὶ τὴν ἔκαμε νόμον, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Πράγαν ὅλοι οἱ Γερμανοὶ προφέσσορες καὶ μαθηταὶ 5000 τὸν ἀριθμὸν (1409), καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν Λειψίαν, ὅπου τοὺς ἐδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας ὁ Μαρκέσιος Μίσνης, Φρειδερῖκος ὁ

Πολεμικός, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν ἐσύστησε πανεπιστήμιον.

Ἡ ἀναχώρησις τῶν Γερμανῶν δὲν ἀποκατέστησε τὴν ἡσυχίαν τῆς Πράγας. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐνεκάλεσε τὸν Οὔσσιον εἰς τὸν Πάπαν Ἀλέξανδρον τὸν Ε' διὰ τὰ αἱρετικὰ μαθήματά του, καὶ οὗτος ἐξέδωκεν ἀπαγόρευμα τοῦ κηρύγματος ἐκτὸς τῶν ἐνοριακῶν καὶ μοναστηριακῶν ἐκκλησιῶν, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπε τὸν Οὔσσιον χωρὶς νὰ τὸν ὀνομάζῃ ῥητῶς. Ὅταν ὅμως ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐσύναξε καὶ ἔκαυσε τὰ Βικλεφικὰ βιβλία, τὸ πανεπιστήμιον διεμαρτύρησεν ὅτι ἠδικήθη τὰ μέγιστα, ὁ λαὸς ἐκατήντησεν εἰς κίνησιν, συνέβησαν φόνοι, διηρπάγησαν ἐκκλησίαι καὶ μοναστήρια, διὰ νὰ λάβῃ ὁ λαὸς ἀποζημίωσιν εἰς τὴν βλάβην του. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸν Πάπαν Ἰωάννην τὸν ΚΓ', ἀφώρισε τὸν Οὔσσιον, ἀλλ' ὁ ἀφορισμὸς ἔμεινεν ἄκαρπος διὰ τὴν τότε ἀδυναμίαν τῆς Παπικῆς κυβερνήσεως, καὶ ὁ Οὔσσιος ἔκαμεν ἔκκλησιν τῆς ὑποθέσεώς του εἰς μίαν σύνοδον. Σπουδαιοτέραν μορφὴν ἔλαβαν τὰ πράγματα, ὅταν ὁ Πάπας ἐκήρυξε θρησκευτικὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Λαδισλάου βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, καὶ ὑπεσχέθη τελείαν ἄφεσιν εἰς τοὺς ὅσοι συνεισφέρουν πολεμικὸν ἀργύριον. Ὁ Οὔσσιος καὶ ὁ Ἱερώνυμος ἀπέδειξαν τὸ τοιοῦτον ἀντίχριστον ἔργον, καὶ ὁ σφοδρὸς Ἱερώνυμος ἠρέθισε τὸν κόσμον κατὰ τῶν κηρύκων ταύτης τῆς ἀφέσεως. Ἐκ τούτου ἔγειναν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Οὐσσίου δραστηριώτατοι, καὶ ὁ παράξενος Βεγκέσλαος, ὅςτις μέχρι τοῦδε εἶχε τὸν ὑποσχεθῆν τὴν ὑπεράσπισίν του, τὸν ἐπαραίτησε φοβηθεὶς τὸν Πάπαν καὶ τὰς ποινὰς τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Οὔσσιος ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Πράγαν (1413), ἐκήρυττεν ὅμως εἰς τὰ χωρία, καὶ συχνάκις εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου συνέτρεχεν ἀπίθανον λαοῦ πλῆθος. Ὅταν λοιπὸν συνεκροτήθη ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδος, ἐπροστάχθη ὁ Οὔσσιος νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐ-

τὴν, ἐπειδὴ συχνάκις ἐπεκαλάσθη συνοδικὴν κρίσιν. Τίποτε ὅμως δὲν ἐκατώρθωσεν ἄλλο, εἰμὴ ὅ,τι συνέβη εἰς τὴν σύνοδον ἀπὸ τὴν μεγάλην φατρίαν τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, οἵ τινες ἐξουσίαζαν. Ὁ Βεγκέσλαος τὸν συνώδευσε μὲ τρεῖς ἐνδόξους Βαρῶνας, καὶ ὁ Σιγεμοῦνδος τοῦ ἔδωκε γράμμα, ὅπου ἔλεγεν ὅτι „τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν προστασίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἁγίας αὐτοκρατορίας." Καὶ Ἰωάννης ὁ ΚΓ' τοῦ ἔδωκε βαβαίωσιν, ὅτι δὲν θέλει τοῦ συμβῆν κακὸν ἐὰν καὶ ἦτο φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Πάπα. Τοιουτοτρόπως ὑπῆγεν ὁ Οὔσσιος εἰς τὴν Κωνσταντίαν τὴν 3 Νοεμβ. 1414. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἐπιάσθη καὶ ἐφυλακώθη εἰς τὸν οἶκον ἑνὸς ἐφημερίου. Ὁ Σιγεμοῦνδος ἔδωκε προσταγὴν εἰς τοὺς πρέσβεις του νὰ ζητήσουν τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Οὐσσίου, ἀλλ' οἱ Καρδινάλιοι δὲν τὴν ἐμέτρησαν διὰ τίποτε. Χειροτέρα ἔγεινεν ἡ κατάστασις τοῦ Οὐσσίου, ὅταν εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ἐπρόσθεσαν τὸ ἔργον Βοημικοῦ τινὸς ἱεροκήρυκος, Ἰακώβου Βεισίου, ὅς τις μετέδιδε τὸν μυστικὸν δεῖπνον ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Διότι κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα ἔγεινε συνήθεια νὰ μὴ μεταδίδουν εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὸ ποτήριον τῆς θείας κοινωνίας, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς· ὁ δὲ λόγος τούτου εὑρίσκετο εἰς τὰς σχολαστικὰς λεπτολογίας, ὅτι τὸ διπλοῦν σχῆμα τοῦ μυστικοῦ δείπνου εἶναι ἀνωφελὲς, ἐπειδὴ εἰς καθὲν ἀπὸ τὰ δύω σχήματα ἐνυπάρχει καὶ μεταλαμβάνεται ὅλος ὁ Χριστός· τὸ δίδαγμα τοῦτο παρέλαβε μὲ χαρὰν ἡ ἱερατικὴ ὑπερηφάνεια καὶ τὸ ἔπραττεν, ἐπειδὴ ἐκ τούτου ἐλάμβανε κάποιαν ὑπεροχὴν ὁ κλῆρος. Καὶ ὁ μὲν Οὔσσιος δὲν συνήργησεν εἰς τὸ νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς Βοημίαν τὸ παλαιὸν σχῆμα, δὲν ἀνθίστατο δὲ εἰς τὴν χρῆσιν ταύτην.

Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἔφθασεν εἰς Κωνσταντίαν καὶ ὁ Σιγεμοῦνδος, ἀλλ' ἡ ἐλπὶς, τὴν ὁποίαν εἶχαν

εἰς αὐτὸν οἱ τοῦ Οὐσσίου φίλοι, ἠφανίσθη παραυτα,
ἐπειδὴ εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀρχιερέων, οἵτινες τοῦ
εἶπαν ὅτι δὲν τὸν πρέπει νὰ προστατεύῃ αἱρετικοὺς,
ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἀνακατόνεται εἰς τὰ τῶν αἱρέσεων. Ὁ
Οὔσσιος μετεφέρθη εἰς στενωτέραν φυλακὴν, ὅπου
περιέπεσεν εἰς ἀῤῥωστίαν, ἥτις ἐφοβέριζε κίνδυνον
κατὰ τῆς ζωῆς του. Ἡ κρισολογία Ἰωάννου τοῦ ΚΓ'
ἔφερεν εἰς λήθην χρόνον τινὰ τὰ πράγματα τοῦ Οὐσ-
σίου· τελευταῖον δὲ, ἀφοῦ καθηρέθη ὁ Πάπας οὗ-
τος, ἐπανελήφθησαν πάλιν. Ὁ Οὔσσιος ἀνεκρίθη
πολλάκις ἔμπροσθην τῆς συνόδου, ἀφοῦ τοῦ ἐκοινο-
ποιήθησαν αἱ γενόμεναι κατ' αὐτοῦ κατηγορίαι· Πέ-
τρος ὁ Αἴλλιος, ὅς τις εἶχε πολεμήσειν σφοδρῶς τὴν
Παπικὴν ἐξουσίαν, ἐφάνη κριτὴς καὶ σφοδρὸς ἐχθρὸς
τοῦ Οὐσσίου. Μ' ὅλον ὅτι ὁ Οὔσσιος τινὰς μὲν ἐκ
τῶν κατηγοριῶν ἀνέτρεψεν ἐξ ὁλοκλήρου, εἰς δὲ τὰς
πλείστας ἀπελογήθη ἀποχρώντως, ἐπροστάχθη ὅμως,
ὡς νὰ ἀπεδείχθη ἐντελέστατα ἔνοχος βαρυτάτων κα-
κουργημάτων, νὰ ἀναθεματίσῃ τακτικῶς τὰς ὡς ἀπα-
τηλὰς ἐλεγχομένας διδασκαλίας του. Ἐπειδὴ ὅμως
ἀντεστάθη εἰς τοῦτο ἀνδρείως, ἐφέρθη τὴν 6 Ἰουλ.
1415 εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐσυνάχθη ἡ σύνοδος
διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν καταδίκην του. Ἀνεγνώσθησαν
δύω ἀποφάσεις· ἡ μία κατέκρινεν εἰς τὸ πῦρ ὅλα τὰ
βιβλία τοῦ Οὐσσίου· ἡ δευτέρα ἔκρινε τὸν Οὔσσιον
ὡς σκληροκάρδιον αἱρετικὸν ἄξιον τῆς εἰς τοιοῦτον
ἀνηκούσης τιμωρίας. Μετὰ τοῦτο τὸν ἐνέδυσαν ὅλην
τὴν ἱερατικὴν στολὴν διὰ νὰ τὸν γυμνώσωσιν ἀπ' αὐ-
τῆς παῤῥησία, Ὅταν δὲ τοῦ ἐπέθηκαν εἰς τὴν κεφαλὴν
χάρτινον πῖλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ζωγραφημένοι
τρεῖς διάβολοι, καὶ ἡ ἐπιγραφή: οὗτος εἶναι ὁ πρῶ-
τος τῶν αἱρετικῶν, ἐλάλησεν ὁ Οὔσσιος: „ὁ κυριός
μου Ἰησοῦς Χριστὸς ἐφόρεσε δι' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν
βαρύτερον ἐξ ἀκανθῶν στέφανον καὶ ὑπέφερε τὸν ἐπο-
νείδιστον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατον."

Τὸν παρέδωκεν ἔπειτα ἡ σύνοδος εἰς τὴν κοσμικὴν δύναμιν, καὶ ὁ βασιλεὺς Σιγεμοῦνδος τὸν ἔδωκεν εἰς τὸν Κόμητα τοῦ Παλατινάτου Λοδοβῖκον νὰ τὸν μεταχειρισθῇ „ὡς αἱρετικόν.“ Οὗτος δὲ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν δήμιον, διὰ νὰ τὸν καύσῃ. Ἐφέρθη ὁ Οὔσσιος ἔμπροσθεν τῆς πόλεως· ἐδέθη ὑπὸ τοῦ δημίου μὲ ἓξ σχοινία εἰς ἕνα πάσσαλον, καὶ μὲ ἅλυσιν περὶ τὴν κεφαλήν του. Κατὰ συμβεβηκὸς ἔβλεπε τὸ πρόσωπόν του πρὸς ἀνατολάς. Τότε ἔκραξαν τινές: δὲν πρέπει τοιοῦτος ἐπικατάρατος αἱρετικὸς νὰ ἀποθάνῃ οὕτως· καὶ οἱ δήμιοι τὸν ἔστρεψαν πρὸς δυσμάς. Ξύλα καὶ ἄχυρα ἐσωρεύθησαν ὁλόγυρά του ἕως εἰς τὸν λαιμόν. Ὅταν ἄναψεν ἡ φωτία, ἐπαρακάλεσε δίς. „Χριστὲ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἐλέησόν με.“ Καμμία ἄλλη λέξις δὲν ἠκούσθη ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὁ ἄνεμος ἔφερε τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας τόσον ταχέως εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὥστε ἐξέψυξε παραυτα. Οἱ ἐχθροί του ἔρρηξαν καὶ τὴν στάκτην του εἰς τὸν Ῥῆνον, διὰ νὰ μὴ μείνῃ εἰς τοὺς Βοήμους λείψανον, τὸ ὁποῖον ἠδύναντο νὰ τιμῶσιν ὡς ἅγιον.

Ἀπέδειξε λοιπὸν ὁ τίμιος καὶ εὐλαβὴς Οὔσσιος τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐσωτερικῆς του πληροφορίας μὲ τὰ αἷμα του· διὰ τοῦτο λάμπει μεταξὺ τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀθλητῶν, οἵ τινες ἐπρόκριναν τὸν θάνατον παρὰ ζωὴν μολυσμένην μὲ δειλίαν καὶ ψεῦδος. Δὲν τὸν ἐφόνευσαν οἱ Πάπαι, κατὰ τῶν ὁποίων ἀντέλεγεν, ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τὰ κέρδη των ἠδύναντο νὰ κρημνίσουν πολλοὺς Πάπας. Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι ἦσαν οἱ τοῦ Οὐσσίου πικρότατοι ἐχθροί, τῶν ὁποίων δὲν ἐπροσκύνει τυφλῶς τὰ μαθήματα καὶ τὰς θεωρίας *). Ἔδειξαν μὲ τοῦτο σαφέστατα, ὅτι ἡ ἐκκλησία, ἥτις ἀπὸ τὴν μοναρχίαν τοῦ Πάπα ἐκατήντησεν εἰς τόσην διαφθορὰν, δὲν ἤθελεν ὠφεληθῆν ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατικὴν κυβέρνησιν φιλαύτων Καρδινα-

*) Μενσελ. ἱστορ. τῶν Γερμανῶν, Τόμ. VIII, σελ. 185.

λίων καὶ ἐπισκόπων, καὶ ὅτι ἡ παρωργισμένη ὑπερηφάνεια μεγάλης συνόδου ἀρχιερέων καὶ διδασκάλων δύναται νὰ καταδιώκῃ καὶ νὰ μαίνεται ἐπίσης καθὼς καὶ ἡ μοναδικὴ ἐξουσία μιᾶς κεφαλῆς τῆς ἐκκλησίας. Ἡ αὐτὴ σύνοδος κατέκαυσε τὴν 30 Μαΐου 1416 καὶ τὸν τοῦ Οὐσσίου φίλον Ἱερώνυμον τὸν ἐκ Πράγας.

42. Ὁ τῶν Οὐσσιτῶν πόλεμος.

(1419 — 1434.)

Τοιαύτην ὑπομονὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ διδάσκαλος ἔπαθε τὸν ἄδικον θάνατον, δὲν ἔστερξαν οἱ μαθηταί του Βοῆμοι, ἀλλ' ἄναψαν ἀπὸ τὴν πυράν του τὴν δᾷδα τρομεροῦ τινὸς πολέμου. Τὸ ποτήριον τοῦ μυστικοῦ δείπνου ἔγεινεν ἐπίσημον σύμβολον ταύτης τῆς φατρίας, ἐκ τοῦ ὁποίου τῆς μεταδόσεως ὠνομάσθησαν ἀμφοτερισταὶ (ἤγουν μεταλαμβάνοντες τὸν μυστικὸν δεῖπνον μὲ ἀμφότερα τὰ εἴδη). Ἡ διὰ τὸν φοβερὸν θάνατον ἀγαπητοῦ καὶ σεβαστοῦ διδασκάλου λύπη των, καὶ ἡ ἐπιθυμία ἐκδικήσεως τοῦ καταπατηθέντος ἐθνικοῦ των μαθήματος, τοὺς ἔκαμε μανιακοὺς ἐναντίον μοναχῶν καὶ ἱερέων· τὸ πλῆθος τῶν ἀμφοτεριστῶν ηὔξανε πάντοτε. Οἱ ἔξοχοι ἡγεμόνες των ἦσαν Νικόλαος Οὐσσινέκιος, καὶ ὁ τούτου κατὰ πνεῦμα καὶ τόλμην ἀνώτερος, ὁ κατηφὴς Ζίσκας Τροσνόβιος, ὅς τις διὰ θαυμασίου δυνάμεως τῆς ψυχῆς καὶ διὰ σπανίου πολεμικῆς συνέσεως προεφώτιζε τὰ ἄγρια στίφη ὡς φοβαρὸς ἡγεμὼν ἀστήρ.

Ὁ τρομερὸς αναβρασμὸς ἀνεπτύσσετο ἀνεμποδίστως, ἐπειδὴ ὁ Βεγκέσλαος ἢ ἔβλεπε τὸ πρᾶγμα μὲ ἀδιαφορίαν ἢ καὶ τὸ ἐσυνήργει. Ὅταν ὅμως ἔμαθεν ὅτι οἱ Οὐσσῖται περιερχόμενοι ἔξω τῆς Πράγας, εἰσῆλθαν τὴν 30 Ἰουλ. 1419, ὥρμησαν εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ πολλοὺς βουλευτὰς ἐκρήμνισαν ἀπὸ τὰ

παράθυρα, ἐπειδὴ ἀπ' αὐτοῦ ἐῤῥήχθη λίθος εἰς ἱερέα βαστάζοντα τὸ ἱερὸν ποτήριον, ἠθέλησε τότε νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς ἀχαλινώτους τούτους καὶ αὐθάδεις ἐνόπλους· ἀλλὰ πάραυτα τὸν ἥρπασεν ἡ ἀποπληξία τὴν 16 Αὐγούστου, καὶ ὁ θάνατός του ἐσύγχυσεν ἀκόμη περισσότερον τὴν κατάστασιν τῆς Βοημίας.

Ὁ βασιλεὺς Σιγεμοῦνδος ἦτο νόμιμος διάδοχός του, ἀλλ' οἱ Βοῆμοι τὸν ἐμίσουν καὶ καθὸ φονέα τοῦ Οὐσσίου καὶ καθὸ Γερμανόν. Τὴν ὀργήν των ἐπλήθυνεν ὁ Σιγεμοῦνδος διὰ τῆς σκληρᾶς ἐν Βρατιλαυΐᾳ τιμωρίας Οὐσσιτῶν τινῶν (ἡ Σιλησία εἶχε τὸν προσκυνήσειν), καὶ ἤνωσεν ὅλους καθ' ἑαυτοῦ μὲ τὴν αὐστηρότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέκρουε καὶ ἐψύχραινε τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῷ ἠδύνατο νὰ τοὺς οἰκειωθῇ. Διότι οἱ Οὐσσῖται δὲν ἦσαν μεταξύ των σύμφωνοι. Οἱ ὀνομαζόμενοι Καλύκειοι (ποτηριασταὶ), ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν ἐξαιρέτως οἱ Πραγαῖοι, ἦσαν μετριώτεροι παρὰ οἱ Θαβωρῖται (ἀπὸ ὄρους καὶ πόλεως ἐκεῖ κτισθείσης, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν οἱ Οὐσσῖται Θαβὼρ), τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Ζίσκας. Εἰς τοὺς πρώτους ἀνῆκαν καὶ πολλοὶ κτηματικοὶ, οἵτινες ἠγάπων μὲν τὰ μαθήματα τοῦ Οὐσσίου, ἐμίσουν δὲ τὴν ὀλέθριον παντοδυναμίαν τοῦ Ζίσκα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀπεστρέφοντο τὸν βασιλικὸν οἶκον.

Ὁ Σιγεμοῦνδος, ὅς τις δὲν ἐγνώριζε τί ἐστὶ παρωργισμένος λαὸς, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ περὶ συνθηκῶν, τὰς ὁποίας τοῦ ἐπρόβαλεν ἡ μετριωτέρα φατρία, ἀλλὰ μόνον ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ „μολυνθέντα τείχη τῆς Πράγας" ὡς εἶπε. Μὲ τοῦτο τοὺς ἠνάγκασεν ὅλους εἰς σφικτὴν συμφωνίαν. Ἐπολιόρκησε τὴν Πράγαν μὲ στράτευμα 150.000 ἀνδρῶν. Οἱ Πραγαῖοι εἶχαν φέρειν ἐκεῖ τὸν Ζίσκαν μὲ τοὺς Θαβωρίτας του, καὶ ὁ ἥρως οὗτος μὲ πολλὰ ὀλιγωτέρους στρατιώτας, ἐλαφρὰ ὡπλισμένους, ἀπέκρουσε τὴν ἔφοδον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατεύματος (1420). Μετὰ τὴν νίκην τοῦ

ἐχθροῦ, ἐφάνη πάραυτα πάλιν ἡ διχόνοια μεταξὺ τῶν
μετριοφρόνων, καὶ μάλιστα τῶν Πραγαίων καὶ τῶν
Θαβωριτῶν, οἵτινες εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐλεηλάτουν
ἀπανθρώπως Βοημικὰς πόλεις *), ὅσαι δὲν ἤθελαν
νὰ ἑνωθῶσι μαζή των. Ἐδιαφέροντο δὲ καὶ περὶ τοῦ
θρόνου, τὸν ὁποῖον οἱ μὲν Πραγαῖοι ἐπρόσφεραν εἰς
τὸν βασιλέα τῆς Πολονίας, καὶ ἐπειδὴ οὗτος τὸν ἀπέ-
βαλεν, εἰς τὸν τῆς Λιθουανίας Πρίγκιπα Κορίβουθον.
Συνέπεσε περὶ τούτου λυσσώδης πόλεμος μεταξὺ Ζί-
σκα καὶ τῶν Πραγαίων. Ἀλλ' ὅταν ἐφάνη μέγα Γερ-
μανικὸν στράτευμα καὶ κατόπιν του ὁ Σιγεμοῦνδος,
ἠνώθησαν πάλιν οἱ ἐσωτερικῶς χωρισμένοι ἐναντίον
τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ, ὅς τις ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ
μὲ ἐντροπὴν νικηθεὶς δύω φοραῖς (1422). Ὁ Ζίσκας,
ὅς τις πρότερον εἶχε χάσειν τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, πώ-
ρα δὲ καὶ τὸν δεύτερον, ἦτο, καὶ ἐνῷ ἐτυφλώθη ὅλως
καὶ μὲ ξένην χεῖρα ὁδηγούμενος ἐκαβαλίκευε τὸν ἵπ-
πόν του, ἡ ψυχὴ τῶν στρατευμάτων του· τρόμος
ἐπροπορεύετο ἔμπροσθέν του.

Ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη ὁ ἐχθρὸς, ὥρμησε πάλιν ἐν-
αντίον των ἡ παλαιὰ διχόνοια, καὶ ὁ Ζίσκας ὥρμησεν
ἤδη κατὰ τῆς Πράγας διὰ νὰ τὴν κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου,
ἐπειδὴ, καθὼς ἔλεγεν, ἦτο καλήτερον νὰ πολεμῇ τὸν
βασιλέα μὲ ὀλίγους καὶ συμφώνους παρὰ μὲ πολλοὺς
καὶ διχονοοῦντας. Μόνον μὲ τὴν ταπεινοτάτην ὑπο-
ταγὴν ἠδυνήθησαν οἱ Πραγαῖοι νὰ καταπραΰνωσι τὸν
θυμὸν τοῦ τυφλοῦ ἥρωος, ὅς τις ὅμως τώρα ἐτελεί-
ωσε τὸ στάδιον τῆς ζωῆς του. Ὅταν ἦτο ἕτοιμος νὰ
ἐκστρατεύσῃ μετὰ τῶν Πραγαίων ἐναντίον τῆς Μορα-
βίας, ὅπου ὁ γαμβὸς τοῦ Σιγεμούνδου, Ἀλβρέχτος

*) Εἰς Πραχηνσίαν κυριεύσας ὁ Ζίσκας ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν,
ἐνέκλεισε τοὺς ἐπιλοίπους κατοίκους εἰς τὸ ἱερὸν τῆς ἐκκλησίας,
ἐσώρευσεν ἄχυρα ὁλόγυρα, καὶ ἔκαυσε τοὺς δυστυχεῖς. Εἰς Ἑλκί-
πολιν, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐπάρθη ἐξ ἐφόδου, αἱ Θαβωριτικαὶ γυναῖκες
ἔσυραν τὰς γυναῖκας τῶν ἀποθανόντων ἐπὶ τοῦ τείχους εἰς κῆπον
τινὰ, καὶ τὰς ἔῤῥηξαν εἰς τὰς φλόγας.

Δοὺξ Αὐστρίας, εἶχε στενοχωρήσειν τοὺς Οὐσσίτας, ἀπέθανεν ἔξαφνα ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου Πρετιλαυΐου (Ὀκτώβ. 1424). *).

Ὁ θάνατός του ἔλυσεν ἐντελῶς τὴν ἑνότητά των. Ἐφάνησαν τώρα τέσσαρες φατρίαι: Οἱ Πραγαῖοι (οἱ μέτριοι), οἱ Θαβωρῖται, οἵτινες κατὰ τοῦ Ζίσκα τὴν διαθήκην ἐγνώρισάν ἀρχηγόν των Προκόπιον τὸν Μέγαν. Οἱ Χωρηβῖται**), οἵτινες εἶχαν ἰδικόν των ἀρχηγὸν, καὶ τελευταῖον οἱ ἀγριώτατοι τῶν Θαβωριτῶν, οἵτινες ἔλεγαν ὅτι κἀνεὶς δὲν ἦτο ἄξιος νὰ πιάσῃ τὸν τόπον τοῦ Ζίσκα, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάζοντο ὀρφανοί· ἀλλ' οἱ ὀρφανοὶ πάραυτα εὕρηκαν πατέρα, δεύτερον τινὰ Προκόπιον ὀνομαζόμενον Μικρόν· εἰς πόλεις ἢ οἴκους δὲν ἐκατοίκουν, ἀλλὰ περιεφέροντο εἰς τὰς ἁμάξας των.

Αἱ φατρίαι αὗται μετέφεραν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐχθοπάθειαν εἰς τοὺς γείτονας. Ἔκαμναν ληστρικὰς λεηλασίας ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Βοημίας εἰς τὰς γειτονευούσας χώρας, κατὰ τῶν ὁποίων, παρεκτὸς τοῦ δικαίου τῆς ἀνταποδόσεως, ἐνόμιζαν ὅτι εἶχαν μεγαλήτερον ἄλλο δίκαιον, ἐπειδὴ τὴν μὲν Βοημίαν ὠνόμαζαν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ ἑαυτοὺς τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν, τοὺς δὲ γείτονάς των Μωαβίτας καὶ Φιλισταίους, οἵτινες κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐξολοθρευθῶσιν. Αἱ φονικαὶ καὶ καυστικαὶ ἐκστρατεῖαί των ἐξηπλόνοντο πανταχόσε εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν, εἰς τὸν Ῥῆνον. Ἐλησμόνουν δὲ καὶ τὰς διχονοίας των, ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἤθελε νὰ ἐμβῇ ἔξωθεν εἰς τὰς χώρας των. Ὁ τρόμος, τὸν ὁποῖον εἶχαν ἐντυπώσειν βαθέως αἱ ἐκστρατεῖαί των εἰς ὅλα τὰ γειτονεύοντα ἔθνη, τοὺς

*) Ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον ὁ τόπος τῆς σκηνῆς του, ὅπου ἀπέθανε, δὲν γεωργεῖται. Τόσον πολὺ διαρκεῖ ἡ φρίκη, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξαπλώσειν ἐνῷ ἔζη.

**) Ὠνομάσθη οὕτως ἀπό ὄρους τινὸς τοῦ Ῥηγιναιγραδικίου κύκλου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσυνάχθησαν πρώτην φοράν.

ἔκαμεν εὔκολον τὸ νὰ ματαιόνωσι τοιαύτας προσβολάς. Ὁ Σιγεμοῦνδος ἐδοκίμασεν ἀκόμη δύω φοραῖς νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν Βοημίαν μὲ πολυάριθμα στρατεύματα συναχθέντα εἰς τὴν Γερμανίαν μὲ σταυροφορικὸν κήρυγμα. Ἀλλὰ τόσον μέγας φόβος εἶχε κυριεύσειν τὰς ἄλλως ἀνδρείας καρδίας τῶν Γερμανῶν, ὥστε εὐθὺς ὅταν ἐφαίνοντο Οὐσσῖται, ὅλοι χωρὶς μάχην ἐτρέποντο εἰς ἄτακτον φυγήν. Συνέβη δὲ τοῦτο πλησίον Βιέσης (1427) καὶ Ταχάου (1431). Τόσα μάταια δοκίμια ἐπληροφόρησαν τελευταῖον τὸν Σιγεμοῦνδον, ὅτι οἱ Βοῆμοι μόνον ὑφ' ἑαυτῶν δύνανται νὰ νικηθῶσι, καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ τοὺς ἑνώσῃ μὲ βίαν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ ὠφελίμως τὴν μεταξύ των ἐπικρατοῦσαν διχόνοιαν διὰ συμβιβάσεως.

Ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος, συγκεκροτημένη ἐκ τοῦ 1431 ἔτους, ὤρεξεν εἰς τοῦτο τὴν χεῖρα, καὶ μ' ὅλην τὴν Παπικὴν ἀπαγόρευσιν, ἐπροσκάλεσε τοὺς Οὐσσιτικοὺς θεολόγους νὰ διαλεχθῇ περὶ θρησκείας. Ἰωάννης Ῥοκκιζάνας, ὁ ἀρχηγὸς τῆς Οὐσσιτικῆς ἐκκλησίας, μετὰ τριῶν ἱερέων ἐκ τῶν Πραγαίων, Ὀρφανῶν καὶ Θαβωριτῶν, ἐφάνησαν ἐκεῖ συνοδευόμενοι ἀπὸ Προκόπιον τὸν Μέγαν, ὅς τις συνεπέφερνε 300 καλῶς ὡπλισμένους ἱππεῖς. Ὁ θρησκευτικὸς διάλογος δὲν ἔφερε κἀμμίαν εἰρηνικὴν συμβίβασιν, καὶ οἱ Οὐσσιτικοὶ πρέσβεις ὑπέστρεψαν ἄπρακτοι· ἀλλ' ἡ σύνοδος συνώδευσε τοὺς ἐπιστρέφοντας μὲ ἀνθρώπους, οἵτινες ἦσαν ἐπιτήδειοι νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὰς ἐπικρατούσας διχονοίας, νὰ ἀποσπάσουν εἰς τὸ μέρος των τὸν ἰσχυρὸν Ῥοκκιζάναν, καὶ τελευταῖον νὰ φιλιώσουν τοὺς μετρίους μὲ τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις τοὺς ἐσυγχώρησε τὴν μετάληψιν τοῦ μυστικοῦ δείπνου μὲ τὸ διπλοῦν εἶδος.

Οἱ Θαβωρῖται καὶ οἱ Ὀρφανοὶ ἀπέῤῥιψαν μὲν τὴν συνθήκην ταύτην, καὶ ἐβάσταξαν τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας· οἱ δὲ Βαρῶνες, μὲ τοὺς ὁποίους ἦτο ἡνω-

μένη τώρα ἡ πόλις Πράγα, ἐσύναξαν στράτευμα. ἐκτύπησαν κατὰ κράτος τοὺς ἀντιφερομένους φονεύσαντες εἰς μάχην καὶ τοὺς δύω Προκοπίους, Μέγαν καὶ Μικρὸν, καὶ οὕτως ἐνίκησαν Βοῆμοι τοὺς Βοήμους (1434). Ὁ Σιγεμοῦνδος συνεχάρη τὰς κλάσεις καὶ τὰς ἠρώτησεν ἂν ἀγαποῦν τώρα νὰ τὸν γνωρίσουν ὡς βασιλέα των. Τὸν ἐδέχθησαν μὲ συνθήκην νὰ εἶναι ἐλευθέρα ἡ Οὐσσιτικὴ διδασκαλία. Τὴν 23 Αὐγούστ. 1436, ἐμβῆκε πανηγυρικῶς εἰς τὴν Πράγαν μὲ χαρὰν ὅλων τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι ἴδαν ἐκ τούτου τὸ τέλος τῶν ὀλεθρίων ταραχῶν *).

43. Τοῦ Σιγεμούνδου τὸ τέλος.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Οὐσσιτικοῦ πολέμου ἦλθε στοχασμὸς εἰς τὸν γέροντα ἤδη Σιγεμοῦνδον νὰ στεφθῇ εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Πάπα Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ, πιστεύων ὅτι διὰ τῆς νέας λαμπρότητος, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ λάβῃ ἐκ τούτου ἡ κυριαρχία του, θέλει ὑψώσειν καὶ στερεώσειν καὶ τὴν ὑπόληψίν της. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καθὼς οἱ Ὀεγσταούφιοι αὐτοκράτορες, ἀλλά, καθὼς λέγει ἱστοριογράφος τις τοῦ καιροῦ ἐκείνου, μὲ πολλὰς φροντίδας, μὲ ὀλίγους ἀνθρώπους, καὶ μὲ μεγάλην πτωχείαν, διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη ἐκστρατεία ἦτο πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοὺς σκοποὺς ἐκείνους. Ὑπῆγε τὸν Νοέμβρ. 1431 εἰς Ἰταλίαν, ὅπου οἱ ἰσχυροὶ δὲν τὸν ἐπρόσεξαν παντάπασι, καὶ οἱ πολῖται τῆς Σιήνης, ὅπου διέτριψε σχεδὸν ὁλόκληρον ἔτος, τὸν ἐβαρύνθησαν ἐκ καρδίας. Τελευταῖον τὴν 31 Μαΐου 1433 ἐδέχθη εἰς τὴν Ῥώμην τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα

*) Οἱ κοσμικοί, λέγει ὁ Βινδέκιος, ἔψαλαν, δοξολογίαν εἰς τοὺς δρόμους, καὶ τὸν Κάσπαρον Σλίκιον, ὅς τις βουλευτὴς ὢν τοῦ Σιγεμούνδου ἐνήργησε τὴν εἰρήνην, ἐγονάτιζαν προσκυνοῦντές τον, καὶ ὀνομάζοντές τον Ἄγγελόν των.

ἀπὸ τὸν Πάπαν Εὐγένιον τὸν Δ'. Ἀλλ' ἡ ἐλπὶς τοῦ νὰ δοξασθῇ ἐκ τούτου μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς αὐτοκρατορίας, ἐφάνη πάντη διάκενος. Τὰ συνέδρια, τὰ ὁποῖα ἐπρόσταξε, ἔμειναν ἀχαιρέτητα ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἡγεμόνας, μ' ὅλ. ὅτι ἡ τιμὴ τῆς αὐτοκρατορίας ἀπῄτει ἰσχυρὰ μέσα κατὰ τοῦ Δουκὸς τῆς Βουργονδίας, ὅς τις τότε ἥρπαζε μίαν τοῦ Βελγίου ἐπαρχίαν μετὰ τὴν ἄλλην (ἀνωτ. σελ. 392) χωρὶς κἂν νὰ ζητήσῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἄδειαν. Τὸ τελευταῖον συμβούλιόν του συνεκρότησεν εἰς Ἔγραν 1439· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν 9 Δεκεμβ. ἀπέθανεν εἰς Ζνώϊμον τῆς Μοραβίας.

Ὁ Σιγεμοῦνδος ἦτο ἀνὴρ ὡραῖος, καὶ μὲ τὸν γλυκὺν τρόπον του εἵλκυε τὰς καρδίας. Ἡ ὄχι πάντοτε εἰς καλὰ χρήσιμος μεγάλη ἐλευθεριότης του τὸν ἔφερνεν εἰς μεγάλην χρηματικὴν ἔνδειαν, ἐπειδὴ ἡ λαμπρότης, μὲ τὴν ὁποίαν ἠγάπα νὰ εἶναι περικυκλωμένος, καὶ τὰ μεγάλα ἐγχειρήματα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸν περιέπλεκαν τὰ πολλὰ στέμματά του, δὲν ἦσαν ἀνάλογα μὲ τοὺς πόρους, τοὺς ὁποίους ἐχρειάζετο πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν του. Εἶχε πολλὴν παιδείαν καὶ πνεῦμα, καὶ εἶχε μαζή του ἄνδρας πεπαιδευμένους. Τὰς ἀκολάστους τρυφάς, ὁποῖαι ἐσυνειθίζοντο σωρηδὸν εἰς τοὺς διεφθαρμένους ἐκείνους καιρούς, τὰς ἔβλεπε μὲ ἀδιαφορίαν. Ἠγάπα τὸ ἀγαθὸν μὲ εἰλικρίνειαν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὀλίγον ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ εἰς τὴν ζωήν του. Προῆλθε δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ μὲ ὅλα τὰ λαμπρὰ καὶ ἐπαινετὰ προτερήματά του ἔλειπεν ἀπ' αὐτὸν τὸ ἀληθινὸν μέγεθος καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τοῦ ὑποτάξῃ τὰς σχέσεις εἰς τοὺς παραχώδεις τούτους καιροὺς τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ἐκκλησίας. Υἱοὺς δὲν ἀφῆκε, καὶ τὸ Λυκιβουργικὸν γένος ἔπαυσε.

Χρεωστοῦμεν προσέτι νὰ ἐνθυμηθῶμεν δύω ἐπισήμους ὑπὸ Σιγεμούνδου γενομένας ἀποκτήσεις Γερ-

μανῶν ἡγεμόνων. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ τῆς Μαρκίας Βρανδεβούργου. Ἡ χώρα αὕτη εἶχε χάσειν, καθὼς ἴδαμεν, ἀφοῦ μετέβη ἀπὸ τοὺς Ἀσκανίους ἡγεμόνας εἰς τοὺς Βιτελσβαχίους, τὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν καὶ εὐτυχίαν της. Ἐχειρ - έρευσε περισσότερον, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ', ἔπεσεν εἰς τὸν Σιγεμοῦνδον. Διότι οὗτος τὴν ἐνόμισεν ἀξίαν καταφρονήσεως ὡς πρὸς τὴν λάμψιν τοῦ Οὐγγαρικοῦ στέμματος· διὰ τοῦτο τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν ἐξάδελφόν του, Ἰόδοκον τὸν Μοραβὸν, ὅς τις εἶχε μόνην φροντίδα νὰ ἀργυρολογῇ καὶ ἔβαλλεν ἐπάρχους, οἵ τινες δὲν ἐφρόντιζαν τίποτε, οὐδ' ἐμπόδιζαν τοὺς λῃστὰς εὐγενεῖς ἀπὸ τοῦ νὰ γυμνόνουν τὴν ἀθλίαν χώραν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των. Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἰόδοκος (1411), ἐνεχυρίασεν ὁ Σιγεμοῦνδος ἐκ νέου τὴν Μαρκίαν εἰς Φρειδερῖκον Ϛ', Κόμητα Νοριβέργης (ἀνωτ. σελ. 8), φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖον ἡγεμόνα, ὅς τις τοῦ εἶχε κάμειν παντοδαπὰς ὑπουργίας. Ἀφοῦ δὲ τὰ χρέη τοῦ Σιγεμούνδου ἀνέβησαν εἰς 400,000 χρυσᾶ νομίσματα, ἐπαραίτησεν ὁ Σιγεμοῦνδος εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦτον τὴν Μαρκίαν Βρανδεβοῦργον μετὰ τῆς Ἐκλεκτορικῆς ἀξίας κληρονομικῶς (1415), καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε κληρουχικῶς παῤῥησίᾳ εἰς τὴν Κωνσταντίαν. Ὁ Φρειδερῖκος, ἐὰν καὶ μετὰ πολλῶν πόνων, ὑπέταξε τοὺς ἅρπαγας ἱππότας, καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν χώραν εἰρήνην καὶ καλητέραν τάξιν. Τοιουτρόπως ἡ Φραγκικὴ γραμμὴ τῶν Ὀενζολερικῶν ἡγεμόνων ἀπέκτησε τὴν Βρανδεβουργίαν· πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδας ἐπέφερε μεγάλα ἀποτελέσματα εἰς ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας. Ἡ δευτέρα τῶν μεταβολῶν τούτων ἦτο ἡ ἕνωσις τῆς Σαξονικῆς Ἐκλεκτορίας μὲ τὰς χώρας τῆς Μίσνης, ὅταν ἐσβέσθη τὸ Σαξονικὸν τῆς Βιτεμβέργης γένος μὲ τὸν θάνατον Ἀλβρέχτου τοῦ Γ', καὶ ὁ Σιγεμοῦνδος χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τοὺς εἰς Λαουεμβοῦρ-

γον καὶ Ἀσκανίαν ἐξαδέλφους τοῦ ἀποθανόντος ἔδωκε τὴν Βιττεμβεργικὴν χώραν μετὰ τῆς Ἐκλεκτορικῆς ἀξίας ὡς χηρεῦον κληρούχημα εἰς τὸν Μαρκέσιον Μίσνης Φρειδερῖκον τὸν Πολεμικὸν ἀντὶ τῆς βοηθείας, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμεν ἐναντίον τῶν Οὐσσιτῶν.

---

44. Ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος, Ἀλβρέχτος Β', καὶ ἀρχὴ Φρειδερίκου τοῦ Γ'.

Αἱ φοβεραὶ τῶν Οὐσσιτῶν ταραχαὶ ἦσαν αἰτία ὅτι αἱ ἐν Κωνσταντίᾳ γενόμεναι ὑποσχέσεις νὰ συγκροτηθῇ μετὰ πέντε ἔτη πάλιν ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος, ἐπληρώθησαν τελευταῖον. Ὅλα τὰ δοκίμια τοῦ νὰ καθησυχάσουν τὰς κινήσεις ταύτας μὲ βίαν ἢ μὲ καλὸν τρόπον, ἐματαιώθησαν ἕως τώρα· μόνον ἀπὸ γενικὴν σύνοδον ἐνόμιζαν ὅτι δύναται νὰ γείνῃ τοῦ κακοῦ ἡ θεραπεία. Διὰ τοῦτο ἐπέμειναν οἱ Καρδινάλιοι εἰς Μαρτῖνον τὸν Δ', ἕως οὗ ἐπρόσταξε κατὰ τὸ ἔαρ 1431 σύνοδον εἰς τὴν Βασιλείαν, καὶ ἐπειδὴ οὗτος πρὸ τῆς ἀνοίξεώς της (20. Φεβρ.) ἀπέθανεν, ὑπεχρεώθη καὶ ὁ νέος Πάπας Εὐγένιος Δ' νὰ ὁμάσῃ ὅτι θέλει τὴν ἀκολουθήσειν. Ἀλλὰ πάραυτα ἐπροσπάθησεν ὁ Εὐγένιος νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν φορτικὴν ταύτην ἀνάγκην, καὶ ἐπρόσταξε τοὺς ἤδη συναθροισμένους ἀρχιερεῖς νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν. Ἀλλ' οὗτοι τόσον ὀλίγον ἐφρόντισαν διὰ τὴν προσταγήν του, ὥστε ἐξεφώνησαν ἐκ δευτέρου τὸ τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου δόγμα, ὅτι γενικὴ σύνοδος εἶναι ἀνωτέρα τοῦ Πάπα, καὶ ἐπρόσθεσαν, ὅτι μόνον τοιαύτη σύνοδος ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀπταίστου, καὶ ὄχι ὁ Πάπας, ὅς τις εἶναι λειτουργικὴ αὐτῆς κεφαλὴ (caput ministeriale). Ἀφοῦ ἔδωκαν πολλὰς διορίας εἰς τὸν Εὐγένιον νὰ φανῇ εἰς τὴν σύνοδον ἢ νὰ στείλῃ πρέσβεις διὰ νὰ μεθέξῃ ἀπὸ τὰς πράξεις τῆς

συνόδου, οὗτος δὲ εἶχε περιπλεχθῆν εἰς πόλεμον δυστυχῆ μὲ τὸ Μεδιόλανον καὶ εἰς ἐπανάστασιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸ κῦρος ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε πραχθέντων εἰς Βασιλείαν. Ἡ σύνδος ἐπεχείρησε πάραυτα καὶ τὴν μεταῤῥύθμισιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σημασίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὡμιλήθη εἰς τὴν ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδον. Δὲν ἔγεινε λοιπὸν ἐκεῖ λόγος περὶ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς καὶ κακοηθείας τῶν ἱερωμένων, περὶ τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ πνεύματος, τῆς μεταβολῆς τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ περιττῶν καὶ δεισιδαιμονικῶν προσθηκῶν, καὶ πολλῶν καταχρήσεων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τοῦ Πάπα, τοῦ ὁποίου ἤθελαν νὰ περιορίσουν τὰ εἰσοδήματα καὶ τὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐξουσίαν, χωρὶς νὰ πολεμήσουν τὸ κυριαρχικόν του εἰς τὰ πνευματικὰ πράγματα. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἀνέλαβεν ὁ Εὐγένιος τὰς κατὰ τῆς Συνόδου ἐχθροπαθείας του. Εἶχεν ὑποσχεθῆν εἰς αὐτὸν ὁ τότε τοῦ Βυζαντίου αὐτοτράτωρ Ἰωάννης ὁ Ϛ', ὅς τις ἐστενοχωρεῖτο καθ' ὑπερβολὴν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, νὰ ἑνώσῃ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν μὲ τὴν Δυτικὴν, καὶ νὰ ὑπάγῃ προσωπικῶς μετὰ τῶν ἀρχιερέων του εἰς τὴν Ἰταλίαν, πιστεύων μὲ τοῦτο, ὅτι ἤθελεν εὑρεῖν βοηθοὺς κατὰ τῶν Τούρκων τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Μὲ πρόφασιν λοιπὸν, ὅτι ὁ Γραικικὸς αὐτοκράτωρ δὲν ἠδύνατο νὰ ταξειδεύσῃ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν εἰς μακρυνὰς χώρας, ἐζήτησεν ὁ Εὐγένιος τὴν μετάθεσιν τῆς συνόδου ἀπὸ τῆς Βασιλείας εἰς τὴν Φεῤῥάραν, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐν Βασιλείᾳ ἀρχιερεῖς δὲν ἔστερξαν, ἤνοιξεν αὐτὸς ἄλλην σύνοδον εἰς τὴν Φεῤῥάραν, ὅπου ἐκήρυξε σχισματικὴν τὴν ἐν Βασιλείᾳ· ἐκείνη δὲ ἤρχισε πάραυτα κρισολογίαν κατὰ τοῦ Εὐγενίου.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν εἶχαν συναχθῆν οἱ Ἐκλέκτορες εἰς τὸ Φραγκοφόρτιον, καὶ ἐξέλεξαν αὐ-

τοκράτορα τῆς Γερμανίας τὸν τοῦ Σιγεμούνδου γαμβρὸν Ἀλβρέχτον Δοῦκα τῆς Αὐστρίας (18. Μαρτίου 1438). Τόσον ὀλίγον ἐπίφθονον ἐφαίνετο τὸ Γερμανικὸν στέμμα, ὥστε ὁ Ἀλβρέχτος δὲν τὸ εἶχε ζητήσειν ὁλοτελῶς, καὶ προσέτι ἀντεστάθη ἱκανὸν ἕως οὗ νὰ τὸ δεχθῇ. Καὶ εἰς τὴν ὀλιγοχρόνιον δὲ κυβέρνησίν του ἐνησχολεῖτο σχεδὸν πάντοτε μὲ μόνον τὰ πράγματα τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας, τῶν ὁποίων τοὺς θρόνους ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν ἀποθανόντα αὐτοκράτορα· εἰς δὲ τὴν δευτέραν χώραν ἀντηγωνίσθη καὶ μὲ τοὺς ἀμφοτεριστὰς, οἵτινες εἶχαν ἀναγορεύσειν ἀντιβασιλέα τὸν τῆς Πολονίας πρίγκιπα Κασιμήριον. Περὶ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνησχολοῦντο αἱ καρδίαι πάντων, ἐφοβοῦντο οἱ Γερμανικοὶ ἄρχοντες μὴ ἐκραγῇ νέον σχίσμα. Διὰ τοῦτο ἐκήρυξαν μὲν ὅτι ἐδέχοντο τὰς τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου μεταῤῥυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι κατήργουν ὁλοτελῶς τὰ χρονικὰ *) τοῦ Πάπα καὶ περιώριζαν καθ' ὑπερβολὴν τὰ εἰς τὰς ἐνορίας δίκαιά του, ἐνταυτῷ δὲ, ὅτι ἔμεναν οὐδέτεροι εἰς τὰς τῆς συνόδου μὲ τὸν Πάπαν λογομαχίας. Ἀλλ' οἱ ἐν Βασιλείᾳ πατέρες δὲν ἀπέκλιναν ἀπὸ τοὺς σκοπούς των· ἐκαθαίρεσαν τὸν Εὐγένιον τὴν 25. Μαΐου 1439, καὶ ἀνηγόρευσαν διάδοχόν του τὸν Δοῦκα τῆς Σαβαυδίας Ἀμαδαῖον, ὅς τις εἶχε παραιτήσειν τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν υἱόν του καὶ ἔζη τώρα εἰς τὴν ἐρημίαν. Ὠνομάσθη δὲ Φῆλιξ Ε'. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἠῤῥώστησεν ὁ βασιλεὺς Ἀλβρέχτος ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατείαν του, καὶ ἀπέθανε πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν Βιένναν (27. Ὀκτωβ. 1439). Ἀφῆκεν ὄνομα συνετοῦ ἡγεμόνος· εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους κυβέρνησίς του παρῆλθε χωρὶς κάμ-

*) Δηλαδὴ τὰς χορηγίας, τὰς ὁποίας ἐλάμβαναν οἱ Πάπαι ἐπιβεβαιόνοντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς. Ἰσοδυνάμουν δὲ μὲ τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τούτου.

μίαν ὠφέλειαν. Ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἔμεινεν ἐφεξῆς σχεδὸν χωρὶς διακοπὴν τὸ Γερμανικὸν στέμμα εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἕως οὗ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας διελύθη ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία. Οἱ Ἐκλέκτορες ἀνηγόρευσαν τὴν 2. Φεβρ. 1440 βασιλέα τὸν ἐξάδελφον τοῦ Ἀλβρέχτου Φρειδερῖκον, Δοῦκα Αὐστρίας, ὅςτις μαζὴ μὲ τὸν ἀδελφόν του Ἀλβρέχτον ἐξουσίαζε τὴν Στειρίαν, Καρινθίαν καὶ Κρανίολαν. Τρεῖς μῆνας καὶ οὗτος δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα, τὸ ὁποῖον ἐπροξένει κόπους καὶ φροντίδας καὶ σχεδὸν οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἄλλην, εἰμὴ ὅτι ἡ ὑπόληψις ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ καιροὺς εἰς αὔξησιν τῆς οἰκιακῆς του δυνάμεως. Ὁ Φρειδερῖκος, Γ' καθὸ βασιλεὺς ὀνομαζόμενος, δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ προΐσταται τοῦ Γερμανικοῦ βασιλείου. Ἦτο ἡγεμὼν μὲ οἰκιακὰς ἀρετὰς, ἀλλὰ μὲ προτερήματα μέτρια, καὶ ἄπειρος πολεμικῆς τέχνης, μ' ὅλον ὅτι ἐπεχείρησε πολλῶν βουλῶν του ἐκτέλεσιν διὰ συνθηκῶν καὶ συμμαχιῶν καὶ διὰ πολιτικῆς ἐμπειρίας, καὶ οὕτως ἐκατήντησεν εἰς παντοδαπὰς περιπλοκάς. Εἰς τὰς πολλὰς ταραχὰς καὶ δυστυχίας τῆς πεντήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν βασιλείας του δὲν ἀντιπαρέταξεν οὔτε πνεῦμα οὔτε ἀνδρίαν, ἀλλὰ μίαν ἀμβλεῖαν σχεδὸν ἀδιαφορίαν. Δυσκόλως ἐκινεῖτο ἀπὸ τὴν ἀγαπητὴν ἡσυχίαν του καὶ τὰς προσφιλεῖς ἀσχολίας του εἰς τρόπον ὥστε ἐπαραίτησε ποτὲ ἓν συμβούλιον ἀναγκαῖον διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ ἀπὸ τὸ ψύχος τὰ λουλούδιά του.

Ἰσχυρὸς ἡγεμὼν ἤθελεν ὠφεληθῆν ἀπὸ τὴν διχόνοιαν τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου μὲ τὸν Πάπαν Εὐγένιον διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Γερμανικὴν ἐκκλησίαν τὸν ἀνακουφισμὸν, τὸν ὁποῖον τῆς ἐβεβαίοναν τὰ ψηφίσματα ἐκείνης. Ἀλλ' ὁ Φρειδερῖκος ἤγετο καὶ ἐφέρετο ἀπὸ φρόνιμον φίλον του, ὅςτις μετέστρεφε τὰ πάντα πρὸς ὄφελος τοῦ Πάπα. Οὗτος ἦτο ὁ Ἰταλὸς Αἰνείας Σύλβιος Πικκολομίνης (ὁ μετέπειτα Πάπας Πῖος ὁ Β'), πρότερον μὲν μυστικὸς γραμματεὺς τῆς συνόδου καὶ εὔγλωττος προστάτης τῶν δικαίων της ἐναντίον τῶν Παπικῶν ἀντιποιήσεων· ἔπειτα δὲ ἐμβὰς εἰς τὴν ὑπουργίαν τοῦ βασιλέως καὶ κερδίσας τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν, ἐπῆρε τὸ μέρος τοῦ Πάπα καὶ ἔγεινε χρησιμώτατον ἐργαλεῖον του. Ὁ Εὐγένιος, πληροφορηθεὶς τὰ φρονήματα τοῦ Φρειδερίκου, ἐτόλμησε (1445) νὰ καθαιρέσῃ τοὺς δύω μεγάλους ἐχθρούς του, τοὺς Ἐκλέκτορας τῆς Κολωνίας καὶ Τριβέρεως, καὶ νὰ δώσῃ τὰς καθέδρας των εἰς συγγενεῖς τοῦ Δουκὸς τῆς Βουργονδίας. Οἱ Ἐκλέκτορες δὲν ἔμειναν τόσον ἥσυχοι, ὅσον ὁ βασιλεὺς, ὅςτις ἔβλεπεν ἐκ Ῥώμης προσταζομένην τὴν ἐπικράτειάν του· ἔκλεισαν τὸν Μάρτιον (1446) συνθήκην πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ἐὰν ὁ Εὐγένιος δὲν γνωρίσῃ τὰ ψηφίσματα τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου καὶ δὲν ἀκυρώσῃ τοὺς νεωτερισμούς του (ἤγουν τὴν καθαίρεσιν τῶν Ἐκλεκτόρων), θέλουν ἀποχωρήσειν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ θέλουν γνωρίσειν νόμιμον τὴν ἐν Βασιλείᾳ σύνοδον. Ὁ Εὐγένιος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπροβλήθησαν ταῦτα διὰ πρεσβείας, ἐσυμβουλεύθη ἀπὸ τὸν Αἰνείαν Σύλβιον νὰ μὴ φθείρῃ τὰ πράγματά του μὲ σκληρὰν ἀπόκρισιν. Ἔδωκε λοιπὸν ἀμφίβολον ἀπόκρισιν καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἀναθέσειν τὸ πρᾶγμα εἰς ὁμήγυριν τινὰ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων. Ἠνοίχθη αὕτη τὴν 1 Σεπτεμβρίου, καὶ ἱκανὸν καιρὸν ἀνετρέποντο αἱ Ἰταλικαὶ τέχναι ἀπὸ τὴν σταθερότητα τῶν ἡγεμόνων. Ἀλλ' ὁ Αἰνείας διὰ χρημάτων κατέπεισεν Ἰωάννην Λυσύραν, γενικὸν ἐπίτροπον τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Μογοντίας καὶ τὰ πάντα δυνάμενον εἰς τὸν κύριόν του, ὅςτις κυρίως ἦτο ὁ δημιουργὸς τῆς ἐκλεκτορικῆς συμμαχίας, καὶ μὲ 500 χρυσᾶ ἐπώλησε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Γερμανικῆς ἐκκλησίας. Δι' αὐτοῦ ἐκαταπείσθη ὁ Ἐκλέκτωρ τῆς Μογοντίας νὰ στέρξῃ, ὥστε ὁ μὲν Πάπας νὰ ἀφήσῃ πάλιν εἰς τὰς ἀξίας των τοὺς

Ἐκλέκτορας, αὐτοὶ δὲ νὰ τὸν πληρώσωσιν ἐντελῶς ὅλα, ὅσα ἠδύνατο νὰ χάσῃ ἀπὸ τὰ ψηφίσματα τῆς Βασιλείας. Ἀφοῦ δὲ ἔστερξαν οἱ περισσότεροι προδιατεθειμένοι ἡγεμόνες, ἐστάλθη πρεσβεία εἰς τὴν Ῥώμην νὰ προσφέρῃ τὰς προσκυνήσεις εἰς τὸν τροπαιοῦχον Εὐγένιον, ὅς τις μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἀπέθανε (23 Φεβρ. 1447). Τὸ ἐφεξῆς ἔτος ἐστάλθη πρέσβυς τοῦ διαδόχου του Νικολάου Ε' πρὸς τὸν βασιλέα Φρειδερῖκον, ὅς τις ἐσυμβιβάζετο μὲ συγκατάθεσιν τῶν Ἐκλεκτόρων ἐν ὀνόματι τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους, καὶ ἔκλεισεν εἰς Βιένναν συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέλαβεν ὁ Πάπας ὅσα εἶχε χάσειν εἰς τὴν ἐν Βασιλείᾳ σύνοδον. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἐκοινοποιήθη εἰς τοὺς συγκλητικοὺς τοῦ βασιλείου εἰς Ἀσκιβοῦργον, διὰ τοῦτο ὠνομάσθη συμφωνία Ἀσκιβουργική. Ὁ Φῆλιξ ἐπαραιτήθη τὴν ἀξίαν του, ὁ Νικόλαος ἐγνωρίσθη νόμιμος Πάπας, καὶ ἡ σύνοδος τῆς Βασιλείας διελύθη δι' αὐτοκρατορικῆς προσταγῆς (1449).

Τοιουτοτρόπως ἀπετέλεσε καὶ ἡ σύνοδος αὕτη, ὅσα ἡ τῆς Κωνσταντίας. Ὅτι δὲ καὶ ἐὰν οἱ ἀντιπαπισταὶ ἐκατόρθωσαν τὸν σκοπόν των, θεραπεία τοῦ ῥιζωθέντος κακοῦ δὲν ἐγίνετο, τὸ προείπαμεν ἀρχήτερα. Ἔμελλαν μετὰ μίαν ἑκατονταετηρίδα νὰ ἐμβοῦν ἄλλοι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον· ὁ δὲ Πάπας τώρα, ἐκβὰς ἀπὸ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον τοῦ ἐφοβέρισαν αἱ δύω αὗται σύνοδοι, ἐμβῆκεν εἰς ἀσφάλειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ κακομεταχειρίζεται τὴν ἐκκλησίαν χειρότερα παρὰ πρότερον.

---

45. Αἱ Γερμανικαὶ πόλεις.

Κατὰ τοὺς Λυκιβουργικοὺς χρόνους ἔπαυσε σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἡ Γερμανία νὰ εἶναι μία κοινὴ πολιτεία. Οἱ ἐκ τοῦ γένους τούτου αὐτοκράτορες ἀφιέρωσαν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φροντίδα των εἰς τὰς

κληρονομικάς των χώρας, καὶ δὲν ἤθελαν νὰ μεταχειρίζωνται τὴν δύναμιν τούτων εἰς ἀποκατάστασιν τῆς ἐν Γερμανίᾳ βασιλικῆς δόξης· μόνον ἡ λαμπρότης τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπρόσφερνεν εἰς ἐπιτυχίαν ἄλλων σκοπῶν, εἶχε κάποιον θέλγητρον δι' αὐτούς. Ἐνῷ λοιπὸν ἡ Γερμανία ὡς ὅλον δὲν ἐσήμαινε τίποτε, καὶ κανεὶς σχεδὸν δὲν ἐφρόντιζεν ὅτι οἱ δόλιοι καὶ ἰσχυροὶ πρὸς δυσμὰς γείτονές των ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν σιωπηλῶς τὰς ἐπαρχίας τῆς Βουργονδίας καὶ τοῦ Βελγίου, ἡ ἐθνικὴ δύναμις δὲν ἐκατήντησεν ἐκ τούτου εἰς πτῶσιν, ἀλλὰ ἐκατακομματιάσθη εἰς πολλὰ ὑγιηρὰ μέρη μὲ παντοδαπὰς διευθύνσεις. Ἐξαιρέτως δὲ αἱ Γερμανικαὶ πόλεις τῆς ΙΔ' καὶ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος μὲ τὴν δημοκρατικὴν μορφήν των μᾶς ἐνθυμίζουν τρόπον τινὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐκτὸς ὅτι μαζὴ μὲ τὴν θερμότητα τοῦ νοτίου αἵματος καὶ τῆς ἀπατηλῆς στιλπνότητος τοῦ τῶν Ῥωμαίων τρόπου ἔλειπαν καὶ τὰ σφοδρὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἐγέμιζαν τὴν Ἰταλίαν μὲ κακουργίας, καὶ ἐκεῖνα τὰ τεχνικὰ συνυφάσματα βίας καὶ δόλου, τὰ ὁποῖα ἀνεδείκνυαν ἐκεῖ ἡγεμόνας αἱμοδιψεῖς καὶ ἀσώτους ἅρπαγας. Περὶ τῶν ἀγώνων τῶν πόλεων καὶ τῶν εἰς τὰς χώρας εὐγενῶν ὡμιλήσαμεν ἤδη εἰς πολλὰ μέρη· ηὔξαναν κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον, καθὼς συνηύξανε τῶν πρώτων ἡ εἰς αὐτονομίαν ἔφεσίς των μαζὴ μὲ τὰ πλούτη καὶ μὲ τὴν δύναμιν, καὶ ἡ ζηλοτυπία τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων ἠρεθίζετο εἰς βαθμὸν ὑψηλότερον. Ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν πόλεων δὲν ἔλειπαν λογοτριβαὶ καὶ ἀγῶνες. Ἀπὸ τὸν καιρὸν ἤδη τῶν Ὀενσταουφίων ἤρχισαν διχόνοιαι μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῶν πόλεων, οἵτινες ὠνομάζοντο Πατρίκιοι, καὶ τῶν κατωτέρων πολιτῶν, οἵτινες ἐκαταφρονοῦντο ὑπ' ἐκείνων καὶ μὲ τρομερὰν αὐτογνωμίαν ἐδιώκοντο καὶ ἀφωρίζοντο ἀπὸ πᾶν πολιτικὸν ἀξίωμα. Ἀλλ' ὅταν οἱ χειροτέχναι ἐσυ-

σωματώθησαν εἰς συναφείας καὶ συστήματα, ἀντέστεκαν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις εἰς τὰ θελήματα τῶν Πατρικίων. Εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις (αὐτοκρατορικὰς ἢ χωρικάς· διότι ἡ διαφορὰ τότε ἦτο μικρά, ἐνῷ ἡ ἔννοια τῆς χωρικῆς ὑψηλότητος δὲν ἦτο ἀκόμη σχηματισμένη) *) ἔφθασαν κατὰ ταύτην τὴν περίοδον νὰ λάβουν αἱ συνάφειαι κοινωνίαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ συνήθως μὲ ἀγῶνας κατὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποκλειστικῶς κυβερνώντων πολιτῶν. Ἢ παρελήφθησαν τότε χειροτέχναι εἰς τὸ μέχρι τοῦδε βουλευτήριον ἐνῷ μέρος βουλευτικῶν ἀξιωμάτων ἐλαμβάνετο ἀπ' αὐτούς, ἢ ἐσχηματίσθη μερὶς ἐξ αὐτῶν· ἢ εἰσήχθη ἓν κυβερνητικὸν μέρος ἐκ τῶν συναφειῶν, ἐνῷ ὅλη ἡ πολιτικὴ σύνταξις ἐθεμελιώθη εἰς διανομὴν τῶν πολιτῶν εἰς τὰς συναφείας. Ὅστις κατὰ τὸ ἐργόχειρόν του δὲν ἀνῆκεν εἰς καμμίαν συνάφειαν, ἐχρεώστει καθὸ πολίτης νὰ συμπεριληφθῇ εἰς μίαν. Παράδειγμα μεταβολῆς πολιτεύματος κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἴδαμεν ἤδη εἰς τὸ Τίγυρον (ἀνωτ. σελ. 307). Ἀλλ' εἰς πολλὰς πόλεις μ' ὅλα τὰ δοθέντα εἰς τὰς συναφείας δικαιώματα ἔμεινεν οὐσιωδῶς ἀριστοκρατικὸν τὸ πολίτευμα, καθὼς εἰς Νοριβέργαν, ὅπου (1348) ὑπεχρεώθη ἡ βουλὴ νὰ δέχεται βουλευτὰς τοὺς πρωτομαγίστορας ὀκτὼ τινῶν συναφειῶν. Ἀλλ' οὗτοι κατὰ καιροὺς μόνον τινὰς συνεκαλοῦντο εἰς τὴν βουλήν, ὅταν ἐπροβάλλοντο μικρά τινα πράγματα· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πολιτεύματος δὲν τὸ ἐδιδάσκοντο, οὐδ' εἶχαν τὴν ἄδειαν νὰ ἀναμίσγωνται εἰς αὐτό **).

Αἱ Γερμανικαὶ πόλεις ἀπέκτησαν τότε μεγάλα πλούτη ἀπὸ τὰ ἐργόχειρα καὶ ἀπὸ τὴν ἐμπορίαν. Ἡ δευτέρα ἔλαβε τότε πάντη ἄλλον δρόμον παρὰ εἰς τοὺς

*) Σαρτώριος Ἱστορία τοῦ Ἀνσεατικοῦ δεσμοῦ, Μέρ. Β', σελ. 188.

**) Μάννερτος, Ἐπίβλεψις εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Νοριβέργης, σελ. 65.

νεωτέρους χρόνους. Ὁ διὰ ξηρᾶς δρόμος τῆς Γερμανίας ἐσύναπτε τὴν βόρειον Εὐρώπην μὲ τὴν νότιον· αἱ Γερμανικαὶ πόλεις διέδιδαν τὰ πολύτιμα φορτία τῆς Ἀνατολῆς, τὰ ὁποῖα ἐδέχοντο ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὰς βορείους χώρας, καὶ εὕρηκαν εἰς τὴν ζωηρὰν ταύτην συναλλαγὴν ἀείρροον πηγὴν κερδῶν πλουσίων. Ἐπειδὴ ἡ ἐμπορία ἐξυπνίζει τὴν φιλεργίαν, συνέβη τοῦτο καὶ εἰς τὰς Γερμανικὰς πόλεις· τὰ γεννήματα τῶν ἐπιμελῶν ἐργατῶν των, ἐξαιρέτως ροῦχα καὶ λινᾶ πανία, ἐφέροντο πλουσίως εἰς τὰς ξένας χώρας, καὶ τὸ τοιοῦτον συνετέλει ἀργύριον ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐμπόρους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς χειροτέχνας. Ἐκ τούτων ἐγεννήθη εὐτυχία καὶ πολυανθρωπία εἰς πολλὰς Γερμανικὰς πόλεις, ὡς πρὸς τὰ ὁποῖα φαίνεται ἐνδεὴς καὶ μικρὰ ἡ σημερινή των κατάστασις. Ὁ προειρημένος Αἰνείας Σύλβιος ἐσύνταξε περιγραφὴν τῆς Γερμανίας, ὅπου δὲν δύναται νὰ ἐπαινέσῃ καὶ νὰ ἐξυψώσῃ ἱκανῶς τὴν δύναμιν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν Γερμανικῶν πόλεων.

Ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐσιώπα ἡ ἱστορία περὶ τοῦ τί ἦσαν αἱ Γερμανικαὶ πόλεις, οἱ λίθοι ἤθελαν μᾶς τὸ φωνάζειν ἀδιακόπως. Τὰ οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα ἔκτισαν αἱ γενεαὶ ἐκεῖναι, μαρτυροῦν ζωντανῶς εἰς τοὺς ἐγγόνους των περὶ τῆς ἐνεργείας των περισσότερον παρ' ὅσον δύναται ἡ ῥητορικωτάτη συγγραφή. Ἤρχισε περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος τὸ κάλλιστον ἄνθος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἥτις ὠνομάσθη μὲν Γοτθική, ἔπρεπε δὲ νὰ ὀνομάζεται Γερμανική, ἐπειδὴ τὸ εὐγενέστατον καὶ ὑψηλότατον εἶδος της ἐκβῆκεν ἀπὸ Γερμανοὺς μαγίστορας, καὶ Γερμανοὶ μαγίστορες ἔκτισαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας τὰ ἀξιολογώτατα τοῦ εἴδους τούτου οἰκοδομήματα. Εἶναι γέννημα τῆς Γερμανικῆς καὶ Χριστιανικῆς φορᾶς εἰς τὴν τέχνην, καί, καθὼς ἡ ποιητικὴ τῶν καιρῶν ἐκείνων, εἶναι πάντη ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν παλαιὸν

τρόπον, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ λάβῃ βαθμὸν κατώτερον παρὰ ἡ παλαιὰ τέχνη· διότι ἡ καλλονὴ τῶν σχημάτων, ἡ αἰσθηματικὴ κρίσις καὶ ὁ χαρακτὴρ εἰς ὅλας τὰς τέχνας κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ὑποχρεόνονται εἰς διωρισμένον τρόπον καὶ κανόνα, ἀλλὰ δύνανται νὰ εἶναι ἐπίσης παντοδαπὰ, καθὼς εἶναι διάφορος ἡ αἴσθησις καὶ τὸ πνεῦμα εἰς τοὺς λαοὺς καὶ εἰς τοὺς χρόνους, τὰ ὁποῖα γεννῶσιν ἐλευθέρως, καὶ φαίνονται εἰς τὴν τέχνην ἀρχετύπως καὶ χωρὶς μίμησιν. Ἡ ἰδιότης τῆς Γερμανικῆς ταύτης ἀρχιτεκτονικῆς φαίνεται εἰς τὰς μακρὰς στήλας, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἀνυψόνονται αἱ πλευραὶ καὶ σειραὶ τῶν θόλων· εἰς τὰ ὑψηλὰ παράθυρα τὰ τοξοειδῆ, τὰ ὁποῖα ἀναβαίνουσι κάτωθεν ἕως τὴν σκεπαστήν· εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ τολμηρὰς καμάρας, εἰς τὰ παντοδαπὰ τορεύματα καὶ ποικίλματα, τὰ ὁποῖα σκεπάζουσιν ὅλον τὸ οἰκοδόμημα κτλ. Ἐκ τῶν πολλῶν μαγιστόρων τοῦ καιροῦ ἐκείνου κἀνεὶς δὲν ἔλαβε τόσον ὑψηλὴν φήμην, ὅσον Ἐρβῖνος ὁ Στεϊμβάχιος, ὅστις κατὰ τὸ 1277 ἔτος ἤρχισε νὰ κτίζῃ τὸ ἔμπροσθεν μέρος καὶ τὸν πύργον τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀργεντοράτου. Ἐκεῖ φαίνεται ἡ τέχνη μὲ ὅλην τὴν τελειότητά της. Ἀλλ' ὁ γιγαντιαῖος οὗτος πύργος δὲν εἶναι κτισμένος ὅλος ἀπὸ τὸν Ἐρβῖνον, οὐδὲ κατὰ τὸ σχέδιον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὰς παρούσας διαστάσεις του, ἐσχεδιάσθη διὰ μικρότερον οἰκοδόμημα *). Ὅλος ὁ πύργος ἐτελειώθη κατὰ τὸ 1439 ἔτος, καὶ ἐπειδὴ καθεὶς τῶν ἀκολούθων τεχνιτῶν εἰργάσθη κατὰ τοὺς ἰδίους στοχασμούς του· διὰ τοῦτο φαίνεται μὲ ἓν βλέμμα ἡ κατὰ μικρὸν μεταβαλλομένη καὶ ἐκπίπτουσα αὐτὴ ἀρχιτεκτονική· διότι κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα ἐχάθη ἡ παλαιὰ μεγαλουργία εἰς μικρολόγον τεχνίτευσιν. Πάντη διαφορετικὸς εἶναι ὁ ναὸς τῆς Κολωνίας, ὅστις

*) Γοίῤῥιος εἰς τὰ τῆς Ἑϊδελβεργης Χρονικὰ τῆς φιλολογίας 1824, ἀριθ. 60.

καὶ αὐτὸς ἤρχισε νὰ κτίζεται εἰς τοὺς χρόνους Ἐρβίνου τοῦ Στεϊμβαχίου. Τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἐτελειώθη ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους κατὰ τὸ πρῶτον σχέδιόν του. Ὁ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Βιέννης πύργος, ὁ ναὸς τοῦ Φριβούργου καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐκκλησίαι ἀνήκουσιν ἐπίσης εἰς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς Γερμανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐὰν παρατηρήσῃ τις τὸ τεχνικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον βασιλεύει εἰς τὴν διαταγὴν τῶν οὐρανομηκῶν τούτων οἰκοδομημάτων, τὴν γνῶσιν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, καὶ τὴν μεγάλην τεχνικὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὴν μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ἐργασίαν τῶν μερικῶν, ἐπ' ἀληθείας θέλει σεβασθῆν τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὁπότε ὑπῆρχαν τεχνῖται, οἵτινες ἐνόουν καὶ ἔπρατταν οὕτως, πολλαὶ χεῖρες, αἵτινες ἔδιδαν ζωὴν εἰς τὰς ἰδέας των, καὶ πολῖται μερικῶν πόλεων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζαν καλητέραν χρῆσιν τῶν πλούτων των παρὰ διὰ σκοποὺς τοιούτους *). Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τοιούτων ἔργων μὲ τοιαύτην ἐντέλειαν δυσκόλως ἤθελεν εἶσθαι δυνατὴ χωρὶς τὴν τότε ἀκμάζουσαν ἀδελφότητα τῶν τεκτόνων. Καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους εὑρίσκοντο τοιαῦται ἑταιρεῖαι ἀρχιτεκτόνων· μετὰ ταῦτα ἔλαβαν τὴν καθέδραν των εἰς τὰ μοναστήρια· κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἐκβῆκαν ἀπὸ ταῦτα καὶ ἔγειναν κοσμικαὶ κοινωνίαι. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἔλαβαν αἱ ἑταιρεῖαι αὗται κατὰ πρῶτον χωριστὴν τινὰ μορφήν. Ἐνησχολοῦντο εἰς ἐγχειρήματα μεγάλων οἰκοδομῶν, καὶ ἡ κοινὴ συνενέργειά των μὲ κανόνας ἀπετέλεσε τὴν μεγίστην τελειότητα καὶ συμφωνίαν τῶν ἔργων των. Τὰ μαθήματά των μετεδίδοντο διὰ τριῶν βαθμῶν μυστικῶς εἰς πρωτοπείρους καὶ προβεβηκό-

*) Πρέσβεις τῆς Βοσνίας, διηγεῖται ὁ Αἰνείας Σύλβιος, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἰδεῖν καὶ θαυμάσει πολὺν ὥραν τὸν ἐν Βιέννῃ πύργον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἔκραξαν τελευταῖον: „ὁ πύργος οὗτος ἐχρειάσθη περισσότερα εἰς τὴν οἰκοδομήν του παρ' ὅσα λαμβάνει ὅλον τὸ βασίλειον τῆς Βοσνίας."

τας καὶ μαγίστορας. Ἡ διὰ τὴν τελείωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς Γερμανικῆς τέχνης ἀξιολογωτάτη ἑταιρεία τῶν τεκτόνων ἐκαταστάθη εἰς Ἀργεντοράτον ἀπὸ τὸν Ἐρβῖνον Στεϊμβάχιον. Εἵλκυσε μαγίστορας ἐκ Γερμανίας, Ἀγγλίας καὶ Ἰταλίας, καὶ ἔδωκεν εἰς τὴν ἀδελφότητά του τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἔλαβαν ἀρχήτερα οἱ Ἀγγλικοὶ τεχνῖται. Τοιαύτη τις ἑνότης ὠνομάζετο καλύβη· ὅλαι αἱ εἰς τὴν Γερμανίαν εὑρισκόμεναι καλύβαι ἡνώθησαν πρὸς ἀλλήλας, ἡ δὲ Ἀργεντοράτειος ἔμεινεν ἡ ἀνωτέρα. Κατὰ τὸ 1731 ἔτος ἐκαταργήθησαν αἱ καλύβαι αὗται δι' αὐτοκρατορικοῦ προστάγματος *).

46. Ἡ Ἀνσεατικὴ συμμαχία.

Περὶ τῶν συμμαχιῶν Γερμανικῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ἐκίνησεν ἡ πρῶσις τῆς αὐτοκρατορικῆς δυνάμεως εἰς ὑπεράσπισιν τῶν τεχνῶν καὶ τῆς ἐμπορίας, ὡμιλήσαμεν ἤδη πολλάκις. Ἐκ τῶν συμμαχιῶν τούτων καμμία δὲν ἀπέκτησε τόσην δύναμιν καὶ φήμην, καθὼς ἡ Ἀνσεατικὴ συμμαχία, ἥτις εἶχε τὴν καθέδραν της εἰς τὴν κάτω Γερμανίαν καὶ εἰς τὰς δορικτήτους Βενδικὰς χώρας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἄλβιος καὶ τοῦ Ὀδέρου. Πότε, ποῦ καὶ πῶς ἔλαβε τὴν ἀρχήν της ἡ περίφημος αὕτη συμμαχία, πιθανῶς δὲν θέλει λυθῆν ποτὲ μὲ κάποιαν ἀσφάλειαν **). Εἶναι βέβαιον μόνον ὅτι ἤρχισεν ἀπὸ τὴν ἕνωσιν παραθαλασσίων τι-

*) Αἱ καλύβαι ὠνομάζοντο καὶ Logen, οἱ συναδελφοί, Ἐλεύθεροι οἰκοδόμοι, ἐπειδὴ ἀπήλαυαν χωριστὰ προνόμια καὶ ἐλευθερίας. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν παρεκτὸς τῶν κυρίως ὁμοτέχνων παρελάμβαναν καὶ ἄλλους ἄνδρας ἐνδόξους καὶ προκομμένους, οἱ ὁποῖοι ὠνομάζοντο θετοὶ οἰκοδόμοι. Ἐκ δὲ τούτων μεταγενεστέρως, κατά τινων γνώμην, ἐγεννήθη ἡ ἑταιρεία τῶν Freimaurer κοινῶς Φαρματόνων.

**) Τὴν συνηθεστέραν γνώμην, ὅτι ἀρχὴ τῆς ἑταιρείας ἔγεινεν εἰς ὁμόνοιαν τινὰ συνδεθεῖσαν τὸ 241 ἔτος μεταξὺ Ἀμβούργου καὶ Λυβέκης, ἀναίρεσεν ὁ Σαρτώριος ὁ ἀκριβὴς καὶ βάσιμος αὐτῆς ἱστοριογράφος, Μέρ. Α', σελ. 58 κ. 370.

τῶν πόλεων πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς ἐμπορίας των, καὶ ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη πίπτει εἰς τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα. Ἡ συμμαχία τότε ἦτο μικρὰ καὶ περιεῖχε δι' ὅλης ταύτης τῆς ἑκατονταετηρίδος δέκα ἕως δώδεκα παραθαλασσίους πόλεις. Τὸ ὄνομα Ἄνση δὲν εὑρίσκετο τότε. Ἀλλ' εἰς τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα ηὔξησε καθ' ὑπερβολὴν ὁ ἀριθμὸς τῶν συμμάχων πόλεων, καὶ ἐσχηματίσθη καλήτερα ἡ ἐσωτερική των πολιτικὴ κατάστασις. Τώρα τῆς ἐδόθη καὶ τὸ Γερμανικὸν ὄνομα Ἄνση (Hanse, ἤγουν ἐμπορικὴ ἑτερεία). Ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σκάλδεως ἕως τὴν Ἐστονίαν ἐξηπλώθη ἡ συμμαχία, καὶ ὄχι μόνον παραθαλάσσιοι, ἀλλὰ καὶ ἠπειρώτιδες πόλεις ἡνώθησαν μὲ αὐτήν, Π. χ. Κολωνία, Βρουνσουΐκον, Ὀσναβρύκκα, Μαγδεμβοῦργον κτλ.

Κοινὴ ὑπεράσπισις κατὰ προσβολῶν, ἀσφάλεια τῶν δρόμων διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὅπου ἔφερναν οἱ ἔμποροι τὰς πραγματείας των, αἱρετοκρισία εἰς τὰς διαφορὰς τῶν πολιτῶν, καὶ πρὸ πάντων στερέωσις καὶ ἐξάπλωσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπορίας ἦσαν, ὡς προείπαμεν, οἱ κυριώτεροι σκοποὶ τῆς συμμαχίας. Θέατρον τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης πραγματείας ἦτο ἐξαιρέτως ὁ τῆς Εὐρώπης βορρᾶς, Ῥωσία, Σβεκία, Νορβηγία, Δανία, τῶν ὁποίων ἡ ἐσωτερικὴ κοινωνικὴ κατάστασις ἔκαμνε δυνατὴν τὴν ἐμπορικὴν δύναμιν τῶν πόλεων τούτων. Εἰς ταύτας τὰς χώρας ἐσύστησαν ἐμπορικὰς ἀποθήκας, Π. χ. εἰς Νομβογορδίαν τῆς Ῥωσίας καὶ εἰς Βέργαν τῆς Νορβηγίας. Ἀπήλαυαν ἐκεῖ μεγάλα προνόμια, διὰ τῶν ὁποίων τὴν αὔξησιν δὲν ἐφοβοῦντο πολέμους μὲ τοὺς βορείους βασιλεῖς, ἀλλὰ τοὺς ἐπεχείρουν τολμηρῶς καὶ εὐτυχῶς. Ἔφερναν ὕλας ὠμὰς ἀπὸ τὰς ξένας χώρας, καὶ ἀντέδιδαν ἐκεῖ τεχνουργήματα. Ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης ἐμπορίας ἀπήλαυαν μεγάλα κέρδη. Διὰ τὴν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη ἐμπορίαν των ὕπηγαν εἰς

τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὸ Βέλγιον· εἰς Βρύγαν καὶ Λονδῖνιον εἶχαν ἐμπορικοὺς οἴκους. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις ἐφαίνοντο πάντοτε αὐτόνομοι· ἔκαμναν συμμαχίας καὶ εἰρήνην, ἐκήρυτταν πόλεμον χωρὶς κάμμίαν συνενέργειαν τοῦ αὐτοκράτορος. Πρὸς φροντισμὸν τῶν κοινῶν πραγμάτων των συνεκρότουν συμβούλια, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν προεδρείαν ἡ Λύβεκα. Ποτὲ δὲν ἔλαβεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ἡ Γερμανικὴ ἐμπορία τοιαύτην ἔκτασιν καὶ ζωὴν, καθὼς εἶχε τότε, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λογαριάσῃ τις πόσον ὠφελήθη ἡ Γερμανία ἀπὸ τὴν Ἀνσεατικὴν συμμαχίαν εἰς τὴν βιομηχανίαν, εὐτυχίαν καὶ βελτίωσιν.

37. Τὰ μυστικὰ δικαστήρια.

Ἡ ἀρχὴ τῶν περιφήμων τούτων δικαστηρίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται καὶ Βεστφαλικὰ, δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξηγημένη· ὁ καιρὸς τῆς ἐξαιρέτου ἐνεργείας των πίπτει εἰς τὴν ΙΔ' καὶ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα· ἡ κυρία κατοικία των ἦτο ἡ Βεστφαλία, καὶ ὁ κυριώτερος θρόνος των ἡ Δορτεμούνδα. Τὰ δικαστήρια ταῦτα κατὰ τὴν πρώτην διαταγήν των ἔκριναν ἀναμφιβόλως φόνους καὶ κακίας μοχθηρὰς, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο κατὰ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, τῶν ἁγίων δέκα ἐντολῶν, τῆς ἐγχωρίου εἰρήνης κτλ. Ἱερωμένοι, γυναῖκες, παιδία, Ἰουδαῖοι καὶ ἐθνικοὶ, καὶ πιθανῶς ὅλα τὰ μέλη τῆς ὑψηλῆς εὐγενείας δὲν ἐκρίνοντο εἰς αὐτά· ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας, καθὸ κύριος τῶν δικαίων τῆς Βεστφαλίας, ἦτο ὁ ἀνώτατος δικαστὴς, καὶ ἐφώρευεν ὅλους τοὺς προεστῶτας τῶν μερικῶν δικαστηρίων ὀνομαζομένους ἐλευθεροκόμητας. Μόνον οἱ σύνεδροι τούτων τῶν κριτηρίων ἤξευραν τοὺς κανόνας καὶ τοὺς τρόπους των, καὶ ὠνομάζοντο εἰδήμονες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰδημόνων λέγεται ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνέβαινεν εἰς 100,000· πολλοὶ ἡγεμόνες ἦσαν καὶ αὐτοὶ εἰδήμονες, ἢ ἔκαμναν εἰδήμονας τοὺς Καγκελλαρίους των, καὶ προσέτι καὶ οἱ αὐτοκράτορες αὐτοὶ ἦσαν εἰδήμονες, καθὼς ὁ Σιγεμοῦνδος, ὅς τις ἔλαβε τὴν προεδρείαν πολλάκις εἰς τὴν γενικὴν σύνοδον τῶν Βεσφαλικῶν ἐλευθεροκομήτων. Μὲ βαρὺν ὅρκον ἐπροστάζετο ἡ σιωπὴ εἰς τοὺς εἰδήμονας.

Ἐὰν τρεῖς εἰδήμονες ἐπίαναν εἰς τὸ ἔργον κακοποιόν τινα θανάτου ἄξιον, τὸν ἔκριναν καὶ τὸν ἐτιμώρουν πάραυτα· ἄλλως δὲ, ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐγκαλεσθῇ ἀπὸ ἐλευθεροκόμητα. Ἐὰν δὲ ἐνεκαλεῖτο εἰδήμων, ἔπρεπε νὰ ἐγκαλεσθῇ εἰς μυστικὸν δικαστήριον, ἐπειδὴ ἄλλως τὰ δικαστήρια κατ' ἀμνημόνευτον συνήθειαν ἐγίνοντο εἰς τὴν Γερμανίαν δημοσίως *). Ἐὰν ὁ ἐγκαλεσθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐθωωθῇ, ἢ δὲν ἤρχετο καθόλου εἰς τὸ δικαστήριον, τότε ἐκαταδικάζετο εἰς μυστικὸν δικαστήριον, καὶ ἠδύνατο νὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ πάντα, ὅς τις τὸν ἐπίανεν, εἰδήμονα. Οἱ κατάδικοι ἐκρεμῶντο, καὶ μάλιστα συνήθως εἰς δένδρα καὶ ὄχι εἰς τὴν κρεμάθραν. Ἐὰν ὁ κατάδικος ἀνθίστατο, εἶχε τὴν ἄδειαν ὁ εἰδήμων νὰ τὸν φονεύσῃ μὲ τὴν λόγχην, ἢ τὸ βέλος κτλ. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἔδεναν τὸ λείψανόν του εἰς δένδρον, καὶ ἐπήγνυαν πλησίον ἓν μαχαίριον πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι δὲν ἐφονεύθη ἀπὸ ληστάς.

Ὅλη ἡ σύνταξις τούτων τῶν δικαστηρίων, ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἐπαινετὴ εἰς τὴν ἀρχήν της, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ γεννήσῃ καταχρήσεις. Ἐξήπλοναν τὴν δύναμίν των εἰς ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἔσυρναν ἔμπροσθεν τῆς καθέδρας των πρόσωπα καὶ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν ἐξουσίαν, καὶ τὸ χείριστον, ἔκαμναν ἐλευθεροκόμητας ἀνθρώπους αἰσχροτάτους, οἱ

*) Τὴν γνώμην, ὅτι τὰ μυστικὰ δικαστήρια ἐγίνοντο τὴν νύκτα εἰς τόπους ἀδιοδεύτους καὶ ὑπογείους θόλους κτ. ἀναιρεῖ μὲ στερεοὺς λόγους ἕνας βαθὺς κριτικός.

ὁποῖοι, καθὼς λέγει ἓν ὑπόμνημα, συχνάκις ἦσαν ἄξιοι τῆς κρεμάθρας. Διὰ τοῦτο πανταχόθεν ἐσηκώθησαν κραυγαὶ καὶ κατηγορίαι κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ αὐτοκράτορες Ῥοπρέχτος, Σιγεμοῦνδος καὶ Ἀλβρέχτος ἐπροσπάθησαν νὰ ἐξορίσουν τὰς καταχρήσεις. Ὅταν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙϚ' ἑκατονταετηρίδος μετεβάλθησαν ὁλοτελῶς οἱ περὶ τῶν θανασίμων ἀδικημάτων νόμοι, τότε ἐχάθησαν τὰ μυστικὰ δικαστήρια τῆς Γερμανίας.

---

48. Ἑλβετοί.

(1414 — 1450.)

Ἡ εἰς τὴν Ἑλβετίαν Αὐστριακὴ δύναμις, ἥτις ἀπὸ τὰς μάχας τοῦ Σεμπαχίου καὶ τῶν Ναυαλίων εἶχεν ἤδη παύσειν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι φοβερὰ εἰς τοὺς συνόρκους, ἠφανίσθη σχεδὸν ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν προειρημένην (σελ. 444) δυστυχῆ κοινωνίαν τοῦ Δουκὸς Φρειδερίκου εἰς τὴν φυγὴν τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΚΓ'. Ἡ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τοὺς Ἑλβετοὺς παρακίνησις νὰ ἐκτελέσουν τὴν τοῦ Φρειδερίκου καθαίρεσιν ἦτο τόσον ὠφέλιμος εἰς αὐτοὺς, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ ἐκ τούτου ἡ μόλις γενομένη μὲ τὴν Αὐστρίαν εἰρήνη (ἀνωτ. σελ. 428)· καὶ ἐὰν οἱ γέροντες καὶ τίμιοι σύνορκοι ἐπὶ τῶν ὀρέων ἦταν ἀμφίβολοι κατὰ τοῦτο, ἡ Βέρνα ἔκαμε πάραυτα τὴν ἀπόφασιν. Οἱ Βέρνιοι ἐκυρίευσαν εἰς ὀκτὼ ἡμέρας ὅλα τὰ εἰς Βερβίγηνον Αὐστριακὰ κτήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ ἀρχαῖον τῶν Ἀβεσβουργίων φρούριον, καὶ οἰκειοποιήθηταν τὴν ἡμερωμένην ταύτην καὶ εὐτυχῆ χώραν. Δὲν ἀργοπόρησεν οὐδὲ ἡ Λύκερνα, ἥτις ἐκυρίευσε Σουρίαν, Ῥεϊχενσένην, Βιλμερίγγην κτλ. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησε καὶ τὸ Τίγυρον καὶ ἐπίασε τὸ ἀξιόλογον κομητάτον Κνοναυΐαν. Ἡ δὲ Βάδα καὶ τὰ περὶ αὐτὴν χωρία πορθηθέντα διὰ τῶν ὅπλων

τῶν συνόρκων ἀπεφασίσθησαν νὰ γείνουν κοινὸν κτῆμα, καὶ ἀντὶ συμμάχων νὰ τοὺς κάμωσιν ὑπηκόους. Ἡ Αὐστρία ἐβάσταξε μόνον τὰς πόλεις Βιντερθούριον, Ῥουπερσβίλλαν καὶ Διςενοβίαν καὶ Θυργαύϊον, λείψανα τῆς πάλαί ποτε ἐκτεταμένης εἰς τὴν Ἑλβετίαν κυριαρχίας της, καὶ ταῦτα ὄχι χωρὶς φόβον, ὅτι ἀρχήτερα ἢ ὑστερώτερα δὲν θέλουν χαθῆν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἀλλὰ μετά τινας ἐνιαυτῶν δεκάδας ἔλαβεν ἐλπίδας ἐπαναλήψεως τῶν χαμένων καὶ ἐκδικήσεως κατὰ τῶν Ἑλβετῶν, τῶν ὁποίων αἱ μέχρι τοῦδε ἀκατανίκητοι δυνάμεις ἤρχισαν νὰ στασιάζωσι πρὸς ἀλλήλας. Διότι τόσον ἰσχυρῶς ἐφάνησαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἡ φιλοδοξία καὶ φιλοκτησία, ὥστε ἐκ τούτων ἐξεῤῥάγη ἐμφύλιος πόλεμος.

Ἀφορμὴν εἰς τοῦτο ἔδωκε τὸ κληρονόμημα τοῦ τελευταίου Κόμητος Τοκεμβούργου, ὅςτις ἀπέθανε τὸ 1436 ἔτος. Τὸ Τίγυρον κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου, φιλοδόξου καὶ ἐπιχειρηματίου πολιτάρχου του Ῥοδόλφου Στυφίου ἠθέλησε νὰ τὸ κυριεύσῃ· ἀπ' ἄλλο μέρους ἡ Σουϊτία καὶ ἡ Γλάρονα. Αἱ δύω τελευταῖαι εἶχαν οἰκειωθῆν τὴν χώραν καὶ τοὺς ἐκ πλαγίων κληρονόμους τοῦ Κόμητος, καὶ ἐβοηθοῦντο καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας. Ἔγεινε λοιπὸν συμμαχία κατὰ τοῦ Τιγύρου, τῆς ὁποίας ψυχὴ ἦτο ὁ Ἴτελος Ῥεδίγγιος, προεστὼς τῆς Σουϊτίας, καὶ ἐσωτερικὸς πόλεμος, ὅςτις ἐπελείωσε μὲ εἰρήνην βλαβερὰ διὰ τὸ Τίγυρον (1400). Ἐκ τούτου ἐδυσαρεστήθησαν τόσον οἱ Τιγυρινοί, ὥστε εἰς τὰ πάθη των ἐλησμόνησαν τοὺς παλαιοὺς κινδύνους, καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Φρειδερῖκον συμμαχίαν κατὰ τῶν συνόρκων των. Ὁ Φρειδερῖκος, ὅςτις ἐχάρη καθ' ὑπερβολὴν διὰ τὴν διχόνοιαν τῶν ἐχθρῶν του, ἐδέχθη τὸ πρόβλημά των ἀσμενέστατα· ὑπῆγε προσωπικῶς εἰς Σουϊτίαν, ὅπου ἰδὼν τοὺς κημνισμένους πύργους τοῦ προπατορικοῦ φρουρίου του Ἀβεσβούργου ὠργίσθη καθ' ὑπερβολὴν

καὶ εἶπεν, ὅτι καθὸ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας δὲν θέλει γνωρίσειν τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐλευθερίας τῶν Ἐλβετῶν, ἐὰν δὲν δοθῇ ὀπίσω εἰς τὸν οἶκον του ἡ Βερβίγηνος. Εἰς μάτην ἐπροσπάθουν οἱ λοιποὶ σύνορκοι νὰ ἀπομακρύνουν τὸ Τίγυρον ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην συμμαχίαν. Τοῦ παγονίου τὰ πτερὰ, παράσημα τῆς Αὐστρίας, ἐφορφοροῦσαν εἰς τὰς περικεφαλαίας τῶν Τιγυρινῶν, καὶ οἱ κόκκινοι Αὐστριακοὶ σταυροὶ (οἱ Ἐλβετοὶ ἐφόρουν ἄσπρους) ἤνοναν τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ Τιγυρινοὺς λόχους.

Ὁ πόλεμος ἤρχισε μὲ πικρίαν, ἥτις ἔκαμνε πᾶν ἀπάνθρωπον κακούργημα. Χωρία ἔφαγάν αἱ φλόγες, λεηλασίαι ἐβεβήλωσαν τὰς ἐκκλησίας. Οἱ σύνορκοι ἐπροχώρησαν νικηφόροι πλησίον τοῦ Τιγύρου (22 Ἰουλ. 1443). Οἱ Τιγυρινοὶ ἐκβῆκαν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ὄχι μακρὰν τῆς πόλεώς των εἰς τὰ λιβάδια πλησίον τοῦ ποταμοῦ Σὶλ. Ἐκεῖ τοὺς ἔφερεν ὄλεθρον στρατήγημα τοῦ Ἰτέλου Ῥεδιγγίου. Διακοσίους νεανίσκους κόκκινον σταυρὸν προστάξας νὰ φορέσωσιν εἰς τὸ στῆθος των τοὺς ἔστειλε κρυφίως ὄπισθεν τῶν ἐχθρῶν. Ἡ μάχη ἤρχισεν· ὑπεχώρουν οἱ Τιγυρινοὶ, ὅταν οἱ ὄπισθέν των Ἐλβετοὶ ἐξύψωσαν φοβερὰν κραυγήν. „Φευγέτωσαν οἱ Τιγυρινοὶ, φευγέτω ὅς τις δύναται." Χάσαντες ὅλον των τὸ θάῤῥος ἀπὸ ταύτην τὴν κραυγὴν οἱ Τιγυρινοὶ ἴδαν τοὺς διακοσίους κρημνίζοντας τὴν γέφυραν, καὶ μ' ὅλον ὅτι τοὺς ἴδαν στραφέντες ὅτι ἦσαν Ἐλβετοὶ φοροῦντες ἔπειτα ἄσπρους σταυροὺς, ὁ φόβος ὅμως δὲν ἦτο μικρότερος μήπως κυριευθῶσιν αἱ γέφυραι. Πανικὸς τρόμος τοὺς ἐκυρίευσε. Κανεὶς δὲν ἐστοχάζετο πλέον νὰ ἀντισταθῇ· ὅλοι ὥρμησαν εἰς τὴν γέφυραν. Εἰς τοῦτον τὸν μέγαν κίνδυνον ἐφρόντιζεν ὁ Ῥοδόλφος Στύφιος μόνον τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος. Μὲ τὸν πλατὺν πέλεκύν του ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας τοῦ Σὶλ καὶ ἔκραξε μὲ κλονιστικὴν φωνήν: „Σταθῆτε, ὦ πολῖται, σταθῆτε!" Εἰς μάτην· οἱ λόχοι ἐπέρασαν ἀπ' αὐτόν· μόνος ἐστάθη στερεὸς καὶ ἀκλόνητος· καὶ ὅταν θάνατος καὶ κίνδυνος προσέβαλλαν πανταχόθεν, ἐμπόδιζεν ἀκόμη τοὺς ἐχθροὺς μὲ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, ὡς στερεὸς πύργος. Τότε ἔδραμε κατ' αὐτοῦ Τιγυρινὸς ἀνὴρ, πειραγμένος ἀπὸ τὰς ἐπιπλήξεις του, καὶ φωνάξας: „Ὅλα ταῦτα τὰ κακὰ ἀπὸ σὲ τὰ πάσχομεν" τὸν ἐτρύπησε μὲ τὴν λόγχην. Ἀπὸ τὴν πτῶσιν τοῦ ἰσχυροῦ ἀνδρὸς ἠχολόγησεν ἡ γέφυρα. Τοιουτοτρόπως Ῥοδόλφος ὁ Στύφιος ἔπαθε θάνατον συγγενῆ τῶν θανάτων, τοὺς ὁποίους ἀπέθαναν οἱ πολυΰμνητοι ἥρωες τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης. Μαζὴ μὲ τοὺς φεύγοντας ἐμβῆκαν καὶ ἐχθροὶ εἰς τὸ Τίγυρον, καὶ ἤθελαν τὸ βαστάξειν ἐὰν τὸ πλῆθος των ἦτο μεγαλήτερον. Ἔξωθεν ἐμαίνοντο οἱ σύνορκοι λεηλατοῦντες καὶ καίοντες καὶ μεθύοντες ἐπάνω τῶν αἱματωμένων πτωμάτων. Τοιαύτην μανίαν ἔναψεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος!

Πρὸ τοῦ καιροῦ τούτου εἶχε στείλειν ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ λάβῃ ἀριθμόν τινὰ τῶν ἐκεῖ στρατιωτικῶς ὑπουργούντων Ἀρμενιακίων. Ὅταν λοιπὸν μετὰ τὴν εἰρημένην μάχην ἐπολιορκεῖτο τὸ Τίγυρον, ἐζήτει τότε ἐπιμόνως βοήθειν, καὶ ἐπειδὴ ἡ Γερμανία δὲν ἦτο ὑπόχρεως νὰ πολεμῇ τοὺς συνόρκους, δὲν ἔμενεν ἄλλο παρὰ νὰ ζητήσῃ πάλιν ὁ αὐτοκράταρ τοὺς Ἀρμενιακίους ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Οὗτος δὲ ὅς τις κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν εἶχε κάμειν ἀνακωχὴν μὲ τὴν Ἀγγλίαν (ἀνωτ. σελ. 414), καὶ ἤθελε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς μισθοφόρους, εἰσήκουσε τόσον προθύμως τὸν Φρειδερῖκον, ὥστε ἀντὶ τῶν ζητηθέντων 5000, τὸν ἔστειλε 40,000. Αὐτὸς ὁ Δελφὶν Λοδοβῖκος τοὺς ἔφερε, καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὰ πέριξ τῆς Βασιλείας. Ἀντεστράτευσαν κατ' αὐτοῦ 16,000 ἀνδρεῖοι σύνορκοι, καὶ ἀπεφάσισαν, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ὑπερπληθείαν τοῦ ἐχθροῦ, νὰ τὸν κτυπήσουν πλη-

σίον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου παρὰ τὸν Βίρσιον (26 Αὐγ. 1444). Μὲ τὴν ἀκατανόητον ἰσχὺν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐκτύπησαν τόσον τοὺς ἐναντίους των, ὥστε ὁ Δελφίν, ὅς τις ἔχασε 8000 στρατιωτῶν, θαυμάζων τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν, ἔκλεισε μὲ αὐτοὺς εἰρήνην *). Ἐκύλισε δὲ τοὺς ληστρικοὺς λόχους του εἰς τὰς συνορευούσας Γερμανικὰς χώρας, ἐπειδὴ ἡ ἀδυναμία τῆς αὐτοκρατορίας ἐξύπνισε τότε ἀκόμη τὴν Γαλλίαν εἰς τὰς πορθητικὰς βουλὰς, τὰς ὁποίας ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ μετὰ δύω ἑκατονταετηρίδας. Οἱ Ἀρμενιάκιοι ἤρχισαν εἰς τὴν Ἀλσατίαν φρικτὰς ἀπανθρωπίας· ἀλλ' ἡ ἀνδρία, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν αἱ πόλεις καὶ ἐξαιρέτως τὸ Ἀργεντόρατον, τοὺς ἠνάγκασε τελευταῖον νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν (1445).

Εἰς τὴν Ἐλβετίαν διήρκεσεν ἀκόμη χρόνον τινὰ ὁ πόλεμος μὲ ἀμοιβαίαν τύχην, ἕως οὗ τελευταῖον ἡ ἐν Ῥαγαζίᾳ νίκη τῶν συνόρκων (6 Μαρτ. 1446) ἐσήκωσεν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ ὑποτάξωσι τὴν Ἐλβετίαν. Τὸ Τίγυρον ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Αὐστρίας, καὶ πρὸς μεγαλητέραν ἀσφάλειαν τῆς συνορκίας ἐτέθη τώρα νόμος, Νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἄδειαν εἰς τὸ ἑξῆς κἀνεὶς μερικὸς νὰ κάμνῃ συμμαχίαν, ἥτις δύναται νὰ βλάψῃ τὴν παλαιάν των σύνδεσιν.

---

49. Ἰ τ α λ ί α.

(1412 — 1464.)

Ὁ ἐπίσημος ἀγὼν, τὸν ὁποῖον ἔκαμναν αἱ δυνάμεις τῆς χώρας ταύτης διὰ τὴν ἰσοῤῥοπίαν ἢ ὑπεροχὴν, διήρκει πάντοτε ἀκόμη, καὶ ἴδαμεν τελευταῖον κοινωνὸν τούτου καὶ τὴν Βενετίαν διὰ ξηρᾶς (ἀνωτ. σελ. 434). Ἤρχισε τώρα μὲ νεωτέραν δραστηριότητα, ὅταν ἀπὸ τοῦ 1412 ἔτους ὁ ἐνήλικος γενόμενος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Γαλεάζου Βισκοντίου, Δοὺξ τοῦ Μεδιολάνου Φίλιππος Μαρίας (ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης Μαρίας ἐφονεύθη κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον) ἐσηκώθη πάλιν ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν του. Εἰς τοὺς πρώτους χρόνους ἀκόμη μὴ ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὴν Βενετίαν, ἥτις ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν Φριαυλίαν καὶ Δαλματίαν, μηδ' ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν, ἥτις ἦτο ἀποσταμένη ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων της, ἐσυνάθροισε, τὸ μὲν διὰ προδοτικῶν δόλων, τὸ δὲ διὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ἐπιτηδείου στρατηγοῦ του Καρμαγνόλα, τὰ τρίμματα τῆς πατρικῆς του κυριαρχίας, καὶ ἐπροσπάθει νὰ κάμῃ νέας ἀποκτήσεις. Ἡ Γένουα ἦτο πρῶτον λάφυρόν του (1421). Ἀλλ' ὅταν ἤρχισε νὰ ἀνακαινίζῃ τοὺς εἰς τὴν Τοσκάναν σκοποὺς τοῦ πατρός του, καὶ ἐπίασε τὸ Φόρλιον (1422), ἐξύπνισαν οἱ Φλωρεντινοὶ ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσίν των. Ἐπίασαν κατ' ἀρχὰς μόνοι τὰ ὅπλα· ἀπὸ τὴν „εὐωδίαν τῶν ἀνθοφόρων φλωρίων των" ἑλκυσθέντες πολλοὶ λόχοι πολεμικοὶ ἐμβῆκαν εἰς τὴν ὑπουργίαν των. Ἀλλ' ἐνικήθησαν πλησίον τῆς Ζαγονάρας (1424), καὶ ἀπέτυχαν ἓν δοκίμιον, τὸ ὁποῖον ἔκαμαν διὰ βοηθείας τῶν ἐξορίστων, νὰ κινήσουν εἰς ἐπανάστασιν τὴν Γένουαν.

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχασαν τὸ θάῤῥος· ἤλπιζαν εἰς τὴν Βενετίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ φιλοτιμία ἀπῄτει νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν νέαν πρόοδον τοῦ Μεδιολάνου. Εἰς τὸ ἔργον ἐπαρακινήθη ἡ Βενετία ἀπὸ τὸν Καρμαγνόλαν. Ὁ στρατηγὸς οὗτος ὑπῆρχεν ἕως τώρα ἐργαλεῖον καὶ φίλος τοῦ Μεδιολανικοῦ Δουκός· οὗτος ὅμως, ὅς τις δειλὸς ὢν καὶ ἀπόλεμος ἐκλόσσα εἰς τὰς γωνίας τῶν παλατίων του τὰς φιλοδόξους βουλάς του, ἤρχισε νὰ φοβῆται τὸ πνεῦμα, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ στρατηγοῦ τούτου, καὶ ἐπροσπάθει νὰ τὸν ταπεινώσῃ. Ὁ Καρμαγνόλας ἔφυγεν εἰς

*) Εὐθὺς ἐγενήθη καὶ συμμαχία μὲ τὴν Γαλλίαν (1453), καὶ ἐντεῦθεν ἤρχισε, λέγει Ἐλβετός τις συγγραφεύς, ἡ βλαβερὰ ἐνέργεια τοῦ Γαλλικοῦ ἀργυρίου καὶ τῶν Γαλλικῶν ἠθῶν.

τὴν Βενετίαν, ἐτρόμαξε τὴν πολιτείαν ταύτην μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν γνωστῶν εἰς αὐτὸν σκοπῶν τῆς φιλοδοξίας τοῦ Δουκὸς, καὶ οὕτως ἐβοήθησε τοὺς Φλωρεντινοὺς, οἵτινες ἐπροσπάθουν νὰ κάμουν σύμμαχον τὴν Βενετίαν *). Ἡ Βενετία ἔστερξε τὴν συμμαχίαν, καὶ ἔκαμε στρατηγόν της τὸν Καρμαγνόλαν (426). Ἡ πρώτη πρᾶξις, μὲ τὴν ὁποίαν οὗτος ἐξεδίκησε τὸν παλαιὸν αὐθέντην του καὶ ὠφέλησε τὸν νέον, ἦτο ἡ κυρίευσις τῆς Βριξίας. Ἡ πληγὴ αὕτη ἐνήργησεν. Ὁ Βισκόντιος, ὅς τις διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην εἶχεν ἀναγκασθῆν νὰ παραιτήσῃ καὶ τὸ Φόρλιον καὶ τὰ πλησίον τῆς Τοσκάνας, ἐδέχθη μίαν εἰρήνην, καὶ ἐπαράδωκεν εἰς τοὺς Βενετοὺς τὴν Βριξίαν. Ἀλλὰ παρευτα ἐμετανόησε διὰ ταύτην τὴν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του κατακριθεῖσαν ἔνδοσίν του, καὶ ἐπίασεν ἐκ νέου τὰ ὅπλα ἐμπιστευόμενος εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν τύχην τῶν δύω περιφήμων Κονδοτιέρων τοῦ καιροῦ του, Φραγκίσκου Σφόρζα καὶ Πικιννίνου· ἔπαθαν ὅμως τὰ στρατεύματά του μεγάλην καταστροφὴν πλησίον Μακάλου ἀπὸ τὸν Καρμαγνόλαν (1427), καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀγοράσῃ νέαν εἰρήνην μὲ τὴν παραχώρησιν τοῦ Βεργάμου καὶ μέρος τῆς ἐπικρατείας τῆς Κρεμώνης.

Οἱ Φλωρεντινοὶ δὲν ἐκέρδισαν ἐδῶ τίποτε ἄλλο εἰμὴ ἀνάπαυσιν τινὰ διὰ νὰ ἐνισχυθῶσι πρὸς νέους ἀγῶνας. Διότι ὅταν ἤρχισαν νὰ πολεμοῦν τὴν Λούκαν, ἐσηκώθη πάλιν ἐναντίον των ὁ Δοὺξ καὶ ὑπῆγεν εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως. Ἡ Βενετία ἡνώθη πάλιν μὲ τοὺς Φλωρεντινοὺς, πλήρης ἐπιθυμίας νὰ ἀπολαύσῃ τώρα τὴν Κρεμώνην. Ἀλλ' ἡ δυστυχία τοῦ Κραμαγνόλα ἐματαίωσε τὰς ἐλπίδας της. Ἐκτυπήθη οὗτος ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ Σογκῖνον, καὶ ἠφανίσθη εἰς τὸν Πάδον μέγας Βενετικὸς στόλος ἑτοιμασθεὶς μὲ ἔξοδα μεγάλα. Ἡ ἀθυμία τῆς Βενετίας ἀπέδωκε τὸ δυστύχημα τοῦτο εἰς αἴτιον τὸν Κραμαγνόλαν, καὶ ἐξεδικήθη ἐναντίον του. Μὲ πρόσχημα ὅτι ἤθελαν νὰ συμβουλευθοῦν μαζή του, τὸν εἵλκυσαν εἰς τὴν Βενετίαν, τὸν ἐβασάνισαν, καὶ τάχιστα τὸν ἀπεκεφάλισαν. Κατ' εὐτυχίαν των ἦτο ὁ Δοὺξ ἀποσταμένος ἀπὸ τὴν νίκην του, καὶ πάλιν εἰρήνη ἄλλη (1433) ἔφερε τὰ πάντα εἰς τὴν παλαιάν των κατάστασιν.

*) „Ἡ Γένουα, λέγει ὁ εἰς τὸν Σιμονέτταν Φλωρεντινὸς πρέσβυς, ἐπειδὴ ἐσεῖς δὲν τῆς ἐδώκατε βοήθειαν, ἔκαμε τὸν Φίλιππον Μαρίαν κύριον· ἡμεῖς δὲ, ἐὰν πάλιν βραδύνετε καὶ ἀναβάλετε τὸν καιρὸν, θέλομεν ἀναγκασθῆν νὰ τὸν κάμωμεν βασιλέα· σεῖς δὲ τέλος, αὐτοκράτορα.“

Ἀλλ' ἡ ἐνεργὸς φιλοτιμία Φιλίππου τοῦ Μαρία δὲν ἡσύχασε διὰ νὰ θραύσῃ τὰ περιφράγματα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔβαλλαν αἱ δύω πολιτεῖαι. Ἤρχισεν ἐκ νέου τὸν πόλεμον· ἡ Βριξία ἀπεφασίσθη νὰ ἐξανακυριευθῇ· ὁ ἀνδρεῖος καὶ ἐμπειροπόλεμος Πικκινῖνος ἐπροστάχθη εἰς τοῦτο. Ἀλλὰ ταύτην τὴν φορὰν εὕρηκεν οὗτος ἐπιτήδειον ἀντίπαλον τὸν ἀντίζηλον τῆς φήμης καὶ τέχνης του Φραγκῖσκον Σφόρζαν, ὅς τις εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον ἐδάνεισεν εἰς τοὺς συμμάχους τὸ πνεῦμα καὶ τὰ στρατεύματά του. Καὶ αἱ δύω αἱ πολιτεῖαι καὶ ἐξαιρέτως ἡ Βενετία ἔβαλαν ὅλας τὰς πλουσίας δυνάμεις των. Ἡ τελευταία ἔκαμε τὸ τολμηρὸν δοκίμιον νὰ στείλῃ διὰ ξηρᾶς στόλον ἀπὸ τὸν Ἀθεσιν εἰς τὴν Βενάκην λίμνην· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἠφανίσθη, ἀνεπλήρωσε ταχέως τὴν ζημίαν, καὶ ἔστειλεν ἐκεῖ μὲ 600 ἁμάξια στόλον. Μὲ τοῦτον ἐνίκησαν οἱ Βενετοὶ εἰς τὰ ὕδατα, ὁ Σφόρζας ἐνίκησε διὰ ξηρᾶς, καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ Βριξία, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ὁ Πικκινῖνος εἶχεν ἐκστρατεύσειν εἰς τὴν Τοσκάναν κατὰ τῶν Φλωρεντινῶν, ὅπου ἐνικήθη πλησίον τῆς Ἀγγλερίας (1440). Ὁ Πικκινῖνος ὑπέστρεφεν ὀπίσω, ἀποκατέστησε πάλιν τὰ πράγματα τοῦ Δουκὸς καὶ ἔφερεν ἐκ νέου τὸν Φραγκῖσκον Σφόρζαν εἰς μεγάλην στενοχωρίαν.

Ἔξαφνα ὅμως ἐλύθη ὁ πολύπλοκος δεσμὸς τῶν σχέσεων. Ὁ Δοὺξ Φίλιππος Μαρίας, πειραχθεὶς

ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Πικκινῖνον, οἵτινες, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἦτο ἄτεκνος, ἤθελαν νὰ τὸν κληρονομήσωσι ζῶντα, καὶ τὸν ἐζήτουν πόλεις καὶ χώρας διὰ τὰς ὑπηρεσίας των, ἐπρόσφερεν αὐτὸς τὴν εἰρήνην. Ἐστράφη πρὸς τὸν Σφόρζαν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ γυναῖκα τὴν νόθην θυγατέρα του, καὶ διὰ τῆς τούτου μεσιτείας ἔγεινεν ἡ εἰρήνη πρὸς μεγίστην λύπην τοῦ Πικκινίνου. Ἡ Βενετία ἐκράτησε τὰς δορικτησίας της, καὶ ἐκέρδισε τὴν Πεσκαρίαν καὶ ἄλλους τόπους, τοὺς ὁποίους ἐζημιώθη ὁ Δοὺξ τῆς Μαντούας, ὅς τις ἦτο σύμμαχος τοῦ Μεδιολάνου (1441). Ἡ Ῥάβεννα μετὰ τῆς ἐπικρατείας της ἐδόθη θεληματικῶς εἰς τὴν Βενετίαν, ἥτις μὲ τοιοῦτον τρόπον ἐξήπλονε τὴν δύναμίν της εἰς τὴν ξηρὰν ἀργοπόρως μὲν, ἀσφαλῶς δὲ, καὶ εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν ἡ φιλοτιμία της. Ἐξ ἐναντίας δὲ εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ οἱ πάντοτε ἰσχυρότεροι γινόμενοι καὶ ἐκτεινόμενοι Τοῦρκοι ἥρπασαν ἀπ' αὐτῆς τὰς ἀξιαλογωτάτας ἀποκτήσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν θάλασσάν της, Θεσσαλονίκην, Εὔβοιαν καὶ Λῆμνον.

Ἡ Φλωρεντία αὐτὴ ἐκβῆκεν ἀπ' ὅλους τοὺς πολέμους τούτους χωρὶς ἐξάπλωσιν τῆς ἐπικρατείας της, ἐπειδὴ καὶ τὴν Λούκαν ἐδοκίμασε νὰ κυριεύσῃ ματαίως, καὶ εἶχεν ἐπιτείνειν μόνον τὰς δυνάμεις της διὰ νὰ ῥίψῃ ἑαυτὴν, καθὼς λέγει ὁ Μακκιαβέλιος, εἰς πτωχείαν *) καὶ διχόνοιαν, εἰς δὲ τὴν Βενετίαν νὰ προξενήσῃ κυριαρχίαν καὶ δύναμιν. Ἀντὶ τοῦ Μεδιολάνου ἐφοβοῦντο τώρα οἱ Φλωρεντινοὶ τὴν Βενετίαν, καὶ τοῦτο ἐφάνη ἤδη εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ὅταν ἀπέθανεν ὁ ἀνήσυχος Φίλιππος Μαρίας (1447) ἔλαβαν κοινωνίαν τοῦ ἀγῶνος περὶ τοῦ Μεδιολανικοῦ Δουκάτου.

*) 3,500,000 χρυσᾶ δουκάτα ἐξώδευσεν ἡ Φλωρεντία εἰς τὸν πρῶτον κατὰ τοῦ Δουκὸς πόλεμον.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἐσυνεργήθη ἀπὸ τὴν ἀλλοίωσιν, ἥτις ἔγεινε κατ' ὀλίγον εἰς τὰ ἐντὸς τῆς Φλωρεντινῆς πολιτείας. Ἐκ τῶν ἐνεργῶν καὶ ἀδιακόπων μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν κυριευόντων γενῶν ἀγώνων ὑψώθη τὸ ἥσυχον καὶ ἥμερον μέγεθος τοῦ τῶν Μεδίκων οἴκου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἑνωθῆν μὲ τοῦ λαοῦ τὴν φατρίαν. Ἰωάννης Μέδικος (ἀποθ. 1415) ἦτο ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς ταύτης τῆς δυνάμεως, καὶ δὲν ἐμεταχειρίσθη εἰς τοῦτο μέσα ἄλλα εἰμὴ τὴν σοφίαν του καὶ τὰ διὰ τῆς ἐμπορίας ἀποκτηθέντα πλούτη του, τὰ ὁποῖα ἐσκόρπιζε καὶ εἰς τὸ ὅλον καὶ εἰς τὰ μέρη, ὅπου ἐφαίνετο χρεία. Ὁ υἱός του Κόσμος Μέδικος μὲ τὰ αὐτὰ μέσα ἐπεχείρησεν εἰς τὰ κοινὰ πράγματα ἀποφασιστικώτερα παρὰ τὸν πατέρα του. Διὰ τοῦτο ἠρέθισε καὶ ἀποφασιστικωτέραν τὴν ἀντίδρασιν φατρίας, ἥτις ἐπροσπάθησε νὰ τὸν κρημνίσῃ. Διὰ μηχανορραφιῶν ἐνήργησαν ἐναντίον του κατηγορίαν καὶ τὴν ἐξέτειναν ἕως τῆς εἰς θάνατον καταδίκης του. Ἀλλὰ μὲ τὸ ἀργύριόν του ἀπέστρεψεν ὁ Κόσμος ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν θάνατον, καὶ ἐξωρίσθη μόνον (1433). Τοῦτο ὅμως ἐχρησίμευσε πρὸς δόξαν του, καὶ ἔδειξε πόσον σταθερὰ ἦτο θεμελεωμένη ἤδη ἡ δύναμίς του. Διότι εἰς τὴν ξενιτείαν ἐπεφορτίσθη μὲ τιμὴν, καὶ εἰς τὴν πατρίδα του ἔλαβαν οἱ φίλοι του τόσον γρήγορα τὴν ὑπεροχὴν, ὥστε κατὰ τὸ ἐφεξῆς ἔτος ἀνεκαλέσθη ὀπίσω, καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ ἀπίθανον ἀλαλαγμὸν καὶ μὲ τὸ προσφώνημα: „Πάτερ τῆς πατρίδος."

Ἔκτοτε ἐβαστάχθη τριάκοντα ἔτη κατὰ συνέχειαν ἕως οὗ ἀπέθανε (1464), χωρὶς ὅμως ἄλλην ἐξωτερικὴν λαμπρότητα, εἰμὴ ὡς μόνος κυβερνήτης καὶ διοικητὴς τῆς πολιτείας μὲ ὑπόληψιν, ὁποίαν δυσκόλως ἤθελε συντηρήσειν ἄνθρωπος χωρὶς δύναμιν ὅπλων, στηριζόμενος μόνον εἰς τὰ ὑπέρογκα πλούτη του, τὰ ὁποῖα μὲ εὐγενεστάτην ἐλευθεριότητα ἐμεταχειρίζετο πρὸς ὠφέλειαν τῶν μερικῶν καὶ πρὸς δο-

ξασμὸν τῆς πατρίδος του, καὶ εἰς τὴν σοφίαν μὲ τὴν ὁποίαν διέβλεπε τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς σχέσεις.

Ἀλλὰ πρὶν διηγηθῶμεν τὸν περὶ τοῦ Μεδιολανικοῦ Δουκάτου ἀγῶνα, χρεωστοῦμεν νὰ ἱστορήσωμεν τὰ γενόμενα πρότερον εἰς τὴν Νεάπολιν. Ἰωάννα Β', βασίλισσα διαβόητος διὰ τὴν εὐήθειάν της καὶ διὰ τὴν φαυλοβιότητά της, ἦτο ἡ διάδοχος τοῦ Λαδισλάου (ἀνωτ. σελ. 439). Ἡ αὐλή της ἦτο θέατρον μεγάλων ῥαδιουργιῶν καὶ ταραχῶν, τῶν ὁποίων προκαταρκτικὴ αἰτία ἦτο ἡ σχέσις της μὲ κάποιον Πανδόλφελλον, εἰς τὸν ὁποῖον παρέδωκε καὶ ἑαυτὴν καὶ ὅλον τὸ βασίλειόν της. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἦτο ἐξ εὐτελοῦς γένους, ἐπαρώργιζεν ἡ ἐξουσία του τοὺς Βαρῶνας περισσότερον, οἵτινες ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν βασίλισσαν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τέκνα ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄνδρα της τὸν Αὐστριακὸν Δοῦκα Βιλέλμον, νὰ ὑπανδρευθῇ δεύτερον σύζυγον. Ἔστερξε τελευταῖον νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν Κόμητα Ἰάκωβον Μάρχιον (1415), μὲ τὸν ὁποῖον ἔκαμε συνθήκην νὰ μὴ μεταχειρισθῇ αὐτὸς τὸ ὄνομα οὐδὲ τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἤλπιζεν ὁ Πανδόλφελλος ὅτι θέλει βασταχθῆν, ἐνῷ μάλιστα εἶχεν οἰκειωθῆν τὸν πρεσβύτερον Σφόρζαν, ὅστις ἦτο περίφημος πολέμαρχος, καὶ ἔλαβε δῶρα ἀπὸ τὸν Λαδίσλαον ὑποστατικὰ τοῦ βασιλείου. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν εἰς Νεάπολιν ὁ Κόμης Μάρχιος, τὸν ἐμεταχειρίσθησαν οἱ ἀντίζηλοι Βαρῶνες διὰ νὰ κρημνίσουν τὸν μισητὸν ἐχθρόν των. Τὸν ἐπαρακίνησαν νὰ δεχθῇ τὸν τίτλον καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγεινεν. Ἔπειτα μὲ λόγους καὶ διαβολὰς τῶν Βαρώνων, ὁ νέος βασιλεὺς τὸν μὲν Πανδόλφελλον ἐφόνευσε, τὸν δὲ Σφόρζαν ἐφυλάκωσε, τὴν δὲ βασίλισσαν ἐμεταχειρίζετο ὡς νὰ ἦτο αἰχμάλωτός του.

Ἀλλ' αὕτη ἡ μεταξὺ τούτου καὶ τῶν Βαρώνων συμφωνία δὲν διήρκεσε πολύ. Ἐπειδὴ ἐμεταχειρίζετο

εἰς τὰς ὑπουργίας του πολλοὺς Γάλλους, ἐπείραξε τὴν ὑπερηφάνειάν των. Ἔγειναν παντοδαπαὶ κινήσεις πρὸς χάριν τῆς βασιλίσσης, ἥτις ἐπανέλαβε τελευταῖον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν της. Ὁ βασιλεὺς παραυτὰ μετὰ τοῦτο ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ βασίλειον (1419) καὶ ὑπῆγεν εἰς ἓν μοναστήριον. Ἡ βασίλισσα, ἐλευθερωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, παρεδόθη εἰς νέον φίλον, τὸν Καρακκίολον, ὅστις ἀντ' αὐτῆς ἐκυβέρνα τὰ πάντα. Ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ ἐφελκύσῃ καθ' ἑαυτοῦ φθόνον καὶ μῖσος· ἐξαιρέτως δὲ ἐπειράχθη ὁ Σφόρζας. Διὰ νὰ ἐκδικηθῇ κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς βασιλίσσης, ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὰ δίκαια τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ οἴκου, καὶ ἐπροσκάλεσεν εἰς τὴν Νεάπολιν Λοδοβῖκον τὸν Γ', υἱὸν τοῦ προειρημένου (σελ. 436) Λοδοβίκου τοῦ Β'. Ἡ βασίλισσα καὶ ἡ φατρία της ἐμεταχειρίσθησαν τώρα τὴν ἀντιζηλίαν, ἥτις ἐπεκράτει μεταξὺ Σφόρζα καὶ ἄλλου τινὸς ἐνδόξου στρατηγοῦ Βρακκίου Μοντόνου. Ἔλαβαν τὸν δεύτερον εἰς τὴν ὑπουργίαν των, καὶ διὰ νὰ ἔχωσι σταθερώτερον στήριγμα, ἔκραξαν εἰς βοήθειαν τὸν τῆς Ἀραγωνίας βασιλέα Ἀλφόνσον Ε', ὅστις ἐνησχολεῖτο εἰς κυρίευσιν τῆς Κορσικῆς, ἐνῷ τοῦ ὑπεσχέθη ἡ βασίλισσα τὴν διαδοχὴν (1421). Μὲ τὰς δύω ταύτας δυνάμεις ἀπεδίωξεν ἡ βασίλισσα τὸν Λοδοβῖκον καὶ τὸν Σφόρζαν, οἵτινες εἶχαν προχωρήσειν ἱκανῶς, καὶ ἐβάσταξε τὸ βασίλειόν της.

Ἀλλὰ τώρα ἐγεννήθη ἐχθροπάθεια μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ὑπερασπιστοῦ της. Ὁ Ἀλφόνσος ἔκαμεν ἑτοιμασίας νὰ ἀσφαλίσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ βασίλειον οὕτως, ὥστε νὰ μὴ φοβῆται τὴν φανεῖσαν ἤδη ἀμφιβολίαν τῆς βασιλίσσης καὶ τὴν ἀντιζηλίαν τοῦ φίλου της· ἐφυλάκωσε τὸν Καρακκίολον καὶ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ φυλακώσῃ καὶ τὴν βασίλισσαν. Ἀλλ' αὕτη διέφυγε τὸν κίνδυνον, παρέλαβεν εἰς τὴν ὑπουργίαν της τὸν Σφόρζαν, καὶ ἐπροσκάλεσε τὸν Ἀνδαγαυϊκὸν

Πρίγκιπα, τὸν ὁποῖον υἱοθέτησε (1423). Τώρα ἀπεκρούσθη ὁ Ἀλφόνσος, καὶ ἐκράτει μόνον χωρία τινά· ὁ δὲ πρίγκιψ Λοδοβῖκος ἔμεινεν εἰς Κωνσεντίαν τῆς Καλαβρίας διὰ νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐναντίον ἐχθροφρόνων τινῶν Βαρώνων καὶ ἐναντίον τῆς Σικελίας. Ἀνεμποδίστως λοιπὸν ἐκυβέρνα ὁ Καρακκίολος ὡς κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς τοῦ ὅλου.

Ἐφάνησαν μὲν ἐλπίδες τινὲς νέαι διὰ τὸν Ἀλφόνσον, ὅταν ὁ Καρακκίολος ἐκρήμνισε τελευταῖον τὸν ἑαυτόν του μὲ τὴν ὑπερηφάνειάν του καὶ ὁ Λοδοβῖκος ἀπέθανεν ἄτεκνος (1434). Ἐπειδὴ δὲ ἀπέθανε καὶ ἡ βασίλισσα (1436), εὑρέθη βαλμένος εἰς τὴν διαθήκην της διάδοχος ὁ τοῦ Λοδοβίκου ἀδελφὸς Ῥηνάτος. Ὁ Ἀλφόνσος ἀπεφάσισε νὰ κυρώσῃ τὸ δίκαιόν του διὰ τῶν ὅπλων, καὶ ὄχι μόνον νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ Ῥηνάτου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Πάπα Εὐγενίου Δ', ὅςτις πρῶτον μὲν ἠθέλησε νὰ οἰκειοποιηθῇ τὴν Νεάπολιν ὡς κληρούχημά του, ἔπειτα δὲ ἐκηρύχθη σύμμαχος τοῦ Ἀνδαγαυϊκοῦ πρίγκιπος. Οἱ Νεαπολῖται Βαρῶνες ἦσαν διῃρημένοι μεταξὺ τῶν δύω φατριῶν.

Κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ὁ Ἀλφόνσος ὅτι ἔχασε τὸ ὅλον. Διότι ἐνῷ ἠθέλησε νὰ πολιορκήσῃ τὴν Γαέταν, οἱ Γενουήνσιοι, οἵτινες ἐξ ἐμπορικῆς ἀντιζηλίας ἦλθαν εἰς βοήθειαν ταύτης τῆς πόλεως, τὸν ἐκτύπησαν καὶ τὸν ἐπίασαν αἰχμάλωτον. Οἱ Γενουήνσιοι τὸν παρέδωκαν εἰς τὸν τότε κυριάρχην των Δοῦκα τοῦ Μεδιολάνου. Ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης ἐκβῆκεν ὁ Ἀλφόνσος μὲ φρόνησιν καὶ ἐπιτηδειότητα. Ἐπαράστησεν εἰς τὸν Δοῦκα ποῖος κίνδυνος ἦτο, ἐὰν οἱ Γάλλοι ἐστερεόνοντο εἰς τὴν Νεάπολιν, ἐπειδὴ οὗτοι διὰ τὴν ἀσφάλειάν των ἀναγκαίως ἤθελαν προσπαθήσειν *) νὰ κυριεύσουν καὶ τὴν Γένουαν καὶ τὸ Μεδιόλανον, καὶ

*) Πόσον ἀληθινὴ καὶ ἔλλογος ἦτο ἡ παρατήρησις αὕτη, θέλει τὸ διδάξειν ἡ νεωτέρα ἱστορία.

τὸν ἐπληροφόρησε τόσον περὶ τούτου, ὥστε ὁ Δοὺξ τοῦ ἐχάρισε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἑαυτοῦ φιλίαν. Προσετέθη εἰς ταῦτα, ὅτι ὁ Ῥηνάτος, ὅταν ἀπέθανεν ἡ Ἰωάννα, εὑρίσκετο εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Δουκὸς Βουργονδίας, καὶ ὅταν ἀπελύθη, ἐπλήρωσε τόσα λύτρα, ὥστε ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Νεάπολιν δὲν εἶχεν οὐδὲ τὰ χρειώδη του. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἐπέτυχεν ὁ Ἀλφόνσος νὰ τὸν ἀποδιώξῃ τελευταῖον ἀπὸ τὸ βασίλειον (1442) καὶ μετὰ τοῦτο νὰ γνωρισθῇ καὶ ἀπὸ τὸν Πάπαν. Ἄλλας δορικτησίας δὲν ἠθέλησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' ἠρκέσθη ἕως εἰς τὸν θάνατόν του (1458) νὰ μεσιτεύῃ ἔνοπλος μεταξὺ τῶν ἀντιφερομένων, καὶ ἡνωμένος μὲ μερικοὺς — καθὼς οἱ μετὰ τῆς Βενετίας καὶ οἱ Μέδικοι ἐβοήθουν τὸν Σφόρζαν — νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἐνόχλησιν τῆς ἰσοῤῥοπίας εἰς τὰ ἔσω, ἢ διὰ τῆς πάντων ἑνώσεως νὰ ἀνθίσταται εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐρχομένους κινδύνους.

50. Φραγκῖσκος Σφόρζας.

(γενν. 1401. ἀποθ. 1466.)

Ἀφοῦ Ἀλβέριχος ὁ Βαρβιανὸς εἶχεν ἀρχίσειν νὰ σχηματίζῃ μισθωτοὺς λόχους ἐξ ἐντοπίων Ἰταλῶν, ἔπρεπε κατ' ὀλίγον νὰ σχηματίζωνται εἰς τοὺς τούτων ἀρχηγούς, ὀνομαζομένους Condottieri, σκοποὶ ἄλλοι παρὰ τοὺς ὁποίους ἐμεταχειρίζοντο πρότερον οἱ ξένοι μισθοφόροι. Ἐὰν ἐκεῖνοι ἤθελαν νὰ ἀποκτῶσι μόνον θησαυροὺς διὰ ληστείας καὶ λεηλασίας, οὗτοι τελευταῖον ἐπροσπάθουν νὰ ἀποκτήσουν χώρας καὶ κυριαρχίας εἰς τὸν πατρικόν των τόπον. Ἐπίσης ἀμφίβολοι εἰς τὴν πρὸς τοὺς ὑπουργουμένους ἡγεμόνας πίστιν των καθὼς καὶ οἱ ξένοι, ἦσαν εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀκόμη ἐπικινδυνότεροι. Διὰ τοῦτο ἐχρειάζετο μεγάλη τέχνη, τὴν ὁποίαν ἤξευ-

ραν πολλὰ καλὰ οἱ Δοῦκες τοῦ Μεδιολάνου καὶ ἐξαιρέτως ὁ Φίλιππος Μαρίας, νὰ μεταχειρίζωνται ἐπωφελῶς τὴν μεταξὺ τῶν λοχαγῶν αὐτῶν ἐπικρατοῦσαν διχόνοιαν καὶ ἐχθροπάθειαν, διὰ νὰ κρατοῦν εἰς ὅρια τὸν ἕνα διὰ τοῦ ἄλλου. Εὐκολώτερα δὲ ἐκατορθόνετο τοῦτο, ἀφοῦ μεταξύ των ἐσχηματίσθησαν τακτικῶς δύω φατρίαι, μία ἡ τοῦ Βρακκίου Μοντόνου, καὶ ἄλλη ἡ τοῦ πρεσβυτέρου Σφόρζα. Εἰς τοὺς δύω τούτους ἐφαίνετο εὐκρινέστατα ἡ ἐπιθυμία χωρῶν καὶ κυριαρχίας, καὶ ὁ πρῶτος ἐπλησίασε περισσότερον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Εἶχεν ὠφεληθῆν ἀπὸ τὴν ἀνίσχυρον κατάστασιν τῆς Παπικῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῆς ἐν. Κωνσταντίᾳ συνόδου, καὶ ἐξουσίασεν ὅλα τὰ μεταξὺ Περουσίας καὶ Ῥώμης, τὴν ὁποίαν εἶχε σκοπὸν νὰ κυριεύσῃ ἀκόμη, καὶ ὠνειρεύετο νὰ γείνῃ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας. Διότι καὶ τὰς ἐν Νεαπόλει διαφορὰς, τὰς ὁποίας ἐδιηγήθημεν ἀρχήτερα, ἐμεταχειρίζετο εἰς ἐξάπλωσιν τῆς κυριαρχίας του, καὶ σιμὰ τῆς Καπύης, τὴν ὁποίαν ἐβάσταζεν, εἶχε σκοπὸν νὰ προσθέσῃ καὶ τὴν πολλὰ ἀξιόλογον Ἀκυϊλίαν. Μὲ ἀξίαν Κοντοσταύλου τῆς Νεαπόλεως ὑπηρέτει μίαν ἀπὸ τὰς ἐκεῖ ἐπικρατούσας φατρίας, καὶ ἦτο πάντοτε καὶ αὐτοῦ ἰσχυρότατος. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύω οἱ ἀρχηγοὶ ἢ λοχαγοὶ ἐτελείωσαν ἐδῶ τὸ στάδιον τῆς ζωῆς των. Ὁ Σφόρζας ὑπάγων ἐναντίον τοῦ Βρακκίου ἐπνίγη εἰς τὰ κύματα τοῦ Ἀτέρνου, καὶ ὁ Βράκκιος ἔχασε κατὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ Σφόρζα καὶ νίκην καὶ ζωὴν (1424).

Ἀλλὰ καὶ τῶν δύω τὴν φήμην, τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐκληρονόμησαν, τοῦ μὲν Βρακκίου ὁ Πικκινῖνος, τοῦ δὲ Σφόρζα ὁ υἱός του Φραγκῖσκος. Οἱ προϊστορηθέντες πόλεμοι Φιλίππου Μαρίου Δουκὸς τοῦ Μεδιολάνου κατὰ Φλωρεντίας καὶ Βενετίας μᾶς ἐπληροφόρησαν ἤδη πόσον καὶ οἱ δύω ἠγωνίζοντο μὲ ἀντιζηλίαν καὶ ἀνδρίαν. Ἀλλ' ἐὰν ἡ

τύχη ἐβοήθησε περισσότερον τὸν Σφόρζαν καὶ τὸν
ὕψωσεν εἰς τὸν Δουκικὸν τοῦ Μεδιολάνου θρόνον,
ἐφάνη καὶ αὕτη ὅτι ἐπειθάρχησεν εἰς τὰ μεγαλήτερα
προτερήματα.

Ὁ Σφόρζας, στολισμένος μὲ ὅλα ὅσα ἐμπνέουν
σέβας καὶ ἀγάπην, ἐλατρεύετο ἀπὸ ὅλους τοὺς στρα-
τιώτας. Ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς μορφῆς του συνεβοήθει
τὴν εὐγλωττίαν του· ὅταν ἐπαρώτρυνε τοὺς λόχους
του εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ὅταν μὲ τὸ ἀστράπτον ξί-
φος του κατεδίωκε τοὺς φεύγοντας, ἡ ἰσχυροτάτη φω-
νή του ἐνήργει ὡσὰν κεραυνὸς εἰς τὴν μάχην *).
Ἐνῷ δὲ μὲ τὴν αὐτὴν αὐστηρότητα, μὲ τὴν ὁποίαν
ἐξουσίαζε τὸν ἑαυτόν του, ἠνάγκαζε καὶ τοὺς στρα-
τιώτας του εἰς ὑπακοὴν, τοὺς εἵλκυεν ἐνταυτῷ εἰς
τὴν ἀγάπην του διὰ τῆς μεγαλοψυχίας καὶ ἐλευθεριό-
τητος, καὶ διὰ τῆς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν ἔδειχνεν ἐνῷ
τοὺς ἔβλεπε στολισμένους μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον
καὶ μέταξαν. Εἰς τοὺς διὰ τῶν ὅπλων φανεροὺς ἀγῶ-
νας ἀνέπτυξε πολεμικὴν σύνεσιν, καὶ εἰς τὰς ἀπο-
ρίας του πλοῦτον βοηθητικῶν μέσων· εἰς τὴν μετα-
χείρισιν καὶ κυβέρνησιν τῶν πολυπλόκων σχέσεων
τῶν Ἰταλικῶν πολιτειῶν ἐδείχθη μὲ τὴν εὐσυλλο-
γιστίαν καὶ δολιότητά του κύριος ἐκείνης τῆς πανούρ-
γου πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε γεννήσειν τὸ πνεῦμα
καὶ ἡ κατάστασις ταύτης τῆς χώρας.

Ὅλα ταῦτα τὰ προτερήματα τὸν ἐβοήθησαν νὰ
ἐπιτύχῃ τὸν μέγαν καὶ λαμπρὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον
τοῦ ἐπρόσφερεν ὁ θάνατος τοῦ ἀτέκνου ἀποθανόντος
Δουκὸς τοῦ Μεδιολάνου Φιλίππου Μαρίου. Εἶχε νυμ-
φευθῆν, καθὼς ἐξεύρομεν, τὴν νόθον αὐτοῦ θυ-
γατέρα· ἀλλὰ παρὰ τοῦτο τὸ δικαίωμα ἔπρεπε νὰ

*) Ὅταν μίαν φορὰν οἱ Βενετοὶ ἐφώρμησαν νύκτα εἰς τὸ στρατόπεδόν του, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι λείπει, ἐπρόδραμεν ὁ Σφόρζας εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ μὲ τὴν φοβερὰν φωνήν του ἔκραξεν: Ἐδῶ εἶμαι, καὶ οὕτω τοὺς ἐσήκωσε τὴν ἀπάτην καὶ τοὺς ἀπέκρουσε μὲ τὸν φόβον.

προσμένῃ πλέον ἀπὸ τὴν ὀξύτητα τοῦ ξίφους καὶ τοῦ νοός του τὸν ἀφανισμὸν τῶν δυσκολιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐφάνησαν ἔμπροσθέν του. Τὸ Μεδιόλανον αὐτό, ἐλευθερωθὲν τελευταῖον ἀπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν Βισκοντίων, διὰ νὰ ἀποφύγῃ ἄλλον νέον, ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἐλεύθερόν τι πολίτευμα· ἄλλαι πολιτεῖαι, καθὼς ἡ Φλωρεντία, ἐφαίνοντο ὅτι ἐσυνήργουν εἰς τοῦτο, ἢ ἐπροσπάθουν, ὡς ἡ Σαβαυδία, Φερράρα, Βενετία καὶ αὐτὴ ἡ Γαλλία *) νὰ καθυποτάξουν αὐταὶ ὅλον τὸ Μεδιόλανον ἢ μέρη τῆς ἐπικρατείας του.

Ἀπὸ μίαν ἀντίπαλον τὸν ἠλευθέρωσεν ἡ προσωπική του φιλία μὲ τὸν Κόσμον Μέδικον, ὅστις διὰ τῆς εἰς Φλωρεντίαν ὑπολήψεώς του ἐπαρακίνησε τὴν πολιτείαν ταύτην νὰ συνεργήσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ Σφόρζα· εἰς τὰς ἄλλας ἔπρεπε νὰ προσμένῃ τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν φρόνησίν του. Μὲ πρόσχημα ἐπαραιτήθη τὴν ὑπουργίαν τῆς νέας ἐλευθέρας πολιτείας τοῦ Μεδιολάνου, ἐκυρίευσεν ὅμως τὴν πόλιν Παυΐαν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ταμιεῖον εὕρηκε σεσωρευμένον θησαυρόν, καὶ ἤξευρε νὰ καταπραΰνῃ τὰς περὶ τοῦ κινήματός του τούτου δικαίας ὑποψίας τοῦ Μεδιολάνου. Τὸ πρῶτόν του βλέμμα διευθύνθη εἰς τὸ νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς Βενετοὺς ἀπὸ τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεδιολάνου. Τοὺς ἀπεδίωξεν ἀπὸ τὴν Πλακεντίαν· ἔπειτα ἐνίκησε λαμπρῶς τὸν στόλον των, ὅστις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, πλησίον τοῦ Κασαλομαΐόρου, καὶ τοὺς ἐπέφερε νίκην τρίτην πλησίον τοῦ Καραβακίου (1448). Πανταχοῦ εὐτύχησε μὲ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ φρόνησίν του **).

*) Ὁ Δοὺξ Αὐρηλίας, ὡς ἴδαμεν εἰς τὴν Γαλλικὴν ἱστορίαν, εἶχε γυναῖκά του τὴν ἀδελφὴν τοῦ τελευταίου Δουκός, καὶ Κάρολος ὁ VII. ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ ἐντεῦθεν ἐκπηγάζοντα ἰδιοποιήματα τοῦ οἴκου τούτου.

**) Αἱ μάχαι αὗται δὲν ἦσαν αἱματώδεις. Οἱ Κονδοττιέριοι ἠρκοῦντο νὰ πιάνωσι τοὺς ἐχθρούς των καὶ νὰ τοὺς ἐξοπλίζωσι. Κατὰ τοῦ Μιλίου τὴν διήγησιν εἰς τὴν προειρημένην πολυθρύλλητον μάχην τῆς Ἀγγλερίας, ἥτις διήρκεσε τέσσαρας ὥρας, λέγεται ὅτι μόνον εἷς ἐφονεύθη, καὶ αὐτὸς ἐπειδὴ ἔπεσε καὶ ἐπατήθη ἀπὸ τὸν ἵππον του. Διὰ τοῦτο οἱ Ἰταλοὶ ἐξίσταντο καὶ ὠργίζοντο κατὰ πάντα διὰ τοὺς Βαρβάρους, Γάλλους καὶ Σαβαυδούς, οἵτινες ἔκαμναν μὲ αἱματοχυσίαν τὸν πόλεμον, ὅταν ἔγιναν καὶ αὐτοὶ κοινωνοὶ τούτου.

Οἱ ἀπ' ὅλας τὰς δορικτησίας ἐκδιωχθέντες Βενετοὶ ἄρχισαν τώρα νὰ φοβῶνται διὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν χώραν, ἐπειδὴ ὁ Σφόρζας ἡτοιμάσθη νὰ πολιορκήσῃ τὴν Βριξίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν τοῦ ὑποσχεθῆν οἱ Μεδιολάνιοι ὡς κτῆμά του. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐφοβοῦντο ἀπὸ πολλῆς ἤδη τὸν Σφόρζαν. Μόνον μὲ δολιότητος μεγάλην δαπάνην ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν του, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνεργητικώτατοι ἦσαν οἱ Πικκινῖνοι. Ὑπωπτεύετο μήπως συνδεθῇ κατ' αὐτοῦ τὸ Μεδιόλανον μὲ τὴν Βενετίαν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ προλάβῃ τοὺς ἐχθρούς του, καὶ ἔκαμεν αὐτὸς μὲ τοὺς Βενετοὺς συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας ἐπαραχώρει ὅσα ἐξουσίασεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Βριξίας καὶ τοὺς παρέδιδε τὴν Κρέμαν καὶ τὴν Φουλχερίαν· ἡ δὲ Βενετία τοῦ ὑπεσχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ μὲ στράτευμα καὶ ἀργύριον νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεδιόλανον. Ἔφιππος ἐκοινολόγησεν εἰς τοὺς στρατιώτας του τὴν ἀπόφασιν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἤκουσαν μὲ γενικὴν εὐαρέστησιν.

Οἱ Μεδιολάνιοι ἐξωπλίσθησαν ἐναντίον του μὲ ὀργὴν μεγάλην, ἐστενοχωρήθησαν ὅμως ἀπὸ τὰς ὁρμητικὰς προόδους τοῦ Σφόρζα, ὅστις ἐστρατοπέδευσε τελευταῖον ἔμπροσθεν τῆς πόλεώς των. Δὲν ἐπροξένησεν ὅμως εἰς αὐτοὺς δυστυχίαν, ἀλλὰ εὐτυχίαν καὶ βοήθειαν καὶ φίλους. Οἱ Βενετοὶ φοβηθέντες τὰς προόδους τοῦ συμμάχου των, ἐκατάλαβαν τώρα πόσον ἦτο ὠφελιμώτερον νὰ εἶναι δημοκρατία τὸ Μεδιόλανον. Ἀφοῦ ἀπήλαυσαν ἀκόμη καὶ τὸ Λαῦδον διὰ μεσιτείας τοῦ Σφόρζα, τοῦ ἀνήγγειλαν τὴν μὲ τὸ Μεδιόλανον γενομένην συνθήκην των, διὰ τῆς ὁποίας ἐγνώριζαν ἐλευθέραν πολιτείαν τὸ Μεδιόλανον μὲ

ὅλην τὴν μεταξὺ Ἀδούα, Τικίνου καὶ Πάδου ἐπικράτειαν παρεκτὸς τῆς Παυΐας, αὐτὸν δὲ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ γνωρίσωσι κύριον τῆς Ἀλεξανδρείας, Τορτόνης, Πάρμας, Παυΐας, Κρεμώνης κτλ.

Ὁ Σφόρζας ἔκρυψε τὴν περὶ τούτου ἀγανάκτησίν του καλήτερα παρὰ οἱ στρατιῶται του, οἵτινες ἤθελαν νὰ κακομεταχειρισθῶσι τοὺς ἀναχωροῦντας Βενετικοὺς λόχους, καὶ ἐπροσπάθει νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν του μὲ δολιότητα. Μὲ πρόσχημα ὅτι ἐδέχετο προθύμως τὴν εἰρήνην ταύτην ἔστειλε πρέσβεις εἰς τὴν Βενετίαν, ἤθελεν ὅμως μὲ τοῦτο νὰ κερδίσῃ καιρὸν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Βενετοὺς, ὥστε τοὺς Μεδιολανίους, οἵτινες διὰ τῶν συμβάσεων τούτων, καὶ μιᾶς ἀνακωχῆς, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν μὲ τὸν Σφόρζαν, ὠνειρεύοντο ἀσφάλειαν, νὰ τοὺς ὑποτάξῃ ἔξαφνα. Καὶ ἡ βουλή του εὐτύχησε θαυμασίως. Οἱ Μεδιολάνιοι ἔσπευσαν νὰ σπείρωσι τὰ σιτάρια, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀκόμη ἀποταμιευμένα εἰς τὴν πόλιν των. Ἀφοῦ τὸ ἴδε τοῦτο ὁ Σφόρζας, ὅς τις τὸ προέβλεπεν, ἐκήρυξεν ὅτι δὲν γνωρίζει τὴν γενομένην εἰρήνην, καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ πολιορκῇ τὸ Μεδιόλανον. Διὰ νὰ μικρύνῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν του, ἐκαθησύχασε μὲ κάποιας προσφορὰς τὴν Σαβαυδίαν. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐκορυφώθη ἡ ἀνάγκη τοῦ Μεδιολάνου, ἐπειδὴ τοὺς λόχους τῶν Βενετῶν, οἵτινες ἔμελλαν νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, τοὺς ἀπεδίωκεν εὐκόλως ὁ Σφόρζας, ἐνῷ οὔτε ὁ στρατηγὸς οὔτε ἡ πολιτεία τῆς Βενετίας ἔκαμναν ὅσα ἠδύναντο νὰ κάμωσιν, ὁ μὲν πρῶτος διὰ προσωπικούς του σκοποὺς, ἡ δὲ δευτέρα ἐπειδὴ ἤλπιζεν ὅτι τὸ Μεδιόλανον, ἀφοῦ στενοχωρηθῇ εἰς ἄκρον, θέλει παραδοθῆν κάλλιον εἰς αὐτὴν παρὰ εἰς τὸν Σφόρζαν. Ἀλλ' αἱ φατρίαι τοῦ Μεδιολάνου ἦσαν ἡνωμέναι ὅλαι κατὰ τῆς Βενετίας, μ' ὅλον ὅτι ὄχι ὀλίγον ἐδιχονόουν περὶ τοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπροσπάθουν νὰ σωθῶσιν.

Εἰς μίαν γενικὴν συνέλευσιν ἐπρόβαλαν ὑπερασπιστήν των οἱ μὲν τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, οἱ δὲ τὸν τῆς Γαλλίας, καὶ ἄλλοι τὸν Πάπαν· ἀλλ' οἱ βοηθοὶ οὗτοι, παρεκτὸς ἄλλων δυσκολιῶν, ἦσαν πολὺ μακράν· τελευταῖον ἐτόλμησεν εἷς νὰ ὀνομάσῃ τὸν Σφόρζαν. Ὁ στοχασμὸς, ὅτι οὗτος μόνος ἠδύνατο νὰ λύσῃ πάραυτα τὴν παροῦσαν ἀνάγκην, ἐπέρασεν εἰς ὅλας τὰς καρδίας· τὸ μῖσος ἐσιώπησεν, ἡ περὶ αὐτοῦ ἐπιθυμία ὡμίλησεν ἀπαρακαλύπτως· αἱ πύλαι ἠνοίχθησαν· Ὁ Σφόρζας εἰσῆλθεν ἔχων φορτωμένους τοὺς στρατιώτας του ψωμία διὰ νὰ παραμυθήσῃ τὴν πεῖναν τοῦ εἰς προϋπάντησίν του συῤῥεύσαντος πλήθους (26. Μαρτίου, 1450). Ὁ πρῶτός του δρόμος ἔγεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου Μαρίας, ὑπερασπιστρίας τοῦ Βισκοντιακοῦ οἴκου, τὴν ὁποίαν εὐχαρίστησεν ἔφιππος, ἐπειδὴ ὁ συνωθούμενος λαὸς δὲν τὸν ἐσυγχώρει νὰ πεζεύσῃ, ἐνῷ αὐτὸς, ἀνώτερος πάντων, ἐφαίνετο προστάτης Θεὸς· εἰς τὸν ὁποῖον ὁ χείρων λαὸς διεύθυνε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ὁ Ἀλφόνσος εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ ἡ Σιγνορία εἰς τὴν Βενετίαν ἐδυσαρεστήθησαν εἰς ταύτην τὴν ἔκβασιν. Καὶ οἱ δύω ἥνωσαν τὰς δυνάμεις των διὰ νὰ ἀφανίσουν τὸν νέον Δοῦκα. Ἡ Βενετία παραλαβοῦσα εἰς ὑπουργίαν της τὸν Πικκινῖνον τὸν ἐδιώρισε νὰ πολεμήσῃ τὸ Μεδιόλανον, καὶ ὁ Ἀλφόνσος ἔστειλε τοὺς λόχους του ἐναντίον τῶν Φλωρεντινῶν. Οὔτε οὗτοι οὔτε ὁ Σφάρζας ἐνικήθησαν, καὶ ὁ πόλεμος ἐτελείωσε μὲ κοινὴν συμμαχίαν Φλωρεντίας, Νεαπόλεως, Μεδιαλάνου καὶ Βενετίας νὰ βαστάξουν τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐναντίον τῶν ἔξωθεν πολεμίων.

Εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ἔμεινε πιστὸς ὁ Σφόρζας ἕως τοῦ θανάτου του (1466). Ὅταν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀλφόνσου, ὁ νόθος αὐτοῦ υἱὸς καὶ διά-

δοχος εἰς τὴν Νεάπολιν Φερδινάνδος Α', στενοχωρούμενος ἀπὸ τὸν Πάπαν καὶ τοὺς ταραχώδεις Βαρῶνας του, καὶ ἀπὸ τούτους ἐπροσκαλέσθη Ἰωάννης ἐξ Ἀνδεγαυΐας υἱός τις τοῦ προειρημένου Ῥηνάτου, ὁ Σφόρζας ἐμπόδισε τοὺς Φλωρεντινοὺς, οἵτινες ἤθελαν νὰ βοηθήσουν τὸν Ἰωάννην τοῦτον, ἐκατάπεισε καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς Βενετοὺς νὰ μείνουν οὐδέτεροι, καὶ ὑπάνδρευσε τὴν θυγατέρα του, τὴν πνευματώδη καὶ σοφὴν Ἱππολύτην, μὲ τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Φερδινάνδου Ἀλφόνσον. Μίαν ἄλλην νόθον θυγατέρα του εἶχεν ὑπανδρεύσειν μὲ τὸν Πικκινῖνον, καὶ οὕτω κατήργησε τὴν παλαιὰν ἔχθραν τὴν μεταξὺ τῆς Σφορζαϊκῆς καὶ Βρακκιακῆς φατρίας, των ὁποίων ἡ μνήμη ἐξηλείφθη τελευταῖον μὲ τὸν ἄτιμον ἀφανισμὸν τοῦ Πικκινίνυ, τὸν ὁποῖον ἐπροξένησεν ὁ τῆς Νεαπόλεως βασιλεὺς Φορδινάνδος. Καὶ οὕτως ἐτελείωσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅλα τὰ Κονδοτιερικὰ πράγματα.

Ἐποχὴ εὐτυχοῦς ἡσυχίας ἐμβῆκε τώρα εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἀλλ' ἦτο μόνον γαλήνη, ἥτις προπορεύεται ἀπὸ ἀναφερόμενον καὶ συναγόμενον κλύδωνα. Βέβαια ἐκ μὲν Γερμανίας δὲν ἦτο πλέον φόβος, καὶ οἱ δύω τελευταῖοι αὐτοκράτορες, οἵτινες ἦλθαν καὶ ἐστέφθησαν εἰς τὴν Ῥώμην, Σιγεμοῦνδος καὶ Φρειδερῖκος Γ' *), διῆλθαν διὰ μέσου τῶν Ἰταλικῶν πολιτειῶν ὡς σκιαὶ χωρὶς δύναμιν. Ἀλλ' ἡ Γαλλία ἐφοβέριζε πάντοτε μὲ ζητήματα τῆς Ἀνδεγαυΐας· καὶ ἡ Ἀραγωνία δὲν ἐλησμόνει τὴν Νεάπολιν, τὴν ὁποίαν ἀπέσπασεν ὁ Ἀλφόνσος μὲ τὸν θάνατόν του ἀπὸ τὸ ἐπίλοιπον βασίλειον, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν εἰς τὸν ἀδελφόν του. Ὅτι μὲν ἡ Γαλλία μετὰ τὸν μακρὸν ἀγῶνά της ἐνδυναμωθεῖσα ἐκβῆκεν εἰς μεγαλήτερα ἐγχειρήματα, τὸ εἴδαμεν ἀρχήτερα· ὅτι δὲ καὶ ἡ Ἱσπανία

*) Οὗτος ἐστέφθη εἰς τὴν Ῥώμην τὴν 19. Μαρτίου 1452 ἀπὸ τὸν Πάπαν Νικόλαον Ε'.

ἐβάλθη ἐπίσης εἰς ἐπικίνδυνον θέσιν, θέλομεν τὸ
παρατηρήσειν τώρα εὐθὺς μὲ συντομίαν.

51. Ἱσπανία καὶ Πορτογαλλία.

(1406 — 1481.)

Ἀκόμη ἐκαταγίνετο ἡ Ἱσπανία εἰς τὸ πρόβλημα
νὰ ἐκκρίνῃ τοὺς Μαύρους ὡς ἑτοροειδῆ ὕλην ἀπὸ τὰ
ἐντός της, ἐπειδὴ ἀκόμη ὑπῆρχεν ἡ Γρανάτα, ἐὰν
καὶ εἰς τὸ ἄκρον χεῖλος τοῦ Ἱσπανικοῦ βασιλείου.
Ἐῤῥῖκος Γ' τῆς Καστιλίας βασιλεὺς, ὅςτις εἶχε τὴν
στάθερὰν ἀπόφασιν καὶ προσέτι τὴν δύναμιν νὰ ἐξε-
πατώσῃ τὴν τελευταίαν ταύτην ῥίζαν τοῦ ἄλλοτε ἐκ-
τεταμένου τούτου κήπου, ἀπέθανε κατὰ τὴν στιγμὴν,
ὁπότε ἤθελε νὰ ἐγχειρήσῃ εἰς τὸ ἔργον (ἀνωτ. σελ.
279) καὶ ἡ νηπιότης τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου Β' ἐγέν-
νησε κατὰ τὴν συνήθειαν πάλιν σύγχυσιν, φιλονει-
κίαν καὶ ἀδυναμίαν εἰς τὴν ἐπικράτειαν, διὰ τῶν
ὁποίων ἡσύχασε καὶ ἐστερεώθη ἡ τῶν Μαύρων δύναμις.

Εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς νηπιότητος, ἐνό-
σῳ ἐπετρόπευεν ὁ τοῦ Ἐῤῥίκου ἀδελφὸς, ὁ εὐγενὴς
καὶ ἀγαθὸς Φερδινάνδος μὲ τὴν μητέρα τοῦ Ἰωάννου,
ἠσφαλίσθη ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη, καὶ ἐπολεμήθησαν
εὐτυχῶς οἱ Μαῦροι, τῶν ὁποίων μεταξὺ ἄλλων ἐπῆ-
ραν καὶ τὴν πόλιν Ἀντικαρίαν. Ἠδύναντο ἴσως νὰ
ἐλπισθῶσι μεγαλήτερα πράγματα, ἐπειδὴ ὁ Φερ-
δινάνδος ἐπιτροπεύων τὴν Καστιλίαν ἐβασίλευε καὶ
τὴν Ἀραγωνίαν. Ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ Μαρτῖνος (ἀνωτ.
σελ. 282) ὁ τελευταῖος τοῦ γένους τῶν παλαιῶν Κο-
μήτων τῆς Βαρκελώνας (1410). Ὅλη ἡ Ἱσπανία
ἐκαταγίνετο εἰς τὸ ζήτημα τίς ἔμελλε νὰ λάβῃ τὸ
στέμμα τῆς Ἀραγωνίας ἀπὸ τοὺς διαφόρους μνηστῆ-
ρας του, ὁ Ἰμφάντης τῆς Καστιλίας Φερδινάνδος, ἢ
ὁ Κόμης Οὐργέλιος, ἢ ὁ Κόμης Λούνας, καὶ ὁ Δοὺξ

Καλαβρίας, ἐκ τῶν ὁποίων καθεὶς εἶχε τὴν φατρίαν του. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀραγωνικοῦ πολιτεύματος, καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς δικαιοδοσίας *) ἔφεραν τὸ πρᾶγμα, ὥστε τὸ ζήτημα δὲν ἐλύετο διὰ τῶν ὅπλων, ἀλλ' εἰς τὰ κοινὰ συμβούλια τῶν τριῶν μερῶν τοῦ βασιλείου Ἀραγωνίας, Βαλεντίας καὶ Καταλωνίας ἐνεχειρίσθη εἰς ἐννέα γραμματισμένους, τρεῖς ἀπὸ καθενὸς μέρους νὰ ἐξετάσωσι τὰ δικαιώματα καθενὸς τῶν μνηστήρων. Μετὰ παντοδαπὰς ἐξετάσεις τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἐθίμων καὶ παλαιῶν γραμμάτων ἔκριναν οὗτοι τελευταῖον μὲ μεγάλας ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς τὸν τῆς Καστιλίας Φερδινάνδον, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξιότητα εἶχε μαρτυρήσειν ἔτι ζῶν καὶ ὁ ἀποθανὼν βασιλεύς· ὁ νέος βασιλεὺς ἐδέχθη εἰς Καισαραυγοῦσταν τὴν προσκύνησιν τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ ἔλαβε κληρουχήματα **) τὴν Σικελίαν, Σαρδὼ καὶ Κορσικὴν ἀπὸ τὸν Πάπαν Βενέδικτον ΙΓ΄, ὅςτις καὶ αὐτὸς ἐκατάγετο ἀπὸ ἐπίσημον οἰκογένειαν τῆς Ἰσπανίας, καὶ ἔγεινε μέτοχος ὅλης τῆς συμβάσεως.

Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἡ ζωή του ἦτο βραχεῖα. Ἀπέθανεν ἤδη τὸ 2416 ἔτος, καὶ διὰ τὴν Ἀραγωνίαν — ὅπου τὸν διεδέχθη ὁ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ἱστορίας γνωστός μας υἱός του Ἀλφόνσος Ε΄ — δὲν ἦτο τόσον ἐπιζήμιος ὁ θάνατός του, ὅσον διὰ τὴν Καστιλίαν· ὁ τὴν βασιλείαν ταύτην διαδεχθεὶς δὲν ἦτο ἱκανὸς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Διὰ τῆς μητρός του, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναγκασθῆν ὁ Φερδινάνδος νὰ ἐγχειρίσῃ τὴν ἀνατροφήν του, ἐξεθηλύνθη παντάπα-

*) Κατά τινα διαταγὴν τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἀραγωνίας τὸ δικαστήριον τοῦτο ἔκρινε πᾶσαν διαφορὰν μεταξὺ βασιλεως καὶ τῶν κλάσεων, ἢ τῶν κλάσεων πρὸς ἀλλήλας. Δὲν ἐχρειάζετο νὰ ἐκλεχθῇ ἀπὸ τοὺς προκρίτους Βαρῶνας, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς κατωτέρους εὐγενεῖς. Ὁ Ζυρίκας τὸ παραβάλλει μὲ τὸ δημαρχεῖον τῆς Ῥώμης.

**) Διὰ τοῦτο ὠργίσθη κατὰ πολλὰ καὶ Βενέδικτος ὁ ΙΓ΄, ὅταν ὁ Φερδινάνδος, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ αὐτοκράτορος Σιγεμούνδου καὶ τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου, ἐκήρυξε τὴν ἀπείθειάν του (ἀνωτ. σελ. 445).

σιν. Ὅταν δὲ μετὰ τὸν θάνατόν της (1418) ἔγει-
νεν αὐτεξούσιος, ἔδειξε δεκτικότητα διὰ τὰς εὐφρο-
σύνας, τὰς ὁποίας ἔδιδαν τὸ κυνήγιον καὶ ὁ τόρνος,
ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ (εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμε καὶ
αὐτὸς ὄχι ἀτυχῆ δοκίμια), ἀλλ' ὄχι δύναμιν καὶ
κλίσιν εἰς πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν ἐνέργειαν. Εἰς
τοιοῦτον βασιλέα ἐπροσπάθησαν παραυτα νὰ λάβωσιν
ἰσχὺν οἱ φιλόδοξοι. Νεανίσκος τις, Ἄλβαρος Λού-
νας, ὅςτις μὲ τὴν εἰς ὅλα τὰ ἀγαπητὰ τοῦ βασι-
λέως ἐπιτηδειότητα ἦτο καὶ δυνατοῦ πνεύματος
καὶ δολιόφρων, εἶχεν ἑλκύσειν τὴν καρδίαν του ἀπὸ
τὰ παιδικά του ἀκόμη παιγνίδια. Ὁ Ἰωάννης τὸν
ὠνόμασε Κοντόσταυλον τοῦ βασιλείου, καὶ ἐμβῆκεν
ὅλος εἰς τὰς χεῖρας του. Ἀλλ' οἱ νεώτεροι υἱοὶ τοῦ
ἀποθανόντος βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας, Ἰωάννης,
Ἐῤῥῖκος καὶ Σάγχων, οἵτινες διὰ τῆς κληρονομίας
πατρικῶν των ὑποστατικῶν ἦσαν δυνατὰ μέλη τοῦ
Καστιλλιακοῦ βασιλείου, τοῦ ἐφθόνησαν τὸ ἀξίωμα
τοῦτο. Κατὰ πρῶτον ὠφελήθη ὁ δόλιος Ἄλβαρος ἀπὸ
τὴν ζηλοτυπίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν πρὸς ἀλλήλους οἱ
ἀδελφοὶ, διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν δύναμίν του· τελευ-
ταῖον ὅμως τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐξουσίας του διήγειρε
γενικὴν δυσαρέσκειαν. Οἱ Ἰμφάνται ἔγειναν ἀρχηγοὶ
συνωμοσίας, ἥτις ἐκρήμνισε τὸν Ἄλβαρον. Ἀνεχώ-
ρησεν οὗτος ἀπὸ τὴν αὐλὴν καὶ ἀπὸ τὸν βασιλέα
(1427), ὅςτις ἔγεινε τώρα ἕρμαιον τῆς νικησάσης
φατρίας. Ἀλλὰ τόσον φρόνιμα ἐνήργει μακρόθεν ὁ
Ἄλβαρος, καὶ τόσον ἀνεπιτήδειοι ἐφάνησαν οἱ νικηταὶ
ἐχθροί του, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ζητηθεὶς ἀπὸ τὸν
λαὸν προστάτης του ὑπέστρεψε μὲ θρίαμβον. Ἐναν-
τίον πολλῶν δοκιμίων τῶν Ἰμφαντῶν, εἰς τοὺς ὁποί-
ους ἦλθε τώρα βοηθὸς καὶ ὁ πρεσβύτερός των ἀδελ-
φὸς Ἀλφόνσος, βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας, ἐβα-
στάχθη σταθερὰ ὁ Ἄλβαρος, μ' ὅλον ὅτι ἡ εἰς
τὰ ἐσωτερικὰ ἀδιάκοπος αὐτῆ προσοχή του ἐστάθη

καὶ τὸν ἀγαπητόν του Βερτράνδον Κούρβαν τὰς ἀξίας των. Προσέτι τὸν ἐξεθρόνισαν *) τελευταῖον, καὶ ὕψωσαν εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀδελφόν του Ἀλφόνσον (1465).

Ὁ ἔξαφνος θάνατος τούτου τοῦ ἡγεμόνος (1468) ἐπανέφερεν Ἐῤῥῖκον τὸν Δ' εἰς τὸν θρόναν, ἀλλὰ μόνον ἐπειδὴ ἡ ἀνδρικὴ ἀδελφή του Ἰσαβέλλα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρόσφεραν οἱ δυσαρεστημένοι τὸ στέμμα, δὲν τὸ ἠθέλησεν. Ὁ βασιλεὺς ἐφιλιώθη πάλιν μὲ τοὺς πολεμίους του, ἐνῷ παραβλέψας τὴν θυγατέρα του, ἐκήρυξε διάδοχόν του τὴν ἀδελφήν του ταύτην. Ὁ Πάχητος ὑπέστρεψε πλησίον τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς μίαν διχόνοιαν ἦτο ἐκ μέρους του, μᾶλλον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ μέρους τοῦ Παχήτου. Ἡ διχόνοια αὕτη προῆλθεν ἐκ τοῦ γάμου τῆς Πριγκιπέσσης Ἰσαβέλλης. Ὁ μὲν Πάχητος ἤθελε νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ ἕνα Πορτογαλλικὸν Ἰμφάντην, ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Τολήτου μὲ τὸν Φερδινάνδον, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας.

Ἰωάννης ὁ Β', ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας, τὸν ὁποῖον ἴδαμεν ἀντίπαλον τοῦ Ἀλβάρου Λούνα, διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἀλφόνσον εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο καὶ εἰς τὴν Σικελίαν· ἡ Νεάπολις ἔπεσεν εἰς τὸν Φερδινάνδον, νόθον υἱὸν τοῦ Ἀλφόνσου. Ὁ Ἰωάννης εἶχεν ἀπὸ τὴν πρώτην του σύζυγον Βλάγκαν (ἐγγόνην Καρόλου τοῦ Κακοῦ, κληρονόμον τῆς Ναυάῤῥας) υἱὸν Κάρολον, Δοῦκα Βιάνης, ὅς τις μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του ἔμελλε νὰ τὴν διαδεχθῇ εἰς τὸ κληρνομικόν της βασίλειον. Περὶ τούτου ἐγεννήθη μετέπειτα διχόνοια μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἐκατήντησεν εἰς τόσον, ὥστε τοῦτον, πρὸς χά-

*) Πόσον ὕβρισαν εἰς τὸν βασιλέα οἱ μεγιστᾶνες διηγεῖται ὁ Μαριάννας. Ἐστόλισαν μὲ ὅλα τὰ βασιλικὰ παράσημα πλαγκῶνα, ὅς τις παρίστανε τὸν βασιλέα Ἐῤῥῖκον. Μετὰ τοῦτο ἀνεγνώσθη κατάλογος τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ πλαγκὼν ἐγυμνώθη ἓν μέρος τῶν βασιλικῶν παρασήμων μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ γυμνὸς ἀπεῤῥίφθη τελευταῖον ἀπὸ τὸ δικαστήριον.

ριν τοῦ προειρημένου Φερδινάνδου (τὸν ὁποῖον εἶχε
γεννήσειν ἀπὸ δεύτερον γάμον) ἀπεφάσισε νὰ τὸν κά-
μῃ ἀπόκληρον. Ἀλλ' οἱ ἄρχοντες ἤθελαν τὸ ἐν-
αντίον· οἱ Καταλώνιοι ἐπίασαν τὰ ὅπλα ὑπὲρ τοῦ
Καρόλου. Ὁ Ἰωάννης ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ, ἀλλ'
ὁ Κάρολος ἀπέθανε παραυτα (1461). Οἱ Καταλώ-
νιοι ἠθέλησαν νὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατόν του, τὸν
ὁποῖον ἐξέλαβαν ἔργον τῆς μητρυιᾶς του. Διὰ τοῦτο
ἤρχισαν πόλεμον ἐναντίον τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ υἱ-
οῦ της Φερδινάνδου, ὅς τις μ' ὅλην τὴν νεότητά του
ἦτο ἀρχηγὸς τῆς φατρίας του, ἐνῷ ὁ πατήρ του ἦτο
πρεσβύτης καὶ ἀόμματος.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐπροβλήθη ὁ γάμος του
μὲ τὴν Ἰσαβέλλαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πᾶν ἐκρέματο ἀπὸ
τὴν ταχύτητα, ἔσπευσεν ὁ Φερδινάνδος, μ' ὅλον τὸν
ἐν Καταλωνίᾳ ἐπικίνδυνον πόλεμον, εἰς Βαλδόλετον·
ἐκεῖ εὕρηκε καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν, ἥτις φοβουμένη μὴ
κρατηθῇ ἀπὸ τὸν Πάχητον, εἶχε φύγειν ἐκεῖ. Καὶ οἱ
δύω λοιπὸν ἑώρτασαν τὸν γάμον των (1469), καὶ ἔπει-
τα τὸν ἀνήγγειλαν εἰς τὸν βασιλέα Ἐῤῥῖκον καὶ εἰς
τὸν φίλον του Πάχητον. Οὗτοι λοιπὸν δὲν ἐπεθύμουν
ἄλλο τι πλέον εἰμὴ νὰ ἐκδιώξωσιν ἀπὸ τὴν Καστιλί-
αν τοὺς νεονύμφους, καὶ ἐπροσπάθουν πρὸς τοῦτο νὰ
ἀγοράσωσι τὰς ὑπουργίας τῶν Καστιλιανῶν μεγιστάνων.

Ἀλλὰ τὸν ἀδρανῆ βασιλέα, τὴν καταφρο-
νουμένην βασίλισσαν καὶ τὸν μισητὸν Πάχητον ἐνί-
κησαν ἡ δόλιος δραστηριότης τοῦ Φερδινάνδου, ἡ ἀν-
δρικὴ ἀξία τῆς Ἰσαβέλλης, καὶ ἡ πνευματικὴ ὑπόλη-
ψις τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Τολήτου. Ἡ φατρία των
ηὔξανε καθημερινῶς. Τοῦτο ἠνάγκασεν Ἐῤῥῖκον τὸν Δ'
νὰ φιλιωθῇ μὲ τὴν ἀδελφήν του καὶ εἰς τὴν Σεγο-
βίαν ἐβάσταξε τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἐπάνω τοῦ
ὁποίου περιῆλθεν ἡ Ἰσαβέλλα τὰς ἀγυιάς, πρὸς ση-
μεῖον τῆς φιλιώσεως.

Ἀλλ' ὁ Πάχητος, ὅς τις ἐφοβεῖτο μὴ χάσῃ τοὺς

θησαυρούς, τοὺς ὁποίους ἐσύναξεν ἐν μέρει ἀπὸ τὴν δήμευσιν τοῦ Ἀραγωνικοῦ Ἰμφάντου, δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐρεθίζῃ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν, καὶ μ' ὅλον ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπέθανεν, ἦτο ὅμως ἀποτέλεσμα τῶν συμβουλῶν του, ὅτι ὁ Ἐῤῥῖκος ἀποθνήσκων (1474) ἀφῆκε διάδοχον τὴν θυγατέρα του Ἰωάνναν. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ διαθήκη του ἦτο τόσον ἀτελεσφόρητος, ὅσον καὶ ὅλη του ἡ ζωή, καὶ Ἀλφόνσος ὁ Ε', βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, ἐπροσπάθησεν εἰς μάτην νὰ ἀσφαλίσῃ τὰ δίκαια τῆς Ἰωάννας, μὲ τὴν ὁποίαν ἠῤῥαβωνίσθη. Ἡ Ἰσαβέλλα ἐβάσταξε τὸν θρόνον τῆς Καστιλίας, καὶ εἰς τὴν Ἀραγωνίαν, ὅπου εἶχε νικήσειν τοὺς Καταλωνίους ὁ Ἰωάννης, διεδέχθη τὸν θρόνον μετὰ τὸν τούτου θάνατον ὁ Φερδινάνδος. Τοιουτοτρόπως διὰ τοῦ γάμου τῶν δύω τούτων κυριαρχῶν ἐβάλθη ἡ βάσις τῆς ἑνώσεως τῶν δύω βασιλείων εἰς ἕν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκβῆκεν ἡ λαμπρὰ κοινωνία, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν οἱ Ἱσπανοὶ εἰς τὴν ἐμπορίαν τοῦ κόσμου, καθὼς θέλει μᾶς διδάξειν ὁ ἐφεξῆς τόμος.

Εἰς τὸ Πορτογαλλικὸν ἔθνος ἤρχισεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ Νόθου (ἀνωτ. σελ. 277) ἐποχὴ λαμπρότητος καὶ κλέους. Ὁ Ἰωάννης μετέβη εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἥρπασεν ἀπὸ τοὺς Μαύρους τὴν Σέπταν. Μὲ τὴν ὁδηγίαν ἑνὸς τῶν υἱῶν του, τοῦ Ἰμφάντου Ἐῤῥίκου, ὅςτις εἰς τὴν ἱστορίαν ἐπονομάζεται Θαλασσοπόρος, ἤρχισαν αἱ καθ' ὑπερβολὴν ἀξιόλογοι ἀνακαλύψεις τῶν Πορτογάλλων εἰς τὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀφρικῆς, περὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ὁμιλήσειν εἰς τὸν ἐφεξῆς τόμον μὲ τὴν συνέχειαν τῶν προόδων των. Μετὰ ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν βασιλείαν ἀπέθανεν ὁ Ἰωάννης καὶ ἀφῆκε τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱόν του Ἐδουάρδον Α' (1433 — 1438). Οὗτος ἠθέλησε νὰ συνεχίσῃ τὰς εἰς τὴν

Ἀφρικὴν δορικτησίας, καὶ ἔστειλε στράτευμα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀδελφῶν του, Φερδινάνδου καὶ Ἐρρίκου, νὰ κυριεύσῃ τὴν Τάγγηρον. Ἀλλ' οἱ Πορτογάλλοι ἐδυστύχησαν, καὶ ἐσυγχωρήθησαν νὰ ἀναχωρήσωσι μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θέλουν δώσειν ὀπίσω τὴν Σέπταν, καὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀφήσωσιν ὅμηρον τὸν Ἰμφάντην Φερδινάνδον. Ἡ Σέπτα δὲν ἐδόθη, καὶ ὁ Φερδινάνδος ἀπέθανε διὰ τοῦτο εἰς ἐπώδυνον αἰχμαλωσίαν *). Τοῦ Ἐδουάρδου ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος, Ἀλφόνσος Ε', ἦτο εὐτυχέστερος καὶ ἐκυρίευσε 1471 τὴν Τάγγηρον. Ὅτι δὲν ἐπέτυχε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν Καστιλίαν, τὸ προείπαμεν. Ἀπέθανεν (1481) ἀπὸ πανοῦκλαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέθαναν καὶ ὁ πατήρ του καὶ ὁ πάππος του.

---

52. Βυζάντιον.

(1261 — 1452.)

Ἀφήκαμεν (σελ. 119) τὴν ἱστορίαν τῶν τοῦ Βυζαντίου αὐτοκρατόρων εἰς καιρὸν ὁπωσοῦν ἔνδοξον, ὁπότε Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἀπεδίωξε τοὺς Λατίνους ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἔκτοτε ἀρχίζει ἡ ἐλεεινοτάτη πασῶν τῶν ἐλεεινῶν καταστάσεων τοῦ Γραικικοῦ κράτους. Οἱ βασιλεῖς του ὡς μὲ ἅμιλλαν ἐπροσπάθουν νὰ δείξουν τίς εἶναι ἀξιώτερος τοῦ ἄλλου νὰ τὸ κρημνίσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἀνεκάλεσε τοὺς φυγάδας Γραικούς, καὶ κατέπεισεν ἐκ τῶν Λατίνων τοὺς μὲν Γενουησίους νὰ κατοικῶσιν εἰς τὸν Γαλατᾶν, τοὺς δὲ Πισαίους καὶ Βενετοὺς εἰς τὴν πόλιν, καὶ νὰ πραγματεύωνται ἐλευθέρως, αὐτόνομοι καὶ μὴ πληρόνοντες τίποτε εἰς τὴν βασιλείαν. Οἰστρηλατούμενος δὲ ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν, καὶ μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ πο-

*) Ἡ τύχη αὕτη τοῦ Φερδινάνδου, ὅςτις μετέπειτα συνηριθμήθη μὲ τοὺς ἁγίους, ἐκλεΐσθη διὰ τῆς ποιήσεως εἰς τοῦ Καλδερόνος τὸν Σταθερὸν πρίγκιπα.

τὲ τὸ σκῆπτρον εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπευόμενον βασιλόπαιδα (ἀνωτ. σελ. 113), τὸν ἐτύφλωσε κηρύξας ὅτι αὐτὸς μόνος εἶναι ἄξιος νὰ βασιλεύῃ, ὁ ἐλευθερώσας τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος ἀφώρισεν εὐθὺς τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δὲ Μιχαὴλ, δεσπότης τῆς Ἠπείρου, καὶ Κωνσταντῖνος, ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, γαμβροὶ τοῦ τυφλωθέντος, ἐλεηλάτουν τὴν Θρᾴκην. Ὁ Παλαιολόγος ἐκστρατεύσας κατὰ τούτων, ἐνικήθη καὶ ὑπέστρεφεν ἀτίμως· καὶ οἱ Βούλγαροι κατέτρεχαν ἀπανθρώπως τὴν χώραν. Οἱ Βενετοὶ ἐξανακυρίευσαν τὰς Ἑλληνικὰς νήσους, καὶ ὁ τοῦ ἐκδιωχθέντος Βαλδουΐνου πενθερὸς, βασιλεὺς τῆς Σικελίας, καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες συνεμάχησαν νὰ διώξουν πάλιν τοὺς Γραικοὺς ἀπὸ τὸ Βυζάντιον. Ὁ Παλαιολόγος στενοχωρούμενος πανταχόθεν ἐπρόσδραμεν εἰς τὸν Πάπαν Οὐρβανὸν Δ΄, καὶ διὰ πρεσβευτῶν του τὸν ἐγνώρισεν εἰς τὴν ἐν Λουγδούνῳ σύνοδον κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Πάπας ἐφιλίωσε τοὺς δυτικοὺς ἡγεμόνας μὲ τὸν αὐτοκράτορα Μιχαήλ· ἀλλ' ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωσὴφ καὶ ὅλοι οἱ κληρικοὶ ἀντισταθέντες εἰς ταύτην τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, ἐξωρίσθησαν καὶ ἐκατατρέχθησαν παντοδαπῶς. Μαρτῖνος δὲ ὁ Δ΄, Πάπας Ῥώμης, ἀφώρισε μετέπειτα τὸν Μιχαὴλ ὡς συγκοινωνὸν τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Σικελίας (Τόμ. Δ΄. σελ. 580). Θλιβόμενος δὲ πανταχόθεν ὁ αὐτοκράτωρ ἠῤῥώστησεν εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἀπέθανε (1282) βασιλεύσας ἔτη εἴκοσι τέσσαρα.

Ἀνδρόνικος Β΄, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μιχαὴλ, ἀποκατέστησε τὴν τάξιν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀκυρώσας ὅσα προεισήγαγεν ὁ πατήρ του. Ἀνέδειξε δὲ βασιλέα καὶ κοινωνὸν τῆς κυβερνήσεως τὸν υἱόν του Μιχαήλ. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἐκυρίευσαν τὴν Φρυγίαν, Καρίαν καὶ Βιθυνίαν. Ὁ στρατηγὸς Φιλανθρω-

πηνὸς νικήσας πολλάκις τοὺς βαρβάρους, ἐκηρύχθη
ἀπανθρώπως αὐτοκράτωρ· ἄλλος στρατηγὸς, ὁ Λι-
βαδάριος, τὸν ἐπίασε καὶ τὸν ἐτύφλωσεν. Οἱ Τοῦρ-
και εἰς τοιαύτην ἀναρχίαν ἐπροχώρουν ἀκωλύτως,
καὶ ἐκυρίευσαν καὶ πολλὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος. Ὁ
Ἀνδρόνικος ἐμίσθωσεν Ἀσιανοὺς τινὰς βαρβάρους
κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ δὲν ἐκατώρθωσε τίποτε. Ἐκά-
λεσεν ἔπειτα τοὺς Κατελάνους στρατηγουμένους ἀπὸ
Ῥογήριον τινὰ τῆς ἐν Συρίᾳ Πτολαιμαΐδος ποτὲ στρα-
τηγὸν, τὸν ὁποῖον ὁ Παχυμέρης (Ε΄, 12) ὀνομάζει
Ῥοντζέριον. Οὗτος δὲ ἐμβὰς εἰς τὴν Ἀσίαν ἀντὶ τῶν
Τούρκων ἐλεηλάτησε τοὺς Γραικοὺς, καὶ φορτωμένος
μὲ λάφυρα ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Καλλιούπολιν, καὶ
ἀφήσας αὐτοῦ τοὺς Κατελάνους του ὑπῆγεν αὐθαδῶς
πρὸς τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει διατρίβοντα βασιλέα Μι-
χαὴλ νὰ ζητήσῃ καὶ μισθὸν τῆς λῃστείας του, ἀλλ'
εὐθὺς ἀπεκεφαλίσθη. Οἱ ἐν Καλλιουπόλει Κατελάνοι
παροργισθέντες ἔσφαξαν ὅλους τοὺς Καλλιοπολίτας,
καὶ προσκαλέσαντες ἐκ τῆς Ἀσίας τοὺς Τούρκους κατ-
έκλυσαν ὅλην τὴν Θρᾴκην. Πεῖνα ἠνάγκασε τοὺς
Κατελάνους νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ
Θεσσαλίαν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι συμφωνήσαντες νὰ περά-
σουν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀνενόχλητοι μετὰ τῶν λαφύρων
των διὰ Γραικικῶν πλοίων, καθὼς ἐπαρατήρησαν τοὺς
Γραικοὺς στρατηγοὺς μελετῶντας ἐπιβουλὴν κατ' αὐ-
τῶν, ἐπροσκάλεσαν τοὺς ὁμοφύλους των ἐκ τῆς Ἀσίας,
καὶ κατέτρεχαν ὅλοι ὁμοῦ τὴν ἐπικράτειαν ἕως τῆς Κων-
σταντινουπόλεως. Ὁ αὐτοκράτωρ συνάξας ὅλας του
τὰς δυνάμεις ἐκβῆκεν ἐναντίον των· ἀλλ' ὁ συρφετὸς
τῶν στρατιωτῶν του ἐτράπησαν εὐθὺς εἰς φυγὴν, καὶ
αὐτὸς μόλις διεσώθη εἰς τὴν πόλιν. Τότε οἱ Τοῦρκοι
ἔμειναν δύω ἔτη εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν κατηρήμα-
ξαν, χωρὶς νὰ τολμήσῃ κἀνεὶς Γραικὸς νὰ ἐκβῇ ἀπὸ
κἀμμιᾶς πόλεως. Εἰς ταύτην τὴν ἀθλιότητα ἐφάνη
πάλιν ἕνας ἀξιόλογος ἀνὴρ, Φιλῆς Παλαιολόγος, συγ-

συμμάχους ὁ μὲν Παλαιολόγος τοὺς Χριστιανοὺς βασιλεῖς τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, ὁ δὲ Καντακουζηνὸς τὸν Τοῦρκον Ὀρχάνην, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε δώσειν μίαν θυγατέρα του εἰς γυναῖκα (Δούκ. Θ', σ. 16). Εἰς τὴν Θράκην ἐνικήθη ὁ Παλαιολόγος καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετ' ὀλίγον ἔγεινεν εἰρήνη μεταξὺ τῶν δύω αὐτοκρατόρων (1355), καὶ ὁ Καντακουζηνὸς παραιτηθεὶς ἑκουσίως τὸν θρόνον ἔγεινε μοναχὸς εἰς μοναστήριον τοῦ Ἄθωνος, ὅπου μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ ἐνησχολεῖτο εἰς Θεολογικὰ ζητήματα, καὶ εἰς τὸ νὰ ἀναιρῇ διὰ συγγραφῆς τὴν θρησκείαν τῶν Τούρκων, τῶν ὁποίων ἠγάπα ἄλλοτε τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμπενθερίαν. Ὁ υἱός του Ματθαῖος, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ εἶχεν ἀναγορεύσειν βασιλέα, πολεμήσας χρόνον τινὰ τὸν αὐτοκράτορα, ἐνικήθη, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ πάντα στοχασμὸν περὶ τῆς βασιλείας.

Ἐκ τῶν ἐμφυλίων τούτων πολέμων ὠφελούμενοι οἱ Τοῦρκοι ἐπέρασαν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐκυρίευσαν (1357) τὴν Καλλιούπολιν. Ὁ Σουλτὰν Ἀμουράτης ἔστησε μετ' ὀλίγον τὸν θρόνον του εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Παλαιολόγος ἐστασίαζε μὲ τὸν υἱόν του Ἀνδρόνικον καὶ τὸν ἔγγονόν του Ἰωάννην· τοὺς ἐφυλάκωσε καὶ τοὺς δύω. Οἱ δὲ, φυγόντες ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἐφυλάκωσαν τὸν πατέρα· ὁ πατὴρ ἐκφυγὼν τὴν φυλακὴν καὶ αὐτὸς ἀνέλαβε τὸ σκῆπρον καὶ ἔστειλε τὸν Ἀνδρόνικον νὰ κυβερνᾷ τὴν Σηλυβρίαν. Ὁ Σουλτὰν Βαϊαζίτης ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Γραικικὴν ἐπικράτειαν, καὶ ἐπρόσταξε τὸν δυστυχῆ αὐτοκράτορα τῆς μόνης Κωνσταντινουπόλεως νὰ τοῦ στείλῃ ὅμηρον τὸν υἱόν του Μανουήλ. Ἔστερξε τὴν προσταγὴν καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε (1392) βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα ἑπτά.

Ὁ Μανουὴλ ὁμηρεύων εἰς τὸν Βαϊαζίτην, ὡς εἴπαμεν ἤδη, ὅταν ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἔφυγε κρυφίως καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Κωνσταντινού-

πολιν. Ὁ δὲ Βαϊαζίτης δαιμονισθεὶς ἐκ τούτου ἐπολιόρκει τὸ Βυζάντιον καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Στρατεύματα τῶν δυτικῶν ἡγεμόκων στρατηγούμενα ὑπὸ Σιγεμούνδου τοῦ μετέπειτα αὐτοκρατορήσαντος, ἐλθόντα πέραν τοῦ Ἴστρου πρὸς βοήθειαν τῆς λεηλατουμένης Βουλγαρίας καὶ Σερβίας, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, περίπου 130,000 ἐνικήθησαν καὶ ἐξωλοθρεύθησαν πλησίον τῆς Νικοπόλεως (1396) (ἴδε καὶ τμῆμ. 54). Ὁ δὲ Βαϊαζίτης βαρυνόμενος τὴν πολιορκίαν ἠθέλησε μὲ πανουργίαν νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Εἶχε μαζή του τὸν Ἰωάννην, ἀνεψιὸν τοῦ Μανουὴλ, υἱὸν τοῦ τὴν Σηλυβρίαν κυβερνήσαντος Ἀνδρονίκου, ὡς εἴπαμεν. Μὲ τοῦτον συνεβιβάσθη μυστικῶς νὰ τὸν ἀναδείξῃ βασιλέα, ἀλλ' αὐτὸς νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Πελοπόννησον, ὅπου νὰ βασιλεύῃ ἀνενοχλήτως. Ἔπειτα ἐμήνυσεν εἰς τοὺς Κωνσταντινοπολίτας ὅτι λύει τὴν πολιορκίαν, ἂν διώξουν τὸν Μανουὴλ καὶ δεχθῶσι τὸν Ἰωάννην, τὸν νόμιμον βασιλέα των, ὡς υἱὸν τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου. Ἔγεινε τοῦτο. Ὁ Μανουὴλ ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ ἐκεῖθεν περιῆλθεν ὅλας τὰς αὐλὰς τῶν Χριστιανῶν βασιλέων ζητῶν βοήθειαν κατὰ τῶν Τούρκων, τὴν ὁποίαν καὶ τοῦ τὴν ὑπεσχέθησαν. Ὁ Ἰωάννης ἐστέφθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν αὐτοκράτωρ· καὶ ὁ Βαϊαζίτης ἐζήτει τώρα τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐνόρκου ὑποσχέσεώς του. Ἀκούσας δὲ, ὅτι οἱ πολῖται δὲν ἔστεργαν τὴν ἄτιμον ἐκείνην συνθήκην, ἐσκλήρυνε τὴν πολιορκίαν του. Ὁ Ταμηρλάνος, ὡς θέλομεν ἰδεῖν εἰς τὸ 54 τμῆμα, ἠλευθέρωσε ταύτην τὴν φορὰν τὸ Βυζάντιον καὶ ἀπὸ τὸν Βαϊαζίτην καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1401). Ὁ Μανουὴλ ἐπανῆλθεν, ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν, καὶ εἰς τὰς συγχύσεις ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους πολλὰς ἐπαρχίας, καὶ ἔδωκε κάποιας ἐλπίδας

ἀναζωώσεως εἰς τὸ νεκρωμένον σῶμα τῆς Γραικικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του (1424) ἐπανῆλθαν τὰ ὀλέθρια δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἐγέννησαν τὴν παντελῆ πτῶσιν, ἐπειδὴ ἡ ἀμάθεια ἐκορυφώθη, καὶ ἡ θεοβλάβεια ὑπερεπερίσσευσε τόσον, ὥστε ὁ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ζῶν θεολογικώτατος Ἰωσὴφ Βρυέννιος ἐκήρυττεν ἀπ' ἄμβωνος ὡς ἀναντίῤῥητον ἀλήθειαν, καὶ ἔγραφε πρὸς φίλους του, ὅτι ἡ πόλις δὲν θέλει παραδοθῆν εἰς τοὺς Τούρκους, οὐδὲ θέλει πάθειν τὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειδὴ δὲν ἔπταισεν ὡς ἡ Ἱερουσαλὴμ *), καὶ οἱ ἀπὸ τὴν ἀλληλοφαγίαν δαιμονιζόμενοι ἄρχοντες δὲν ἤθελαν νὰ ἀνοίξωσι τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς τὸν ἐφορμῶντα κίνδυνον.

Ἰωάννης Ϛ' ὁ Παλαιολόγος, υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος Μανουὴλ, ἀνέβη τὸν σαθρὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1424). Ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ Β' ἐπολιώρκησε τὴν μητρόπολιν, καὶ ἤθελε τὴν κυριεύσειν, ἐὰν ὁ ἀποστατήσας υἱός του Μουσταφᾶς δὲν τὸν ἔσυρνεν εἰς τὴν Νίκαιαν. Τοῦτον μὲν ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσε, σπεύδων δὲ κατὰ τοῦ περιφήμου Γεωργίου Καστριώτου εἰρήνευσε πρὸς καιρὸν μὲ τὸν Παλαιολόγον, ὅστις τοῦ παρέδωκε τὰ ὀλίγα φρούρια, ὅσα εἶχεν ἔτι εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, καὶ ὑπεσχέθη νὰ τοῦ πληρόνῃ ἐτήσιον φόρον 300,000 γρόσια. Εἰς ἀμηχανίαν εὑρισκόμενος ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς διεύθυνε τὰς ἐλπίδας του εἰς τὴν Δύσιν, καὶ διὰ νὰ οἰκειωθῇ εἰλικρινῶς μὲ τοὺς δυτικοὺς ἡγεμόνας ἀπεφάσισε νὰ ἑνώσῃ τὴν Ἀνατολικὴν μὲ τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐφανέρωσε τὴν θέλησίν του εἰς αὐτούς. Τότε συνεκροτεῖτο σύνοδος ἐν Βασιλείᾳ διαφερομένη πρὸς τοὺς Πάπας (ἀνωτ. σελ. 462). Αὕτη ἐπροσκάλεσε τὸν Παλαιολόγον νὰ μεταβῇ ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἱερατείου του διὰ νὰ κάμῃ ὠφελιμώτερα τὴν ἕνωσιν, στείλασα καὶ τέσσαρας τριήρεις διὰ νὰ φέρωσι μὲ δαπάνην της

*) Ἴδε Ἰωσὴφ Βρυεν. Τόμ. Γ', σελ. 130.

τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Πάπας Εὐγένιος Δ', τὸν ὁποῖον δὲν ἐσύμφερεν ἡ ἕνωσις τῶν Γραικῶν μὲ τὴν σύνοδον τῆς Βασιλείας, ἔστειλε πρεσβείαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, τοῦ ὑπεσχέθη τὴν δαπάνην τοῦ ταξειδίου καὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ διατριβῆς του, ἐπρόσθεσεν ὅτι ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος ἐφιλιώθη μὲ αὐτὸν, τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι μετὰ τὴν ἕνωσιν θέλει στείλειν ἀναρίθμητον πλῆθος Χριστιανῶν διὰ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Τούρκους· καὶ οὕτω τὸν ἐκατάπεισε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἐνταυτῷ δὲ ἔστειλε τέσσαρας τριήρεις, κυβερνωμένας ἀπὸ τὸν ἀνεψιόν του Κουτλουμέρην διὰ νὰ μετακομίσωσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν τοὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Εὐθὺς ὅτ' ἔφθασεν ὁ Κουτλουμέρης, ἠκούσθη ὁ λόγος ὅτι φθάνουσι κατόπιν τὰ ἐκ τῆς Συνόδου στελλόμενα τέσσαρα καράβια, καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἐμβῆκαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Κουτλουμέρης ἡτοιμάσθη νὰ τὰ πολεμήσῃ, καὶ μόλις τὸν ἀνεχαίτισεν ὁ αὐτοκράτωρ. Οἱ φρονιμώτεροι τῶν Βυζαντίων ἐσυμβούλευσαν τὸν αὐτοκράτορα νὰ μὴ ὑπάγῃ εἰς τόπον, ὅπου Πάπας καὶ κλῆρος στασιάζει μὲ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν· καὶ οἱ ἐκ Βασιλείας δὲ τὴν αὐτὴν ἔδιδαν τελευταῖον γνώμην. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ὅλας ταύτας τὰς συμβουλὰς δὲν ἠθέλησε νὰ τὰς ἀκούσῃ. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἰωάννης μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἰωσὴφ καὶ πολλῶν ἀρχιερέων καὶ ἐλλογίμων ἀνδρῶν ἀπέπλευσαν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασαν εἰς Βενετίαν τὴν 9. Φεβρουαρ. 1438. Ὁ Δοὺξ καὶ ἡ σύγκλητος ἐδέχθησαν μὲ τιμὴν μεγάλην τοὺς λαμπροὺς τούτους ἄνδρας, καὶ μὲ ὄχι μικροτέρας τιμὰς ὑπεδέχθη τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πατριάρχην ὁ Πάπας Εὐγένιος Δ' εἰς τὴν Φεῤῥάραν κατὰ τὴν 28. Φεβρουαρίου, καθὼς ἱστοροῦσιν ὁ Συρόπουλος καὶ ὁ Φραντζῆς (Β', 13). Ἐπιδημικὴ νόσος ἠνάγκασε τὴν σύνοδον νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Ἡ

σύνοδος αὕτη, τῆς ὁποίας οἱ σκοποὶ ἦσαν ἄλλοι παρὰ τοὺς προβαλλομένους, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἀπηλπισμένος βασιλεὺς ἤλπιζε τὴν ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων, ὁ δὲ Πάπας τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου, μετὰ πέντε καὶ εἴκοσι συνελεύσεις, ὅπου ἀντηγωνίζετο πάντοτε ὁ ἔνδοξος Μάρκος Ἐφέσου, ἥνωσε μὲ βεβιασμένον τρόπον τὰ διεσῶτα. Ὁ Πατριάρχης Ἰωσὴφ ἀῤῥωστήσας ἀπέθανε πρὶν ὑπογράψῃ τὴν ἕνωσιν. Ὁ Νικαίας Βησσαρίων ἐπροσηλώθη εἰς τὸν Πάπαν, ὅς τις τὸν ἀνέδειξε Καρδινάλιον. Οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς μὴ ἔχοντες ἔξοδα νὰ ὑποστρέψωσι καὶ προσταζόμενοι ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ὑπέγραψαν τὴν συνθήκην. Μόνος ὁ Ἐφέσου Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογράψῃ *). Ὑπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (1440). Ἀλλ' οἱ Κωνσταντινοπολῖται τὸν ἔβλεπαν εἰς τὸ ἑξῆς ὡς αἱρετικὸν, καὶ τὸ ἱερατεῖον δὲν ἔστεργε τὴν γενομένην ἕνωσιν. Μὲ πίκρας καὶ δυττυχίας μεγάλας ἔβλεπε τὴν ἐπικράτειάν του σμικρυνομένην καὶ περιορισθεῖσαν τελευταῖον εἰς τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕως οὗ θλιβόμενος ἀπέθανε γέρων κατὰ τὸ 1448 ἔτος. Περὶ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος θέλομεν ὁμιλήσειν εἰς τὸ 54 τμῆμα, ὅπου συνυφαίνεται ἡ ἱστορία τῆς ὀλιγοχρονίου κυβερνήσεώς του μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀφανίσαντος καὶ τὸ ὄνομα τῆς Γραικικῆς αὐτοκρατορίας.

53. Πατριάρχαι ἀπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Ἀρσένιος (ἀνωτερ. σελ. 119) ἐπατριάρχευσε τὸ δεύτερον ἔτη τέσσαρα, καὶ ἀφορίσας τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ ὡς ἐξορύξαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου, καθαιρεῖται καὶ ἐξορίζεται εἰς τὴν Προκόννησον. Προχειρίζεται δὲ ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς Γ', καὶ βλασφημούμενος ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Ἀρσενίου ἀνεχώρησε μετ' ἐνιαυτὸν ἕνα. Τοῦτον διαδέχεται ἀνὴρ γέρων καὶ ἀσκητικὸς, παντελῶς ἀγράμματος, ὁ Ἰωσὴφ, κατὰ τὸ 1270 ἔτος. Μὴ δεχόμενος δὲ τὴν συμφωνηθεῖσαν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ καὶ τοῦ Πάπα ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, παραιτεῖται τὴν πατριαρχείαν καὶ ὑπάγει εἰς μοναστήριόν τι τοῦ Βοσπόρου νὰ περάσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του.

*) Ἀνάγνωθι Σιλβέστρου Συροπόλου ἢ Σγοροπούλου περὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου. Γεωργίου Φραντζῆ Χρονικόν, Β', 12. 13, καὶ Εὐγενίου Βουλγάρεως Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὸν Γ' τόμον τῶν τοῦ Βρυεννίου συγγραμμάτων σ. 262 — 306.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ περιβόητος διὰ τὴν σοφίαν καὶ παλιμβουλίαν του Ἰωάννης Βέκκος κατὰ τὸ 1274 ἔτος (Νικηφ. Γρηγορ. Ε', β', 5). Ἠγωνίσθη κατ' ἀρχὰς γενναίως κατὰ τῶν Λατίνων, καὶ διὰ τοῦτο ἐφυλακώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς τὴν φυλακὴν ἀναγνοὺς ὅσα ἐσύναξεν ὁ Βλεμμίδης πρὸς κατάπαυσιν τῆς διχονοίας τῶν ἐκκλησιῶν, ἔγεινε πάραυτα ὅλος Λατῖνος, καὶ ἐκήρυττε φανερὰ ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἕως οὗ ἔζη ὁ Μιχαήλ. Μετὰ τὸν τούτου θάνατον (1283) ἔφυγεν ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον, καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Κυπρίου ἐκαθαιρέθη συνοδικῶς, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀναθεματίσῃ ἐγγράφως τὰς προτέρας γνώμας του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μεταμεληθεὶς ἤρχισε νὰ λέγῃ πάλιν καὶ νὰ γράφῃ δόγματα ἐναντία τῆς ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο ἀνεθεματίσθη τελευταῖον ὡς κακόβουλος.

Τὸν Βέκκον διεδέχθη πάλιν ὁ Ἰωσὴφ, ἀλλὰ μὴ ὑποφέρων τὰς στάσεις καὶ ἔριδας παρεχώρησεν ἐκ τῆς ἐκκλησίας μετὰ μῆνας τρεῖς, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Τοῦτον διεδέχθη ὁ εἰρημένος Γρηγόριος ὁ Κύπριος

(1284), ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ ἔμπειρος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὸν διεδέχθη Ἀθανάσιος ὁ Πελοποννήσιος, ἀνὴρ εὐλαβὴς, ἀλλ' ἀγράμματος, ὅς τις πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα ἐπαραιτήθη. Τὸν διεδέχθη ὁ ἐκ Σωζουπόλεως Ἰωάννης, ὅς τις πρότερον ἦτο ἀνὴρ γυναικὸς καὶ πατὴρ τέκνων· καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικός του ἐνηγκαλίσθη τὸ μοναχικὸν τάγμα. Ἐπατριάρχευσεν οὗτος ἔτη ἑπτὰ, καὶ μετέβη πάλιν εἰς Σωζούπολιν νὰ ἡσυχάσῃ. Διάδοχός του ἔγεινεν ὁ τὸ δεύτερον πατριαρχεύσας Ἀθανάσιος (Γρηγορ. Ζ', α'), καὶ μετά τινα χρόνον ἐπαραιτήθη. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Κυζίκου Νήφων (1311), ἀνὴρ τόσον ἀπαίδευτος, ὥστε δὲν ἤξευρε νὰ γραφῇ· ἦτο ὅμως φυτοκόμος καλὸς καὶ οἰκοδόμος (Γρηγορ. ἔνθα ἀνωτ.). Μετὰ τέσσαρα ἔτη ἐπαραιτήθη, καὶ ἐπατριάρχευσεν Ἰωάννης ὁ Γλυκᾶς, ἀνὴρ ἑλληνικώτερος πάντων τῶν συγχρόνων του, ἀλλ' ἀσθενῶν παρητήθη μετὰ τριετείαν. Διάδοχός του ὑπῆρξεν ὁ μοναχὸς Γεράσιμος, ἄνθρωπος γέρων, καὶ ἀμαθέστατος. Τοιούτους πατριάρχας ἠγάπων τότε οἱ βασιλεῖς, λέγει ὁ Γρηγορᾶς (Η', β', 3), διὰ νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται ὡς ἀνδραποδάτων. Μετὰ τοῦτον ἔφερεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ἀπὸ τὸν Ἄθωνα ἄλλον τριβάρβαρον πατριάρχην Ἡσαΐαν, καὶ κακότροπον ἐν ταυτῷ, ὅς τις ἀπανθρώπως διώκων καὶ φυλακόνων πάντα ἐναντίον του ἐτυράννησε δεκαοκτὼ ἔτη καὶ μῆνας ἕξ (Γρηγ. ἔνθα ἀνωτ.).

Ὁ θάνατος ἔπαυσε τὸν Ἡσαΐαν ἀπὸ τὰς κακοπραξίας του, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος ἀνέδειξε πατριάρχην Ἰωάννην τὸν Καλέκκαν. Οὗτος ἀνεθεμάτισε τοὺς αἱρετικοὺς Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνον. Ἀντιφερόμενος ὅμως ἔπειτα πρὸς Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν καθηρέθη συνοδικῶς κατὰ τὸ 1347 ἔτος. Ἐπροχειρίσθη ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης ὁ Ἰσίδωρος, ἀνὴρ

πεπαιδευμένος, καὶ ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη. Τοῦτον
διεδέχθη ὁ Κάλλιστος, ὅς τις μὴ δυνάμενος νὰ ἀνα-
παύσῃ τὰς ἐναντίας ἐπιθυμίας τῆς αὐλῆς, ἐπαραιτήθη
μετὰ δύω ἔτη. Διάδοχός του ἀνεδείχθη τὸ 1362 ἔτος
ὁ Ἡρακλείας Φιλόθεος, τὸν ὁποῖον ἐπαινεῖ ὁ Καν-
τακουζηνὸς (Δ', 37) ὡς ἐνάρετον καὶ ἅγιον. Ἀλλὰ
καὶ αὐτὸς μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς διχονοίας
τῆς αὐλῆς ἀνεχώρησε, καὶ ἐπατριάρχευσεν ὁ Κάλλι-
στος, ὅς τις σταλθεὶς πρεσβευτὴς εἰς τὴν Σερβίαν
ἀπέθανεν ἐκεῖ (1368). Πάλιν ἐπροσκαλέσθη ὁ Φιλό-
θεος, τὸν ὁποῖον διεδέχθη (1375) ὁ Μακάριος, καὶ
τοῦτον ὁ σοφὸς καὶ ἐνάρετος Νεῖλος (1378), τὸν
ὁποῖον συγκρίνει μὲ τὸν Χρυσόστομον Ἰωάννην Γεώρ-
γιος ὁ Σχολάριος (Δ', κεφ. ἐσχάτῳ).

Τοῦτον διεδέχθη Ἀντώνιος Δ' (1319)· καὶ με-
τὰ τοῦτον ἐπατριάρχευσε Κάλλιστος Β', τὸν ὁποῖον
διεδέχθη ὁ Εὐθύμιος (1413). Τοῦτον δὲ ὁ Ἰωσὴφ,
ὅς τις ὑπῆγε μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου εἰς τὴν
ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Μετὰ
τοῦτον ἐπατριάρχευσαν Μητροφάνης ὁ Κυζίκου μητρο-
πολίτης, Γρηγόριος ὁ Μαμῆς, καὶ Ἀθανάσιος, τε-
λευταῖος πατριάρχης τῆς Χριστιανικῆς Κωνσταντινου-
πόλεως, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (1453)
ἔπεσεν ἡ αὐτοκρατορία τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων εἰς
τὰς χεῖρας Μωάμεθ τοῦ Β', ὡς θέλομεν ἱστορήσειν
εἰς τὸ ἐφεξῆς τμῆμα.

54. Οἱ Τοῦρκοι ἕως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(1300 — 1453.)

Ὁ δρόμος τῶν μέχρι τοῦδε ἱστορηθέντων πραγ-
μάτων τῆς δυτικωτέρας Εὐρώπης ἐδίδαξεν, ὅτι εἶχε

διαλυθῆν τὸ ἀλληλένδετον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἦτο, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὰς λέξεις Αἰνείου τοῦ Συλβίου, σῶμα χωρὶς κεφαλήν. Λαμπραὶ σκιαὶ ἦσαν ὁ Ῥωμαϊκὸς Πάπας καὶ ὁ Ῥωμαϊκὸς αὐτοκράτωρ. Ἐδείχθη τοῦτο ἐξαιρέτως, ὅταν οἱ ἀλλότριοι τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παιδείας Τοῦρκοι καὶ ἐχθροὶ αὐτῶν θανάσιμοι ἐξηπλόνοντο πάντοτε περαιτέρω, καὶ οἱ Πάπαι ἐπροσπάθουν εἰς μάτην νὰ ἐνεργήσουν κατ' αὐτῶν μίαν ἐκστρατείαν τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης.

Οἱ Ὀσμανικοὶ ἢ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι ἐξυψώθησαν κατὰ πρῶτον ἐπάνω εἰς τὰ τρίμματα τοῦ ἐν Ἰκονίῳ Σελδεσουκικοῦ βασιλείου. Ὁ Ἐμὶρ Ὀσμὰν ἢ Ὀτμὰν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπῆραν τὸ ὄνομα, ἐτιμήθη ἀπὸ τὸν ἔσχατον Σουλτάνον τῶν Σελδεσούκων μὲ τούϊα καὶ καβάδιοον, μὲ σπαθὶ καὶ μὲ ἵππον καὶ μὲ ταούλια καὶ μὲ τὸ συνειθισμένον δίπλωμα, τὸ φιρμάνιον, ὡς ἡγεμὼν τοῦ Καρατσὰ Ἰσσάρ. Εἰς τὸν Σουλτάνον ἔμειναν ἀκόμη παράσημα τῆς Σουλτανότητός του τὸ δίκαιον τῶν νομισμάτων καὶ τὸ τῆς Παρασκευῆς εἰς τὰ τσαμία προσκύνημα. Πρῶτος ὁ τοῦ Ὀσμάνου υἱὸς Ὀρχάνης (1326 — 1360) ἀνέλαβε καὶ ταῦτα, παράσημα τῆς ἀνεξαρτησίας του, καὶ ἔγεινε κυρίως θεμελιωτὴς τοῦ Ὀσμανικοῦ ἢ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου. Ἔδωκε δὲ εἰς τὴν νέαν ἐπικράτειαν πολίτευμα κατὰ μίμησιν τοῦ Σελδεσουκικοῦ βασιλείου ὡς πρὸς τὰ κριτήρια, τὰς προσόδους καὶ τὸν πόλεμον. Διὰ τὸν πόλεμον εἰσήγαγε κανονικόν τι πεζικὸν, τοὺς Γενιτσάρους (γενὶ τσέρε, ἤγουν νέα στρατεύματα) καὶ κανονικόν τι ἱππικὸν, τοὺς λεγομένους Σπαχίδας *). Ἐξήπλωσε τὸ νέον βασίλειον ἀπὸ δορικτησίας Γραικικῶν τόπων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ ὑπόταξιν ἄλλων Τούρκων Ἐμίρων.

*) Ὁ Μουρὰτ ἐτελείωσε τὰς δύω ταύτας διαταγάς. Χριστιανῶν τέκνα τουρκισμένα ἔκαμε Γιανιτσάρους. Οἱ Σπαχίδαι ἔλαβαν ἀγροὺς ἀπὸ τὰς δορικτήτους χώρας, κληρονομουμένους πατρόθεν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς μὲ ὑποχρέωσιν νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ υἱός του Σολιμάνης ἐπέρασεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐκυρίευσε τὴν Καλλιούπολιν (1357) (ἴδε ἀνωτ. σελ. 510). Αἱ περὶ τοῦ θρόνου ἔριδες τῶν Βυζαντινῶν ἡγεμόνων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς (1346 — 1355) ἔκραξεν αὐτὸς τοὺς Τούρκους εἰς βοήθειάν του, εὐκόλυναν τῶν δευτέρων τὰς προόδους (ἀνωτ. σ. 509). Τοῦ Ὀρχάνου ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος Μουρὰτ ὁ Α' ἐξήπλωσε τὰς δορικτησίας του εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐπάνω εἰς τὴν Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ κυριεύσας ἐκ δειλίας καὶ προδοσίας τῶν φρουρῶν τὴν μεγάλην πόλιν Ἀδριανούπολιν (1361) μετέθεσε τὴν καθέδραν του αὐτοῦ ἔχων κατὰ νοῦν νὰ στερεώσῃ ἀσφαλῶς καὶ αὐτὴν καὶ τὴν θρησκείαν του εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ἡ Οὐγγαρία ἐχρεώστει τώρα καὶ ἠδύνατο νὰ γείνῃ „ἀσπὶς τῆς πίστεως,“ ἐπειδὴ τότε ἐκάθητο εἰς τὸν θρόνον τούτου τοῦ βασιλείου εἷς ἀπὸ τοὺς περιφημοτάτους βασιλεῖς του, Λοδοβῖκος Α' ὁ Μέγας. Ἀλλ' αἱ εἰς Ἰταλίαν καὶ Δαλματίαν διαφοραί του ἔκαμναν τὸν Λοδοβῖκον ἀδιάφορον κατὰ τοῦ κινδύνου τούτου, ὅστις μετὰ τὸν θάνατόν του (1382), καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Μουρὰτ νίκης κατὰ τοῦ Σερβικοῦ ἡγεμόνος Λαζάρου εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κοσσόβου (1389), ἤρχετο πλησιέστερα καθ' ἑκάστην. Σιγεμοῦνδος ὁ διάδοχος τοῦ Λοδοβίκου ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Σουλτάνον παριστάνων εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ καταδουλόνῃ τὴν Σερβίαν. Ὁ βάρβαρος ἔδειξεν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τὴν ὁπλοθήκην του καὶ τοὺς εἶπεν: Ὑπάγετε πρὸς τὸν βασιλέα σας καὶ εἴπατε πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὰ ὅπλα ταῦτα μὲ δίδουν τὸ δίκαιον νὰ ὑποτάσσω πάντα τόπον (Φρανσ. Χρον. Α', ιδ', σελ. 14). Τελευταῖον ἀπεφάσισεν ὁ Σιγεμοῦνδος, ὁ μετέπειτα αὐτοκράτωρ, νὰ ἐγχειρήσῃ ἐκστρα-

τεῖαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως. Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν Γάλλων ἐξυπνίσθη ἱπποτικόν τι φρόνημα, καὶ στράτευμα 1000 ἱππέων καὶ 12,000 πεζῶν ἐκίνησε νὰ βοηθήσῃ τὸν Σιγεμοῦνδον καὶ νὰ σώσῃ τὸν Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Β' (1391 — 1424), ὅςτις ἐστενοχωρεῖτο τὰ μέγιστα εἰς τὸ τελευταῖον καὶ μόνον του κτῆμα, τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ἡνωμένον Γαλλικοουγγαρικὸν στράτευμα, τόσον πολυάριθμον, ὥστε ἐστοχάζετο ὅτι ἐμπορεῖ νὰ βαστάξῃ μὲ τὰς λόγχας του τὸν οὐρανὸν ἂν ἔπιπτε κάτω, ἐστρατοπέδευσεν ἔμπροσθεν τῆς Νικοπόλεως διὰ νὰ ἁρπάσῃ τὴν πόλιν ταύτην ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ὁ Βαϊαζίτης, διάδοχος τοῦ Μουρὰτ, ὀνομαζόμενος διὰ τὴν νικητικὴν δύναμίν του Ἰλδερὶμ (κεραυνὸς), ἦλθε νὰ διώξῃ τοὺς πολιορκητὰς, καὶ ἡ περίφημος μάχη, ἥτις συνέβη ἐκεῖ (28 Σεπτ. 1396) ἔγεινε νέος θρίαμβος τῆς Τουρκικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ὁ ὑπερήφανος νικητὴς ἐφοβέριζε νὰ ἐξαπλώσῃ εἰς ὅλην τὴν δύσιν. Ὅλον τὸ στράτευμα τῶν Χριστιανῶν ἠφανίσθη· ὁ Δοὺξ τῆς Βουργονδίας, ὁ Κόμης Νιβέρνου, καὶ τριακόσιοι περιφανεῖς ἄνδρες ἐπιάσθησαν καὶ ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς ἐνώπιον τοῦ Κεραυνοῦ· μόλις ἠδυνήθη ὁ Σιγεμοῦνδος νὰ σωθῇ περάσας εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην τοῦ Ἴστρου μετ' ὀλίγων εἰς πλοιάριον (ἴδε καὶ ἀνωτ. σελ. 511).

Κατ' εὐτυχίαν ὑπεσπάσθησαν ἀλλαχοῦ τὰ φοβερὰ ταῦτα ὅπλα. Ὁ περίφημος Τιμοὺρ ἢ Ταμηρλάνος ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σιγκισχὰν εἶχεν ὁδεύσειν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τὸν αἱματώδη δρόμον τοῦ προπάτορός του, καὶ ὁρμηθὶς ἐκ Σαγατῶν μὲ Μογολικὰ στρατεύματα εἶχεν ὑποτάξειν μέγα μέρος τῆς Ἀσίας· τώρα ἐπεχείρησε καὶ κατὰ τοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Τουρκικοῦ βασιλείου. Ὁ Βαϊαζίτης ἔδραμεν ἐναντίον του, ἐνικήθη ὅμως πλησίον τῆς Ἀγκύρας (1402) καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, ὅςτις τὸν ἐβάσταξεν εἰς

ἐφύβριστον τινὰ φυλακήν*). Τὸ Τουρκικὸν βασίλειον, τὸ ὁποῖον μόλις εἶχεν ὑπάρξειν ἀπὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος, ἐφάνη τώρα ὅτι ἐπλησίαζεν εἰς τὸν ὄλεθρόν του. Ὁ Τιμοὺρ μὲν ἀπέθανε (1405), καὶ διελύθη τὸ τεράστιον, μόλις διὰ τῆς ἀγρίας δυνάμεώς του συγκρατηθὲν βασίλειόν του. Οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Βαϊαζίτου ἤρχισαν τώρα δεκαετῆ αἱματώδη πόλεμον κατ' ἀλλήλων περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου. Ἐκ τούτου ἐχρεώστουν νὰ ὠφεληθῶσιν οἱ Χριστιανοὶ ἡγεμόνες διὰ νὰ ξεπατώσωσιν ἀπὸ τὴν ῥίζαν τὴν Τουρκικὴν δύναμιν τοὐλάχιστον ἀπὸ τὰ χώματα τῆς Εὐρώπης. Καὶ ὅμως δὲν ἔγεινε τίποτε. Οἱ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν ἐκραγέντες πόλεμοι κατέφαγαν ὅλην τὴν ἱπποτικὴν δύναμιν· ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία ἐνησχολοῦντο εἰς ἑαυτὰς καθ' ὑπερβολὴν, καὶ ἡ Οὐγγαρία διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς πολιτείας της ἦτο περιπλεγμένη εἰς φατριαστικοὺς πολέμους. Ὁ Βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ, ὅςτις ἐστενοχωρήθη ἀμέσως, δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ κατορθώσῃ τίποτε, μάλιστα ἐνῷ τοῦ ἔλειπε στόλος**), διὰ τοῦ ὁποίου ἤθελε δυνηθῆν νὰ ἀποκόψῃ εἰς τοὺς Τούρκους τὴν μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης κοινωνίαν. Τοιουτοτρόπως ἐκέρδισε τελευταῖον εἷς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Βαϊαζίτου Μωάμεθ ὁ Α'

*) Ὅτι τὸν ἔκλεισεν εἰς σιδηροῦν κλωβίον, ὅπου ἔθραυσε τὴν κεφαλήν του εἰς τὰς κιγκλίδας ἐξ ἀπελπισίας, εἶναι ψεῦμα. Κατ' ἀρχὰς μάλιστα τὸν ἐπεριποιήθη· καὶ ἐπειδὴ ὁ υἱός του Μωάμεθ ἐδοκίμασε νὰ τὸν ἁρπάσῃ ἀπὸ τὴν σκηνήν του, μαθὼν τοῦτο ὁ Τιμοὺρ, τὸν ἐφυλάκωσε, καὶ μόνον τὴν νύκτα τὸν ἐκράτει δέσμιον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δούκας ΙΓ', σελ. 21, καὶ ὁ Χαλκοκονδύλης. Μόνον ὁ Φρανστῆς λέγει ὅτι τὸν ἔκλειτεν εἰς κουβούκλιον σιδηροῦν· ἀλλὰ τὸ κουβούκλιον δὲν σημαίνει κλωβίον, εἰμὴ οἰκίσκον κλωβίου εὐρυχωρότερον. Ἴδε τὴν ἀναίρεσιν τούτου εἰς Ἀμήρου (Hammer) ἱστορίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου Τόμ. Α', σελ. 317. κ. ἐφ. Κ.

**) Ὅτι ἔλλειψις θαλασσινῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἐνήργηταν ἐπίτηδες οἱ Γενουήνσιοι καὶ οἱ Βενετοὶ (ἀνωτέρ. σελ. 329. σημ.), ἦτο αἰτία τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, γίνεται φανερὸν ἐκ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Φρανσῆ, ὅςτις ἀπαριθμεῖ δεκατρία πλοιάρια, τὰ πλειότερα ξένα, Χρονικ. Γ', 3, σελ. 53.

καιρὸν νὰ κατακρατήσῃ τὸν θρόνον (1413), καὶ νὰ ἑνώσῃ πάλιν ὅλον τὸ βασίλειον. Καὶ ὁ Σιγεμοῦνδος δὲ ἀπεμακρύνθη δι' ὅλου ἀπὸ ταῦτα τὰ πράγματα, μὲ ὅλον ὅτι τώρα ἥνωσε τὸ αὐτοκρατορικὸν μετὰ τοῦ Οὐγγαρικοῦ στέμματος, καὶ μὲ τὴν διπλῆν ταύτην σχέσιν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀκόμη μεγαλήτερον καθῆκον νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλείου του καὶ τῆς ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἦτο ὑπέρτατος προστάτης. Ἀλλὰ ἡ κατάπαυσις τοῦ σχίσματος καὶ τῶν Οὐσσιτικῶν ταραχῶν εἵλκυσεν ὅλην τὴν προσοχήν του.

Ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐδέχθη πρῶτος τὴν προσβολὴν τῆς ἀποκατασταθείσης δυνάμεως τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου. Μουρὰτ ὁ Β', διάδοχος τοῦ Μωάμεθ, ἀπεφάσισεν ἤδη νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν (1421). Αὕτη ἡ ἀνάγκη ἦτο, ὁπότε ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Ϛ' (1425 — 1448) ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα Εὐγενίου Δ' ἐν Φεῤῥάρᾳ συγκρατηθεῖσαν σύνοδον (ἀνωτερ. σελ. 468) καὶ ἐπροσπάθησε νὰ ἑνώσῃ τὴν Ἀνατολικὴν μετὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, διὰ νὰ λάβῃ βοηθὸν τὴν δύναμιν τῶν Χριστιανῶν τῆς Δύσεως. Ὁ Εὐγένιος ἠγωνίσθη ἀληθῶς νὰ εὕρῃ τὰ μέσα πρὸς σωτηρίαν του. Ἡ Οὐγγαρία, καθὸ πλησιεστάτη χώρα, ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τάχιστα. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν εὑρίσκετο πάλιν εἰς σφοδρότατον ἐσωτερικὸν ἀναβρασμόν. Τοῦ Σιγεμούνδου ὁ διάδοχος Ἀλβρέχτος ἀπέθανεν, ὡς ἐξεύρομεν, μετ' ὀλίγον, καὶ εἶχεν ἀφήσεν υἱὸν μετὰ τὸν θάνατόν του γεννηθέντα τὸν Λαδίσλαον· μία φατρία εἶχε προσκαλέσειν εἰς τὴν χώραν, διὰ νὰ ἀναβῇ τὸν θρόνον, τὸν Πολονικὸν βασιλέα Βλαδίσλαον Γ', κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπροσπάθησεν ὁ τῆς Γερμανίας αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος Γ', καθὸ ἐπίτροπος τοῦ μικροῦ Λαδισλάου, νὰ βαστάξῃ τὰ δίκαιά του. Ὁ Πάπας λοιπὸν ἐπροσπάθει νὰ ἑνώσῃ τὰς δύω ταύτας φατρίας

καὶ νὰ παρακινήσῃ τὸν αὐτοκράτορα εἰς μεγάλην κατὰ
τῶν Τούρκων ἐκστρατείαν. Ἀλλὰ τὸ δεύτερον ἀπέβα-
λεν ὁ Φρειδερῖκος προφασισθεὶς τὰς μετὰ τῶν Ἑλβε-
τῶν ἔριδάς του (ἀνωτ. σελ. 477)· περὶ δὲ τοῦ πρώ-
του ἔστερξεν ἀνακωχὴν ὅπλων.

Ἡ ἡσυχία αὕτη ἔμελλε τελευταῖον νὰ συντελέ-
σῃ εἰς μέγα κατὰ τῶν Τούρκων ἐγχείρημα. Εἰς τὴν
Οὐγγαρίαν ἦτο ἀρχιστράτηγος τοῦ βασιλείου ὁ Ἰωάν-
νης Οὐνιάδης, ἀνὴρ ἐπισημότατος, πλήρης ζήλου ὑπὲρ
τῆς πίστεως καὶ τῆς τιμῆς τῆς πατρίδος του, ἀλλ' οἱ
συντοπῖταί του δὲν ἦσαν μέτοχοι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ
του. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς του ἀπεφασίσθη μὲν ἐκστρατεία
κατὰ τῶν Τούρκων, ὄχι δὲ μὲ ὅλην τοῦ βασιλείου τὴν
δύναμιν· διότι ὁ λόχος, τὸν ὁποῖον ἡτοίμασεν ὁ βα-
σιλεὺς Βλαδίσλαος καί τινες μεγιστᾶνες, ἦτο μικρός·
ὅλος ὁ στρατὸς συνέκειτο ἀπὸ 25,000 στρατιωτῶν,
εἰς τῶν ὁποίων τὴν στρατολόγησιν εἶχαν δώσειν τὸ
ἀργύριον ὁ Πάπας, καὶ ὁ ἐκ τῆς ἐπικρατείας του ἀπὸ
τοὺς Τούρκους ἐκδιωχθεὶς δεσπότης τῆς Σερβίας καὶ
ὁ Οὐνιάδης. Ὁ τελευταῖος τοὺς ἐστρατήγει, καὶ ἄλ-
λοτε μὲν μόνος, ἄλλοτε δὲ ἡνωμένος μὲ τὸ βασιλι-
κὸν στράτευμα ἐκατώρθωσε σειρὰν λαμπρῶν νικῶν,
διὰ τῶν ὁποίων ἐξησθενίσθη ἡ δύναμις τῶν Τούρκων,
καὶ ἐταπεινώθη ἡ ἔπαρσίς των.

Ὁ Μουρὰτ, ἐνασχολούμενος ἀκόμη εἰς πόλεμον
τῆς Ἀσίας, ἐπρόσφερεν ἀνακωχὴν ὠφέλιμον διὰ τοὺς
Χριστιανοὺς, ἥτις καὶ ἐκλείσθη εἰς Σεγεδῖνον διὰ δέ-
κα ἔτη (1440). Ἀλλ' ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Πάπα, Καρ-
δινάλιος Ἰουλιανὸς, ὅστις εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην
εὐτυχῆ ἐκστρατείαν τοῦ Οὐνιάδου εἶχεν ἐγκαρτερέσειν
λιπαρῶς νὰ κινήσουν τὰ τρατεύματα κατ' εὐθεῖαν εἰς
Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ἀποδιώξουν ταύτην τὴν φο-
ρὰν ὁλοτελῶς τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, δὲν
εὐχαριστήθη εἰς τοῦτο. Ὅταν λοιπὸν ἦλθεν ἡ ἀγγε-

λία, ὅτι ὁ Καρδινάλιος Φραγκῖσκος ἐφάνη εἰς τὸν Ἑλλήσποντον μὲ δύναμιν θαλάσσιον μεγάλην, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ κόψῃ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην μετάβασιν, ἀνεστάθησαν πάλιν τοῦ Ἰουλιανοῦ αἱ ἐλπίδες ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἐπροσπάθησε μὲ τὴν ῥητορικήν του νὰ ἐμφυτεύσῃ καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν Οὔγγρων. Περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου ὀμοθείσης ἀνακωχῆς ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς πληροφορήσῃ, ὅτι πρὸς ἀπίστους δὲν χρεωστεῖ κἀνεὶς νὰ φυλάξῃ πίστιν· ἐπέτυχε δὲ νὰ μεταγνωμίσῃ καὶ τὸν ἐπὶ πολὺ διστάζοντα Οὑνιάδην. Τοῦτο τὸ ἔτος ἀκόμη ἔμελλαν οἱ Τοῦρκοι νὰ διωχθῶσιν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην (1444).

Ἀλλὰ τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα ἔμελλε νὰ ἐκτελέσῃ στρατὸς ὄχι περισσότερος παρὰ 10,000 ἀνθρώπων· διότι καὶ τώρα οἱ εὐγενεῖς Οὖγγροι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὸν πόλεμον, καὶ ὁ δεσπότης τῆς Σερβίας δυσαρεστηθεὶς διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἀνακωχῆς, δὲν ἔλαβε κοινωνίαν. Ἀλλὰ τὸ στράτευμα ἔδραμε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πλῆρες ἐλπίδων· ὅταν ὅμως ἔφθασεν εἰς τὰ πέριξ τῆς Βάρνης, ἠχολόγησεν ἡ ἀπροσδόκητος ἀγγελία, ὅτι ὁ Μουρὰτ ἐφάνη ἤδη εἰς τὴν Εὐρώπην. Οἱ δι' ἀργυρίου δελεασθέντες Γενουήνσιοι τοῦ εὐκόλυναν ἀντὶ νὰ τοῦ ἐμποδίσουν τὴν διάβασιν, καὶ ὁ εἰς τὰ πλησίον ἱστάμενος χριστιανικὸς στόλος ἠπατήθη.

Ὁ Οὑγγαρικὸς λοιπὸν στρατὸς δὲν ἐπροχώρησε περαιτέρω, ἀλλ' ἀπεφάσισε νὰ προσμένῃ τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Βάρναν. Ὁ Οὑνιάδης διέταξε μὲ φρόνησιν καὶ ἐπιτηδειότητα τὸν μικρὸν, ἐκ μόνων ἱπποτῶν συνιστάμενον λόχον του κατὰ τῶν πολυαριθμοτέρων Σπαχίδων καὶ Γενιτσάρων τοῦ Μουράτ. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μάχης ἐφαίνετο ἡ τύχη ὅτι τοῦ ἔδιδε τὴν νίκην· ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὰς δύω πρώτας μάχας γενομένας ἀπὸ Ἀσιανοὺς καὶ Εὐρωπαίους ἱππότας.

Ἀλλ' ἐνῷ κατεδίωκεν οὗτος ἐκείνους, ἐμβαίνει παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Οὑνιάδου ὁ νέος καὶ φιλότιμος βασιλεὺς μὲ τὴν Πολονικὴν φρουράν του εἰς τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων. Οἱ 200 σωματοφύλακές του ἐνικήθησαν πάραυτα καὶ ἠφανίσθησαν ἐξ ὁλοκλήρου· ἡ κεφαλὴ τοῦ βασιλέως ἐμπηχθεῖσα εἰς μίαν λόγχην περιεφέρετο ὡς ἀνταπόδομα διὰ τὴν ἀθετηθεῖσαν εἰρήνην, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα ἐπὶ ῥάβδου ἐξηπλωμένα ἐπρόβαλεν ὁ Μουρὰτ εἰς ἀνάγνωσιν πάντων καὶ ἐνεθάρῥυνε τοὺς Τούρκους. Ὁ ἀπὸ τὸν διωγμὸν ἐπιστρέψας Οὑνιάδης, ἐγκαταλειφθεὶς καὶ ἀπὸ τοὺς λόχους τῶν φιλολαφύρων Βλάχων, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν χείμαῤῥον τῶν Γενιτσάρων, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν φυγὴν (10 Νοεμβ. 1444).

Ὁ Οὑνιάδης κατετήκετο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ἧτταν ταύτην· διὰ τοῦτο ἐπροσπάθησε νὰ σηκώσῃ ἐκ μέσου ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο εἰς τὴν Οὑγγαρίαν, καὶ ἐπαρακάλεσεν εἰς βοήθειαν ὅλας τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις, ἐνῷ τοὺς παρέστησεν, ὅτι τώρα χρεωστοῦν νὰ θεωρήσουν τὸν Τουρκικὸν πόλεμον ὡς κοινόν τι ὅλων πρᾶγμα. Ἀλλ' ἡ μὲν Οὑγγαρία ἔλαβεν ἐξ ἡμισείας κοινωνίαν· ἀπ' ἄλλα μέρη δὲν ἐφάνη κἀμμία βοήθεια· καὶ ἡ ἐλπὶς, ὅτι ὁ στόλος τοῦ τῆς Νεαπόλεως βασιλέως Ἀλφόνσου ἤθελε πολεμήσειν τὸν Σουτὰν Μουρὰτ, ὅστις ἐπολιόρκει τοῦ Ἰσκενδὲρ Βέη*) τὴν μητρόπολιν Κροΐαν, ἐδείχθη ματαία, καὶ ὅταν ὁ Οὑνιάδης ἐμβῆκε μὲ τὸ στράτευμά του εἰς τὴν Σερβίαν, ἐφάνη ὁ Μουρὰτ ἔμπροσθέν του μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του, τὸν περιέπλεξε μὲ τὰ πολυάριθμα στρατεύματά του εἰς τὴν ἐκτεταμένην πεδιάδα τοῦ Κοσσόβου, ὑπερενίκησε τὴν

*) Γεώργιος ὁ Καστριώτης, ὀνομαζόμενος Ἰσκενδὲρ Βέης (Ἀλέξανδρος ἡγεμών) ἡγεμὼν τῆς Ἠπείρου, ἐπροστάτευσε τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν μικράν του ἐπικράτειαν εἴκοσι δύω ἔτη μὲ παράδοξον ἀνδρίαν ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς δυνάμεως.

ἀνδρίαν του κατὰ τὴν δευτέραν μάχην ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ ἠγόρασε τὴν νίκην μὲ πολλὰ αἵματα (1448).

Ἐκ τῶν Οὐγγαρικῶν εὐγενῶν ὀλίγοι διέφυγαν. Ὁ Οὐνιάδης αὐτὸς ἐγλύτωσε μὲ φυγὴν πολύπλανον ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ Σερβικοῦ δεσπότου. Ἀφῆκε λοιπὸν κατὰ τὸ παρὸν τὰ Τουρκικὰ πράγματα, τὸ μὲν διότι ἔχασε τὸ θάῤῥος του δι' ἔλλειψιν βοηθείας, τὸ δὲ διότι ὢν τώρα ἐπίτροπος τοῦ βασιλείου ἐμποδίζετο ἀπὸ ἐσωτερικοὺς ἀναβρασμοὺς καὶ ἀπὸ τὰς διαφορὰς πρὸς τὸν Φρειδερῖκον, τοῦ ὁποίου ὁ ἐπιτροπευτὸς Λαδίσλαος ἐγνωρίσθη βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας. Ἔκλεισαν λοιπὸν ἑπταετῆ ἀνακωχὴν, καὶ μ' ὅλον ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐμεταχειρίσθησαν τὸν καιρὸν τοῦτον διὰ νὰ δώσουν τέλος εἰς τὸ πρὸ πολλοῦ ἐπαπειλούμενον Βυζαντινὸν βατίλειον, μ' ὅλον τοῦτο ὁ Οὐνιάδης δὲν ἐκινήθη ἀπὸ τὸν τόπον του. Εἰς τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην διὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως λέγεται ὅτι ἐπαρακινήθη ἀπὸ μίαν προφητείαν. Ὅταν διέφυγεν ἀπὸ τὴν τελευταίαν μάχην λέγεται ὅτι ἐφάνη εἰς αὐτὸν σεβάσμιός τις πρεσβύτης καὶ μὲ τὴν πανηγυρικὴν σοβαρότητα προφήτου τοῦ εἶπε: Τὸ εὐτυχὲς ἄστρον τῶν Χριστιανῶν δὲν θέλει ἀνατείλειν πρὶν κρεμασθῶσιν εἰς τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουαόλεως αἱ οὐραὶ τῶν ἵππων.

Διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔκαμεν ὅλας τὰς ἑτοιμασίας ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ ὁ Β' (ἀπὸ τοῦ 1451). Ἀπὸ ἀγρίαν φιλοδοξίαν ἐμψυχούμενος ὁ τριῶν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν οὗτος ἡγεμὼν ἀπεφάσισε νὰ ἁρπάσῃ ἀπὸ τὸν Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ΙΑ', τὸν ὁποῖον ἔβαλεν εἰς τὸν θρόνον ὁ πατήρ του Μουρὰτ, κρίνας διχόνοιαν τινὰ περὶ τούτου συμβᾶσαν μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Δημητρίου καὶ Θωμᾶ (Φρανσ. Γ', 1) (1448), τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ τελευταῖον ὑπερήφανον κομμάτιον τοῦ ποτὲ

μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ βασιλείου του. Ἤρχισε τὴν προσ-
βολὴν ἐκ τούτου, ὅτι πρὸς πεῖσμα ὅλων τῶν παραι-
νέσεων καὶ καταφρόνησιν ὅλων τῶν δεήσεων τῆς Βυ-
ζαντινῆς αὐλῆς ἔκτισεν ἀντικρὺ φρουρίου τοῦ λεγομέ-
νου Ἀσπροκάστρου κτισθέντος ἀπὸ τὸν πατέρα του
εἰς τὴν Ἀσιανὴν παραλίαν τοῦ Βοσπόρου πλησίον τῆς
Κωνσταντινουπόλεως φρούριον δεύτερον εἰς τὴν πα-
ραθαλασσίαν τῆς Εὐρώπης ὀνομασθὲν ὑπὸ μὲν τῶν
Τούρκων Γενὶ Ἰσσὰρ, ὑπὸ δὲ τῶν Γραικῶν Νεόκα-
στρον (1452). Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκράτησε τὴν
διάπλευσιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἔστησε τελώνιον διὰ ὅλα
τὰ διαβαίνοντα πλοῖα. Τὴν προσβολὴν τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως ἀνέβαλεν εἰς τὴν ἐρχομένην ἄνοιξιν.
Εἰς μάτην περιέβλεπεν ὁλόγυρά του ὁ πανταχόθεν
φοβεριζόμενος αὐτοκράτωρ τὸν χειμῶνα διὰ νὰ εὕρῃ
βοήθειαν, ἀνενέωσε πάλιν τὴν ὑπὸ τῶν Γραικῶν
ἀποβληθεῖσαν ἕνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς μὲ τὴν Δυτικὴν
ἐκκλησίαν· ἀλλ' ὅλα ἦσαν μάταια· καθεὶς ἀσχο-
λούμενος εἰς σκοποὺς ἰδίους ἔμενε ψυχρὸς καὶ ἥσυχος.
Κατὰ τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Δεσποτῶν, ἀδελφῶν
τοῦ αὐτοκράτορος, προαπέστειλεν ὁ Σουλτάνος τὸν
Τουραχάνην μὲ πολυάριθμον στράτευμα νὰ τοὺς πο-
λεμῇ καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ δράμουν εἰς βοήθειαν
τῆς βασιλευούσης πόλεως (Φρανσ. σελ. 52)· καὶ οἱ
Γενουήνσιοι δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἔκαμαν μὲ τὸν Σουλτά-
νον χωριστὴν συνθήκην οὐδετερότητος, διὰ τῆς ὁποί-
ας ἤλπιζαν ὅτι ἤθελαν φυλαχθῆν καὶ μετὰ τὴν πτῶ-
σιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Δὲν ἔμεινε λοιπὸν ἄλλο εἰς τὸν δυστυχῆ Κων-
σταντῖνον εἰμὴ ἡ ἀπόφασις νὰ ἐνταφιασθῇ ἐνδοξό-
τατα ὑποκάτω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς μητροπόλεώς του·
διότι σωτηρίας ἐλπὶς δὲν ἦτο. Ὁ Μωάμεθ ἐφάνη ἔμ-
προσθεν τῆς πόλεως μὲ ἀναρίθμητα στρατεύματα
τὴν 6. Ἀπριλίου, τὴν Παρασκευὴν τῆς Ζωοδόχου πη-
γῆς, καὶ ὁ στόλος του ἐκ τετρακοσίων πλοίων συγκρο-

τούμενος ἄραξε τὴν 15. τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν Διπλοῦν
Κίονα, ὀνομαζόμενον τὴν σήμερον Βεσικτασί. Ὁ
δυστυχὴς αὐτοκράτωρ δὲν ἠδυνήθη νὰ ὁπλίσῃ ὑπὲρ
τὰς 5000 Γραικῶν *), μὲ τοὺς ὁποίους προσετέθη-
σαν 2000 Γενουήνσιοι μισθοφόροι ὑποτασσόμενοι εἰς
εὐγενῆ τινα Γενουήνσιον Ἰουστινιανόν. Λουκᾶς Νο-
ταρᾶς, εὐπατρίδης ἀνὴρ, Μέγας Δοὺξ τετιμη-
μένος, ναύαρχος τῆς βασιλείας, ἐκυβέρνα τοὺς
Γραικοὺς στρατιώτας. Ὁ λιμὴν τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως ἦτο ἐγκεκλεισμένος μὲ ἰσχυρὰν ἅλυσιν, διὰ
τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀσφαλὲς τοῦτο τὸ μέ-
ρος της· ἐπειδὴ, μ' ὅλον ὅτι εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ λι-
μένος καὶ τῆς ἁλύσεως εἶχαν μόνον δεκαεπτὰ πλοῖα,
ἦσαν ὅμως ἱκανὰ, ἐνῷ ἡ θαλάσσιος δύναμις τῶν
Τούρκων, οἵτινες τώρα ἤρχισαν νὰ ναυπηγῶσι καὶ
αὐτοὶ πλοῖα, ἦτο ἀσήμαντος **). Διὰ τοῦτο οἱ Γραι-
κοὶ ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλας τὰς ὀλίγας
δυνάμεις των πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς μόνης ἐκ μέρους
τῆς ξηρᾶς κινδυνευούσης πλευρᾶς τῆς πόλεως. Ἐκεῖ
ἔβαλε μὲν ὁ Τουρκικὸς Σουλτάνος ὅλας του τὰς δυ-
νάμεις. Ἡ τέχνη τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων χρό-
νων τοῦ ἔδωκε τὰ ἐκπολιορκητικὰ μέσα. Κανόνια καὶ
ἑλεπόλεις ἐσφενδόνιζαν ὄλεθρον ἐναντίον τοῦ τείχους
καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν του, καὶ λαγούμια ὑπέσκαπταν
τὸν τόπον, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἔστεκαν καὶ τὰ δύω.
Ἀλλ' ὁ γενναῖος αὐτοκράτωρ καὶ πλησίον αὐτοῦ ὁ
Ἰουστινιανὸς ἔκαμναν λαμπροτάτην ἀντίστασιν· τὰ

*) Ὁ Φραντζῆς, ὅς τις διὰ προσταγῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἠρίθ-
μησε τοὺς ἐν τῇ πολιορκουμένῃ πόλει στρατιώτας, λέγει ῥητῶς ὅτι
ἦσαν 3970 Γραικοί, καὶ μόλις 2000 ξένοι, Χρον. Γ', σελ. 53. Κ.

**) Πόσον ὑπερεῖχαν οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς Τούρκους τὸ δείχνει ὁ
Φραντζῆς διηγούμενος ὅτι τέσσαρα Γενουηνσίων καράβια, φέροντα τροφὰς
εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐναυμάχησαν ἐναντίον 150 τουρκικῶν πλοίων.
Ἐμάχοντο τόσον εὐτυχῶς, ὥστε ὁ Μωάμεθ, θεωρῶν ἀπὸ τῆς
ξηρᾶς τὸν ἀγῶνα, πλήρης ὀργῆς ἠθέλησε νὰ ἐμβῇ ἔφιππος εἰς τὴν
θάλασσαν διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς δειλοὺς Τούρκους. Ἴδε, Γεωργ.
Φραν. Χρονικ. Γ', κεφ. γ, σ. 55. Κ.

βλαπτόμενα τείχη ἀνεκαινίζοντο τάχιστα καὶ τὰ λα-
γούμια ἐματαιόνοντο διὰ ἀντιλαγουμίων. Ὅλοι τοῦ
Τούρκου οἱ ἀγῶνες ἔμεναν μάταιοι δύω μῆνας περίπου.
Ὁ Σουλτάνος ᾐσθάνθη, ὅτι τὸ ἔργον του θέ-
λει προχωρήσειν εὐκολώτερα, ἐὰν ἠδύνατο νὰ πολε-
μήσῃ τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ λιμένος. Ἐπει-
δὴ δὲ ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ θραύσῃ τὴν ἅλυσιν, εὗ-
ρηκε μὲ τόλμην δρόμον ἄλλον. Πλοῖα ἐπίπεδα στή-
σας ἐπάνω σανιδίων καὶ ἀλείψας αὐτὰ μὲ λίπος βοῶν
καὶ προβάτων τὰ ἔσυρε διὰ ξηρᾶς ἀπὸ τὸ Βεσίκτασι
ὄπισθεν τοῦ Γαλατᾶ ἕως τοῦ μυχοῦ τοῦ κερατείου
κόλπου, ὅπου τὰ ἔῤῥιψεν εἰς τὴν θάλασσαν *). Μὲ
λύπην καὶ ἔκστασιν ἴδαν οἱ πολιορκούμενοι τουρκι-
κὸν στόλον εἰς τὸν κεράτειον κόλπον. Ὁ Ἰουστινι-
ανὸς ἢ κατὰ τὸν Φραντζῆν Ἰάκωβός τις Κόκος ἀπεφά-
σισεν εὐθὺς νὰ καύσῃ κατὰ τὴν ἐρχομένην νύκτα τὰ
ἐχθρικὰ πλοῖα· ἀλλ' ἡ βουλή του ἐπροδόθη εἰς τοὺς
Τούρκους ὑπὸ τῶν ἐν Γαλατᾷ Γενουηνσίων, οἵτινες
καθ' ὅλην τὴν πολιορκίαν μὲ πρόσχημα φιλίας ἦσαν
ἐχθροὶ καὶ τῶν δύω μερῶν. Ὅταν λοιπὸν ἐπλησί-
ασαν οἱ Γραικοὶ τὴν νύκτα μὲ τὰ πλοιάριά των εἰς
τὸν Τουρκικὸν στόλον, οἱ βάρβαροι προσμένοντες τὴν
στιγμὴν ἔῤῥηξαν ἓν μέγα κανόνιον, τὸ ὁποῖον κατ-
επόντισε τοὺς νεανίας μετὰ τοῦ πλοίου, καὶ μόλις διέφυ-
γεν ἔντρομος ὁ κυβερνήτης (Δούκ. ΛΗ', σελ. 156,
Φρανσ. Γ'. δ', σελ. 57). Ἐπειδὴ δὲ τὰ βαρέα πλοῖα
τῶν Γραικῶν δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσουν ἕως ὅπου ἔστε-
καν τὰ ἐχθρικὰ, διὰ τοῦτο οἱ Τοῦρκοι ἔκαμαν ἀνεμ-
ποδίστως ἑτοιμασίας διὰ νὰ κτυπήσωσιν ἐκεῖθεν τὴν
πόλιν. Μὲ ταῦτα τὰ μέσα διεκρίθη ἡ πτῶσις τῆς
Κωνσταντινουπόλεως· αἱ καθ' ἑαυτὰς ἀσθενεῖς τῶν
Γραικῶν δυνάμεις ἔγειναν ἀσθενέστεραι ἀκόμη διὰ τῆς
ἀντιστάσεως, καὶ ἡ διὰ τοῦ τουρκικοῦ ἐκπυρσοκροτήμα-

*) Ἴδε Γεωργ. Φρανσ. Χρονικ. Βιβλ. Γ', κεφ. γ', σελ. 56. Κ.

τος γενομένη βλάβη τῶν πύργων δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποκατασταθῇ πλέον τόσον εὔκολα.

Τὴν 20 Μαΐου ἔστειλεν ὁ Μωάμεθ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν Ἰσφεντιάρογλον νὰ προβάλῃ ὡς ἐξ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν πόλιν μὲ συνθήκην, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἀναχωρήσῃ ἀνενόχλητος εἰς Πελοπόννησον ὁ Κωνσταντῖνος καὶ νὰ ἄρχῃ ἐκεῖ, καὶ οὕτω νὰ διαφύγουν τὴν αἰχμαλωσίαν οἱ κάτοικοι. Ὁ αὐτοκράτωρ γνωρίζων τὴν ψυχρότητα τῆς Δύσεως, καὶ ὅτι παρεκτὸς τῆς ἀτιμίας τίποτ' ἄλλο δὲν ἐκέρδαινεν ἐκ τούτου, ἀπέβαλε γενναίως τὸ πρόβλημα τοῦ βαρβάρου.

Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μωάμεθ ἐκήρυξε κατὰ τὴν 24 Μαΐου τὴν κατὰ τῆς πόλεως διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἔφοδον, ὑποσχεθεὶς εἰς τοὺς στρατιώτας του ὅλα τὰ κινητὰ κτήματα λάφυρά των, δι' αὐτὸν δὲ νὰ ἀφήσουν μόνα τὰ τείχη καὶ τὰ οἰκοδομήματα· εἰς δὲ τοὺς πρώτους ἀναβάτας τῶν τειχῶν βραβεῖα λαμπρὰ, τιμάρια καὶ σατραπείας.

Ἔφθασε τελευταῖον ἡ ἐσχάτη στιγμὴ, ὅταν ὁ Μωάμεθ ἀπεφάσισε γενικὴν ἔφοδον τὴν 29 Μαΐου 1453 πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Δύω ὥρας κατὰ συνέχειαν ἀντεστάθησαν οἱ Γραικοὶ εἰς τὸν βίαιον συνωθισμὸν τῶν πάντοτε νωπῶν καὶ νεαρῶν δυνάμεων τοῦ βαρβάρου. Ὁ δυστυχὴς αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, πάντοτε εἰς τὸ μέσον τοῦ μεγίστου κινδύνου, ἐνεθάῤῥυνε καὶ ἐπύρονε τοὺς ἰδικούς του· ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκαμνε τὸ αὐτό. Τώρα ὅμως πληγόνεται κατὰ δυστυχίαν καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς μάχης· πολλοὶ μισθοφόροι τὸν ἀκολουθοῦσιν. Ὁ αὐτοκράτωρ προσπαθεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ, καὶ οὕτω γεννᾶται χάσμα καὶ παῦσις εἰς τὴν ὑπεράσπισιν, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι συνωθοῦνται ἀδιακόπως. Οἱ λυσσώδεις Γενιτσάροι ἐμβαίνουν τώρα· ὁ Κωνσταντῖνος χύνεται ὡς λέων εἰς τὸν πυκνὸν ὅμιλον, καὶ ἐλευθερόνεται μὲ τὸν θάνατόν του ἀπὸ τὸν τρόμον, ὅστις κατακρατεῖ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν πόλιν καὶ τοὺς πολίτας.

Ὅλα τὰ εἴδη τῆς ἀπανθρώπου διαρπαγῆς ἐξετελέσθησαν ἐναντίον τῆς πλουσίας πόλεως· αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι κατεμιάνθησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως· οἱ ἄνθρωποι ἐδοκίμασαν σκληρότατα πᾶσαν ἐντροπὴν καὶ δυστυχίαν ἀπὸ τοὺς αἱμοδιψεῖς λύκους.

Μαθὼν ὁ Μωάμεθ τὴν ἐντελῆ ἅλωσιν τῆς πόλεως, ἐμβῆκεν εὐθὺς τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔφιππος καὶ ὕπηγε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας. Ἔκθαμβος ἴδε τὸ θαυμάσιον κάλλος τοῦ περιβοήτου τούτου οἰκοδομήματος, καὶ ἐπρόσταξε τὸν ἱμάμην του νὰ φωνάξῃ εὐθὺς τὴν συνήθη εἰς προσευχὴν πρόσκλησιν, καὶ αὐτὸς ἀναβὰς εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν ἐπροσευχήθη τὴν Ἰσλαμικὴν προσευχήν του· καὶ οὕτως ἡ εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἱερωθεῖσα ἐκκλησία ἐβεβηλώθη, φεῦ! καὶ κατεστάθη ναὸς τοῦ ἀντιθέου Μωαμεθανισμοῦ. Διὰ προσταγῆς τοῦ Σουλτάνου ἐζητήθη ἔπειτα ὁ αὐτοκράτωρ· ἐγνωρίσθη τὸ λείψανόν του ἀπὸ βασιλικὰ παράσημα· ἀπεκεφαλίσθη, καὶ ἐστάλθη ἡ κεφαλή του εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς χαρὰν τῶν Τούρκων· τὸ δὲ κορμίον ἐπροστάχθησαν Χριστιανοὶ τινὲς καὶ τὸ ἐνεταφίασαν. Μετὰ ταῦτα ἐκβῆκε πάλιν ὁ Σουλτάνος εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Τὴν 30 Μαΐου ἡμέρᾳ τετράδι εἰσήλασε πάλιν ἔφιππος ὁ Σουλτάνος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ διευθύνθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ μεγάλου Δουκὸς Νοταρᾶ, τὸν ὁποῖον εἶχε προστάξειν νὰ μένῃ ἐκεῖ, ἐνῷ τοὺς ἄλλους εὐπατρίδας, ὅσοι δὲν ἐφονεύθησαν ἀκόμη, μετέφερεν εἰς τὸν Γαλατᾶν. Ὁ Νοταρᾶς ἐκβῆκεν εἰς προϋπάντησίν του· ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του πρηνὴς, καὶ τοῦ εἶπεν: ,,Ὁ οἶκος μου καὶ ὅλοι οἱ θησαυροί μου

εἶναι ἰδικοί σου." — „Τίς, εἶπεν ὁ Μωάμεθ, παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας μου ταύτην τὴν πόλιν; — Ὁ Θεὸς, ἀπεκρίθη ὁ Νοταρᾶς. — „Τὸν θεὸν λοιπὸν, εἶπεν ὁ Μωάμεθ, καὶ ὄχι ἐσὲ εὐχαριστῶ καὶ διὰ τοὺς θησαυρούς σου." Μ' ὅλον τοῦτο ἀνέβη ὁ Σουλτάνος εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐπαρηγόρησε τὴν ἀσθενοῦσαν γυναῖκα τοῦ Νοταρᾶ, καὶ ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τοὺς υἱούς του, οἵτινες ἔπεσαν εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν ἐπροσκύνησαν. Ἀφοῦ δὲ περιῆλθεν ἔφιππος τὴν ἐρήμην καὶ αἱματόστακτον πόλιν, ἐμβῆκεν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, τὸ ἐθεώρησε, καὶ ἔπειτα πλησίον αὐτοῦ ἐκάθισε καὶ ἔφαγεν ἐκδοθεὶς εἰς τὴν οἰνοποσίαν. Μεθυσμένος ἤδη ἐπρόσταξε τὸν εὐνοῦχον του νὰ τοῦ φέρῃ τὸν νεώτερον δεκατεσσαραετῆ υἱὸν τοῦ Νοταρᾶ, τοῦ ὁποίου τὸ κάλλος τὸν εἶχεν ἀναφλέξειν τὴν καρδίαν. Ὁ πατὴρ ἐκστατικὸς γενόμενος διὰ τὴν προσταγὴν τοῦ τυράννου „Κάλλιον, εἶπεν εἰς τὸν εὐνοῦχον, νὰ μὲ στείλῃ ὁ Σουλτάνος τὸν δήμιον παρὰ τοιαύτην προσταγήν." Ἔστειλε λοιπὸν τὸν δήμιον, ὅς τις ἔσυρεν ὅλην τὴν οἰκογένειαν τοῦ Νοταρᾶ εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παλατίου, καὶ τὸν μὲν νεώτερον υἱὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν Σουλτάνον· τοὺς δὲ λοιποὺς ἀρχίσας ἀπὸ τῶν παίδων ἐθέρισεν ἀπανθρώπως· τελευταῖος ὑπέφερε τὴν καρατομίαν ὁ δυστυχὴς πατὴρ μὲ ὑπομονὴν καὶ προσευχὴν εἰς τὸν Θεόν. „Δίκαιος εἶ κύριε," ἦσαν τὰ τελευταῖα λόγιά του. Τὰ κορμία ἐῤῥίφθησαν ἄταφα. Αἱ κεφαλαί των ἐπροσφέρθησαν εἰς τὸν Σουλτάνον πίνοντα ἀκόμη, ὅς τις δὲν ἐδίψα μόνον οἶνον, ἀλλὰ καὶ αἷμα. Ὁ Καρδινάλιος Ἰσίδωρος ἐπωλήθη δοῦλος, καὶ μόλις διέφυγε τὴν δουλείαν. Φραντζῆς ὁ Πρωτοβεστιάριος, ὁ ἱστοριογράφος, ἐπωλήθη σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις εἰς τὸν ἱπποκόμον τοῦ Σουλτάνου. Εὕρηκεν ὅμως τρόπον καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς γυναικός του.

Τοιαύτη τύχη ἐπρόσμενε τοὺς ὅσοι δὲν ἀπέθαναν ὑπὲρ τῆς πατρίδος των *)!

Διὰ νὰ βάλῃ εἰς τάξιν τὴν δορίκτητον πόλιν ὁ δορικτήτωρ ἐπρόσταξε κατὰ τὴν 31 Μαΐου τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον νὰ ἀναχωρήσουν καθεὶς εἰς τοὺς τόπους των. Ὁ ἱστοριογράφος Δούκας περιγράφει (ΜΒ', σελ. 176) τὴν ἀναχώρησίν των. Φορτωμένοι μὲ λάφυρα ἀνεχώρησαν, λέγει, ἐκεῖθεν· καὶ ποῖα λάφυρα; πολύτιμα φορέματα, σκεύη χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, χαλκᾶ, κασσιτέρινα· ἀναρίθμητα βιβλία· αἰχμάλωτοι ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ, καλόγεροι καὶ καλογραῖαι· τὰ καράβια καὶ αἱ σκηναὶ τοῦ στρατοπέδου ἦσαν γεμάται ἀπὸ αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα. Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις τοὺς βαρβάρους, τὸν μὲν ἐνδεδυμένον ἀρχιερατικὸν σάκκον, ἄλλον δὲ ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν ἢ σύροντα σκυλία δεμένα μὲ τὰς ἱερὰς ζώνας, καὶ ἄλλους ἔχοντας σαγίσματα ἵππων ἀμνοὺς χρυσοϋφάντους· εἰς τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔβαλλαν ὀπώρας, καὶ ἔπιναν κρασίον μὲ τὰ ἅγια ποτήρια· ἀναρίθμητα βιβλία ἐφόρτωσαν εἰς τὰ ἁμάξια καὶ τὰ ἔσυρναν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν· διὰ ἓν ἀργυροῦν νόμισμα ἐπωλοῦντο δέκα τόμοι τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἄλλων περιφήμων συγγραφέων. Ἀπὸ τὰ πολυκόσμητα εὐαγγέλια ἐξήλοναν τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἔῤῥιπταν μὲ καταφρόνησιν τὰ ἱερὰ βιβλία. Τὰς εἰκόνας ἔκαιαν καὶ ἔβραζαν εἰς τὸ πῦρ κρέατα. Ὅλα τὰ δεινὰ, ὅσα ἔπαθεν ἡ δύστηνος Κωνσταντινούπολις, καὶ τὴν λεπτομερῆ διήγησιν τῆς πολιορκίας καὶ ἁλώσεώς της, ἐμπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ διαβάσῃ εἰς τοὺς ἱστοριογράφους Φραντζῆν καὶ Δούκαν.

Ὁ Μωάμεθ ὅμως εἰσελάσας τελευταῖον θριαμβευτὴς ἐφρόντισε διὰ τὴν συντήρησιν τῶν δημοσίων

*) Ἴδε Δούκαν XI., Φραντζ. Γ', καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου Γερμανιστὶ ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ Ἀμήρου (Hammer), Τόμ. Α', σελ. 559.

οἰκοδομημάτων, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποφασίσειν νὰ μεταφέρῃ αὐτοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τὴν καθέδραν του. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πέντε χιλιάδας τουρκικῶν οἰκογενειῶν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ ἀπὸ τὴν Θράκην, καὶ διὰ νὰ μὴ ἐρημωθῇ ἡ μεγάλη πόλις, ἐμεταχειρίσθη τὸ πολὺ πλῆθος τῶν παλαιῶν κατοίκων μὲ ἡμερότητα· τοὺς ἀσφάλισε τὴν ζωήν· τοὺς ἐσυγχώρησεν ἐλευθερίαν εἰς τὴν θρησκείαν των, διὰ τὴν ὁποίαν τοὺς ἐχάρισε καὶ ὀλίγας τινὰς μικρὰς ἐκκλησίας· τὰς περισσοτέρας καὶ μεγαλοπρεπεστέρας μετέβαλεν εἰς τσαμία, τὸ ὁποῖον ἔπαθε καὶ ἡ κοσμοπεριβόητος ἁγία Σοφία, ὡς εἴπαμεν.

Διάφορος τῆς τύχης τῆς πόλεως ὑπῆρξεν ἡ τοῦ προαστείου της τοῦ Γαλατᾶ. Οἱ μέχρι τοῦδε οὐδέτεροι Γενουήνσιοι μετὰ τὴν πτῶσιν ἐκείνης παρεδόθησαν διὰ συνθήκης εἰς τὸν Σουλτάνον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσυμφώνησαν νὰ κρημνισθῇ τὸ περιέχον τὸν Γαλατᾶν στερεὸν τεῖχος, καὶ αὐτοὶ νὰ ζῶσιν ἐκεῖ μὲ κάποια προνόμια *).

*) Ἐγὼ ὁ μέγας αὐθέντης καὶ μέγας Ἀμηρᾶς Σουλτάνος ὁ Μεχμὲτ Μπέης ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου αὐθέντου καὶ μεγάλου Ἀμηρᾶ Σουλτάνου τοῦ Μουρὰτ Μπέη.

Ὀμνύω εἰς τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν προφήτην τὸν Μωάμεθ καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ Μουσάφια ὁποῦ ἔχομεν καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ εἰς τὰς ρκδ' χιλιάδας προφήτας τοῦ θεοῦ, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ πάππου μου καὶ τοῦ πατρός μου, καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ παιδία μου καὶ τὸ σπαθὶ ὁποῦ ζώνομαι.

Ἐπειδὴ ἔστειλαν οἱ καθολικοὶ ἄρχοντες τοῦ Γαλατᾶ πρὸς τὴν πόρταν τῆς αὐθεντίας μου τοὺς τετιμημένους ἄρχοντας τὸν κύριον Μπαπιλᾶν Παραβᾶν καὶ τὸν κύριον Μαρκέζον Δριφάγκην καὶ τὸν Δραγομάνον των Νικόλαον Πελατζένην, καὶ ἐπροσκύνησαν τὴν βασιλείαν μου, καὶ ἐδεήθηταν τῆς αὐθεντίας μου νὰ ἔχουν τὰς νομὰς κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ καθόλου τόπου τῆς αὐθεντίας μου· νὰ χαλάσω τὸ κάστρον των, αὐτοὶ δὲ νὰ ἔχουν τὰ πράγματά των καὶ τὰ μαγαζία των καὶ τὰ ἀμπέλιά των καὶ τοὺς μύλους των καὶ τὰ καράβιά των καὶ τὰς βάρκας των καὶ τὰς πραγματείας των ὅλας καὶ τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ παιδία των εἰς τὸ θέλημά των, καὶ νὰ πωλοῦν τὰς πραγματείας των ἐλεύθερα, καθὼς ὅλας ὁ τόπος τῆς αὐθεντίας μου, νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχωνται διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ κουμέρκιον νὰ μὴ δίδουν μήτε φιαστικόν, εἰ μὴ νὰ δίδουν χαράτσιον·

Τὴν παλαιὰν Ῥώμην ἔκτισε Ῥωμύλος καθέ-
δραν τῆς εἰδωλολατρικῆς πολυθεΐας, καὶ τὴν ἔχα-
σε Ῥωμύλος (ἴδε Τόμ. Γ', σελ. 498) διὰ
νὰ καταστηθῇ καθέδρα τῆς χριστιανικῆς Παποκρα-
τορίας. Τὴν δὲ νέαν Ῥώμην ἔκτισε Κωνσταντῖνος
πηγὴν τῆς Χριστιανωσύνης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν βασιλεύ-
σασαν χίλια ἑκατὸν εἴκοσι πέντε ἔτη ἔλαβε τὴν ἀλη-
θῆ θεογνωσίαν ὅλη ἡ οἰκουμένη, καὶ ἀπὸ Κωνσταν-
τῖνον ΙΑ' τὸν ἐπονομαζόμενον Δραγόσην, ἕβδομον
τῶν Παλαιολόγων, τὴν ἥρπασεν ὁ Μωάμεθ ὁ Β', ἔβ-
δομος τῶν Ὀθωμανῶν διὰ νὰ βασιλεύῃ τροπαιοφό-
ρος εἰς αὐτὴν ὁ ἀντίθεος *) Ἰσλαμισμὸς, καὶ ἐνῷ

ὡς καθὼς εἶναι ὅλος ὁ τόπος τῆς αὐθεντίας μου· οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ
συνήθειαι νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ (γρ. καὶ εἰς αὐτοὺς) ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ
ἔμπροσθεν, καὶ νὰ τοὺς ἔχω ἀκριβοὺς καὶ νὰ τοὺς διαφεντεύω ὡς
καθὼς διαφεντεύω τὸ πρόσωπόν μου ὅλον.
Τὰς ἐκκλησίας των νὰ τὰς ἔχωσι καὶ νὰ τὰς ψάλλωσι, μόνον
καμπάνας καὶ σημαντήρια νὰ μηδὲν κτυποῦν, ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας
των μαΐδιον νὰ μὴ ζητήσω, μηδὲ αὐτοὶ νὰ ποιήσωσιν ἄλλας ἐκ-
κλησίας. Οἱ πραγματευτάδες τῶν Γενουβέζων νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ
ἔρχωνται ἐλεύθερα, νὰ ποιοῦν τὰς πραγματείας των, παιδίον ποτὲ
εἰς Γιανιτσάρους νὰ μὴ πάρω μήτε τινὰ νέον, μήτε Τοῦρκος νὰ
εἶναι εἰς τὸ μέσον των, ἀμὴ νὰ εἶναι ἐξόχως, εἰμὴ τὰ νὰ βάλῃ ἡ
αὐθεντία μου σκλάβον νὰ τοὺς βλέπῃ· αὐτοὶ δὲ οἱ Γαλατιανοὶ νὰ
ἔχουν ἄδειαν νὰ βάλουν πρωτόγηρον εἰς τὸ μέσον των διὰ νὰ διορ-
θόνῃ τὰς δουλείας, ὁποῦ ἔχουν οἱ πραγματευτάδες. Γιανιτσάροι
καὶ σκλάβοι νὰ μηδὲν κονεύωσιν εἰς τὰ ὁσπήτιά των· τὰ κουμέρ-
κια, ὁποῦ χρεωστοῦσι, νὰ τὰ μαζώξωσιν· ἐὰν ἔχουν καὶ χρέος
ἀπερνῶντας τὰ ὅσα ἐξώδευσαν, ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ μαζώξωσιν
ἀπὸ τὴν μέσην των διὰ νὰ εὔγουν ἀπὸ τὸ χρέος. Οἱ ἄρχοντες καὶ
οἱ πραγματευτάδες των νὰ μηδὲν ἀγγαρεύωνται. Οἱ πραγματευτά-
δες τῶν Γενουβέζων νὰ ἔχουν ἄδειαν νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχωνται
καὶ νὰ δίδουν κουμέρκιον κατὰ τοὺς νόμους καὶ συνήθειαν.
Ἐγράφη τὸ παρὸν ὁρκομοτικὸν καὶ ὤμοσεν ἡ αὐθεντία μου ἐν
ἔτει 6961 ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Ἐγίρας ἔτος 857.
Τὸ Σουλτανικὸν τοῦτο χρυσόβουλον τῶν Γαλατιανῶν ἀντέγραψα
ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου τοῦ κυρίου Ἀμήρου
(Hammer), Τόμ. Α', σελ. 675 — 677, τοῦ ὁποίου τὸ πρωτό-
τυπον Γραικικὸν, μεταφρασμένον ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ, ἔλα-
βεν ὁ φιλόπονος ἀνιχνευτὴς τῆς ἱστορίας ἀπὸ τὸν ἐν τῷ Γαλατᾷ
οἰκοῦντα Βαρῶνα Ἀντώνιον Τέσταν φυλαχθὲν εἰς τὴν οἰκογένειάν
του. Κ.
*) Τὸ Βυζάντιον, πρὶν μεγαλυνθῇ καὶ ἀφοῦ ἐμεγαλύνθη καὶ
μετωνομάσθη Κωνσταντινούπολις, ἔπαθεν εἰκοσιεννέα πολιορκίας καὶ

ἀπὸ τὴν δύσιν τῆς Εὐρώπης ἀπεδιώκετο εἰς τὴν Ἀφρικήν, ἐφαίνετο ἐδῶ ὅτι ἤθελεν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν νὰ προχωρήσῃ μὲ νέαν δύναμιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος τῆς Εὐρώπης ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν του μαθὼν τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Οὐγγαρία, Ἰταλία καὶ Γερμανία ἐτρόμαξαν πρὸ πάντων. Ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος καὶ οἱ Πάπαι ἐταράχθησαν. Ἕνας Φραγκισκανὸς, Ἰωάννης Καπιστρανὸς, ἀνὴρ εὐγλωττότατος, διέδραμε τὰς χώρας καὶ ἐκήρυξε σταυροφορίαν κατὰ τῶν Τούρκων. Τελευταῖον ἀπεφασίσθη εἰς μεγάλην σύνοδον συγκροτηθεῖσαν ἐν Μαντούᾳ ἀπὸ τὸν Πάπαν Πῖον τὸν Β' (1459) γενικὸς σταυροφορικὸς πόλεμος, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Φρειδερῖκος, ἡ κεφαλὴ τῶν χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης, ἀνέλαβε τὴν ἀρχιστρατηγίαν. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος ἐσβέσθη γρήγορα καὶ χωρὶς ἐνέργειαν. Μικρὸς αὐτοῦ σπινθὴρ ἐμπορεῖ νὰ ἐκληφθῇ ἡ λαμπρὰ ὑπεράσπισις τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου ὁ Οὐνιάδης καὶ ὁ Κεπιστρανὸς μὲ μικρὸν πλῆθος, ἐκ πολιτῶν καὶ χωρικῶν συνιστάμενον σταυροφορικὸν στράτευμα *), ἀπέκρουσαν μὲ ἀπίστευτον τόλμην

ὀκτὼ ἁλώσεις. Τρὶς ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Παυσανίου μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην κατὰ τὸ 478 π. Χρ., ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου κατὰ τὸ 410 ἢ 412 π. Χρ., καὶ ὑπὸ Λέοντος τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Φιλίππου περὶ τὸ 350 ἔτος π. Χρ.). τρὶς ὑπὸ Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων (Σεβήρου Σεπτιμίου περὶ τὰ τέλη τῆς δευτέρας ἀπὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος, Μαξιμίνου κατὰ τὸ 313 ἔτος, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὸ 315 ἔτος)· ἅπαξ ὑπὸ τοῦ Ἄβαρος Χακάνου (626)· ἑπτάκις ὑπὸ τῶν Ἀράβων (654. 667. 672. 715. 759. 780. 798)· δὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος των Παγανοῦ, 764 καὶ Συμεῶνος, 914)· ἅπαξ ὑπὸ τοῦ δεσπότου τῶν Σλάβων Κρούμου (811)· δὶς ὑπὸ Βυζαντίων ἀποστατῶν (Θωμᾶ, 820, καὶ Τορνικίου, 1048)· ἅπαξ ὑπὸ τῶν Ῥώσων (866), δὶς ὑπὸ Βυζαντίων αὐτοκρατόρων (Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, 1081, καὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, 1261)· ἅπαξ ὑπὸ τῶν Λατίνων σταυροφόρων (1204)· καὶ πεντάκις ὑπὸ τῶν Τούρκων (1396. 1402. 1414. 1422. 1453). Ἐκυριεύθη δὲ ὀκτάκις, ὑπὸ Παυσανίου, Ἀλκιβιάδου, Σεβήρου, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, τῶν Λατίνων, Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Μωάμεθ τοῦ Β'. Κ.

*) Διότι οἱ μὲν εὐγενεῖς τῆς Οὐγγαρίας, μ' ὅλον ὅτι ὁ κίν-

τὸ 160,000 τουρκικὸν στράτευμα, ἠφάνισαν 24,000 Τούρκων καὶ ἔσπρωξαν ἕως εἰς τὴν Σοφίαν τὸν ὑπερήφανον Σουλτὰν Μωάμεθ (1456). Ἀλλὰ καὶ ὁ σπινθὴρ οὗτος δὲν ἄναψε φωτίαν εἰς τὰς καρδίας, καὶ ἡ τουρκικὴ δύναμις ἔμεινεν εἰς τὴν τρομερὰν καὶ ἀπειλητικὴν θέσιν της.

55. Ῥωσία καὶ Πολονία.

Ὅλα, ὅσα ἱστορήσαμεν εἰς τὴν Γερμανίαν, ἦσαν ἔργα Γερμανικοῦ πνεύματος καὶ Γερμανικῆς δυνάμεως. Οἱ Σλαβικοὶ λαοὶ μηδεμίαν ἢ μικρὰν ἐνέργειαν ἔδειξαν εἰς τοὺς χρόνους. Διὰ τῶν πολεμικῶν ἀποικιῶν τῆς Γερμανίας εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν δυσκόλως ἠδύναντο νὰ εἰσβάλουν οἱ Σλάβοι, καὶ θέλομεν ῥίψει ἐδῶ μικρὸν βλέμμα εἰς τοὺς ἀγῶνας, οἵτινες ἐξῆλθαν ἀπὸ τὰς σχέσεις ταύτας. Διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὰς δυνάμεις των, εἶχαν ἑνωθῆν, ὡς εἴδαμεν ἀρχήτερα, οἱ Γερμανικοὶ ἱππόται καὶ οἱ Ξιφαδελφοί. Τοῦτο ἦτο ἀναγκαῖον, διὰ νὰ ἀντιστέκουν ἐξαιρέτως ἐναντίον τῶν ἀκόμη εἰδωλολατρῶν Λιθουανῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐγίνετο ἀδιακόπως ὁ πόλεμος. Κατὰ Πολονίας καὶ Ῥωσίας τοὺς ἔδιδε μεγίστην ἀσφάλειαν ἡ τῶν χωρῶν τούτων κατάστασις.

Ἡ Ῥωσία ἐστέναζεν ὑποκάτω εἰς τὴν κατάθλιψιν τῶν Μογόλων (ἀνωτ. σελ. 106), καὶ εὑρίσκετο εἰς ἐντελῆ λειποθυμίαν. Οἱ Χάναι τῆς Καπτσχάκης ἀπεφάσιζαν ὡς ἀνώτατοι κριταὶ τὰς διαφορὰς τῶν Ῥωσικῶν ἡγεμόνων, τοὺς ἐνεθρόνιζαν ὡς ἤθελαν, καὶ τοὺς ἐπρόσταζαν νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν εἰς τὰς

δυνος ἦτο μέγας, δὲν ἔγειναν καθόλου κοινωνοὶ τῆς στρατείας· ὁ δὲ βασιλεὺς Λαδίσλαος εἶχεν ἀναχωρήσει καὶ ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν του.

ἐκστρατείας των. Ὅλη ἡ Ῥωσία ἦτο ὑποτελὴς εἰς αὐτούς. Ἐβάλθησαν εἰς αὐτοὺς φόροι διωρισμένοι, καὶ Μογολικοὶ εἰσπράκτορες ἦσαν εἰς τὰς χώρας ἐπάνω εἰς δέκα, ἑκατὸν, χιλίους, μυρίους ἀπὸ τοὺς φορολογουμένους. Ἡ δυστυχὴς αὕτη κατάστασις διήρκεσε πολὺν χρόνον, καὶ ἀργοπόρως ἐπροπαρασκευάζετο ἡ ἐνδεχομένη ἐλευθέρωσις ἀπὸ τὸν βαρὺν τοῦτον ζυγόν. Ἀπ' ἄλλου δὲ μέρους ἐκατωρθώθη τελευταῖον διὰ τῆς κατ' ὀλίγον συγχωνεύσεως πολλῶν Δουκάτων, τῶν ὁποίων οἱ Δοῦκες ἢ ἐξέλειψαν, ἢ τὰ ἡρπάσθησαν, ἢ κατὰ νόμους ἐκρίθησαν τούτων ἔκπτωτοι. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐνεδυναμόνοντο πάντοτε οἱ μεγάλοι Δοῦκες τῆς Μόσχας, καὶ ἐξουσίαζαν τοὺς λοιποὺς μὲ δύναμιν μεγαλητέραν. Ἀπ' ἄλλου μέρους ὠφέλησε τὴν Ῥωσίαν ἡ διχόνοια τῶν ἡγεμόνων τῆς Καπτεσχάκης, οἵτινες ἤθελαν νὰ γείνουν καθεὶς αὐτοκέφαλος. Ἡ αὐγὴ ταύτης τῆς νέας ἡμέρας, ἥτις ἤρχιζε νὰ χαράζῃ διὰ τὴν Ῥωσίαν, ἀνηγγέλθη ἀπὸ τὸ φῶς μιᾶς νίκης, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Δημήτριος παρὰ τὸν Βορυσθένην κατὰ τῶν Ταττάρων (1380). Ἀλλ' ἡ κυρίως ἐλευθέρωσις τῆς Ῥωσίας πίπτει εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν.

Ἡ Πολονία ἤρχισε νὰ ἐξυπνίζεται ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν της ἀφοῦ ὁ προειρημένος (σελ. 191) Βλαδίσλαος Λοκείτεκος εἶχεν ἑνώσειν πάλιν τὸ εἰς κομμάτια χωρισμένον βασίλειον (1320). Ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἔγεινεν ἱκανὸς νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἱππότας τὴν εἰς αὐτὴν ἀνήκουσαν ποτὲ Πομερελλίαν, τὴν ὁποίαν ἐβάσταξαν οἱ ἱππόται μετὰ πολυχρόνιον καὶ αἱματώδη πόλεμον (1336). Ἡ ἕνωσις τῆς Πολονίας μὲ τὴν Οὐγγαρίαν ἐπὶ Λοδοβίκου τοῦ Μεγάλου διήρκεσεν ὀλίγον καιρὸν, καὶ διὰ τὸ ἑτερόφυλον τῶν λαῶν δὲν ἔδωκε καμμίαν δύναμιν εἰς τὴν χώραν, μᾶλλον δὲ ὁ ἡγεμὼν οὗτος μὲ τὰ προνόμια, τὰ

ὁποῖα καθὸ ξένος ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ εἰς τοὺς εὐγενεῖς, ἔβαλε τὸ σπέρμα τῆς ἐσωτερικῆς ἀδυναμίας.

Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Λοδοβίκου (1302) ἔφερε μεγάλην ἕνωσιν, καὶ ἐδυνάμωσε τὴν Πολονίαν εἰς τρόπον ἐπικίνδυνον διὰ τὸ τάγμα. Ἡ ἕνωσις ἔγεινε μὲ τὴν Λιθουανίαν. Ὁ Λοδοβῖκος εἶχεν ἀφήσειν δύω θυγατέρας, Μαρίαν καὶ Ἐδεβίκαν. Ἡ πρώτη ὑπανδρεύθη, ὡς ἐξεύρομεν ἀπὸ τὰς προτέρας διηγήσεις, τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα Σιγεμοῦνδον, καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Λοδοβίκου ἐχρεώστει ὁ σύζυγός της νὰ ἑνώσῃ πάλιν τὰ δύω στέμματα τῆς Πολονίας καὶ Οὐγγαρίας· ἀλλ' οἱ Πολονοὶ δὲν ἔστερξαν, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ δώσουν τὸ στέμμα εἰς ὅποιον ἤθελεν ὑπανδρευθῇ ἡ Ἐδεβίκα. Ἐκ τῶν πολλῶν ἡγεμόνων, οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν τὴν Πριγκιπέσσαν, ἐβοήθησαν οἱ Πολονοὶ τὸν μέγαν Δοῦκα τῆς Λιθουανίας Ἰάγελλον, ὅς τις ὑπεσχέθη νὰ δεχθῇ τὴν χριστιανωσύνην μὲ ὅλους τοὺς ὑπηκόους του, νὰ συσωματώσῃ τὴν ἐπικράτειάν του *) μὲ τὸ Πολονικὸν βασίλειον, καὶ νὰ ἐξανακυριεύσῃ ὅλας τὰς ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπασθείσας χώρας. Αἱ ὑποσχέσεις αὗται ἦσαν τόσον μεγάλαι, ὥστε καὶ ἡ Ἐδεβίκα ἔστερξε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν χεῖρα της.

Τοιουτοτρόπως Ἰάγελλος ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος μετονομασθεὶς Βλαδίσλαος ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Πολονίας, καὶ ὀνομάσας τὸν ἀδελφόν του Κασιμίριον ἀνώτατον Δοῦκα τῆς Λιθουανίας, ὥστε νὰ γνωρίζῃ κυριάρχην του τὸν βασιλέα τῆς Πολονίας, ἥνωσε τὴν δύναμιν τῶν δύω βασιλείων, μ' ὅλον ὅτι τὰ βασίλεια δὲν ἦσαν ἀκόμη ἡνωμένα ἀμέσως. Ἡ ἕνωσις αὕτη ἦτο ἐπικίνδυνος εἰς τὸ Γερμανικὸν τάγμα, μ' ὅλον ὅτι εἰς τοὺς πρώτους ἀκόμη χρόνους, ἐξ αἰτίας

*) Ἡ Λιθουανία διὰ τὴν διχόνοιαν καὶ ἀσθένειαν τῆς Ῥωσίας ἐξηπλώθη μὲ ζημίαν ἐκείνης.

οἰκογενειακῆς τινὸς διχονοίας τοῦ Λιθουανικοῦ οἴκου εἶχε κυριεύσειν τὴν Σαμογιτίαν (1404), ἥτις διὰ τὴν μετὰ τῆς Λιβονίας ἕνωσιν τοῦ ἦτο χρησιμωτάτη.

Ἀλλὰ δι' αὐτὴν ἐκείνην τὴν χώραν ἐγενήθη κατὰ τῆς Πολονίας καὶ Λιθουανίας νέος πόλεμος, ὅπου ἐδοκίμασαν οἱ ἱππόται κατὰ πρῶτον τὸ βάρος τῶν ἡνωμένων τούτων δυνάμεων εἰς τὴν δυστυχῆ μάχην πλησίον τῆς Τανεμβέργης (1410). Τὸ κτύπημα τοῦτο τοὺς ἐκρήμνισεν ἀπὸ τὴν τῆς δόξης καὶ δυνάμεως κορυφὴν, ὅπου εὑρίσκοντο πρότερον. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως τοῦ τάγματος ἐνέπεσαν εἰς τὸ μεταξὺ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐμπόδισαν τὸν βασιλέα τῆς Πολονίας νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον μὲ ὅλον τὸν ζῆλον. Προσέτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰαγέλλου (Βλαδισλάου Β') ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀνήλικος υἱός του, καὶ μάλιστα μετὰ πολλὰς δυσκολίας· ἡ ἐπιτροπικὴ κυβέρνησις ἦτο ἀσθενὴς καὶ κλονουμένη ἀπὸ ἀνησυχίας. Διὰ τοῦτο τὸ τάγμα ἔχασε μόνον τὴν Σαμογιτίαν εἰς τὴν εἰρήνην τῆς Βρεσκίας (1436). Ὅταν Βλαδίσλαος ὁ Γ' ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν, τὸν εἵλκυσαν τὰ Οὐγγαρικὰ πράγματα καὶ τὸν περιέπλεξαν εἰς τὸν Τουρκικὸν πόλεμον, ὅπου ἔχασε τὴν ζωήν του εἰς τὴν ἐν Βάρνῃ μάχην (1444). Ἀκολούθησαν λοιπὸν πάλιν ταραχαὶ ἕως οὗ ἔλαβε τὸ στέμμα ὁ ἀδελφός του Κασιμίριος.

Τοῦτον τὸν καιρὸν ἠδύνατο τὸ τάγμα νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ὄφελός του, ἀλλ' ἐγενήθη εἰς τοὺς κόλπους του ἐσωτερικὴ διχόνοια, ἡ ὁποία παρέδωκεν εἰς χεῖρας τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν μέρος τῆς δυνάμεώς του. Εἰς τὸ τάγμα αὐτὸ ἐφύτρωσαν δύω φατρίαι, ἡ μὲν τοῦ Χρυσοῦ δέρατος, ἡ δὲ τοῦ Χρυσοῦ πλοίου, καὶ οὕτως ἐξησθένισαν τὴν ἰσχυρὰν ἑνότητα τῆς κυβερνήσεως· τόσον εὐκολώτερα ἐσηκώθη ἐναντίον του συμμαχία τῶν πόλεων καὶ τῶν εὐγενῶν, οἵτινες ἦσαν δυσαρεστημένοι μὲ τὴν κυριαρχίαν τοῦ τάγματος *).

*) Οἱ Προυσιακοὶ εὐγενεῖς ἐπαραπονοῦντο, ὅτι κἀνεὶς ἐγχώριος

Ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ τὴν ἀπείθειάν των (1454) καὶ
ὑπετάχθησαν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Πολονίας μὲ
ἐπωφελεῖς συνθήκας. Οἱ Προῦσσοι ἔλαβαν ὅλα τὰ προ-
νόμια τῶν Πολονικῶν ἀντιπροσώπων, καὶ μάλιστα
εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως. Ἐκ τούτου ἤρχισε σφο-
δρὸς καὶ καθ' ὑπερβολὴν ὀλέθριος πόλεμος μεταξὺ
τοῦ τάγματος καὶ τῆς Πολονίας, ὅπου ἐνικήθη τελευ-
ταῖον τὸ πρῶτον. Εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Θορούνου (1460)
ὄχι μόνον παρεχώρησε τὸ Κρύλμιον, τὴν Μιχαλο-
βίαν, ὅλην τὴν Πομμερελλίαν, Μαριεμβοῦργον, Ἐλ-
βίγγην κτλ. ἀλλ' ὑπεχρεώθη νὰ γνωρίσῃ ὡς ὑποτελὴς
τὴν Πολονικὴν κυριαρχίαν. Ἡ Πολονία, ἡ ὁποία τότε
ἐξηπλόνετο ἀπὸ τὴν Βαλτικὴν ἕως τὴν μαύρην θά-
λασσαν, ἐφάνη ὅτι ἀντιπαρετάχθη μεγάλη Σλαβικὴ
δύναμις ἀντικρὺ τῆς Γερμανικῆς. καὶ ὅτι ἐλάμβανε
μεγαλητέραν ἰσχὺν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους λαοὺς καὶ
εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν βασιλείων.

56. Τὰ Σκανδιναυϊκὰ βασίλεια.

Ἡ Δανία διὰ Βαλδημάρου Γ' (1340—1375)
ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ κερματισμοῦ καὶ
τῆς ἀδυναμίας, ὅπου τὴν ἀφήκαμεν (ἀνωτ. σελ.
100). Ὅταν ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς οὗτος τὴν κυβέρνη-
σιν, ἦτο διῃρημένον τὸ ὅλον εἰς ἓξ μέρη, καὶ τὸ
ἰδικόν του ἦτο τόσον μικρὸν, ὥστε μόλις ἦτο ἱκανὸν
πρὸς συντήρησίν του. Ἀλλὰ μὲ μίαν ἀκαταπόνητον καὶ
ἀδιάκοπον ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐφανέρονε μὲ τὴν

δὲν παρελαμβάνετο εἰς τὸ τάγμα· αἱ πόλεις, ὅτι κατεθλίβοντο μὲ
φόρους, καὶ ὅτι οἱ ἱππόται αὐτοὶ ἐμεταχειρίζοντο ἐμπορίαν, καὶ αὐ-
ταὶ ἐζημιόνοντο εἰς τὰ ἔργα των.

παροιμίαν: „Αὔριον πάλιν εἶναι ἡμέρα" *) ἐξετέλεσε
τὸν σκοπόν του ἑνώσας τὸ βασίλειον εἰς ἓν καὶ εἰσα-
γαγὼν εἰς αὐτὸ εἰρήνην καὶ εὐταξίαν, μ' ὅλας τὰς
δυσκολίας, τὰς ὁποίας τοῦ ἀντιπαρέταξαν καὶ ἐσω-
τερικοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ πολέμιοι.

Ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν ἦσαν οἱ δυνατοὶ
εὐγενεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπέφερναν αὐστηρὰν κυβέρ-
νησιν· ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἦσαν πολλοί· αἱ Ἀνσεα-
τικαὶ πόλεις, ἡ Σβεκία, οἱ Δοῦκες τοῦ Μεκελ-
βούργου, καὶ οἱ κόμητες τῆς Ὀλσατίας, οἱ ὁποῖοι ἥνωσ-
σαν τὰς δυνάμεις των διὰ νὰ κρημνίσουν πάλιν τὴν
ἀνισταμένην δύναμιν τῆς Δανίας. Ἡ Ἄνση ἤθε-
λε νὰ θεμελιώσῃ τὰ ἐμπορικὰ κέρδη της ἐπάνω εἰς τὴν
ἀδυναμίαν τῶν βορείων πολιτειῶν· ἡ Σβεκία ἤθελε
νὰ ἐξανακυριεύσῃ τὴν Σκανίαν, Ὀλλανδίαν καὶ Βλε-
χιγγίαν. Αὗται αἱ χῶραι, μ' ὅλον ὅτι διωρισμέναι ἐκ
φύσεως διὰ τὴν Σβεκίαν, ἔγειναν πρώϊμα κτῆμα τῆς
Δανίας, ἀλλ' εἰς τὸν καιρὸν τῆς διαλύσεως τοῦ
Δανικοῦ βασιλείου εἶχαν παραδοθῆν εἰς τὴν προστα-
σίαν τῆς Σβεκίας. Πλὴν ὁ Βλαδήμαρος, ὅταν εὑρί-
σκετο εἰς ἀνάγκην ὁ τῆς Σβεκίας βασιλεὺς Μάγνος
Σμέκιος, ὑπέταξε πάλιν ταύτας τὰς ἐπαρχίας. Οἱ
διὰ τοῦτο καὶ δι' ἄλλας αἰτίας δυσαρεστημένοι Σβέ-
κοι τὸν ἐξεθρόνισαν (1365) καὶ ἐπροσκάλεσαν εἰς
τὸν θρόνον Ἀλβρέχτον τὸν Δοῦκα Μεκελβούργου,
ὅς τις τώρα διὰ νὰ ἐξαναποκτήσῃ τὰς ἐπαρχίας ταύ-
τας ἡνώθη μὲ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς τῆς Δανίας.
Ἀλλ' ὁ Βλαδήμαρος δὲν ἐνικήθη ἀπὸ κανένα, εἰμὴ
ἀπὸ τὴν Ἄνσην. Ἀπὸ ταύτην ἠναγκάσθη νὰ ἀγο-
ράσῃ τὴν εἰρήνην δι' ἐπιβεβαιώσεως τῶν ἐμπορικῶν
δικαίων της, καὶ διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς Σκανίας
διὰ δέκα πέντε ἔτη (1370). Τόσον προστακτικῶς ἐκυ-
βέρνων αἱ Γερμανικαὶ αὗται πόλεις διὰ τοῦ πλούτου
καὶ τῆς θαλασσίου δυνάμεώς των, ὥστε καί, ὅταν ὁ

*) Ὅθεν ὠνομάσθη Atterdag.

Βλαδήμαρος ἀπέθανε χωρὶς ἀρσενικὸν κληρονόμον,
ἐζήτησαν νὰ δώσουν μίαν ψῆφον εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ
βασιλέως. Ἀλλ' ὅμως ἡ Μαργαρίτα, θυγάτηρ τοῦ
Βλαδημάρου καὶ σύζυγος Ἄκωνος Η', βασιλέως τῆς
Νορβηγίας, γυνὴ μεγάλου πνεύματος, ἐνήργησε νὰ
προτιμηθῇ ἀπὸ πολλοὺς μνηστῆρας ὁ μόλις πενταετὴς
υἱός της Ὀλάφιος καὶ νὰ ἐκλεχθῇ βασιλεύς, καὶ νὰ
κυβερνᾷ αὐτὴ ἐπιτροπικῶς καὶ τὴν Δανίαν καὶ
τὴν Νορβηγίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της
(1380). Καὶ ὄχι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ υἱός της
ἀπέθανε πολλὰ πρώϊμα (1387) ἐγνωρίσθη βασίλισ-
σα καὶ εἰς τὰς δύω χώρας, μ' ὅλον ὅτι δὲν ὑπῆρξεν
ἄλλο τοιοῦτον παράδειγμα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀποθανὼν τῆς Μαργαρίτας σύζυγος
Ἄκων ἦτο υἱὸς τοῦ τῆς Σβεκίας βασιλέως Μάγνου
Σμεκίου, ὅς τις εἶχεν ἀναγκασθῆν νὰ παραχωρήσῃ τὸν
θρόνον του εἰς τὸν Μελκεβουργικὸν Ἀλβρέχτον, καὶ
ἡ ἐλπὶς τοῦ νὰ τὸν ἐξαναλάβῃ δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοὺς
φίλους του, διὰ τοῦτο ἡ Μαργαρίτα συνέλαβε τὸν
στοχασμὸν νὰ ἑνώσῃ καὶ τὸ τῆς Σβεκίας στέμμα,
τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλως ἐκλονίζετο εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ
Ἀλβρέχτου. Φορολογῶν οὗτος καὶ καταθλίβων τοὺς
Γερμανοὺς διήγειρεν ἐναντίον ἑαυτοῦ μεγάλην φατρίαν,
ἥτις ἐσυνήργει τὰς μυστικὰς ἐπιθυμίας τῆς Μαργαρί-
τας. Ἐκ ταύτης ὑποστηριζομένη ἐτόλμησεν ἀπὸ τῆς
Ὀλλανδίας νὰ εἰσβάλῃ μὲ στράτευμα εἰς τὴν Βισι-
γοτθίαν.

Ὁ Ἀλβρέχτος πλήρης ἀλαζονείας ἐκαταφρόνησε
τὴν ἐχθράν του, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζε χλευαστικῶς
ξεβράκωτον βασιλέα, καὶ τῆς ἔστειλε μίαν ἀκόνην
νὰ ἀκονήσῃ τὰ βελόνια καὶ ψαλίδιά της. Ἀλλ' ὅταν
ὁ στρατός της τὸν ἐκτύπησε πλησίον Φαλκοπίας, καὶ
αὐτὸς πιασθεὶς αἰχμάλωτος ἐφέρθη ἔμπροσθέν της,
ἐπρόσταξεν αὕτη νὰ τοῦ φέρουν ὑψηλὸν πῖλον, ἐπει-
δὴ εἶχεν ὀμώσειν, ὅτι δὲν θέλει φορέσειν τοιοῦτον

(τὸ σύνηθες κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του) ἕως οὗ νὰ ταπεινώσῃ τὴν Μαργαρίταν.

Ἀλλ' ὅμως ἡ νίκη αὕτη δὲν ἐτελείωσε τὸν ἀγῶνα. Οἱ Δοῦκες τοῦ Μελκεβούργου καί τινες Ἀνσεατικαὶ πόλεις ὑπερασπίσθησαν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ αἰχμαλώτου βασιλέως· καὶ ἡ Στοκχολμία ἦτο ἀκόμη εἰς χεῖρας Γερμανῶν στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, καὶ ἐβοηθεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς περιφήμους Σιταδελφούς *). Ἀλλὰ πρὶν λυθῇ ἐντελῶς ἡ περιπλοκὴ αὕτη, ἤρχισεν ἡ Μαργαρίτα αὐτὴ νὰ ἐπιλύῃ τὴν μεγάλην βουλήν της, δηλαδὴ νὰ ἐνεργήσῃ σταθερὰν τὴν ἕνωσιν τῶν βορείων βασιλείων. Ἔστεψε διάδοχόν της εἰς Καλμαρίαν τὸν ἀνεψιόν της Ἐρρῖκον ἐκ Πομμερανίας καὶ βασιλέα τῶν τριῶν ἐπικρατειῶν (1397). Ἐδῶ ἐκλείσθη καὶ ἡ περίφημος Καλμαρικὴ ἕνωσις. Τὰ Σκανδιναυϊκὰ βασίλεια ἔμελλαν ἔκτοτε νὰ ἔχουν ἕνα μόνον κυριάρχην, τὸν ὁποῖον ἤθελαν ἐκλέξειν κοινῶς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως, καὶ εἰς χρείαν πολέμου νὰ βοηθῶνται ὑπ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἑνώσεως ταύτης δὲν ἔγεινεν ἐσωτερικὴ σύνδεσις τῶν λαῶν, ἐνῷ τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικῆς ἑτερότητος ἀντέκειτο εἰς ταύτην· ἦτο μόνον ἐξωτερική, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἐγέννησεν εἰρηνικήν τινὰ πρὸς ἀλλήλους σχέσιν· καὶ αὕτη διήρκεσε μόνον ἕως οὗ ἔζη ἡ Μαργαρίτα. Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν της (1412), ἀνεφάνησαν ἐπὶ Ἐρρίκου ἐχθρικὰ κινήματα μεταξὺ Σβεκίας καὶ Δανίας. Ἡ πρώτη ἐπειράχθη, ὅτι ἡ καθέδρα τοῦ βασιλέως ἔμεινεν εἰς τὴν Δανίαν, καὶ μὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτὴ ἐξηρτημένη τρόπον τινὰ ἀπὸ τὸ βασίλειον ἐκεῖνο. Ὁ Ἐρρῖκος αὐτὸς ἦτο ἄνθρωπος χωρὶς ἐπίσημα προτερήματα, καὶ ἡ συνετὴ

*) Ὠνομάζοντο οὕτω, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ προμηθεύσουν εἰς τὴν Στοκχολμίαν τροφάς, καὶ μετὰ ταῦτα ἔγειναν ληστρικὸν στῖφος φοβερόν, δυσκολονίκητον καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἀνσεάτας.

σύζυγός του Φιλίππα, θυγάτηρ Ἐρρίκου Δ' βασιλέ-
ως τῆς Ἀγγλίας, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωκε σοφὴν σύμ-
βουλον ἡ Μαργαρίτα, ἀπέθανε πρώϊμα. Εἰς τοιαύ-
τας περιστάσεις δὲν ἐπροξένει οὗτος οὔτε φόβον
οὔτε ἀγάπην.

Εἰς τὴν Σβεκίαν ἐξεῤῥάγη ἐπανάστασις ἀπὸ ἀρ-
χηγὸν κάποιον Ἐγγελβρέχτον. Ἐπαραπονοῦντο διὰ
τὰς βίας τῶν ἁρμοστῶν, διὰ τοὺς φόρους, τῶν ὁποί-
ων ἡ ἀξία μετέβαινεν εἰς ξένους τόπους, διὰ τὴν ἀπου-
σίαν τοῦ Ἐρρίκου διὰ τὴν ὁποίαν ἠμελεῖτο ἡ δικαι-
οδοσία. Ἐκήρυξαν λοιπὸν τὴν ἀπείθειάν των εἰς τὸν
βασιλέα καὶ ἔκλεξαν ἡγεμόνα τῆς Σβεκίας τὸν Ἐγ-
γελβρέχτον (1435). Ἀφοῦ ὁ Ἐρρῖκος εἶχε προσπα-
θήσειν χρόνον τινὰ νὰ καταπραΰνῃ τὸν κλύδωνα τοῦ-
τον, ἀπέκαμεν ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του τόσον, ὥστε
ἐπαραίτησε θεληματικῶς καὶ τὴν Δανίαν καὶ ὑπῆ-
γε νὰ ζήσῃ εἰς τὴν νῆσον Γοθλανδίαν μαζὴ μὲ τοὺς
θησαυροὺς καὶ τὴν ἀγαπητικήν του. Ἀπεστάτησαν λοι-
πὸν τώρα καὶ οἱ Δανοὶ ἀπ' αὐτὸν, καὶ ἐπροσκάλεσαν
εἰς τὸν θρόνον, χωρὶς νὰ προερωτήσωσι τὰ ἄλλα βα-
σίλεια, τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του Χριστόφορον, Δοῦ-
κα τῆς Βαυαρίας (1439). Ἡ Νορβηγία ἡνώθη μαζή
των, τελευταῖον καὶ ἡ Σβεκία, ἐπειδὴ οἱ ζηλότυποι
μεγιστᾶνες ἀπεφάσισαν νὰ προσκυνήσουν κάλλιον ἕνα
ξένον παρὰ ἕνα ἐντόπιον, τὸν Κάρολον Γνύδσωνα,
ὅς τις, ἀφοῦ ἐφονεύθη ὁ Ἐγγελβρέχτος, ἔγεινε προε-
στὼς τοῦ βασιλείου, καὶ εἶχε τὸ ὄμμα του εἰς τὸν θρόνον.

Ὁ Χριστόφορος ἐπροσπάθησε πρὸ πάντων τὸ
μὲν ἱερατεῖον νὰ οἰκειωθῇ, ἐπειδὴ τοῦτο ἐπεθύμει καὶ
ἐσυνήργει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἕνωσιν, νὰ ταπει-
νώσῃ δὲ τὰς Ἀνσεατικὰς πόλεις, καὶ μάλιστα τὴν κε-
φαλήν των, τὴν πόλιν Λύβεκαν, ἐπειδὴ αὗται ἐπροσ-
πάθουν νὰ ἐμποδίσουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἐσω-
τερικὴν καὶ σταθερὰν ἕνωσιν τῶν βορείων βασιλείων.
Ἀλλ' ὁ πρόωρος θάνατός του (1448) ἔφθειρε τὴν

τελείωσιν τῶν σκοπῶν του. Ἡ Σβεκία, ἀντὶ νὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὴν ἕνωσιν, ἔκλεξε τώρα βασιλέα τὸν Κάρολον Γνύδσωνα, ἐνῷ οἱ Δανοὶ καὶ οἱ σύμφωνοί των Νορβηγοὶ ἐπρόσφεραν τὸ στέμμα εἰς τὸν Κόμητα τοῦ Ὀλδεμβούργου Χριστιανόν. Ἔγειναν μάταιαι τινὲς συμβιβάσεις, εἰς τὰς ὁποίας μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπροβλήθη, ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ εἷς ἀπὸ τοὺς δύω βασιλεῖς, νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν ζῶντα βασιλέα τὸ χηρεῦσαν βασίλειον, καὶ οὕτω νὰ βασταχθῇ κἂν εἰς τὸ μέλλον ἡ ἕνωσις. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κάρολος ἐφοβέρισε τὸ ἱερατεῖον τῆς Σβεκίας μὲ τὴν δήμευσιν ὑποστατικῶν τινῶν διὰ νὰ περισσεύσῃ τὰς προσόδους του, καὶ οἱ εὐγενεῖς ἐδυσαρεστοῦντο εἰς αὐτὸν, ἡνώθησαν τὰ δύω τάγματα, καὶ ἀπεστάτησαν ἀπὸ τὸν βασιλέα των, ὅς τις ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ βασίλειόν του καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Δάντισκον (1457).

Ἡ νικήσασα φατρία ἐπροσκάλεσε τώρα τὸν βασιλέα τῆς Δανίας, καὶ ὁ Χριστιανὸς ἐφάνη εἰς τὴν Στοκχολμίαν. Ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Σβεκίας εἰς τὴν Ὑψαλίαν, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν τριῶν βασιλείων ἕνωσις ἀνεκαινίσθη καὶ ἐπεκυρώθη. Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη σύνδεσις, ἥτις δὲν προῆλθεν ἀπὸ τὰς ἀμοιβαίας τῶν λαῶν χρείας, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν φατριῶν, δὲν εἶχε κἀμμίαν σταθερότητα. Ὁ βασιλεὺς ἐσυγχύσθη μὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν ἐφυλάκωσεν. Ὅλον τώρα τὸ ἱερατεῖον τῆς Σβεκίας ἐσηκώθη κατὰ τοῦ Χριστιανοῦ καὶ εὕρηκε βοηθοὺς τοὺς χωριάτας, οἱ ὁποῖοι ᾐσθάνοντο ἢ ἐφοβοῦντο τὸ βάρος τῶν φόρων. Ἐκ τούτων τῶν περιστάσεων ἀφορμὴν λαβόντες οἱ φίλοι τοῦ Καρόλου τὸν ἐπροσκάλεσαν νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐδέχθη οὗτος τὴν πρόσκλησιν, καὶ ἐφάνη εἰς τὴν Στοκχολμίαν.

Ὁ Χριστιανὸς πάραυτα ἐξεφυλάκωσε τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἐπειδὴ ἤξευρε τὸ κατὰ τοῦ Καρόλου μῖσος του. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκρήμνισε τὸν ἀντί-

παλόν του, ἐπειδὴ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐστενοχώρησε πάρ-
αυτα τὸν Κάρολον τόσον, ὥστε οὗτος ἠναγκάσθη νὰ
παραιτηθῇ τὰ εἰς τὸν θρόνον δίκαιά του καὶ νὰ φύγῃ
ἀπὸ τὴν Σβεκίαν (1460). Ἀλλ' οὐδ' ὁ Χριστιανὸς
αὐτὸς ἠδυνήθη νὰ βασταχθῇ εἰς τὴν Σβεκίαν. Ὁ
ἀρχιεπίσκοπος, τοῦ ὁποίου οἱ κύριοι σκοποὶ μᾶς εἶναι
ἄγνωστοι, ἦτο τόσον ἐχθρὸς τοῦ Χριστανοῦ ὅσον καὶ
τοῦ Καρόλου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκομματιάσθη καὶ κατη-
ρημώθη τὸ βασίλειον ἀπὸ τρεῖς φατρίας. Ἀλλὰ καὶ
ὅταν ἀπέθανεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος (1469), καὶ μετ' αὐ-
τὸν τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ὁ πάλιν
προεπιστρέψας εἰς τὴν Σβεκίαν Κάρολος (1470),
δὲν ἠδυνήθη ὁ Χριστιανὸς νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν
του. Ὅταν ἐδοκίμασεν ἐκ νέου νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν
θρόνον διὰ τῶν ὅπλων, ἐνικήθη μὲ φθοράν του μεγά-
λην εἰς τὴν Βρουγκεβέργαν ὑπὸ τοῦ Στένου Στουρίου,
παλαιοῦ φίλου τοῦ Καρόλου, καὶ τώρα ἐπιτρόπου τῆς
βασιλείας (1471).

Ὁ Χριστιανὸς, ὅς τις ἐξ ἅπαντος ὑπὲρ πάντα
ἄλλον ἦτο ἱκανὸς διὰ τὰ προσωπικά του προτερήματα
νὰ στηρίξῃ καὶ νὰ βαστάξῃ τὴν ἕνωσιν τῶν τριῶν βα-
σιλείων, ἐπαραίτησε πλέον τὰ δοκίμιά του εἰς τὸ νὰ
ἀπολαύσῃ τὸ Σβεκικὸν στέμμα, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰς ἐλ-
πίδας του. Πάντοτε διεπραγματεύετο· μία λαμπρὰ
ὁδοιπορία, τὴν ὁποίαν ἔκαμε τότε (1474) διὰ Γερ-
μανίας εἰς τὴν Ῥώμην, φαίνεται ὅτι ἀπέβλεπεν εἰς
τοῦτο, καὶ προσέτι διὰ νὰ ἀπολογηθῇ εἰς τοὺς συγ-
χρόνους καὶ μεταγενεστέρους του, ἔλαβε μαρτυρικὰ
ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλευτήριον τῆς Δανίας, ὅτι ἐμετα-
χειρίσθη τὰ πάντα διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν χωρισμόν.

Ἔμελλε δὲ νὰ ἀφήσῃ ἀποθνήσκων (1481) εἰς
τὸν υἱόν του Ἰωάννην τὴν ἐπίτευξιν τούτων τῶν ἐλ-
πίδων του. Ἀλλ' ἡ ἐφεξῆς ἱστορία θέλει μᾶς διδά-
ξειν, ὅτι καὶ τώρα δὲν ἐγεννήθη κἀμμία σταθερὰ
σχέσις. Ἀντὶ τῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ

ἀπολαύουν οἱ βόρειοι λαοὶ ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης διὰ τῆς παιδεύσεως καὶ ἐμπορίας καὶ ἐξωτερικῆς ἀσφαλείας των, ἐγεννήθη εἰς τὸ ἑξῆς πόλεμος ὀλέθριος καὶ ἐθνικόν τι μῖσος καὶ ζηλοτυπία. τὰ ὁποῖα ηὔξαναν πάντοτε.

57. Φιλολογία καὶ τέχναι.

Κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα ἤρχισεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὡς ἐπαρατηρήσαμεν εἰς τὸ περὶ τῶν μεγάλων ποιητῶν τῆς χώρας ἐκείνης τμῆμα, ὑπερβολικὸς ζῆλος τοῦ νὰ μελετῶσι τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων, ὅςτις κατὰ τὴν ΙΕ' ἔγεινεν ἰσχυρότερος καὶ ἐξηπλόνετο καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας. Ὅσα συγγράμματα τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων ἐσώζοντο, διεδόθησαν μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, ἀνεγινώσκοντο μὲ ἐπιθυμίαν καὶ θαυμασμὸν καὶ ἐθεωροῦντο ἀνώτατα παραδείγματα τῆς τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λεκτικῶν τεχνῶν συνθέσεως. Ὁ δρόμος οὗτος τῶν πνευμάτων ἔφερε μεγάλας ἐνεργείας καὶ ἀποτελέσματα, καὶ ὅλοι οἱ κλῶνες τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, καθὼς καὶ τὰ γεννήματα τῆς τέχνης, ἀπήλαυσαν ἐκ τούτου καλλιτέρευσιν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ὠνόμασαν καὶ ἀ ν ά σ τ α σ ι ν τ ῶ ν ἐ π ι σ τ η μ ῶ ν· ἀπόδειξις αὕτη, ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι (καθὼς καὶ τῷόντι ἐπαραταστάθη ὑπό τινων) χίλια περίπου ἔτη ἐκοιμῶντο σκεπασμέναι μὲ τὸν τάφον τῆς βαρβαρότητος, ἕως οὗ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐξυπνισθεῖσαι ἐφάνησαν ὅτι ἔλαβαν ζωὴν νέαν. Ὅτι ὅμως αὕτη εἶναι παράστασις ἐντελῶς ἐσφαλμένη, ἀποδείχνεται ἔκ τινων τμημάτων τῆς ἡμετέρας μέχρι τοῦδε ἱστορίας. Ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι ἐδιδάσκοντο πολὺ ἀρχήτερα ἀκόμη μὲ ζῆλον μέγαν, οὐδ' ἔλειπαν ἄνδρες, οἵτινες ἐγνώριζαν πολλὰ καλὰ τοὺς παλαιούς, καὶ εἰς τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα εὐκόλως ἀνακα-

ιύπτεται ἡ εἰσφορὰ τῆς γνωριμίας ταύτης. Οὐδ' ἀξίζει ἡ ἐποχὴ αὕτη τὸ πομπῶδες τοῦτο ὄνομα, ἐπειδὴ δὲν ἐγέννησε κἀνένα ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οἵτινες ὑπάρχουν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, Φυσικὴν ἐπιστήμην κτλ. θεμελιωταὶ νέων χρόνων διαρκούντων πολλὰς ἑκατονταετηρίδας. Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων ἔφερεν εἰσθητικὴν κρίσιν, καλητέραν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ εἴδους, εὐταξίαν μεγάλην καὶ σαφήνειαν. Τοῦτο καὶ ὅτι ἡ ἔννοια τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων ἔδειξεν εἰς τὰ ὀμμάτια πολλῶν κόσμον νέον ἄγνωστον εἰς αὐτοὺς μέχρι τοῦδε, διηρέθισε τὰ πνεύματα εἰς τὸ νὰ σκέπτωνται οἴκοθεν, καὶ τοὺς ἐβοήθησε νὰ λύσουν τὰ δεσμὰ τῆς τυφλῆς πληροφορίας εἰς ξένην ἀξιοπιστίαν. Ἐπειδὴ ὅμως πᾶς μονοειδὴς καὶ ἀκλινὴς δρόμος ἔχει πάντοτε καὶ βλαβερὰ ἀποτελέσματα, δὲν ἔλειψαν οὐδὲ ἐνταῦθα. Οὕτως εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ σχεδὸν ἀποκλειστικὴ ἀσχολία εἰς τοὺς παλαιοὺς ἔβλαψε περισσότερον παρὰ ὠφέλησε τὴν νεωστὶ γεννωμένην ἐγχώριον ποίησιν.

Ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ νέου τούτου ζήλου ἄξιος τοῦ πρώτου τόπου εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ Πετράρκας. Ἠκούσαμεν ἤδη μὲ ποίαν ἀγάπην ἐδόθη εἰς τῶν παλαιῶν τὴν ἀνάγνωσιν· ἡ ἐπιθυμία του νὰ γνωρίζῃ περισσοτέρους καὶ νὰ συνάζῃ ἀντίγραφά των, ἦτο ἀπερίγραπτος. Δι' ὅλης τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Ἰσπανίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα ἔτρεχαν ἐπιστολαί του καὶ ἀργύριον διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἐκ τῆς τελευταίας χώρας ἔλαβεν ἕνα Ὅμηρον, τὸν ὁποῖον, ἐπειδὴ δὲν ἐκαταλέμβανε τὰ Ἑλληνικά, ἔβαλε καὶ τοῦ τὸν ἐμετάφρασαν εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν διὰ δαπάνης του. Εἰς τὰς περιοδεύσεις του δὲν ἐπέρνα κἀνὲν μοναστήριον χωρὶς νὰ ἐρευνήσῃ ἐὰν περιείχετο ἐκεῖ καλόν τι δι' αὐτόν. „Ὅταν (γράφει εἰς μίαν του ἐπιστολὴν) εἰς τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας μου περιώδευσα τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὸ

Βέλγιον, ἔμεινα ἱκανὸν καιρὸν εἰς Λεόδιον, ἐπειδὴ εἶχα ἀκούσειν, ὅτι ἐκεῖ εὑρίσκετο μεγάλη ἀποθήκη βιβλίων. Εὕρηκα τῳόντι δύω λόγους τοῦ Κικέρωνος, τοὺς ὁποίους δὲν ἐγνώριζα ἀκόμη, καὶ τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἔπειτα ἐξήπλωσα εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, Τὸν ἕνα ἀντέγραφα ἐγὼ ἰδιοχείρως, καὶ τὸν ἄλλον ἕνας φίλος μου. Ἀλλ' εἰς τὴν βάρβαρον ταύτην πόλιν μὲ πολλοὺς κόπους ἠδυνήθημεν νὰ κατασκευάσωμεν μελάνην, καὶ ἐγὼ ἐμεταχειρίσθην κιτρίνην ἀπὸ κρόκον." Τοιουτοτρόπως ἐκβῆκαν τότε θραύσματα τινὰ τοῦ μεγάλου ναυαγήματος τῆς παλαιᾶς φιλολογίας ἀπὸ τὴν τῶν βιβλιοθηκῶν κόνιν. Ἐὰν ὁ ζῆλος οὗτος ἐξυπνίζετο ἑκατονταετηρίδας τινὰς ἀρχήτερα, ἤθελε γείνειν μεγαλητέρα ἡ σωτηρία τῶν χαμένων. Οὕτω διηγεῖται ὁ Πετράρκας, ὅτι ἴδεν εἰς τὴν νεότητά του συγγράμματα τοῦ Κικέρωνος καὶ Οὐάῤῥωνος, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀνδρικήν του ἡλικίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδη ποῦποτε.

Τοῦ Πετράρκα τὸ παράδειγμα ἄναψεν εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν μίμησιν τῶν ἀγώνων του. Ἐκ τῶν ἀμέσων μαθητῶν του ἐξαίρετος ἦτο Ἰωάννης ὁ ἐκ Ῥαβέννης. Οὗτος ἀπὸ τοῦ 1397 ἔτους ἐδίδασκε τὴν Λατινικὴν γραμματικὴν καὶ ῥητορικὴν εἰς Βενετίαν καὶ Παταύϊον καὶ Φλωρεντίαν. Εἵλκυσε πολλοὺς ἐπισήμους μαθητὰς, οἵτινες ἔπειτα ἐδίδαξαν μὲ ζῆλον μέγαν εἰς τὰς περιφημοτάτας πόλεις τῆς Ἰταλίας. Ἡ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συγγραφεῖς ἀγάπη ἀναγκαίως ἔμελλε νὰ ἐρεθίσῃ ὄχι ὀλιγωτέραν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται πάντοτε ἡ Ῥωμαϊκὴ ὡς εἰς πηγὴν καὶ πρωτότυπόν της. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο πολλὰ ὀλίγον γνωστὴ ἀκόμη εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἦτο δύσκολον νὰ τὴν διδαχθῇ τις βασίμως. Διὰ τοῦτο, ὅταν δύω γραμματισμένοι Ἕλληνες, Δημήτριος Κυδώνιος καὶ Μανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ὑπῆγαν εἰς τὴν Βενετίαν τὸ 1393 ἔτος διὰ νὰ ἀποφύγουν τοὺς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι ἐφοβέριζαν τότε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ Βαϊαζήτου, δύω εὐγενεῖς Φλωρεντινοὶ, διάπυροι μαθηταὶ καὶ ζηλωταὶ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Ῥαβέννης, ἐταξείδευσαν εἰς τὴν Βενετίαν διὰ νὰ διδαχθοῦν ἀπ' αὐτοὺς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἕνας ἐκ τούτων ἐπαρακίνησεν ἔπειτα τοὺς συντοπίτας του νὰ προσκαλέσουν εἰς Φλωρεντίαν τὸν Χρυσολωρᾶν, ὅςτις εἶχεν ἐπανέλθειν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Χρυσολωρᾶς ἐδέχθη τὴν ἔντιμον πρόσκλησιν, καὶ ἔγεινε μετὰ Ἰωάννου τοῦ ἐκ Ῥαβέννης συγχρόνως (1397) δημόσιος διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς καὶ ῥητορικῆς μὲ πληρωμὴν 100 φλωρίων. Ὅλη ἡ Ἰταλία ἐφθόνει τὴν Φλωρεντίαν διὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον. Ὅλοι ἡμιλλῶντο νὰ τὸν ἑλκύσωσιν εἰς ἑαυτοὺς, καὶ τῳόντι ἐδίδαξε τὰ Ἑλληνικὰ ἐφεξῆς εἰς Παυΐαν, Βενετίαν καὶ Ῥώμην, καὶ ἔκαμεν ἐξαιρέτους μαθητάς. Οἱ τοὺς Τούρκους φεύγοντες Ἕλληνες συνήργησαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας εἰς τὰς χώρας ἐκείνας. Ὀλίγοι ἡγεμόνες καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες ὑπῆρχαν τότε εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἵτινες δὲν τὸ ἐνόμιζαν τιμήν των νὰ συνεργοῦν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων, νὰ ἀνταμείβωσι σοφοὺς, νὰ τοὺς ἐνθαῤῥύνωσι, καὶ νὰ τοὺς ἐπεχωσιν εἰς τὴν συναναστροφήν των. Ἐξαιρέτως δὲ διέπρεψαν εἰς τὴν ἅμιλλαν ταύτην οἱ Μέδικοι. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσος ἦτο τόσον θαυμαστὴς τῶν παλαιῶν, ὥστε χειρόγραφον τοῦ Λιβίου, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔστειλε Κόσμος ὁ Μέδικος, ἐνήργησε κατάπαυσιν ἔχθρας, ἥτις ἐπεκράτει πολὺν καιρὸν μεταξὺ τῶν δύω, καὶ ὁ βασιλεὺς δὲν ἐκρατήθη ἀπὸ τοῦ νὰ διαβάσῃ πάραυτα τὸ βιβλίον, ἐνῷ ὁ ἰατρός του ὑπωπτεύθη μήπως ἦσαν φαρμακωμένα τὰ φύλλα.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὁπότε ἐξητάζοντο μετὰ ζήλου οἱ θησαυροὶ τῆς ἀρχαιότητος, ἐκυρίευσε τὰς ψυχὰς καὶ ἡ αἴσθησις τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας πλαστικῆς τέχνης. Καθὼς αἱ βιβλιοθῆκαι ἐκοσκινί-

ζοντο διὰ τὰ χειρόγραφα, οὕτω τὰ ἐρείπια τῆς Ῥώ-
μης ἀνεσκάπτοντο διὰ νὰ εὑρεθοῦν ἀγάλματα διάφο-
ρα, καὶ κατ' ὀλίγον ἦλθαν εἰς φῶς ἐκεῖνα τὰ πολύ-
τιμα λείψανα καὶ θραύσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι θαυ-
μασμὸς καὶ μελέτη τῶν τεχνιτῶν καὶ εἰδημόνων.
Ἀλλ' ὅμως εὑρίσκονται ἀρχαιότερα ἴχνη τῆς τῶν πο-
λαιῶν ἔργων ἐνεργείας εἰς ἴδια γεννήματα τῆς νεωτέ-
ρας τέχνης. Διότι καὶ εἰς τὰς πλαστικὰς τέχνας ἤρ-
χισε κατὰ τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα νὰ φαίνεται εἰς τὴν
Ἰταλίαν νέα ζωή. Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, καὶ πε-
ρισσότερον εἰς τὴν γλυπτικὴν συνήργησε Νικόλαος
Πισανὸς (ἀποθ. 1270), τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται οἰκο-
δομήματα καὶ γλυφαὶ εἰς Πίσαν, Φλωρεντίαν, Σή-
ναν, Παταΰϊον, Βενετίαν καὶ Νεάπολιν. Αἱ οἰκοδο-
μαί του ἀνήκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ὀνομαζο-
μένην Γοτθικὴν τεκτονικὴν, μ' ὅλον ὅτι τὰ κατὰ μέρος
ὑπενθυμίζουν τὸν θεατὴν τοὺς παλαιοὺς τεχνίτας. Εἰς
τὴν γλυπτικὴν ἐξ ἅπαντος οὗτος εἵλκυσε μέγα ὄφε-
λος εἰς τὰ ἔργα του ἀπὸ τὴν θέαν τῶν παλαιῶν.
Εἰς τὴν ζωγραφικὴν λαμβάνει τὸν αὐτὸν τόπον ὁ τοῦ
Δάντου σύγχρονος καὶ φίλος Γιόττος εἰς τὴν Φλωρεν-
τίαν, ὅς τις εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις τῆς Ἰταλίας
εἰργάσθη ἐξαίρετα ἔργα κατὰ τὸν λεγόμενον Βυζαν-
τινὸν τρόπον. Τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἤνοιξαν οἱ
ἄνδρες οὗτοι, προήγαγαν πολλαχῶς πολλοὶ ἄλλοι κατὰ
τὸν χρόνον τοῦτον. Ἀλλ' εὑρίσκομεν εἰς τὸ πρῶτον
ἥμισυ τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος πνεύματα τοῦ πρώ-
του μεγέθους, τὰ ὁποῖα γίνονται ἀρχηγοὶ ἐποχῆς
νέας. Ὀνομάζομεν ἐδῶ μόνον διὰ μὲν τὴν ἀρχιτεκτο-
νικὴν Φίλιππον Βρονελέσχιον εἰς Φλωρεντίαν, ὅς τις
ἐκατασκεύασε τὸν ἐκεῖ θόλον τῆς ἐκκλησίας ἀγνώ-
στου ἕως τότε περιοχῆς καὶ τεχνικότητος· εἰς δὲ τὴν
γλυπτικὴν Λωρένσον Γιβέρτιον, ὅς τις ἔγλυφε τὰς πε-
ριφήμους θύρας τοῦ βαπτιστηρίου εἰς τὴν αὐτὴν πό-
λιν εἰς ἀνάγλυπτον ὀρείχαλκον μὲ εὐγενέστατον τρό-

πον, καὶ τὰ διάφορα μέρη τῆς τέχνης ἐστόλισε μὲ
ἐλευθερίαν μεγίστην· διὰ δὲ τὴν ζωγραφίαν τὸν Μα-
σάκκιον, ὅς τις εἰς Φλωρεντίαν καὶ Ῥώμην ἔγραφε
τοιαῦτα μεγαλουργὰ εἰκονίσματα, ὥστε ἔμειναν πο-
λὺν καιρὸν παραδείγματα. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν
ἔζων εἰς τὸ Βέλγιον οἱ δύω περίφημοι ἀδελφοὶ
Οὔβερτος καὶ Ἰωάννης Βανεΐκιοι, οἵτινες ἤρχισαν
τρόπον νέον, πολλὰ ἐξαίρετον νὰ ζωγραφοῦν μὲ τὸ
ἔλαιον *), καὶ ἐξετέλεσαν τὰ λοιπὰ ἀπαιτούμενα
εἰς τὴν τέχνην εἰς τρόπον ἄγνωστον ἕως τότε, καὶ
ἐνήργησαν τὰ μέγιστα διὰ τὴν περαιτέρω τελειοποί-
ησιν ταύτης τῆς τέχνης εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, Γερμα-
νίαν καὶ Ἰταλίαν.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς μουσικῆς ἦτο πολὺ δυσκολω-
τέρα παρὰ ἡ τῶν πλαστικῶν τεχνῶν, ἐπειδὴ δὲν ἠδυ-
νήθη νὰ συντηρηθῇ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἀρχαιότητος, καὶ
πλῆθος ἐμποδίων συνηντᾶτο εἰς πᾶσαν πρόοδον. Οὕ-
τω, Π. χ. ἐγνώριζαν μόνον μακρὰ καὶ βραχέα ση-
μεῖα, καθὼς εἰς τὴν προσῳδίαν μακρὰς καὶ βρα-
χείας συλλαβάς· ἔλειπε τὸ διὰ πάντων διαβαῖνον
στοιχειῶδες μέτρον τοῦ ῥυθμοῦ, καθὼς ἡ ὀρθὴ διά-
κρισις τῶν συμφωνιῶν καὶ διαφωνιῶν· τελευταῖον
ἔπασχεν ἡ γραφὴ τῆς μουσικῆς μεγίστην ἀτέλειαν.

Τὸ πρῶτον βῆμα εἰς ἀποδίωξιν τῶν ἐλλειμμάτων
τούτων ἔγεινεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου Ε'
διὰ Γουΐδωνος Ἀρέζου, ὅς τις ἐδιώρθωσε τὴν γρα-
φὴν τῆς μουσικῆς, ἐμεταχειρίσθη τοὺς μεταξὺ τῶν
γραμμῶν τόπους, εἰσήγαγε τὸ κλειδίον εἰς τὴν ἐφαρ-
μογήν των κτλ.

Ἀσυγκρίτως ἀξιολογώτερος διὰ τὴν ἱστορίαν
τῆς μουσικῆς εἶναι Φράγκος ὁ ἐκ Κολωνίας, σύγχρο-

---

*) Ἰωάννης ὁ Βανεΐκιος δὲν εἶναι ἐφευρέτης τῆς δι' ἐλαίου ζω-
γραφίας, διότι πρῶτος αὐτὸς ἀνέμιξε τὰ χρώματα μὲ τὸ ἔλαιον,
ἀλλὰ διότι αὐτὸς τὸ ἀνέμιξεν εἰς τρόπον διάφορον παρὰ ὡς ἐμίσ-
γετο ἕως τότε. Ἴδε Βάγενον Περὶ Οὐβέρτου καὶ Βανεϊκίου, σελ. 124.

νος τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Α΄. ὅς τις ἐμπορεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ὀνομασθῇ θεμελιωτὴς τοῦ μουσικοῦ πνεύματος, τοῦ ῥυθμοῦ. Τοῦτο εἶναι τὸ Ἀρχιμήδειον σημεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου δύνανται κατὰ γράμμα εἰς ἄπειρον νὰ ἐκταθῶσι τὰ τῆς μουσικῆς μέσα. Τότε κατὰ πρῶτον ἀπελύθη ἡ μουσικὴ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὰ περιωρισμένην ἀνάγκην τοῦ μόνου προσῳδικοῦ μέτρου, ἀπὸ τὰ μηχανικὰ βήματα τῶν Ἓν, Δύω, ἀπὸ τὴν ξηρὰν μονοτονίαν ἢ τὴν ὀχληρὰν πολυηχίαν τῶν πέμπτων καὶ ὀγδόων. Μελῳδία καὶ ἁρμονία εὗρηκαν ἔκτοτε τὴν ἀνάπτυξίν των· καὶ ἡ μουσικὴ κατεστάθη ἔκτοτε χωριστὴ καὶ ἀνεξάρτητος καὶ καθ' ὅλας τὰς εἰδήσεις τέχνη πάντη διάφορος ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν *).

Ἰωάννης Μύρις ἐκ Νορμανδίας καὶ Φραγκῖσκος Γάστωρ (γενν. **1451** εἰς Λαῦδον) ἐξέτειναν καὶ ἐτελειοποίησαν τὰ μαθήματα τοῦ Φράγκου, καὶ καθὼς πλησίον τῆς τῶν Ἰταλῶν ζωγραφικῆς σχολῆς ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδα μία Ὁλλανδογερμανική, τοιουτοτρόπως ἐφάνησαν Ὀβρέχτος, Ὀκκενέϊμος καὶ Ἰοσκῖνος ἀρχηγοὶ τῆς ἐπίσης ἐπισήμου Ὁλλανδογερμανικῆς σχολῆς τῆς μουσικῆς.

---

58. Μεγάλα εὑρήματα.

Τέσσαρα εὑρήματα εἶναι, τὰ μὲν νέα, τὰ δὲ ἐκ προτέρων μὲν χρόνων γνωστά, τώρα δὲ ἐξαπλωθέντα γενικώτερον, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδα συνεισέφεραν πολὺ εἰς τὸ νὰ εἰσάξουν νέαν μορφὴν καὶ νέον χρόνον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν: ἡ ναυτικὴ πυξὶς, ἡ πυροκονία, τὸ χαρτίον, καὶ ἡ τυπογραφία.

Πότε ἐπαρατηρήθη κατὰ πρῶτον ἡ θαυμαστὴ

*) Ῥαυμ. Ἱστορ. τῶν Ὀενσταουφίων Τόμ. Ε΄, σελ. 522.

τῆς μαγνητικῆς βελόνης ἰδιότης τοῦ νὰ δεικνύῃ τὸν
βοῤῥᾶν, καὶ πότε εἰσήχθη εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἶναι
ἄγνωστον, καθὼς καὶ ἡ ἱστορία πολλῶν ἄλλων εὐ-
ρέσεων εἰς ἑκατονταετηρίδας, αἵτινες ὀλίγον ἐφρόντι-
ζαν νὰ δώσουν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν εἴδησιν
τῶν πράξεών των. Ἡ κοινὴ γνώμη ὀνομάζει εὑρέ-
την Φλαυΐον Γιόγιαν Ἀλμάφιον κατὰ τὸ **1300** ἔτος.
Ἡ ναυτικὴ πυξὶς ἤνοιξεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν μέ-
χρι τοῦδε ἀδιάβατον ὠκεανὸν, καὶ ἔκαμε δυνατὴν
τὴν μερῶν ἄλλων τῆς γῆς ἀνακάλυψιν. Αὗται αἱ με-
γάλαι της ἐνέργειαι θέλουν φανῆν εἰς τὴν ἐφεξῆς
χρονικὴν περίοδον.

Περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς πυροκονίας εἶναι ἀκόμη
διαφορώτεραι αἱ γνῶμαι. Τινὲς μὲν θέλουσιν, ὅτι οἱ
Εὐρωπαῖοι χρεωστοῦσι τὴν γνῶσιν της εἰς τὴν Ἀνατο-
λὴν, ὅπου πρὸ πολλοῦ τὴν ἐγνώριζαν οἱ Κινέσοι, οἱ
Ἰνδοὶ καὶ οἱ Ἄραβες· ἄλλοι δὲ μένουσιν εἰς τὴν πα-
λαιὰν γνωστὴν διήγησιν, ὅτι ἕνας Γερμανὸς Φραγκι-
σκανὸς, Βερτόλδος Σφάρτσιος, ἔκαμε τὴν εὕρεσιν κα-
τὰ τὸ **1354** ἔτος εἰς Φριβοῦργον τῆς Βρεϊσκαυΐας.
Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ πυρο-
κονία εἰσήχθη εἰς τὸν πόλεμον ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ΙΔ΄
ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἔκτοτε διεδίδετο πάντοτε περισ-
σότερον. Κατ' ἀρχὰς ἐγνώριζαν μόνον τὸ χονδρὸν
ὄργανον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσφενδονίζοντο πέτραι, καὶ
ἔπειτα σιδηραῖ σφαῖραι. Ἦτο δὲ κατ' ἀρχὰς τόσον
ἀνώμαλον, ὥστε τὸ ἐμεταχειρίζοντο μόνον εἰς πολιορ-
κίας καὶ ὑπερασπίσεις φρουρίων, ὄχι ὅμως καὶ εἰς ἐλευ-
θέρας πεδιάδας. Ἔπειτα ἐφεύρηκαν τὰ μικρὰ κανόνια
καὶ τελευταῖον τὰ μουσκέτα ἢ τουφέκια. Κατ' ὀλίγον
ἤλλαξε τὴν μορφήν της ὅλην ἡ πολεμικὴ τέχνη· τώ-
ρα ἐνήργουν πολλοὶ πρὸς πολλούς· οἱ μερικοὶ ἠδύ-
ναντο νὰ λάμψωσι μόνον εἰς τὴν διαταγὴν καὶ ἐκτέλε-
σιν τῆς μάχης, καὶ ἡ προσωπικὴ ἀνδρία ὑπεχώρησεν
ὀπίσω. Τοῦτο ἐπενήργησε πάλιν βαθέως εἰς τὰς σχέ-

σεις τῆς πολιτείας καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Τὸ ἱπποτικὸν, μὴ τρεφόμενον πλέον ἀπὸ μυθιστορικὰς ἰδέας, ἐσβέσθη πάραυτα ἐξ ὁλοκλήρου. Τὸ βαρέως ὡπλισμένον ἱππικὸν δὲν ἔκαμνε πλέον εἰς τὰς μάχας τὴν κρίσιν, καὶ οἱ εὐγενεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστατο, ἔχασαν ἐκ τούτου τὴν δύναμιν καὶ σημασίαν των. Ἐπειδὴ δὲ τὰ νέα ὅπλα ἀπήτουν ἐξ ἀνάγκης πεζικὸν ἐξαιρέτως γυμνασμένον, διὰ τοῦτο ἡ χρῆσις τῶν μισθοφόρων εἰσαχθεῖσα διὰ τῆς χαυνώσεως τοῦ κληρουχικοῦ συστήματος, ἐγίνετο πάντοτε καθολικωτέρα, καὶ ἐτέθη ἡ πρώτη βάσις τῶν ἱσταμένων στρατευμάτων, τῶν ὁποίων ἴδαμεν τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν Γαλλίαν (ἀνωτ. σελ. 415) διὰ τῶν διαταγῶν Καρόλου τοῦ Ζ΄.

Καθὼς ἡ χρῆσις τῆς πυροκονίας εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα, οὕτως ἐνήργησε βαθέως εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ ἡ τυπογραφικὴ τέχνη. Ταύτης προεπορεύθη ἡ γέννησις τῆς ξυλογραφίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΔ΄ ἑκατονταετηρίδος πρὸς κατασκευὴν τῶν τοῦ παιγνιδίου χαρτίων, τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον ἐζωγραφοῦντο μὲ τὴν χεῖρα, καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἀπὸ τὰς εἰς τὰς χαρτία καὶ εἰς τὰς εἰκόνας προσθετομένας ὑπογραφὰς ὡδηγήθησαν εἰς τὸν στοχασμὸν νὰ τυπόνωσι μικρὰ βιβλία μὲ γλυμμένους ξυλίνους πίνακας. Ἀλλὰ παρεκτὸς τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων τοιαύτης βιβλοτυπίας, προϋπέθετε τὸ τοιοῦτον διὰ πᾶσαν σελίδα βιβλίου, καθὼς εἰς τὰς χαλκογραφίας, χωριστὸν ἕνα πίνακα ἄχρηστον διὰ πᾶσαν ἄλλην. Ἡ τιμὴ τοῦ στοχασμοῦ νὰ κόπτωνται πλῆθος τι χωριστῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα νὰ συνθέτωνται κατὰ τὸ δοκοῦν εἰς μίαν τινὰ λέξιν, καὶ διὰ τοῦ πιεστηρίου νὰ τυπόνωνται πολλὰ ἀντίγραφα, ἀνήκει εἰς ἕνα εὐγενῆ Γερμανόν *). Οὗτος δὲ ἦτο Ἰωάννης Γουττεμ-

*) Καθὼς ὅμως βεβαιόνουσιν οἱ Ὀλλανδοὶ, ὁ Λαυρέντιος Ἰανσῶν Κόττερος εἰς Ἄρλεμον εἶχε συναρμόσειν ἀρχήτερα καὶ αὐτὸς ξύλινα γράμματα διὰ τὴν τυπογραφίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγ-

βέργιος, ἐπονομαζόμενος Γανδεφλέϊσχος ἐκ τοῦ ἱπποτικοῦ γένους τῶν ἐκ Σοργελοχίου (γενν. 1397). Ἐγεννήθη μὲν εἰς τὴν Μογουντίαν, ἔζησε δὲ ἀπὸ τοῦ 1420 ἕως τοῦ 1445 ἔτους εἰς Ἀργεντόρατον. Ἐκεῖ εἰργάζετο μυστικῶς τοὺς τύπους του, καὶ προσέλαβε μόνον πλουσίους τινὰς πολίτας διὰ νὰ λάβῃ ἀπ᾽ αὐτοὺς χρηματικὴν βοήθειαν. Τὰ τυπικὰ ταῦτα δοκίμια περιωρίζοντο κατ᾽ ἀρχὰς εἰς ξυλίνους πίνακας καὶ εἰς μελάνην ἐκ καπνίας· μετὰ ταῦτα ἐπενόησεν ὁ Γουττεμβέργιος γράμματα χωριστὰ ξύλινα, καὶ τελευταῖον μετάλλινα, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῶν κόπων ἐκατασκεύαζεν ἀπὸ μόλυβδον καὶ κασσίτερον. Μεταβὰς δὲ πάλιν εἰς τὴν Μογουντίαν ἐσυντρόφευσε μὲ πλούσιον τινὰ χρυσοχόον, Ἰωάννην Φούστιον ἢ Φαύστιον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ἀργύριον. Τὸ πρᾶγμα ἔλαβε τώρα τὴν ἐπιθυμητὴν πρόοδον, ἀλλὰ πάραυτα ἐσυγχύσθη ὁ Γουττεμβέργιος μὲ τὸν Φαύστιον. Ἐκατήντησαν εἰς κρισολογίαν, τὴν ὁποίαν ἔχασεν ὁ Γουττεμβέργιος, καὶ ὅλα τὰ γράμματα καὶ αἱ λοιπαὶ μηχαναί του ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν κριτὴν εἰς τὸν Φαύστιον πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἀργυρίου του. Τοιουτοτρόπως ἐδυστύχησε κατὰ πάντα ὁ εὑρέτης· ὁ δὲ Φαύστιος ἔκαμε νέαν συντροφίαν μὲ ἕνα ἄλλον συμβοηθὸν, Πέτρον Σοίφερον, ὅς τις ἦτο ἄνθρωπος ἐπιτήδειος καὶ πολὺν καιρὸν ἔζησεν εἰς Παρισίους ἀντιγράφων βιβλία. Ὁ Φαύστιος εὐχαριστήθη ἀπ᾽ αὐτὸν τόσον, ὥστε τὸν ἔκαμε γαμβρὸν εἰς τὴν κόρην του. Οὗτος ὁ Σοίφερος ἐτελειοποίησε κυρίως τὴν τέχνην, ἐπειδὴ εὕρηκε τὸ εἰς τὰ γράμματα χρήσιμον μεταλλικὸν μίγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο οὔτε τόσον μαλακὸν, ὥστε νὰ φθείρεται γρήγορα, οὔτε τόσον σκληρὸν, ὥστε νὰ τρυπᾷ τὸ χαρτίον. Καὶ ἡ χύσις δὲ τῶν γραμμάτων καὶ ἡ τυπογραφικὴ

μα, ὁ Γουτεμβέργιος εἶναι ἐξ ἅπαντος ὁ ἀνὴρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκβῆκεν ἡ ἐκτέλεσις εἰς μεγάλα καὶ κυρίως ἡ τελεσφόρος μεταχείρισις ἐκείνης τῆς δι᾽ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος ὠφελιμωτάτης ἰδέας.

μελάνη ἀνήκουσιν εἰς αὐτόν. Τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν τυπογραφίαν τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἦτο Λατινική τις παλαιὰ Διαθήκη εἰς φύλλον ὁλόκληρον, ἥτις πιθανῶς ἐτελειώθη τὸ 1456 ἔτος, ἔπειτα 1457 ἓν ψαλτήριον, ὅπου κατὰ πρῶτον ὠνομάσθησαν ὁ τυπογράφος καὶ τὸ ἔτος. Διότι εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον λέγουσιν ὁ Φαύστιος καὶ ὁ Σοίφερος, ὅτι τὸ βιβλίον ἐτελειώθη ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δύω χωρὶς καλάμου γράψιν, ἀλλὰ μὲ τεχνικήν τινα ἐπίνοιαν τοῦ τυπόνειν καὶ σχεδιάζειν *). Ἐδῶ φαίνεται ἡ τέχνη εἰς τόσην ἤδη ἐντέλειαν ὥστε, κατὰ τὴν πολλῶν γνώμην, δὲν ἐξεπεράσθη ἕως τὴν σήμερον. Ὁ Φαύστιος ἀπέθανε 1466 εἰς Παρισίους ἀπὸ τὴν πανούκλαν, ὁ Γουττεμβέργιος 1468 χωρὶς νὰ χαρῇ τὴν ἐπαινετὴν ἀμοιβὴν τῶν πολυχρονίων ἀγώνων του· τύχη κοινὴ εἰς πολλοὺς μεγάλων πραγμάτων εὑρέτας. Μ' ὅλον ὅτι ἐπροσπάθησαν νὰ κρύψωσι τὴν τέχνην των ὁ Φαύστιος καὶ ὁ Σοίφερος, πολὺν ὅμως χρόνον δὲν ἠδυνήθησαν. Ὅταν (1462) εἰς πόλεμον δύω ἀρχιεπισκόπων περὶ τοῦ ἐκλεκτοράτου, ὁ εἷς ἐκυρίευσε τὴν Μογουντίαν, ἔφυγαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων κατοίκων καὶ ἐργάται τῆς τυπογραφίας, ἐσκορπίσθησαν εἰς Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν καὶ πανταχοῦ εὗρηκαν καλὴν ὑποδοχήν. Εἰς ὀλίγα ἔτη ἀπήλαυσαν ἴδιά των πιεστήρια ἡ Αὐγούστα, Νοριμβέργα, Ῥώμη, Φλωρεντία, Βενετία καὶ ἄλλαι πόλεις. Οἱ Ἰταλοὶ ἐδόθησαν ἐξαιρέτως μὲ ζῆλον μέγαν εἰς τὴν νέαν τέχνην, καὶ τὴν ἐμεταχειρίσθησαν εἰς πολλαπλασιασμὸν τῶν παλαιῶν κλασικῶν συγγραμμάτων. Ἐκεῖ ἐτυπώθη πρῶτον ἑλληνικὸν βιβλίον ἡ γραμματικὴ τοῦ Λασκάρεως ἐν Μεδιολάνῳ, 1476, καὶ εὐθὺς ἐφάνησαν καὶ συγγραφεῖς ἄλλοι Ἑλληνικοὶ διὰ τῶν τύπων. Ἡ ἐξάπλωσις αὕτη ἔκαμε τὰ πολύτιμα χειρόγραφα πολλὰ

*) Inventione artificiosa imprimendi ac caracterizandi absque calami ulla exaratione sic effigiatus.

εὐθηνὰ καὶ εὐκόλυνε τὸν φωτισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Εἰς τοῦτο συνεισέφερε κατὰ πολλὰ μία ἄλλη ἐπίσης Γερμανικὴ εὕρεσις γενομένη πιθανῶς κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα, δηλαδὴ ἡ ἐκ λίνου κατασκευὴ τοῦ χαρτίου, χωρὶς τὴν ὁποίαν, διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ πρότερον χρησίμου Περγαμηνοῦ καὶ βαμβακηροῦ χαρτίου, αἱ τιμαὶ τῶν τυπουμένων βιβλίων ἤθελαν εἶσθαι πάντοτε ἀκριβαί. Πόσον καὶ τὰ δύω ὠφέλησαν εἰς καιρὸν, ὁπότε ἐξυπνίσθη ἡ ἐπιθυμία τοῦ γνωρίζειν καὶ μανθάνειν παλαιὰ καὶ νέα συγγράμματα μὲ τόσην δύναμιν! Ἡ εὐκολία τοῦ νὰ μανθάνῃ τις ὅσα ἄλλοι ἐστοχάσθησαν, ἐπενόησαν, ἐπειράθησαν καὶ ἐσύναξαν, ἐξήπλωσε τὴν ἀγάπην τῆς παιδείας εἰς ἀσυγκρίτως μεγαλήτερον πλῆθος ἀνθρώπων. Οἱ λόγοι τῶν φιλοσόφων καὶ γραμματισμένων δὲν ἠκούοντο πλέον μόνον εἰς τὰ ἀκροατήρια τῶν πανεπιστημίων καὶ εἰς τὰ κελλία τῶν μοναστηρίων· ἐκβῆκαν ἔξω εἰς τοὺς ἐλευθέρους τόπους τοῦ πρακτικοῦ βίου, ὅπου κατὰ τὴν ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδα ἔδειξαν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἀνήκουστον καὶ ἀνέλπιστον.

Π Ι Ν Α Ξ

προσώπων καὶ πραγμάτων ἀξιομνημονεύτων τῶν περιεχομένων εἰς τὴν Μέσην ἱστορίαν, ἐμπεριλαμβανομένην εἰς τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον τόμον.

Οἱ μὲν Ἑλληνικοὶ ἀριθμοὶ σημαίνουσι τοὺς τόμους, οἱ δὲ Ἀραβικοὶ τὰς σελίδας, εἰς πόλεις τινὰς προστίθεται π., εἰς ποταμοὺς πτ., εἰς ὄρη ὄρ., εἰς νήσους ν.

(Ε.)

38

Σελ. 82, στίχ. 18 γρ. Πέτρου Β΄.